

מסכת בבא מציעא (מ)

• פרק ראשון - שנים אוחזין • פרק שני - אלו מציאות • פרק שלישי - המפקיד • פרק רביעי -
הזהב • פרק חמישי - איזהו נשך • פרק שישי - השוכר את האומנן • פרק שביעי - השוכר את
הפועלים • פרק שמיני - השואל את הפרה • פרק תשיעי - המקבל שדה מחבירו • פרק עשירי -
הבית והעליה

פרק ראשון - שנים אוחזין

ב ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג. יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז. יז.
יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא.

פרק שני - אלו מציאות

כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז.
כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא. לא. לב. לב. לג. לג.

פרק שלישי - המפקיד

לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח. לט. לט. מ. מ.
מ. מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד. מד.

פרק רביעי - הזהב

מד. מד. מה. מה. מו. מו. מז. מז. מח. מח. מט. מט. נ. נ.
נא. נא. נב. נב. נג. נג. נד. נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז.
נח. נח. נט. נט. ס. ס.

פרק חמישי - איזהו נשך

סא. סא. סב. סב. סג. סג. סד. סד. סה. סה. סו. סו. סז. סז.
סח. סח. סט. סט. ע. ע. עא. עא. עב. עב. עג. עג.
עד. עד. עה. עה.

פרק שישי - השוכר את האומנן

עו עז עז עח עח עט עט פ פ פא פא פב .
פג פג.

פרק שביעי - השוכר את הפועלים

פג פד פד פה פה פו פו פז פז פח פח פט פט .
צ צ צא צא צב צב צג צג צד .

פרק שמיני - השואל את הפרה

צד צה צה צו צו צז צז צח צח צט צט ק ק :
קא קא קב קב קג .

פרק תשיעי - המקבל שדה מחבירו

קג קד קד קה קה קו קו קז קז קח קח קט ק .
ט קי קי קיא קיא קיב קיב קיג קיג קיד קיד קטו קטו .
קטז קטז .

פרק עשירי - הבית והעליה

קטז קיז קיז קיח קיח קיט .

פרק ראשון - שנים אוחזין

דף ב - א

מתני' שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה יושבע שאין לו בה פחות

מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו בזמן שהם מודים או שיש להן עדים חולקין בלא שבועה: **גמ'** למה לי למתנא זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי ליתני חדא חדא קתני זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי וזה אומר אני מצאתיה וכולה שלי וליתני אני מצאתיה ואנא ידענא דכולה שלי אי תנא אני מצאתיה הוה אמינא מאי מצאתיה ראיתיה אע"ג דלא אתאי לידיה בראיה בעלמא קני תנא כולה שלי דבראיה לא קני ומי מצית אמרת מאי מצאתיה ראיתיה והא אמר רבנאי **{דברים כב-ג}** ומצאתה דאתאי לידיה משמע אין ומצאתה דקרא דאתא לידיה משמע ומיהו תנא לישנא דעלמא נקט ומדחזי ליה אמר אנא אשכחית ואע"ג דלא אתאי לידיה בראיה בעלמא קני תני כולה שלי דבראיה בעלמא לא קני לה וליתני כולה שלי ולא בעי אני מצאתיה אי תני כולה שלי הוה אמינא בעלמא דקתני מצאתיה בראיה בעלמא קני תנא אני מצאתיה והדר תנא כולה שלי דממשנה יתירה אשמעינן דראיה לא קני ומי מצית אמרת חדא קתני והא זה וזה קתני זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וכו' אמר רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ואמרי לה כדי רישא במציאה וסיפא במקח וממכר וצריכא

רפ"י מתני' **שנים אוחזין בטלית.** דוקא אוחזין דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה שאילו היתה ביד אחד לכדו הוא אידך המוליא מחזירו ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו ואינו נאמן זה ליטול בשבועה: זה אומר כולה שלי. בגמרא מפרש למאי תנא תרתי: זה ישבע. מפרש בגמרא (דף ג.) שבועה זו למה: שאין לו בה פחות מחציה. בגמרא (דף ה:) מפרש אמאי תקון כי האי ליטול בהך שבועה: וזה אומר חציה שלי. מודה הוא שהחצי של חזירו ואין דנין אלכא על חציה הלכך זה האומר כולה שלי ישבע כו' כמשפט הראשון מה שהן דנין עליו נשבעין שניהם שאין לכל אחד צו פחות מחציו ונוטל כל אחד חציו: היו שנים רוכבין כו'.

לאשמועינן אתא לרכוז ומנהיג שניהם שוין לקנות בהמה מן ההפקר: בזמן שהן מודין. בגמרא (דף ת. ח.) מפרש [דבהאי] אשמועינן להמגביה מליאה לחזירו קנה חזירו: גמ' ראייתה. קודם שהגבהת אותה: בראיה קני. מדקתני יחלוקו: תנא כולה שלי. בחזקה גמורה שהגבהתי תחילה ואתה תפסת מידי משזכיתי בה: והאמר רבנאי. בצבא קמא בהגוזל ומאכיל: ומלאתה דאתא לידיה משמע. ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים ולא תימא כי מיעט רחמנא עובד כוכבים היכא ללא אתאי לידיה דישראל לא מיחייב למטרח עלה ולא הדורה אבל אתא לידיה מיחייב להחזירה דאבידתו אסורה: תנא לישא דעלמא נקט. אי לא הדר תנא כולה שלי הוה אמינא מאי מלאתיה דקתני תנא לשון בני אדם אחז במשנתנו ולא לשון מקרא והרבה בני אדם קורין לה מליאה משעת ראייה: בעלמא דקתני מלאתיה. בכ"מ ששנינו שהמואל מליאה קנאה הוה אמינא דמליאה קני לה משעת ראייה ללא אשמועינן שום תנא ללא קני לה אלא בהגבהה להכי אשמועינן הכא ממשנה יתירה: והא זה וזה קתני. גבי מלאתיה תנא זה אומר וגבי כולה שלי קתני זה אומר ואי חדא הוא הכי אצעי ליה למתני זה אומר מלאתיה וכולה שלי: במקח וממכר. קנייתה מיד פלוני ודוקא מקח וממכר הוא דאמרין יחלוקו בשבועה דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתראה המוכר אבל זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה לא יחלוקו דולאי חד מינייהו רמאי הוא ותהא מונחת עד שיבא אליהו: (רש"י)

תוספות שנים אוחזין בטלית. איידי דאיירי בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.). מחלוקת נסורת נגר ובעל הבית דקתני במעצד הרי אלו שלו ובכשיל הרי אלו של בעל הבית תני הכא נמי דיני חלוקות ואע"ג דבתרי מסכתא אין סדר למשנה. ואיכא מ"ד כולה נזיקין לאו חדא מסכתא הוא ה"מ לענין מחלוקת ואח"כ סתם לפי שרבי לא היה לומד כסדר אלא כמו שהיו חפצים התלמידים אבל כשחברם על הסדר חברם וצריך בכל מסכתא טעם למה נשנית אחר שלפניה כדדייק בריש מסכת שבועות (דף ב.). מכדי תנא ממכות קסליק כו' וכן בסוטה (דף ב.): **ויחלוקו**. תימה דמאי שנא מההיא דארבא דאמר כל דאלים גבר פרק חזקת הבתים (ב"ב דף לד: ושם) וי"ל דאוחזין שאני דחשיב כאילו כל אחד יש לו בה בודאי החצי דאנן סהדי דמאי דתפיס האי דידיה הוא וכן במנה שלישי דמדמי בגמרא לטלית חשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו לכך

משני דהתם ודאי דחד מינייהו הוא ואין החלוקה יכולה להיות אמת ולכך יהא מונח אבל טלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא יחלוקו וכן שנים אדוקים בשטר דמדמי לקמן (דף ז.). למתניי משום דשניהם אדוקים בו דהחלוקה יכולה להיות אמת דאפשר שפרע לו החצי ובמנה אין דרך שיקנה לו החצי אחרי שהוא ביד חבירו אבל בארבא אע"ג דאפשר שהיא של שניהם כיון דאין מוחזקין בו הוי דינא כל דאלים גבר ולסומכוס אע"ג דאין מוחזקין בו ואין החלוקה יכולה להיות אמת היכא דאיכא דררא דממונא פירוש שבלא טענותיהם יש ספק לבית דין יחלוקו: וזה נוטל רביע. וא"ת יהא נאמן דחציו שלו מיגו דאי בעי אמר כולה שלי כדאמריי בגמי' (לקמן דף ח.). האי מיגו גופיה לפטרו משבועה אי לא משום דאיערומי קמערים ומפרש ריב"ס דמיגו להוציא לא אמריי דבחציו השני מוחזק זה כמו זה וההיא דחזקת הבתים (ב"ב דף לב: ושם) דגחין ולחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא ומיהו שטרא מעליא הוה לי בידי ואבד והימניה רבה להוציא במיגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא התם היינו טעמא משום דאפי' הוה שתיק רק שלא היה מודה שהוא מזוייף היה נאמן כי החתימה היתה נכרת לעומדים שם ורב יוסף אית ליה דאפילו מיגו לא הוה כיון שטענה ראשונה שהוא טוען בהאי שטרא הוא שקר ואין לומר מיגו אלא היכא שטענתו ראשונה היא אמת מיגו שהיה טוען אחרת ולכך אינו מיגו אפילו להחזיק כגון בעובדא קמייתא וא"ת ונימא דאין ספק מוציא מידי ודאי דהאומר כולה שלי יש לו בודאי חציה והאומר חציה שלי ספק אם יש לו בה כלום כדאמרינן בפרק החולץ (יבמות דף לח.). ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מתנא אנא ואית לי פלגא ויבם אמר את ברא דידי ולית לך ולא מידי הוה ליה יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וי"ל דהתם יבם שהוא בנו של סבא הוי ודאי יורשו ולא יוציא הספק מספק ממונו אבל הכא אין סברא מה שהוא ודאי בחציו שיועיל לו לחציו השני: **בראיה** בעלמא קנה. אע"ג דקתני במתניי (לקמן דף ט:): ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי דלא קנה בראיה וכן ראה את המציאה ונפל עליה (לקמן דף י.). קתני נמי דלא קני מצי למדחי כיון דאמר תנה לי או שנפל עליה גלי דעתיה דלא ניחא ליה למקני עד שיגיע לידו: **דבראיה** בעלמא לא קני. והא דאמריי בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיח. ושם) הבטה בהפקר קני היינו שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן: **והא** זה וזה קתני. איכא דוכתי דפריך כי האי גוונא ואיכא דוכתי דלא פריך: [עיי' תוס' בכורות דף לא: ד"ה א"כ]: (תוספות)

דאי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי לאו מידי חסר בה איזל אתפיס ואתפליג בהדיה אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי אימא לא ואי תנא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא השתא דצריכא לדידי אשקליה אנא וחבראי ליזיל לטרח ליזבן אבל מציאה דליכא למימר הכי אימא לא צריכא מקח וממכר ולחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו מחד מדעתיה ומחד בע"כ ולא ידענא מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כורחיה לימא מתניי דלא כבן ננס דאי בן ננס האמר כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אפילו תימא בן ננס התם ודאי איכא שבועת שוא הכא איכא למימר דליכא שבועת שוא אימור דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה לימא מתניי דלא כסומכוס דאי כסומכוס האמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה ואלא מאי רבנן הא אמרי המע"ה האי מאי א"ב רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמרו רבנן המוציא מחבירו עליו הראיה הכא דתרוייהו תפסי [פלגי] לה בשבועה אלא אי אמרת סומכוס השתא ומה התם דלא תפסי תרוייהו חולקין בלא שבועה הכא דתרוייהו תפסי לה לא כ"ש אפי' תימא סומכוס כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר ולרבה בר רב הונא דאמר אמר סומכוס אפילו ברי וברי מאי איכא למימר אפי' תימא סומכוס כי אמר סומכוס היכא דאיכא דררא דממונא אבל היכא דליכא דררא דממונא לא ולא קל וחומר הוא ומה התם דאיכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר

כ"ז דמורה ואמר. מורה היתר לעצמו לאחוז זה בלא משפט: לאו מידי חסר. אינו מפסיד כלום בחנם בזה לו ואף בלא טורח: אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי. ואף על גב שזה גם הוא נתן את המעות למוכר כדאוקמינן לקמן דנקט מתרוייהו חד מדעתיה וחד בעל כרחיה וכשחלוקו יטול זה חצי מעותיו וזה חצי מעותיו אפילו הכי חסרון הוא אכלו דאי לא הוה כריך לה לא הוה מהדר אצתרה למזבנה וזה שצא לחלוק וליתן חצי דמים שלא כדין מחסרו: דמי קא יהיבנא. דמים אני רוצה ליתן: אבל מציאה דליכא למימר. חזרי ילך וימלא אחרת זה ודאי

מחסרו ממון: ולחזי זוזי ממאן נקט. נשאל את המוכר ממי קיבל דמיה דתניא בקדושין (דף עג:) נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי ואע"ג דמסיים ד"א שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן שלא נתן לב לדבר כל כך להיות זכור מאחר ששניהם חזרו אחריו בפסוק דמיה הא אוקימנא התם בדנקט זוזי מתרוייהו מחד מדעתיה ומחד בע"כ דכיון דלא עליה רמיא לאסהודי לא דק כולי האי להיות נזהר משהלכו מלפניו הי מדעתיה והי בע"כ אבל היכא דלא קיבל דמים אלא מחד מידכר דכיר ליה: לא כריכא דנקט זוזי מתרוייהו. ה"ג ולא ידעינן מהי מדעתיה ומהי בעל כורחיה ולא גרסי' ולא ידע דאפי' ידע בזו אין המוכר נאמן משהלכו כדמוקי התם: מתניתין. דמשבע לתרוייהו וחד משתבע לסיקרא: דלא כבן ננס. במסכת שבועות (דף מה.) גבי חנוני על פנקסו אלו ואלו באין לבית דין על מנת ליטבע אחד מהם לשוא אמר בעל הבית לחנוני תן לבני חטים בדינר ועלי לשלם או לפועלים בסלע מעות שאני חייב בשכרם ועלי ליתן סלע הוא אומר נתתי והוא אומר לא נטלתי ושניהם תובעין את בעל הבית שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אלא שניהם נוטלין בלא שבועה: אימור בהדי הדדי אגבהוה. למליאה וכל אחד ואחד סבור אני הגבהתיה תחילה וכולה שלי וכי משתבע על חליה קושטא משתבע ולענין מקח וממכר נמי שמה לשניהם נתרצה: כסומכוס. בבבא קמא גבי שור שנגח את הפרה ונמלא עוברת בלדה (דף מו.): עליו הראיה. בעדים ואי לא לא גבי מידי והכא חולקין [בשבועה]: ה"ג אי אמרת בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמור רבנן כו' הכא דתפסי תרוייהו פלגי בשבועה אלא אי אמרת סומכוס ומה התם דלא תפסי תרוייהו אמר סומכוס פלגי בלא שבועה. הכא דתפסי תרוייהו לא כל שכן: תרוייהו תפסי. ואין כאן מו"א מחבירו: בשבועה פלגי לה. כיון דמחסר גוביינא במה שחבירו תופס דהאי תפיס בכולה והאי תפיס [בכולה] לא קים להו לרבנן להו"א ממון מחזקתו בכדי כדאמרי' התם לרבנן דבעי ראייה הכריכוס שבועה: שמה ושמה. כי התם דקתני נמלא עוברת בלדה ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה אם משילדה נגחה ולא מת הולד מחמת הנגיחה אלא מאליו וכיון דכל חד שמה טעין ליכא למרמי עלייהו שבועה: דרבה בר רב הונא.

בפרק השואל לקמן (דף ק.): דררא לממונא. חסרון ממון שאם יפרע זה שלא כדון
הוי חסרון ממון ואם נפטרנו שלא כדון נמלא זה חסר ולך פרתו: ומה התם לאיכא
דררא לממונא כו'. איזה מהן שמפסיד החלי שלא כדון אתה מחסרו ממון: (רפ"י)

תוספות אי תנא מציאה. משום דמורה ואמר חבראי לאו מידי חסר לכך תפיס
אע"ג שיודע שחבירו מצאה ורמו רבן שבועה עליה כדי שיפרוש אבל מקח
וממכר דליכא למימר הכי שאם יודע שחבירו קנאה לא הוי תפיס ומדתפיס בה
סבור שלו הוא ונתרצה המוכר כדמסיק לקמן דנקיט זוזי מתרוייהו אימא לא
ישבע דמשום שבועה לא יפרוש שהרי סבור הוא לומר אמת קמ"ל דאפ"ה ישבע
והיכא שודאי אינו סבור לומר אמת כגון דקא טעין כל אחד אני ארגתיה שאחד
מהן טוען שקר במזיד או כגון שנים אדוקין בשטר דלקמן (דף ז.). התם פשיטא
דיחלוקו בשבועה דע"י שבועה ודאי יפרוש דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא:
ולחזי זוזי ממאן נקט. פרש"י נשאל למוכר ואע"ג דאין המוכר נאמן כשאין
מקחו בידו כדאי בעשרה יוחסין (קדושין דף עג: ושם ד"ה בד"א) ה"מ בדנקיט
מתרוייהו אבל בדנקיט מחד נאמן אפילו אין מקחו בידו וגרסינן בתר הכי ולא
ידעינן ובחנם דחק לפרש כן דהכא פריך שפיר דאע"ג דאין מקחו בידו נאמן הוא
כעד אחד ואמאי שניהם נשבעין אותו שהמוכר מסייעו יפטר משבועה ואידך
ישבע שבועה דאורייתא והשתא גרס שפיר ולא ידע דאי ידע הוה נאמן כעד אחד
ומיהו ה"מ לשנויי דליתיה קמן דנשייליה ור"י מפרש דנשאל להם ממי קבל
המוכר המעות שאין אנו חושדין אותן לשקר בזה לומר נתתי והוא לא נתן וגם
הם אינם חלוקים אלא למי נתרצה המוכר אבל בנתינת המעות אינם חלוקין:
לימא מתני' דלא כבן ננס. מצינו למימר דידע שפיר דמתני' אפשר דתרוייהו בהדי
הדדי אגבהוה ומ"מ פריך שיחלוקו בלא שבועה אחרי שאפשר לבא לידי שבועת
שוא ומשני התם ודאי איכא שבועת שוא: **התם** דלא תפסי תרוייהו. כ"א האחד
ואע"ג דאפ"י בעומדת באגם אית להו לרבנן המוציא מחבירו עליו הראיה מ"מ
מיקרי האחד תפיס מחמת חזקת מריה קמא ואית דגרס התם דחד מינייהו הוא:
היכא דאיכא דררא דממונא. פירוש שבלא טענותיהם יש ספק לבי"ד דיש לאחד
תביעה על חבירו בלא טענותם כגון בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף מו.) ומחליף
פרה בחמור. אחרי שהספק נולד מעצמו דין הוא שיחלוקו אפילו בלא שבועה:
ומה התם דאיכא דררא דממונא. ואיכא למימר כולה דמר. לא פריך אלא אי
סומכוס ס"ל כרבנן דבן ננס דלא חיישי לשבועת שוא דלבן ננס אדרבה היכא
דאיכא למימר כולה דמר פלגי בלא שבועה משום דאיכא בודאי שבועת שוא:
ומה התם דאיכא דררא דממונא. בפרק ח"ה (ב"ב דף לה. ושם) גבי ארבא דאמר
רב נחמן כל דאליס גבר פריך מהמחליף פרה בחמור דיחלוקו ומשני התם איכא
דררא דממונא ולא פריך ומה התם דאיכא דררא דממונא ואיכא למימר כולה

דמר יחלוקו גבי ארבא דאיכא למימר דתרוייהו הוא ואין חולקין אלא כל דאלים גבר כדפריך הכא היינו משום דלענין חלוקה סברת דררא דממונא היא טובה מאחר שספק גמור הוא בלא טענותם דין שיחלוקו אבל ארבא אעייג דאפשר דתרוייהו היא כיון דליכא דררא דממונא ואין אוחזין הוי דינא כל דאלים גבר אבל לענין שבועה אין מועיל סברת דררא דממונא לחלוק בלא שבועה אחרי שהוא בודאי של אחד מהם סברא הוא שיחלוקו בשבועה אולי יודה אחד מהם: (תוספות)

א

-

ג

דף

ואיכא למימר כולה למר ואיכא למימר כולה למר אמר סומכוס ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה הכא דליכא דררא דממונא דאיכא למימר דתרוייהו היא לא כ"ש אפילו תימא סומכוס שבועה זו מדרבנן היא כדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא לימא מתניתין דלא כרבי יוסי דאי כרבי יוסי הא אמר א"כ מה הפסיד רמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו אלא מאי רבנן כיון דאמרי רבנן השאר יהא מונח עד שיבא אליהו הא נמי כשאר דמי דספיקא היא האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן התם דודאי האי מנה דחד מינייהו הוא אמרי רבנן יהא מונח עד שיבא אליהו הכא דאיכא למימר דתרוייהו הוא אמרי רבנן פלגי בשבועה אלא אי אמרת ר' יוסי היא השתא ומה התם דבודאי איכא מנה למר ואיכא מנה למר אמר ר' יוסי יהא מונח עד שיבא אליהו הכא דאיכא למימר דחד מינייהו הוא לא כ"ש אפי' תימא ר' יוסי התם ודאי איכא רמאי הכא מי יימר דאיכא רמאי אימא תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה אי נמי התם קניס ליה רבי יוסי לרמאי כי היכי דלודי הכא מאי פסידא אית ליה דלודי תינח מציאה מקח וממכר מאי איכא למימר אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא בין לרבנן ובין לר' יוסי התם גבי חנוני על פנקסו דקתני זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל מ"ש דלא אמרינן נפקיה לממונא מבעה"ב ויהא מונח עד שיבא אליהו דהא בודאי איכא רמאי

אמרי התם היינו טעמא דאמר ליה חנוני לבעה"ב אנא שליחותא דידך קא עבדינא מאי אית לי גבי שכיר אע"ג דקא משתבע לי לא מהימן לי בשבועה את האמנתיה דלא אמרת לי בסהדי הב ליה ושכיר נמי א"ל לבעה"ב אנא עבדי עבידתא גבך מאי אית לי גבי חנוני אע"ג דמשתבע לי לא מהימן לי הלכך תרוייהו משתבעי ושקלי מבעל הבית: תני רבי חייה מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים זוז וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו ותנא תונא שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וכו' והא הכא כיון דתפיס אנן סהדי דמאי דתפיס האי דידיה הוא ומאי דתפיס האי דידיה הוא וקתני ישבע מאי שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדי' מק"ו שלא תאמר הודאת פיו הוא דרמיא רחמנא שבועה עליה כדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח והאי בכוליה בעי דנכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו

ה"י ואיכא למימר כוליה דמר. ועוד על כרחך או כוליה דמר או כוליה דמר אפילו הכי חולקין בלא שבועה: הכא דליכא דררא דממונא. ועוד דאיכא למימר דתרוייהו כהדי אגבהוה: לא כ"פ. דחולקין בלא שבועה: ותוקף. אוחז: דר' יוסי. לקמן בהמפקיד (דף לז.). שנים שהפקידו אלל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי וקאמר ת"ק נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו אמר ר' יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי ולמה יודה הרי קיבל את שלו אלל הכל יהא מונח ויפסיד הרמאי וה"נ יהא מונח: הא נמי כשאר דמיא. דהתם על מנה השני הם דנין ואלו דנין על הטלית כולה: דחד מינייהו הוא. ואין לומר יחלוקו: הכא דאיכא למימר דחד מינייהו הוא. ואין לחזירו חלק זה לא כ"פ דלית ליה יחלוקו מאי פסידא אית ליה. למי שאין לו חלק זה אם תהא מונחת: דלודי. שאין לו חלק זה כשיודה מה יטול מקח וממכר מאי איכא למימר. הא אוקימנא דקיבל דמים מתרוייהו ואי הוה אמרינן יהא הטלית והדמים מונחים אית ליה פסידא לרמאי ויודה על האמת קודם שיפסיד: התם היינו טעמא. דשניהם נשבעין ונוטלין דחנוני אומר לבעל הבית אנא שליחותא דידך עבדי ונתתי לפועלך ממון שריתני: מאי אית לי גבי שכיר. לערער:

לא מהימן לי. איני מאמינו בשבועה אני אומר שהוא רשע ואין לי להאמין אדם בשבועה על כרחי אלא אם כן האמנתיו מתחילה להפקיד אצלו או להתנות עמו: את הימנתי. ואתה הוא שקילקלת ואין לי להפסיד בקלוקלך שיהיו מעותי מונחין עד שיבא אליהו: וישבע על השאר. כדין מודה מקלת הטענה שאמרה תורה ישבע כדילפינן בשבועות (דף לט:): מכי הוא זה ואע"ג דזה לא הודה הרי יש עדים במקלת ולא תהא הודלת פיו גדולה לחייבו על השאר שבועה מהעדלת עדים: מקל וחומר. לקמן מפרש מאי ק"ו: ותנא תונא. ותנא דידן סייעתא לדידי: זה אומר כו'. וקתני שניהם ישבעו: אנון סהדי דמה דתפס האי. היינו פלגא: דידיה הוא. שהרי מוחזק הוא בפנינו והרי הוא תובע את כולה וחזירו כופר את כולה שאומר כולה שלי ואף מה שאתה תפוס צידך ואנו מעידין אותו שיש לו זה מקלת ומחייבים את חזירו שבועה על השאר דהיינו חיי שעיכב לעצמו: מאי לא תהא הודלת פיו גדולה מהעדלת עדים. מהיכי תיתי לן למידק דתיסק אדעתין דתהא הודלת פיו גדולה מהעדלת עדים לאינטריך לתנא למילף מק"ו ללא תהא הודלת פיו גדולה: מפני מה אמרה תורה כו'. ולא חשבו כמשיב אבידה לפטרו שלא כפר

בכולו: (רש"י)

תוספות **התם** ודאי איכא רמאי. לכך קניס ליה גם במה שהוא שלו בודאי אבל הכא אימור תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה דליכא רמאי דכל חד סבור שהוא הגביה קודם: אי נמי התם קניס כי היכי דלודי. אבל הכא אפילו איכא ודאי רמאי כגון שזה אומר אני מצאתיה היום וזה אומר אני מצאתיה אתמול מודה דיחלוקו ולא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליהו דבשביל כך לא יפרוש דהא אינו מפסיד כלום: **אלא** מחוורתא כדשנין מעיקרא. נוכל לומר דהדר ביה ולא סגי בטעמא דמפסיד הרמאי לבד דלא קניס ר' יוסי אלא היכא דאיכא ודאי רמאי ואית ליה פסידא אבל היכא דאיכא רמאי וליכא פסידא לא יקנוס כדמשמע לישנא דא"כ מה הפסיד הרמאי מיהו לשון אלא משמע דהדר לגמרי וכן בסמוך דפריך בין לרבנן בין לרבי יוסי. נימא יהא מונח אף על גב דהתם לית ליה פסידא לרמאי: **גבי** חנוני נמי יהא מונח. לר"ע דאמר (יבמות דף קיח:): בלקח מחמשה ואינו יודע מאיזה מהם לקח נותן לכאוי"א לא פריך אמאי נותן לכאוי"א יהא מונח דהתם הוה ליה למדכר ואיהו דאפסיד אנפשיה: **ולא** אמרת לי הב ליה בסהדי. תימא לימא ליה בעל הבית לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אע"ג דלא אמר ליה הב ליה בסהדי היה לו מעצמו להשים על לב כדאמרינן בפי הכותב (כתובות

דף פה.) גבי אבימי דהוי מסקי ביה זוזי בי חוזאי ושדרינהו ביד (. רבא) ופרענהו ואמר להו הב לי שטרא ואמרו ליה הנך סטראי נינהו ומסיק התם דלא שנא א"ל שקול שטרא והב להו זוזי ולא שנא הב זוזי ושקול שטרא מחייב השליח משום דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וי"ל דהתם כיון דהזכיר לקיחת השטר. כאילו אומר עשה באותו ענין שיבא השטר לידך אבל הכא לא הזכיר עדים כלל: **מפני** מה אמרה תורה כו'. פי' יהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל או נילף מהכא דלא נימא מגו בעלמא ומשני דאין זה מגו דאין אדם מעיז פניו לכפור הכל הואיל וחבירו מכיר בשקרו אבל במקום שיכול להעיז כגון בבנו ואמר מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס נאמן במגו דאי בעי כפר הכל כדאיתא פ"ב דכתובות (דף יח. ושם) ובפרק שבועת הדיינים (שבועות דף מב.) וא"ת כופר הכל מנלן דפטור ואין לומר מטעם חזקה דאין אדם מעיז דהא אפי' במקום שיכול להעיז פטור כגון בבנו ואפילו מודה מקצת פטור התם מגו דאי בעי כפר הכל ואין לומר דילפינן מדאיצטריך למכתב שעד אחד מחייבו שבועה ואי כופר הכל חייב מאי נפקא מינה מעד אחד הא בלאו הכי חייב דהא איצטריך במקום שהוא אינו תובע כלום ואינו יודע והעד מעיד שהוא גנב או שאביו הלוח לו וי"ל דמכי הוא זה משמע דגזירת הכתוב הוא דדוקא מודה מקצת הטענה חייב ולא כופר הכל: (תוספות)

דף ג - ב

והאי בכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי אשתמוטי הוא דקא מישתמט מיניה סבר עד דהו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה אבל העדאת עדים דליכא למימר הכי אימא לא קמ"ל ק"ו ומאי ק"ו ומה פיו שאין מחייבו ממון מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו ממון אינו דין שמחייבין אותו שבועה ופיו אין מחייבו ממון והא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מאי ממון קנס ומה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה מה לפיו שכן מחייבו קרבן תאמר בעדים שאין מחייבין אותו קרבן הא לא קשיא רבי חייא כרבי מאיר סבירא ליה דאמר עדים מחייבין אותו קרבן מק"ו דתנן אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים אמר רבי מאיר אם

הביאווהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאווהו לידי קרבן הקל אמרו לו מה אם ירצה לומר מזיד הייתי יפטר אלא מה לפיו שכן מחייבו אשם אשם היינו קרבן אלא מה לפיו שכן מחייבו חומש הא לא קשיא רבי חייא כרבי מאיר סבירא ליה כי היכי דמחייב ליה קרבן מק"ו מחייב ליה חומש מקל וחומר אלא מה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה אלא אתיא מעד אחד ומה עד אחד שאין מחייבו ממון מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו ממון אינו דין שמחייבין אותו שבועה מה לעד אחד שכן על מה שהוא מעיד הוא נשבע

ה"י והאי ככוליה בעי ללודי כו'. וכי תימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבעתא ולא נרמי עליה שבעתא לא חשיד אממונא לפי שבראנו היה מודה בכולו אלא שאין בידו לפרוע וסבר עד דהוי לי [זוזי] ופרענא ליה: דליכא למימר הכי. שהרי כבר בכולו ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבעתא: פיו שאינו מחייבו ממון. בהודאתו ולקמיה מפרק לה: מחייבו שבעה. על השאר: עדים שמחייבין [אותו] ממון. במה שהעידו: אינו דין שיחייבוהו שבעה. על השאר: הודאת בעל דין כמאה עדים. ברייתא היא בתוספתא דבבא מליעא בפרק ראשון: פיו אינו מחייבו הנס. דילפינן (ב"ק דף עה.). מקראי דמודה בקנס פטור אשך ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: פיו מחייבו קרבן. דכתיב והתודה אשך חטא והביא (ויקרא ה): עדים אין מחייבין אותו קרבן אם מכחישין אותו דכתיב (שם ד) או הודע אליו ולא שודיעוהו אחרים: אמרו לו שנים אכלת חלב. שוגג: והוא אומר לא [אכלתי]. פטור שהיה יכול לומר מזיד הייתי ויפטר מן הקרבן אף כשאמר לא אכלתי פטור דמה לו לסקר: חומש ואשם. אם נשבע וכפר ממון והודה כתיב או מכל אשך ישבע עליו לסקר וגו' (שם ה): אינו בהכחשה ובהזמה. אם הודה לו במנה ובאו עדים והכחישוהו לומר אינך חייב לו כלום אינו נפטר בכך בהודאת בעל דין כמאה עדים: שישנן בהכחשה ובהזמה. שאם באו שנים עדים והכחישו או הזימום אין זה משלם ממון על פיהם: מחייבו שבעה. טענו חזירו מנה לי בידך והוא אומר אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שהוא חייב לו הרי זה נשבע להכחיש את העד דכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש וגו' לכל עון ולכל חטאת הוא לאינו קם אצל לשבעה קם (שבועות דף מ.). מה לעד אחד. כלומר

היכי ילפת שצועה לשנים משצועה לעד אחד מה לעד אחד שכן על מה שהעד מעיד הוא נשבע להכחישו: (כ"ז)

תוספות **בכוליה** בעי דלודי ליה. מה שפירש רש"י כיון דחשיד אממונא היכי נשבע נימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ומשני דמשתמיט ולא חשיד ועל זה תימה דהא מסיק לקמן (דף ו.) דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא ואין לומר דהיינו מדרבנן לפי שראו שהיתה שבועה חמורה עליהם אבל מדאורייתא חשוד לזה חשוד לזה דהא לקמן מייתי מרב נחמן דמשביעין אותו שלש שבועות ואחד מהן שלא שלחתי בו יד ומשמע בהגוזל קמא (ב"ק דף קז : ושם) דהוי דאורייתא וכן בנסכא דר' אבא (שבועות דף לב :) משמע דאי אמר לא חטפתי היה נשבע להכחיש את העד שבועה דאורייתא מדאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם דאשבועה דרבנן לא אמר הכי לכן י"ל ובכוליה בעי דלודי ליה כלומר מאחר דאין מעיז א"כ אמת הוא שאין חייב לו יותר ולמה ישבע יהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל ומשני דאין זה העזה דאשתמוטי קמשתמיט ואם תאמר כופר הכל נמי אשתמוטי קא משתמיט ואינו העזה כדאמרי' בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף מ :) אמר רב נחמן כופר הכל משביעין אותו שבועת היסת משום חזקה דאין אדם תובע אלא א"כ יש לו עליו ופריך אדרבה אין אדם מעיז פניו בפני ב"ח ומשני אשתמוטי קא משתמיט וי"ל דמ"מ העזה יש יותר בכופר הכל מבכופר חצי וליכא מגו : **אבל** העדאת עדים דליכא למימר. כל כך משתמיט כיון שכפר הכל אימא כיון דחשוד הוא לגזול חשוד נמי אשבועתא קמ"ל ק"ו דלא הוי גזלן בהכי דאשתמוטי קא משתמיט דהכופר במלוה כשר לעדות ואע"ג דאמרי' לקמן (דף ו.) דלא אמרינן מגו דחשיד כו' מ"מ גם התנא אשמעינן דלא אמרינן מק"ו מפיו ועד אחד ואם תאמר אמאי אצטריך לטעמא דאשתמוטי לימא אי לאו ק"ו ה"א הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים משום שכן אינו בהכחשה ובהזמה כדפריך לקמן ולקמן נמי הוה ליה למפרך מה לפיו שכן משתמיט וי"ל דהכא דאתא לפרושי דהודאת פיו גדולה מהעדאת עדים ניחא ליה למינקט טעמא דמשתמיט דסברא הוא דמטעם זה ישבע בהודאת פיו ולא בהעדאת עדים וחומר שאינו בהכחשה ובהזמה ניחא ליה למינקט לקמן לסתור ק"ו שכן דרך הגמרא למפרך פירכא על קל וחומר ולא מסברא לכך לא מייתי לקמן סברא דמשתמיט : **מה** לפיו שכן מחייבו קרבן תאמר בעדים כו'. פי' שכן מחייבו קרבן אפילו העדים מכחישין אותו ואומרים לאו חלב הוה אלא שומן דאי אין העדים מכחישין אותו היכי קאמר תאמר בעדים כו' עדים נמי מחייבין אותו קרבן אם אינו מכחישין ואפילו עד אחד אם אינו מכחישו מחייבו קרבן וזאת הסוגיא סוברת כלישנא דפרק אמרו לו (כריתות דף יב. ושם) דמפרש טעמייהו דרבנן דלקמן דאמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דפטור משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ולכך פיו מחייבו קרבן אפילו עדים מכחישין אותו ועדים אין

מחייבין אותו קרבן אם מכחישן דלאידך לישנא דמפרש טעמייהו דרבנן דמתרץ דיבוריה ואמר דלא אכלתי שוגג אלא מזיד ומיירי דכשאמר לא אכלתי לא בדקנו אותו היאך היה דעתו אבל להכחיש העדים אינו נאמן א"כ חשיבי עדים מפיו שכן חייבוהו קרבן אפי' מכחישן והוא לא מחייב עצמו קרבן אם היו מכחישין אותו ואתי רבי חייא אפילו כרבנן: **רבי חייא** כר"מ סבירא ליה. וא"ת א"כ נימא ק"ו דר"מ אם הביאוהו לידי מיתה לא יביאוהו לידי שבועה הקלה וי"ל דאיכא למפרך דמה למיתה שכן על מה שהן מעידין הוא מת תאמר גבי שבועה שעל מה שהוא כופר הוא נשבע כדאמרי' לקמן: **מה** אם ירצה לומר מזיד הייתי. ללישנא דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים האי אם ירצה לומר לדבריו דר"מ קאמרי'. (כדתניא) [כדאיתא] בפרק אמרו לו (שם דף יב. ושם) דלאידך לישנא טעמא דנפשייהו קאמרי ואין לפרש ומה אם ירצה לומר כו' שיהא נאמן לומר לא אכלתי מגו דאי בעי אמר מזיד הייתי דהא מגו במקום עדים הוא אלא כלומר אף מה שאמר לא אכלתי יכול לתרץ דבריו ולומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ומיירי דכשאמר לא אכלתי לא בדקו אותו איך היה דעתו ולבסוף אומר שמזיד היה וסברי רבנן דמה שאמר לא אכלתי כך היה דעתו שלא אכל שוגג אלא מזיד ולר"מ אע"פ שלבסוף אמר מזיד הייתי אין בכך כלום דהכי אמר (בתורת כהנים) אמר רבי מאיר אם בתחלה אמר מזיד הייתי שומעין לו אם היה דן עמו כל היום ובאחרונה אמר מזיד הייתי אין שומעין לו ואם תאמר והיאך נאמן לומר מזיד הייתי הא אין אדם משים עצמו רשע כדאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) גבי פלוני רבעני לרצוני וי"ל דאין נאמן לפסול עצמו אבל הכא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה: **אשם** היינו קרבן. דלרבי מאיר עדים מחייבין אותו אשם תימה דבמתני' דד' שומרין (שבועות דף מט. ושם) תנן היכן שורי נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם כפל הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם אבל על פי עדים אין משלם חומש ואשם וכן תנן בפרק הגוזל קמא (ב"ק דף קח.) ומוקי לה בפרק הגוזל קמא. כר"מ וי"ל דסוגיא דהכא דלרבי מאיר עדים מחייבין אותו אשם לא יעמיד ההיא משנה כר"מ אלא כדבעי לאוקמה התם כשאכלו טריפה וההיא סוגיא דהתם דסבר דלרבי מאיר עדים לא מחייבי אשם משום דגבי אשם כתיב והתודה לא סבר כסוגיא דהכא דאשם היינו קרבן ויליף במה הצד מפיו ועד אחד כדמסיק הכא: (תוספות)

תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע אלא אמר רב פפא אתי מגלגול שבועה דעד אחד מה לגלגול שבועה דעד אחד שכן שבועה גוררת שבועה תאמר בעדים דממון קא מחייבי פיו יוכיח מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ומחייבו שבועה מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע פיו יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שעל ידי טענה וכפירה הן באין ונשבע אף אני אביא עדים שעל ידי טענה וכפירה הם באין ונשבע מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן תאמר בעדים שכן הוחזק כפרן ובעדים מי הוחזק כפרן והאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה תאמר בעדים שישנן בתורת הזמה הא לא קשיא רבי חייא תורת הזמה לא פריך אלא דקאמר ותנא תונא מי דמי התם למלוה אית ליה סהדי ללוה לית ליה סהדי דלא מסיק ליה ולא מידי דאי הוו ליה סהדי ללוה דלא מסיק ליה ולא מידי לא בעי רבי חייא לאשתבועי הכא כי היכי דאנן סהדי בהאי אנן סהדי בהאי ואפילו הכי משתבעי אלא כי איתמר ותנא תונא אאידיך דרבי חייא איתמר דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' זוז והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת הטענה דמי ותנא תונא שנים אוחזין בטלית והא הכא כיון דתפיס [אנן סהדי דמאי דתפיס] הילך הוא וקתני ישבע ורב ששת אמר הילך פטור מ"ט כיון דאמר ליה הילך הני זוזי דקא מודי בגוייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי באינך חמשים הא לא מודי הלכך ליכא הודאת מקצת הטענה ולרב ששת קשיא מתניתין אמר לך רב ששת מתניתין תקנת חכמים היא ואידך אין תקנת חכמים היא ומיהו אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב מתקני רבנן שבועה כעין דאורייתא אלא אי אמרת מדאורייתא הילך פטור מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותה בדאורייתא מיתבי

רפ"י תאמר. בשבועה לעדים שאינו נשבע על מה שהעידו אלא על מה שלא העידו ועל כפירתו הוא נשבע ולא אהעדאתן ומנין לך להחמיר כל כך מגלגול שבועה לעד אחד. אם נתחייב לו שבועה ע"י עד אחד כדלמרינן והיתה עליו

טענה אחרת שלא היתה מוטלת עליו שבועה מגלגלין אותה עם שבועה זאת ונשבע על שניהן דגלגול שבועה לאורייתא היא דילפינן לה בקדושין (דף קז:)
מואמרה האשה אמן אמן הרי שעל מה שלא העיד העד הוא משביעו: שכן שבועה גוררת שבועה. עד לא חייבו שבועה אלא על מה שהעיד והשבועה גוררת שבועה תאמר בעדים הללו שהחמשים שהעידוהו הם מחייבין אותו לשלם ואין כאן שבועה לגרור על ידה שבועה על השאר: פיו יוכיח. מודה מקלת הטענה שעל מה שכופר ופיו לא הודה הוא נשבע: טענה וכפירה. זה טוען וזה כופר הן באין לדון: לא הוחזק כפרן. על מה שכפר אינו מוחזק כפרן שמא לא כיחש שהעד אינו נאמן להכחישו ולהחזיקו כפרן: תאמר בעדים. שמאחר שכפר הכל והם העידו על החמשים הוחזק כפרן ולא נאמר נאמינהו על השבועה: הכופר במלוה. בין על כולה בין על מקלת ובאו עדים והעידוהו עד שלא נשבע: כשר לעדות. ולא אמרינן גזלן הוא והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד לכיון דמלוה להוציאה נתנה דלמא כריך להוציאה וסבר עד דהוה לי [זוזין] ופרענא ליה ואי מודינא ליה השתא יתבעני מיד אצל הכופר בפקדון אפילו על מקלת ובאו עדים והעידוהו פסול לעדות דמאי הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה ושמא תאמר אצל ממנו ואשתמיט ליה עד דמשכח ליה לקמן בפירקין (דף קה: ה:) מוקמינן בדלתו סהדי ואמרי ההיא שעתא בידיה נקיט ליה: בתורת הזמה. לשלם קנס דכאשר זמס דעד אחד שהזם פטור ופיו גבי הודאה כל שכן דלא שייכא הזמה כלל: תאמר בעדים. אם הזמו בחמשים שהעידו משלמין ממון: תורת הזמה לא פריך. אינה חשובה לו פירכא לכיון דעד אחד ישנו בהזמה ליבטל עדותו בעדות שני עדים אם הוה לן למימר בעדים משום דיסקן בהזמה לא יחייבוהו שבועה הוה לן למימר נמי בעד אחד לא יחייבוהו שבועה דהא ישנו בהזמה ליבטל עדותו ואי משום דאין משלם קנס אין צו יפוי כח להאמין עדותו: אלא דקאמר ותנא תונא. אלא אם יש לך להשיב על דברי רבי חייא כך יש לך להשיב דקאמר ותנא תונא והביא רביה לדבריו ממשנתינו מי דמי: התם. דדברי חייא: למלוה אית ליה סהדי. דמסיק ביה חמשים: ללוה אית ליה סהדי. באינך חמשים שאינו חייב לו עליה: אי הוה ליה כו'. כגון אילו העידו העדים חמשים חייב וחמשים פרע בכה"ג לא הוה אמר ר'

חייל ללרניך לישצע על השאר: מתני' כי היכי דאנן סהדי להאי. דחליה שלו: אנן סהדי להאי. דחליה שלו ולמה הלריכוהו חכמים שבועה ש"מ טעמא לאו משום מקלת הטענה הוא כר' חייל ואינה שבועה דאורייתא אלא תקנת חכמים שלא יהא כל אחד הולך כו': והילך. לא הולאתים והן שלך ככ"מ שהם: חי"ב. לישצע על השאר ולא אמרינן הני דקמודי ליה בגוייהו הואיל ואיתנהו צעינייהו כמאן דנקיט להו דמי אלא כשאר מודה במקלת הוא וחייב: ותנא תונא כו'. קס"ד ללר' חייל טעמא דמתני' משום דאנן סהדי דמאי דתפיס דיליה הוא והוי כמנה לי בידך והלה אמר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותם שיש לו חמשים וכי אידך דרבי חייל דמחייב ליה שבועה דאורייתא: והא הכא. דהך העלאת עדים אנן סהדי דמאי דתפיס האי הילך הוא שהרי צפנינו הוא: וקתני. דמחייב שבועה אשאר וה"ה להודאה במקלת: תקנת חכמים היא. ולא משום העלאת עדים וכדפרכינן לעיל כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי: אי אמרת בשלמא מדאורייתא חי"ב. כלומר גבי שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקלת: (כ"ט)

תוספות עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ובהזמה. שפיר גרס הכא ובהזמה כיון שע"י הזמה דבורו בטל ואין להקשות מה לפיו שכן אינו משלם בהזמה תאמר בעדים שמשלמין בהזמה ואז לא יכול לומר עד אחד יוכיח. שמשלם כי מה שהעד אינו משלם כשהוא מוזם אינו חומרא אלא לפי שבעדותו אינו מחייבו ממון לכך הואיל ודיבורו בטל חשיב ישנו בהזמה ובסמוך על מה הצד פרכינן ליה משום דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו ורבי חייל אפי' על מה הצד לא פריך ליה משום דמה שאינו משלם העד כשמוזם זהו גריעותו לפי שלא היה כח בעדותו לחייב ממון: הצד השוה [שבהן] שע"י טענה כו'. וא"ת כופר הכל יוכיח שע"י טענה וכפירה פטור ויש לומר דבהצד השוה שבהן יש טענה חשובה דכשמודה מקצת או עד מכחישו נראה דמשקר ולכך יש שבועה: ותנא תונא אאידך דר' חייל. אנן סהדי דמאי דתפיס האי כו' פרש"י כיון דהוי כהעדאת עדים משתבע מדרבי חייל קמייתא וקשה כיון דלא מצי לאוכוחי הך ברייתא דהילך אלא מכח קמייתא לימא ותנא תונא אקמייתא לכך י"ל דאנן סהדי לאו דוקא דמאי דתפיס מחשבינן ליה השתא טפי מהעדאת עדים וחשיב כאילו מודה ליה דדידיה הוא אך קשה דמ"מ איכא למיפרך דמתני' כי היכי דהאי מודה להאי האי נמי מודה להאי ואפ"ה קמשתבעי כדפריך אקמייתא ומאי תיקן וי"ל דהשתא נמי מוכח מכח טעמא דבסמוך אי הילך פטור לא הוי מתקני רבנן שבועה דליכא דכוותה באורייתא אבל לרבי חייל קמייתא כי נמי בהעדאת עדים פטור מתקני רבנן

שבועה במתנני' דחשיב הודאה במאי דתפיס חבריה ודוחק דלפ"ז הא דלא קאמר ותנא תונא אקמייטא משום דמאי דתפיס חשיב כהודאה וזו לא היתה פירכתו למעלה אלא מטעם כי היכי דאנן סהדי להאי כו': ורב ששת אמר הילך פטור. נראה שהלכה כרב ששת דבפ' השואל (לקמן דף ק.) גבי עבד קטן פריך ועוד הילך הוא אך בספר חפץ משמע דהילך חייב [וע' תוס' ב"ב קכח : ד"ה הלכתא] : וש"מ דהילך פטור. וא"ת יהא נאמן בשלש דמיגו דבעי אמר שתיים וי"ל כיון דהילך פטור אם יאמר שתיים הו"ל כופר הכל ואין אדם מעיז ולר"ע לא הוי עזות דמסייע ליה שטרא : (תוספות)

דף - ד - ב

סלעים דינרין מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש ר"ש בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע ר"ע אומר אינו אלא כמשיב אבידה ופטור קתני מיהת רשב"א אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע טעמא דאמר שלש הא שתיים פטור והאי שטר דקמודי ביה הילך הוא וש"מ הילך פטור לא לעולם אימא לך שתיים חייב והאי דקתני שלש לאפוקי מדר' עקיבא דאמר משיב אבידה הוי ופטור קמ"ל דמודה מקצת הטענה הוי וחייב אי הכי רשב"א אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע אף זה ישבע מבעי ליה אלא לעולם שתיים פטור והילך חייב ושאני הכא דקא מסייע ליה שטרא אי נמי משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות איכא דמותיב מסיפא ר"ע אומר אינו אלא כמשיב אבידה ופטור טעמא דאמר שלש הא שתיים חייב והא שטר (כיון) דקא מודי ביה כהילך דמי ש"מ הילך חייב לא לעולם אימא לך שתיים נמי פטור והאי דקתני שלש לאפוקי מדרשב"א דאמר מודה מקצת הטענה הוי וחייב קמ"ל דמשיב אבידה הוי ופטור הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך שתיים חייב בשלש היכי פטר ליה ר"ע האי אערומי קא מערים סבר אי אמינא שתיים בעינא אשתבועי אימא שלש דאהוי כמשיב אבידה ואיפטר אלא ש"מ שתיים נמי פטור אלא קשיא לרבי חייא שאני התם דקא מסייע ליה שטרא א"נ משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות

ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות מתיב מר זוטרא בריה דרב נחמן טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות הודה בקרקעות וכפר בכלים פטור הודה מקצת קרקעות פטור מקצת כלים חייב טעמא דכלים וקרקעות דקרקע לאו בת שבועה היא הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב דמי לאו דאמר ליה הילך ושי"מ הילך חייב לא לעולם אימא לך כלים וכלים נמי פטור והא דקתני כלים וקרקעות הא קמ"ל הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות מאי קמ"ל זוקקין תנינא זוקקין הנכסים שאין להן אחריות את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהם הכא עיקר התם אגב גררא נסבה

רפ"י סלעים דינרין. שטר שכתוב בו פלוני לזה מפלוני סלעין ולא פירש כמה וכן שטר שכתוב בו דינרין סתם: אינו אלא כמשיב אבדה. מדהוה ליה למימר שתיס והשטר מסייעו דכיון דלא פירש ניכרים הדברים ששנים היו לכך לא הורד לפרש דמיעוט סלעים ב' וכיון דאמר ג' משיב אבדה הוא וחכמים פטרו את משיב אבדה מן השבועה דתנן המולא את המליאה לא יסבע וכו' (גיטין דף מח:): טעמא דאמר שלש. קס"ד השתא דמייתי תיובתא מדנקט פלוגתייהו בשלש וחמש ולא נקט ולוה אמר שתיס ש"מ בשתיס לא מחייב ליה רשב"א וכדמפרש ואזיל דכיון דכל הודאתו בשטר כתובה דשטר נמי שתיס משמע וכל משמעות השטר הילך הוא שהרי הקרקעות משועבדים על כך אבל כי אמר שלש סלעים שלישי מלוה ע"פ הוא דלאו בשטר כתובה ואין הקרקעות משועבדים ולא הילך הוא: ה"ג. וסטרק דקמודה הילך הוא ול"ג כיון דקמודה ביה דכלאו הודאתו נמי כל שטרי הילך הוא וה"פ ומאי דקמודה ביה דכתוב בשטר הילך הוא: לאפוקי מדר"ע כו'. דאי תנא שתיס לא הוה פליג ר"ע: א"ה. דבשתיס נמי חייב אמאי תנא הואיל והודה מקלת הטענה יסבע רשב"א אומר אף זה יסבע מצעיא ליה ושמעינן דלא משיב אבדה חייב ליה ומדנקט הואיל משמע דחיובא משום דגרס לעלמו שהודה במקלת דהשתא הוא דהויא הודאה משום דסלע שלישי לא הילך הוא אבל שתיס לא הוי הודאה משום הילך: אלא לעולם כו'. אלא אי אית לך לתרואי תריץ הכי לעולם כדקאמרת הא שתיס פטור וטעמא לאו משום הילך דהילך בעלמא חייב: ופאני הכא דקא מסייע ליה שטרא. העדים החתומים על השטר מעידין כדבריו

שלא היו אלא שתיים ולכך לא פירשו מניינן הלכך א"ל שזועה: אי נמי. להכי לא
הוּו שתיים הודאה לחייבו שזועה לפי שהשטר אומר כן ושטר הוּו שעבוד קרקעות
וכסם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כך הודאתן אינה מביאה לידי שזועה
דקרקעות אמעוט מתורת שזועה במס' שזועות פרה שזועת הדיינין (מצ ב:): אבל
כי אמר מלוה חמש ולוה שלש איכא כפירה והודאה במה שאין כתוב בשטר: הא
שתיים. לזיכא משיב אבידה: חייב. מדלח תנא פטור בשתיים ונימא טעמא משום
הילך: מודה מקלח הוּו. ואינו משיב אבידה לאיערומי קמערים דלחזקיה בנאמן:
קמ"ל. כיון דשתיים נמי פטור ליכא למימר לאיערומי מערים אלא משיב אבידה
הוּו: הכי נמי מסתברא. דשתיים פטור: ואלא קשיא לרבי חייא. דהא איכא
למידק מינה דשתיים פטור כדאמרינן דאי ס"ד כו': שאני הכא. האי דקאמר שתיים
פטור טעמא לאו משום הילך אלא דקא מסייע ליה שטרא: טענו. חזירו דבי"ד
כלים וקרקעות: פטור. דלא כפירתו ולא הודאתו מביאתו לידי שזועה: חייב. אף
על הקרקעות לישבע כדאמרינן לקמן שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את
הקרקעות לישבע עליהן משנתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין ומגלגלין עמהם
שזועת קרקע: דומיא דכלים וקרקעות. שכלים שהודה עליהם מונחים לפנינו
וא"ל הילך: זוקקין. המטלטלין זוקקין הקרקעות לישבע ע"י גלגול: תנינא.
בקדושין (כו.) הנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיט להן אחריות
לישבע עליהם: הכא עיקר. שמסנה זו שנויה במסכת שזועות (לח.): התם.
בקדושין: אגב גררא נסבה. לאירי התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם
נכסים שיט להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה ואגב לאירי דנקנין עמהם תנא
בהדה זוקקין אותן לישבע עליהם: (רש"י)

תוספות לעולם שתיים חייב. ואע"ג דשתיים חייב חשיב ליה רבי עקיבא משיב
אבידה דכשאמר שתיים נראה יותר נאמן לפי שהשטר מסייעו: **לעולם** שתיים
פטור והילך חייב. וא"ת כיון דהילך חייב כי אמר נמי שתיים אינו כופר הכל וכי
אמר שלש יהא נאמן במיגו דאי בעי אמר שתיים ומאי טעמא דרשב"א וי"ל דס"ל
דמה שהשטר מסייעו אינו טוען ברצון לפי שנראה שמחמת השטר מודה ואם לא
היה השטר היה כופר הכל: אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות. וא"ת למ"ד
בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:): שעבודא דאורייתא מודה מקצת הטענה למה

נשבע הא כופר שעבוד קרקעות וי"ל שמחל לו השעבוד או שאין לו כלל קרקעות אפי' משעבדי אבל לרבי יוחנן דאמר בפי' שבועת הפקדון (שבועות דף לז : ושם ד"ה ואין) כופר בממון שיש עליו עדים חייב קרבן שיש עליו שטר פטור משום דכופר שעבוד קרקעות דבעדים לא חשיב כופר שעבוד קרקעות אע"ג דסבר ר' יוחנן שעבודא דאורייתא היינו משום כיון שהפקיעו חכמים השעבוד במלוה ע"פ משום פסידא דלקוחות חשיב כאילו מחל לו השעבוד ומיירי דאית ליה משעבדי ולית ליה בני חרי דאי אית ליה בני חרי אפי' יש עליו עדים פטור ואי לית ליה אפי' משועבדים אפילו יש עליו שטר חייב : אין נשבעין על כפירת כו'. לספרים דגרסי בברייתא ר"ע אין להקשות הא ר"ע דריש ריבויי ומיעוטי פ"ק דשבועות (דף ד : ושם ד"ה רבי) ובפרק ג' מינים (נזיר לה. ושם) ומאן דדריש ריבויי ומיעוטי אינו ממעט קרקעות כ"א שטרות כדמוכח בפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז :) והיכי קאמר הכא אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות וי"ל שיש לו שום מיעוט למעט קרקעות וכן צ"ל לקמן בפי' השואל (דף ק : ושם ד"ה ר"מ) אליבא דר"מ דאית ליה נשבעין אעבדים ולא אקרקעות ואע"ג דעבדים הוקשו לקרקעות לכ"ע דמהאי טעמא עבד נקנה בכסף בפ"ק דקדושין (דף כב :) אלא דר"מ דריש ריבויי ומיעוטי להוציא שטרות ויש לו שום מיעוט למעט קרקעות ובאותו מיעוט אין למעט עבדים אע"ג דהוקשו לקרקעות כדמוכח במרובה (ב"ק סג. ושם ד"ה וחד) דמאן דדריש בריבה ומיעט וריבה צריך שני מיעוטי לקרקעות ועבדים ואע"ג דרשב"א היה תלמידו של ר"ע אין לחוש מה שחולק עמו והוזכר קודם דכעין זה מצינו לקמן (דף ז.) גבי שנים אדוקים בשטר דפליג רבי עם רשב"ג אביו ויש ספרים דגרסי הכא ר' יעקב : הא כלים וכלים חייב. הוה מצי לשנויי בחפר בה בורות שיחין ומערות כדבסמוך : [הודה במקצת כלים חייב. וא"ת יהא נאמן במיגו דאי בעי כפר בכלים והיה מודה במקצת קרקעות וי"ל שמא חפץ בקרקעות יותר]

ס"א

(תוספות)

א

-

ה

דף

ולמאן דאמר הילך פטור אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה הא כל קרקע הילך הוא אמר לך איצטריך קרא היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות א"נ היכא דטענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר

בקרקות ת"ש דתני רמי בר חמא ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר היכי דמי לאו דא"ל הילך לא דאמר ליה ג' פרות מסרתי לך ומתו כולהו בפשיעה וא"ל איהו חדא לא היו דברים מעולם וחדא מתה באונס וחדא מתה בפשיעה דבעינא שלומי לך דלאו הילך הוא ת"ש דתני אבוה דרבי אפטוריקי לדרבי חייא קמייתא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש בידו חמשים וזו יכול ישבע על השאר ת"ל **שמות כב-** **ח** על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה על הודאת פיו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על העדאת עדים מתניתא קא רמית עליה דר' חייא ר' חייא תנא הוא ופליג והא קרא קאמר ההוא למודה מקצת הטענה ואבוה דר' אפטוריקי אמר לך כתיב הוא וכתוב זה חד למודה מקצת הטענה וחד להעדאת עדים דפטור ואידך חד למודה מקצת הטענה וחד למודה ממין הטענה ואידך מודה ממין הטענה לית ליה וסבר ליה כר"ג דתנן טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ור"ג מחייב: ההוא רעיא דהווי מסרי ליה כל יומא חיותא בסהדי יומא חד מסרו ליה בלא סהדי לסוף אמר להו לא היו דברים מעולם אתו סהדי אסהידו ביה דאכל תרתי מינייהו א"ר זירא אם איתא לדר' חייא קמייתא משתבע אשאר אמר ליה אביי אם איתא משתבע והא גזלן הוא א"ל שכנגדו קאמינא השתא נמי דליתא לדר' חייא נחייביה מדרב נחמן דתנן מנה לי בידך אין לך בידי פטור ואמר רב נחמן משביעין אותו שבועת היסת דרב נחמן תקנתא היא

ה"י למאי אינטריך קרא למעוטי קרקע משבועה. דילפינן לה מכלל ופרט בשבועות (דף מז:): ולקמן בפרק הזהב (דף נז:): וחפר זה בורות שיחין ומערות. ללאו הילך הוא שהרי קלקלה: אי נמי. להיכן דהודה בכלים ללאו הילך הוא ואשמעינן לחינו נשבע אכפירת (שעבוד) קרקעות: ד' שומרין. שבועה האמורה בהן בשומר חנם שנגנבה הימנו ושומר שכר שנאנסה ובשואל שמתה מחמת מלאכה: צריכין כפירה במקלף והודאה במקלף. כפירה לא הויא אלא בכופר ממך או לא היו דברים מעולם או החזרתי לך הודאה לא הויא אלא ממך שיש לו בידו שחייב להחזיר לו נמלא שאין חיוב שבועת השומרים בזה אלא אם כן טען שלש פרות באחת כפר לו ובאחת הודה לו שיטנה בידו והשלישית אומר לו נאנסה או אם שומר חנם הוא אומר לו בשלישית נגנבה דחייב עליה שבועה

האמורה בפרשה (שמות כז) שלא שלח ידו במלאכת רעהו דאילו שבועה לכפירה אין זו שבועה האמורה בשומרים ובלאו כפירה נמי לא תחייביה שבועת שומרים דכתיב בשומר חנם כי הוא זה דמינה נפקא לן (שבועות לט:). שמודה במקלח וכפר במקלח ולאפוקי ממ"ד בבבא קמא בהגוזל [קמא] (דף קז). עירוב פרשיות כתוב כאן וכי כתיב כי הוא זה לאו אשומר חנם דכתיב גביה קאי אללח אלא כסף תלוה ואשמועינן האי תנא דבשומרים נמי בעינן כפירה והולאה והשבועה האמורה בפרשה על פרה שליטת: היכי דמי. פרה של הולאה: לאו. דקיימא קמן ואמר ליה קחנה בכל מקום שהיא דהיינו הילך: אידך מתה לה באונס. ועליה הוא נשבע שבועת שומריין: וחדא מתה לה בפשיעה. היא של הולאה ולאו הילך הוא: תא שמע דתני אבה דרבי אפטוריקי. ת"ש מינה תיובתא: לרבי חיילא קמייתא. כלומר ת"ש לדר' חיילא קמייתא דאמר לעיל שלא תהא הולאת פיו גדולה מהעדאת עדים כו': אשר יאמר וגו'. מודה לו במקלח מכלל דכופר במקלח וכתב בההוא לעיל מיניה ונקרב בעל הבית אל האלהים ודרשין לקמן (דף מא:). ונקרב לשבועה: ההוא. מיבעי ליה להולאת מקלח דמחייבא עליה שבועה ואתיא העדאת עדים מינה בקל וחומר כדלעיל דליכא קרא יתירא דתדרוש מינה מיעוטא: וחד להעדאת עדים. למעוטה: וחד להולאה ממין הטענה. דבעינן שתהא הולאה ממין טענת כפירה שאם טענו סאה של חטים והודה לו בשעורים פטור: אם איתא לדר' חיילא. אם הלכה כמותו: אמר ליה אביי ואם איתא לדר' חיילא משתבע האי. בתמיה: והא גזלן הוא. וכי אמר ר' חיילא במלוה אי נמי בפקדון שלא שלח בו יד ואבד ממנו דליכא למימר אשתמוטי משתמיט: לשכנגדו קאמינא. אם שבועה מוטלת עליו נשבע שכנגדו ונוטל כדאמרינן בשבועות (דף מד:). שהחשוד על השבועה תקנו חכמים שכנגדו נשבע: השתא נמי. כי ליתא לדר' חיילא ואין כאן הולאה במקלח: נחייביה. שבועת היסת מדרב נחמן וישבע שכנגדו ויטול: היסת. שבועה שהסיתו חכמים לכך להסיתו להודות וטעמא מפרש בשבועות (דף מ:): חזקה אין אדם טוען אלא"כ יש לו בידו: דר"נ תקנתא היא. דהא מדאורייתא לא רמי שבועה עליה: (רש"י)

למ"ד הילך פטור קרא אמאי איצטריך כו'. תימה גם למ"ד הילך חייב אמאי איצטריך קרא למעוטי הא בקרקע לא שייך משתמיט וכן [פרי"י] לקמן דכי כופר במקצת קרקע פטור הוא דנאמן הוא מטעם דאין אדם מעיז כיון דלא שייך הכא אשתמוטי קא משתמיט ושמא גם בקרקע שייך קצת אשתמוטי קא משתמיט כי שמא משכנה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה: **אמאי** איצטריך קרא למעוטי. תימה הא ליכא קרא מיותר למעוטי קרקעות אלא מכלל ופרט וכלל ממעטינן להו וכלל ופרט וכלל אצטריך למעוטי שטרות וי"ל דקשיא ליה אמאי איצטריך תנא למילף קרקעות מכלל ופרט כיון דהילך פטור וא"ת לימא דאיצטריך למעוטי משבועה דעד אחד מיהו י"ל משום דמתני' דאין נשבעין על הקרקעות מיירי בשבועה דמודה במקצת: **א"נ** דטענו כלים וקרקעות. מהכא משמע דטענו חטין ושעורים והודה באחד מהן דחייב דדוקא כלים וקרקעות פטור הא חטין ושעורים חייב וכן סברי שמואל ורבי יוחנן לחד לישנא פרק שבועת הדיינין (שבועות דף מ.).: **שומר** חנם. פטור מכל חוץ מפשיעה ושואל חייב בכל חוץ ממתה מחמת מלאכה ונושא שכר והשוכר במקצת חייב ובמקצת פטור ולכך תנא להו כסדר זה ולא שנאם כסדר כתיבתם וא"ת ואמאי לא מקשה מכמה משניות דזה אומר עד הזיז וזה אומר עד החלון ועשרה גפנים דשבועות (דף מב:) ומתניתין דהשואל (לקמן דף צז: ושם) דזה אומר שאולה וזה אומר שכורה דמיירי בפקדון הא הילך הוא וי"ל דניחא ליה לאקשוויי מכל ד' שומרין: **רבי** חייא תנא הוא ופליג. אי גרס לעיל (ג.) א"ר חייא אי"ש ואפילו אי גרסינן תני ר' חייא י"ל דהכי קאמר דאפילו לא הוה ברייתא תנא הוא ופליג: **והודה** בשעורים פטור. אף מן השעורים כדמוכח שלהי המניח (ב"ק דף לה: ושם ד"ה לימא): **מסרי** ליה בשהדי. ומיירי דאמרי ליה אל תחזיר אלא בעדים דאל"כ הא קי"ל (כתובות יח.) המלוה את חבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים: **אי** איתא לדרבי חייא. נראה דהלכה כרבי חייא דהא לעיל מוקי לה כרבנן דר"ג דהלכה כוותייהו כדפריך שלהי המניח (ב"ק שם) מאי קמ"ל תנינא וכן בפי' השואל (לקמן ק. ושם) פריך אמאי טענו חטין והודה לו בשעורים הוא וכן סברי רב ושמואל בפי' שבועת הדיינין (שבועות דף מ. ושם) אע"ג דקאמר הכא אם איתא הכי נמי אשכחנא פי' (אע"פ) (כתובות דף נט) דקאמר אם איתא לדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת וכו' ובפרק שני דייני גזירות (שם דף קז:) פסיק כרב הונא תימה אפי' אי איתא לדרבי חייא לא משתבע הכא דאסהידו עליה דאכל תרי מינייהו דמה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן תאמר הכא דהוחזק כפרן כדפריך לעיל (ד.) והכא לא שייך משתמיט ושמא י"ל אחרי שלמד שיש שבועה בהעדאת עדים במלוה מעתה אין לחלק בין מלוה לפקדון: **שכנגדו** קאמינא. וא"ת מאי שנא דבחשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל אמאי לא אמרינן מתוך שא"י לישבע משלם כדאמר גבי חמשין ידענא וחמשין לא ידענא (לקמן דף צח.) ובנסכא דר' אבא (שבועות דף.) וי"ל הכא אי אמרי' משלם לא

שבקת ליה חיי דכל העולם יביאוהו לידי שבועה ויטלו כל אשר לו ועוד דהתם אמר ליה שבועה דאורייתא אית לי עליך או תשבע או תשלם אבל הכא הוא ברצון ישבע אם נניחנו ולכך לא ישלם: אין לך בידי פטור וא"ר נחמן. מהכא משמע דהלכה כלישנא קמא דפי שבועת הדיינים (שם דף מא. ושם ד"ה מאן) דלא בעי דררא דממונא אלא אפי' כופר הכל חייב שבועת היסת מדלא מייתי הכא סיפא דנתתיו לך פטור וכן פירש בשערים דרב האי ואי טעין איני יודע בכל ישבע שאינו יודע:

(תוספות)

:

יודע

שאינו

ישבע

ב

-

ה

דף

ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ותיפוק ליה דהוה ליה רועה ואמר רב יהודה סתם רועה פסול לא קשיא הא דידיה הא דעלמא דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והא כתיב [\[ויקרא יט-יד\]](#) לפני עור לא תתן מכשול אלא חזקה אין אדם חוטא ולא לו: זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה [וכו']: על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע אמר רב הונא דאמר שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ונימא שבועה שכולה שלי ומי יהבינן ליה כולה ונימא שבועה שחציה שלי מרע ליה לדיבוריה השתא נמי מרע ליה לדיבוריה דאמר כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא דאי לא תימא הכי האי דאמר רחמנא מודה מקצת הטענה ישבע נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם אשתמוטי קא משתמיט ליה כדרבה תדע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא הא דתני רמי בר חמא ארבעה שומרינן צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי אשתמוטי קא משתמיט סבר

משכחנא לגנב ותפיסנא ליה אי"נ משכחנא ליה באגם ומייתינא ליה אי הכי הכופר בפקדון אמאי פסול לעדות נימא אשתמוטי קא משתמיט סבר עד דבחשנא ומשכחנא ליה כי אמרינן הכופר בפקדון פסול לעדות כגון דאתו סהדי ואסהידו ביה דההיא שעתא איתיה לפקדון בביתיה והוה ידע אי"נ דהוה נקיט ליה בידיה אלא הא דאמר רב הונא משביעיין אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי מורה ואמר דמי קא יהבנא ליה אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא והא קא עבר על לאו [\[שמות כ-יז\]](#) דלא תחמוד לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו

רפ"י ותקנתא. דכשכנגדו יקבע ויטול דהויא נמי תקנתא דמן התורה מי שעליו לשלם הוא יקבע ויפטר מן התשלומין ואין נקבע ונוטל מן התורה ואותן המנויין בשבועות (דף מד:). תקנת חכמים הן ולשבועה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן: ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. אדאזיי קא מתמה דקשיא ליה והא גזלן הוא ותיפוק ליה דכלאו הך גזילה פסול לשבועה: דאמר רב יהודה סתם רועה. אפילו לא הועד עליו שגזל: פסול. לעדות דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים: ידיה. רועה בהמות שלו פסול דבשזיל הנאתו רועה אותן בשדות אחרות אבל רועה בהמות העיר בשקר בשזיל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שגיע למרעה המופקר לכל: דאי לא תימא הכי. ללא אמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן חנן חיותא לרועה היכי מסרינן על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע. הבא ליסבע וליטול חליה כריך הוא ליסבע שיס לו בה חליה או ליסבע שאין לו בה פחות מחליה שמא אין לו בה כלום וכי משתבע שאין לו בה פחות מחליה באמת הוא נשבע שהרי אין לו כלום דבשלמא אם היה לו בה שליט או רביע והוא נשבע שאין לו בה פחות מחליה נשבע בשקר שהרי יש לו בה שליט שהוא פחות מחליה ואין לו בה חליה אבל כשאין לו בה כלום נשבע הוא באמת שבועה שיס לי בה ואם תאמרו שמא שליט או רביע שבועה שאין לי חלק בה פחות מחליה: מי יהבינן ליה כולה. הרי חבירו תופס בה ואם יבזיעוהו על כולה הרי לעז לב"ד מאחר שכולה שלו והם אמרו יחלוקו: מרע ליה לדיבוריה. דאמר ברישא כולה שלי והשתא אמר בהדיא חליה

שלי: דאמר כולה שלי. תירוצא הוא: ולדבריכם. שאין אתם מאמינים לי בכולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחליה: ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד כו'. אדרבי יוחנן פריך דאמר חשדוהו רבנן שמא ילך ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלי הוא אם חשוד הוא בכך חשוד הוא נמי ליסב: לא אמרינן כו'. דחמיר הוא לאינשי איסור שבועה מאיסור גזילה: אשתמוטי משתמיט ליה. ולא חשיד אממונא: כדרבה. דאמר לעיל מפני מה אמרה תורה כו': הדע. ללאו בגזלן חשדינן ליה אלא באשתמוטי בעלמא: דאמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה. שצאו עדים והחזיקוהו בכפרן שהעידוהו שהוא חייב לו: כפר לעדות. אלמא לאו דעתיה למגזליה דנימא אל תסת עד חמס אלא לאשתמוטי עבדי: בפקדון פסול לעדות. דמאי אשתמוטי איכא הרי לא ניתן להוצאה ובעין הוא ואם אבד יטעון שאבד ויפטר: ולימא מיגו דחשיד אממונא. דההוא דאמר לא היו דברים מעולם כופר בפקדון הוא וליכא למימר משתמיט: חשיד נמי אשבועה דידה. דבשלמא אשבועת שומרין דההוא דקטעין נאנסה דחייביה רחמנא שבועה איכא למימר ללא חשיד אממונא אלא שמא פשע בשמירתה וחייב לשלם אונסיה וסבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה אלא ההיא דכפירה הא ודאי כופר בפקדון הוא ומסקר והיכי משבעינן ליה עלה התם נמי אשתמוטי משתמיט. שאבדה ממנו וסבר משכחנא לגנב כו': אי הכי. בפקדון הוא ומסקר והיכי משבעינן ליה עלה התם נמי אשתמוטי משתמיט. שאבדה ממנו וסבר משכחנא לגנב כו': אי הכי. בפקדון איכא למימר משתמיט: דבחסנא. אחפס: ה"ג דהיא שעתא הוה גביה. ולא גרס ההיא שעתא דאשתבע: דאמר רב הונא. לקמן בהמפקיד גבי שילם ולא ראה ליסב דאמר רב הונא אם בא לשלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישין שמא עיניו נתן בה: התם. לא חשיד אממונא דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב: הא קא עבר בלא תחמוד. מה לי חשוד על לא תחמוד מה לי חשוד על לא תגזול נימא מיגו דחשיד עליה חשיד אשבועתא: (רש"י)

תוספות ותקנתא לתקנתא. ומתוך שאינו יכול ליטבע משלם לא שייך הכא כדפרישית: על דאית ליה משתבע כו'. ואע"ג דעל דעת ב"ד משביעין אותו מ"מ לא הו"ל לתקן שבועה בלשון דלא משתמע שחציה שלו: ונימא שבועה שכולה

שלי. לרבנן דבן ננס פריך דלא חיישי לשבועת שוא: כולה שלי ולדבריכם כו'. אף על גב דקאמר כולה שלי לא משתבע שחציה שלו שמרע לדיבוריה: דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא. נראה דהיינו טעמא משום דשבועה חמורה כדאיתא ביומא (דף פו.) ובשבועות (דף לט.) שהעולם נזדעזע על לא תשא וא"ת א"כ אמאי גזלן פסול לשבועה דאמר שכנגדו נשבע ונוטל וי"ל דגזלן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן ולעדות הוא דפסול מדאורייתא משום אל תשת רשע עד וי"מ בשם ה"ר יהודה חסיד הא דחשיד אממונא כשר לשבועה משום דשמא ע"י שבועה יפרוש מגזל אבל גזלן ודאי כמו שמממון אינו פורש ה"ה משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל מינייהו אמאי פסול דבהנך תרי דאכל צריך לשלם ומהשאר יפרוש על ידי שבועה דמה שהוא משלם על ידי עדים אין זה השבה מעליא דעל כרחו משלם והיינו טעמא דכופר בפקדון פסול לעדות: **ההיא** שעתא דאיתיה בביתיה. ל"ג דאשתבע דאי איכא סהדי דנשבע לשקר במלוה נמי פסול וכן משמע בהגוזל קמא (ב"ק דף קז:) דמיירי בלא שבועה: **בלא** דמי משמע להו. וא"ת תיפוק ליה מלא תגזול וי"ל לעבור עליו בשני לאוין וא"ת והא כי יהיב דמי נמי חמסן הוה כדמוכח שלהי הכונס (שם דף סב. ושם) וחמסן פסול לעדות כדכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס והפסול לעדות פסול לשבועה דכל הנהו דחשיב בפסולי עדות בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה: ושם) פוסל להו לשבועה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה.) וי"ל דחמסן לא פסול לעדות אלא מדרבנן מדתני בפרק זה בורר הוסיפו עליהם החמסנין ולא פריך חמסן דאורייתא הוא כדפריך אגזלן וחמסן דקרא דלא יהיב דמי ושלחי הגוזל (ב"ק דף קיט.) דמייתי קרא דמחמס בני יהודה אפי' אי יהיב דמי אסמכתא בעלמא הוא ואע"ג דהוסיפו עליהם החמסנין לפסול לעדות וה"ה שפסול לשבועה היינו חמסן שחצוף לחטוף מיד ליד בידיעת הבעלים אבל הכא לא חצוף אלא מעלים חמסנותו ואמר שנאבדה לו לא פסיל: (תוספות)

א

-

ו

דף

ואלא הא דאמר רב נחמן משביעין אותו שבועת היסת נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ותו הא דתני רבי חייא שניהם נשבעין ונוטלין מבעה"ב נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ותו הא דאמר רב

ששת שלש שבועות משביעין אותו שבועה שלא פשעתי בה שבועה שלא שלחתי בה יד שבועה שאינה ברשותי נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אלא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אביי אמר חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו אי הכי נשקול בלא שבועה אלא חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ולא אמרינן תפיס ממונא מספיקא משתבע נמי מספק אמר רב ששת בריה דרב אידי פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממונא מאי טעמא ממון איתיה בחזרה שבועה ליתיה בחזרה: בעי ר' זירא תקפה אחד בפנינו מהו היכי דמי אי דשתיק אודויי אודי ליה ואי דקא צווח מאי הוה ליה למעבד לא צריכא דשתיק מעיקרא והדר צווח מאי מדאשתיק אודויי אודי ליה או דלמא כיון דקא צווח השתא איגלאי מילתא דהאי דשתיק מעיקרא סבר הא קא חזו ליה רבנן אמר רב נחמן ת"ש בד"א ששניהם אדוקין בה אבל היתה טלית יוצאת מתחת ידו של אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה היכי דמי אי נימא כדקתני פשיטא אלא שתקפה אחד בפנינו לא הכא במאי עסקינן כגון דאתו לקמן כדתפיסו לה תרוייהו ואמרינן להו זילו פלוגו ונפקו והדר אתו כי תפיס לה חד מינייהו האי אמר אודויי אודי לי והאי אמר בדמי אגרת ניהליה דאמרינן ליה עד השתא חשדת ליה בגזלן והשתא מוגרת ליה בלא סהדי ואיבעית אימא כדקתני דאתו לקמן כי תפיס לה חד מינייהו ואידך מסרך בה סרוכי ואפילו לסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה מודה סומכוס דסרכא לאו כלום היא אם תמצי לומר תקפה אחד בפנינו מוציאין אותה מידו הקדישה אינה מקודשת אם תמצי לומר תקפה אחד בפנינו אין מוציאין אותה מידו הקדישה בלא תקפה מהו כיון דאמר מר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי כמאן דתקפה דמי או דלמא השתא מיהא הא לא תקפה וכתיב [ויקרא כז-יד](#) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש וגו' מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לאפוקי האי דלא ברשותו ת"ש דההיא

רפ"י משביעין אותו. לשאינו מודה במקלטה: נימא מיגו. דמעיו פניו לכפור הכל לאו לאשתמוטי צעי וחשוד אשבועה: שניהם נשבעים. גבי חנוני על פנקסו וקשה לי אמאי שבעה למתני' דשבועות ומייתי לה מצרייתא נימא מיגו. כיון דחד מינייהו ודאי חשיד אממונא: שלש שבועות משביעין אותו. לשומר חנם שטוען נגנבה: שלש שלחתי בה יד. לעשות מלאכתו דאי שלח בה יד הוי גזלן עליה ומיחייב

באונסיה ואפילו נאנסה ברשותיה היא קיימא ודידיה היא: נימא. גבי שבועה שאינה ברשותי מיגו דחשיד אממונא שמא ברשותיה הוא וכופר בה חשיד נמי אשבועתא: אביי אמר. טעמא דמתניתין לאו כדר' יוחנן דאי הוה חשיד לן אהולך ותוקף בטלית חזירו חנם הוה לן חשוד אשבועה אלכא חיישין שמא מלוה ישנה יש לו עליו על זה ומכיר בו ששכחה וכפור בו והולך ותוקף בטליתו ונשבע שיש לו זה דמי חזיה וטלית זו שלו דהא אפילו גלימא דעל כתפיה שעבד ליה: אי הכי. אמאי רמו עליה שבועה כיון דאי לא הוה עליה לא הוה תפיס בה: נסקלה כלל שבועה. לגבות מלוה שלו: ולא פרשי מספק ממונא. אבל מודאי דממונא פרשי ומאן דלא פריש חשיד נמי אשבועתא: תקפה אחד. הוליאה מיד חזירו בחזקה והרי כולה זידו קודם שנשבעו: יולאה מתחת ידו של אחד מהם. יולאה (לכדו) לפני בית דין מתחת יד האחד שהוא לכדו אחוז בה ולא חזירו: הראיה. בעדים: כדקתני. שזה לכדו אחוז בה וצא: אלכא לאו כו'. וכדאוקמינן דשתיק ולבסוף כווח: אפילו לסומכוס כו'. כלומר ואליצא לסומכוס דמיקל בחלוקה ולא מצריך אפילו שבועה איצטריך לאשמועינן דצכה'ג מודי סומכוס דאפילו בשבועה לא שקיל דהא לאו ממון המוטל בספק הוא: דסרכא לאו כלום היא. ואין שור שחוט לפניך ולא דמי לנמלא עוצרה בצדה (ב"ק דף מו.). ואת"ל. בשאלתנו לפשוט דמוציאין אותה מידו ויחלוקו: הקדישה. כלל תקפה: אינה מקודשת. ללא חלים הקדישה מתקפה: הא לא תקפה. ואין יכול להקדישה: (רש"י)

תוספות אלא הא דאמר רב נחמן. תימה הא הכא נמי משתמיט וי"ל דרב נחמן מחייב שבועת היסת אפיי היכא שתובעו ואמר זה החפץ שהוא בידך שלי הוא דלא שייך אישתמוטי וכן פיי רב האי גאון שמשביעין שבועת היסת אקרקעות אעייג דלא שייך בהו אישתמוטי וקשה דבפי שבועת הדיינים (דף מ: ושם ד"ה אישתמוטי) משמע דלא מחייב שבועת היסת אלא משום אישתמוטי דקא פריך אדרבה אין אדם מעיז ומשני דמשתמיט וי"ל כיון דבשאינו בעין משתמיט אף כשהוא בעין לא פלוג רבנן אי נמי אקושיא דר' חייא סמיק: דתני ר' חייא. הקשה רש"י אמאי לא מייתי מתניי דשבועות וי"ל דעיי ר' חייא שנאה רבי כדמוכח התם (דף מז:): שבועה שלא שלחתי בה יד. פרש"י דאם שלח בה יד אפילו נאנסה חייב ואף על פי דמשהחזירה פטור כדקתני בהמפקיד (לקמן דף. לד) מ"מ שמא נאנסה קודם שהחזירה אבל קשה משלהי האומנין (לקמן דף פג.). דקאמר ונשבר

או נשבה אין רואה הא יש רואה יביא ראייה ויפטר והא שמא שלח בה יד וי"ל שיפטר משבועה שנאנסה אך ישבע שלא שלח בה יד אי נמי שלא שלחתי בה יד אינו נשבע אלא ע"י גלגול שבועה שלא פשעתי בה וכשיש רואה שנאנסה פטור לגמרי ור"ת מפרש אפי' ע"י גלגול לא ישבע היכא שהיא מתה בפנינו דאין מגלגלין אלא בדבר הדומה דלמה י"ל ששלח בו יד דדוקא בשותפין שחלקו ונתחייב שבועה ממקום אחר מגלגלין משום דמורי היתרא ושבועה שלא שלחתי בה יד מפרש ר"ת שלא אכלה דאינו בכלל שבועה שלא פשע בה ושאינה ברשותו: **ספק מלוה ישנה יש לו עליו.** וההיא ... דמשביעין אותו ג' שבועות ודשניהם נשבעין ונוטלין נמי חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו ולכך אין לפוטרו בלא שבועה וגם לא יטול בלא שבועה אבל בגזלן ודאי וכופר בפקדון אין להכשיר מטעם שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו: **ממון** אפשר בחזרה. אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבנו מספק אבל אין לפרש אם יזכור שאינו חייב לו יחזיר אבל אם לא יזכור יעכבנו אע"פ שיודע שלא יזכור עוד דא"כ גם מספק שבועה לא יפרוש: **אגרת** ליה בלא סהדי. ואינו נאמן במיגו דאי בעי אמר תקפה ממני דמיגו במקום עדים הוא: **הקדישה** בלא תקפה מהו. ומיירי נמי כגון ששתק בשעה שהקדיש ולבסוף כששאלה הגזבר צווח ומבעיא ליה כיון דאמירתו לגבוה כו' הוה הקדש כתקפה דכיון ששתק אודויי אודי ליה והוה הקדש ולא דמי לגזל ולא נתייאשו הבעלים דשניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דכיון דאודי ליה הוי כפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש כדמוכח בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.). גבי ההוא דאייתי קרי כו' דאי לא קייצי דמייהו הוי קדושות או דלמא הקדש לא הוי כתקיפה דלמה יצווח בשביל דבריו ומייתי מההיא מסותא דהקדיש חד ושתק אידך ומסקנא דלא הוי הקדש אלמא שתיקתו אינו כהודאה: **והא** הכא דכי תקפה כהן כו'. נראה דהכי מיבעי ליה במסותא כיון דמקרקעי היא והוה דינא כל דאלים גבר וכיון דאם תקפה האחד והקדישה כשהיא בידו מסתמא תו לא פקע אפי' חזר חבירו ותקפה ממנו כי הקדישה בלא תקפה נמי הוי הקדש או דלמא כיון דאפי' גבר האחד אם יכול השני לחזור ולתוקפה ממנו זוכה ה"ה הקדיש בלא תקפה לא יחול הקדש כלל כיון דחבירו אם תקפה היה זוכה דלא אלים הקדש מתקיפה והשתא אייתי והא

(תוספות)

אם

הכא

מסותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה פרשי מינה רב חנניה ורב אושעיא וכולהו רבנן וא"ל רב אושעיא לרבה כי אזלת קמיה דרב חסדא לכפרי בעי מיניה כי אתא לסורא א"ל רב המנונא מתניי היא ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה בין טהורים בין טמאים המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה אסורים בגיזה ובעבודה והא הכא דאמר תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו דקתני המע"ה וכי לא תקפו אסורין בגיזה ובעבודה אמר ליה רבה קדושת בכור קאמרת לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין אותו מידו ואפילו הכי אסורים בגיזה ובעבודה דקדושה הבאה מאליה שאני אמר ליה רב חנניה לרבה תניא דמסייע לך הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכנסין לדיר נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן אמר ליה אביי אי משום הא לא תסייעיה למר הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אלא תשעה והוא דמה נפשך אי בר חיובא הוא שפיר קא מעשר אי לאו בר חיובא הוא תשעה לאו בר עשורי נינהו הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי דספיקא לאו בר עשורי היא דתנן קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין ואי ס"ד ספיקא בעי עשורי לעשר ממה נפשך דאי בר חיובא הוא שפיר מעשר ואי לאו בר חיובא הוא נפטר במנין הראוי דאמר רבא מנין הראוי פוטר

רפ"י מסותא. מרחץ: פרשי מינה. מלרחוץ בה: ואמר ליה רב אושעיא לרבה גרסינן: לכפרי. קם מקום: כי אתא לסורא. כשהיה עובר דרך סורא לילך לכפרי: ספק בכורות. כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם זכרה כבר אם לא: אחד בכור אדם. כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בזכורה ספק רוח הפילה והבא אחריו בכור: בין טמאין. כגון פטר חמור: המוליא מחזירו כו'. קס"ד אם זיד ישראל הן הוי כהן מוליא מחזירו עליו הראיה ואם תקפה כהן ושתיק ישראל והדר כווח הוי ישראל מוליא מחזירו: אסורין בגיזה ועבודה. מספק שמה קדשים הם: דקתני המוליא. משמע בין כהן בין ישראל: וכי לא תקפו. חמור כח הקדש לאוסרן בגיזה ועבודה ש"מ דאת"ל תקפו אין מוליאין אותו מידו הקדישה מקודשת: לעולם אימא לך. גבי בכור דאפילו תקפו כהן מוליאין אותו מידו מסתמא בחזקת ישראל

הן ולעולם הכהן קרוי מוֹלֵיֵא מחזירו וטעמא דגיזה ועבודה לאו משום דיהא לכהן שום כח בהן לתפשוט מינה להיכא דאי תקפו אין מוֹלֵיֵאין מידו הקדישה הוי הקדש אלא הכא משום איסור ספק גיזת קדשים וקדושה הבא מאליה שאני שאם בכור הוא מאליו קדוש ואיכא לספוקי בהכי אבל גבי מסותא דאין קדושה באה אלא על פיו של זה אימא לך דאפי' אם תמלי לומר תקפה אין מוֹלֵיֵאין הקדישה בלא תקפה לא הוי הקדש דאין יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו: דמסייע לך. דגבי ספק בכורות אם תקפה כהן מוֹלֵיֵאין מידו: הספיקות. לקמן מפרש בספק פדיון פטר חמור דמפריש עליו טלה לאפקועי איסורא והוא לעצמו שאין צריך ליתנו לכהן שהמוֹלֵיֵא מחזירו עליו הראיה ופדיון פטר חמור בר עשורי הוא אם יש לכהן י' פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהם עשרה שייין ומעשרן והן שלו הלכך ספק פדיון פטר חמור ביד ישראל נכנס לדיר עם שאר טלחים שלו להתעשר ואי נפקא בעשירי ליפוק: ואי ס"ד. יש לכהן כל זכיייה בו נמלא זה אם ילא בעשירי פוטר ממונו בממונו של כהן: למר. רבה שהוא רבו: אם בר חיובא הוא. אי האי גברא בר חיובא הוא לעשורי שפדיון זה לאו פדיון פטר חמור שלו הוא הרי יש לו י' טלחים וחייב לעשרן שפיר קמעשר: אי לאו בר חיובא הוא. שפדיון זה של כהן לא פטר ליה מידי דתשעה לאו בני עשורי נינהו: לאו מילתא היא דאמרי. דודאי סייעתא היא למר דאי הוה כל זכיייה לכהן ביה מספק ואשתכח דכל הגי טלחים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים מספיקא לא הוי צריך לעשוריהו כדקאמרת לעשורי ממה נפשך דכל ספק חייב ספק פטור לאו בני עשורי נינהו ואפילו היכא דאיכא למימר ממה נפשך: קפץ אחד מן המנויין כו'. היה מעשר טלחים והתחיל למנות כשהיו יולאים בפתח הדיר ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר ואינו מכירו: כולם פטורין. בין אותן שיאלאו בין אותן שבתוך הדיר ואפילו הן אלף שיאלאו פטורין (שהם) מנין הראוי שכשמנאן היה המנין ראוי להשלים ולבא לכלל מעשר ואמרינן בבכורות והכי מיייתנין לה מנין הראוי פוטר ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב דכל אשר יעבור תחת השבט אמר רחמנא ולא שעבר כבר וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא: ואי ס"ד ספיקא. דאיכא למימר ממה נפשך בעי לעשורי שמה

יעשה כתורה וכמלוא נעשרינהו להגך דבתוך הדיר ממה נפשך כל י' שיואלין אם מעשר שלהן בר חיוב וכראוי הוא כגון שלא יאל אותו הקופץ לתוכן שפיר קא מעשר: ואי לאו בר חיובא. כגון אותן עשרה שאלא זה לתוכן ואין עשירי שלהן מעשר: נפטר. מן המעשר: זמנין הראוי. שכשמה א' ב' ג' היו זדיר טלאים הרבה שהיו ראויין להשלים ופטרין מניינו: דאמר רבא. בזכורות (דף נט.). מניין הראוי פטר. היה לו עשרה טלאים ומנה חמש ומת אחד מן שאינו מניין המניין פטרין ושאין מניין מלטרפין לגורן אחר שיוולדו לו טלאים עד שיגיע זמן הגורן וילטרפם עם אלו אבל המניין פטרין זמנין הראוי וליף לה מאשר יעבור ולא שכזר עזר למשעזר תחת השצט ולא עלה זידו לעשר שז אינו מעזירו פעם אחרת כשיוולדו לו טלאים לכרף עמהם: (כ"ט)

תוספות תקפה כהן אין מוציאין ולכך אפי' לא תקפה אסורין בגיזה ועבודה מספק משום דשמא יש לכהן חלק בו ולכך יכול לתוקפה אלמא אפי' לא תקפה חשיב כאילו תקפה כבר והקדישה בעודה בידו ודחי רבה דהתם אם תקפה כהן מוציאין מידו ואע"פ שאין לכהן בו כלום דאפי' כבר תקפה מוציאין מידו ואפי' הכי אסורין בגיזה ועבודה ועל כרחך משום דקדושה הבאה מאליה שאני וא"ת אמאי אין מוציאין מידו והלא הבעלים יאמרו ליתן לכהן אחר וי"ל במכירי כהונה א"נ אינו יכול לתובעו רק טובת הנאה שיש לו בו למ"ד טובת הנאה ממון ומפרק הזרוע (חולין דף קלג.). דאמר בן לוי דחטף מתנתא פריצותא הוא משמע דאינו חייב לשלם אין ראייה דשמא מיירי כשאכלו כדאמרין התם (דף קל:.) המזיק מתנות כהונה או אכלן פטור: **פוטור** ממונו בממון כהן. וכן הוא מסקנא דאם תקפה כהן מוציאין מידו תימה דבפי' השואל (לקמן דף קב: ושם) ובפרק בית כור (ב"ב דף קה. ושם ד"ה אבל) גבי אחד ששכר מרחץ מוקי שמואל הא דיחלוקו בבא באמצע החדש אבל בבא בסוף החדש כולו לשוכר והא מסיק הכא דמוציאין מידו וי"ל דהתם נכנס בהיתר לכך מהניא תפיסתו אבל הכא לא בהיתר תפס כי אם בספק והא דאמר"י בפ"ב דכתובות (דף כ. ושם ד"ה ואוקי) שנים החתומים על השטר ובאו אחרים ואמרו אנוסים היו כו' אין נאמנים ומסיק דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואין נאמנין דקאמר פרש"י דאם תפס המלוה לא מפקינן מיניה צ"ל שתפס קודם שבאו עדים לפסול השטר דהיינו קודם שנולד הספק ועי"ל דאין נאמנין דלא מקרעינן ליה ולא מגבינן ביה ולא לענין תפיסה: **ותשעה** לאו בר עשורי נינהו. דאין צריך לצרפו לגורן אחר דלא באו לעולם לכלל חיוב ודאי ודוקא היכא דהוו עשרה מתחלה הוא דאיצטריך לצרפו לגורן אחר: **קפץ** כולן פטרין. תימה דלבטל ברובא

וליחייבו כולו במעשר דהא דדבר שבמנין לא בטיל היינו מדרבנן וקבוע נמי אין שייך אלא בדבר שהאיסור וההיתר ניכרין וידועין ולא ידע מאיזה לקח כגון ט' חנויות ובריה נמי לא הוי כדפריי בחולין (דף צה.). ואין לומר שלא נשאר בעדר רק אחד דליכא רובא דלשון לתוכן לא משמע הכי: **לפטרו** במנין הראוי. תימה דהכא לא שייך מנין הראוי דלא שייך אלא היכא דאין כי אם עשרה והתחיל למנות ומת אחד מהן ואין כאן י' אפ"ה פטורים אותן שיצאו ולא יצטרפו לגורן אחר כיון שתחילת יציאתן היה ראוי להשלים המנין אבל הכא שיש בעדר הרבה ישלים המנין ויהא עשירי וי"א קודש ויקרא לשניהם עשירי מספק אם יש מנוי ביניהם אם לאו וכן יעשה בכל אחד עשר ובאחרונה שלא ישאר עשרה יצטרפו לגורן אחר:

דף ז - א

אלא מאי אית לך למימר עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק הכא נמי עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק א"ל רב אחא מדפתי לרבינא מאי ספיקות אילימא ספק בכורות **ויקרא כז-ט/י/לב/לג**

דף ז - ב

מאי שנא ליד דיין אמר רבא הכי קאמר ואחר שמצא שטר שנפל ליד דיין והיכי דמי דכתב ביה הנפק לא יוציאו עולמית ולא מיבעיא לא כתב ביה הנפק דאיכא למימר כתב ללות ולא לוא אלא אפי' כתב ביה הנפק דמקוים לא יחזיר דחיישינן לפירעון ורבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפירעון ולא חייש ר' יוסי לפירעון והתניא מצא שטר כתובה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה רבי יוסי אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה איפוך נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית דברי רבי יוסי וחכ"א הרי הוא בחזקתו אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן שטר כתובה כולה רבי יוסי וחסורי מחסרה והכי קתני אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בד"א שנתארמלה או שנתגרשה אבל

עודה תחת בעלה יחזיר לאשה שר"י אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או שנתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה רב פפא אמר לעולם לא תיפוך רבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו נתארמלה או נתגרשה נמי לא חיישינן לפירעון לדידכו אודו לי מיהת בעודה תחת בעלה דיחזיר לאשה דלאו בת פירעון היא ואמרו ליה רבנן אימור צררי אתפסה רבינא אמר לעולם איפוך קמייתא וטעמא דרבנן הכא משום דחיישינן לשתי כתובות ורבי יוסי לשתי כתובות לא חייש אמר רבי אלעזר מחלוקת בשניהם אדוקים בטופס ושניהם בתורף אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף זה נוטל טופס זה נוטל תורף ור' יוחנן אמר לעולם חולקין ואפילו אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף והתניא זה נוטל עד מקום שידו מגעת לא צריכא דקאי תורף בי מצעי אי הכי מאי למימרא לא צריכא דמקרב לגבי דחד מהו דתימא א"ל פלוג הכי קמ"ל דא"ל מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי א"ל רב אחא מדפתי לרבינא לרבי אלעזר דאמר זה נוטל טופס וזה נוטל תורף למה ליה וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך א"ל לדמי דאמר הכי שטרא דאית ביה זמן כמה שוי ודלית ביה זמן כמה שוי בשטרא דאית ביה זמן גבי ממשעבדי ואידך לא גבי ממשעבדי יהיב ליה היאך דביני ביני ויחלוקו נמי דאמרן לדמי דאי לא תימא הכי שנים אוחזין בטלית הכי נמי דפלגי הא אפסדוה הא לא קשיא

רפ"י מאי שנא ליד דיין. מאי אחר: הכי קאמר ואחר. שאינו לא לזה ולא מלוה: שמאל שטר שנפל. כבר ליד הדיין ומאי ניהו הך נפילה דכתיב ביה הנפק: לא יוכלוהו מידו. לא לזה ולא מלוה עד שיבא אליהו או עדים שראו מיד מי נפל: לפירעון. שמאל אמת טוען הלוה שפרעו: ורבי יוסי לא חייש לפירעון. דמאן דמהדרי ליה שטר פרוע לאלתר זהיר ביה לקורעו ולא משהי ליה: שהבעל מודה. שלא נתן לה כתובתה: אין הבעל מודה. שאמר פרעתי ומידי נפל: עודה תחת בעלה. שלא גרשה: יחזיר לאשה. דלא עביד איניש ליתן כתובה קודם גירושין: כררי אתפסה. מעות כרורות או כספים מסר לה ליחוד כתובתה כשנשאה או לאחר מכאן שלא יטריחוהו יורשים אם תתאלמן: לעולם איפוך קמייתא. ודקשיא לך דרבנן אדרבנן לא תיקשי דטעמייהו דרבנן בכתובה לאו משום דחיישינן לפירעון דמאן דפרע ומהדר ליה שטרא לאלתר קרע ליה אלא משום דחיישינן לשהי כתובת שמאל חזר וכתב לה כתובה אחרת שניה לאחר שנפלה זאת מידה ואין הבעל מודה דקתני לאו באומר פרעתי אלא באומר אל תחזרו לה שיש בידה אחרת ותוליא על יורשי שטר אחר שטר: מחלוקת. האי יחלוקו דקאמר ר"ש [ב"ג] דמשמע חולקין בשוה כך שמעתי משום ר' יצחק ב"ר מנחם ונראה בעיני: ושניהם אדוקים בתורף. כלומר או שניהם אדוקין בתורף ותורף גילוי של שטר מקום הלוה והמלוה והמעות והזמן טופס שאר כל לשון השטר: זה נוטל כו'. דמאי דתפיס דידיה הוא כדקתני לעיל זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו' ולקמן מפרש למאי מיבעי ליה: ואפילו אחד אדוק כו'. בתמיה: והא תניא עד מקום שידו מגעת. שלו: דקאי תורף בי מצעי. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: לדמי. מעלין בדמים כמה תורף יפה מן הטופס: שטרא דאית ביה זמן כמה שוה. לתורף עדיף מטופס דאית ביה מקום הזמן דאילו שם המלוה והלוה והמעות כתובין אף בטופס שצריך לחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה והוא עיקר דתתנו (ב"ב דף קסה:): כתוב בו ומלמעלה מנה ומלמטה מאתים] מלמעלה מאתים ומלמטה מנה הכל הולך אחר התחתון אבל זמן לא מיהדר ואי

משום חתימת עדים שהוא תחת הטופס הא אית ליה לרשב"ג מודה בשטר שכתבו אין כריך לקיימו והאזי מודה שכתבו הוא: (רש"י)

תוספות מאי שנא ליד דיין. לספרים דגרסי בשנויא והיכי דמי כגון דכתוב ביה הנפק השתא לא ידע דנפל ליד דיין דהיינו הנפק אלא סבור דהיינו שהדיין מצאו ולכך בעי מאי שנא דיין מאיש אחר ולספרים דלא גרסי בתר הכי והיכי דמי כגון דכתוב ביה הנפק ידע שפיר השתא דנפל ליד דיין היינו שכתוב בו הנפק ומיבעיא ליה מאי שנא כתוב בו הנפק דלא יוציאו לעולם הלא אם אין כתוב בו הנפק נראה דכ"ש הוא שלא יוציאו עולמית דאיכא למימר שמא כתב ללות ולא לוח ומשני דלא מיבעיא קאמר: בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה. דלא חישינן לקנוניא וליכא למיחש לשמא כתב בניסן ולא נשא עד תשרי דמנה ומאתים משתעבדי מן האירוסין אף בלא כתובה דאירוסין קלא אית להו ולקודם אירוסין ליכא למיחש דכתב לה ותוספת נמי לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו א"ש ור' אסי יעמיד כשהקנה לה: דחישינן לשתי כתובות. ובלאו איפוך לא מצי לאוקמא דרבי יוסי חייש לשתי כתובות דא"כ עודה תחת בעלה אמאי יחזיר לאשה כשאין הבעל מודה: מחלוקת. פרש"י דהיינו יחלוקו דקאמר רשב"ג והדין עמו שלא רצה לפרש פלוגתא דרבי ורשב"ג משום דהיכי קאמר אבל אחד אדוק בטופס כו' משמע דהתם לא פליגי וזה אינו דגם שם אם אינו מקוים לא שקיל לרבי מידי: דאית ביה זמן כמה שוה. פרש"י דמעוות ולוח ומלוה לא שיימינן דכתיבי נמי בשיטה אחרונה בטופס והוא עיקר דתנן (ב"ב דף קסה:) כתוב [בן] מלמעלה מנה כו' ותימה הא אין למידין משיטה אחרונה ולכך עושין חזרת השטר ומתני' דכתוב למעלה מנה לא מייירי בשיטה אחרונה וגם פי' דבעדים לא שיימינן דרשב"ג אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ופירושו תימה דאם חשב אותו שאינו תופס עדים כאילו יש לו שטר בלא עדים א"כ לרשב"ג נמי לא א"ש דנהי דסבר דאין צריך לקיימו מ"מ כשאין כלל עדי חתימה פסול ועוד במה עדיף תורף מטופס כך השטר פסול בלא טופס כמו בלא תורף דאם נמחק אפי' שיטה אחת מן השטר הוא פסול אלא ודאי יש לומר דבמה שהשטר נפסל אין שמין דכך שוה כשתופס שיטה אחת מן הטופס כמו תופס לוח ומלוה ומעות ועדים והשטר אינו כשר בלא זה כמו בלא זה אבל זמן שהשטר כשר בלא זמנו שמין כמה שוה ובירושלמי איכא א"ר אלעזר הכל הולך אחר מי שתפוס עדים ופליג אגמ' שלנו דמזכיר זמן וסובר דעדי מסירה כרתי והשטר כשר בלא עדי חתימה ושמין כמה שוה שאין צריך לחזור אחר עדי מסירה ולית ליה ההוא לישראל דג"פ (ב"ב דף קע.). דסבר רשב"ג עדי חתימה כרתי: ויחלוקו נמי לדמי. ואין חולקין את החוב כמו שכתוב בשטר אלא כמו ששוה לו למכור מזה יפרע החצי דאי לא תימא הכי אלא חצי החוב ממש גבי טלית מי חולקין ממש הא אפסדוה ולא גרסי' לא דפסקינן לשטרא דא"כ מה מביא מטלית אדברה בטלית אם יתכנו לשנים אין פסידא כל כך ואם יחתוך השטר לא ישוה לכלום ועוד דפשיטא הוא דלא יחלוקו השטר לשנים דאוקמינא לעיל פלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל במודה בשטר שכתבו אלא כדפרישית: (תוספות)

א - ח דף

דחזיא לקטנים והא דאמר רבא אם היתה טלית מוזהבת חולקין ה"נ דפלגי לה הא אפסדוה הא לא קשיא דחזיא לבני מלכים והא דתנן היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו' דחזיא לקטנים והא דאמר רבא אם היתה טלית מוזהבת חולקין ה"נ דפלגי לה הא אפסדוה הא לא קשיא דחזיא לבני מלכים והא דתנן היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו' דחזיא לקטנים והא דאמר רבא אם היתה טלית מוזהבת חולקין ה"נ דפלגי לה הא אפסדוה הא לא קשיא דחזיא לבני מלכים והא דתנן היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו'

הכי נמי דפלגי לה הא אפסדוה בשלמא טהורה חזיא לבשר אלא טמאה הא אפסדוה אלא לדמי הכא נמי לדמי אמר רמי בר חמא זאת אומרת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דאי סלקא דעתך לא קנה חבירו תיעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע וזו כמי שמונחת על גבי קרקע ולא יקנה לא זה ולא זה אלא לאו ש"מ המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו אמר רבא לעולם אימא לך המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו והכא היינו טעמא מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה תדע שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב לי וגנוב פטור ושותפין שגנבו חייבין מאי טעמא לאו משום דאמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה ש"מ אמר רבא השתא דאמרת אמרינן מגו חרש ופקח שהגביהו מציאה מתוך שקנה חרש קנה פקח בשלמא חרש קנה דקא מגבה ליה בן דעת אלא פקח במאי קנה אלא אימא חרש קנה פקח לא קנה ומאי מגו דשני חרשין בעלמא קנו האי נמי קני האי מאי אם תמצא לומר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו הני מילי היכא דקא מגבה ליה אדעתא דחבריה האי אדעתא דידיה קא מגבה ליה איהו לא קני לאחרניי מקני אלא אימא מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש וכי תימא מאי שנא משני חרשין דעלמא התם תקינו להו רבנן דלא אתי לאנצויי הכא מימר אמר פקח לא קני אנא אקני אמר ליה רב אחא בריה דרב אדא לרב אשי דיוקיה דרמי בר חמא מהיכא אי נימא מרישא שנים אוחזין בטלית התם האי קאמר כולה שלי ואנא אגבהתה כולה שלי ואנא אגבהתה כולה שלי וזה אומר כולה שלי הא תו למה לי אלא ממשנה יתירה שמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא אוקימנא רישא במציאה וסיפא במקח וממכר אלא מסיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי הא תו למה לי אלא ממשנה יתירה שמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וממאי דבמציאה דלמא במקח וממכר וכי תימא אי במקח וממכר מאי למימרא איצטריך סלקא דעתך אמינא האי דקאמר חציה שלי להוי כמשיב אבידה וליפטר קמשמע לן דהאי איערומי קא מערים סבר אי אמינא כולה שלי בעינא אשתבועי אימא הכי דאהוי כמשיב אבידה ואיפטר אלא מהא היו שנים רוכבין על גבי בהמה הא תו למה לי אלא ממשנה יתירה שמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ודלמא הא קמשמע לן דרוכב נמי קני אלא מסיפא בזמן שהן מודין או שיש להן עדים חולקין בלא שבועה במאי אי במקח וממכר צריכא למימר אלא לאו במציאה ושמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ורבא אמר לך מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: היו שנים רוכבין: אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה

רש"י דחזיא לבני מלכים. לבנים קטנים: זאת אומרת. מתני' דקתני שנים שהגביהו מליאה קנאוה ויחלוקו וכשמגביה מגביה לדעת שיקנה בה חבירו חליה ש"מ המגביה מליאה כו' ולקמיה פריך: דיוקא דרמי בר חמא מהיכא מאיזו בבא ממשנתנו הוא למד כן: ולא יקנה לא זה ולא זה. וכל הרולא יחטפנה מידם: לעולם אימא לך לא קנה חבירו. היכא דמגביה לא נתכוין לקנות בה כלום וטעמא אמר לקמן (דף י.) דהוי תופס לבעל חוב במקום כו': והכא. דקתני במתניתין שנים שהגביהו מליאה קנו מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: תדע. דאפילו אמר לא קנה חבירו היכא דהגביה כולה לדעת חבירו הכא דהגביה לעלמו ולחבירו קני משום מגו: פטור. המשלח פטור משלם כפל דק"ל אין שלוח לדבר עבירה להתחייב שולחו אלא שלוח דדברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין: ואילו שותפין שגנבו. והאחד הוליאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו אמרינן בבבא

קמא (דף ע"ח): דחייבין: השתא דאמרת מגו. דזכי לנפשיה כו' חרש ופקח שהגביהו מליאה קנאוה אע"פ שהגביהו של חרש אינה הגביהו לקנות אלא מפני דרכי שלום כדחנן (גיטין דף נ"ט): חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום אפילו הכי אמר מגו דזכי לנפשיה כו': בשלמא חרש קני דקא מגביה לה בן דעת. לראשה השני לצורך שניהם וראשו של כל חרש לגבי חרש מיהא הויא הגביהו כדחנן ליה מפני דרכי שלום אלא פקח במאי קני לגבי פקח הוי ראשה שהגביהו החרש כמונח על גבי קרקע דהגביהו דחרש לא קניא אלא מדרכי שלום בעלמא: ומאי מגו. איכא למימר הכא דקאמר השתא דאמרת מגו אמרינן מגו וחרש אמאי קני הא לא זכי פקח לנפשיה דנימא דזכי נמי לחבריה ולא הויא הגביהו דפקח הגביהו: אם תמלא לומר. כלומר אפילו אם תמלא לומר המגביה מליאה לחבירו כו': הכא אדעתא דידיה קא מגביה ליה. האי פיקח: ללא לית לוינאויי. עם החוטפים מהם: מהיכא. מאיזו צבא ממשנתנו קא דייק לומר זאת אומרת: הא קאמר כולה שלי ואנא אגביהו. והיאך נאמר לא יקנה לא זה ולא זה ויצא אחר ויטלנה והלא כל אחד טוען אני הגביהו ואין כאן מגביה מליאה לחבירו ומה יש לו להשיב בשלמא האי שכנגדו המוחזק בה כמוהו אמר לא הגביהו אתה כי אם אני אבל אחר מן השוק מה יטעון: ממשנה יתירה. אמרינן דהמגביה מליאה כו' ומשום הכי אמרינן יחלוקו לאמרינן שניהם הגביהו והוא ליה כל אחד מגביה מליאה לו ולחבירו וקני לאי משום דלא ידעינן הי מינייהו משקר והוא ליה ממון המוטל בספק וחולקין בשבועה משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף כדאמרי' לעיל (דף ג'). הא שמענא ליה מרישא: דאהו כמשיב אבידה. מדהוה מלי למימר כולה שלי ואמר חליה שלי: וליפטר. משבועה: ממשנה יתירה כו'. כדפרישית: דרכוב קני. ואע"ג דלא משיכה היא שאינה זזה ממקומה שאין מנהיגה ברגליו: כריכא למימר. דהיכא דלקוחה בין שניהם שיחלקוה בלא שבועה: אלא לאו במליאה. ואיכטריד לאשמועינן שאין אחר יכול לחטופה דמגביה מליאה לחבירו קנה חבירו: ורצא אמר לך. בעלמא היכא דלא נתכוין המגביה לזכות בה לא קנה חבירו ומשנה יתירה דמתני' אשמועינן המגביה מליאה לו ולחבירו קנה אף חבירו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: (רש"י)

תוספות דחזיא לקטנים. ופריך דטלית מוזהבת לא עבדי לקטנים ול"ג דחזיא לתרוייהו דא"כ מאי פריך מטלית מוזהבת: ושותפין שגנבו. פי' בקונטרס שהוציא לדעתו ולדעת חבירו כדאיתא בב"ק (דף ע"ח): ואין נראה דהתם בטביחה איירי וטביחה אפי' אמר צא וטבח לי חייב דדרשינן (שם דף ע"א). תחת לרבות השליח אלא שותפין שגנבו שהגביהו שניהם: ומאי מגו מגו דשני חרשין. תימה מנלן דלמא תרי מגו לא אמרי' דב' חרשין דקנו היינו מטעם מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: אלא מסיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי. אית דל"ג הכא הא תו למה לי דממשנה גופה קא דייק דקאמר חציה שלי והיינו שהגביהו עם חבירו ולפי דבריו לא יטול כלום אלא ודאי מגביה מציאה לחבירו זכה ופריך ממאי דבמציאה דלמא במקח וממכר והוא הדין דהוה מצי למדחי דהא דאמר חציה שלי כגון דאמר תפסתיה חציה בידי או הגביהו תיה כולה לקנות חציה אבל עדיין היה מדקדק מיתורא דמתני' לכך דחי ליה דאפי' מיתורא אינו יכול לדקדק ולספרים דגרסי הא תו למה לי י"ל דמשום דמגופא דמתני' לא מצי למידק כדפרישית אך קשה אמאי קאמר דלמא במקח וממכר אפילו מיירי במציאה מצי לדחויי כדדחי וי"ל בדוחק ממאי דבמציאה דלהכי לא מוקמת במקח וממכר משום דלא משכחת חידוש אלא במגביה מציאה לחבירו כי נמי איירי במקח וממכר יש חידוש דלא נימא משיב אבידה הוא וה"ה אם מיירי במציאה לא יוכל להוכיח כלום: (תוספות)

דף ח - ב

שמעית מיניה דמר שמואל תרתי רכוב ומנהיג חד קני וחד לא קני ולא ידענא הי מינייהו היכי דמי אילימא רכוב לחודיה ומנהיג לחודיה ומנהיג לחודיה מי איכא מאן דאמר לא קני אלא אי איכא למימר דלא קני רכוב הוא דאיכא למימר אלא רכוב במקום מנהיג איבעיא ליה מאי רכוב עדיף דהא תפיס בה או דלמא מנהיג עדיף דאזלא מחמתיה אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה נחזי אנן דתנן המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ר"מ פוטר את היושב בקרון ומדאפיך שמואל ותני וחכמים פוטרין את היושב בקרון שמע מינה רכוב לחודיה לא קני וכל שכן רכוב במקום מנהיג אמר ליה אביי לרב יוסף הא זמנין סגי אין אמרת לן נחזי אנן ולא אמרת לן משמיה דרב יהודה א"ל אברא ודכרנן נמי דאמרי ליה היכי פשיט מר רכוב מיושב יושב לא תפיס במוסירה רכוב תפיס במוסירה ואמר לי רב ושמואל דאמרי תרוייהו מוסירה לא קני איכא דאמרי א"ל אביי לרב יוסף היכי פשיט מר רכוב מיושב יושב לא תפיס במוסירה רכוב תפיס במוסירה א"ל הכי תנא אידי מוסירה לא קני אתמר נמי אמר רבי חלבו אמר רב הונא מוסירה מחבירו קנה במציאה ובנכסי הגר לא קני מאי לשון מוסירה אמר רבא אידי אסברא לי כאדם המוסר דבר לחבירו בשלמא מחבירו קני דקא מסר ליה חבריה אלא במציאה ובנכסי הגר מאן קא מסר ליה דליקני מיתבי היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו' מני אילימא רבי מאיר השתא יושב קני רכוב מיבעי אלא לאו רבנן ושמע מינה רכוב קני הכא במאי עסקינן במנהיג ברגליו אי הכי היינו מנהיג תרי גוויי מנהיג מהו דתימא רכוב עדיף דהא מנהיג ותפיס בה קמ"ל ת"ש שנים שהיו מושכין בגמל ומנהיגין בחמור או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג

רש"י שמעית מיניה דמר שמואל תרתי. שמעתי ממנו שני דברים דין רכוב ודין מנהיג בחד אמר לי קני ובחד אמר לי לא קני ולא ידענא כו': אי נימא רכוב לחודיה. שאין אחר מנהיג עמו ובא אחד מן השוק וחוטפו ממנו בפנינו ומוסכה לקנותה וכן מנהיג ואין רכוב עמו ובא אחד וחוטפו ממנו בפנינו לקנותה וקאמר שמואל בחד מינייהו דלא קני ומאן דחטף שפיר חטף ומבעיא ליה לרב יהודה בהי מינייהו: מנהיג לחודיה מי איכא למאן דאמר דלא קני. הא משיכה היא זו ובהמה נקנית במשיכה ומאי תיבעי ליה לרב יהודה אי ודאי אמר שמואל בחד מינייהו דלא קני ברכוב הוא דקאמר דקסבר משיכה בעינן שתעקור יד ורגל כדאמרין בקדושין (דף כז:): אלא רכוב במקום מנהיג. שניהם באים לפנינו זה רכוב וזה מנהיג זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי אמר שמואל חד קני ומבעיא ליה לרב יהודה היכא דאיתנהו לתרוייהו הי עדיף רכוב עדיף דהא תפיס בה וכי

אמרנו משיכה קני היכא דליכא רכוב אצל במקום רכוב. ללא: או דלמא מנהיג עדיף דקאלזל מחמתיה. והיא הגדולה בקנין: למאן אי לר' מאיר כו' עד לרבנן. ללא גרס: נחזי חנו. אית לן למפשט משמעתא דמר שמואל בהי מינייהו אמר: המנהיג. בשור וחמור: פוטר. קסבר לאו מידי עביד: ומדאפיך שמואל כו'. ש"מ סבירא לשמואל רכוב לאו מידי מעשה עביד ומשום דיחיד ורבים הלכה כרבים אפכה למתניתין לאוקמא פטורא כרבנן: הכי גרסין שמע מינה ס"ל לשמואל רכוב לחודיה לא קני ולא גרס לרבנן: והא זמנין סגיחין אמרת. להא שמעתין נחזי חנו: ולא אמרת לן. אלא משמך למפשט ספיקו דרב יהודה: אברא. אמת הוא אמר לי נחזי חנו וזכור חני שאמרת לי היכי תפשוט מר רכוב מיושב בקרון: מוסירה. קביטור"א: מוסירה אינה קונה. במליאה עד שזליכנה ותעקור יד ורגל ואף על גב דבמכירה קני כדתנן (קדושין דף כה:): בהמה גסה נקנית במסירה לגבי מליאה לא קני כדאמרין טעמא לקמן בשמעתין: איכא דאמרי. רב יוסף משמיה דנפשיה קאמר נחזי חנו וא"ל אבוי היכי תפשוט רכוב כו': אידי. שם חכם: מחבירו. מקח וממכר: בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין וכל הקודם בנכסיו זכה בהן: ומהו לשון מוסירה. שמוסרין אותו זו ללוקח: אי נימא ר' מאיר. דאמר היושב בקרון סופג את הארבעים ומתניתין יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה: השתא לר"מ יושב קני. דקאמר היושב בקרון סופג את הארבעים: רכוב מיבעיא. ולמה לי לאשמעינן בתרתיה: אלא לאו רבנן. ואשמעינן דביושב הוא דפטור אצל רכוב לא ותיובתא לרב יהודה דפשוט רכוב מיושב: במנהיג ברגליו. דקנייה במשיכה שבועט בה ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים: היינו מנהיג. והו"ל למיתני או שהיו שניהם מנהיגים: תרי גווי מנהיג. דאי אשמעינן בשני מנהיגים דיחלוקו לא היינו יודעים להאי מהו דתימא כו': חמור דרכו בהנהגה וגמל דרכו במשיכה: (רש"י)

תוספות מנהיג לחודיה מי איכא מאן דאמר לא קנה. אע"ג דלר"ש אית ליה בפ"ק דקדושין (דף כה: ושם) דבהמה [בין דקה בין גסה] אינה נקנית אלא בהגבהה מ"מ פריך מכח שתם מתניתין דהא תנן אחד רכוב ואחד מנהיג כו' והא דתנן בפ"ק דקדושין (שם) בהמה גסה נקנית במסירה דברי ר"מ ור"א אף במסירה קאמר וכ"ש במשיכה וכן התם בגמ' דהיכא דמזכיר מסירה הוי פי' אף במסירה ובמקום שמזכיר משיכה דוקא ולא מסירה ובלאו הכי צריך לומר כן התם: רכוב הוא דלא קני. ומתני' דאחד רכוב דחי לקמן במנהיג ברגליו: רכוב עדיף דתפיס בה. אין לפרש דתפיס ברגליו או במה שיושב עליה דהאי לא מיקרי תפיס בה אלא במה שהוא תפוס במסירה קרי תפיס בה דהא בסמוך נקט האי לישנא וצריך לומר דתפיס בה ואזלא נמי מעט מחמתיה או דלמא מנהיג עדיף דאזלא מחמתיה טובא דאי לא מיבעיא ליה ברכוב אלא משום דתפיס בה גרידא א"כ מה פושט בסמוך מיושב דפטור והכי נמי דרכוב לא קני והלא לענין כלאים אינו תלוי כלל בתפיסה אלא באזלא מחמתיה ולענין קנין אינו תלוי כי אם בתפיס בה ולא באזלא מחמתיה: או דלמא מנהיג עדיף כו'. תימה דלפשוט ממתני' דמנהיג קונה במקום רכוב ואי רכוב איירי במנהיג ברגליו כ"ש דמנהיג עדיף דאפילו במקום רכוב ומנהיג ברגליו קני כ"ש במקום רכוב לחודיה וי"ל דמן המשנה אין להוכיח דקני מנהיג במקום רכוב דאפילו לא קני מיקרי מוחזק דכיון דמנהיג לחודיה שלא במקום רכוב קני מיקרי מוחזק אפי' במקום רכוב ומ"מ לקמן מוכיח שפיר ממתניתין דרכוב לחודיה קני מאחר שקרוי מוחזק דאי אפילו לחודיה לא קני סברא הוא דאפי' מוחזק נמי לא הוי וכן לעיל דקאמר אילימא מהא שנים אוחזין האי אמר כולה אגבהתי' אבל שנים שהגביהו לא קנו התם נמי אע"ג דכמו שהם שניהם תפוסים לא קנו מיקרי מוחזק כיון דאם היה מגביה לחודיה אילו לא היה חבירו תפוס בצד השני היה קונה לכך איקרי מוחזק אפילו עם חבירו ומסיפא אין להוכיח דרכוב

ומנהיג קנו שניהם זה במקום זה דקתני אם היו שניהם מודים יחלוקו דאין שניהם מודים שכך קנו אותה ביחד זה ברכיבה וזה בהנהגה אלא שניהם בהנהגה או בקנין אחר: רכוב לחודיה לא קני. נראה דרב יהודה היה מסופק אם שמע משמואל ברכוב לחודיה ומנהיג לחודיה ואז פשיט ליה דרכוב הוא דלא קני או אם שמיע ליה ברכוב במקום מנהיג ואז מספקא ליה הי מינייהו קני דאי לא מספקא ליה אלא שמע משמואל ברכוב במקום מנהיג ותו לא א"כ ס"ל לשמואל דרכוב לחודיה קני והשתא פשיט רב יהודה דאפילו לחודיה לא קני: מהו דתימא רכוב עדיף. פי' חזקתו עדיף ויבטל את חזקת המנהיג קמ"ל דשניהם מוחזקים ויחלוקו אבל אין לפרש מהו דתימא דרכוב עדיף ויבטל את קנין המנהיג קמ"ל דשניהם קנו כדפרישית לעיל דאפילו לא הוי קני במקום רכוב מקרי מוחזק כיון דמנהיג לחודיה קני וא"ת לעיל כי פריך השתא יושב קני רכוב מיבעיא לי שני דקא משמע לן דלא מבטל חזקת רכוב דתפיס בה ואזלא מחמתיה את חזקת המנהיג וי"ל דאין צריך להשמיענו דפשיטא דרכוב לחודיה בלא מנהיג ברגליו לא חשיב לבטל את חזקת המנהיג דאי משום דתפיס בה מנהיג נמי אזלא מחמתיה טפי מרכוב אבל השתא דמיירי במנהיג ברגליו דכיון דכל מה שיש במנהיג יש ברכוב ועוד דתפיס בה יבטל את חזקת המנהיג קא משמע לן ולפי מאי דאוקימנא השתא במנהיג ברגליו אתיא כרבנן וכל שכן כרבי מאיר: (תוספות)

א

-

ט

דף

במדה זאת קנו ר' יהודה אומר לעולם לא קנה עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור קתני מיהת או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא הוא הדין דאפילו רכוב והא דקתני מושך ומנהיג לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור קמשמע לן דאפילו איפכא נמי קני אי הכי ליערבניהו וליתניניהו שנים שהיו מושכין ומנהיגין בין בגמל בין בחמור איכא חד צד דלא קני איכא דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי הנהגה בגמל ואית דמותיב מסיפא במדה זו קנה במדה זו למעוטי מאי לאו למעוטי רכוב לא למעוטי איפכא אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו צד אחד דלא קנה אית דאמרי משיכה בחמור ואיכא דאמרי הנהגה בגמל ת"ש אחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה זה קנה חמור וזה קנה מוסירה שמע מינה רכוב קני הכא נמי במנהיג ברגליו אי הכי נקני נמי רכוב במוסירה אימא זה קנה חמור וחצי מוסירה וזה קנה חצי מוסירה בשלמא רכוב קני דקמגבה ליה בן דעת אלא תפוס במוסירה במאי קני אימא זה קנה חמור וכוליה מוסירה וזה קני מה שתפוס בידו האי מאי אם תימצי לומר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו הני מילי היכא דקא מגבה ליה אדעתא דחבריה האי אדעתא דידיה קא מגבה ליה איהו לא קני לאחרני מקני אמר רב אשי זה קנה חמור ובית פגיה וזה קנה מה שתפוס בידו והשאר לא קנה לא זה ולא זה רבי אבהו אמר לעולם כדקתני הואיל ויכול לנתקה ולהביאה אצלו והא דר' אבהו ברותא היא דאי לא תימא הכי טלית שהיא מונחת חציה על גבי קרקע וחציה על גבי עמוד ובא אחד והגביה חציה מעל גבי קרקע ובא אחר והגביה חציה מעל גבי עמוד הכי נמי דקמא קני ובתרא לא קני הואיל ויכול לנתק ולהביא אצלו אלא הא דר' אבהו ברותא היא ת"ש ר'

אליעזר אומר רכוב בשדה ומנהיג בעיר קנה הכא נמי מנהיג ברגליו אי הכי היינו מנהיג תרי גווני מנהיג אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני אמר רב כהנא לפי שאין דרכן של בני אדם לרכוב בעיר אמר ליה רב אשי לרב כהנא אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת שאין דרכן של בני אדם להגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני אלא מאי דעבד עבד וקני הכא נמי מאי דעבד עבד וקני אלא במקח וממכר עסקינן דאמר ליה קני כדרך שבני אדם קונין

רפ"ז במדה זו. לקמיה מפרש למעוטי מאי: אי הכי. לכתנא קמא איפכא קני אמאי קתני משכיה בגמל והנהגה בחמור ליערבינהו וכו' מושכין ומנהיגין: איכא חד כד ללא קני. להכי לא מצי למתני בתרוייהו משכיה והנהגה ותנא הכי מושכין בגמל ומנהיגין בחמור או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג באחד מהן אותו שדרכו בשניהם: במדה הזאת. קס"ד במשכיה או בהנהגה בין בגמל בין בחמור: אחד תפוס במוסירה. ואינו מנהיג: ש"מ רכוב קני. שלל במקום מנהיג וכיון שלל במקום מנהיג קני כוליה במקום מנהיג פלגי: נקני נמי רכוב במוסירה. שבראש החמור שהוא תכשיט החמור וכחמור דמי: בשלמא רכוב. מלית למימר דקנה בהגבהת חבירו שהגביה ראשו השני מן הקרקע דקא מגבה ליה בן דעת: אלל תפוס במוסירה במאי קני. פלגא והלל ראשה השני מונח במקומו והגבהת הפקר לל קניא עד דעקר לכוליה: האי מאי. דקא אמרת הגבהת תופס במוסירה לל הוא הגבהת לדידיה והוא הגבהת לאחרניי אפילו אם תימצי לומר כו': ובית פגיה. קיבלי"ל בלע"ז מה שבראש החמור וכחמור דמי: מה שתפוס בידו. דמה שבתוך ידו הוא מגביה לגמרי: לל זה ולל זה. והבא לחוטפו יחטוף: כדקתני. זה קנה חמור וזה קנה מוסירה אפילו בית פגיה של חמור: הואיל ויכול. התפוס במוסירה למושכו בכח וינתק מראש החמור ויביאנו אללו דהואיל וראש החמור גבוה נוח להביאה אללו בנתיקה אחת: ברותא היא. דלע"ג דיכול לנתק ללו הגבהת היא: חליה על גב העמוד. לכיון דבמקום גבוה הוא האוחזה בראשה השני נוח לו לנתק ולהביאה אללו לל מחסר הגבהת: הכי נמי דקמא קני. דמכי אגבהת קניא כולה משום דיכול לנתקה אם כן יל חילוק בשנים שהגביהו מליאה זה מכאן וזה מכאן בין מקום גבוה למקום נמוך דהיכא דשני ראשיה מונחים בקרקע אין הגבהת של ראשון קונה כולה שאין יכול לנתקו ולהביאו אללו מתוך שהוא ארוך ומונח בקרקע כל מה שהוא נותקו ומושכו אחריו נגרר הוא על גבי קרקע והיכא דאחד מראשיה גבוה כגון בראש החמור או על גבי עמוד המגביה תחלה ראש שעל גבי קרקע קונה כולה ואנן לל אשכחן תנא דמפליגי: רכוב בשדה. בהמה של מליאה קונה אכל לל בעיר וטעמא מפרש לקמיה ומנהיג אף בעיר קנה וכו' ש בשדה ש"מ רכוב לחודיה קני כו': אין דרכן. משום כניעותא: (כפ"ז)

תוספות מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא. תימה מנ"ל דלמא כ"ש רכוב דתפיס ביה ואי משום דשיירה אטו בכל דוכתי תנא כולהו קניינין וי"ל דממשנה יתיר' קדייק דליערבינהו ולתנינהו שנים שהיו מושכין או מנהיגים בין בגמל בין בחמור ותו לא מדקתני בלישנא יתירא ש"מ דלמעוטי רכוב אתא והיינו דפריך בתר הכי וליערבינהו ולתנינהו וא"ת לעולם מנ"ל למעוטי רכוב דלמא הא דלא ערבינהו כדי לאשמועין דמשיכה אורחא בגמל והנהגה בחמור ואפ"ה אחד מושך ואחד מנהיג בגמל לא מבטל משיכה דאורחא בגמל את ההנהגה דלאו אורחא וכן בחמור איפכא ולכך תנא בתר הכי אחד מושך ואחד מנהיג ולא למעוטי רכוב וי"ל כיון שישמיענו שמשיכה והנהגה שניהם קנו בגמל ובחמור פשיטא שאין אחד מבטל חבירו משום דהאי אורחיה והאי לאו אורחיה אבל במתני'

משמיענו שפיר שאין מבטל רכוב ומנהיג ברגליו את מנהיג לחודיה לפי שיש ברכוב כל מה שיש במנהיג ועוד דתפיס בה: אי הכי ליערבינהו ולתנינהו. לפי מאי דס"ד דרכוב קני ומשיכה והנהגה בין בגמל בין בחמור במדה זו קנה אתא למעוטי שום קנין אחר או רכוב במקום מנהיג: אי הכי היינו ר' יהודה. הוה מצי לאקשווי מגופה דקתני או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג ש"מ דבחד צד קני: ונקני נמי רכוב במוסירה. אי גרסינן אי הכי ה"פ אי אמרת בשלמא כשאין מנהיג ברגליו ורכוב קני הבהמה משום דתפיס בה א"ש דלא קני מוסירה דבמטלטלין לא שייך קנין של מוסירה אלא בהגבהה או משיכה אבל אי מיירי במנהיג ברגליו לקני נמי מוסירה במשיכת הבהמה אי אמרינן משוך בהמה זו וקני כלים שעליה קני דלקמן מיבעיא לן אי קני אי לא קני ליפשוט מהכא דלא מהני: והשאר לא קנה לא זה ולא זה. ואפילו אי אמרינן משוך בהמה וקני כלים שעליה קני הכא כיון דתפיס במוסירה לא קני רכוב נמי לא קני כדאמרינן אדעתא דידיה אגבהה איהו לא קני כו': דאי לא תימא הכי טלית שחציה כו'. קצת קשה מנ"ל שלא יחלוק רבי אבהו אף בזה: הואיל ויכול לנתקו ולהביאו אצלו. תימה דמשמע דאם נתקה שהוא קונה כו' משום שעל ידו הוגבהה למעלה משלש ומאי שנא מעני המנקף בראש הזית (גיטין דף נט:): שאין בו גזל אלא מפני דרכי שלום וכן פרק הגוזל קמא (ב"ק דף צח. ושם ד"ה והני מילי) הזורק סלע של חבירו לים פטור ומוקי לה בדאדיי' אדויי אלמא לא חשיב מה שהוגבהה על ידו הואיל וסופו ליפול וי"ל דשאני הכא שתופס בידו אחד מן הראש א"נ הכא איירי כשניתק מן העמוד אינו ארוך כ"כ שיגיע ראש השני לארץ ושלהי שילוח הקן (חולין דף קמא:): דקאמר זיל טרוף אקן דלגבהינהו ולקנינהו התם נמי הוגבהו על ידו יותר ממה שהיה תחילה שהרי קצת מפריחים למעלה לכך קני: אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני. אי גרסינן א"ה ה"פ אי אמרת בשלמא לא מיירי במנהיג ברגליו לכך בעיר לא קני דלא אזלא מחמתיה לפי שיש בני אדם שמדברים יחד ויש כמה דברים באמצע הדרכים אלא אי אמרינן במנהיג ברגליו א"כ אזלא מחמתיה טובא ואמאי לא קני: (תוספות)

דף ט - ב

ואי רשות הרבים הוא קני ואי אדם חשוב הוא קני ואי אשה היא קניא ואי איניש זילא הוא קני בעי ר' אלעזר האומר לחבירו משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה מהו לקנות מי אמר ליה קני אלא משוך בהמה זו וקני כלים שעליה מהו מי מהניא משיכה דבהמה לאקנויי כלים או לא אמר רבא אי אמר ליה קני בהמה וקני כלים מי קני כלים חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא כשעמדה והא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפותה אמרו ליה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרבא אלא מעתה היה מהלך בספינה וקפצו דגים ונפלו לתוך הספינה הכי נמי דחצר מהלכת היא ולא קני אמר ליה ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטו לה א"ל רבינא לרב אשי אלא מעתה היתה מהלכת ברשות הרבים וזרק לה גט לתוך חיקה או לתוך קלתה הכא נמי דלא מגרשה א"ל קלתה מינח נייחא ואיהי דקא מסגיא מתותה: מתני' היה רכוב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום: גמ' תנן התם מי

שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אומר זכה לו וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון אמר עולא אמר ר' יהושע בן לוי מחלוקת מעשיר לעני דר' אליעזר סבר מגו דאי בעי מפקר נכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה ומגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה ורבנן סברי חד מגו אמרינן תרי מגו לא אמרינן אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אמר ליה רב נחמן לעולא ולימא מר מעני לעני מחלוקת דהא מציאה הכל עניים אצלה ותנן היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה אי אמרת בשלמא מעני לעני מחלוקת

רפ"י ואי רשות הרבים הוא קני. בעיר דדרך לרכוב שם ולא להנהיג פן יפסקו עוברי דרכים בינו לבין בהמתו: ואי אדם חשוב הוא. אין דרכו להנהיג בהמה ברגליו ודרך כבוד לרכוב עליה אף בסמטא שאין בני אדם שם וכן אשה שאין בה כח לאחוז בהמה פן תינתק הימנה: ואי איניש זילא הוא קני. שדרכו לרכוב לפני כל אף בלא דוחק לפי שאינו לנוע אבל אדם בינוני כגון שאינו חשוב בעושר ואינו בוש להוליך בהמה ברגליו אין דרכו לרכוב בסמטא בעיר משום לניעות: משוך בהמה זו על מנת לקנות כלים שעליה. במקח וממכר ומוכר לו את הכלים ולא את הבהמה: לקנות מי קאמר ליה קני. לקנות משמע אתה התכוין לקנות אני איני מקנה לך: מי קני כלים. במשיכה דבהמה עם הבהמה דמדקא מצעיא לך במוכר כלים בלא בהמה מכלל דבמוכר שניהם פשיטא לך דמקני בהמה קני כלים משום תורת חצר דקיימא לן חצרו של אדם קונה לו ובהמתו כחצרו והא חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא שמעינן דתקני דכי אתרבאי (גיטין 77 ע"ז). מאם המלא תמלא בידו גגו חצרו וקרפיו אתרבאי ללא נייד והוי משתמר: וכי תימא כשעמדה. לאחר שעקרה ידה ורגלה ונקנית לו הבהמה במשיכה עמדה ולא הלכה ונקנו כלים בעמידתה דקנה לו חצרו: כל שאילו מהלך לא קנה כו'. כלומר כיון דראויה היא לילך לאו דומיא דחצר היא ואין קונה בתורת חצר: והלכתא. האי דפשיטא ליה דכי אמר ליה קני בהמה וקני כלים קני: בכפותה. היא דפשיטא ליה דדומיא דחצר הוא קני וכל היכא דאמרינן בגמרא והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קני כו' מהכא קאמרי ליה: קלחה. כל שעל ראשה שנוחנת בה כלי מלאכתה וטווי שלה: ה"נ דלא הוי גיטא. והאנן תנן במסכת גיטין (77 ע"ז). זרק לה גיטה לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: מתני' לא אמר כלום. דאפילו אמרי' המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו כיון דיהבה ליה קנייה ממה נפשך אי קנייה קמא דלא מתכוין להקנות לחבירו הא יהבה ניהליה במתנה ואי לא קנייה קמא משום דלא היה מתכוין לקנות הויה ליה הפקר עד דמטא לידיה דהאי וקנייה האי במאי דעקרה מידיה דקמא לשם קנייה: גמ' מי שליקט את הפאה. אדם בעלמא שאינו בעל שדה דאי צבעל שדה לא אמר ר' אליעזר זכה לזכא למימר מיגו דזכי לנפשיה דאפילו הוא עני מוזהר הוא שלא ללקט פאה משדה שבו כדאמר בשחיטת חולין (77 ק"ל): לא תלקט לעני להזהיר עני על שבו: מעשיר לעני. שעשיר הוא שליקטה לאורך העני: מגו דזכי לנפשיה. דאי בעי הוה זכי לנפשיה אם הגביה לעלמא: חד מגו. מעני לעני: ולימא מר דאפילו מעני לעני. אמרי רבנן דלא זכה לו: דהא מציאה הכל עניים אללה. כלומר הכל כשרים לזכות בה כעניים בפאה: ותנן. המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו

ולא אמרינן מגו דאי הוה בעי הוה זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה כי מגבה לה כולה לשם חבירו דתנן היה רוכב כו': ואמר אני זכיתי בה. קס"ד אני רוכה לזכות בה עכשיו קאמר ומודה הוא שמתחילה הגביה לשם חבירו וקתני זכה בה אלמא לא קנה חבירו: אי אמרת בשלמא מעני לעני מחלוקת. לאמרי רבנן לא אמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אללא היכא דהגביה לדעת שניהם כגון שנים שהגביהו מליאה דאמר בה לעיל (דף ח.) גבי בזמן שהם מודים חולקים בלא שזועה דטעמא משום מגו דזכי בהגבהה זו לנפשיה זכי נמי לחבריה אבל מגו דאי בעי הוה זכי לנפשיה זכי לחבריה לא אמרינן: (ה"י)

תוספות משוך בהמה זו וקני כלים שעליה כו'. מבעיא ליה כיון דמשיכת הבהמה שהולכת מעצמה לא שייכא בכלים לא יקנה הכלים אבל אם אמר משוך קופה וקני כלים שבתוכה פשיטא ליה דקני ואם תאמר תפשוט מברייתא דהמוכר את הספינה (ב"ב דף פה: ושם) דקתני משך חמרין ופועלין לתוך ביתו שניהם יכולין לחזור אלמא דלא קני פירות במשיכת הבהמה וי"ל דהתם לא אמר ליה קני לכך לא קני [א"נ התם כשמשך החמרין ולא משך את החמור] והא דקתני בין פסק כו' ה"ה אפי' פסק ומדד יכולין לחזור אלא משום דסיפא מפליג בין פסק עד שלא מדד ובין מדד עד שלא פסק נקט נמי ברישא האי לישראל וכן צריך לתרץ בסיפא דקתני פרקן והכניסן לתוך ביתו פסק עד שלא מדד אין יכולין לחזור ובעי למפשט מינה התם דכלי של מוכר ברשות לוקח לא קני המוכר שהמקח קיים אלמא הכלי מתבטל אצל הרשות משמע מטעם משיכה אינה קונה לפי שהוא בכליו של מוכר וכי משני התם ומוקי לה ששפכן מכליו של מוכר או במתכלי דתומי משמע שאם היה בכליו של מוכר לא היה קונה אף על פי שהכניסן לתוך ביתו דהיינו משיכה ואמאי והא פשיטא לן במשוך קופה זו וקני כלים שבתוכה קני אלא התם י"ל משום דלא אמר ליה קני ואינו רוצה שיקנה אלא במשיכת פירות עצמן ועוד מצינו למימר דהתם משמע ליה שלא פסק עד אחר המשיכה ולכך לא קניא במשיכה וא"ת אמאי נקט משוך בהמה זו ולא נקיט קני אי משום דבקני פשיטא ליה דקני מטעם חצר אע"פ שהיא מהלכת א"כ במשוך נמי אמאי מספקא ליה כיון שהשאלה לו הרי היא כאילו היא שלו עד לאחר הקנין ויקנה מטעם חצר וי"ל דכשא"ל משוך לא השאל לו הבהמה לקנות הכלים מטעם חצר אלא במשיכת הבהמה אי נמי אי הוי בעי קני בהמה וכלים והוה מהדר ליה דקני לא היה יכול לידע מזה שבמשיכת הבהמה יקנה הכלים כי שמא מטעם חצר קני ובכפותה ולכך איבעי ליה במשוך: ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטו לה. אע"ג דבפ"ק דקדושין (דף לג:) אמרינן דתלמיד חכם רכוב כמהלך דמי הכא חצר משום יד אתרבאי והוה שפיר דומיא דיד דמינח נייח וממטו לה עם גופיה וכן בפ"ק דשבת (דף ה: ושם ד"ה אגוז) אגוז צף ע"ג מים לא הוי הנחה אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו התם משום דדומיא דמלאכת המשכן בעינן ולא היו מצניעין חפצים בדבר שהיה מתנענע ומתנדנד אבל גבי קנייה כיון שהוא דומיא דידו קני: ה"נ דלא מגרשה. פרש"י הא דתנן זרק לתוך קלתה מגורשת ותימה לוקמה בכפותה ושמא נ"ל דוחק א"נ הכא מסברא פריך כדפריך מספינה ולא מכח משנה: ולימא מר מעני לעני מחלוקת. ויחלקו בתופס לב"ח במקום שחב לאחרים ולא מטעם מגו דהא רב חסדא דקאמר כמו רב נחמן בסמוך המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו אית ליה פרק קמא דגיטין (דף יא: ושם) דפליגי בתופס לבעל חוב ולא מטעם מגו עד דדחי ליה רב פפא דלמא במגו פליגי: (תוספות)

מתניתין מני רבנן היא אלא אי אמרת בעשיר ועני מחלוקת אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו הא מני לא רבנן ולא ר' אליעזר אמר ליה מתני' דאמר תחילה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום תחילה בסיפא למה לי פשיטא אע"ג דלא אמר תחילה תחילה קאמר אלא לאו הא קמ"ל רישא דאמר תחילה ואידך תנא סיפא לגלויי רישא סיפא דאמר תחילה רישא דלא אמר תחילה רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מאי טעמא הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים לא קנה איתביה רבא לרב נחמן מציאת פועל לעצמו במה דברים אמורים בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום עדור עמי היום אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו של בעל הבית הוא א"ל שאני פועל דידו כיד בעל הבית הוא והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום אמר ליה כל כמה דלא הדר ביה כיד בעל הבית הוא כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא דכתיב [\[ויקרא כה-נה\]](#) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואם תאמר משנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי: [מתני'](#) ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה: [גמ'](#) אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום [מאי טעמא] תקינו רבנן דלא אתי לאנצויי אמר אביי מותיב ר' חייא בר יוסף פיאה אמר רבא מותיב ר' יעקב בר אידי נזיקין אמר אביי מותיב ר' חייא בר יוסף פיאה נטל מקצת פיאה וזרק על השאר אין לו בה כלום נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה וכן בעומר שכחה ואי אמרת ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום נקנו ליה ארבע אמות דידיה הכא במאי עסקינן דלא אמר אקני ואי תקון רבנן כי לא אמר מאי הוי כיון דנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני בארבע אמות לא ניחא ליה דנקני

רש"י מתני' רבנן היא. ואשמועינן רישא דהיכא דזכי ביה איהו אמרינן מגו וסיפא אשמועינן דהיכא דלכא זכי ביה איהו מגו דהוי בעי זכי לא אמרי': הא. מתני' דהכא מני: דאמר תחילה. האני חני זכיתי בה דקאמר תחילה קאמר ליה מתחילה הגבהתיה לכורכי ולא לכרכך ולעולם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דומיא דמעני לעני: הכי נמי מסתברא. דזכיתי תחילה משעת הגבהה קאמר מתני': מדקתני סיפא כו'. ואי תחילה דסיפא לאו משעת הגבהה קאמר אלכא חני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך נתכוונתי לזכות בה: למה לי. למיתנא בה תחילה פשיטא דאפילו לא אמר תחילה בפירוש מסתמא תחילה קאמר דמי מצי למימר חני זוכה בה עכשיו והלא חונה בידו: אלכא לאו הא קמ"ל. דרישא דמתני' דקתני זכה בה בדאמר תחילה ואשמועינן סיפא דאם משנתנה לו טען לו אותה טענה ואמר חני הגבהתיה מתחילה לכורכי לא אמר כלום דגלי דעתיה כשנתנה לו לדעתיה דהאי אגבהה: ואידך. רב נחמן אמר לך דתנא סיפא תחילה: לגלויי רישא. למימר דוקא קתני מדסיפא תחילה קתני ורישא לא תנא דוקא הוא: סיפא. דלא אפשר כלל תחילה אמר חני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך לא אמר כלום דגלי דעתיה כשנתנה לו לדעתיה דהאי אגבהה ורישא דלא אמר תחילה

ואפ"ה זכה בה: הוּי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. כאלם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר ונמלא תופס זה חב בהפיסחו זאת את הנושים האחרים: חב לאחרים. מפסיד את האחרים כמו אין חבין לאלם (כתובות דף יא.). לא קנה. כדאמר בכתובות ללאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס: נכס עמי היום. ללא נשכר עמו אלא לניכוש ועידור וכשהגביה המליאה אין זה ממלכת בעל הבית וקנאה פועל והוא ינכה לו משכרו שכן פעולת ניכוש ועידור כל שעת הגבהה: אמר לו עשה עמי מלככה היום. כל מלככה שהוא עושה מלככת בעל הבית היא וקנה בעל הבית אלמא המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו: כי הדך ביה טעמא אחרינא הוא. הא דאמר דכי הדך ביה הרשות בידו לאו משום דעד השתא לאו כיד בעל הבית הוא אלא טעמא אחרינא הוא שאינו שלו כעבד שאם בא לעזוב לו שכרו מכאן ואילך ולחזור בו יחזור בו: ואם תאמר משנתנו. דקתני אני זכתי בה זכה בה ומשמע לן אני זוכה בה עכשיו זכה בה ואע"פ שהגביה לאורך חבירו היינו טעמא משום דקתני ואמר לחבירו תנה לי ולא אמר זכה אתה לי בהגבהה נמלא שלא עשאו שליח להקנות בהגבהה עד שעת נתינה והרי קודם נתינה הדך בו זה משליחותו: קונות לו. אם יש סביבותיו דבר הפקר אין אחר ראוי לתופסו: אמר אבי מותיב ר' חייא. עלה תיובתא ממתניתין דמסכת פיאה: ואמר רבא מותיב ר' יעקב. עלה ממתניתין דסדר נזיקין: נטל. אחד מן העניים: מקלת פיאה. שליטת כזר: וזרק (לה) על השאר. כדי לקנות: ליקנו ליה. גבי נפל לו עליה ארבע אמות לתקון ליה רבנן: כנפילה ניחא ליה דנקני. לא נתכוין לקנות בתורת תקנת חכמים כסבור שפילתו יפה לו: (רש"י)

תוספות רב נחמן ורב חסדא כו'. תימה דבשלהי משילין (ביצה דף לט. ושם: ד"ה הכא) אמר מילא מים ונתן לחבירו רב ששת אמר כרגלי הממלא ור"נ אמר כרגלי מי שנתמלאו לו ומסיק דמגביה מציאה לחבירו פליגי דמר סבר קנה ומר סבר לא קנה ומשמע דלרב נחמן קנה חבירו ולכך הוּי כרגלי מי שנתמלאו לו ורש"י גרס התם מ"ס קני ומר סבר לא קני ול"ג חבירו וכולהו סברי דלא קני חבירו אלא רב נחמן סבר דמגביה נמי לא קני ולכך כשלקח חבירו ממנו קנאו [מן ההפקר שמתכוין לקנות אבל המגביה לא הגביה לקנות] ורב ששת סבר דקנה הממלא דכיון דלא קנה חבירו הוא קנה ולכך הוּי כרגליו ור"ת פי' דהתם רב נחמן מודה דקנה חבירו דאינו חב לאחרים שיש הרבה מים בבור ועוד אומר ר"ת דשפיר גרסינן חבירו וסבר ר"נ לא קנה חבירו כי הכא וגם הממלא לא קנה ולכך כשנתנם לו קנאם והוּי כרגליו ורב ששת סבר קני חבירו מטעם מגו דזכי לנפשיה וכיון דלא קנה חבירו אלא מטעם דזכי לנפשיה ואי הוּה זכי לנפשיה הוּי כרגליו והשתא נמי דזכי לחבריה הוּי כרגליו ולא עדיף מיניה לענין תחומין והוּי כאילו זכי לנפשיה: תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני. מה שפרש"י משום דלא עשאו שליח אין נראה דבפ' הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה את) משמע גבי עובדא דיימר בר חשו דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני אפילו עשאו שליח: איתיביה רבא לרב נחמן. אע"ג דלעיל (ד' ח.). דחי רבא דיוקיה דרמי בר חמא משמע דסבר לא קנה חבירו שמא קבלה הכא מר"נ: יכול לחזור בו אפי' בחצי היום. וא"ת ומאי קמ"ל והלא בפרק האומנין (לקמן דף עז.). לא פליגי רבי דוסא ורבנן אלא דר' דוסא סבר דיד פועל על התחתונה ורבנן סברי דידו על העליונה אבל לכולהו יכול לחזור בו וי"ל דקמ"ל דיכול לחזור בו וידו על העליונה כרבנן אפילו אם נתייקרו פועלים בחצי היום לאחר שחזר בו לא יפחתו לו מחצי שכרו ולכך מייתי מילתיה דרב דכיון דידו על העליונה א"כ אין ידו כיד בעל הבית וכן מוכיח בפרק האומנין (שם) דסובר כרבנן בשכיר יום ולא בקבלנות: כי לי בני ישראל עבדים. ג"ל דמ"מ מותר

אדם להשכיר עצמו דדוקא עבד עברי שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם: א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. ואע"ג דאית ליה לרבי יוחנן בפרק הכותב (כתובות דף פד: ושם ד"ה ואמר) ובפ"ק דגיטין (דף יא: ושם ד"ה התופס) תופס לבע"ח לא קני היינו דוקא היכא דלא שייך מגו דזכי לנפשיה דאין הלוח חייב כלום לתופס אבל במציאה דאיכא מגו קנה: ולא אמר זכי לי. וא"ת דבפ"ק דגיטין (שם) קאמר ר' יוחנן כל האומר תנו כאומר זכו וי"ל דשאני התם דדעת אחרת מקנה אותו: ארבע אמות קונות לו בכל מקום. וא"ת באלו נערו (כתובות דף לא: ושם ד"ה אי) דאמר גבי גונב כיס בשבת היה מגרר ויוצא פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד וקאמר אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא ואמאי הא ארבע אמות קונות לו וי"ל דבגניבה לא תקינו רבנן דקני אלא במציאה דלא ליתי לאנצויי ובגט משום עיגונא ולרב ששת דאמר בסמוך דברה"ר לא תקינו ארבע אמות אתי שפיר: מעבירין אותו הימנה. אפי' רשע לא מיקרי ואע"ג דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע (קדושין דף נט. ושם ד"ה עני) היינו משום דאפשר ליה למיטרח ולמיזבן ארעא אחריתי אבל במציאה או בהפקר דליכא למימר הכי אפילו רשע לא מיקרי [וע"ע תוספות בבא בתרא דף כא: ד"ה מרחיקין]: (תוספות)

דף - ב

רב פפא אמר כי תקינו ליה רבנן ארבע אמות בעלמא בשדה דבעל הבית לא תקינו ליה רבנן ואע"ג דזכה ליה רחמנא בגוה כי זכה ליה רחמנא להלוכי בה ולנקוטי פיאה למיהוי חצירו לא זכה ליה רחמנא אמר רבא מותיב ר' יעקב בר אידי נזיקין ראה את המציאה ונפל לו עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה ואי אמרת ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום נקנו ליה ארבע אמות דידיה הכא במאי עסקינן דלא אמר אקני ואי תקון רבנן כי לא אמר מאי הוי כיון דנפל עליה גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני בארבע אמות לא ניחא ליה דנקני רב ששת אמר כי תקינו רבנן בסמטא דלא דחקי רבים ברשות הרבים דקא דחקי רבים לא תקינו רבנן והא בכל מקום קאמר כל מקום לאתויי צידי רשות הרבים ואמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא קטנה אין לה חצר ואין לה ארבע אמות ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר יש לה חצר ויש לה ארבע אמות במאי קמיפלגי מר סבר חצר משום ידה איתרבאי כי היכי דאית לה יד חצר נמי אית לה ומר סבר חצר משום שליחות איתרבאי וכי היכי דשליחות לית לה חצר נמי לית לה מי איכא מאן דאמר חצר משום שליחות איתרבאי והתניא [\[שמות כב-ג\]](#) בידו אין לי אלא ידו גגו חצירו וקרפיו מנין ת"ל [\[שמות כב-ג\]](#) המצא תמצא מכל מקום ואי סלקא דעתך חצר משום שליחות איתרבאי אם כן מצינו שליח לדבר עבירה וקיימא לן אין שליח לדבר עבירה אמר רבינא היכא אמרינן דאין שליח לדבר עבירה היכא דשליח בר חיובא הוא אבל בחצר דלאו בר חיובא הוא מיחייב שולחו אלא מעתה האומר לאשה ועבד צאו גנבו לי דלאו בני חיובא נינהו הכי נמי דמיחייב שולחן אמרת אשה ועבד בני חיובא נינהו והשתא מיהא לית להו לשלומי דתנן נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם רב סמא אמר

היכא אמרינן אין שליח לדבר עבירה היכא דאי בעי עביד ואי בעי לא עביד אבל חצר דבעל כרחיה מותיב בה מיחייב שולחו מאי בינייהו איכא בינייהו כהן דאמר ליה לישראל צא וקדש לי אשה גרושה אי נמי איש דאמר לה לאשה אקפי לי קטן להך לי שנא דאמר כל היכא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד לא מיחייב שולחן להך לי שנא דאמרת כל היכא דשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחו הני נמי כיון דלאו בני חיובא נינהו מיחייב שולחן ומי איכא למ"ד חצר לאו משום ידה איתרבאי והתניא ידה אין לי אלא ידה גגה חצירה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן מכל מקום לענין גט כולי עלמא לא פליגי דחצר משום ידה איתרבאי כי פליגי לענין מציאה מ"ס

רפ"י ה"ג כי תקון ליה רבנן בעלמא. כגון בסמטא שהוא רשות לכל אדם או ברה"ר או בלידי רשות הרבים והיא הפקר לרבים למשוך לתוכה הצריכין לנאת מן הדחק: לא תקון ליה רבנן. שהרי אין לאדם שם ד' אמות מיוחדות שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אכלו: קטנה אין לה חצר. אם זרק לה בעלה גט תוך חצרה לא קנתה לה חצרה להתגרש בו וכן אם היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה גט בארבע אמותיה ואע"ג דגדולה מיגרסה כדתנן (גיטין דף עח.). הזורק גט לאשתו בתוך ביתה כו' היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורסת כו': משום ידה איתרבאי. דכתיב ונתן בידה וידה רשותה משמע כדכתיב (במדבר כא) ויקח את כל ארצו מידו: כי היכי דאית לה יד. דמשודעת לשמור את גיטה מגורסת לכל מיטע רחמנא אלא שוטה דמשלחה והיא חוזרת: משום שליחות איתרבאי. מדרכי רחמנא שליחות לאדם כדתניא (קידושין דף מא.). ושלח מלמד שהאיש עושה שליח ושלחה. מלמד שהאשה עושה שליח איתרבאי נמי חצרה דהוא לא כשלוחה: וכי היכי דשליחות לית לה. דתנן שאין הקטן עושה שליח דכי כתיב שליחות בין בגיטין בין בפסח איש כתיב בענין: ידו. אם המלא תמלא בידו: גגו חצרו וקרפיפו מנין. שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגונבה שהוא חייב: אם כן מצינו תורת שליחות לדבר עבירה. לומר שלוחו כמותו וחייב השולח במעשה השליח: וקי"ל. בקידושין בפ"ב (דף מב:); בר חיובא הוא. שאף הוא מוזהר על הדבר התם פטור השולח דאמרינן ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולא היה לו לעשות: דלאו בני חיובא נינהו. לשלם כדתנן הם שחבלו באחרים פטורין (ב"ק פז.). דאי בעי עביד. את השליחות: וקדש לי אשה גרושה. ומשעת קידושין עובר משום לא יקחו: אשה אינה באזהרת לא תקיפו לפי שאינה בכל תשחית פאת זקנד כדאמר בקדושין (ד' לה:); והמקיף את הקטן חייב שהמקיף באזהרה כניקף דכתיב לא תקיפו אחד הניקף ואחד המקיף במשמע במסכת [גזיר] (דף נז:); וקטן דנקט משום דסתמא גדול לא שביק לאקופי נפשיה: תלמוד לומר ונתן מכל מקום. מדלל כתיב ובידה יתנהו דרוש ונתן אוכתב לה ונתן אלמא משום ידה איתרבאי דאי משום שליחות הא כבר כתיבא הכא כדתניא (ושלח) [ושלחה] מלמד שהאשה עושה שליח בקדושין בפרק ב' (דף מא.): (רפ"י)

תוספות רבי יוחנן אמר יש לה ד' אמות. תימה דלקמן מסיק משום דיליף מציאה מגט אלמא שייך קנין ד' אמות בגט ובפרק הזורק (גיטין דף עח: ושם ד"ה ר"י) קאמר ר"י קרוב לה אפילו מאה אמה ויכולה לשמרו הוי גט וי"ל דבד' אמות שלה אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת וחוף לד' אמות צריך שתוכל היא לשמרו: ת"ל המצא תמצא מ"מ. וא"ת ונימא המצא תמצא כלל בידו פרט וכלל

ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל שדי ידו בין המצא תמצא וה"ל כלל ופרט וכלל כדאמרין במרובה (ב"ק דף סד: ושם) כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכין זה לזה הטל פרט ביניהם וכן בסמוך גבי גט דמרבה גגה מונתן בידיה י"ל ושלחה חזר וכלל: ואי משום שליחות א"כ מצינו שליח לדבר עבירה. וא"ת מה צריך להוכיח מכח דאין שליח כו' אמאי לא מוכיח מדאתרבאי חצר מקרא דידו כדבסמוך גבי גט מוכיח דחצר משום ידה איתרבאי מדאתרבאי מקרא דידה ולא עביד שום הוכחה וי"ל דבסמוך מכח התנא מוכיח דמרבה גגה וחצרה כידה להתגרש אפילו בעל כרחה או אפילו היא קטנה ואי מטעם שליחות לא היתה מתגרשת בעל כרחה ולא קטנה אבל הכא אי אפשר להוכיח מכח זה דאפילו בידו אינו קונה הגניבה בעל כרחו ולא אם הוא קטן: אין שליח לדבר עבירה. בפ' האיש מקדש (קדושין דף מג.). איכא דיליף משחוטי חוץ דכתיב הוא ולא שלוחו ואיכא דיליף משום דהוה ליה מעילה וטביחה שני כתובים הבאים כאחד דיש שליח ואין מלמדין: אשה ועבד בני חיובא נינהו. ואם תאמר והתנן פרק הכונס (ב"ק דף נט:): השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור ואמאי והא דתנן (ב"ק דף עט. ושם) היה מושכו ויוצא [ומת ברשות בעלים] פטור בעי לא עביד. וא"ת והא דתנן (ב"ק דף עט. ושם) היה מושכו ויוצא [ומת ברשות בעלים] פטור הגביהו [או הוציאו מרשות בעלים ומת] חייב ופרש"י בלשון אחד שאמר גנב לשומר שור אחד יש לי בבית פלוני קחנו ותהא עליו שומר חנם הוציאו השומר מרשות בעלים ומת חייב הגנב במשיכת השומר ואמאי והא אי בעי לא עביד וי"ל כיון שאין השומר יודע שהוא גנוב הוה ליה כחצר דבעל כרחו מותיב ביה: דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה. וא"ת ואפי' אמר לכהן נמי וי"ל דכהן מקרי בר חיובא הואיל ואם מקדשה לעצמו חייב אבל ישראל אע"ג דעובר משום לפני עור לא תתן מכשול כשמקדשה לכהן כיון דאי מקדשה לעצמו לא מיחייב לא מקרי בר חיובא וא"ת מאי נ"מ בין למ"ד אי בעי עביד ובין למ"ד שליח בר חיובא לא לקי על הקדושין לרבא דאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עח.). קידש אינו לוקה בעל לוקה וי"ל דכי בעל אח"כ לוקה אף על הקדושין כדמוכח בריש תמורה (דף ה. ושם) א"נ י"ל דאף לרבא נפקא מינה דאי יש שליחות חלין הקדושין ואי אין שליחות אין חלין הקדושין: אקפי לי קטן. וה"ה דהוה מצי למימר אקפי לי גדול אלא שהגדול לא יניח עצמו להקיף כדאמר פרק אלו הן הלוקין (מכות דף כ:): דאחד הניקף ואחד המקיף חייב ואע"ג דמוקי לה התם כי ניקף מסייע ליה בהדיה היינו משום דבענין אחר לא לקי דהוה לאו שאין בו מעשה אבל הלאו עובר לעולם [ועיין תוס' שבועות ג. ד"ה ועל הזקן ותוספות נזיר נז: ד"ה ורב אדא]: (תוספות)

א

-

יא

דף

ילפינן מציאה מגט ומר סבר לא ילפינן מציאה מגט ואיבעית אימא בקטנה כולי עלמא לא פליגי דילפינן מציאה מגט והכא בקטן קא מיפלגי מר סבר ילפינן קטן מקטנה ומר סבר לא ילפינן קטן מקטנה ואיבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **מתני'** ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו היה צבי רץ כדרכו או שהיו גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעומד בצד שדהו ותקני ליה שדהו דאמר ר' יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הני מילי בחצר המשתמרת אבל חצר שאינה משתמרת אי עומד בצד שדהו אין אי לא לא ומנא תימרא דחצר שאינה

משתמרת אי עומד בצד שדהו אין אי לא לא דתניא היה עומד בעיר ואומר יודע אני שעומר שיש לי בשדה פועלים שכחוהו לא יהא שכחה יכול לא יהא שכחה תלמוד לומר [דברים כד-יט] ושכחת עומר בשדה בשדה ושכחת ולא בעיר הא גופא קשיא אמרת יכול לא יהא שכחה אלמא הוי שכחה ונסיב לה גמרא בשדה ושכחת ולא בעיר אלמא לא הוי שכחה אלא לאו הכי קאמר בשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה זכור ולבסוף שכוח אין שכחה מאי טעמא דכיון דקאי גבה הויא ליה חצרו וזכתה ליה אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הויא שכחה מאי טעמא דליתיה גביה דלזכי ליה ממאי דלמא גזירת הכתוב היא דבשדה נהוי שכחה ובעיר לא נהוי שכחה אמר קרא [דברים כד-יט] לא תשוב לקחתו לרבות שכחת העיר האי מיבעי ליה ללאו אם כן נימא קרא לא תקחנו מאי לא תשוב לרבות שכחת העיר ואכתי מיבעי ליה לכדתנן שלפניו אין שכחה שלאחריו יש שכחה שהוא בבל תשוב זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה כל שאינו בבל תשוב אינו שכחה אמר רב אשי אמר קרא [דברים כד-יט] יהיה לרבות שכחת העיר וכן אמר עולא והוא שעומד בצד שדהו וכן אמר רבה בר בר חנה והוא שעומד בצד שדהו איתיביה רבי אבא לעולא מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר רבן גמליאל עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע

רפ"י ילפינן מליאה מגט. כי היכי דגבי גט אית לה חכר לקטנה גבי מליאה נמי אית לה: ומר סבר לא ילפינן. ממונא מאיסורא וגבי ממונא חכר מאם המנא אתרדאי ואיכא למימר דשליחות הוא ומשום דאין שליח לדבר עבירה אלטרדיך למכתב התם: והכא בקטן פליגי. דלא אשכחן דרבי ביה חכר: מר אמר חדא כו'. ר"פ בן לקיש אמר לענין מליאה ורבי יוחנן לענין גט אי נמי מר אמר קטן ומר אמר קטנה: מתני' אחר לבי שבור. דהוא דומיא דמליאה שאינו יכול לרוץ ומשתמר בתוך השדה אם לא יטלוהו אחרים: גמ' אי עומד בצד שדהו אין. דעכשיו היא משתמרת על ידו: עומר שיש לי בשדה. שהנחתו שם מדעתי וסמכתי על הפועלים שיביאווהו ופועלים שכחוהו: לא יהא שכחה. אם חזר ושכחו: בשדה ושכחה. אם שכחתו בצואך מן השדה הוי שכחה ולא שכחתו משנכנסת לעיר: אלא לאו הכי קאמר בשדה שכוח מעיקרו כו'. בעוד האיך בשדה עומר השכוח מעיקרו ששכחו הוא תחילה לפועל הוי שכחה אבל זכור שהניחו שם מדעתו ולבסוף שכחו על ידי פועלים לא הוי שכחה: אבל בעיר. משנכנס לעיר אפילו זכור ולבסוף שכח הוי שכחה דליתיה גביה כו' והכי קא נסיב ליה תנא לתלמודיה יכול לא יהא שכחה ת"ל בשדה ושכחת בעודך בשדה הוא דבעינן דשכחתיה אתה ולא בעיר לא בעינן ושכחת שאף שכחת פועלים עושה אותה שכחה: וממאי. דקרא הכי מתרץ ומתניחין הכי אמרה: דלמא גזירת הכתוב היא. דמשמע דבשדה יהא שכחה אבל משבא בעל הבית לעיר אין שכחתו ושכחת פועלים כלום והכי קאמר יכול יהא שכחה ת"ל כו': שלפניו אין שכחה. בשכחת הקורא קאי יחיד שהתחיל לקורא מראש השורה ושכח לפניו ולאחריו שלאחריו הוי שכחה שלפניו לא הוי שכחה: יהיה. לגר ליתום ולאלמנה יהיה: עישור שאני עתיד למוד. נזכר שלא עישר מעשרותיו והוקשה לו ומיהר לעשרן באשר הוא שם: נתון ליהושע. לרבי יהושע בר חנניא שהיה עמו בספינה והוא לוי ונטל מעשר ראשון כדאמרי' בערכין (דף יב:) מעשה ברבי

יהושע שהלך לסייע את ר' יוחנן בן גודגדל בהגפת לכתות אמר לו חזור כך שאתה מן המשוררים ואני מן המשוערים ומשורר ששיער במיתה: (ה"י)

תוספות ילפינן מציאה מגט. האי ילפינן הוי מדרבנן דמציאת קטן לא הוי אלא מדרבנן אפילו לרבי יוסי דאמר (לקמן דף יב.) גזל גמור היינו מדבריהם ולענין יד לא פליגי דילפינן אלא לענין חצר: זכתה לו. נראה אע"ג דלא אמר זכתה לי דזכתה לו כדאמרי' לעיל (דף י.) אי תקון רבנן דלקני כי לא אמר מאי הוי ואין לומר דהתם היינו משום דנפל לו עליה דגלי בדעתיה שרוצה לקנות אבל הכא מי ימר דרוצה לקנות דאדרבה משמע לעיל דאי לא נפל קנה טפי ואע"ג דלא אמר אקני ועוד דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלמא אע"ג דלא אמר קני והכא נקט משום סיפא דאפילו אמר כיון דרץ כדרכו לא קני.: היה צבי רץ כדרכו. ה"ה אפי' צבי שבור אם רץ אחריו ואין מגיעו אלא אורחא דמילתא נקט דכשרץ כדרכו אין מגיעו: ה"ה בחצר המשתמרת. תימה דבפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מט: ושם ד"ה והלכתא) אמר משכונו של גר ביד ישראל ומת הגר כו' וזה קונה השאר כו' ופריך ותקני ליה חצרו דאמר ר' יוסי בר' חנינא כו' ומסיק דליתיה פי' למלוה בחצרו וקשה דהתם משמע דהוי בחצר המשתמרת מדמייתי עלה מרבי יוסי בר' חנינא דמיירי במשתמרת כדמוכח הכא ועוד דמסתמא ביתו ודאי משתמר הוא ששומר שם המשכון וא"כ כי ליתיה נמי לקני ועוד אדפריך ליה מדרבי יוסי בר' חנינא לפרוך ממתני' ומיהו זה נוכל לתרץ דמתני' הוי משום דנתכוון לזכות בה דאמר זכתה לי לכך מייתי מרבי יוסי בר' חנינא וי"ל דה"פ דליתיה למשכון בחצר אבל מלוה גם לפי המקשן מיירי דליתיה בחצר ולכך לא פריך ממתני' כ"א מרבי יוסי בר' חנינא וא"ת פרק הזורק (גיטין דף עז: ושם ד"ה והוא) דנתן זרק לתוך ביתה או לתוך חצרה מגורשת משמע דמשתמרת ואפילו הכי קאמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה וי"ל דדוקא גבי גט דאיתיה בעל כרחה בעינן עומדת בצד ביתה כדאמר בשמעתין: זכור ולבסוף שכוח פירוש זכור בשעה שהשכחה מתחלת שכבר שכחוהו פועלים ולבסוף שכח גם הוא ושכוח מעיקרו הוי כששכחו הפועלים שכח גם הוא אבל מה שהוא זכור בשעה שהפועלים זוכרין אין זה זכור ולבסוף שכוח דאל"כ לא תמצא שכחה לעולם דכששדהו מלאה עומרין יאמר יזכה לי שדי: דלמא גזירת הכתוב היא. פרש"י ונגרוס יכול יהא שכחה ותימה לפי שרוצה לסתור ראייתו מגיה הברייתא ותו מה מתרץ לרבות שכחת העיר והלא בברייתא יליף דזכור ולבסוף שכוח לא הוי שכחה דקתני יודע אני שפועלים שכחוהו והכא דדריש לרבות שכחת העיר יעמיד בשכוח מעיקרא לכך י"ל שאינו סותר ראייתו אלא גמרא קשה לו על הברייתא מנ"ל למדרש מיעוטא על דיוקא דקרא דדריש בשדה ושכחת דהיינו שכוח מעיקרא אבל זכור ולבסוף שכוח לא הוי שכחה ועל זה קאי מיעוטא לומר דבעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה דלמא גזירת הכתוב היא דבשדה הוי שכחה שכוח מעיקרא ולא בעיר והכי מסתברא טפי לאוקמי מיעוטא אגופיה דקרא בשדה ושכחת ולא בעיר והשתא משני שפיר לרבות שכחת העיר וע"כ לא מצי קאי אפשטיה דקרא: זה הכלל. לאתווי קרן זוית: עישור שאני עתיד למווד. פרש"י פרק קמא דקידושין (דף כו: ושם ד"ה מעשה) שהיה ירא פן יסמכו עליו בני ביתו שעישור ויאכלו טבל דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וקשה דהיינו דוקא בחבר שמת או בהולך ואין בדעתו לשוב עד ימים רבים ועוד למה נתנם לרבי יהושע ולרבי עקיבא יקרא להם שם ולא יותר ועוד דאין זה קריאת שם דלא אמר עשרה יהא מעשר אלא אמר מעשר ראשון יהא נתון ליהושע ופר"ת דשנת הביעור היתה וכבר הפרישם והיה צריך להוציאם מתחת ידו (תוספות)

ומקומו מושכר לו ועישור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו וכי רבי יהושע ורבי עקיבא בצד שדהו של רבן גמליאל היו עומדין אמר ליה דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא כי אתא לסורא אמר להו הכי אמר עולא והכי אותביתיה אמר ליה ההוא מרבנן רבן גמליאל מטלטלי אגב מקרקעי הקנה להם רבי זירא קבלה רבי אבא לא קבלה אמר רבא שפיר עביד דלא קבלה וכי לא היה להם סודר לקנות ממנו בחליפין אלא טובת הנאה אינה ממון לקנות ממנו בחליפין הכא נמי טובת הנאה אינה ממון לקנות על גבי קרקע ולא היא מתנות כהונה נתינה כתיבא בהו חליפין דרך מקח וממכר הוא מטלטלין אגב מקרקע נתינה אלימתא היא רב פפא אמר דעת אחרת מקנה אותן שאני ומנא תימרא דתנן ראה אותן רצין אחר המציאה כו' ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען ובעי רבי ירמיה במתנה היאך קבלה מיניה רבי אבא בר כהנא אע"פ שרץ אחריהן ואין מגיען מאי טעמא לאו משום דדעת אחרת מקנה אותן שאני אמר ליה רב שימי לרב פפא הרי גט דדעת אחרת מקנה אותה ואמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה שאני גט דאיתיה בעל כרחה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא קל וחומר הוא ומה גט דאיתיה בעל כרחה אי עומדת בצד ביתה ובצד חצרה אין אי לא לא מתנה דמדעתיה לא כל שכן אלא אמר רב אשי

דף יא ומקומו מושכר לו. והכל ממנו פס סכר המקום דהכי קתני סיפא נתקבלו זה מזה סכר וכל כך למה כדי לקנות מעשר שטהא חלרו קונה לו לפי שהמטלטלין אין קונין אלף או במשיכה או חלרו תקנה לו: נתון לעקיבא. גבאי היה ואותה שנה שנת מעשר עני היתה: כי אתא. ר' אבא לסורא אמר להו כו': מטלטלי אגב מקרקעי הקנה להם. ולאזו משום דתקני להם מקומם בתורת חכר שאפילו הקנה להן חכר אחרת שאינו בתוכה קנוי נמי כדתנן (קדושין דף כו.): נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף משנתן הכסף בשביל הקרקע והמטלטלין או אפילו קרקע במכר ומטלטלין במתנה נקנין המטלטלין בקנין הקרקע בלא משיכה כדלפינן בקדושין (פס) מויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב עם ערים בצורות אשר ביהודה: קבלה. להאי תירוץ: וכי לא היה להן סודר כו'. למה לו לקבל מהן מעות אלף סודר מאי טעמא לא דטובת הנאה שהיתה לו לרבן גמליאל במעשרות הללו: אינה חשובה ממון. דתהא נקנית בחליפין דליכא למימר כי קנה ליה ר"ג להאי סודר אקנייה חליפין ידידה בכל מקום שהן דכיון דאין לו בהן אלף טובת הנאה שבידו לתתו לכל מי שירצה אין זו חשובה ממון לחול על זו קנין חליפין: הכא נמי. גבי קנין קרקע: אינה ממון לקנות על גבי קרקע. בקנין שהקרקע נקנה בו אלף אפקורי בעלמא אפקר גבייהו וכי אוגר להו מקום קתה לו חלרו בתורת חכר כשאר הפקר: ולא היא. מהאי דכי לא היה להן סודר לאו ראייה היא למילף מינה דאין טובת הנאה נקנית בחליפין ועל גבי קרקע דשפיר איכא למימר מטלטלי אגב קרקעי הקנה להן ודקשיא לך לקנינהו בחליפין: מתנות. פל כהונה ולויה ומעשר עני: נתינה כתיבא בהו. כדכתיב (דברים כו) ונתתה כלוי זה מעשר ראשון לגר

ליתום ולאלמנה זה מעשר עני לפיכך אסור להקנותו בסודר דדרך מקח הוא שזה נותן לו כליו תחתיהן ונראה זה כמוכרן לו: נתינה אלימתא היא. מותר להקנות מתנות כהונה על גבי קרקע: רב פפא אמר. לעולם בתורת חזר קנאו ואפילו הכי לא תקשי לעולם דהא ללא בעינן הכא עומד בלא השדה משום דדעת אחרת מקנה אותן שרבן גמליאל הקנה להן מטלטלין שהיו לו בחצר שלהן ולא מהפקירא קנו ונוחה מתנה זו לקנות ואע"ג דאין עומד בלא השדה: והוא שרץ אחריהן. הלבי מהלך והגוזלות מדדין ומתניתין דקתני זכתה לו שדהו כגון שהיה יכול לרוץ אחריהן ומגיען קודם שיאלאו משדהו: הכי גרסינן ובעי ר' ירמיה במתנה היאך. אם היו לבי וגוזלות של אדם אחד והם בתוך שדה חזירו ונותנן בעליהן לבעל שדה במתנה היאך הדיו מי בעינן והוא שרץ אחריהן ומגיען ואי לא לא קני ומאי נותן למיהדר ביה או לא: קבלה מיניה רבי אבא. להך בעיא מרבי ירמיה דשפיר דק שיפ חילוק בין מתנה להפקר ובמתנה אע"פ כו': ואמר עולא. במסכת גיטין (דף עז:): גבי הזורק גט לאשתו בתוך ביתה או בתוך חצרה: שאני גט דאיתיה בעל כרחה. שהוא נותנו לה ולא ניחא לה למגרסה: ולאו קל וחומר הוא. מן הטעם הזה יש לדון דכ"פ לקנין אחר: מה גט. דכי איתה בלא חצרה ולא ניחא לה למקנייה אפילו הכי קנייה לה חצרה אמרינן דאי איתה אין אי לא לא: מתנה. דאיתה בע"כ דאי אמרה לא בעינא לא קניא: לא כ"פ. דכי אמרה בעינא כריכא שתהא בלא חצרה: אלכא אמר רב אשי. לא תתלי טעמא משום דאיתה בעל כרחה אלכא גבי מתנה היינו טעמא דלא בעינן עומד אלכא דכיון דמידה אתרבאי לא גרעה משלוחה להיטיב לה ואילו שלוחה שקיבל לה מתנה מי לא קני לה ואפילו אין עומדת בלא חצרה נמי לא שנה הלכך גבי מתנה דזכות הוא לה און סהדי דניחא לה שתהא שלוחה וקנייה לה כשליח אבל גבי גט לחוב הוא לה לא ניחא לה שתהא שלוחה הלכך כי עומדת בלא על כרחה ידה היא וידה קניא גבי גט על כרחה ואי לא לאו ידה הוא ולא שלוחה הוא טעמא דיפ חילוק בין גט למתנה ואף על גב דתרווייהו דעת אחרת מקנה אותן משום דהך חזר אף על גב דאתרבאי משום יד כדאמרן לעיל (דף י:): לא גרעה משליחות דאי נמי לא אתרבאי מונתן בידה הוי נפקא לן חזר משליחות וכי אלטרדיך לרבווי משום יד משום קטון וקטנה לתנהו בתורת שליחות אלטרדיך וכל היכא דאיתיה לשליחות איתה לדיו חזר הלכך גבי גט לחוב הוא לה אין חזין כו' כלומר אין אדם יכול לעשות שליח לחוב אדם שלא מדעתו וחזרו נמי לאו בתורת שליחות מלית לאתויי דתהגרש שלא מדעתה הלכך בגט לא תרבייה אלכא משום יד ומה ידה דסמוכה לה אף חצירה בסמוכה לה: (רפ"י)

תוספות ולתנם לבעלים וזה המעשה דר"ג תנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ו) גבי ביעור דתנן התם ערב הפסח של רביעית ושל שביעית היה הביעור נותן תרומה ותרומת מעשר לכהן כו' מי שהיו פירותיו רחוק ממנו צריך לקרות להם שם פירוש שם הבעלים שיקנה אותם ללוי ולכהן ומעשה נמי בר"ג וזקנים כו' וא"ת ואמאי לא נתן תרומה גדולה כדתנן בהך דמע"ש נותן תרומה ותרומת מעשר לכהן שהרי ר"א בן עזריה היה עמו כדקתני סיפא עמד רבי יהושע ואמר תרומת מעשר שבו נתון לר"א בן עזריה וי"ל דתרומה גדולה טרם שנסע הפרישה ונתנה לפי שקלה היתה להפריש דחטה אחת פוטר את הכרי וניטלת באומד ועוד שהתבואה היתה כבר ממורחת בביתו של ר"ג כדמוכח בירושלמי ותרומה גדולה מפרישה בשדה מיד אחר המרוח כדאמרין בירושלמי דמעשר שני מצא פירות בשדה מפוזרין מותרין משום גזל וחייבין במעשר ופטורין מתרומה דא"א לגורן שתיעקר אא"כ נתרמה תרומה ממנה: נתון ליהושע. וא"ת והא קנסינהו עזרא וי"ל דס"ל כר"ע

דאמר דקודם קנס דוקא ללוי ואחר קנסא לכהן וללוי כדאמר פ"ב דכתובות (דף כו. ושם ד"ה אין) ואם תאמר ר' יוחנן בן גודגדא שאמר לר' יהושע חזור בדך שאתה מן המשוררים ואני מן המשוערין (ערכין דף יא:) משמע שהיו שניהם לויים ובשלהי החליל (סוכה דף נו:) אמרינן מגיפי דלתות שבמקדש היו נוטלין שכרן מלחם. הפנים ולחם הפנים אינו מותר אלא לכהנים וי"ל בג' מקומות היו הכהנים שומרים בבהמ"ק כדאמרי' בריש מס' תמיד ואותן מגיפי דלתות היו נוטלין שכרן מלחם הפנים: מקומו מושכר לו. בסיפא קתני שקבלו שכר זה מזה וא"ת אמאי קבלו שכר היה לו להשאל להם או להשכיר בחליפין וי"ל דשאלה ושכירות אינה נקנית בחליפין: וכי בצד שדהו של ר"ג היו עומדין. וא"ת והלא התבואה היתה בביתו של ר"ג כדמוכח בירושלמי פרק ג' דמעשרות וביתו של רבן גמליאל היה משתמר ויש לומר דלגבי זקנים לא היה משתמר שלא היה הפסק בין תבואתו לתבואתו ואם תאמר שלהי השואל (לקמן דף קב.) גבי הזבל של בעל הבית מוקי לה בגמרא בתורי דאתו מעלמא ובחצר דמשכיר וכרבי יוסי בר' חנינא והשתא והלא השוכר משתמש בחצר ואם כן הזבל משתמר לדעת השוכר בחצר ואיך יזכה המשכיר בזבל תורי דאתו מעלמא ויש לומר שגם משכיר ביתו פתוח לאותו חצר ומקרי עומד בצד שדהו [וע"ע תוספות גיטין עט: ד"ה פנימית]: (תוספות)

א

-

יב

דף

חצר איתרבאי משום יד ולא גרעה משליחות גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו גופא ראה אותן רצין אחר המציאה וכו' אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען בעי רבי ירמיה במתנה היאך קבלה מיניה ר' אבא בר כהנא אע"פ שרץ אחריהן ואין מגיען בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא אמר ליה רב פפא לרבא ואמרי לה רב אדא בר מתנה לרבא ואמרי לה רבינא לרבא לאו היינו מתניתין ראה אותן רצין אחר המציאה ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען ובעי רבי ירמיה במתנה היאך וקבלה מיניה רבי אבא בר כהנא במתנה אף על פי שרץ אחריהן ואין מגיען אמר ליה מתגלגל קאמרת שאני מתגלגל דכמונח דמי: מתני' מציאת בנו ובתו הקטנים מציאת עבדו ושפחתו הכנענים מציאת אשתו הרי אלו שלו מציאת בנו ובתו הגדולים מציאת עבדו ושפחתו העברים מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן כתובה הרי אלו שלהן: גמ' אמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידו למימרא דסבר שמואל קטן לית ליה זכייה לנפשיה מדאורייתא והתניא השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו למחצה לשליש ולרביע לא ילקט בנו אחריו רבי יוסי אומר בין כך ובין כך ילקט בנו ואשתו אחריו ואמר שמואל הלכה כרבי יוסי אי אמרת בשלמא קטן אית ליה זכייה לנפשיה כי קא מלקט לנפשיה קא מלקט ואבוה מיניה קא זכי אלא אי אמרת קטן לית ליה זכייה לנפשיה כי קא מלקט לאביו קא מלקט אבוה עשיר הוא אמאי אשתו ובנו מלקט אחריו שמואל טעמא דתנא דידן קאמר וליה לא סבירא ליה וסבר רבי יוסי קטן אית ליה זכייה מדאורייתא והתנן

מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור ואמר רב חסדא גזל גמור מדבריהן נפקא מינה להוציאה בדיינין אלא אמר אביי עשאוה כמי שהלכו בה נמושות דעניים גופייהו מסחי דעתייהו סברי בריה דהיאך מלקטי ליה א"ל רב אדא בר מתנה לאביי וכי מותר לאדם להרביץ ארי בתוך שדהו כדי שיראו עניים ויברחו אלא אמר רבא

רש"י גבי מתנה לזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו. ושלל מדעתו דאנן סהדי דניחא ליה שיהא שלוחו הלכך כי ליתיה בצל חכרו לזיכא לדמויי לידה דאינה סמוכה לה תיפוק לה זכייתה משליחותה כי היכי דשלוחו זוכה לו שלא בפניו חכרו נמי זוכה לו שלא בפניו ומיהו גבי מציאה כי ליתיה גבה דלא נפקא זכייתה משום יד ליכא לרבווי משליחות דגבי שליחות איכא דעת השולח או דעת שליח אבל חכר ליכא לא דעת שולח ולא דעת שליח הלכך בעינן דעת אחרת מקנה אוחו: זרק ארנקי. והפקירו לכל הקודם: שאין סופו לנוח. בתוך האויר: כמונח דמי. וקנאו בעל הבית הראשון או לאו כמונח דמי להכי בעי אויר שאין סופו לנוח בתוך הבית כמונח דמי דאילו אויר שהיה סופו לנוח בתוך הבית פשיטא לו דאפילו קדם איש אחר וקלטת בתוך האויר לא קנה דמשנכנס לאויר קנאו בעל הבית דתנן במסכת גיטין (דף עט.) היתה עומדת בראש הגג וזרק לה גט כיון שנכנס לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא למעלה והיא למטה כיון שיכל מרשות הגג נמחק או נשקף הרי זו מגורשת: ואינו מגיע. אלמא מהגבלים ויואלין הן ואין סופן לנוח וקאמר דקנה ליה שדה: מתני' מציאת בנו וכתו הקטנים כו'. בנו קטן בגמרא מפרש מ"ט בתו הקטנה בכתובות (דף מו:) ילפינן לה מהקראי דקטנה ואף נערה כל שבה נעוריה לאביה: מציאת עבדו ושפחתו הכנענים שלו. שהרי גופו קנוי לו עולמית כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם וכו': מציאת אשתו. רבנן תקינו ליה משום איבה: מציאת עבדו ושפחתו העברים. בגמ' פריך לא יהא אלא פועל דאמרינן לעיל (דף י.) מציאתו לבעל הבית: גמ' מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו. בשלמא בתו ואשתו טעמא מפרש להו במקומן בכתובות אלא בנו טעמא מאי: מריאה אלא אביו. הלכך כשמגביה לאורך אביו הגביהה: ילקט בנו אחריו. מותר לבנו של פועל אם עני הוא ללקוט אחר אביו לקט הנושר אבל אם קבל הפועל את השדה למחאה לשליש ולרביע עשיר הוא והרי הוא כבעל הבית בשדה זה ולא ילקט בנו אחריו לפי שלקט בנו לאביו: בין כך ובין כך כו'. דאם האב עשיר הבן עני וזכה לעצמו: טעמא דתנא דידן קאמר. מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו: וליה לא ס"ל. דמציאת קטן לאביו: מדבריהם. מפני דרכי שלום: ונפקא מינה. מדר' יוסי הא אתא לאשמועינן דהחמירו חכמים בתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין וכיון דמדאורייתא ליה ליה זכייה נמלא אביו גוזל את העניים: אלא אמר אביי. רבי יוסי נמי כתנא דידן ס"ל דקטן ליה ליה זכייה וגבי לקט היינו טעם דכיון דיך לו לפועל זה בנים ואשה עניים עצמן מייאשי מלקט שלה לפיכך עשאוה כשדה שהלכו בו הנמושות דתנן (פיאה פ"ח מ"א) מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בו הנמושות לקוטי בתר לקוטי דמההיא שעתא מסחו עניים דעתייהו מיניה והכא נמי מסחו דעתייהו כו': (רש"י)

תוספות חצר משום יד אתרבאי ולכך כי הוי דומיא דיד דהיינו כשהוא . בצד חצרו קונה אפילו בע"כ או אפילו קטנה בידה וכשאינה סמוכה לחצרה דלא הוי דומיא דיד לא תימא כי היכי דאין לו דין

יד הכי נמי אין לו דין שליחות אלא לא גרע משליחות ובמידי דזכות כמו מתנה קנה ואפילו אינו עומד בצד חצרו ואפילו אינה משתמרת ובמציאה דאין דעת אחרת מקנה אותה בעינן משתמרת ובגט דחוב הוא לה אפילו במשתמרת אינה מתגרשת דלא עדיפא משליחות דאין חבין לאדם שלא בפניו: ויצא בפתח אחר. ל"ג ואפקריה דהא חשיב ליה דעת אחרת מקנה אותו דמייתי ראייה ממתנה ואי אפקריה אם כן מיד כשיצא הארנקי מידו היה הפקר ובשעת זכייה ליכא דעת אחרת אלא ל"ג ואפקריה ולעולם היא שלו עד שיזכה בה אחר: ואמר שמואל הלכה כרבי יוסי. תימה דבפ' כל הגט (גיטין דף ל. ושם ד"ה כיחידאה) לא בעי שמואל לאוקמי מתניתין דהמלוה מעות את הכהן ואת הלוי [להיות מפריש עליהן מחלקן] כרבי יוסי דכיחידאה לא מוקמינן והכא פסיק הלכה כמותו וי"ל דדוקא הכא גבי לקט פסיק כוותיה מהאי טעמא דמסתמא עניים גופייהו ניחא להו כו' והא דאוקמי בפרק כל הגט (שם) כרבי יוסי היינו רבי יוסי דפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יח. ושם ד"ה עשו) דאמר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ומפרש טעמא בגמ' משום דעשו את שאינו זוכה כזוכה דהוי דומיא דהמלוה מעות דהו חליפין ביד כהן דהיינו מעות ועשו כאילו זכה במעשר עצמו והא דקרי ליה יחידאה אע"ג דבבכורות לא פליג אלא ר"מ מ"מ רבנן דפליגי עליה הכא גבי לקט כ"ש דפליגי עליה התם גבי מתנות: אי אמרת בשלמא דאורייתא. תימה מנ"ל דלר' יוסי קטן זוכה מן התורה וכן בסמוך דפריך וסבר רבי יוסי מציאת קטן דאורייתא ומנ"ל ודלמא אינה אלא מדרבנן ואביו לא זכה מיניה כלל ולהכי מלקט אחריו וי"ל דמסתמא לא פליג ר' יוסי אכמה משניות דפרקין ודפרק חלון (עירובין דף עט: ושם) ודמסכת מעשר שני (פ"ד מ"ד) דמייתי בפרק התקבל (גיטין דף סה. ושם) דלכולהו משניות יד בן כיד אביו וא"ת ונימא לעולם זכי לנפשיה מדרבנן ובתר הכי זכי אבוה מיניה משום איבה ומשום הכי מלקט וי"ל דמדרבנן אין סברא שיתקנו שתי זכויות שיזכה הבן קודם ואח"כ יזכה האב ממנו אלא אי מדרבנן הוא בשעת זכיית הבן בא לו זכיית האב משום דבשעת הגבהה לוקחה להריצה לאביו אלא ודאי זכה לנפשיה מדאורייתא ואבוה זכה מיניה משום איבה שסמוך על שלחנו: ואבוה עשיר הוא. לאו דוקא עשיר אלא כלומר כיון שיש לו חלק בשדה חייב בלקט כדדרשינן לר"א פ"ק דגיטין (דף יב. ושם) לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו ולרבנן נמי או נפקא להו מקרא אחרינא או תרתי ש"מ: שמואל טעמא דתנא דידן קאמר. וא"ת אמאי לא אוקמה בטעמא דידיה דסבר שמואל דזכי לנפשיה מדאורייתא ומדרבנן אבוה זכי מיניה משום איבה וכרבי יוסי וי"ל דקטן דקתני במתני' משמע ליה בקטן ממש ואע"פ שאינו סמוך על שלחנו ואילו היה זוכה לעצמו מן התורה לא היה להם לתקן שיזכה אביו כיון דליכא איבה שהרי אינו סמוך על שלחנו אלא ודאי לא זכי לנפשיה כלל אלא לאביו שבשעת הגבהה מגביה לצורך אביו: (תוספות)

דף יב - ב

עשו שאינו זוכה כזוכה מ"ט עניים גופייהו ניחא להו כי היכי דכי אגרו לדידהו נלקוט בנייהו בתרייהו ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול: מציאת עבדו ושפחתו העברים הרי הוא של עצמן: אמאי לא יהא אלא פועל ותניא מציאת פועל לעצמו במה דברים אמורים בזמן שאמר לו נכש

עמי היום עדור עמי היום אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הכא בעבד נוקב מרגליות עסקינן שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת רבא אמר במגביה מציאה עם מלאכתו עסקינן רב פפא אמר כגון ששכרו ללקט מציאות והיכי דמי דאקפי אגמא בכוררי: האי שפחה היכי דמי אי דאייתי שתי שערות מאי בעיא גביה ואי דלא אייתי שתי שערות אי איתיה לאב דאבוה הויא ואי דליתיה לאב תיפוק במיתת האב דאמר ריש לקיש אמה העבריה קנה עצמה במיתת האב מרשות האדון מקל וחומר ולא איתותב ריש לקיש נימא מהאי נמי תיהוי תיובתא לא לעולם דאיתיה לאב ומאי הרי הן שלהן לאפוקי דרבה: מציאת אשתו: גירשה פשיטא הכא במאי עסקינן במגורשת ואינה מגורשת דאמר רבי זירא אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה הכא אית לה איבה ואיבה: **מתני'** מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר מפני שבית דין נפרעין מהן: **גמ'** במאי עסקינן אילימא כשחייב מודה כי יש בהן אחריות נכסים אמאי לא יחזיר הא מודה ואי כשאין חייב מודה כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבא גבי לעולם כשחייב מודה והכא היינו טעמא דחיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אי הכי כל שטרי דאתו לקמן ניחוש להו הכי כל שטרי לא ריעי הני ריעי אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו לכתחילה היכי כתבינהו ניחוש שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמר רב אסי

רפ"י עשו את שאינו זוכה כזוכה. אע"פ שאין לקטן זכייה במקום אחר כאן עשאוהו כזוכה: מאי טעמא ענייני גופייהו ניחא להו. בהאי תקנתא דכי אגרו להו לדידהו כו': ופליגא. דשמואל דפירש טעמא דמתניתין משום דלית ליה זכייה: אדר' חייא בר אבא. דאמר אף גדול שיש לו זכייה אם סמוך הוא על שולחן אביו מציאתו לאביו משום איבה אבל אינו סמוך על שולחן אביו אפילו הוא קטן מציאתו שלו: לא יהא אלא פועל. לא יהא עבדו אלא שכיר בעלמא תנינא דמציאתו לבעל הבית בזמן של פירש לו לאיזו מלאכה שכרו ועבד זה כשקנאו רבו לסתם מלאכה קנאו: שאין רבו רוצה לשנותו. הלכך לא ניחא ליה שיגביה לו מציאה דמציאה מעולה בדמיה משכר ביטול מלאכתו לא שכיחא הלכך אי אחרמי ואשכח שלו הוא וישלם לרבו שכר ביטולו: עם מלאכתו. שלח ביטול כלום הלכך לעלמו: רב פפא אמר. הא דתניא פועל מציאתו לבעל הבית: ששכרו ללקט מציאות. הרבה: והיכי דמי. דאחרמי: דאקפי אגמא בכוררי. שאף הנהר חוץ לגדותיו ולפו הדגים גם וכשיבשו המים היוצאים נמלאו גם דגים הרבה. דאקפי תרגום של הליף כדמתרגמינן ויקף הברזל וקפא ברזל (מלכים ב ו): מאי בעיא גביה. הא תניא יוצאה בסומנין: דאבוה הויא. מציאתה דהא קטנה היא: ואי דליתיה לאב. מאי בעיא גבי האדון תיפוק מיניה במיתת האב: מקל וחומר בפרק קמא דקדושין (דף טז.). מה סימנין שאין מוציאים מרשות האב מוציאים מרשות האדון כדילפינן ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערו מיתת האב שמוציאה מרשות האב שאינו מוריש לבניו מה

שזכתה לו תורה בבתו שיהא מעשה ידיה לרחין כדילפינן (כתובות דף מג.) והתנחלתם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם אינו דין שמוציאה מרשות האדון: ולאו איתותב רבי שמעון בן לקיש. בקדושין (ס): לאפוקי דרבה. לאפוקי שאינו של רבה אלא של אביה וקרי ליה שלהן משום דאב מינה קזכי: במגורסת ואינה מגורסת. כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה"ר: חייב במזונותיה. ומשום הכי אלטרין לאשמועינן דמליאתה שלה לטעמא מאי אמור רבנן מליאת האשה כו': מתני' אחריות נכסים. שעבוד קרקעות שיגבה מהן: יחזיר ולא יחזיר. טעמא בגמ' מפרש: גמ' כשחייב מודה. שהלכה מודה שהשטר אינו פרוע: אמאי לא יחזיר. אם לטרוף לקוחות בא דין הוא טורפן: ממשעבדי. ממקרקעי שמכר אחר כן: הני ריעי. הואיל ונפל אחרע דיך לומר אם היה כשר היה נזהר בו: (ר"י)

תוספות רבי יוחנן אמר לא גדול גדול ממש. מפרש ר"ת כי היכי דפליגי הכא פליגי נמי גבי עירוב דתנן בפ' חלון (עירובין דף עט: ושם ד"ה ומזכה) ומזכה להם על ידי בנו ובתו ולשמואל דאמר הכא קטן ממש התם נמי גבי עירוב אינו זוכה דיזו כיז אביו כיון דמציאתו לאביו ה"ה כל זכותיו לאביו ואמה העבריה אע"פ שהיא קטנה זכיא בעירובה דמציאתה אינה לאדוניה אף על גב דשמואל אית ליה פרק התקבל (גיטין דף סד: ושם ד"ה אלא) קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים הא משני התם שאני שתופי מבואות דרבנן והא דאמר שמואל פרק מי שהוציאווהו (עירובין דף מט: ושם: ד"ה וקטן) דעירוב משום קנין ורבא אמר משום דירה ואמר איכא בינייהו קטן הא פר"ח התם דאית ליה בית לקטן קאמר ולא כפרש"י שפ"י שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה ולר"י דאמר לא גדול גדול ממש ה"ה דגבי עירוב נמי דקטן ואינו סמוך על שולחן אביו זוכה כאמה העבריה וגדול סמוך על שולחן אביו אינו זוכה וצריך ליזהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשולחנו דק"ל כרבי יוחנן לגבי שמואל כדאמר פרק מי שהוציאווהו (שם מז:): ועבדו ושפחתו העברים אע"ג דסמוכין על שולחנו מציאתם לעצמם וכן זוכין בעירוב ולא הוי ידם כיז האדון דלא שייך איבה אלא בבנו שדרכו לזונו תמיד ואם לא יפרנסו אביו לא יפרנסו אחר אבל אדם אחר מעלמא סמוך על שולחן חבירו חנם כגון יתום וכיוצא בו אין סברא שתהא מציאתו לחבירו וכ"ש עבד ואמה שבשכר טרחם הם אוכלים ובתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שולחן אביה מציאתה לאביה משום איבה דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאמר בפרק נערה (כתובות דף מז: ושם). ודלא כרש"י שפירש משום דכתיב בנעוריה דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף ג: ושם) ופרק נערה (שם מו:): ואשתו דזכיא בעירוב אף על גב דידה כיז בעלה מוקי לה בסוף נדרים (דף פח:): דאית לה בית באותו מבוי דמגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחרני: במגביה מציאה עם מלאכתו. וא"ת הא דתניא בפ"ק דקדושין (דף טז:): אמה העבריה מציאתה לאביה ושכר בטלה לרבה היכי מתוקמא אליבא דרבא דאם הגביהה עם מלאכתו ליכא שכר בטלה ואם לא הגביהה עם מלאכתו א"כ מציאתה לאדוניה וי"ל דהתם ודאי צריך להעמיד בנוקבת מרגליות: ששכרו ללקט מציאות. וה"פ דבריייתא בד"א בזמן שאמר ליה עשה עמי באותו ענין שהוא כמו נכש עמי היום אבל אמר ליה עשה עמי מלאכה של מציאות כו': מאי בעיא גביה. דהיא נמי אינה יכולה למכור עצמה אחרי כן כדאיתא בספרי: ולא לזה עד תשרי. פירוש ועתה רוצה ללות בו שיש לו טורח לכתוב שטר אחר וגם כדי להרויח פשיטי דספרא אבל אין לפרש שכבר לזה בו קודם שנפל דא"כ מאי משני הני ריעי לפי שנפל ויש הוכחה דמשום פסולו לא נזהר לשומרו והא לזה בו כבר ופשיטא שנזהר לשומרו: כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו. וליכא למיחש למחזי לשקרא כמו באשרתא דדייני דאם כתבו קודם דנחזי חתימת ידי סהדי פסולה דהכא כיון שהוא כותב חובתו לא שייך מחזי כשקרא: (תוספות)

בשטרי הקנאה דהא שעביד נפשיה אי הכי מתניתין דקתני אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמאי לא יחזיר נחזי אי בשטר הקנאה הא שעביד ליה נפשיה אי בשטר דלא הקנאה ליכא למיחש דהא אמרת כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן א"ל רב אסי אע"ג דשטרי דלאו הקנאה כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן מתניתין כיון דנפל אתרע ליה וחיישינן דלמא אקרי וכתוב אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו שטרי דלאו הקנאה משום דקשיא ליה כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה בהדיה לא כתבינן ליכא למיחש דאקרי וכתוב אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם וכי נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו הני מילי היכא דקא מטו לידיה אבל היכא דלא מטו לידיה לא אמרינן אלא מתניתין דקתני מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי בשלמא לרב אסי דאמר בשטרי אקנייתא מוקי לה בשטרי דלאו אקנייתא וכדאמרינן אלא לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר אמר לך אביי מתני' היינו טעמא דחייש לפרעון ולקנוניא ולשמאל דאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מאי איכא למימר הניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה מוקי מתניתין בשטרי דלאו הקנאה אלא אי סבר כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר שמואל מוקי למתניתין כשאין חייב מודה אי הכי כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי מן משעבדי מבני חרי מגבי גבי שמואל לטעמיה דאמר שמואל אומר היה רבי מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי וכי מאחר שאינו גובה אמאי יחזיר אמר רבי נתן בר אושעיא לצור על פי צלוחיתו של מלוה ונהדריה להו ללוה לצור על פי צלוחיתו של לוח לוח לוח הוא

דף יג בשטרי הקנאה. שמקנה לו נכסיו מהיום בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאחר זמן מהיום: אי הכי. דבשטרי דלאו הקנאה לא עבידי דכתבי אללל אלל כן רלו הלוות המעות מתני' דקתני כו': כי ליכא מלוה בהדיה. ונותן מעות בפניהם לא כתבינן: אביי אמר. הא דתנן כותבין שטר ללוה בלא מלוה אפילו בשטר דלאו הקנאה נמי ואי נמי אחי למיטרף מהאידינא והוא לא לוח עד תשרי לא שאל כדין הוא דעדיו בחתומיו זכין לו מיום שחתמוהו זכין לו השעבוד ואפילו לא הלוה המעות עד תשרי ולהכי מוקי ליה אביי בהאי טעמא משום דקשיא ליה כיון דאמרת כו' אבל השתא דתנן כותבין חיישינן דלמא כתב ללות ולא לוח ולקמיה פריך אמאי לא יחזיר הרי זכו ליה עדיו בחתומיו וספיר טריף: לוחת שכיב מרע ולשון דייתיקי דל תיקו זאת תיקום דדברי שכיב מרע ככותבין וכמסורין דמי: מתנה. מתנת בריא: ושוברין. פרעון שטר: הני מילי היכא דמטא שטר

לידיה. ואפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו לגבות מזמן הכתוב זו ואי קשיא הא דתנן (פזיעית פ"י מ"ה) שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין במאי מוקי לה אביי תריץ במוקדמת כתיבתן לחתימתן ולהכי פסולין שבא לטרוף משעת כתיבה א"נ שכתבו וחתמוהו בתשרי והם כתבו בתוכו ניסן שהוא ראש השנה לשטרות: בשלמא לרב אסי. דמוקי לההוא דכותבין בשטרי אקנייתא: מוקי. מתניתין דללאו אקנייתא ולהכי לא יחזיר כדקאמר איתרע ליה וחיישי' דלמא אקרי וכתב והוה ליה מוקדם ולכן הופקר להשליכו: לפרעון ולקנוניא. שמה פרעו ומן הלזה נפל והא דקא מודה לא פרעתי ענה היא ביניהם של רמאות לטרוף את הלכותות שלהן ממנו קרקע שלא באחריות ויחלקו ביניהם: ולשמואל דאמר. לקמן: לא חיישינן לפרעון. בשטר הנמאל ואפילו אין חייב מודה דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה דאמר שמואל לקמן (דף טז:): המואל שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים וכ"ס כשחייב מודה מהאי טעמא גופיה דמיום פריעתו הוא קורעו הלכך ליכא למיחש לאחר זמן לקנוניא מתני' במאי מוקי לה: הניחא כו'. ואי קשיא על כרחך לא ס"ל כאביי דאי כאביי סבירא ליה מאי איריא שטר הקנאה הא לאביי אין חילוק בין זה לזה לאפילו ללאו הקנאה נמי יחזיר הואיל ושמואל לא חייש לפרעון לאו פירכא הוא דמודה אביי דלא מטא שטרא לידיה כדאמרן הלכך איכא למימר כתב ללות ולא לזה לגמרי ולא מטא לידיה מעולם: שמואל מוקי לה כשאין חייב מודה. בכתיבת השטר שאומר ליה לא כתבתי ומזויף הוא וא"ת יתקיים בחותמיו כיון שנפל אתרע ליה ואמרין מפני שפסול היה לא נזהר ומהמנין ליה להאי: (רפ"י)

תוספות אביי אמר עדין בחתומיו זכין לו. מכאן קשה לרש"י דריש מסכת ראש השנה (דף ב. ושם ד"ה לשטרות) דתנן באחד בניסן ראש השנה למלכים ומפרש בגמרא דנפקא מינה לשטרי חוב המוקדמים ופרש"י שאם לא קבעו יום לתחלת שנת המלך אלא כל מלך לפי מה שעומד פעמים שאין להבחין כגון אם כתב בו בכסליו בשנת ג' למלך ובאו עדים ואמרו כשחתמנו בו לא ראינו שהלוהו אלא אמר הלזה לנו חתמו כאותה ששנינו כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אבל ראינו שהלוהו אותה מלוה בתמוז בשנת ג' למלך ואין אנו יודעים אם קודם לכן או אחרי כן שאין אנו יודעים מתי עמד המלך אם בין תמוז לכסליו של אחריו והוה ליה כסליו תחלה א"כ מוקדם הוא ופסול או בין כסליו לתמוז של אחריו והוה ליה מאוחר וכשר והשתא שקבעו ניסן ר"ה הוה ליה תמוז תחלה ושטר מאוחר הוא וכשר והשתא לאביי כה"ג לאו מוקדם הוא דעדין בחתומיו זכין לו ולרב אסי נמי דלית ליה למה הוצרכו לעשות תקנה כיון דלית ליה כותבין שטר ללוה אלא בשטרי הקנאה ועוד וכי רגילות הוא שישכחו כל העולם והסופר וב"ד מתי עמד המלך שהוצרכו לעשות תקנה בשביל כך ועוד דהוה ליה למימר דנ"מ טובא בכל שטרות שלא ידעו מאימתי לגבות כיון דאין יודעים מתי מתחלת שנת המלך וע"ק יותר אך אין מקומו הנה ונראה לפרש דנ"מ לשטרי חוב המוקדמים היינו כגון שאם עמד המלך בכ"ט באדר כשיגיע כ"ט באדר בשנה של אחריו פעמים יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד המלך אשתקד באחד בניסן ויכתוב עתה בכ"ט באדר שנה ראשונה ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה וזה פסול לכולי עלמא שכותב עתה שנה של אשתקד אבל כשקבעו ניסן ר"ה לא יטעה דמיום שני לעמידת המלך שהוא ראש חדש ניסן כתב הסופר שנה שניה ומשם ואילך עד ניסן הבא: משום דקשיא ליה. לאביי תימה דשביל כך לא הוצרך לומר עדין בחתומיו זכין לו דאפילו יסבור דאין זכין כרב אסי ומתניתין שכותבין שטר ללוה בשטרי הקנאה ודלמא מיקרי וכתב לא אמרי' יעמיד משנתנו בשחייב מודה ולא יחזיר משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא כדאמר בסמוך וי"ל משום דקשיא לאביי לא ניחא ליה שנויא דרב אסי ומילתא באפי נפשה היא ולא קאי אדאמר אביי עדין בחתומיו זכין לו: היינו טעמא דחיישינן לפרעון ולקנוניא. וסברי רבנן אחריות טעות סופר הוא ולכך לא יחזיר אפילו אין בו אחריות וכן לרב

אסי תימה אמאי קאמר משום דחיישינן לקנוניא לימא משום דחיישינן שמא פרעו וכבר נמחל שעבודו ועתה רוצה לחזור וללות בו כדי להרויח פשיטי דספרא ומלוה נמי רוצה בדבר שיטרוף מזמן מוקדם וי"ל משום פשיטי דספרא לא יפסיד ללקוחות ממון מרובה אף על גב דרב אסי חייש לכתב ללות ולא לוח ועתה רוצה ללות ומפסיד ללקוחות משום פשיטי דספרא היינו משום שכבר נתן לסופר ואינו רוצה להפסיד ועוד שסובר המלוה שיצא הקול משעת כתיבה אבל כשלוה ופרע לא הפסיד פשוט שנתן לסופר ועוד שירא המלוה ששמעו הפריעה ואהלואה שנית לא נכתב השטר: (תוספות)

דף יג - ב

דאמר לא היו דברים מעולם אמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ורבנן סברי (ממשעבדי הוא דלא גבי מבני חרי) מגבא גבי אבל כשחייב מודה דרבי הכל יחזיר ולא חיישינן לפרעון ולקנוניא ורבי יוחנן אמר מחלוקת כשחייב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי אבל מבני חרי מגבא גבי ורבנן סברי ממשעבדי נמי גבי אבל כשאין חייב מודה דרבי הכל לא יחזיר דחיישינן לפרעון תניא כוותיה דרבי יוחנן ותיובתא דרבי אלעזר בחדא ותיובתא דשמואל בתרתי מצא שטרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהן אחריות נכסים בזמן שהלוה מודה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה דרבי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר שטרי שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים ושאין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים בני חורין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים תיובתא דרבי אלעזר בחדא דאמר לרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין וקאמר בין לר' מאיר בין לרבנן לא חיישינן לקנוניא וברייתא קתני שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חורין מגבא גבי וקתני בין לר' מ בין לרבנן חיישינן לקנוניא דקתני אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישינן לקנוניא והא הני תרתי הוא

רפ"י אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין. אם אין הלוה מודה דשטר לא שיעבד בה נכסים לאו שטר הוא והוא כמלוה על פה ושאינו עליה עדים: ורבנן סברי. להא מיהא הו שטר לא שיהא כמלוה על פה בעדים הלכך גבי מבני חרי ולהכי לא יחזיר דכיון דנפל אחרע ליה ואמרין מזויף הוא כדקאמר ליה: ממשעבדי נמי גבי. כדמפרש לקמן אחריות טעות סופר הוא וחיישינן לפרעון ולקנוניא: אבל כשאין חייב מודה. ואפילו מודה שכתבו אלא שאמר פרעתיו: דברי הכל לא יחזיר. דחיישינן לפרעון כדקאמר: אף על פי ששניהם מודים כו'. חיישינן לקנוניא: בזמן

שהלכה מודה. שהוא חייב לו: יחזיר למלוה. שאין כאן קנוניא דללא גבי ממשעבדי: גובה מנכסים משועבדים. ולא יחזיר ואפי' שניהם מודים דחיישינן לקנוניא: הני תרחי מילי הוי. ואת אמרת תיובתא דרבי אלעזר כחדל: (רפ"י)

תוספות הא קאמר לא היו דברים מעולם. משמע שהלכה טוען שהוא מזויף דליכא למימר מה שטען לא היו דברים מעולם היינו שאומר פרעתי דא"כ נהדר ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו ועוד דשמואל לא חייש לפרעון וקשה דאפילו יש בו אחריות אמאי לא יחזיר אם לא יקיימנו לא יגבה כלום ואם יקיימנו בדין יגבה ואין לומר דחיישינן שמא יוציאנו שלא בפניו או על הלקוחות ויתומים ולא נטעון להם מזויף משום דלא שכיח כמו שאין טוענין ליתמי נאנסו משום דלא שכיח כדאמרין בהמוכר [את] הבית (ב"ב דף ע: ושם) וכיון דאין טוענין להו מזויף גם אין טוענין להם פרוע הוא אע"ג דשמואל סבר בפ' מי שמת (שם דף קנד: ושם) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ונאמן לומר פרוע הוא במגו דאי בעי אמר מזויף מכל מקום ליתמי וללקוחות דלא טענינן מזויף לא טענינן פרוע הוא ליתא דאפילו לא נטעון להם מזויף הוא נטעון להם פרוע כדאמרין בהמוכר [את] הבית (שם דף ע: ושם) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנשבע וגובה מחצה אבל בפלגא דפקדון טענינן להו החזרתי כמו אביהם שהיה נאמן לומר החזרתי במגו דאי בעי אמר נאנסו ולכך גם להם טענינן החזרתי אף על גב דלא טענינן להו נאנסו ועוד דעל כרחך טענינן להו מזויף או פרוע דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה דיוכל כל אדם להוציא על היתומים ולקוחות ושלא בפניו שטר מלוה או שטר מכר שעשה כרצונו ולא נטעון להם וכן מוכח בפרק גט פשוט (שם דף קעד: ושם) דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומפרש התם דנקיט שטרא אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה אלמא טענינן מזויף הוא בשביל יתומים דרב סבר בפ' ב דכתובות (דף יט.) מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ולא טענינן פרעתי א"כ אי לא קיימיה לשטריה טענינן מזויף וא"כ אמאי לא יחזיר ואין לומר כיון דנפל אתרע ליה הלכך אפילו יקיימנו יש לחוש שמא מזויף הוא ולכך קאמר לא יחזיר פן יטרוף כשתשתכח הנפילה דהא אמרינן לקמן (דף טז:) אמר שמואל מצא שטר הקנאה יחזיר דאי משום כתב ללות ולא לוח כו' משמע דאין הלוח בפניו שהוא מודה מדקאמר שמא כתב ללות ולא לוח ואמאי יחזיר נחוש שמא מזויף הוא ואפילו אם מקיים אותו. אינו מועיל וכן רב אסי דאמר לקמן (דף יז.) המוצא שטר שכתוב בו הנפק יחזיר אמאי יחזיר נחוש שמא זייף חתימת הדיינין וי"ל דמילתא דשמואל ורב אסי מיירי שאין הלוח בפניו ולכך יחזיר ואין לחוש שמא מזויף הוא וכשירצה לגבות נטעון מזויף ואם יקיימנו יגבה ואפי' אם יבא אח"כ הלוח ויטעון מזויף הוא אין לחוש כיון שבא לידו בהיתר וכן משמע לעיל (דף ז:) דקאמר ואחר שמצא שטר שנפל ליד דין כו' משמע אם המלוה מצאו גובה כיון שבא לידו בהיתר אבל הכא במתני' איירי שהלוח בפניו בשעת מציאה וטוען מזויף ולכך כיון דאיכא ריעותא דנפילה וגם טוען הלוח בודאי מזויף לא יחזיר כי יש לחוש שמא יגבה מיתומים ולקוחות או שלא בפניו ע"י קיום השטר והקיום אינו מועיל כי שמא טרח לזייף השטר בטוב עד שסבורים העדים שהיא חתימתן כי היא דגט פשוט (ב"ב דף קסז.) דמנח ידיה אזרנוקא וכתב שרבא בעצמו היה סבור שהיא חתימתו ומיהו מלוה עצמו יכול להיות שיגבה ע"י קיום לפי שהוא יודע באמת שהוא מזויף יטרח לסתור ראייתו וא"ת לעיל (דף ז:) דאמר רבי יוסי נפל ליד דין הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפרעון ואע"ג דמשמע שהלוח בפניו וטוען פרעתי דומיא דרישא דשנים אדוקין בשטר ואמאי לא יהא נאמן לומר פרעתי במגו דאי בעי אמר מזויף הוא דאז לא יחזיר פן יגבה מיתומים ולקוחות ואפילו מקויים לא מהני ליה כדפרישית וי"ל דאין זה מגו דטוב לו לומר פרעתי שלא יכחישנו שום אדם מלומר מזויף כי ירא פן יקיימנו ואע"ג שהקיום אינו מועיל לגבות בו מכל מקום אין טוען ברצון דבר שיכול להכחישו ואם נאמר שמן הלוח בעצמו הוא גובה ע"י קיום מצינו למימר דהרי הוא בחזקתו לא שיחזירנו למלוה שיש לחוש פן יוציאנו על יתומים ולקוחות אלא אם יקיימנו המלוה בעודו ביד המוצא יגבה מן הלוח ולא חיישינן לפרעון: דברי הכל יחזיר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן. ולשמא כתב ללות בניסן כו' נמי לא חיישינן

כדאביי ולקנוניא משום יש בו אחריות נקט דבשאינ בו אחריות לא שייך קנוניא דלא גבי ממשעבדי דלא ידע ברייתא דבסמוך א"נ רבי אלעזר סבר דאין בו אחריות גבי ממשעבדי לרבנן דאחריות ט"ס הוא אע"ג דלא ידע ברייתא דבסמוך דסבר אי לאו טעות סופר הוא מבני חרי נמי לא גבי דכיון שמחל השעבוד מחל גם הקרן כמו לרבי מאיר וכן משמע קצת דקאמר מחלוקת כשאין חייב מודה דהיינו באין בו אחריות ועל זה קאמר בתר הכי אבל חייב מודה לפרעון ולקנוניא לא חיישינן משמע דאין בו אחריות קאי: הא מבני חרי גבי. בלא דיוקא הוי מצי לאתויי דקתני בהדיא וגובה מנכסים בני חורין אלא שכן דרך הגמרא: אלמא חיישינן לקנוניא. ואע"ג דמצינו למימר טעמא דלא יחזיר משום דשמא כתב ללות בניסן מ"מ קשיא דר"א דאמר יחזיר ולא חייש: הני תרתי מילי נינהו חדא היא. וא"ת ואמאי חדא היא הלא לא הוצרך לומר ר"א אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן דהומ"ל בין במודה בין באינו מודה לרבי מאיר יחזיר באין בו אחריות דאינו גובה בו כלום ולרבנן לא יחזיר דגבי ממשעבדי וחיישינן לקנוניא וי"ל דהא דקאמר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן מתניתין קשיתיה דתנן וכל מעשה ב"ד יחזיר אלמא לא חיישינן לקנוניא ולא יעמידנו בשטרי חלטאתא כדדחי לקמן (דף טז:). וכיון דמכח מתניתין קאמר לא חשיב לה אבל מה שמפרש דלר"מ אינו גובה כלום באין בו אחריות זה לא הזקיקה אותו המשנה לפרש ולכך קאמר חדא היא ולשמואל בתרתי משום דהא דקאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא לא מכח מתניתין קאמר דהא בעלמא קאמר ליה מצא שטר הקנאה בשוק כו': (תוספות)

א

-

יד

דף

חדא הוא דחד טעם הוא דמשום דקאמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה הוא מתרץ הכי תיובתא דשמואל בתרתי חדא כרבי אלעזר דהא מוקי מתניתין בשאין חייב מודה וחדא דאמר שמואל מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ולא חיישינן לפרעון תיובתא דקתני הכא אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישינן לפרעון וכל שכן הכא דלא מודה ליה דחיישינן לפרעון אמר שמואל מ"ט דרבנן סברי אחריות טעות סופר הוא א"ל רבא בר איתי לרב אידי בר אבין ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל שבח שפר ושעבוד צריך לימלך לימא מאן דאמר הא לא אמר הא לא קשיא כאן בשטר הלואה דלא יהיב אינש זוזי בכדי כאן במקח וממכר דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה כי ההיא דאבוה בר איהי זבין עליתא מאחתיה אתא בעל חוב טרפא מיניה אתא לקמיה דמר שמואל אמר ליה כתבה לך אחריות אמר ליה לא אמר ליה אם כן זיל לשלמא א"ל והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא א"ל הני מילי בשטרי הלואה אבל בשטרי מקח וממכר לא דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ובא בעל חוב דראובן וקא טריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דא"ל דמפקת מיניה עלי דידי הדר איכא דאמרי אפי' שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דליהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה

רש"י ומשני חדא הוא דחד טעמא הוא. טעם אחד הזקיקו לרבי אלעזר לומר את שתיהן דמשום דקאמר מחלוקת דמתניתין בשאין חייב מודה הוזקה לומר שאינו גובה אפילו מבני חורין וכיון דהולכך לסיים אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר הוזקה לומר לא חיישין לקנוניא: שטר הקנאה. לזכא למימר כתב ללות ולא לזה דהא אפילו לא לזה שעיבד נפשיה: ולא חיישין לפרעון. אפילו אין חייב מודה לאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה והכא קתני רע"פ ששניהם מודים כו': וכ"פ בשאינו מודה. והא לא קשיא לר' אלעזר דהוא אמר בשאין חייב מודה לא יחזיר שום שטר הראוי לגבות דהאי דקאמר ר' מאיר יחזיר משום דלאו בר גבייה הוא: מאי טעמייהו דרבנן. דאמרי כי אין בו אחריות נכסים גובה אף מן המשועבדים: אחריות טעות סופר הוא. כשאינו כתוב בשטר סופר הוא שטעה אבל זה לא לזה לו מעותיו בלא אחריות נכסים דלא שדי אינש זוזי בכדי: שבה שפר ושעבוד צריך לימלך. הסופר צריך לימלך במוכר שדה לחבירו לישראל הימנו אם יקבל עליו לכתוב בשטר המכירה שהוא שיעבד לו נכסיו למכירה זו שאם יבא בעל חובו ויטרפנה מן הלוקח שיגבה לוקח זה הקרן והשבח שהשביח בה לפני טירפא משפר עידיה שבנכסים ואם לא נמלך בו לא יכתוב שיט מוכר שאין מקבל עליו אחריות ואף אם קבל על הקרן לא קבל על השבח ואף אם קבל על שניהם לא קבל להגבותו מן העידיה אלא מן הבינונית אלמא לאו טעות סופר הוא דאיכא למימר אמליך ביה ולא קבל עליה: לימא מאן דאמר הא. משמיה דשמואל: לא אמר הא. ואמוראי נינהו אליבא דשמואל: בשטרי הלואה. טעות סופר הוא כיון דלא אכיל פירות ולא מתהני מידי לא שדי זוזי בכדי לחזפיה בלא אחריות וזה ימכור נכסיו וכשיבא לגבות לא ימלא כלום: עביד אינש דזבין ארעא ליומא. לספק יום אחד שמה לא יטרפיה ממנו ואם יטרפיה שמה לזמן מרובה ואוכל בתוך כך פירות הרבה: זיל לשלמא. אין כאן עוד דין שמחלת על הכל: באחריות. אם יטרפיה ממנו ישלם לו: לאשתעווי דינא בהדיה. דבע"ה ולסלקו מעל שמעון בכל טענה שיוכל לטעון ולומר פרעתין כך וכך או כך וכך יש לי עליך תביעה ואני מעכב חוב זה תחתיו: ולא מזלי. בע"ה למימר ליה לאו בעל דברים לידי את בדבר זה קרקע שמעון אני נוטל אם יש לך תביעה עלי העמידני בדיון: דמפקת מיניה עלי הדר. מה שאתה מוליך משמעון יחזור עלי: עסיקין. עוררין כמו התעסקו עמו (בראשית כו): (רש"י)

תוספות מאי טעמייהו דרבנן. תימה אי שמואל ידע ברייתא דקתני אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים א"כ היה לו לפרש המשנה כוותיה ולא הוה איתותב ואי לא ידע ברייתא מנליה דלרבנן אין בו אחריות וגבי ממשעבדי וי"ל דלא ידע הברייתא ומ"מ אית ליה מסברא כדפרישית לעיל (דף יג: ד"ה דברי) דאי לא גבי ממשעבדי לא גבי נמי מבני חרי כמו לר"מ: שעבוד צריך לימלך. בשטרי מקח ואי לא כתבו מבני חרי נמי לא גבי אי בעל חוב טרפה לה כדאמר בסמוך אפי' שלא באחריות דלא ניחא לי דלהוי תרעומת דשמעון עלי אלמא לא הדר עליה אבל אי נגזל טרפה חוזר על הגזלן אפילו בלא אחריות ואפילו ממשעבדי כיון דהוי מקח טעות הוי ליה שטר הלואה והשתא א"ש דלא קאמר הכא פירי דמיירי שבעל חוב טרפה ולית ליה פירי כדאמר לקמן (דף טו.) בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא והא ניחא נמי דלקמן (שם) אמר שמואל אמליך וכתוב שופרא ושבחא ופירי ולא קאמר שעבוד כדהכא משום דלקמן מיירי בנגזל שטרפה אף בלא כתיבת שעבוד חוזר עליו ואפי' ממשעבדי והיינו טעמא כדפרישית דכיון דיש לו שטר מקח והרי מקח בטל שגזולה היתה והוי ליה שטר הלואה דאמרינן ביה אחריות טעות סופר הוא והא דאמר שמואל בחזקת

הבתים (ב'ב דף מג.) המוכר שדה שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו הא לאו הכי מעיד לו עליה אפי' נמצאת שאינה שלו משמע דלא הדר עליה התם מיירי שפירש לו בשטר שלא באחריות אבל סתמא הדר עליה: דינא הוא דאתי ראובן. תימה מאי נפקא מינה דהא כל מה שיוכל לטעון ראובן טוען שמעון דטוענין ללוקח ואין לומר דנ'מ אם יש לבע'ח עדים שקרובים לראובן ורחוקים לשמעון דאי טעין נמי שמעון הם פסולים דכיון דאי מפסיד שמעון הדר על ראובן כדמוכח ספ'ק דמכות (דף ז.). גבי אלעא וטוביה קרובים דערבא הוו וקא מסיק דפסולים אף ללוה ולמלוה כיון דאי לית ליה ללוה אזיל בתר ערבא ומהאי טעמא נמי א"ל דנ'מ אם יש לשמעון עדים שהם קרובים לו ורחוקים לראובן דכי נמי טוען ראובן פסולים שעל פי עדותם ישאר הקרקע ביד שמעון שהוא קרובם וכל שכן כשקנה שלא באחריות שהם פסולים שאז מרויחים לו הקרקע לגמרי וי"ל דנ'מ אם אמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראייה ואח"כ מצא עדים או ראייה שהוא אינו יכול להביא דאין הלכה כרשב"ג בראייה אחרונה (סנהדרין דף לא.) וראובן יביאם א"נ כגון שבעל חוב חייב שבועה דאורייתא לראובן והשתא יגלגל עליו שבועה שלא פרע אבל לשמעון לא ישבע אלא שבועה דרבנן ובפרק הכותב (כתובות דף פח.) אמר אי פקח הוא מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא אלמא יש חומר בשבועה דאורייתא יותר משבועה דרבנן בנרות דולקות ונודות נפוחות כדמפרש בתשובת הגאונים ועוד נפקא מינה כגון שראובן פקח ובעל דברים ועוד שאינו מעיז ברצון נגד ראובן לפי שידע שפרעו או אם יכול ראובן ללכת עמו לב"ד הגדול ושמעון אינו יכול [וע'ע' תוס' כתובות צב: ד"ה דינא הוא וכו'] ויצאו עליה עסיקין. פי' עוררין ולא אנסין מדמפליג בין מכר באחריות ללא באחריות וכן מוכח פ' שבועת העדות (שבועות דף לא. ושם) ואשר לא טוב עשה וגו' זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין ואי אנסין תבא עליו ברכה: עד שלא החזיק בה כו'. תימה היכי מיירי אי גם לא נתן מעות פשיטא דיכול לחזור בו דאפילו מי שפרע ליכא ואי נתן המעות אמאי יכול לחזור בו והא קרקע נקנית בכסף אם לא נעמיד באתרא דלא קנו בכספא ועוד משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו אבל באחריות יכול לחזור בו אמאי יכול לחזור בו כיון שנתן מעות והחזיק כמשפט ועוד חזקה דדייש אמצרי לא אשכחן בשום מקום ולמה הניח חזקה דתנן במתני' (ב"ב ד' מב.) דנעל גדר ופרץ ועוד מאי שנא הכא ששואל מאימתי הוי חזקה יותר מבשום מקום דבכמה מקומות מזכיר חזקה ולא בעי מאימת הוי חזקה ופירש ריב"א דמיירי כגון שקנאה בקנין גמור כגון בחליפין ולא נתן מעות וקאמר עד שלא החזיק בה חזקה דמפרש בתר הכי דייש אמצרי שלא הלך לארכה ולרחבה ולא סמכה דעתיה יכול לחזור בו משהחזיק בה שהלך לארכה ולרחבה אינו יכול לחזור בו אבל באחריות יכול לחזור כיון שלא נתן מעות ויש עוררים הואיל וסופו לשלם מעותיו עתה שהם בידו יעכבם וא"ש דדייש אמצרי אינה חזקה גמורה אלא לראותה אם היא מיושבת על לבו וא"ת כשהחזיק בה אמאי אינו יכול לחזור בו כיון שלא נתן מעות לימא ליה שקול ארעא בזוזך אפילו אית ליה זוזי לפי המפרשים דאפילו אית ליה זוזי מצי לסלק ליה לבע'ח בשאר דברים וגרסינן בהמוכר פירות (ב"ב ד' צב: ושם ד"ה אי) אי לתנהו להנהו זוזי כו' וי"ל דהכא מצי א"ל האי ארעא אינה שוה כפי מעותי לפי שיש עליה עוררים אבל שור שנגח כיון דאייקר שוה מעותיו שפיר:

מאימתי היא חזקה מבי דייש אמצרי ואיכא דאמרי אפילו באחריות נמי דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך איתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו בעו מיניה מרב הונא פירש לו את השבח מהו טעמא דשמואל משום דלא פירש שבחא והכא הא פירש לה או דלמא טעמיה דשמואל כיון דלית ליה קרקע מחזי כרבית א"ל אין ולא ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו אע"פ שפירש לו את השבח מאי טעמא כיון דקרקע אין לו שכר מעותיו עומד ונוטל איתיביה רבא לרב נחמן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ממשעבדי הוא דלא מפקינן הא מבני חורין מפקינן וקתני מיהא לשבח קרקעות מאי לאו בלוקח מגזלן לא בבעל חוב אי בבעל חוב אימא רישא אין מוציאין לאכילת פירות ואי בבעל חוב בעל חוב מי אית ליה פירי והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח שבח אין אבל פירות לא אלא פשיטא בגוזל ונגזל ומדרישא בגוזל ונגזל סיפא נמי בגוזל ונגזל מידי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא והא לא תני הכי לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה א"ל לאו תרוצי קא מתרצת תריץ נמי בבעל חוב ת"ש לאכילת פירות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ופירות גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו [מלאה פירות ואכל את הפירות וחפר בה בורות שיחין ומערות בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין רבה בר רב הונא אמר כגון

רפ"י יכול לחזור בו. ובשלל נתן מעות: אינו יכול לחזור בו. ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה: חיותא. שק מלל קשרים: מכי דייש אמרי. מתקן גדולי השדה ומגביהם: איכא דאמרי אפי' באחריות נמי. אע"ג דסוף סוף עליה הדך אין יכול לחזור בו שהמוכר מעבד עליו ולא מצי אמר הוא הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דבידי אעכבס: דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך. כשיעמידוך ויזכו בדין ויכתוב לך הדיין שטר טורף עלי שדין טרפוה ממך בשבילי בא ואשלם לך וכל כמה דלא עמדת בדין איני ירא מהם: שאינה שלו. שלא היתה של מוכר שהיתה גזולה בידו והנגזל בא ומוליא מיד הלוקח: יש לו. ללוקח מן המוכר מעות: ויש לו שבה. אם זה השביח את הקרקע בזבל או בגדר קודם שהוליא נגזל מידו גובה לוקח מן המוכר שבה ואם תאמר הנגזל יתן השבח שהרי השיבו קרקע משוועבת כגון שגזלה משוועבת והכסיפה ביד הגזלן: שבה אין לו. לקמן מפרש טעמא: פירש לו את השבח. כשמכרה לו התנה אם יטרפוה מידך אשלם לך את השבח מהו: כיון דלית ליה קרקע. הואיל ואין קרקע זו שלו נמלך שאין כאן שום מכר והמעות מלוה אללו וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כרבית: אין ולא. תחילה אמר אין וחזר ואמר לאו רפוי היה הדבר בידו שלא היה יודע טעמו של דבר יפה: לאכילת פירות כו'. מפרש להו לקמן: למזון האשה והבנות. תנאי כתובה שמקבל עליו את תבא צבתי ומיתזנא מנכסי וכן הבנות בן נוקבן דיהו ליכי מינאי אינון יהון יתבן צבתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין אין מוליאין

לאחד מכל אלו מנכסים משועבדים: מפני תיקון העולם. שאם אתה אומר יטרפו לקוחות על כך אין לך אדם שלוקח שדה מחבירו דהא אין לך אדם שאין חוב זה מוטל עליו ודבר שאין לו קבלה היא ואכילת פירות ושבח קרקעות נמי דבר שאינו ידוע הוא ואין הלקוחות יודעין להזהר בכך: מאי לאו בלוקח שדה מגזלן. והשביחה ובלא נגזל וטרפה חוזר לוקח וגובה קרן מן המוכר אפילו מנכסים משועבדים שמכר זה אחר מכירה זו לטעמו של זה קודם שכתב בו אחריות והשבח מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים מפני תיקון העולם שהשבח לא היה קלוב בשעת מכירה כשקיבל עליו אחריות אלמא אית ליה ללוקח שבח מגזלן: לא בצעל חוב. שטרפה בעל חוב ממנו בשביל חובו ולא גזולה היתה דההיא ודאי אית ליה שבחא דמכירה מעלייתא היא כל זמן שלא טרפה ממנו שאם פרע המוכר מעותיו לבע"ח הרי הוא מסולק מן הלקוחות הלכך כי משלם ליה יותר ממה שקיבל השתא הוא דהדר זבין מיניה קרקע המכורה לו ולא מחזי כשכר מעותיו: לאכילת פירות. ס"ד הא מיירי בשדה שטרפיה מליאה פירות מיד הלוקח וחוזר לוקח לגבות מן המוכר ואי בשטרפה בעל חוב מי אית ליה לבעל חוב פירות גמורין המחוזרין בקרקע ואינו כריכין לקרקע כלום שיכול לטורפן: גובה את השבח. וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא משובחת ע"י הלוקח: בגזל ונגזל. וכגון שגזלה עם פירותיה ומכרה אי נמי גזלה בלא פירות ומכרה לאחר ועשה בה פירות וטוען נגזל ארעאי אשבח ומיהו היציאה שהוציא הלוקח ישלם לו הנגזל שהרי מתוך כך הושבחה יותר ואם אין השבח יותר אללא היציאה יתירה נותן לו יציאה שיעור שבח ודיו: הא כדאיתא כו'. רישא בנגזל וסיפא בבעל חוב ולקמיה מותיב לה מרישא: והא לא תני הכי. בצרייתא עלה דהך מתניתין דאין מוציאין לתוקמה בבעל חוב: והרי היא יולאה מתחת ידו. שבית דין מוציאין אותה מידו: כשהוא גובה. לקמיה מפרש לה: אי לימא כדקתני. שלא מכרה גזלן ומידו היא יולאה דין: גזלן ממאן גבי. ממאן יש לו לגבות וכי מה נתן בה: והשביחה. והרי היא בדין יולאה מתחת ידו של לוקח אלמא אית ליה שבחא ללוקח מגזלן: שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביח. ונעשה פירות גמורין ונגזל לוקחה עם פירותיה ואינו נותן אללא יציאה דקאמר ארעאי אשבח וקתני ללוקח חוזר וגובה מגזלן מן המחוזרין: אמר רבא כו'. האי כשהוא גובה לאו בלוקח קאמר דבשללא מכרה עסקינן וגובה את הקרן דקאמר בנגזל וא"ת קרן אמאי גובה מנכסים משועבדים הרי קרקע לפניו כגון שחפר בה בורות לאפחתה משוייה: (רש"י)

תוספות ויש לו שבח. שהנגזל לוקח הקרקע עם השבח ואינו משלם ללוקח רק היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דאם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואותו שבח היתר יקח הלוקח מן הגזלן ומיירי שנגזלה ריקנית: ושמאל אמר מעות יש לו אפילו קנאה שלא באחריות . כדפי' לעיל וכן משמע דמיירי דומיא דהכיר בה שאינה שלו דלקמן דמיירי על כרחך שלא באחריות כדקאמר שמואל מעות מתנה דאי באחריות אמאי מעות מתנה: סיפא נמי בגזל כו'. מרישא עצמה היה יכול להקשות כדמקשה בסמוך אלא כמה שיכול להקשות משבח גופיה פריך: תריץ נמי בבעל חוב. בפרק מי שמת (ב'ב דף קנז: ושם ד"ה גובה) רצה להוכיח דאקני קנה ומכר משתעבד מהכא דגבי בעל חוב שבח שלא היה בעין בשעת הלואה ודחי ר"מ היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"ת ולוכח משמואל דאמר בעל חוב גובה את השבח ושמואל גופיה הוא דבעי ליה התם דלא מצי למימר דשמואל נמי סבר כר"מ ומבעי ליה אליבא דרבנן דהא בפרק אע"פ (כתובות דף נט.). פסק שמואל כו' יוחנן הסנדלר דלית ליה אדם מקנה כו' וי"ל דהא דאמר שמואל

בעל חוב גובה את השבח היינו לפי המסקנא דהתם דפשיט דאקני קנה ומכר משתעבד אף לרבנן ואם תאמר אדרבה לוכח מהכא דלא משתעבד מדלא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח דאין לומר דאחר שטרף בע"ח קרקע מן הלוקח קנה המוכר קרקעות ומכרן דא"כ גם השבח יגבה מהנהו משעבדי דגם השבח היה קצוב כיון שכבר טרף הבעל חוב קודם שלקח זה הקרקע וי"ל דמיירי שזה הקרקע עשאו המוכר לבעל חוב אפותיקי ולכך גובה אותו בע"ח ואע"פ שיש שאר משעבדי אך קשה אמאי דחיק לדחויי בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז: ושם) הא מני ר"מ היא יעמיד כשעשאו אפותיקי דאז בעל חוב גובה את השבח היתר על היציאה חנם כדין יורד לתוך שדה חבירו כדמשמע לקמן או יעמיד בלוקח מן הגזלן וכגון שיש לו קרקע או קנו מידו כדמתרץ לקמן בשמעתין: כשעמד (תוספות)

א

-

טו

דף

שנטלוה מסיקין בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין רבא לא אמר כרבה בר רב הונא הרי היא יוצאה מתחת ידו בדינא משמע ורבה בר רב הונא לא אמר כרבה הרי היא יוצאה מתחת ידו בעינא משמע רב אשי אמר לצדדין קתני כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה בא לוקח לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין בין לרבא בין לרבה בר רב הונא מלוה על פה הוא ומלוה על פה אינו גובה מנכסים משועבדים הכא במאי עסקינן כשעמד בדין והדר זבין אי הכי פירות נמי כשעמד בדין על הקרן ולא עמד בדין על הפירות ומאי פסקא סתמא דמילתא כי תבע איניש קרנא תבע ברישא וסבר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא והא א"ל שמואל לרב חיננא בר שילת אמליך וכתוב שופרא שבחא ופירי במאי אי בבעל חוב מי אית ליה פירי והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח שבח אין אבל פירות לא אלא לאו בלוקח מגזלן אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שיש לו קרקע א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שיש לו קרקע א"ל התם הלואה הכא זביני איכא דאמרי אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שקנו מידו א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שקנו מידו א"ל התם הלואה והכא זביני: גופא אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח אמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואיקום קדמך וצבי זבינא דנן וקביל עלוהי א"ל רב חייא בר אבין לרבא אלא מעתה מתנה דלא כתיב ליה הכי ה"נ דלא טריף שבחא א"ל אין וכי יפה כח מתנה ממכר א"ל אין יפה ויפה אמר רב נחמן הא מתניתא מסייע ליה למר שמואל והונא חברין מוקים לה במילי אחריני דתניא המוכר שדה לחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין והונא חברין מוקים לה במילי אחריני בלוקח מגזלן תניא אידך המוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה כשהוא גובה אם השבח יותר על היציאה נוטל

את השבח מבעל הקרקע והיציאה מבעל חוב ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח מבעל חוב והוא שמואל במאי מוקים לה אי בלוקח מגזלן קשיא רישא דאמר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא אי בבעל חוב קשיא רישא וסיפא דאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח איבעית אימא בלוקח מגזלן כגון שיש לו קרקע אי נמי בשקנו מידו איבעית אימא בבעל חוב ולא קשיא כאן בשבח

רפ"י שנטלוה מסיקין. אנסיס עכו"ס נטלוה מן הגזלן ומחמתו ותנן בצבא קמא (דף קטז:) הגזלן שדה מחזירו ונטלוה מסיקין אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר והרי היא יולאה מתחת ידו דקתני בנטילת מסיקין הוא: דינא משמע. הלכך בהולאת נגזל קאמר וגובה את הקרן דקאמר כשחפר בו בורות: בעינא משמע. כמו שהיתה ולא שחפר בה בורות: ומכר את השדה. והרי היא יולאה מתחת ידו של לוקח דינא ובעינא: בין לרבה בין לרבא. דמוקמי גביית קרן מן הגזלן בנגזל הא מלוה על פה הוא ולא טרפא ממשעבדי: כשעמד דין. קודם שמכר נכסיו וכיון דחייבוהו ב"ד אית ליה קלא והוה ליה כמלוה בשטר: מאי פסקא. בתמיה פסקא תנא למלתיה דהעומד דדין אינו עומד על הפירות: רב חיינא בר שילת. סופר היה: אמליך. כשאתה כותב שטר המלך במוכר אם יקבל עליו להגבות ללוקח משפר נכסיו קרנא ופצחא ופרי אם יטרפוה ממנו: כגון שיט לו קרקע. לגזלן זה שמגבהו ללוקח קרקע ולא מעות להשתא לא מחזי כרביה: אסור ללות סאה בסאה. שמא יוקרו חטיו: בהלואה. שייך רבית טפי ממכר: שקנו מידו. על השבח דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיט שכר המתנת מעות: תדע. דגובה ולא מזי לוקח למימר אנא אשכחי: שכך כותב לו מוכר ללוקח. באחריות שטר המכר: ואשפי. אשקיט ודומה לו על הר נשפה דמתרגס על טורא שליוא (ישעיה יג): ואלכני. אטהר מכל ערעור: אינון ועמליהון ופצחיהון. וכיון דעל מוכר הדך גבי שצחא בעל חוב מלוקח וחוזר הלוקח על המוכר: מתנה ללא כתיב ביה הכי. שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא נותן: ה"נ. דאם נותן נכסיו במתנה לא גבי בעל חוב שצחא הואיל ולא הדך על הנותן: וכי יפה כח מתנה כו'. בתמיה: יפה ויפה. בדבר זה לכיון דלא הדך גבי ליה לא מפסיד ליה במידי דלא אפסדיה לבעל חוב דבשלמא גופה של קרקע א"ל אמאי (זבנתיה) מאין אגבה חובי אכל שצחא א"ל מאי אפסדתך: מסייע ליה למר שמואל. דבעל חוב גובה את השבח: כשהוא גובה. כשלוקח חוזר וגובה מן המוכר: במילי אחרני. בדבר אחר: בלוקח מגזלן. דנגזל ודאי טריף שצחא דאמר ליה ארעאי אשבח אכל בעל חוב כל כמה דלא טרפה לה לאו ידיה הוא ובקשותא ללוקח אשבח: על הולאה. שהוליא הלוקח בשבחה: נוטל. הלוקח: את השבח מבעל הקרקע. מה שעודף על היציאה דאמר ליה פרעתי את חובך: אין לו. ללוקח אלא מן היציאה שהוליא בה פורע לו שיעור שבה והשאר מפסיד: אי בלוקח מגזלן. האי בע"ח היינו נגזל: קשיא רישא. דקתני נוטל את השבח מבעל הקרקע: קשיא רישא וסיפא. דקתני בע"ח נותן את היציאה ולשמואל בעל חוב גובה השבח ואינו נותן כלום: (רפ"י)

תוספות כשעמד בדין על הקרן ולא על הפירות. תימה אם כן מאי מפני תיקון העולם הלא בדין לא גבי דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי ויש לומר דאי לאו מפני תיקון העולם הוה אמינא הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות: כגון שקנו מידו. וא"ת א"כ אמאי קאמר אמליך הלא סתם קנין

לכתיבה עומד וי"ל ה"מ כגון שהקנה לו דבר שהוא בעין דכיון דיפה כחו לעשות קנין רוצה שיכתבו לו: בעל חוב גובה את השבח. נראה דגבי אפי' מן השבח שהשביחו יתומים אע"פ שאין להם על מי לחזור והוה ליה כמתנה דאמרינן לקמן דלא גבי שבחא מ"מ גובה מהן משום דכרעיה דאבוהון נינהו כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נב. ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך. בגמרא והאמר. שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזון בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות אם כן מאי אריא דלא טרפי בנות משבח והלא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא ודאי בשבח יתומים מיירי ודוקא כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבו משבח אבל שאר בע"ח גבי ורש"י פירש התם מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראייה דמצי מיירי בשבח לקוחות אך לא נהירא דלא שייך בהו תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (לקמן דף קי.). יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם מיירי כשעשה אפותיקי ואומרים אנו השבחנו ותן לנו היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי התם במסקנא כשעשאה אפותיקי: תדע שכך כתב כו'. אין לפרש דהכי מוכח דבע"ח גובה את השבח דבשביל דבע"ח גובה את השבח כותב מוכר ללוקח שישלם לו את השבח דא"כ מאי פריך מתנה דלא כתיב בה הכי נמי דלא טריף שבח והלא אין תלוי גביית הבע"ח בכתיבת המוכר אלא יש לומר מדמשלם מוכר ללוקח את השבח אין לחוש אם יגבהו בעל חוב ממנו דאין הלוקח מפסיד כל כך וא"ת ומאי ראייה היא דלמא מיירי בלוקח מגזלן דנגזל ודאי אית ליה שבחא וי"ל דאי בלוקח מן הגזלן איירי הוה ליה למכתב נמי ופיריהון אלא מיירי בבעל חוב דלית ליה פירי אי נמי מדקאמר ועמליהון היינו הוצאה ושבחהון היינו השבח היתר על היציאה ואי בנגזל הא נגזל גופיה יהיב ליה יציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות :

(תוספות)

דף טו - ב

המגיע לכתפים כאן בשבח שאינו מגיע לכתפים והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים לא קשיא הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא דיהיב ליה שבחיה ומסליק ליה הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסליק ליה לבעל חוב שפיר אלא למאן דאמר כי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסליק ליה לבעל חוב נימא ליה אילו הוה לי זוזי הוה מסלקינך מכולה ארעא השתא דלית לי זוזי הב לי גרבא דארעא בארעא שיעור שבחאי הכא במאי עסקינן כגון שעשאו אפותיקי דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו: הכיר בה שאינה שלו ולקחה אמר רב מעות יש לו שבח אין לו ושמואל אמר אפי' מעות אין לו במאי קמיפלגי רב סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר ונתן לשום פקדון ונימא ליה לשום פקדון סבר לא מקבל ושמואל סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר ונתן לשום מתנה ונימא ליה לשום מתנה כסיפא ליה מילתא והא פליגי ביה חדא זימנא דאיתמר המקדש את אחותו רב אמר מעות חוזרין ושמואל אמר מעות מתנה רב אמר מעות חוזרין אדם יודע שאין קידושין

תופסין באחותו וגמר ונתן לשום פקדון ונימא לה לשום פקדון סבר לא מקבלה מיניה ושמואל אמר מעות מתנה אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום מתנה ונימא לה לשום מתנה כסיפא לה מילתא צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב דלא עבדי אינשי דיהבי מתנות לנוכראה אבל גבי אחותו אימא מודה ליה לשמואל ואי איתמר בהך בהך קאמר שמואל אבל בהא אימא מודה ליה לרב צריכא בין לרב דאמר פקדון בין לשמואל דאמר מתנה האי לארעא במאי קא נחית ופירות היכי אכיל סבר אנא איחות לארעא ואיעביד ואיכול בגויה כי היכי דהוה קא עביד איהו לכי אתי מריה דארעא זוזאי נהוו לרב דאמר פקדון פקדון לשמואל דאמר מתנה מתנה אמר רבא הלכתא יש לו מעות ויש לו שבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבח אין לו אחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר בעא מיניה שמואל מרב חזר ולקחה מבעלים הראשונים מהו אמר ליה מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו מאי טעמא מר זוטרא אמר ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא רב אשי אמר ניחא ליה דליקו בהמנותיה מאי בינייהו איכא בינייהו דמית לוקח מאן דאמר ניחא ליה דלא לקרייה גזלנא

רפ"י המגיע לכתפיים. קרוב ליקצר אלכא שעדיין כריכין לקרקע. הוי להו כפירות גמורין ואין בעל חוב גובה אותו בלא יציאה: והא מעשים בכל יום. דיני טורפי מקח באין לפני שמואל ומגבי לבעל חוב כל השבח עם הקרקע ואפילו מגיע לכתפיים כל זמן שצריכין לקרקע: הא. דקתני נוטל יציאה מבעל חוב דלא מסיק ביה בעל חוב במוכר שיעור ארעא ושבחא הלכך יהיב בעל חוב ללוקח שבחיה ומסלק ליה והאי דנקט למלתיה בלשון יציאה ולא תנא נוטל כנגד החוב מבעל הקרקע והמותר מבע"ח לאשמועינן היא גופא אתא דהיכא ליציאה יתירה על השבח אין לו אלכא יציאה שיעור שבה: הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא בכתובות (דף לא:); אי אית ליה זוזי ללוקח. לפרוע החוב: לא מצי מסלק ליה לבע"ח. מן ארעא דבע"ח קדים: שפיר. למצי למימר דהיכא דיך קרקע מותר על החוב עם השבח מסלק ליה ללוקח בזוזי על כרחו ללוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור שבחי דאמר כוליה דידי ואת ירדת בה שלכא ברשות: דשוויא נהליה. ליה לבעל חוב אפותיקי להא ארעא והכל מודים בזו דאי הוה ליה זוזי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה: הכא במאי עסקינן. האי צרייתא דלעיל: הכיר בה. לוקח בקרקע זו: שאינה שלו. של מוכר שגזלה היתה אלכו ולקחה: מעות יש לו. מן המוכר לכשיוציאה נגזל מידו: שבה אין לו. שקרקע זה אינו קנוי לו: לא מקבל. לשמור: מעות חוזרין. הקדושין חוזרין לו: בין לרב דאמר כו'. כלומר היכי מצינן לומר טעמא דרב משום דגמר ונתן לשום פקדון וטעמא דשמואל משום דגמר ונתן לשום מתנה ואי הוה דעתיה לחד מהנך היכי הוה נחית להאי ארעא לעובדה ולאכול פירותיה על כרחיה סבור היה שיהא המכר קיים ולא היה בקי בדין וטעמא דפלוגתא דרב ושמואל טעם אחרינא הוא: דהוה עביד. הגזלן: לרב דאמר פקדון פקדון. כלומר אליבא דרב מפרשינן דהאי מימר אמר זוזי נהוו פקדון ולשמואל מפרשינן דהאי אמר זוזי נהוו מתנה: הלכתא. בפלוגתא קמייתא יש לו מעות ויש לו שבח: ואע"פ דלא פירש. ולית לן דשמואל דאמר שבה כריך לימלך: ואחריות טעות סופר הוא. ולית לן דשמואל דאמר שיעבוד כריך לימלך: חזר. גזלן ולקחה מבעלים הראשונים לאחר שמכר ללוקח: מהו.

להיות במקום בעלים כאילו לקחה אחר ויוציאה מיד הלוקח: אמר ליה. לא מצי לאפוקה שפסוקה מכר לו כל זכות שתבא לידו וכשלקחה לא לקחה אלא כדי שתהא מקוים ביד הלוקח: ללא ליקרייה גזלנא. שלא יחרפנו לוקח זה כשיוציאה נגזל מידו ויקראנו גזלן לכך חוזר להעמיד ממכרו: דמית לוקח. לאחר שלקחה גזלן מן הבעלים והגזלן בא להוציאה מבניו: למ"ד. לא חזר להעמיד ממכרו אלא ללא ליקרייה לוקח גזלן: (ה"י)

תוספות הא דלא מסיק אלא שיעור ארעא תימה כיון דלא מסיק אלא . שיעור ארעא אמאי נוטל שבח היתר על היציאה וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר הניחא כו' ולפי המסקנא דמוקי באפותיקי א"ש דאע"פ דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא נותן לו היציאה ללוקח והשבח היתר על היציאה לוקח חנם כדן יורד לתוך שדה חברו שלא ברשות: הניחא למ"ד כו'. מפורש בהמקבל (לקמן דף קי:). (ועיין בכתובות דף צא: ד"ה מאי): כגון דשוייא אפותיקי השתא מצי . איירי דמסיק ביה אפי' שיעור ארעא ושבחא ואפ"ה כיון דשוייא אפותיקי צריך ליתן היציאה כדן יורד כו' כדאמרי' בפרק המקבל (שם). גבי יתומים אומרים אנו השבחנו ורוצים היציא' דמיירי באפותיקי ואע"ג דמסיק בהו שיעור ארעא ושבחא דהא אם אביהם השביח גובה הכל ומיהו אין ראייה דשאני יתומים שאין להם על מי לחזור ליקח היציאה דכיון שעשה אביהם אפותיקי הרי הוא כיורד לתוך שדה חברו שלא ברשות שאינו מפסיד היציאה אבל בלוקח שאינו מפסיד כלום שהמוכר משלם לו היציאה והשבח שזה פוטר מחובו מצינו למימר דאפילו באפותיקי כיון דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא שקיל הכל שבשביל שעשאה אפותיקי לא יגרע כחו וא"ת כיון דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו כשמוכר לאחר הוה ליה כלוקח מגזלן שהרי אינו של מוכר א"כ למה נוטל מן המוכר השבח היתר על היציאה והא לוקח מגזלן לשמואל לית ליה שבחא וי"ל כגון שמכרה קודם שבא זמנו של בעל חוב דחל המקח עד הזמן ולא דמי לגזלן שלא חל המקח כלל דזוזי הוה הלואה ואם ישלם שבח הוה ליה רבית ואפילו מכרה אחר הזמן היה סבור לפייס בע"ח בזוזי וחל המקח עד שטרפה ממנו: מעות יש לו שבח אין לו. תימה בהגוזל קמא (ב"ק דף צה. ושם: ד"ה דלמא) תנא ה' גובין מן המחוררין שבח ומוקי לה בת"ח דידע דקרקע אינה נגזלת אלמא אפילו בהכיר בה יש לו שבח וי"ל דהתם מיירי כשקיבל עליו אחריות: ונתן לו לשם מתנה. אבל בערכין פרק המוכר שדה (דף כט: ושם) גבי המוכר שדהו בשנת היובל עצמה דאמר שמואל מעות חוזרין ליכא למימר אדם יודע שאין מכר ביובל דאין זה פשוט דהא אמר רב מכורה ויוצאה: חזר ולקחה כו'. בלא הכיר בה מיירי וקמיבעיא ליה אם הגזלן יכול לבטל המקח ולהחזיר לו מעותיו או לאו: דמית לוקח. פרש"י אחר שלקחה ואין נראה דמיד שקנה הגזלן זכה בו לוקח ואטו משום דמית ליה בתר הכי פקע כחו אלא יש לומר דמית קודם שלקחה הגזלן מנגזל (ומית גזלן) צ"ל שהיה חולה או גוסס בשעה שלקחה מנגזל:

הא מית ליה ומאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה בהדי בני נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף קרו ליה בני לוקח גזלנא אלא איכא בינייהו דמית גזלן מאן דאמר

ניחא ליה לאיניש דלא לקריוהו גזלן הא מית ליה למ"ד ניחא ליה דליקום בהמנותיה ה'נ אע"ג דמית ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא אלא איכא בינייהו דיהבה במתנה מאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה מתנה נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה מאן דאמר ניחא ליה דלא נקריוהו גזלנא א"ל מאי גזלנא מינד: פשיטא זבנה אורתה ויהבה במתנה לאו לאוקמה קמי לוקח קא בעי נפלה ליה בירושה ירושה ממילא היא ולא איהו קא טרח אבתרה גבי איהו בחובו חזינא אי אית ליה ארעא אחריתי ואמר האי בעינא לאוקמה קמיה לוקח קא בעי ואי לא זוזי הוא דבעי אפרועי יהבה נהליה במתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מתנה כירושה דהא ממילא חד אמר מתנה כמכר דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה ועד אימת ניחא ליה דליקום בהמנותיה אמר רב הונא עד שעת העמדה בדין חייא בר רב אמר עד דמטא אדרכתא לידיה רב פפא אמר עד דמתחלן יומי אכרזתא מתקיף לה רמי בר חמא מכדי האי לוקח במאי קני להאי ארעא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא א"ל רבא תהא במאמינו בההוא הנאה דלא קאמר ליה מידי וקא סמיך עליה טרח ומייתי ליה גמר ומקני ליה מתיב רב ששת מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מן אבא היום מכור לך מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין אמר רמי בר חמא הא גברא והא תיובתא אמר רבא גברא קא חזינא ותיובתא לא קא חזינא הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הכא סמכא דעתיה דאזיל טרח ומייתי ליה כי היכי דלא נקרייה גזלנא הכא לא סמכא דעתיה שלחיה לקמיה דרבי אבא בר זבדא אמר להו זו אינה צריכה לפנים אמר רבא זו צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הוה עובדא בפומבדיתא ואותביה אמר להו רב יוסף זו אינה צריכה לפנים ואמר ליה אביי צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה הכא לא סמכא דעתיה ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבי יוחנן סיפא מה שאירש מאבא היום משום כבוד אביו מה שתעלה מצודתי היום

רפ"י הא מית. לוקח ומי יחרפנו עוד הלכך לא נתכוון לזה אלא להעמידה בידו בחייו ולא לאחר מותו מ"ד כו': דמית גזלן. לאחר שלקחה והבנים באים להוציא מיד הלוקח: הא מית ליה. ולא נתכוון להעמיד ממכרו אלא בימי חייו שלא יחרפוהו: אע"ג דמית ניחא ליה. מעיקרא: דליקו בהימנותיה. אפילו לאחר מיתה: סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא. נמצא שאף לאחר מיתה מחרפין אותו: זבנה אורתה. אם קודם שלקח מן הבעלים חזר ומכרה לאיש אחר לבד מן הראשון או הוריקה לאחד מבניו או יהבה במתנה ואחר כך לקחה האי ודאי איגלי דעתיה דלאו לאוקמי קמיה לוקח ראשון בעי ולא ניחא לי' דליקום בהימנותיה שהרי מכרה לשני: נפלה ליה. לגזלן בירושה שמתחילה גזלה לאחד ממורישיו ומת הנגזל: ירושה ממילא הויא. והא ליכא למימר ניחא ליה דליקו בהימנותיה דהא לא טרח אבתרה דנימא גלי דעתיה דניחא ליה דליקו הלכך הוי כיורש דעלמא וחוזר ותובעה ונותן מעות ללוקח: גבייה בחובו. לאחר שגזלה ומכר לו ובא לו אכל נגזל ואמר לו הגבה לי בחובי קרקע שגזלתיך: אי אית ליה ארעא אחריתי. לנגזל שיכול לגבות חובו ממנה ואמר ליה בזו שגזלתי אני חפץ הא טרח אבתרה ואמרינן: לאוקמה קמיה לוקח בעי: יהביה ניהליה במתנה. נגזל לגזלן: ועד אימת. יקחנה מבעלים הראשונים דאמרינן דמשום דניחא ליה דליקו בהימנותיה לקחה: עד

שעת העמדה בדיון. עד שיטרפוה מן הלוקח ויעמידהו בדיון אצל משעמד ברשעו עד שעת העמדה בדיון גלי אדעתיה דלא מהימן הוא ואם לקחה אחרי כן לאו לאוקמיה קמיה לוקח בעי: עד למטא אדרכתא לדיה. עד שיחייבוהו ב"ד לפרוע ללוקח מעותיו ועמד.. במרדו עד שכתבו פסק דין ונתנו ללוקח על נכסיו של גזלן שבכ"מ שימלאם יחזיק בהן והיינו תשעים יום לאחר שעמד בדיון כדאמרינן בהגוזל [בתרא] (ב"ק דף קיב:); עד דמתחלן יומא לאכרזתא. לאחר שמלא זה הקרקע משל גזלן וזא לב"ד והן מכריזין שכל מי שרואה לקנות קרקע יבא ויקחנה כדאמרינן בערכין (דף כא:); שום היחומין שלשים יום; מתקיף לה רמי בר חמא. אהא מה מכר ראשון לשני כו': תהא. הא דרב: במאמינו. שאמר לו אני סומך עליך שתהנה בידי: גמר ומקני. כשלקחה מצעלים הראשונים: מלודתי. של חיות ועופות ושל דגים: דבריו קיימין. לקמן פריך מאי שנא רישא כו': הא גברא והא תיובתא. הרי אדם גדול וכמוהו תשובתו דקתני לא אמר כלום ולכשיירש לא קנה לוקח כיון דההיא שעתא לאו לדיה הוא נכסי אביו ולא אמרינן מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: לא סמכא דעתיה. ללוקח דקאמר מי יימר שירש מאביו כלום שמה ימכור אביו נכסיו בחייו: שלחיה. להא תיובתא דרב שסת דאחתיב אדרב: אינה כריכה לפני. אינה כריכה כדי לתרצה להכניסה לפני בני הישיבה שאין בהן יודע לפרקה ותשובת הגאונים פורשין לגנאי דליכא קושיא מעליא אל תעלוה לגיו: הוה עובדא בפומבדיתא. שדנו דין כרב וחותנין מהא מתניתין ואמר רב יוסף כו': משום כבוד אביו. כשהיה אביו גוסס וכריך מעות לקבורתו ולתכריכין מוזהר לכבוד אביו שלא לשחותו בבזיון: (רפ"י)

תוספות מאי גזלינא מינדך. וא"ת וכי מכרה נמי מה גזלו והלא צריך להחזיר לו מעותיו וי"ל דמ"מ יקראנו גזלנא כל זמן שלא יפרע לו: ארצי קמיה כי היכי דליקום בהימנותיה. משמע דהכי הלכתא מדלא נקט לישנא דלא נקרייה גזלן ועוד דהלכה כרב אשי דהוא בתראה וגדול בחכמה ובמנין: האי שטרא חספא בעלמא הוא. וא"ת ולימא דקני לה במה שהחזיק בה אחר שקנאה גזלן וי"ל דמשמע ליה משעה שקנאה הגזלן היא של לוקח אע"פ שלא עשה בו שום מעשה וא"ת מעותיו שהיו תחלה מלוה נעשו עתה מכר וי"ל באתרא דלא קנו בכספא א"נ במלוה אינו יכול לקנות כדאמרינן פ"ק דקדושין (דף ו:); המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה והא דאמר בהאיש מקדש (שם דף מז.) ושוינ שבמכר קנה היינו במלוה שיש לו על אחרים דאז באשה בענין זה מקודשת לכ"ע אי לאו דאשה לא סמכא דעתה ויראה שיחזור וימחול אבל מלוה שאשה חייבת לו אם מוחל לה ומקדשה בה אינה מקודשת דלא נתן לה כלום דמקמי הכי היה ברשותה וכן במכר לא קנה אע"ג דכשמקדשה בהנאת מחילת מלוה היא מקודשת דלא גרע מארווח לה זמנא ואדבר עליך לשלטון דמקודשת וכן במכר אם מכר בהנאת מחילה קונה כמו בהחליף דמי שור בפרה מ"מ לא משמע ליה שהיה מקנה לו בהנאת מחילת מלוה משום דמשמע מיד שלקחה הגזלן קנה לוקח ראשון: בההיא הנאה דקא סמיך כו'. והויא כאילו א"ל שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה: מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום. וא"ת לימא דרב דאמר כר"מ וברייתא כרבנן וי"ל דלדין קפריך דאית לן כרב כדאיתא פרק איזהו נשך (לקמן דף עב:); דמייתי גמרא טעמא דלא ליקריה גזלנא וניחא ליה דליקו בהימנותיה וסבירא לן כרבנן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דשמואל פסיק כרבי יוחנן הסנדלר פרק אע"פ (כתובות דף נט.). ורב נחמן סבר בפירות דקל אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ורב האי פסק דאין הלכה כרב בהא משום דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו' ולא נהירא מכח דאיזהו נשך (לקמן דף עב:); קנויה לך מעכשיו. תימה מה צריך מעכשיו כיון דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לענין חזרה הא כל זמן שלא בא לעולם יכול לחזור אע"ג דאמר מעכשיו וי"ל דנ"מ אם נקרע השטר או שאבד קודם שלקחה זה דקני כיון דאמר מעכשיו: (תוספות)

משום כדי חייו אמר רב הונא אמר רב האומר לחברו שדה שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה אמר רבא מסתברא מלתא דרב בשדה סתם אבל בשדה זו לא מי יימר דמזבין לה ניהליה והאלהים אמר רב אפי' בשדה זו מכדי רב כמאן אמרה לשמעתי' כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דתניא האומר לאשה התקדשי לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שיחלוץ לך יבמידך לאחר שתמות אחותיך אינה מקודשת ר"מ אומר מקודשת והאשה כשדה זו דמיא וא"ר מאיר מקודשת: אמר שמואל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירו לבעלים דאי משום דכתב ללות ולא ליה הא שעבד נפשיה ואי משום פרעון לא חיישינן לפרעון דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה אמר רב נחמן אבא מן ספרי דייני דמר שמואל הוה והוינא כבר שיתא כבר שבע ודכרנא דהוּו מכרזי ואמרי הני שטרי אקנייתא דמשתכחי בשוקא נהדרינהו למרייהו אמר רב עמרם אף אנן תנינא כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר אלמא לא חיישינן לפרעון א"ל רבי זירא מתניתין בשטרי חלטאתא ואדרכתא דלאו בני פרעון נינהו אמר רבא והני לאו בני פרעון נינהו והא אמרי נהרדעי שומא הדר עד תריסר ירחי שתא ואמר אמימר אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי דשומא הדר לעולם אלא אמר רבא התם היינו טעמא דאמרי איהו הוא דאפסיד אנפשיה דבעידנא דפרעיה אבעי ליה למקרעיה לשטריה א"נ למכתב שטרא אחרינא עילויה דמדינא ארעא לא בעיא למיהדר ומשום [\[דברים ו-יח\]](#) ועשית הישר והטוב בעיני ה' הוא דאמור רבנן תהדר הלכך מרישא הוא דקא זבין איבעי ליה למכתב שטר זביני גבי שטר חוב מאי איכא למימר אם איתא דפרעיה איבעי ליה למיקרעיה לשטריה אימור אשתמוטי קא משתמיט ליה דא"ל למחר יהבנא לך דהשתא ליתיה גבאי אי נמי אפשיטי דספרא זייר ליה: א"ר אבהו א"ר יוחנן המוצא שטר חוב בשוק אע"פ שכתוב בו הנפק לא יחזירו לבעלים לא מיבעיא היכא דלא כתוב בו הנפק דאיכא למימר כתב ללות ולא ליה אלא אפי' כתוב בו הנפק ומאי ניהו דמקוים לא יחזיר דחיישינן לפרעון איתביה רבי ירמיה לר' אבהו כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר א"ל ירמיה ברי לא כל מעשה ב"ד שוים אלא כגון שהוחזק כפרן אמר רבא ומשום דהוחזק כפרן חדא זמנא תו לא פרע כלל אלא אמר רבא מתניתין בשטר חלטאתא ואדרכתא וכדרכי זירא וכפרן הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אמרו לו צא

תן לו

רש"י משום כדי חייו. מה שתעלה מצודתי היום תקנו חכמים סיהיו דכריו קיימין שמה לריד הוא למזונות דבר מועט אבל מה שתעלה מצודתי כל חדש או כל שנה אין סם משום כדי חייו: קנויה

לך מעכשיו. שפאקחנה לא אוכל לחזור בו: קנה. אם יקחנה ואין יכול לחזור כשלקחה: בשדה סתם. שדה שאני לוקח ולא אמר זו דסמכא דעתיה דמקבל מתנה לסמוך עליו שיקח שדה ויתננה לו שהרבה שדות מלויות ליקח אבל אמר לו שדה זו לא סמכא דעתיה דמקבל מתנה ולא האמינו דנימא ניחא ליה לזיקו בהימנותיה ולא מסתבר כותיה דרב בהא: והאלהים. בשבועה רב אמרה אפילו בשדה זו דמכדי רב כמאן אמר לשמעתיא כר"מ כו': והא אשה כשדה זו דמיא. דיך באלו שאין בידו להביא עצמו לכלל הדושין כאשר אין ביד זה לכופף את בעל השדה למוכרה לו דעבד ופחה אין בידם לשחרר עצמם ואין ביד אשה להמית את בעלה או אחותה ואמר רבי מאיר דלכשיבאו לכלל הדושין מקודשת היא למפרע: שטר הקנאה. שקנו ממנו שאפילו לא ילוח המעות שיעבד עצמו לשלמם: כל מעשה ב"ד. קס"ד שטר שכתב בו הנפק שנתקיים בב"ד אלמא כיון דליכא למיחש לשמא לא לוח שהרי אין מקיימין את השטר אללא בפני בעל דין כדאמרי' בהגוזל (ב"ק דף קיב:) לפרעון לא חיישינן: בשטרי חלטאתא. שטר שכתבו ב"ד למוציא שטר על חבירו וחייבוהו לשלם ולא שילם וירדו לנכסיו ושמו לבעל חוב אחד מהם ונתנו לו שטר שעל פי ב"ד באה לו: אדרכתא. שלא מלאו לו עכשיו נכסים וכתבו לו שירדוף לחזור על נכסיו ואם ימלא יגבה. אדרכתא לשון רודף ומשיג כמו פרסה בחלל ולא אדרכיה (כתובות דף ס:) ולשון המקרא כתרו את בנימין הרדיפוהו מנוחה הדריכוהו (שופטים כ): שומא. ששמו ב"ד לבעל חוב קרקע הלוח: הד. אם יפרע לו מעות עד שנה: אפסיד אנפשיה. אם פרע ולא קרע השטר ואם דחה לומר אבד היה לו לומר כתוב לי שטר מיד שאתה חוזר ומוכרה לי: דמדינא ארעא לא בעי למיהדר. טעם נותן לדבריו שראוי לכתוב שטר מכירה עליה שקנויה לו לחלוטין ומדינא לא בעי למיהדר בפדיון אם לא מדעתו: מרישא דקא זבין. כלומר אין זה פדיון אללא תחילת קניין כאילו שלו היתה לפיכך הכותב שטר מכירה עליה אינו טועה והיה לו לזה לכתוב שטר מכירה הואיל ודחה מלהחזיר לו שטר של ב"ד: אי נמי אפשיטי דספרא זייר ליה. שעל הלוח ליתן שכר הסופר ופעמים שאין לו מעות ללוח בשעת הלוחה והמלוח נותן לו שכר לכתובת השטר וכשפרעו מעכב השטר בידו עד שיפרע השכר: זייר. לשון עולר כמו מערתא זיירא (ע"ז דף ס.). ובלשון המקרא ויז את הגזה (שופטים ו): כל מעשה ב"ד. והאי נמי מעשה ב"ד הוא: ירמיה ברי גרסינן: שהחזק. לוח זה כפרן פעם אחרת לפיכך אין נאמן לומר פרעתי ובהיא תנן יחזיר: ותו לא פרע כלל. בתמיה ואי חיישינן לפרעון זה שלא נזהר לשמור שטרו יפסיד: לא תן לו. שפסקו לו דינו בב"ד שאינו עליו לתת לו: (רפ"י)

תוספות שדה שאני לוקח. ל"ג זו מדקאמר והאלהים אפילו בשדה זו הלא בפירוש אמר זו: בשטרי חלטאתא ואדרכתא דלאו בני פרעון נינהו. תימה שטרי אדרכתא אמאי לאו בני פרעון נינהו כיון דעדיין לא זכה בקרקע עד שכתבו לו שטרי חלטאתא וכן בסמוך דקאמר איהו דאפסיד אנפשיה דבעי ליה למקרעיה או אבעי ליה למכתב שטר מכירה בשטרי אדרכתא שעדיין הקרקע היא בידו במה אפסיד אנפשיה הלא יכול לטעון פרעתי וי"ל דשטרי אדרכתא נקט אליבא דרבה דאית ליה בפרק המפקיד (לקמן דף לה: ושם) דאכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה א"כ לא יוכל לומר עוד פרעתי כיון שכבר זכה בקרקע ולרבא דאית ליה מכי שלמו יומי דאכרזתא לדבריו יעמיד מתני' בחלטאתא גרידא ויש ספרים דל"ג אדרכתא: אע"פ שכתוב בו הנפק לא יחזיר. תימה דמשמע דאייירי באין חייב מודה כדאמר שמא כתב ללות ולא לוח לכך לא יחזיר דחיישינן לפרעון אבל אם לוח מודה יחזיר דלא חיישינן לקנוניא ולא לשמא פרעו ורוצה לחזור וללות בו כדי להרויח פשיטי

דספרא וקשה דלקמן (דף יז.). א"ר יוחנן שטר שכתוב זמנו בו ביום וכתוב בו הנפק יחזיר ומוקי לה רב כהנא כשחייב מודה ודוקא שכתוב בו ביום אבל אין כתוב בו ביום לא יחזיר או משום פשיטי דספרא או משום קנוניא וכן לעיל (דף יג): אוקי ר"י מתני' דמצא שטרי חוב לא יחזיר בחייב מודה ומשום קנוניא דסברי רבנן דאין בו אחריות גבי (לוה) נמי ממשעבדי (ותניא כוותיה דרבי יוחנן) וי"ל דאמוראי נינהו ואליא דרבי יוחנן דרב כהנא יעמיד הכא מלתא דרבי יוחנן אף כשחייב מודה ומשום קנוניא ורבי אבהו דמפרש דוקא כשאין חייב מודה אבל כשחייב מודה יחזיר דלא חייש לקנוניא יעמיד נמי מתני' דלעיל כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות ולא לוח כרב אסי אבל היכא דליכא למיחש לכתב ללות ולא לוח כמו בשטרי הקנאה או כתוב בו הנפק כי הכא יחזיר דלא חיישינן לקנוניא וגמרא דנקט לעיל טעמא דקנוניא סבר כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו או אקרי וכתוב לא אמרינן: ומשום דהוחזק כפרן תו לא פרע כלל. ואף על גב דאמרינן לקמן (דף יז.) הוחזק כפרן לאותו ממון הכא דנפל שאני דמוכחא מלתא דמשום הכי לא היה נזהר לשומרו לפי שפרעו הלוח:

א

-

יז

דף

ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי אינו נאמן בא מלוה לכתוב כותבין ונותנין לו רב זביד משמיה דר"נ אמר בין צא תן לו בין חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו אלא אי איכא לפלוגי הכי הוא דאיכא לפלוגי אמרו לו צא תן לו ואמר פרעתי והעדים מעידין אותו שלא פרעו (וחזר ואמר פרעתי) הוחזק כפרן לאותו ממון חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי והעדים מעידין אותו שלא פרע וחזר ואמר פרעתי לא הוחזק כפרן לאותו ממון מ"ט אשתמוטי הוא קא משתמיט מיניה סבר עד דמעיינו בי רבנן בדיני אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידין אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן לאותו ממון כי הא דשבתאי בריה דרבי מרינוס כתב לה לכלתיה איצטלא דמילתא בכתובתה וקבלה עליה אירכס כתובתה אמר (להו) לא היו דברים מעולם אתו סהדי ואמרי אין כתב לה לסוף אמר להו פרעתי אתא לקמיה דרבי חייא א"ל הוחזקת כפרן לאותה איצטלא: א"ר אבין א"ר אלעא א"ר יוחנן היה חייב לחבירו שבועה ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע (וחזר ואמר נשבעתי) הוחזק כפרן לאותה שבועה אמרוה קמיה דר' אבהו אמר להו מסתברא מלתא דרבי אבין שנתחייב שבועה בב"ד אבל חייב עצמו שבועה [נאמן] עביד איניש דמקרי ואמר אהדרוה קמיה דר' אבין אמר להו אנא נמי בב"ד אמרי איתמר נמי א"ר אבין א"ר אלעא א"ר יוחנן היה חייב לחבירו שבועה בב"ד ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע (וחזר ואמר נשבעתי) הוחזק כפרן לאותה שבועה א"ר אסי א"ר יוחנן המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים אי משום כתב ללות ולא לוח הא כתוב בו הנפק אי משום פרעון לפריעה בת יומא לא חיישינן א"ל ר' זירא לר'

אסי מי א"ר יוחנן הכי הא את הוא דאמרת משמיה דר' יוחנן שטר שלוח בו ופרעו אינו חוזר ולוח בו שכבר נמחל שיעבודו ליה דהוה ליה מוקדם ותנן שטרי חוב המוקדמין פסולין אלא לאו ביומיה אלמא פרעי אינשי ביומיה א"ל מי קא אמינא דלא פרעי כלל דלא שכיחי אינשי דפרעי ביומיה קא אמינא רב כהנא אמר כשחייב מודה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתייה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשיטי דספרא חייש קמ"ל דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי מאי שנא מהא דתנן מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדון ולא אמרינן דא"כ מלוה גופיה לא שביק דא"ל כתוב שטרא אחרנא בתשרי דדלמא שמעי רבנן ומפסדי לי אמרי התם משום דאית ליה רווחא דקא טריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניחא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידינא כתיב מאי איכא דקטריף לקוחות בשטר שנמחל שיעבודו לא שביק: אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד

רפ"י ואמר. לאחר זמן: פרעתי. ע"פ ב"ד: נאמן. ובשבעת היסח: בא מלוה. לפנינו לכתוב לו דארכתא עליו אין כותבין ונותנין לו: אינו נאמן. לישבע אלך שכנגדו נשבע ונוטל דכיון דתחילתו. הולך לתובעו לדין אין דרכו למהר לפרוע עד שיפסקו דינו פסק גמור: ואמר פרעתי. לאחר זמן ע"פ ב"ד: והעדים מעידים אותו שלא פרע. בפנינו תבעו לפרוע לו ע"פ ב"ד ולא פרעו הואיל ובפניהם העיז לעבור ע"פ ב"ד אינו נאמן שוב לומר פרעתיו שלא בעדים: הוחזק כפרן לאותו ממון. שאין נאמן עוד עליו לומר החזרתי ופרעתי עד שיפרע בעדים: לא הוחזק כפרן. ונשבע שפרעו ואע"פ שלא פרעו מיד כשהבעו בפני עדים ואין זה מעיז ב"ד דכיון דלא פסקו לו פסק גמור נשמט ממנו סבר כו': אלטלא. לבוש: הוחזק כפרן לאותה אלטלא. עד שיפרע: הוחזק כפרן לאותה שבעה. לומר נשבעתי עד שישבע בפנינו: כשנתחייב שבעה בב"ד. דכיון דתבעו בעדים לקיים דברי ב"ד ולא אבה אינו נאמן לומר עוד קיימתי אחרי כן: אבל חייב עלמנו שבעה. שאמר לו אשבע לך ותבעו בעדים ולא אבה ואחר כך אמר נשבעתי נאמן ואע"ג דקמי עדים דחייה: עביד איניש דמקרי ואמר. לא אעשה מה שלא חייבונן ב"ד אלך אני בעלמי ואין זו סרצנות וחרטה אלך דחייה בעלמא: וכתוב בו זמנו בו ביום. שביום שנמלא נכתב: שכבר נמחל שיעבודו. משפרע מלוה ראשונה ועל האחרונה לא נכתב והויא לה מלוה על פה וטורף לקוחות שלא כדון דאין מלוה על פה גובה מן הלקוחות: אימת. דפרעיה אימתי וחזר וכוה אימתי: אי נימא למחר. ולא ביום שנכתב: וליומא חרא. שתי תיבות הן וליום אחריו וקילור סופרים הוא: תיפוק ליה. דאפילו נכתב על מלוה זו אחרונה וכתוב בו יום מוקדם כזה הוה ליה השטר מוקדם: דלא שכיחי [אינשי] דפרעי [ביומיה] קאמינא. הלכך לא חיישינן למידי דלא שכיח ואי אתרמי הולכין לומר דאין חוזר וכוה בו: רב כהנא אמר. הא דא"ר יוחנן יחזיר לבעלים: כשחייב מודה. שלא פרע: שמעי בי רבנן. שנמחל שיעבודו: ומפסדי לי. למטרף לקוחות משום דשטרי חוב המוקדמין פסולין דכיון דהאי דאוקמא הכי לית ליה עדין בחתומיו זכין לו אף זה מן המוקדמין: מינח ניחא ליה. ברמאות ותלי נפשיה בספיקא ואמר

דלמא לא שמעני ואיכא רווחא: מאי איכא דטריף לקוחות. מה טרפא יך בזה שלא יהא בטרם שיחזור ויכתוב לו והלא שניהם ביום אחד הלכך בטרם שנמחל עבדו לא שביק: הטוען אחר מעשה ב"ד. דבר שהוא תנאי ב"ד כגון כתובה ומזון האשה והבנות הטוען ואמר פרעתי שלא בעדים לא אמר כלום: (כ"ז)

תוספות חייב אתה ליתן לו. הכא משמע דחייב אתה ליתן לו לא הוי פסק דין גמור כי אם צא ותן לו וכן משמע במרובה (ב"ק דף סט. ושם) וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף ו: ושם) אמרינן ה"ד גמר דין פלוני אתה חייב פלוני אתה זכאי וי"ל דהתם מקרי גמר דין לענין שאסור לבצוע לפי שיודע להיכן הדין נוטה: רב כהנא אמר כשחייב מודה. תימה א"כ למה נקט הנפק במילתא דר' יוחנן וי"ל דנקטיה משום דיוקא דאי אין כתוב בו ביום אפילו כתוב בו הנפק דודאי לזה לא יחזיר דחיישינן לקנוניא או לפשיטי דספרא: הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום. אינו נאמן לומר פרעתי מעשה ב"ד קרי כל דבר שחייב לה אפי' לא כתב כגון מנה ומאתים ומזון האשה והבנות לאחר מותו וא"ת למה כותבין כתובה כיון דבלאו כתובה נמי אין נאמן לומר פרעתי וי"ל משום תוספת אבל מנה ומאתים גבייה בלא כתובה ותוספת נראה דאפי' אית לה סהדי דהתנה לה נאמן לומר פרעתי. ואין ראייה מכלתי' דר' שבתאי דהוה מהימן לומר פרעתי אי לאו דהוחזק כפרן דר' שבתאי ערב היה אבל בעל שמא לא היה נאמן ואין ראייה נמי מדתני לעיל (דף ז:): מצא כתובה לא יחזיר ומשמע דלא יחזיר משום תוספת שהיה נאמן לומר פרעתי דלגבי מנה ומאתים נמי מפסיד דהא נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא או אם אין לה עדי קדושין (תוספות)

דף יז - ב

לא אמר כלום מאי טעמא כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי א"ל רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן ולא משנתינו היא זו הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה א"ל אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה אמר אביי מאי מרגניתא דלמא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן דגט היינו כתובתה אבל במקום שכותבין כתובה אי נקיטא כתובה גביא אי לא לא גביא הדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי דאי סלקא דעתך במקום שאין כותבין כתובה עסקינן אבל במקום שכותבין כתובה אי נקיטא כתובה גביא אי לא לא גביא אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתת בעל לטעון ולימא פרעתי וכי תימא הכי נמי אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ואלמנה מן האירוסין דאית לה כתובה מנא לן אילימא מהא דתנן נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין ובין מן הנישואין גובה את הכל דלמא היכא דכתב לה וכי תימא מאי למימרא לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה אצטריכא ליה דיקא נמי דקתני גובה את הכל אי אמרת בשלמא דכתב לה היינו דקא תני גובה את הכל אלא אי אמרת דלא כתב לה

רש"י במקום שאין כותבין כתובה. אלא סומכין על תנאי ב"ד ותגובה לעולם עד שיוציא הבעל שובר דגט שמעיד שגירסה הוא מוכיח שחייב הוא לה כתובה: אי לא. נקיט לה: לא גביא. אי משום דחיישינן דלמא הדרא ומפקא כתובה וגביא זימנא אחריתי א"נ משום דאי בעי אמר פרעתיה: לאו מלתא היא דלמרי. דמקום שכותבין שטר כתובה יכול לטעון פרעתי דאם כן אלמנה מן האירוסין דאף במקום שכותבין אין כותבין מן האירוסין: במאי גביא. כתובה על כרחך בעדי מיתת בעל: לטעון. יורש ולומר פרעתי: בתקנתן. שתקנו כתובה לארוסה והלא הכל יטענו פרעתי: גובה את הכל. בין כתובה של תנאי ב"ד דהיינו מנה לאלמנה ומאתים לכתולה בין תוספת: שלא כתב לה. את התוספת: דיקא נמי. דכתב לה מיירי: (רש"י)

תוספות נאמן לומר פרעתי הכל במגו דאי בעי אמר אין את אשתי וא"ת דבפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף צו. ושם ד"ה יתומים) בעי רבי יוחנן היא אמרה לא נתנו מזונות ויתומים אמרו נתנו על מי להביא ראיה והא אית ליה הכא דלא אמר כלום וי"ל דהתם מיירי במזונות דלשעבר ולא בלהבא: לא אמר כלום. ולא מבעי במקום שאין כותבין כתובה או במקום שכותבין ויש עדים שנשרפה כתובתה דאינו נאמן לומר פרעתי אם יש לה עדי גירושין אלא אפי' במקום שכותבין כתובה ואינה מוציאה הכתובה אינו נאמן לומר פרעתי אפי' אם היא מודה שהכתובה היא בידה וגם הגט בידה נפרעת בעדי הגט גרידא ואע"ג דבמה שנשאר שטר כתובה בידה הוא מפסיד שאם תחזור ותתבע הכתובה הוא יכתוב שובר שלא תגבה פעם שניה ואפילו אם יפסיד שוברו יכול לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא או פרעתי הכל במגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קדושין אבל עכשיו שהכתובה היא בידה תגבה שנית מאתים אם יפסיד שוברו שכתוב בכתובה בתולתא דא מ"מ נפרעת בעדי גירושין לבד בלא חזרת כתובתה וגט דר' יוחנן אית ליה פרק גט פשוט (ב"ב דף קעא: ושם) כותבין שובר: הוציאה גט [ואין עמו כתובה] גובה כתובתה. והכי פירושא דמתני' לר' יוחנן הוציאה גט אפי' עדי הגט ואע"פ שמודה שכתובה וגט בידה נפרעת בעדי הגט דכותבין שובר הוציאה כתובתה ואין עמה גט פי' עדי הגט היא אומרת אבד גיטי שהלכו להם עדי הגט והוא אומר פרעתי ואבד שוברי שעשו לי שלא תגבה שנית נאמן במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך וא"ת אם אמר לא גרשתיך יתחייב לה שאר כסות ועונה וי"ל דטענו חטין והודה לו בשעורין פטור אף מן השעורין כדאיתא בהמניח (ב"ק דף לה:): והא דתניא בריש שני דייני גזירות (כתובות דף קז:): האשה שאמרה גרשני בעלי מתפרנסת עד כדי כתובתה התם שמא אם היה הבעל בפנינו היה מודה לדבריה אבל אם היה אומר לא גרשתיך פטור אף מן המזונות וא"ת והיכי מצי אמר לא גרשתיך הא איהי מהימנא דאמר רב המנונא. אשה שאמרה לבעלה גירשתיני נאמנת יש לומר אם תובעת כתובתה או אם יש קטטה בינו לבינה אינה נאמנת כמו במת בעלה דנאמנת ובזה הענין אינה נאמנת בפ' האשה שהלכה (יבמות דף קטז. קיז.). ומן הסכנה ואילך שיראה להביא עדי הגט נפרעת אע"פ שיש לו מגו ואע"ג דבשילהי הכותב (כתובות דף פט: ושם) פריך אי ליכא עדי גירושין במאי גביא ליהמניה במגו היינו דוקא לרב דלית ליה דר' יוחנן דאמר הכא דלא אמר כלום אבל לר' יוחנן שיפה כחה קודם הסכנה שאינו נאמן לומר פרעתי לאחר הסכנה נמי יש ליפות כחה דלא יועיל מגו שלו ואיירי כולה מתני' אף במקום שכותבין כתובה ואביי נמי מסיק כר' יוחנן ומוקי מתני' אף במקום שכותבין כתובה וקשה דבפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא:): אמר אביי אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדוי משמע דסבר דאין כותבין שובר וא"כ הוציאה גט ואין עמו כתובה אמאי נפרעת הא כיון דמפסיד במה שנשאר שטר כתובה בידה כדפירש' לא יפרע עד שתוציא כתובה ויקרעוה ויש לומר דאביי קבל דברי רבא דאמר עבד ליה לאיש מלוה ובפרק המקנא (סוטה דף ז: ושם ד"ה אמר) דתנן אמרה נטמאתי שוברת כתובתה ופריך בגמ' ש"מ דכותבין שובר אמר אביי תני מקרעת דחויא בעלמא הוא כלומר מהכא לא תדוק שגם רבא דאית ליה כותבין שובר דחי התם במקום שאין כותבין כתובה ושמואל דאית ליה אין כותבין שובר ומוקי הך מתני' פרק הכותב במקום שאין כותבין כתובה מצי סבר כר' יוחנן דלא אמר כלום והוציאה הגט היינו עדי הגט ואע"פ

שמפסיד בגט שנשאר בידה שאם לא היה בידה יכול לומר פעם אחרת אם יפסיד שוברו לא גרשתיך אם אין לה עדי הגט מ"מ היא תאמר בעינא לאנסובי ביה דלית ליה דכתבינן ביה גיטא דנן קרענוהו כאביי דבסמוך והוי כמו היכא דלא אפשר דכתבינן שובר כדאיתא בשילהי הכותב (כתובות דף פט: ושם) כתובה ואין עמה גט שכך אירע שכתב לה ואין עמה גט היינו עדי הגט לא יפרע דנאמן לומר פרעתי מגו דלא גרשתיך ומן הסכנה ואילך גובה אפילו בלא עדי הגט כדפרישית לר"י ורב מוקי התם מתני' בין במקום שאין כותבין כתובה בין במקום שכותבין כתובה וגביא מנה מאתים ע"י שטר גט וקרעינן ליה דלא תיהדר ותגבי ביה וכתבינן ע"ג גיטא דנן כו' ופליג אאביי דבסמוך ותוספת ע"י כתובה לבדה עם עדי הגט שלא יהא לו מגו דלא גרשתיך ופליג נמי ארבי יוחנן דאמר לא אמר כלום וגביא בעדי הגט גרידא: אי לאו דדלאי לך חספא כו'. וא"ת וכי דרך למצא מרגליות תחת חרסי' ומפרש ר"ת דבקרקעית הים אבנים רחבות ונראות כחרסים ותחתיהן נמצאים המרגליות ובהחובל (ב"ק דף צא.) נמי אמרינן צללת במים אדירים והעלית בידך חרס: אלמנה מן האירוסין במאי גביא. וא"ת אלמנה מן הנישואין ובמקום שאין כותבין כתובה לפרוך במאי גביא אי לא אמרינן דלא אמר כלום דמן האירוסין אין יכול להוכיח דאית לה כתובה ולפרוך מן הנישואין במקום שאין כותבין וי"ל דבמקום שאין כותבין אתי שפיר דאינו נאמן לומר פרעתי כיון דלא נתקנה כתובה באותו מקום אלא במקום שכותבין בשלמא אי לא נתקנה כתובה אלא בשביל תוספת אבל מנה ומאתים אינו נאמן לומר פרעתי להכי מן האירוסין דאין לה תוספת לא תקינו כתובה אבל אי אף משום מנה ומאתים תקנו לכתוב כתובה דנאמן לומר פרעתי מן האירוסין נמי יהא נאמן לומר פרעתי ויתקנו לכתוב כתובה: מן האירוסין מנא ליה דאית לה כתובה. ולא מצי למיפשט מהא דתניא פ' מי שמת (ב"ב ד' קמה.) המארס את האשה בתולה גובה מאתים כו' דאיכא לדחויי נמי בדכתב לה וסיפא איצטריך ליה דקתני מקום שנהגו להחזיר קדושין כו' ומ"מ אמת הוא דארוסה יש לה כתובה אפי' לא כתב לה כדמוכח פרק האומר (קדושין ד' סה ושם) דקאמר היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתך הוא מותר בקרובותיה ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ונותן לה כתובה והתם ע"כ לא כתב לה דאי כתב לה היכי מצי למימר לא קדשתך דאין דרך לכתוב כתובה קודם קדושין וכן מוכח פרק נערה (כתובות ד' מד.) וכאן אינו רוצה להוכיח אלא מן ברייתא או מן משנה ולא מן מימראות האמוראים אי נמי הכי קבעי באלמנה מן האירוסין דלא תגבי בעדי מיתה דליטעון ולימא פרעתיה אבל בגרושה אף מן האירוסין פשיטא ליה דאית לה כתובה דגובה בשטר גט כמו גרושה מן הנישואין במקום שאין כותבין וקורעין הגט ונכתוב אגביה גיטא דנן כו' ובמסקנא דסבר אביי כרבי יוחנן הטוען כו' דלא אמר כלום אפי' אלמנה מן האירוסין אית לה כתובה: (תוספות)

מאי גובה את הכל מנה ומאתים הוא דאית לה ואלא מדתני רב חייא בר אמי אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה דלמא דכתב לה וכי תימא דכתב לה מאי למימרא מתה אינו יורשה איצטריכא ליה אלא אביי מגופה דמתני' קא הדר ביה דאי ס"ד במקום שאין כותבין כתובה עסקינן דגט היינו כתובתה אטו גט מנה מאתים כתיב ביה וכי תימא כיון דתקינן רבנן למגבא לה כמאן דכתיב ביה דמי לטעון ולימא פרעתי וכי תימא דאמרינן ליה אי

פרעתה איבעי לך למיקרעיה אמר לן לא שבקתן אמרה בעינא לאנסובי ביה וכי תימא אמרינן ליה איבעי לך למיקרעיה ומכתב אגביה גיטא דנן דקרענוהו לא משום דגיטא פסולה הוא אלא כי היכי דלא תגבי ביה זמנא אחריתי אטו כל דמגבי בבי דינא מגבי: **מתני'** מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא לתנן: **גמ'** טעמא דנמלך שלא לתנן הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה ורמינהו המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר אם לאו פסול אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת דאי לא תימא הכי קשיא דרבה אדרבה דההוא גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא דהוה כתוב ביה בשויירי מתא דעל רכיס נהרא אמר רב הונא

רש"י מאי גובה את הכל. מאחר שלא התנה עמה כלום מהו התוספת: לא אונן. אין אנינות חל עליו לאיכור אכילת קדשים: ולא מטמא לה. אם כהן הוא דכתיב (ויקרא כ"א) כי אם לשארו והיינו אשתו והאי לאו שארו הוא ללא באו עדיין לידי קירוב בשר: ולא מטמאה לו. לאו משום כהונה קאמר דאין כהנות מזהרות על הטומאה דכתיב (שם) בני אהרן אלא אינה זקוקה לטמא לו לא כהנת ולא ישראלית שמטמאה להתעסק בשבעה מתי מלוא האמורים בפרשה דכתיב לה יטמא ותניא לה יטמא מלוא ואם לא רצה מטמאין אותו על כרחו ומעשה ביוסף הכהן כו' בתורת כהנים: מתה אינו יורשה. לירשת הבעל נפקא לן משארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה וגו' בב"ב (דף ק"א:); והא לאו שארו הוא: אלא אביי. דאמר לעיל לאו מילתא היא דאמרי מגופא דמתני' דהוליאה גט משום דהיא גופא קשיא ליה הדך ביה: דאי ס"ד. דטעמא לאו משום דאין טוענין אחר מעשה ב"ד הוא אלא משום דגט היינו כתובה: אטו גט מנה מאתים כתיב ביה. דנימא הוא מוכיח על החוב: כמו דכתיב ביה דמי. דהא פסיקא לן מילתא דכתובה מנה מאתים: אטו כל דמגבי בבי דינא מגבי לה. וכי כל הפורע חוב בא לב"ד במקום שפרע לה לא היו ב"ד שיכתבו לו כן: הא אמר תנו. עכשיו: נותנין. ואפילו נמלא לזמן מרובה משנפל ולא חיישינן שמא גט אחר הוא ששמותיהן שוין ומאדם אחר נפל: מלאו לאלתר. התם (גיטין כז:); מפרש כדי שתעבור שיירא ותשרה ובתוך כך ליכא למימר משיירא שעברה שם נפל שהרי לא שיה שיעור שתחנה: ואפילו במקום כו'. לאו רבה קא מסיק אלא גמרא הוא דקאמר לן דכי אמר רבה במקום שהשיירות מצויות לא אמר אלא כשהוחזקו בעיר אחת שנכתב בה הגט שנים ששמותיהן שוין ושמות נשותיהן שוות: דאי לא תימא הכי. דרבה תרתי בעי קשיא דרבה אדרבה: בי דינא דרב הונא. במקום שהוא יושב ודן ומתוך שהכל רגילין אללו לדון הוא ליה מקום שהשיירות מצויות שם: (רש"י)

תוספות אטו גט מנה ומאתים כתיב ביה. תימה היכי מוכח דאפילו במקום שכותבין כתובה דגביא אפי' כי לא נקיטא כתובה דלמא הכא במקום שאין כותבין וגביא בשטר גט וכותבין בגט שטרא דנן כו' כדסבר (רבא) [רב] בפ' הכותב (כתובות דף פט:); ואביי נמי לוקמא הכי אי נמי נוקי במקום שאין כותבין כתובה וגביא בעדי הגט אבל גט לא קרעין משום דבעיא לאנסובי ביה והוי כמו היכא דלא אפשר דכותבין שובר אבל במקום שכותבין כתובה לא יפרע עד שתוציא שטר כתובה מידה או משום שיהא נאמן לומר פרעתי דלא כרבי יוחנן או משום דאין כותבין שובר ועוד כיון דמן אלמנה

מן הנשואין במקום שאין כותבין לא בעי לאוכוחי כמו שפי' לעיל (דף יז: ד"ה אלמנה) איך מוכח מגרושה מן הנישואין במקום שאין כותבין כיון דגט לאו היינו כתובה ומשום דבעינא לאנסובי ביה פשיטא דאין נאמן לומר פרעתי כיון דלא ניתקנה כתובה באותו מקום וי"ל דלאביי מתניתין קשיתיה דתנן כתובה ואין עמה גט אלמא במקום שכותבין כתובה עסקינן דאין סברא להעמיד שכן אירע שכתב לה בעבור אהבתה לכך פריך כיון שיש לה כתובה ואין מוציאה רק גט לימא פרעתי אלא ודאי לא אמר כלום וכותבין שובר: הא אמר תנו נותנין. וא"ת מנלן דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין והא דקתני נמלך ה"ק ונמלך שלא ליתנן ומחמת כן לא חשש לשמור ונאבד ועכשיו רוצה לחזור ולגרשה דסבר שזהו הגט שאבד ממנו ואמר תנו ואפילו הכי אין נותנין דשמא אין זה גיטו אלא נפל מאחר ששמו כשמו אבל לא נמלך לכתחילה מלגרשה וגרשה מחזירין לה הגט לראיה אפי' אינו שלה וי"ל דדייק מדלא קתני כתובים היו ולא נתנן ומדקתני ונמלך משמע שחושש שמא אינו רוצה עתה לגרשה אבל אם אמר תנו לה נותנים ואין לחוש שמא מאחר נפל וא"ת ומנלן ואפי' לזמן מרובה דלמא לאלתר דוקא כדפריך ר' זירא לקמן ור' זירא גופיה מנלן דיחזיר לאשה אפילו לזמן מרובה וממה פשוט לו דברייטא קאמר לזמן מרובה יותר ממתני' וי"ל דמברייטא משמע דבזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר דוקא פשיטא אבל במתני' מצי למימר לאלתר דוקא דאם אמר תנו נותנין אינו מפורש במתני' והיא גופה אתא לאשמועינן דלא יחזיר דחיישינן לשמא נמלך אבל רבה דייק מדקתני ונמלך ולא קתני כתובין היו ולא נתנן א"כ אתא לאשמועינן אם אמר תנו נותנין והיינו אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא וא"ת והלא אפילו אי הוי לאלתר הוי חידוש דלא חיישינן דלמא כתב בניסן ולא נתנן עד תשרי כדפריך לקמן (דף יט.). וכן לקמן (עמוד ב) דפריך על רבי ירמיה דמוקי כגון דקאמרי עדים כו' מאי למימרא לימא דקא משמע לן דלא חיישינן דלמא כתב בניסן כו' וי"ל דס"ל כמאן דאמר אין לבעל פירות משעת חתימה ואז ליכא חידוש דכתב בניסן ולא נתנן עד תשרי דאפילו הכי שפיר טרפה ועוד י"ל דרבי זירא דייק אפי' לזמן מרובה מדקתני בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה משמע שמודה שממנה נפל וכבר גירשה בו ואי לאלתר דוקא א"כ צ"ל שראינו הגט בידה דאי לא ראינו א"כ במה אנו יודעין שהוא לאלתר ואחרי שראינו הגט בידה הרי כבר מגורשת פשיטא דיחזיר ומאי קא משמע לן. והלא אפילו לא גיטה הוא זה ניתן לה לראייה ואין הבעל מודה נמי אמאי לא יחזיר אלא ודאי מיירי שלא ראינו הגט בידה וקמשמע לן דאע"פ דחיישינן שמא מבעל נפל ועדיין לא גירשה תתגרש עתה בהחזרת הגט ולא חיישינן שמא מאחר נפל א"כ הוי אפי' לזמן מרובה כיון דלא ידעינן ממי נפל מן הבעל או מן האשה ורבה דייק דמתני' נמי אפי' לזמן מרובה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין דיחזיר אפי' לזמן מרובה דלאלתר היינו שראינו בידה פשיטא כיון דחלצה נחזיר לה לראיה אפילו אינו שלה אלא מיירי שלא ראינו בידה ואף לא ידעינן שחלצה והיינו לזמן מרובה ודומיא דהכי משמע ליה דמיירי ברישא ורבי זירא לא מוקי לה דומיא דסיפא: לאלתר כשר. אפילו אביי דחייש לתרי יצחק אפילו היכא דלא הוחזק (יבמות דף קטו:) בגט שמצאו לאלתר לא חייש דהתם הוי כמו לזמן מרובה דלא שייך התם לאלתר: והוא שהוחזקו. תימה אמאי לא מוקי אידי ואידי שהשיירות מצויות ומתני' בלא הוחזקו דהשתא הוי דומיא דסיפא דכל מעשה ב"ד דמיירי בהכי וי"ל דעובדא דבסמוך דהוי בבי דינא דרב הונא הוי ברישא ואשמועינן דבלא הוחזקו יחזיר אפי' שיירות מצויות והכא אשמועינן דאם הוחזקו נמי יחזיר אם אין שיירות מצויות וא"ת ומאי טעמא יחזיר לאשה כיון שיש שני יוסף בן שמעון בעיר וי"ל כיון שאנו יודעים שזה אבד גט כאן אין לחוש שגם האחר איבד כיון שאין שיירות מצויות ושמעתין אתיא כר"א דלרבי מאיר כיון שהוחזקו שני יוסף בן שמעון אין הגט כשר עד שיהא מוכיח מתוכו שהוא של זה כדמוכח פרק כל הגט (גיטין דף כד:): דתנן כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ודייק הא גדולה מצי לגרש מני ר"א היא ובעדי מסירה משמע דלר"מ אפילו גדולה לא מצי מגרש וההוא דהמגרש (שם דף פו:): דשני גיטין שוין שנתערבו ומוקי כר"מ מיירי במשולשים דמוכיח מתוכו [וע"ע תוס' גיטין כד: ד"ה בעדי]: (תוספות)

חיישינן לשני שוירי וא"ל רב חסדא לרבה פוק עיין בה דלאורתא בעי מינד רב הונא נפק דק ואשכח דתנן כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא דכי מקום שהשיירות מצויות דמי וקא פשיט רבה דיחזיר אלמא אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון אין אי לא לא עבד רבה עובדא (בההוא גיטא דאשתכח) בי כיתנא דפומבדיתא כשמעתיה איכא דאמרי היכא דמזבני כיתנא והוא שלא הוחזקו אע"ג דשכיחין שיירתא ואיכא דאמרי היכא דתרו כיתנא ואע"ג דהוחזקו דלא שכיחא שיירות רבי זירא רמי מתניתין אברייתא ומשני תנן המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול ורמינהי מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה קתני מיהת בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפילו לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו דלא נהדר והיינו דרבה איכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו לא נהדר ופליגא דרבה בשלמא רבה לא אמר כר' זירא מתניתין אלימא ליה לאקשוויי אלא רבי זירא מ"ט לא אמר כרבה אמר לך מי קא תני הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה דלמא הא אמר תנו נותנין ולעולם כדקיימא לן לאלתר למ"ד לר' זירא במקום שהשיירות מצויות ואע"ג שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ופליגא דרבה במאי קא מיפלגי רבה סבר דקתני כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר דאשתכח בב"ד עסקינן וב"ד כמקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו לא יחזיר לא הוחזקו יחזיר ורבי זירא אמר לך מי קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח אבראי ר' ירמיה אמר כגון דקא אמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דלמא אתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קא משמע לן רב אשי אמר כגון דקא אמר נקב יש בו בצד אות פלונית ודוקא בצד אות פלונית אבל נקב בעלמא לא רב אשי מספקא ליה סימנים אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה

דף י"ח חיישינן לשני שוירי. אע"פ שבא אחד לפנינו ואמר ממני נפל ופלוני היה משלחו לאשתו ויודעין אנו שאין שם בשוירי שני אנשים ששמותיהן שוין חיישינן שמא שוירי אחרת יש ויש בה יוסף בן שמעון אחר: ואמר ליה רב חסדא לרבה גרסינן: כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר. כל מילתא דאתא לב"ד לקיים דליכא למיחש לנמלך עליהן שלא ליתנן הרי זה יחזיר וזה מקוים בב"ד היה ולכך הובא שם: כשמעתיה. דבעינן תרתי והכא חדא הוא דהואי ואכשריה: היכא דמזבני כיתנא. דשיירות מלויות שם לבא ולקנות ואהדריה משום דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר שנכתב בה ולא חיישינן לומר יש עיר אחרת ששמה כזו: ואיכא דאמרי היכא דתרו כיתנא. במי המשרה שם נמלא הגט ומאי כשמעתיה שהוחזקו שני יוסף בן שמעון באתה עיר שנכתב בה ואכשריה דבמקום שנמלא בו לא היו שיירות מלויות: בשלמא רבה. דאמר שינויא ארומיא דמתניתין דגיטין אמתני' דנזיקין: לא אמר

כר' זירא. דרמא מתני' אברייתא: דמתניתין אלימא ליה לאקשווי. משום דהיא עיקר ויש תימה כסותרות זו את זו וכריך לחזר שיתיישבו דאילו ברייתא יש לומר אינה עיקר רבי לא שנאה רבי חייל מניין לו: ולעולם כדקיימא לן כשנמלא לאלתר. ואם לאו פסול שמא אינו של זה אבל ברייתא ליכא לשנויי הכי דכיון דתנא בהדיא יחזיר לאשה הוה ליה לפלוגי בין לאלתר בין לזמן מרובה ללא דמיא למתניתין דהתם לא יחזיר תנא ומדוקיא הוה דייק יחזיר היכא דלמר תנו וכיון דלא תנא יחזיר לא הוה ליה לפלוגי: דאשתכח אבראי. שאין השיירות מלויות: ר' ירמיה אמר. הא דקתני יחזיר כגון דלמרי עדים החתומין בו מעולם לא חתמנו בו: ודוקא כלל אות פלונית. דהוה ליה סימן מובהק ואפילו אם תימלי לומר גבי חזרת אבידה בסימנין דאיבעיא לן לקמן (דף כז.) דאורייתא או דרבנן אפילו פסדת סימנין דרבנן יש לסמוך על סימן מובהק כזה למשרי אשת איש דאורייתא: מספקא ליה לרב אשי סימנין. שמחזירין בהן אבידה או דאורייתא היא ואפילו באיסור דאורייתא או סמכינן אסימן כל דהו: אי דרבנן. ודוקא באבידה שהפקר ב"ד הפקר אבל במידי דאיסורא לא סמכינן ואי קשיא נימא הכי קסבר סימנין דרבנן ונפשוט בעיין דלקמן לאו פירכא היא דמנלן דפשיטא ליה אי נמי מספקא ליה איה עליה למיסר מספיקא: (רש"י)

תוספות חיישינן לשני שוירי. וא"ת א"כ לרב הונא היאך יגרש כל אדם את אשתו לר"מ דאינו מוכיח מתוכו כיון דחיישינן לשני שוירי וי"ל כיון דלא הוחזקו הוי שפיר מוכיח מתוכו ומ"מ כשנפל חיישינן: נפק דק ואשכח כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר. פרש"י דההוא גיטא הוה כתיב ביה הנפק ופשיט שפיר ממתני' דמעשה ב"ד יחזיר אך מה שפירש כשנפל מן השליח קשה דא"כ מה מועיל ההנפק כיון שלא בא ליד האשה עדיין דאם יש לחוש לנמלך בלא הנפק הכי נמי יש לחוש להנפק ותו דבעל לא מקיים גיטא וי"ל דאי כתיב ביה הנפק מיירי שנפל מן האשה ושאלת אותו האשה ואומרת שהוא שלה וקא פשיט דיחזיר ולא חיישינן שמא משקרת ומאשה אחרת נפל אע"ג דהשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו כמו במעשה ב"ד דיחזיר ואע"ג דאשתכח בב"ד שהשיירות מצויות ולא חיישינן שמא מאחר נפל כיון דלא הוחזקו ואי מיירי שהשליח שואלו לגרש את האשה י"ל דלא כתיב בו הנפק ומוכיח נמי שפיר כיון דבמעשה ב"ד יחזיר דלא חיישינן לנמלך דכיון שכתוב בו הנפק ודאי נעשה הלואה דלוח לא מקיים שטרא כדאמרין לקמן בפרקין (דף כ:.) ולא חיישינן נמי שמא מאחר נפל אע"ג דהשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו בהיא גיטא נמי דאשתכח שהשליח שואל הגט ולא שייך למימר נמלך כיון שהגט ביד השליח דאין יכול לבטל הגט שלא בפני השליח ולא ניחוש כמו כן שמא מאחר נפל אף על גב דהשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו וא"ת אביי דאמר פ' האשה שהלכה (יבמות דף קטו: ושם) דחיישינן לתרי יצחק אפי' לא הוחזקו תקשי ליה ממתניתין דכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר וי"ל דמוקי לה דאשתכח חוץ לב"ד שאין השיירות מצויות כר' זירא אבל לגבי תרי יצחק לא שייך לפלוגי בין מצויות לשאין מצויות דלעולם יש להסתפק ביצחק מעיר אחרת כמו מעיר זאת אי נמי מוקי מתני' דאשתכח בב"ד ואפי' הכי לא חיישינן לאחר כיון שזה האיש שואל גט וידעינן שאבד גט ואין אנו מכירין אחר אין לחוש שמאחר נפל ונפל ממנו כמו כן כאן אבל התם אין אנו יודעים איזה יצחק מת אם מעיר זאת או מעיר אחרת: אין הבעל מודה לא יחזיר. אע"ג דנאמנת לומר גרשתי (גיטין דף סד:) הכא אינה נאמנת דמעשה פניה כיון דהגט מסייעה: ואפילו לזמן מרובה. תימה כיון. שמודה שממנה נפל וכבר גירשה אמאי הוה לן למימר דלא יחזיר כיון דנאמן לומר גרשתי כדאמר פרק יש נוחלין (ב"ב דף קלד:) אפילו נפל מאחר נחזיר לה לראיה בעלמא וי"ל דנאמן לומר גרשתי ותהא מגורשת מכאן ולהבא הואיל ובידו לגרשה אבל הכא שאומר שכבר גרשה מזמן הכתוב בגט כמו שאינו נאמן למפרע כך אינו נאמן להבא ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בו בחזרה זו ולא חיישינן שמא מאחר נפל ואפילו לזמן מרובה: מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד כו'. ואומר הבעל שהוא אותו יוסף וא"ת והלא

כשאין העדים אומרים כן אינו נאמן לומר שהוא שלו אלא אנו חוששין שמא מאחר נפל ועתה שעדים אומרים שלא חתמו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון למה יהא נאמן ליחוש שמא לאחר חתמו ולא לזה וי"ל דאף כי אין עדים מה שאינו נאמן אע"ג שאומר מכיר אני שהוא שלי לפי שמספק אומר שהוא שלו לפי שסבור שלא איבד אחר גט רק הוא לכך אומר שהוא שלו אע"פ שאינו מכיר אבל כשעדים אומרים שלא חתמו רק על גט אחד של יוסף בן שמעון במזיד לא ישקר אם חתמו לאחר לומר שלא חתמו דאינו חשוד לקלקלה כמו שנאמן לומר גרשתיה ואית ספרים דגרסי אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון זה אתי שפיר טפי וצריך לומר שלא ראו עדים החתימה דאי ראו החתימה שהיא שלהם א"כ הוה ליה למימר מהו דתימא דלמא אתרמאי עדים כעדים וחתימה

כחתימה:

(תוספות)

א

-

יט

דף

אירכס ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה ניהלי וקא סברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא אהדרוה ניהלי ודוקא צורבא מדרבנן אבל איניש דעלמא לא גופא מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהבעל מודה מיהא יחזיר לאשה וליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן לה עד תשרי ואזל בעל זבין פירי מניסן ועד תשרי ומפקא לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין הניחא למ"ד כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות שפיר אלא למ"ד יש לבעל פירות עד שעת נתינה מאי איכא למימר כי אתיא למטרף אמרינן לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך ומאי שנא משטרי חוב דתנן מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי וקא טריף לקוחות שלא כדין התם נמי ליהדר וכי אתי למטרף נימא ליה אייתי ראייה אימת מטא שטר חוב לידך אמרי הכא גבי גט אשה אתי לוקח ותבעה אמר האי דהדרוה ניהלה רבנן לגיטא משום דלא תעגין ותיתיב השתא דקא אתיא למטרף תיזל ותיתי ראייה אימת מטא גיטא לידה הכא גבי שטר חוב לא אתי לוקח ותבע מדאדהדרוה ניהליה רבנן לשטר חוב פשיטא למאי הלכתא אהדרוה ניהליה למטרף הוא שמע מינה קמו רבנן במילתא ומקמי דידי מטא שטרא לידה: שחרורי עבדים וכו': ת"ר מצא שטר שחרור בשוק בזמן שהרב מודה יחזיר לעבד אין הרב מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהרב מודה מיהא יחזיר לעבד ואמאי ניחוש שמא כתב ליתן לו בניסן ולא נתן לו עד תשרי ואזל עבדא וקנה נכסין מניסן ועד תשרי ואזיל הרב וזבנינהו ומפיק ליה לשחרור דכתב בניסן וקא טריף לקוחות שלא כדין הניחא למ"ד זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וכאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין ליה שפיר אלא למ"ד חוב הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות מאי איכא למימר דכי אתי למטרף אמרינן ליה אייתי ראייה אימת מטא שחרור לידך: דייתיקי מתנה וכו':

ת"ר איזו היא דייתיקי דא תהא למיקם ולהיות שאם מת נכסיו לפלוני מתנה כל שכתוב בו מהיום ולאחר מיתה אלמא אי כתיבא מהיום ולאחר מיתה הוא דקני ואי לא לא קני אמר אביי הכי קאמר איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ורמינהו מצא דייתקאות אפותיקאות ומתנות אע"פ ששניהם מודין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אמר רבי אבא בר ממל לא קשיא

רפ"י אירכס ליה גיטא. שהיה שליה להציא ואירכס ליה ואשכחיה: אמר אי סימנא. תשיבא לכו אית לי בגויה סימנא: ואי טביעות עין. תשיבא לכו אית לי בגויה טביעות עינא מכירו אני בכתב ידי הסופר והעדים מדת ארכו ורחבו כאלם המכיר את חבירו בטביעת עין שטבע בו ואין בו סימן: וקסברי. רבנן סימנין דאורייתא שלא אמרתי סימן מובהק והחזירוהו לי: ודוקא לאורבא מדרבנן. דמוחזק לן ביה דלא משני בדיבוריה: ולא נתן עד תשרי. וכל זמן שלא נתן היה לו לאכול ולמכור פירי נכסי מלוג שלה שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה לירושה: וזבין פירי. כמשפטו: שפיר. יש לה לטרוף כל מה שמכר משעת כתיבה והא פלוגתא במסכת גיטין בפ' שני (דף יז:): אימת מטא גיטא לידך. מיד בעליך: אימת מטא שטרא לידך. מיד הלוא מתחלה: אתי לוקח ותבע. אי אתיא למיטרף מסיק אדעתיה לתבוע אייתי רחיה אימת מטא גיטא לידך בזמנא קמא: מקמי דידי. מקודם שמכר לי הלוא נכסיו מטא שטר מיד ליה למלוא בראשונה: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא בפ"ק דגיטין (דף יב:): זכות הוא לעבד. טובה היא אלכלו שמתירו בקהל וכיון דזכות הוא איכא לתרוצי דמשעה שנכתב זכה בשחרור דלכי מטא שטר גט לדיה נעשה בן חורין למפרע משעת חתימה: חוב הוא לעבד. חובתו הוא שיוכל מתחת רבו כלומר הפסד הוא לו שאם עבד כהן הוא פוסלו מן התרומה ואם של ישראל אסרו בשפחה כנענית דזילא ליה וסכיחא ליה ופריאל ליה: מאי איכא למימר. דהשתא ליכא למימר עדיו בחתומיו חבין לו דאין חבין לאדם שלא בפניו: דא תהא למיקם. שטר זה יהיה לקום ולהיות בכל הכתוב בו דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי: מתנה. מתנת בריא איזו היא כל שכתוב בו כו': מהיום ולאחר מיתה. גוף הקרקע קנוי לו מן היום ואין לו עוד רשות למוכרה וליתנה ולהוריקה והפירות אינו אוכל כל ימי חייו אללא לאחר מיתה: ואי לא לא קני. בתמיה כל שכן דאם יהיב ליה גוף ופירות במעכשיו דקני טפי סתם מתנת שכיב מרע לא קניא לו אללא לאחר מיתה דמחמת מיתה הוא מלווה: הא אמר תנו נותנין. אמתני' פריך דתלי טעמא בשאני אומר נמלך עליהם שלא לתנו: אפותיקאות. שעשה לו שדה אפותיקי למלוה על פה שהיתה לו עליו מלוה ישנה: לא יחזיר. שמא כתבה לזה ולא מסר לו ולא זכה בקרקע וחזר וכתב לאחר ומסר לו השטר וזכה בו ובא לחזור בו מן השני ורובה לתת לראשון וחפץ שימסרו לו שטר זה שיוציאה בבית דין ונמלא זמן שטר של זה קודם לשטרו של שני ויוציאה מידו בדין: (רפ"י)

תוספות אי סימנין דאורייתא. בגט נמי מהדרין ואי סימנין דרבנן מה שמחזירין אבידה בסימן שאינו מובהק מדרבנן משום דהפקר בית דין הפקר אבל מדאורייתא צריך או עדים או סימן מובהק וגט נמי דאיסור הוא לא מהדרין אלא בסימן מובהק: אבל איניש דעלמא לא. מפרש ר"ת דעם

הארץ נמי אית ליה טביעות עינא כדאמר בפ' גט פשוט (ב"ב דף קסח.) האי מאן דבעי לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה והאי דלא מהדרין ליה משום דלא מהימן: וליחוש דלמא כתב ליתן בניסן כו'. ואפילו לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו הכא גבי אשה חוב הוא לה ואמתני' דדייקין הא אמר תנו נותנין וכן אמתני' דהמביא גט ממדינת הים לא פריך ניחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' כיון דעתה שבה לגרשה רואין שהזמן מוקדם ויש קול שלא נמסר ביום שנכתב ויזכרו לקוחות לומר אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל הכא שהבעל מודה שממנה נפל וגירשה ביום הכתיבה פריך וניחוש שמא יסברו לקוחות שאמרה אמת ולא יאמרו בשעת טריפה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך וא"ת ואמאי לא פריך אמתני' דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ליחוש שמא לא יתן עד שנה וכי תימא כיון דליכא ריעותא דנפילה י"ל יום שנכתב נמסר ואפי' נמסר נמי אחר זמן יש קול שלא נמסר ביום שנכתב כי רואים בשעת קבלת הגט שהוא מוקדם ויזכרו לקוחות לומר כשתטרף אייתי ראייה דהא לעיל (דף יב:) פריך גבי כותבין שטר ללוה ויש לומר דגבי כותבין שטר ללוה פריך שפיר משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף (ב"ב מב.) ויש לחוש שמא לאחר זמן ימסור לו בצנעא ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה אבל גט דיהבי בפרהסיא דצריך עדי מסירה אפילו לר"מ דאין דבר שבערוה פחות משנים כדפירש ר"ת ורשב"ם בגיטין (ד. ד"ה דק"ל) ועוד דרגילות לגרש בפרהסיא לגלות שהיא פנויה יש קול שנתגרשה אחר זמן כתיבה ולא יטעו הלכות אבל אכתי קשה אמאי כותבין גט לאיש כו' ניחוש שמא תזנה אחר הכתיבה ויתן לה בצנעא כדי לחפות עליה וי"ל דמיד שנכתב הגט נותן לה דלא מקדים איניש פורענות לנפשיה: אימת מטא גיטא לידך. בשאר גיטין לא אמרינן כן דמסתמא ביום שנכתב נמסר אבל זה דנפל אתרע:

דף יט - ב

הא בבריא והא בשכיב מרע מתניתין דקתני הא אמר תנו נותנין בשכיב מרע דבר מהדר הוא דאמרינן מאי איכא למימר דלמא כתבה מעיקרא להאי ואמליך ולא יהבה ניהליה והדר כתבה לאיניש אחרינא ויהביה ניהליה השתא קא הדר ביה מההוא דיהבה ניהליה אי במתנת בריא יהבה ליה לית ליה פסידא דכי נפקא תרתיה בתרייתא זכי דהא הדר ביה מקמייתא אי במתנת שכיב מרע נמי יהבה ניהליה לית בה פסידא דבתרייתא זכי דקא הדר ביה מקמייתא כי קתני בברייתא אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה בבריא דלאו בר מהדר הוא דאמרינן דלמא כתבה להאי מעיקרא ואמליך ולא יהבה ליה והדר כתבה לאיניש אחרינא ויהבה ליה השתא קא הדר ביה מההוא דיהבה ליה וסבר מהדר לא מצינא הדרנא בי אימר להו דאנא להאי יהבתא וניהדרו ניהליה כתבא כי היכי דכי מפיק האי כתבא דקדים זכה ביה הוא אלא אמרינן ליה אנן האי כתבא לא יהבינן ליה להאי דלמא מכתב כתבת מיהב לא יהבת ניהליה ויהבתה לאיניש אחרינא וקא הדרת ביה אי לא יהבתה לאיניש אחרינא וקא בעית דתתבה להאי כתיב ליה השתא כתבא אחרינא ויהביה ניהליה דאי יהבת לאיניש אחרינא לית בה פסידא דקדים זכי מתקיף לה רב זביד והא אידי ואידי דייקאות קא תני אלא אמר רב זביד הא והא בשכיב

מרע ולא קשיא הא ביה והא בבריה מתניתין דקא אמר תנו נותנין בדידיה דבר מהדר
הוא דאמרינן א"נ יהבה לאיניש אחרינא לית בה פסידא דקמא ובתרא בתרא זכי דהא
הדר ביה מקמא כי קא תני בברייתא אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה
בבריה דאמרינן דלמא כתב אבוה להאי ואמלך ולא יהביה ניהליה ובתר אבוה כתב איהו
לאיניש אחרינא ויהבה ליה והשתא קא הדר ביה מההוא סבר מהדר לא מצינא הדרנא
בי אימר להו דאבא יהבה ליה להאי ונתבו ליה כתביה וניזיל ונפיק מיניה דהוא זכי
ונפלוג בהדיה הלכך אמרינן ליה אנן האי כתבא לא יהבינן ליה להאי דדלמא מכתב
כתביה אבוה מיהב לא יהבה ליה ויהבתיה את לאיניש אחרינא וקא הדרת ביה אלא אי
קושטא קא אמרת דיהב ליה אבוך זיל את השתא כתיב ליה שטרא אחרינא דאי נמי לא
יהבה ליה אבוה וכתבתיה את לאיניש אחרינא לית בה פסידא דקמא ובתרא קמא זכי:
ת"ר מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא
לזה בזמן שהאשה מודה מיהת יחזיר לבעל וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה
עד תשרי ואזלה זבנתה לכתובה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב
בניסן ואתא למטרף לקוחות שלא כדין אמר רבא

רפ"י הא בצריא. שהיה שטר מתנת צריא ללא כתיב ביה כדקליר ורמי בערסיה כדין שכותבין
בשטרי מתנות שכיב מרע: דבר מהדר הוא. שיכול לחזור במתנתו אם כתב שני שטרות השני זכה
שהרי חזר בו מראשון: אי במתנת צריא יהבה ניהליה. למהו בתרא: לית ליה פסידא. בהאי שטרא
דמהדרא ליה להאי: בצריא. כגון שהיה השטר זה הנמלא מתנת צריא שהוא זכה לשטר המאוחר לו
שאינו יכול לחזור במתנתו: דאי יהבתיה לאיניש אחרינא לית ליה פסידא. בשטרא דכתבת השתא
דמאן דקדים שטריה זכה: ביה. שעדיין הוא קיים ואמר תנו לזה: הא בצריה. שמת מחליו וזה בנו
אומר החזירה: דבר מהדר הוא. ממתנה זו אם חזר בו לאחר שיאלו שני שטרות בצ"ד יזכה האחרון:
א"נ יהבה. שוב לאיניש אחרינא במתנת צריא: לית ליה פסידא. למהו בתרא בהאי שטרא דמהדרינא
ליה להאי: כתבה איהו. הבן: דהוא קדים. שהיא שטרו קודם דכיון דמת אביו מחליו זכה משנתנה
לו: ונפלוג בהדיה. אחלוק עמו בקנוניא זו: קמא זכה. מאחר ששני השטרות יאלו משמך הקודם
זכה שמתנת צריא הם והשתא דאוקימנא טעמא דלא יחזיר משום דלמא כתבה להאי ואמלך ולא
יהבה ליה והדר כתבה לאיניש אחרינא ליכא למרמי אמתנות ולא תידוק מתני' גבי מתנות הא אמר
תנו נותנין דכי נמי אמר תנו שייך למימר טעמא דלא יחזיר משום שאני אומר כתובין היו ונמלך
עליהן שלא לתנו והדר כתבה לאיניש אחרינא וגבי דייקאות ע"כ אם אמר תנו נותנין אם הוא
קיים דהא תנא דידן טעמא משום שאני אומר נמלך עליהן שלא לתנו ואי נמי הכי הוה דנמלך
השתא אם אמר תנו נותנין דליכא למיחש למידי וה"ק מלא דייקתי או מתנה לא יחזיר שאני אומר
כו' והיכא דאמר תנו שייך למימר לא יחזיר משום טעמא דשאני אומר כגון מתנת צריא או בשכיב
מרע ומת וצריה קאמר תנו שמעי' ממתני' דלא יחזיר ולא דייקנן האמר תנו נותנין והיכא דלא
שייך למימר שאני אומר כגון בשכיב מרע שלא מת מחליו דייקנן האמר תנו דבטל שאני אומר
הלכך נותנין: מלא שובר. שכתבה אשה לבעלה התקבלתי כתובתי ועודה תחתיו: ולא נתנה עד תשרי.
והוא לא פרע עד תשרי: ואזלה. איהי בעודה תחתיו בין ניסן לתשרי: וזבנתה לכתובה. לאחר: בטובת

הנאה. כלומר בזול לפי שנותן מעותיו בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה ויפסיד מי שלקחה ואם ימות בעלה או יגרשנה יהיה לוקח במקומה ויגבה כתובתה ושוב לא היה לבעלה לפרוע לה הכתובה אלא ללוקח ושוב שכתב בשמה אינו כלום: ומפיק לשובר. שכתוב בניסן ויקדום לשטרם של לוקח ויחזיק הבעל בקרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדון: (ה"י)

תוספות ברייתא בבריא דלמא כתבה להאי ולא יהביה ליה. היינו דלא כאביי דלדידיה אמאי לא נהדר כיון שהוא רוצה דעדין בחתומיו זכין לו היכא דמטא שטרא לידיה ואביי יתרץ כדרב זבד דבסמוך: והא אידי ואידי דייתיקאות קתני. וא"ת ולפרוך נמי והא מתנות קתני ואור"ת דמיירי מתני' שפירש שנותן לו גוף ופירי מהיום אם לא יחזור עד לאחר מיתה דמצי הדר ביה ורש"י דחק לפרש דגבי מתנות אפי' אם אמר תנו אין נותנין וה"פ דמתניתין שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנן ויהיב לאיניש אחרינא ועתה רוצה לחזור בו מן השני וליתנה לראשון לפיכך. אפילו אם אמר תנו אין נותנין אבל דייתיקי אם אמר תנו נותנין דאפילו נמלך ונתן לאחר יכול לחזור וקשה לפירושו דא"כ פירוש דנמלך דמתני' יהיה בשני עניינים ותו לעיל גבי גט דדייק הא אמר תנו נותנין אפילו לזמן מרובה לפרש"י ז'ל מנ"ל לפרושי הכי דלמא ה"פ משום דנמלך איכא למיחש שמא לא ניתן הגט עדיין ולכך אפילו אם אמר תנו אין נותנין אלא לשון ונמלך משמע שעתה אינו רוצה כדפרישית לעיל (י"ח. ד"ה הא): ובתר אבוב כתבה איהו לאיניש אחרינא. תימה אמאי לא אמרינן נמי שנתנה האב תחלה במתנת שכיב מרע ואח"כ האב עצמו כתבה להאי ולא יהבה ליה ומת האב ונתקיימה המתנה לראשון והבן רוצה שתהיה לשני: מצא שובר כו' וליחוש דלמא כתב ליתן בניסן כו'. וא"ת לפרוך על מתני' דגט פשוט (ב"ב דף קסז.) דכותבין שובר לאשה וכ"ת לא חיישינן אלא היכא שנפל ואתרע הא פריך לעיל (יב:) גבי כותבין שטר ללוה אע"ג דליכא ריעותא וי"ל דמצי לדחויי בשטרי הקנאה אבל הכא אי בשטרי הקנאה מיירי כי אין האשה מודה נמי יחזיר לבעל דאין אשה מודה משמע אפילו אינה אומרת שהוא מזויף אלא אומרת שכתבה ליתן ולא נתנה ואומרת עתה אל תתנו לפי שנמלכה דומיא דמצא שוברין דמתניתין דלא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך כו':

שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מחול אביי אמר אפילו תימא ליתיה לדשמואל הכא במאי עסקינן בששטר כתובה יוצא מתחת ידה ורבא אמר אי משום שטר כתובה חיישינן לשתי כתובות ואביי אמר חדא לשתי כתובות לא חיישינן ועוד שובר בזמנו טריף אביי לטעמיה דאמר עדין בחתומיו זכין לו: מתני' מצא איגרות שום ואיגרות מזון שטרי חליצה ומיאונין ושטרי בירורין וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות הרי זה יחזיר וכמה אגודה של שטרות שלשה קשורין זה בזה רשב"ג אומר אחד הלוח משלשה יחזיר ללוה שלשה הלוחין מן האחד יחזיר למלוה מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו אם יש עמהן סמפונות

יעשה מה שבסמפונות: **גמ'** מאי שטרי ברורין הכא תרגמו שטרי טענתא רבי ירמיה אמר זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד: וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר: ההוא גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא דהוה כתיב ביה בשויורי מתא דעל רכיס נהרא אמר רב הונא

רש"י ש"מ. מדללא חיישינן להכי דאי נמי הוה הכי שפיר זכי בעל שזובר שנכתב לשמה: איתא לדשמואל. דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר המוכר הזה ומחלו מחול הוא אלל הלכה הלכך אם מכרה זו כתובה באייר דהיינו שטר חוב וחזרה ומחלתה לבעל בתשרי מחול ושפיר טריף בעל: בשטר כתובה יולא מתחת ידה. שמביאה לפנינו לזכא למיחש לשמא מכרה בטובה הנאה שאילו מכרתה היתה מוסרת הכתובה ביד הלוקח: לשתי כתובות. שמא שני שטרי כתובה היו לה [ויש] לחוש שמא מסרה אחד ללוקח ובאה לחזור בה ולמחול אלל בעלה ומוסרת לו שזכר המוקדם לשטר שז לוקח אלל ודאי איתא לדשמואל ומתוך שבידה למחול שטר כתובה לבעלה עכשיו לא חיישינן לשמא כתבה ליתן בניסן כו': ואביי אמר. מהכא לא תסייע לשמואל: חדא לשתי כתובות לא חיישינן. הלכך לזכא למיחש לדלמא זבנתה בטובה הנאה: ועוד. אי נמי זבנתה בטובה הנאה לית לן למיחש לשמא כתבה לשזכר בניסן ולא קבלה עד תשרי דאי נמי הכי הוה כי מטא שזכר לידיה בתשרי זוכה למפרע בזמן חתימתו ולא הוה ממכרה שבנתיים כלום ושזכר בזמן הכתוב בז טורף ואביי לטעמיה כו': מתני' איגרות שום. ששמו ב"ד נכסי ליה למלוה בחובו: ואיגרות מזון. שקיבל עליו לזון את בת אשתו: מיאונין. קטנה יתומה שהשיאה אמה ואחיה לדעתה יולאה ממנו במיאון ואינה רכיכה גט אלל אומרת בפני שלשה אי אפשי בפלוני בעלי וכותבין לה ב"ד שטר שמיאנה בפניהם להיות לה עדות שמתרת לינשא: שטרי ברורין. בגמרא מפרש: הרי זה יחזיר. לזכא למיחש לשמא נמלך דהא ב"ד לא כתבום אלל בדבר מקויים ולפרעון נמי לזכא למיחש דבהני שטרות לא שייך בהו פרעון כדאמרין לעיל (ד' טז): ואפילו למ"ד שומא הדך איהו דאפסיד אנפשיה: מלל בחפיסה או דלוסקמא. שום שטר: או שמלל תכריך של שטרות. בכרך או באגודה ובגמרא מפרש מאי חפיסה ודלוסקמא ותכריך ואגודה: הרי זה יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא כדמפרש בגמ' שהכלי סימן כשיאמרו הבעלים בכלי כך וכך מללאת אותם וכן תכריך ואגודה הרי זה יחזיר דדבר שיש בו סימן הוא כדמפרש בגמרא: אחד הלכה משלשה. אם שלשה שטרות של ליה אחד הן שליה משלשה בני אדם: יחזירם. מולאם: ללוח. דודאי פרעם והחזירם לו ומידו נפלו שאם מידם נפלו מי קבלם למקום אחד: ואם שלשה לויס הם. שלוו מאדם אחד: יחזירם. המולאם: למלוה. שהדבר ידוע שממנו נפלו: מלל שטר בין שטרותיו ואין יודע מה טיבו. אללו אם הלכה הפקידו אללו או המלוה או שמא מקלתו פרוע ומסרוהו לו להיות שליט ביניהם ושכח: יהא מונח. בידו ולא יחזיר לא לזה ולא לזה: ואם יש עמהן סמפון. מילי מילי קתני המולל בין שטרותיו שזכר שנכתב על אחד משטרותיו: יעשה מה שבסמפון. והשטר בחזקה פרוע ואע"פ שהיה לשזכר הזה להיות מונח ביד הלכה אמרינן האמינו הלכה ואומר מחר תנה לי ושכח: גמ' זה בורר לו אחד. כשבוררין להן דיינין כותבין להן זה בירר לו את פלוני וזה בירר לו את פלוני שלל יוכלו לחזור בהן: דאשתכח בי דינא. מקויים בהנפק והשליח המביאו אומר ממנו נפל: (רש"י)

תוספות ש"מ איתא לדשמואל. וא"ת וניחוש שמא מכרה במעמד שלשתן שאינה יכולה למחול כדמוכח פרק האיש מקדש (קדושין ד' מח. ושם ד"ה כי) גבי התקדשי לי בשטר חוב או במלוה שיש לי ביד אחרים דקאמר במלוה בשטר במאי פליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואיבעית אימא כ"ע אית להו דשמואל ובאשה סמכה דעתה פליגי כו' ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא דאמר במעמד שלשתן קנה ולא מסיק כ"ע אית להו דרב הונא ובאשה סמכה דעתה פליגי כדאמר לעיל ש"מ דאינו יכול למחול וי"ל דליכא למיחש שמא מכרה במעמד שלשתן דאי ליכא עדים שמכרה הבעל והאשה יכפרו המכירה ואי איכא עדים נשיילינהו היכי הוה אם אומרים שנתרצה הבעל או שתק א"כ מודה שהשובר שקר ואם מוחה שאמר כבר פרעתי לה א"כ השובר נעשה קודם המכירה ואינהו דאפסידו אנפשייהו ועוד י"ל דלא תקנו מעמד שלשתן אלא בדבר שראוי לגבות מיד אבל בכתובה דאינו חייב עתה עד אחר גרושין וגם שמא לא תתגרש לא תקנו מעמד שלשתן וכן צריך לומר בפרק החובל (ב"ק דף פט. ושם) גבי האשה שחבלה (בבעלה) לא הפסידה כתובתה ואמאי תזבין במעמד שלשתן אלא משום דלא תקנו בכתובה כדפרישית וזה אין לחוש שמא מכרה אחר גרושין במעמד שלשתן כי אחר גרושין מסתמא מכרה בדמים יקרים וכשיוציא הבעל שוברה שקדם היא צריכה לשלם ולא תרויח כלום בקנוניא ולא חיישינן אלא שמא מכרה בעודה תחתיו בטובת הנאה שהיא דבר מועט ואינה צריכה לשלם אלא מעט ומרווחת הרבה ומשני איתא לדשמואל ואם היתה מוחלת לבעלה לא תפרע ללקוחות אלא דבר שנתנו ותרויח הרבה ואע"ג דגבי ערב לאשה בכתובה ורוצה לגרשה תנן בפרק גט פשוט (ב"ב ד' קעג:) דידור הנאה אלמא חיישינן לקנוניא אע"פ שיתחייב לפרוע הכל לערב ולכך חיישינן לקנוניא לפי שאין לו במה לשלם לא דמי דהתם מפסיד הערב מיד וחיישינן לקנוניא אבל הכא דאינו אלא חששא בעלמא שמא לא מכרה ואפי' מכרה שמא לא יפסידו הלקוחות כי אינו מוציא מהם אלא חוב שהיה להם על הבעל יהיה להם על האשה וגבי חייב מודה דחיישינן לעיל לקנוניא לפי שיוציא מיד מן הלקוחות ועוד יש לחוש משום לקוחות שלא באחריות שיפסידו לגמרי: שובר בזמנו טורף. אע"פ ששטר מכירה נמסר ללקוחות תחילה אינו מועיל וטורף הבעל כדן וכן אמר לעיל גבי שחרורי עבדים ונראה שתקנת חכמים היא שזוכה משעת חתימה אע"פ שלא נמסר לו עד ימים רבים אחרי כן שאם לא כן לעולם לא יוכלו העדים לחתום אלא אם יראו המסירה משום חששא דכתב בניסן ולא נתן עד תשרי ומזבין ביני וביני ולענין איסור נראה דאם עבד בא על בת ישראל קודם שבא לידו גט שחרור שפסלה ושמא גם גבי איסור זכין לו משעת חתימה אע"פ דלא שייך טעמא דפרישית מ"מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וא"ת והא אביי סבר כר"א דאמר עידי מסירה כרתי גבי מתנתא דחתימי עלה תרי גיסי ור"א סבר בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צד:) כתב לזה ולא מסר לו לזה ומסר לו לזה שמסר לו תחילה קנה וי"ל דהיינו בשני שטרות שזמנן כתוב בשוה ביום אחד שאין ניכר מתוכו איזהו מהם קודם לכך אזלינן בתר מסירה אבל אין זמנן שוה החתום קודם זכה אע"פ שהמאוחר נמסר תחילה ובעובדא דהתם דכתבתניהו לרמי בר חמא בצפרא ולרב עוקבא בפניא ואוקמיה רב ששת בידיה דרמי בר חמא משום דקדים ורב נחמן אוקמיה לרב עוקבא בנכסיה משום שודא התם מיירי דלא ידעינן למי נמסר תחילה ורב ששת סבר כמו שנכתב תחילה לרמי מסתמא גם לו נמסר קודם ורב נחמן סבר כיון דאינו מוכיח מכח השטר שקדם אין לומר שנמסר לו תחילה אע"ג שנכתב קודם ולכך הוה דינא שודא אבל אם הוה ידעינן למי נמסר קודם היה זוכה כיון ששניהם כתובים ביום אחד וא"ת וניחוש דלמא זבנה כתובה ביום שנכתב השובר דהשתא ליכא למימר עדיו בחתומיו זכין לו וכשיוציאו הבעל והלקוחות שטרם יהא זמנם שוה ואין ידוע דמי קדם ויאמר הבעל ללקוחות תביאו ראיה שקדמתם לפי שהוא מוחזק שהנכסים שלו והלקוחות רוצין לטרוף בשביל האשה וי"ל דהא ליכא למיחש שתמכור ביום כתיבת השובר:

חיישינן לשני שוירי א"ל רב חסדא לרבה פוק עיין דלאורתא בעי לה רב הונא מינך נפק דק ואשכח דתנן כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר א"ל רב עמרם לרבה היכי פשיט מר איסורא מממונא א"ל תרדא שטרי חליצה ומיאונין תנן פקע ארזא דבי רב מר אמר משום לתאי דידי פקע ומר אמר משום לתאי דידי פקע: מצא בחפיסה או בדלוסקמא: מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא אמר רבה בר שמואל טליקא דסבי: תכריך של שטרות או אגודה של שטרות וכו': ת"ר כמה הוא תכריך של שטרות שלשה כרוכין זה בזה וכמה היא אגודה של שטרות שלשה קשורין זה בזה שמעת מינה קשר סימן הא תני רבי חייא שלשה כרוכין זה בזה אי הכי היינו תכריך תכריך כל חד וחד בראשה דחבריה אגודה דרמו אהדדי וכרוכות מאי מכריז מנין מאי אריא תלתא אפילו תרין נמי אלא כדאמר רבינא טבעא מכריז הכא נמי שטרי מכריז: רשב"ג אומר אחד הלוח משלשה יחזיר ללוח וכו': דאי ס"ד דמלוין נינהו מאי בעו גבי הדדי דלמא לקיומינהו אזלי דמקיימי דלמא מידא דספרא נפיל לא משהי איניש קיומיה בידא דספרא: שלשה שלוו מאחד יחזיר למלוח וכו': דאי ס"ד דלויין נינהו מאי בעו גבי הדדי דלמא למכתבנהו אזלי דכתיבי בתלת ידי ספרי ודלמא לקיומינהו אזלי מלוח מקיים שטריה לוח לא מקיים שטריה: אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות: אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב סמפון היוצא מתחת ידי מלוח אע"פ שכתוב בכתב ידו אינו אלא כמשחק ופסול לא מבעיא כתוב בכתב יד סופר דאיכא למימר ספרא אתרמי ליה וכתב אלא אפילו כתוב בכתב ידו פסול סבר דלמא מתרמי ואתי בין השמשות וקא פרע לי דאי לא יהיבנא ליה לא יהיב לי זוזי אכתוב אנא דכי אייתי לי זוזי אתן ליה תנן אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות כדאמר רב ספרא שנמצא בין שטרות קרועין הכא נמי שמצאו בין שטרות קרועין ת"ש נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועין כדאמר רב ספרא שנמצא בין שטרות קרועין הכא נמי שנמצא בין שטרות קרועין ת"ש שבועה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצאנו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע אמר רב ספרא שנמצא בין שטרות קרועין ת"ש סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו אימא יתקיים מחותמיו

רש"י חיישינן לשני שוירי. אע"פ שבשוירי הידוע לנו אין בה שני יוסף בן שמעון שמה יש שוירי אחרת שיש גם יוסף בן שמעון ופס נכתב ומשליח אחר נפל: הרי זה יחזיר. דכיון דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת לעיר אחרת שאינה ידועה לנו לא חיישינן: תרדא. משועמס: פקע ארזא דבי רב. נשבר העמוד שבית המדרש נשען עליו: מר אמר משום לתאי דידי פקע. בשביל מזלי שקינא על שגדפתני: ומר אמר משום לתאי דידי פקע. שהשבת על דברי לביישיני בבית המדרש: חמת. של עור שנתנין בו יין: טליקא דסבי. טסקא שהקנים מלניעים בה כלי תשמישן שלא ילכרכו לחפץ אחריהם: כרוכין זה בזה. וזהו סימן שהבעלים נותנים בהם זה יכריז מליאה שטרות מלאתי

וזה יאמר שלי הם ושלשה הן כרוכין הן זה בזה: ש"מ קשר סימן. שיש קשרים שאינן דומין זה לזה ויאמר כך וכך הוא עשוי לחי לא תימא הכי מאי סימנא איכא הכא ותפשוט מינה בעלמא דקשר סימן ובעיא בעלמא היא ומשני מהכא לא תפשוט לתני רבי חייה ג' כרוכין זה בזה הוא אגודה דכרך הוי סימן דכולי עלמא כרכי שטרא שטרא לעלמו וקושרין אותן יחד וזה כרך שלשתן יחד: דרמו אהדדי. השכיבן זה על זה אורכו על אורכו של חבירו: מאי מכריז. המולא מאי מכריז: מנין. ג' שטרות וזה בא ונתן סימן שכרוכין היו יחד: אפי' תרי נמי. הואיל ואין כריך לבעלים לתת סימן אלכא כריכתן: כדאמר רבינא. באלו מליאות (דף כה.). שטרי מכריז. שטרות מלאתי וזה כריך שיאמר כך וכך היו וכרוכין היו הלכך דוקא תלתא אבל תרי מידע ידיע דמיעוט שטרות שתיס ואין מנין סימן: ודלמא לקיומינהו אזלי. אלכא סופר הדיינין הכותב הנפק לכל השטרות: דלוזין היו. שפרעום והוחזרו להם: למכתבנהו אזלי. ומן הסופר נפל ומעולם לא לוו: סמפון. שובר המבטל שטר וכל דבר המבטל דבר קרי סמפון כדאמר גבי קדושי אשה ומכירת עבד שהמוס קרוי סמפון מפני שמבטל את המקח: היואלא מתחת ידי מלוה. שהוא מונח בידו ולא ביד הלוה: ספרא אחרמי ליה. וסבר אם יבא בעל חובי לפרעני ואני אין שטרי עכשיו בידי ואם לא יהא שובר מוכן לי לא יפרע כלום: אפי' כחוב בכתב ידו. שיש לומר אם לא שנפרע למה ליה למהר ולכתוב לפני פרעון הואיל ויודע לכתוב: ואם יש עמהן סמפון. והכא במלוה עסקינן דהתני מלכא שטר בין שטרותיו כו': כדאמר רב ספרא. לקמן בשמעתין: שנמלא לו. השטר שהשובר יולא עליו: בין שטרותיו קרועיס. והוא אינו קרוע לפיכך סומכין על השובר שמקום השטר מוכיח על השובר שהוא אמת שאם לא נפרע לא היה נתון השטר אל השטרות קרועין כך שמעתי ולי נראה שנמלא השובר בין השטרות קרועין הלכך איכא למימר שנתקבל החוב והשובר הזה אין כריך למלוה הזה אלכא ללוה והלוה שכח ביד זה לפיכך נתנו זה עם השטרות שאין כריכין לו דאי ס"ד מלוה כתבו להיות מוכן לו כשיראה ליה לפרעו לא נתנו עם שטרות שאין כריכין לו: נמלא בין שטרותיו. מתני' היא בגט פשוט (ב"ב דף קעב.). שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ונמלא שובר לאדם אחד בין שטרותיו וכתוב בו שטרו של יוסף בן שמעון שבידי פרוע הוא והיה לו שני שטרות על שניהם: שטרות שניהם פרועין. שכל אחד יכול לומר על שלי נכתב שובר ובבבא בתרא פרכינן בלא שובר נמי הא תנן אין אחד יכול להוליא שטר חוב עליהם ומוקמינן ליה במשולשין בשטר ואין משולשין בשובר והא הכא דיואלא מתחת יד מלוה הוא: שנמלא. השטר בין השטרות פרועין וכל אחד אמר זהו שטר שלי: שבועה שלא פקדנו אבא. משנה היא בשבועות (דף מה.). יתומין מן היתומין לא יפרעו אלכא בשבועה ומהו שבועתן שבועה שלא פקדנו אבא בלאות מיתה ואלא אמר לנו קודם לכן ואלא מלינו שובר בין שטרותיו של אבא על שטר זה שיהא פרוע הא אם מלאו סמכינן עליה: יתקיים בחותמיו. הא ס"ד אם אמר מלוה לא נפרעתי ותדע שהרי לא מסרתי לידך יתקיים בחותמיו ע"פ חותמיו יתקיים אם החותמיו מעידין שחתמוהו אין המלוה נאמן אבל כל כמה ללא מקיים מהימן דמאן מפיק ליה מלוה ומלוה הא אמר פסול הוא: (רש"י)

תוספות איסורא מממונא. וא"ת טפי אנן מחמירין בממונא דהא אין אנו הולכים בממון אחר הרוב ובאיסורא אזלינן בתר רובא אפי' היכא דאיכא חזקה דאיסורא כנגד הרוב ולא חיישינן שמא

במקום נקב קא שחיט וי"ל דמ"מ באשת איש החמירו דמים שאין להם סוף לא תנשא לכתחילה
אע"פ שרובם מתים ועוד יש לומר דמדאורייתא לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון אבל מדרבנן
חיישינן משום לעז ובממונא לא שייך לעז לכך פריך שפיר היכי פשיט מר איסורא מממונא: מצא
בחפיסה או בדלוסקמא. תימה בשלמא חפיסה הוי סימן כדאמר בפרק שני (דף כח.). הוא אומר
בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו דמידע ידעה דכל מאי דאית ליה בחפיסה מנח ליה משמע
דלאניש מעלמא הוי סימן אלא דלוסקמא היכי הוי סימן הלא דרך להניח שטרות בדלוסקמא
כדתניא בתוספתא דשבועות עשרה דלוסקמאות מלאים שטרות מסרתי לך י"ל דמיירי הכא שנותן
בדלוסקמא עצמה סימן שאינו מובהק ולא חיישינן לשאלה לשמא השאיל לאחר ואותו הניח בו
שטרות דהכי תקון רבנן דלא חיישינן כמו שתקנו להחזיר אבידה בסימן שאינו מובהק אפילו
סימנין לאו דאורייתא: סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו. נראה דמשמע ליה שהוא ביד
המלוה מדקרי ליה סמפון דביד הלואה קרי ליה שובר ולשון סמפון לשון ביטול ועוד דביד הלואה
פשיטא דכשר ע"י קיום: (תוספות)

א

-

כא

דף

דשיילינן להו לסהדי אי פרוע אי לא פרוע ת"ש סמפון שיש עליו עדים כשר מאי עדים
עדי קיום הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ושאין עליו עדים פסול מאי אין עליו עדים
אילימא דליכא עלויה עדים כלל צריכא למימר דפסול אלא לאו עדי קיום גופא סמפון
שיש עליו עדי' יתקיים בחותמיו אין עליו עדים ויוצא מתחת ידי שלישי או שיוצא לאחר
חיתום שטרות כשר יוצא מתחת ידי שלישי דהא הימניה מלוה לשלישי יוצא לאחר
חיתום שטרות נמי דאי לאו דפריע לא הוה מרע ליה לשטריה:

כ"ז דשיילינן להו. אם ראו הפרעון ואם לאו נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלף להיות מוכן
לכשיפרע: עדי קיום. שכתבו הנפק דבי דינא לא מקיימי ליה אלף א"כ פרע: סמפון שיש עליו
עדים. בעדי קיום מוקמינן לה: יתקיים בחותמיו. ואפי' יוצא מתחת יד מלוה כשר: אין עליו עדי
קיום. אבל עדים חתומין עליו: ויוצא מתחת ידי שלישי. שאין הלואה מולאו ולא המלוה אלף שלישי
שזיניהם נאמן: או שיצא אחר חיתום שטרות. שיצא לפנינו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה
כשר: דהא הימניה מלוה לשלישי. דעל כרחך אין כותב שובר אלף מלוה והוא מסרו ליד השלישי:
(כ"ז)

פרק שני - אלו מציאות

מתני' אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז אלו מציאות שלו מצא פירות מפוזרין מעות מפוזרות כריכות ברשות הרבים ועגולי דבילה ככרות של נחתום מחרוזות של דגים וחתיות של בשר וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן ואניצי פשתן ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר כל שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד מצא עגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז: **גמ'** מצא פירות מפוזרין וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות היכי דמי אי דרך נפילה אפילו טובא נמי ואי דרך הינוח אפילו בציר מהכי נמי לא א"ר עוקבא בר חמא במכנשתא דבי דרי עסקינן קב בארבע אמות דנפיש טרחייהו לא טרח איניש ולא הדר אתי ושקיל להו אפקורי מפקר להו בציר מהכי טרח והדר אתי ושקיל להו ולא מפקר להו בעי רבי ירמיה חצי קב בשתי אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו חצי קב בשתי אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי וחצי קב בשתי אמות כיון דלא חשיבי מפקר להו קביים בשמונה אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו וכ"ש קביים בשמונה אמות כיון דנפישא טרחייהו טפי מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי וקביים בשמונה אמות כיון דחשיבי לא מפקר להו קב שומשמין בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיבי ושומשמין כיון דחשיבי לא מפקר להו או דלמא משום דנפיש טרחייהו וכ"ש שומשמין כיון דנפיש טרחייהו טפי מפקר להו קב תמרי בארבע אמות קב רמוני בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיבי קב תמרי בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפישא טרחייהו וקב תמרי בארבע אמות כיון דלא חשיבי מפקר להו או דלמא משום דנפישא טרחייהו וקב תמרי בארבע אמות וקב רמוני בארבע אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו מאי תיקו: איתמר

רש"י מתני' אלו מציאות: מלא פירות מפוזרין. נתיאשו הבעלים מהן כדאמר בגמרא והפקר הן: מעות מפוזרות. הואיל ואין להם סימן ניכר איאוש מיאש והווי להו הפקר וזהו טעם כולס: כריכות. עומרים קטנים כמו מאלמים אלומים ומתרגמינן בירושל' מכרכן כריכין (בראשית לז): ברה"ר. שהכל דשין עלייהו ואם היה סימן נקשר עליהן הרי הוא נשחת: של נחתום. כל ככרות הנחתומין שזין אבל ככרות של בעל הבית יש בהן סימן: ממדינתן. כמות שהן גזוזות כשאר כל גזית המדינה לאפוקי הבאות מבית האומן כדקתני סיפא: אנילי פשתן. רישט"א כל' אשכנז ובמקומינו פופי"ר: ולשון של ארגמן. אמר סרוק ומשוך כמין לשון וכדוע ארגמן ומלויין הן: מלא עיגול. של דבילה: אנפוריא. בגמ' מפרש: גמ' וכמה. חשוב פיזור: קב. מפוזר בארבע אמות אבל בג' אמות לא הוי פיזור וטעמא מפרש ואזיל: אי דרך נפילה. אם מלאם דרך נפילה שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת אלא נפלו: אפילו טובא. מקב נמי דכיון דאין בהן סימן איאוש מיאש: ואי דרך הינוח וכו'. עתיד לחזור וליטלן: במכנשתא דבי דרי. בשעת אסיפת גרנות וכאן דשן בעליהן ונשארו את העיקר ונותרו אלו: נפיש טרחייהו. לקבאן: בציר מהכי. אם היה פוזרן בפחות מכאן: משום דלא חשיבי. עליה קב

פירות לטרוח עליהן טורח קיבוץ של ארבע אמות: שומשמיין. לקין מאלד ויש טורח בקיבוץ יותר מחטין אבל דמיהן יקרין: תמרים ורמונין. גסים הן ואין טורח בקיבוץ: (כ"ז)

תוספות מתני' אלו מציאות שלו: כריכות ברה"ר. בכריכות דוקא מפליג בין רה"ר לרה"י משום דלמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס הוא סימן ומקום הוא סימן מיירי הכא דליכא סימן ומקום נמי לא הוא סימן ברה"ר משום דמנשתפי וברה"י הוא מקום סימן וחייב להכריז ומיירי דאשכח דרך הינוח וככרות של נחתום ועיגולי דבילה אין בהם סימן והוי שלו אף ברה"י ומיירי דמצא דרך נפילה ולכך לא הוא מקום סימן וא"ת אמאי נקט כריכות דאשכח דרך הינוח טפי משאר דאיירי דרך נפילה וי"ל דכריכות אידי דיקירי אינון לא הוה שיפלו שלא מדעת אלא כשעומד לפוש מניח לארץ ושכחם שם וככרות של בעה"ב יש להן סימן דבעלי בתים רגילים לעשות סימן בככרותיהן ולכך אפילו ברשות הרבים חייב להכריז דסימן העשוי לידרס הוא סימן וציבורי מעות ופירות דהוי מקום סימן אף ברה"ר כדאמר לקמן משום דלא שייך בהו מנשתפי ואם תאמר כריכות ברה"ר דמיירי דרך הינוח היאך לוקחם הא אמרינן לקמן ספק הינוח לא יטול וכל שכן ודאי הינוח וי"ל דה"מ כשמצא במקום מוצנע ומשתמר דלא יטול אם אין בו סימן ואם יש בו סימן נוטל ומכריז ולמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס לא הוא סימן ומקום נמי לא הוא סימן מיירי בכריכות שיש בהם סימן ולכך ברה"י מכריז וככרות של נחתום ושאר דמתניתין לית בהו סימן ולכך אף ברה"י הם שלו וככרות של בעה"ב שיש בהם סימן חייב להכריז אף ברה"ר דאין עשוי לידרס משום דאין מעבירין על האוכלין וכולה מתני' מיירי בין דרך נפילה בין דרך הינוח וא"ת כריכות אי דרך נפילה היא אם כן אינו יודע היכן נפלו וברשות היחיד אמאי צריך להכריז הא מתייאש שסבור ברה"ר נפיל וי"ל דאע"פ שאינו יודע לכיון המקום יודע הוא אם נפל ברשות הרבים או ברשות היחיד: וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות. צריך לומר דרבי יצחק גופיה בעי וכמה דאי גמרא בעי מאי בעי וכמה לוקי דרך נפילה ואפילו טובא כדפריך גמ' בתר הכי אלא מדברי רבי יצחק הוא ורבי יצחק לא בעי לאוקמי דרך נפילה ואפילו טובא משום דסבר כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אלא מוקי לה במכנשתא דבי דרי שהניחם שם מדעת וכה"ג איכא בפירקין (דף ל:) דבעי ולעולם אמר רב יהודה כו' דצריך לומר דרב יהודה אמר ולעולם וכן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כב: ושם ד"ה וכמה) גבי מרחיקין מן החלונות דקאמר וכמה אמר רב יבא כמלוא רוחב חלון: חצי קב בשתי אמות מהו. תימה הלא קב בארבע אמות הוי נמי חצי קב בשתי אמות ומאי קמבעיא ליה וי"ל כיון דליכא אלא חצי קב ילקוט כיון שאין לו טורח לגמור אבל קב בארבע אמות יש לו טורח ללקוט הכל ואין מלקט כלל אי נמי קב בארבע אמות מרובעין הוי חצי קב בשתי אמות רוחב וארבע אמות אורך והכא בעי חצי קב בב' אמות על ב' אמות: (תוספות)

דף **כא** **-** **ב**

יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורביא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואף על גב דשמעיניה דמיאש לסוף לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא הוא דאתא לידיה דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר סימנא אית לי בגויה יהבנא סימנא וסקילנא ליה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אע"ג דאית

ביה סימן רחמנא שרייה כדבעינן למימר לקמן כי פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה רבא אמר הוי יאוש דלכי ידע דנפל מיניה מיאש מימר אמר סימנא לית לי בגויה מהשתא הוא דמיאש (סימן פמג"ש ממקגט"י ככסע"ז) תא שמע פירות מפוזרין הא לא ידע דנפל מיניה הא אמר רב עוקבא בר חמא הכא במכנשתא דביזרי עסקינן דאבידה מדעת היא ת"ש מעות מפוזרות הרי אלו שלו אמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי כדרכי יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה הכא נמי אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה ת"ש עיגולי דבילה וככרות של נחתום הרי אלו שלו אמאי והא לא ידע דנפל מיניה התם נמי אגב דיקירי מידע ידע בהו ת"ש ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו ואמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי אגב דחשיבי משמושי ממשמש בהו וכדרכי יצחק ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן והא לא ידע דנפל מיניה אמר רבי יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ת"ש) מאימתי כל אדם מותרים בלקט משילכו בה הנמושות ואמרינן מאי נמושות וא"ר יוחנן סבי דאזלי אתיגרא ריש לקיש אמר לקוטי בתר לקוטי ואמאי נהי דעניי דהכא מיאשי איכא עניי בדוכתא אחריתא דלא מיאשי אמרי כיון דאיכא עניי הכא הנך מעיקרא איאשי מיאש ואמרי עניי דהתם מלקטי ליה ת"ש קציעות בדרך ואפילו בצד שדה קציעות וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר בזיתים ובחרובים אסור בשלמא רישא לאביי לא קשיא אגב דחשיבי ממשמש בהו תאנה נמי מידע ידיע דנתרא אלא סיפא לרבא קשיא דקתני בזיתים ובחרובים אסור אמר רבי אבהו שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דנתרין זיתי מידע ידיע דוכתא דאיניש איניש הוא אי הכי אפילו רישא נמי אמר רב פפא תאנה עם נפילתה נמאסת תא שמע הגנב שנטל מזה ונתן לזה וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה

רפ"י יאוש שלל מדעת. דבר שסתמו יאוש לכשידע שנפל ממנו וכשמלאו עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהו: לא הוי יאוש. לקמיה מפרש פלוגתייהו: דמיאש לכסוף. לאחר שמלאו זה וכללל דיאוש כגון דאמר ווי ליה לחסרון כים דגלי דעתיה שנואש מהו: באיסורא אתא לדיה. דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא: זוטו של ים. מקומות בשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו י' פרסאות או חמשה עשר פרסאות פעמיים ציוס ושופף מה שמולא שם והולך זוטו לשון גודל ושירוע כלשון יווני כמו שכתבו הזקנים לתלמי המלך ואל אכילי ואל זאטוטי (מגילה דף ט.ו.): ושוליתו של נהר. כשהוא גדל ויואל חוץ לגדותיו ושולל שלל ושופף הנמלא: רחמנא שרייה. ואפי' באת ליד המולא לפני יאוש: לקמן. בשמעתין מנין לאבידה ששטפה נהר כו': מהשתא הוי יאוש. שהרי נפל וכשירודע שוב אין דעתו עליו: לאבידה מדעת היא. שלא נפלו ממנו ומדעת הניחם הפקר: עשוי למשמש. וקודם שמלאו זה נודע לבעלים שנפלו ונואשו: דיקירי. כד משא: סבי דאזלי אתיגרא. זקנים עניי הולכים על משענתם בנחת ורואין כל שכולת ושכולת ולשון נמושות כמו לא ימוש (ישעיה נט) שממששין והולכים: לקוטי בתר לקוטי. לשון נמושות כמו לא ימיש (שמות יג) שנוטלין ומשין הכל מלפניהם: ואמאי. אי יאוש שלל מדעת לאו יאוש הוא: נהי. דלגבי עניי דהכא הוי יאוש מדעת שראו שהלכו בה הנמושות ונתיאשו אלל עניי דעיר אחרת עדיין לא ידעי והיאך מותרין בו אלל משום כיון

ללכי ידעי מיאשי הוי יאוש משעה שהלכו זו ובהיתר באו ליד זה: קליעות. תאנים שקוללני אותם באיזמל ומוהל שלהן זכ ושוחן בשדה ליבש: ואפי' בכל שדה קליעות. שדה ששוחים בה קליעות ידע דמהנהו אתו: מותרות משום גזל. אע"ג דכי נפל לא ידע כיון ללכי ידע מיאש מהשתא הוי יאוש כרבא: ופטורות מן המעשר. כדן הפקר להפקר פטור מן המעשר: בזיתים ובחרובים אסור. כחיי: בשלמא רישא לחיי. מלי לתרוצי דמעיקרא ידע ואיחא כדמפרש ואזיל: דקתני בזיתים ובחרובין אסור. וסלקא דעתך משום ללא עבידי דנתרי וליכא למימר ידע דאיחא ואע"ג דללכי ידע מיאש לא הוי יאוש מהשתא: חזותו מוכיח עליו. מראיתו ניכר של מי הוא הלכך מריה ללכי ידע דנפיל לא מיאש דמימר אמר כולי עלמא ידעי דדידי נינהו ולא הפקר הן ולא שקלי להו: עם נפילתה נמאסת. הלכך כיון דידיע דנתרא מעיקרא מיאש משום מאיסותא דמכי נפלה לא חשיבא עליה ומפקר לה: לא ידעי. לא גרסינן ופירוש היה משוכש בספרים: (רש"י)

תוספות דלכי נפל מיניה לא מיאש. ואע"ג דהשתא מיאש אקראי בעלמא הוא ומתחילה לא היה עומד ליאש: ת"ש המוצא מעות כו'. תימה כיון דכבר הקשה ממתני' דמעות מפוזרות אמאי פריך תו מהך ברייתא ורבי יצחק נמי אמאי לא אמר למלתיה אמתני' וי"ל דברייתא אלימא ליה לאקשווי דמשמע דבכל ענין הרי אלו שלו אע"ג דאיכא סימן מדמוקי טעמא שהרבים מצויין שם ומשמע נמי אע"ג דכשזה הגביה עדיין היה בעל אבידה בבית המדרש ולא ידע שנפל מיניה: ופטורות ממעשר. במס' פאה (פ"א מ"ו) מוכח דוקא בהפקיר קודם גמר מלאכה פטור מן המעשר אבל אם הפקיר לאחר גמר מלאכה שנתחייב כבר במעשר אין בכך כלום וה"נ מיירי קודם גמר מלאכה שלא נתייבשו עדיין כדמוכח בביצה פרק המביא (דף לד:): דתאנים העומדין לשוחן בשדה ולעשות מהן קציעות לא נגמר מלאכתן למעשר עד שיתייבשו ואפילו זכה בהן המוצא קודם שיתייבשו פטורות מן המעשר כדאמרין בב"ק (דף כח.) המפקיר כרמו והשכים בבקר ובצרו פטור מן המעשר וגבי הקדש אינו כן שאם הקדיש קודם גמר מלאכה ונפדה קודם גמר מלאכה חייב במעשר כדמוכח קצת בפרק האומר (סב:). תאנה נמי מידע ידע דנתרא. פירוש בשלמא לאביי תאנה מותרת כיון דרגילות היא דנתרא מעיקרא מתיאש לפי שסבור שהמוצא יקחנה כי הוא לא ידע שנפלה מן האילן אלא סבור הוא מעוברי דרכים נפלה ובזיתים ובחרובין אסור דלא עבידי דנתרי אע"ג דאם היה יודע דנפלו היה מתיאש לפי שעוברי דרכים יקחו כי יתלו דנפל מעוברי דרכים השתא דלא ידע סבור שלא נפלו אסורה דהוה ליה יאוש שלא מדעת אבל לרבא דהוי יאוש אמאי אסור וא"ת אם דין הוא לתלות בעוברי דרכים ולא באילן שאצלו אמאי אסור בזיתים ובחרובין וי"ל דבדין ודאי אין לתלות בעוברי דרכים אלא באילן אלא שהבעלים מתיאשים לפי שסבורין שעוברי דרכים דלא מעלי יורו היתירא בפירות שמוצאים ויתלום בעוברי דרכים וא"ת אם כן מאי פריך לרבא נימא דזיתים וחרובין אסירי משום דאף לאחר שידעו הבעלים שנפלו לא נתיאשו לפי שידועין שהמוצא לא יקחם שיתלה שנפלו מן האילן כאשר הוא האמת שאין לתלות בעוברי דרכים וי"ל דאם אינן מתיאשים בתאנה אמאי מותרים מיהו אית ספרים דגרסינן שאני זית הואיל וזיתו מוכיח עליו דבזה מתורץ מה שהקשינו כלומר לפי שהם תחת הזית יחשבו הבעלים שהמוצא לא יקחם לתלות בעוברי דרכים אבל תאנה עם נפילתה נמאסת פירוש מתלכלכת ונמאסת בעיניו ומפקירה אבל ברוב ספרים גרסינן הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דמנתרא מידע ידע דוכתא דאיניש איניש פירוש זיתים שנפלו דומין לזיתים שעומדין באילן ולפיכך אף כשידעו הבעלים שנפלו לא יתיאשו דידועין שהמוצאם לא יקחם אבל תאנה עם נפילתה נמסת כן גרסינן בערוך נמסת בלא אל"ף ואין דומין לאותן שבאילן אי נמי גרסינן נמאסת ומחמת שמתלכלכת אינה דומה לתאנה שבאילן: (תוספות)

וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן בשלמא גזלן וירדן דקא חזי להו ומיאש אלא גנב מי קא חזי ליה דמיאש תרגמה רב פפא בלסטים מזוין אי הכי היינו גזלן תרי גווני גזלן ת"ש שטף נהר קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה חבירו הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים טעמא דנתיאשו הבעלים הא סתמא לא הכא במאי עסקינן כשיכול להציל אי הכי אימא סיפא אם היו הבעלים מרדפין אחריהם חייב להחזיר אי ביכולין להציל מאי אריא מרדפין אפילו אין מרדפין נמי הכא במאי עסקינן ביכולין להציל על ידי הדחק מרדפין לא אייאוש אין מרדפין אייאושי מיאש ת"ש כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרום שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן בין כך ובין כך תרומתו תרומה וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע תרגמה רבא אליבא דאביי דשויה שליח ה"נ מסתברא דאי ס"ד דלא שויה שליח מי הויה תרומתו תרומה והא אתם [\[במדבר יח-ג/כח\]](#)

אינו בכי יותן טעמא מאי לאו משום דלא אמרינן כיון דאיגלאי מילתא דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה שאני התם דכתיב כי יתן עד שיתן אי הכי רישא נמי התם כדרב פפא דרב פפא רמי כתיב כי יתן וקרין כי יותן הא כיצד בעינן כי יותן דומיא דכי יתן מה יתן לדעת אף כי יותן נמי לדעת ת"ש דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל בן יהוצדק מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב [\[דברים כב-ג\]](#) וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואיסורא דומיא דהיתירא מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא דרבא תיובתא והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ס א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו אמר ליה כיון דאיכא שקצים ורמשים דקא אכלי להו מעיקרא יאושי מיאש מנייהו יתמי דלאו בני מחילה נינהו מאי אמר ליה באגא בארעא דיתמי לא מחזקינן מוחזק ועומד מאי כרכתא מאי אמר ליה אסירן: כריכות ברה"ר הרי אלו שלו: אמר רבה ואפילו בדבר שיש בו סימן אלמא קסבר רבה סימן העשוי לידרס לא הוי סימן רבא אמר לא שנו אלא בדבר שאין בו סימן אבל בדבר שיש בו סימן חייב להכריז אלמא קסבר רבא סימן העשוי לידרס הוי סימן ואיכא דמתני להא שמעתא באנפי נפשה סימן העשוי לידרס רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר הוי סימן תנן

כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז ה"ד אי דלית בהו סימן ברה"י מאי מכריז אלא לאו דאית בהו סימן וקתני ברה"ר הרי אלו שלו אלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן תיובתא דרבא אמר לך רבא לעולם דלית בהו סימן ודקא אמרת ברה"י מאי מכריז מכריז מקום ורבה אמר מקום לא הוי סימן דאיתמר מקום רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר הוי סימן ת"ש כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז והאלומות בין ברה"ר ובין ברה"י נוטל ומכריז רבה היכי מתרץ לה ורבא היכי מתרץ לה רבה מתרץ לטעמיה בסימן ורבא מתרץ לטעמיה במקום רבה מתרץ לטעמיה בסימן כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רע"י אינו כפי יותן. ולא אמרינן כיון דהשתא ניחא מהני האי דעתא למעיקרא ותיהוי הכשר וקשיא לרבא: כתיב כי יתן ולא כתיב כי יותן: לדעת. שידע בנתינה והוכשר בעיניו ועודה הטל עליהן עדיין הן בנתינתו: ממנו. קרא יתירא הוא לאשמועינן שאינו אבוד אלל הימנו: ואיסורא דומיא דהיתירא. כיון דמחד קרא ילפינן מנזיה אלל כל אדם שיחזור ושאני מנזיה יזכה בה איתקושי איתקוש להדדי זו לאיסורא וזו להיתירא: מה היתירא. שאני מנזיה לא חילק בין שיש בה סימן לשאין בה סימן: אף איסורא. דמנזיה אלל כל אדם לא חילק בין אין סימן דכי ידע מיאש ליש סימן ולכי ידע לא מיאש וכי היכי דיש סימן אסירא כי אין סימן נמי אסירא היכא דאיכא למימר לא ידע דנפלה קודם שבאת ליד זה: יע"ל קג"ס. סימני הלכות הן יאוש שלא מדעת להכא עד זומם למפרע הוא נפסל בסנהדרין (דף כז.). לחי העומד מאיליו בעירובין (דף טו.). קדושין שלא נמסרו לביאה בקדושין (דף נא.). גלוי דעתא בגיטא בגיטין (דף לד.). מומר אוכל נבילות להכעיס פסול לענין עדות בסנהדרין (דף כז.): הני תמרי דזיקא. שהרוח משיר: היכי אכלינן להו. הא לא מיאש והא דנקט למיבעי בעיא מאחר דאיתותב רבא קשיא לי דבלל איתותב רבא איכא למיבעי דהא מודה רבא בכל דבר שחזתו מוכיח עליו חוץ מן התאנה מפני שנמאסת עם נפילתה ונראה בעיני ללא נקט לה אלל להרבות בחומר איסור כלומר מאחר דאיתותב אפילו בדבר שאין בו סימן כ"ש שאלו אסורין שיש בהן סימן: מעיקרא. מקודם נפילתו: יאוש מיאש. דיודע הוא שהרוח משיר מהן והשקלים מזומנים לאוכלן: יתמי. קטנים שאין הפקירן הפקר: באגרא בארעא דיתמי לא מחזקינן. אין עלינו להחזיק כל הבקעה בחזקת הקרקע של יתומין ולאסור כל התמרים משום ספק קרקע של יתומים אלל הולכין אחר הרוב: מוחזק ועומד מאי. קרקע עלמה של יתומין מאי: כרכתא מאי. דקלים הכרוכין ומוקפין בגדר של אבנים סביב שאין שקלים ורמשים נכנסין שם: העשוי לידרס. שהמקום שהוא שם רגל בדריסת בני אדם והחפץ נמוך ונוח לידרס: לא הוי סימן. שאין בעליו סומך לתת בו סימן מימר אמר נשחת הסימן בדריסת הרגלים: ברה"י. כגון בשדה זרועה שאין רוב בני אדם דורכין בה ויש מיעוט שהולכין בה: ה"ג אי דלית בהו סימן ברה"י מאי מכריז. כלומר כי מכריז זה מלא אבידה מאי מכריז שיוכל ליתן האובד סימן בה: מכריז מקום. ואינו מכריז שם האבידה אלל שם המקום מי שאבדה ממנו אבידה במקום פלוני יבא ויאמר מה איבד וזה בא ואומר אבדתי שם חפץ פלוני: והאלומות. עומרים גדולים: רבה היכי מתרץ לה. רבה דאמר טעמא דרה"ר משום דנדרס מאי שנא אלומות: ורבא. דמוקים לכריכות כשאין בו סימן מאי שנא כריכות ומאי שנא אלומות: רבה מתרץ לטעמיה. דטעמא דרשות הרבים לכריכות משום סימן ובדבר שיש בה סימן: במקום. טעמא לכריכות ברשות הרבים משום מקום ובדבר שאין בו סימן: (ה"ש"י)

תוספות איסורא דומיא דהיתירא. מה שמתיר אבודה ממנו ומכל אדם ע"כ לא איצטריך קרא בידע ומתיאש דהא אפילו במצויין אצל כל אדם מותרת ביאוש אלא לא אצטריך אלא כי לא ידע ואע"ג דלכי ידע לא מתיאש אפי' אם יש בו סימן כיון שהיא אבודה מכל אדם ה"נ איסורא דהיינו מצוייה אצל כל אדם דאסור כה"ג דלא ידעינן דמיאש בין יש בו סימן בין שאין בו סימן ואין להתיר אלא דמיאש קודם דאתא לידיה דשריא רחמנא: מאחר דאיתותב רבא כו'. בשלמא לרבא אע"ג דאותם שתחת האילן או בסמוך לאילן אסירי דחזתו

מוכיח עליו אבל תמרי שהרוח מוליכן ברחוק דלא שינך חזותו מוכיח עליו אע"פ שבעלים סבורין שיפלו תחת האילן מ"מ אם היו יודעין שהרוח מוליכן מרחוק היו מתיאשין אלא לאביי הא הוי יאוש שלא מדעת שהבעלים סבורים שיפלו תחת האילן ולא יקחום עוברי דרכים משום דחזותו מוכיח עליו ומשני דאפילו אותן שתחת האילן שרו אפילו לאביי . באתרא דשכיחי שקצים ורמשים דמיאש וצ"ל דעבידי דנתרי כמו תאנים דאל"כ היו אסורים לאביי דהוי יאוש שלא מדעת דאינו סובר שיפלו כיון דלא עבידי דנתרי כמו זתים וחרובים דאסור כיון דלא עבידי דנתרי: דלאו בני מחילה נינהו מאי. בשלמא לרבא כיון דלכי גדלי מיאשי השתא נמי מיקרי יאוש: . תיובתא דרבא. רבא ידע שפיר הך ברייתא כדמשמע קצת לעיל (דף כא:). דקאמר בזוטו של ים כ"ע לא פליגי דשרי כדבעינן למימר לקמן אלא דלא דייק איסורא דומיא דהתירא: כרכתא מאי. אם יש גדר סביב האילן מי שרו אותם שהרוח מוליך אותן חוץ לגדר דרך עליו הלא הבעלים סבורין שכולן יפלו תחת האילן ושם ישתמרו משקצים ורמשים: אי דליכא סימן מאי מכריז. פירוש למה צריך להכריז המוצא מאחר שהאבוד אין בו סימן ליתן ומשני דזה מכריז שאותו שאבד יתן סימן מקום וכן לקמן (דף כח.). דקאמר כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד היינו נמי שהמוצא מכריז והאובד יתן סימן אך קשה דבפרק אלו עוברין (דף מט: ושם ד"ה ויש) אמרינן ע"ה אין מכריזין על אבידתו והיאך אנו יודעין זה אם הוא של ע"ה ויש לומר דמיירי במוצא במקום דשכיח ע"ה ורש"י שפירש דהמוצא מכריז מקום שיאמר מצאתי חפץ במקום פלוני והוא יאמר חפץ פלוני ויקחנה ק"ק דהא תנן בפירקין (דף כח:). אמר אבידה ולא אמר סימנין לא אמר כלום אלמא במה שמכוין החפץ אינו סימן וי"ל דהתם נמי לאו משום שהוא חשוד לשקר שהפסיד חפץ אלא משום דא"ל כי היכי דאת אבדת חפץ ה"נ אימר אדם אחר הפסיד אבל הכא מהדרינן דאין רגילות ששני בני אדם אבדו חפץ זה כזה ובמקום אחד ולפרש"י הוה מכריז מקום דהכא פירושו ממש דומיא דמכריז מנין דשלהי פרק קמא (דף כ:). ורבה אמר מקום לא הוי סימן. ולפי דסבירא ליה לרבה מקום לא הוי סימן הוצרך לומר דסי' העשוי לידרס לא הוי סימן: (תוספות)

דמדרסא ברשות היחיד נוטל ומכריז דלא מדרסא והאלומות בין ברשות הרבים ובין ברה"י נוטל ומכריז כיון דגביהן לא מדרסא ורבא מתרץ לטעמיה במקום כריכות ברה"ר הרי אלו שלו דמינשתפא ברה"י חייב להכריז דלא מינשתפא והאלומות בין ברה"ר ובין ברה"י נוטל ומכריז כיון דיקירי לא מינשתפא ת"ש ככרות של נחתום הרי אלו שלו הא של בעל הבית חייב להכריז של בעל הבית מאי טעמא כיון דאית בהו סימן דמידע ידיע רפתא דאיניש איניש הוא ולא שנא רשות הרבים ולא שנא רשות היחיד נוטל ומכריז אלמא סימן העשוי לידרס הוי סימן תיובתא דרבה אמר לך רבה התם היינו טעמא משום דאין מעבירין על האוכלין והא איכא נכרים נכרים חיישי לכשפים והאיכא בהמה וכלבים באתרא דלא שכיחי בהמה וכלבים לימא כתנאי ר"י אומר כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד מצא עיגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות מכלל דתנא קמא סבר הרי אלו שלו סברוה דכולי עלמא סימן הבא מאיליו הוי סימן ומעבירין על האוכלין מאי לאו בסימן העשוי לידרס קא מיפלגי מר סבר לא הוי סימן ומר סבר הוי סימן אמר רב זביד משמיה דרבא אי ס"ד דקא סבר תנא קמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומעבירין על האוכלין ככרות של בעל הבית ברה"ר אמאי מכריז אלא אמר רב זביד משמיה דרבא דכולי עלמא סברי סימן העשוי לידרס הוי סימן ומעבירין על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי דתנא קמא סבר סימן הבא מאיליו לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן ורבה אמר לך דכ"ע סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי ת"ק סבר לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן איכא דאמרי סברוה דכ"ע סימן הבא מאיליו הוי סימן וסימן העשוי לידרס לא הוי סימן מאי לאו

במעבירין על האוכלין קא מיפלגי דמר סבר מעבירין ומר סבר אין מעבירין אמר רב זביד משמיה דרבא אי ס"ד סבר ת"ק סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומעבירין על האוכלין ככרות של בעל הבית ברה"ר אמאי מכריזי אלא אמר רב זביד משמיה דרבא דכולי עלמא סברי סימן העשוי לידרס הוי סימן ומעבירין על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי דתנא קמא סבר סימן הבא מאיליו לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן ורבה אמר לך דכולי עלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי תנא קמא סבר סימן הבא מאיליו לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן אמר רב זביד משמיה דרבא כללא דאבידתא כיון דאמר ווי לה לחסרון כיס מיאש ליה מינה ואמר רב זביד משמיה דרבא הלכתא כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו ברשות היחיד אי דרך נפילה הרי אלו שלו אי דרך הנחה נוטל ומכריזי וזה וזה בדבר שאין בו סימן אבל בדבר שיש בו סימן לא שנא ברה"ר ולא שנא ברשות היחיד בין דרך נפילה ובין דרך הנחה חייב להכריז:

ה"י למדרכא. וסימן העשוי לידרס הוא: דמינשפחא. מתגלגל כרגלי אדם ובהמה ואינה נמלאת במקום שנפלה תחילה: דיקירי. כבידות: הא של בעל הבית חייב להכריז. ואע"ג דבהדיא תני לה במתניתין אידי דנקט לאותביה מרישא כריכות ברשות הרבים לאותבי מינה לרבא נקט נמי לאותביה לרבה מדוקי' דרישא: אין מעבירין על האוכלין. המולא אוכלין בדרך אין ראוי לעבור עליהם ולהניחם שם הלכך לא נדרסו שמי שנמלאו ראשון הגביה: אין מעבירין על האוכלין. לאו לשון דריסה הוא אלא כמו אין מעבירין על המלכות (יומא דף לז.). חיישי לכשפים. סבורים שמחמת כשפים הונחו לשם כדי להכשיל הדורסים עליהן ונהי נמי דאין מגביהין אותם מיהו לא דרסי עליהן משום כשפים: לימא כתנאי. פלוגתא דרבה ורבא: הבא מאיליו. הראוי לבא מאיליו כגון חרס פעמים שנפול בעיגול: הוי סימן. דאמרינן לשם סימן נתנו שם ולא נפל מאיליו ודבר שיש בו סימן הוא ואפילו הכי פליגי רבנן ואמרי הרי אלו שלו משום דקסברי מעבירין על האוכלין והוה ליה סימן העשוי לידרס: ור"י סבר הוי סימן. ואע"פ שזה עשוי לידרס נמי הוי סימן: ומעבירין על האוכלין. ואפילו הכי ככרות של בעל הבית חייב להכריז דסימן העשוי לידרס הוי סימן ועיגול היינו טעמא דסימן הבא מאיליו לאו סימן הוא ור"י סבר הוי סימן: ורבה אמר לך כו'. והכא היינו טעמא דר"י משום דאין מעבירין על האוכלין ות"ק הכי נמי איית ליה אין מעבירין ומשום הכי ככרות של בעל הבית חייב להכריז וטעמייהו בעיגול משום דסימן הבא מאיליו הוא ור"י סבר הוי סימן: איכא דאמרי סברה כו'. וכי אתמר לימא כתנאי אין מעבירין על האוכלין אתמר: הלכתא כריכות ברה"ר כו'. כדמוקי לה בשאין בו סימן: ברשות היחיד אי דרך נפילה הרי אלו שלו. לזיכא למימר מקום הוי סימן דהא לא ידע היכא נפיל מיניה: אי דרך הינוח נוטל ומכריז. מקום ולא יניחם שם שמא ימלאם עכו"ם ויטלם ושמא שחוסם הבעלים: אבל בדבר שיש בו סימן כו'. רבא לטעמיה דאמר סימן העשוי לידרס הוי סימן: (ה"י)

תוספות אין מעבירין על האוכלין. פי' אינו ראוי לעבור מעליהן כדפירש רש"י אלא צריך להגביהן אבל אין לפרש דאין מעבירין היינו אין דורסין עליהם כדאמר בפרק הדר (עירובין דף סד:) דא"ל ר"ג לרבי אלעאי טול גלוסקא משום דאין מעבירין הרי משמע שצריך להגביהם ועוד דקאמר התם אבל בדורות אחרונים שפרוצות בכשפים מעבירין ואי אין מעבירין היינו אין דורסין א"כ האי דקאמר נמי שפרוצות בכשפים היינו דורסים והכא משמע דבאתרא דחיישי לכשפים אין דורסין אלא ודאי צריך לומר כדפרישית: והא איכא נכרים דלא איכפת להו. פירוש שידרסו הנכרים קודם שיבא שם שום ישראל ויגביה וא"ת ולפרוך והלא נכרים שקלי ליה וי"ל דדריסה שכיח אי לאו משום כשפים לפי שדורסין דרך הילוכן אבל נטילה לא שכיח שיראים שבעל הכר רואה שסבורים שלדעת הניחו שם אבל קשה דהיכי פריך שניחוש שידרסוהו נכרים קודם שיבא שם שום ישראל ויפטר מהכרזה אדרבה ניחוש לרוב ישראל שרואין הכר ויגביהוהו וניחוש לחומרא לחייבו הכרזה דהא בציבורי מעות מכריזי אע"פ שאם יראו אותם הנכרים קודם ודאי שקלי להו ועוד דבעי למימר דאפילו ברוב נכרים פליגי רבנן ומחייבי להכריזי ואע"ג דאיכא למיחש דלמא שקלי להו

ומסתמא נתייאש ועוד דהוה ליה למימר דמנכרים נפול וניזיל בתר רובא אפילו לשמואל דאמר בממון אין הולכין אחר הרוב היכא דליכא חזקה מודה כדמוכח בפרק לא יחפור (ב"ב דף כג: ושם ד"ה חוץ) גבי ניפול הנמצא אבל כל היכא דאפשר לתקן להשיב ממון לבעלים ע"י הכרזה מתקנינן וא"כ מאי פריך הכא: והא איכא בהמה וכלבים. וא"ת לרבא נמי יקשה והא איכא בהמה וכלבים דאכלי להו כדאמר לעיל דאיכא שקצים ורמשים דאכלי וי"ל דהכא מיירי בככרות גדולות שאי אפשר שיאכלום: סימן הבא מאיליו הוי סימן. פרש"י דלשם סימן נתנו שם ולא נפל מאיליו וקשה דאין דרך לתת מעות בככר לסימן אלא י"ל דאימור ידע שנפלו לו שם ומ"ד לא הוי סימן כיון דרגילות לבא מאיליו מסתמא לא ידע כיון שאין ניכר בחוץ אבל סימני בהמה שהן מאיליהן הוי סימן כיון שניכר וכן דבר שאין ניכר בחוץ אם אין רגילות לבא מאיליו הוי

(תוספות)

סימן:

ב - כג דף

ומחרוזות של דגים: אמאי להוי קשר סימן בקטרא דצייזא דכולי עלמא הכי מקטרי ולהוי מנין סימן במנינא דשיון בעו מיניה מרב ששת [מנין] הוי סימן או לא הוי סימן אמר להו רב ששת תניתוה מצא [כלי כסף וכלי נחושת גסטרון של אבר וכל כלי מתכות הרי זה לא יחזיר עד שיתן אות או עד שיכוין משקלותיו ומדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן: וחתיכות של בשר וכו': אמאי להוי משקלא סימן במשקלא דשיון ותהוי חתיכה גופה סימן או דדפקא או דאטמא מי לא תניא מצא חתיכות דגים ודג נשוך חייב להכריז חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו הכא במאי עסקינן בדאיכא סימנא בפסקא כי הא דרבה בר רב הונא מחתיך ליה אתלתא קרנתא דיקא נמי דקתני דומיא דדג נשוך שמע מינה אמר מר חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו והא תנן כדי יין וכדי שמן חייב להכריז א"ר זירא אמר רב מתניתין ברשום מכלל דברייתא בפתוח אי בפתוח אבידה מדעת היא אמר רב הושעיא במציף אביי אמר אפילו תימא אידי ואידי ברשום ולא קשיא כאן קודם שנפתחו האוצרות כאן לאחר שנפתחו האוצרות כי הא דרב יעקב בר אבא אשכח חביתא דחמרא לאחר שנפתחו האוצרות אתא לקמיה דאביי א"ל זיל שקול לנפשך בעא מיניה רב ביבי מרב נחמן מקום הוי סימן או לא הוי סימן אמר ליה תניתוה מצא חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו ואי ס"ד דמקום הוי סימן לכרוז מקום אמר רב זביד הכא במאי עסקינן ברקתא דנהרא אמר רב מרי מאי טעמא אמרו רבנן רקתא דנהרא לא הוי סימן דאמרינן ליה כי היכי דאתרמי לדידך אתרמי נמי לחברך איכא דאמרי אמר רב מרי מאי טעמא אמרו רבנן מקום לא הוי סימן דאמרינן ליה כי היכי דאתרמי לדידך האי מקום אתרמי נמי לחברך האי מקום ההוא גברא דאשכח כופרא בי מעצרתא אתא לקמיה דרב א"ל זיל שקול לנפשך חזייה דהוה קא מחסם א"ל זיל פלוג ליה לחייה ברי מיניה לימא קא סבר רב מקום לא הוי סימן א"ר אבא משום יאוש בעלים נגעו בה דחזא דקדחי ביה חלפי: ר"ש בן אלעזר אומר וכו': מאי אנפוריא א"ר יהודה אמר שמואל כלים חדשים שלא שבעתן העין היכי דמי אי אית בהו סימן כי לא שבעתן העין מאי הוי אי דלית בהו סימן כי שבעתן העין מאי הוי לעולם דלית בהו סימן נפקא מינה לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא שבעתן העין קים ליה בגוייהו ומהדרינן ליה כי לא שבעתן העין לא קים ליה בגוייהו ולא מהדרינן ליה דאמר רב יהודה אמר שמואל בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו במסכת ובפוריא

במנינא דשׁוין. כבר נהגו הליידין לחרוז כמנין הזה בחרוז אחד: וגסטרוון של אבר. שברי חתיכות של אבר: שיכוין משקלותיו. שיאמר משקלו ויכוין האמת: במתקלא דשׁוין. שנהגו הטבחים לעשות החתיכות במשקל הזה: חתיכה גופה סימן. יאמר מאבר פלוני היה: או לדפקא. לואר שמעתי ומשום רבי ילחק בר' מנחם שמעתי לדפקא פלנק"ן מקום שדופק כשהוא יגע: חתיכות דג חייב להכריז. קא ס"ד כשאין בהן סימן והחתיכה גופה סימן או מאכל הראש או מן הזנב: ודג נשוד. זהו סימן שלו: הכא במאי עסקינן. דקתני חתיכות דג חייב להכריז: בדאיכא סימנא בפסקא. שלא נחתכה כדרך החותכין: כי הא דרבה. כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי: מתקן לה אתלת קרנתא. עושה החתיכה בת ג' קרנות כזה: דומיא דדג נשוד. דיך בו סימן: מתני'. לחייב להכריז: ברשום. חביותיהם של חרס היו גפיין אותם במגופת חרס ושורקין טיט סביב לדבק המגופה שלא ילא ריח היין ובימי שבת או ניסן שמוכרין בעלי בתים חביות לחנווני כעשר או כט"ז יחד נוטלין מגופותיהם וטועמין את היין וחוזר וסותמו וטח בו טיט סביב המגופה והוא קרוי רוסא ונושאן החנווני לביתו ומתניתין בחבית רשומה והיינו סימן שיך רוסמין ויש שנושאין אותה פתוחה למוכרה מיד: ופרכינן מכלל דברייתא. דקתני הרי אלו שלו בפתוחה קתני בתמיה פשיטא דהא אבידה מדעת היא שהניחה פתוחה וכל שקלים ורמשים ונחשים שותים הימנה: במלף. שהניח מגופה עליה ולא שרקה בטיט סימן ליכא ואבידה מדעת נמי ליכא: קודם שנפתחו האולרות. שעדיין לא הגיע זמן מוכרי החביות ויחיד בעלמא הוא לעבד הוא רוסא סימן: ברקתא דנהרא. והיין בא לעיר בספינה והלוקחין מפנין הספינה ומניחו על שפת הנהר ונושאין אחת אחת ופעמים ששוכח: איכא דאמרי כו'. נפקא מינה דאפי' כוון ואמר מקום מוסבה מסוים לא הוא סימן: כופרא. זפת דבר שאין בו סימן הוא: מחסם. לשון לא תחסום (דברים כה) מגמגם בדבר ולבו נוקפו: דקדחו ביה חלפי. אורטי"א בלעז גדלו עליה ש"מ מימים רבים היה שם וכבר נושאן הבעלים: שלא שבעתן. עדיין לא הורגל בראייתן ותשמין שיהא מכירן יפה ולשון אנפוריא נוטריקון אין פה ראייה: נפקא מינה כו'. וכגון דזה התובען לורבא מרבנן הוא: במסכת. יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו ופע"ג סדורה היא לו יאמר לו לאו ומדת ענוה היא: בפוריא. שימשה מטתך יאמר לאו מדת לניעות הוא: (רש"י)

תוספות מחרוזות של דגים הרי אלו שלו. וה"ה מחרוזות של בשר כדאמר בתוספתא (פ"ב) וא"ת והא אמר בפ' גיד הנשה (חולין דף זה: ושם ד"ה בחרוזים) אל תהא שוטה בשר בחרוזים הוא סימן וי"ל גבי בשר שנתעלם מן העין הקילו טפי. דאין הלכה כרב מדפריך (שם) ורב היכי אכל בשרא משמע דאנן שפיר אכלינן: מדמשקל הוא סימן מדה ומנין נמי הוא סימן. משמע דמדה עדיפא וא"ת והא אמרי' (לקמן דף כח.) ינתן לאומר משקלותיו ולא לאומר מדת ארכו ורחבו משמע דמשקל הוא סימן טפי וי"ל דה"מ בבגד דאין דרך לשקול התם ודאי משקל עדיף: חביות של יין ושל גרוגרות הרי אלו שלו. אע"ג דתנן (לקמן דף כד:) מצא פירות בכלי חייב להכריז משום סימן של הכלי הכא רגילות הוא דכל החביות שוין וא"ת מדת היין להוי סימן וי"ל שהחבית מלאה וכל החביות שוין אבל אם אין החבית מלאה יהא סימן לומר כמה יין יש בו: אתלתא קרנתא. וא"ת דרב אמר בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לט: ושם) חבי"ת אסור בחותם אחד ושמואל נמי לא פליג עליה אלא בחלב אבל בשר יין ותכלת מודה ומפרש ר"ת דהתם מיירי בישראל חשוד וכן משמע דמיירי התם לעיל בחבר ועם הארץ וישראל חשוד לא מרתת כמו נכרי. ברשום. שכל בעל הבית עושה רשימתו משונה משל חבירו והוי סימן ברייתא בלא רשימה: . אביי אמר. אפילו רשום לא הוא סימן אחר שנפתחו האוצרות שבעל הבית אחד מוכר להרבה חנוונים וכולם רשומים בענין אחד ופרש"י אינו נראה: במסכת. וא"ת והאמר (קדושין דף ל.) ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד וי"ל דהיינו דוקא באדם הבא לשאול דין או הוראה או להתלמד אבל הכא שבא לנסותו אם יודע מותר לשנות ולומר לא למדתי זה: בפוריא. אין רגילות שישאלוהו כפירוש רש"י אם שימש מטתו אלא אם בעל קרי היה ולא בא לבית המדרש ושאלוהו למה לא בא ישנה ויאמר שחולה היה או שאר אונס אירע לו אי נמי שאלוהו שכבת על מטה זו לא יאמר לו כן פן יראה בה קרי ויתגנה: באושפיזא. אם שאלוהו אם קבלוהו בסבר פנים יפות יאמר לא כדפירש רש"י דאמרינן בערכין (דף טז.) מברך רעהו בקול

גדול בבקר השכם בערב קללה תחשב לו וא'ת והא אמרינן בברכות (דף נח.). אורח טוב אומר כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי וי"ל דהתם מיירי בין בני אדם מהוגנים והכא בין בני אדם שאינם מהוגנים והא דלא חשיב הכא מותר לשנות מפני דרכי שלום כדאמרינן פרק הבא על יבמתו (יבמות דף סה:): משום דהני נמי משום דרכי שלום הן ורגילין יותר מאחרים להכי נקט הני: (תוספות)

א

-

כד

דף

ובאושפיזא מאי נפקא מינה אמר מר זוטרא לאהדורי ליה אבידתא בטביעות עינא אי ידעינן ביה דלא משני אלא בהני תלת מהדרינן ליה ואי משני במילי אחריני לא מהדרינן ליה מר זוטרא חסידא אגניב ליה כסא דכספא מאושפיזא חזיא לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה כפתיה ואודי תניא מודה ר"ש בן אלעזר בכלים חדשים ששבעתן העין שחייב להכריז ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין שאינו חייב להכריז כגון בדי מחטין וצינוריות ומחרוזות של קרדומות כל אלו שאמרו אימתי מותרים בזמן שמצאן אחד אחד אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז מאי בדי שוכי ואמאי קרו ליה בדי דבר דתלו ביה מידי בד קרו ליה כי ההוא] דתנן התם עלה אחד בבד אחד וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומן זוטו של ים ומשלוליתו של נהר המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן איבעיא להו כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא או דלמא אפי' ברוב ישראל נמי אמר אם תמצא לומר אפילו ברוב ישראל נמי אמר פליגי רבנן עליה או לא פליגי ואם תמצא לומר פליגי ברוב ישראל ודאי פליגי ברוב כנענים פליגי או לא פליגי ואם תמצא לומר פליגי אפי' ברוב כנענים הלכה כמותו או אין הלכה כמותו אם תמצא לומר הלכה כמותו דוקא ברוב כנענים או אפילו ברוב ישראל ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא ר"ש בן אלעזר שמעת מינה אפילו ברוב ישראל נמי ה"ב"ע במפוזרין אי במפוזרין מאי אריא מקום שהרבים מצויין שם אפילו אין הרבים מצויין שם אלא לעולם בצרורין והכא במאי עסקינן בבתי כנסיות של כנענים בתי מדרשות מאי איכא למימר בתי מדרשות דידן דיתבי בהו כנענים השתא דאתית להכי בתי כנסיות נמי דידן דיתבי בהו כנענים ת"ש מצא בה אבידה אם רוב ישראל חייב להכריז אם רוב כנענים אינו חייב להכריז מאן שמעת ליה דאמר אזלינן בתר רובא רשב"א שמעת מינה כי קאמר רשב"א ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא הא מני רבנן היא תפשוט מינה דמודו ליה רבנן לרשב"א ברוב כנענים אלא לעולם רשב"א היא ואפי' ברוב ישראל נמי והכא במאי עסקי' בטמון אי בטמון מאי עבידתיה גביה והתנן מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו מגולה נוטל ומכריז כדאמר רב פפא באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה הכא נמי באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה

רש"י באושפיזא. אלוהו על אושפיזו אם קבלו בסדר פנים יפות ואמר לאו מדה טובה היא כדי שלא יקפאו בו בני אדם שאינן מהוגנים לבל תמיד עליו ויכלו את ממונו: אגניב ליה כסא דכספא. כלי של אושפיזו היה: כדי מחטין וצינוריות. לקמיה מפרש כדי מחטין שתולין בו מחטין: וצינוריות. מזלגות קטנים שטוות בו זהב: אחת אחת. כל אחת ומחרוזת אחד: חייב להכריז. דמנין הוי סימן: שוכי. ענפים של אילן: עלה אחד כבד אחד. במס' סוכה (דף מד:): גבי ערבה שנסרו מקלת עליה ונסתיירו בה שלשה עלין לחין ואיכא דאמרי אפילו עלה

אחד צדד אחד כשירה: ברדלס. כבוע וי"א פוטיא"ף ודרך להרוג אוזים ותרגולים: וכל מקום שהרבים כו'. ואפילו דבר שיש בו סימן: פליגי רבנן עליה. בתרווייהו: המוצא מעות. קא ס"ד כבורי מעות דקתני מתני' חייב להכריז והכא הואיל ורבים מצויין שם הרי אלו שלו שנתייאשו הבעלים: דאזיל בתר רובא. כלומר שהולך בדיו מליאה אחר טעם רבים מצויים שם: ברוב ישראל. דסתם בתי כנסיות ישראל בהן: במפוזרים. ורבנן היא דמודו במפוזרין לתנן מעות מפוזרין הרי אלו שלו: כנסיות. אסיפת מקום שמתכנסים שם להתייעץ ולהוועד: דיתבי בהו כנענים. שהן חוץ לעיר ומוסיבין בה כנענים לשמור: מלא בה אבידה. משנה היא בסדר טהרות בעיר ישראל וכנענים דרים בה במסכת מכשירין: ותפשוט מיהא. מקלת משאלותיך דמודו רבנן ברוב כנענים ופליגי ברוב ישראל: בטמון. דכיון דטמנו לאו אבידה היא הלכך ברוב ישראל יכריז: שאינה עשויה לפנות. רגילים היו בעלים להניחה ימים רבים ולא לפנותה מיד: ונמלך עליה לפנותה. מיד ועל כרחו או יטלנו או יהא הפקר להכי נהט שאינה עשויה לפנות דאי עשויה לפנות אבידה מדעת היא שהיה לו לחוש שמה יפנה: (ד"י)

תוספות ומודה ר"ש בכלים ששבעתן העין כו'. מדקאמר ומודה משמע דלרבנן אפילו לא שבעתן העין חייב להכריז וכן מצינו ברבה בר בר חנה דאמר בפ"ק (לעיל דף יט.) אי טביעות עינא אית לי בגויה וגט לא שבעתן העין דלא משהה איניש גיטא בידיה וקשה דלא מצינו דאמרו רבנן זה בפירוש וי"ל דמדנקט במתני' כריכות ועיגולי דבילה ומחרוזות וככרות הרי אלו שלו ואלו דברים אין דרכן להיות בהן טביעות העין משמע דדברים שדרכן להיות בהן טביעות עין בכל ענין חייב להכריז אפילו לא שבעתן העין אי מצא במקום דשכיחי רבנן: אבל שנים חייב להכריז. דמנין הוי סימן ומתניתין דקתני מחרוזות וככרות הרי אלו שלו אי מיירי דרך נפילה אתי שפיר דאז לא היה מנין סימן שאינו יודע שנפלו בבת אחת א"נ מיירי דרך הינוח וליכא אלא מחרוזת אחת וכן עיגול וככר והא דקאמר מחרוזות היינו מחרוזות דעלמא ולקמן (דף כה.) גבי צבורי פירות וגבי צבורי מעות דפריך ש"מ מנין הוי סימן ולא משני צבורי דעלמא דומיא דרישא מחרוזות ועיגול וככרות וכריכות היינו משום דלא הוה ליה למתני אלא מעות צבורות ופירות צבורות כדקתני מעות מפוזרות ופירות מפוזרות: כי קאמר ר"ש ברוב כנענים. וא"ת א"כ מה צריך טעם מפני שהבעלים מתיאשים ת"ל דיש לתלות דמכנענים נפל דהו רובא וי"ל דאיצטריך דאפילו יודע ודאי שמישראל נפל קאמר הרי אלו שלו דהמפסיד מתיאש ואומר דכנענים שקלי ליה ואפילו אם ישראל ימצאם לא יכריז תולה דמן הכנענים נפל דהן רובא: אפילו ברוב ישראל נמי. הוי שלו וטעמא משום דאיכא אינשי דלא מעלי ושקלי לה: אם תמצוי לומר פליגי פליגי ברוב כנענים או לא. להך גירסא מספקא אי פליגי אפילו ברוב ישראל ואית ספרים דלא גרסי הכי אלא גרסי את"ל אפילו ברוב ישראל פליגי רבנן עליה ברוב כנענים או לא ולהך גירסא פשיטא ליה דרבנן פליגי עליה ברוב ישראל וחייב להכריז ולא חיישינן לאינשי דלא מעלי וכן נראה דהא תנן אלו שחייב להכריז מצא פירות בכלי וכן כולהו דאית בהו סימן ומשמע דאפילו ברה"ר דרבים מצוים שם חייב להכריז דלא מדכר רה"י אלא גבי כריכות ודוחק הוא להעמיד בסמטא וכן לקמן אמר לעולם רבנן כו' ומי קתני הרי אלו שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח והשתא מ"מ תפשוט דפליגי רבנן ברוב ישראל דקתני אם רוב ישראל חייב להכריז אלא ודאי הא לא מספקא ליה אם פליגי ברוב ישראל ופשיטא ליה דפליגי מכח מתני' כדפרישית: מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא פירוש גבי מציאה ולא שייך הא לפלוגתא דחיישינן למיעוט: ותפשוט מינה דמודו רבנן לר"ש כו'. וא"ת אי בעי למפשט דמודו רבנן נימא ר"ש היא וי"ל דמ"מ תפשוט דלא מצינו למימר דלר"ש אפילו ברוב ישראל הרי אלו שלו ולרבנן אפילו ברוב כנענים חייב להכריז דאי כו"ש אתיא אם כן ברוב ישראל חייב [להכריז] לר"ש ואי כרבנן אתיא א"כ ברוב כנענים הרי אלו שלו: בטמון. ולא בעי לאוקמה שאין רבים מצויין שם מדמפליג בין רוב העיר כנענים לרוב העיר ישראל משמע שמצא במקום שרוב בני העיר מצויים שם דאי מצא במקום שאין רבים מצויין לא הוה ליה למנקט רוב העיר אלא אם רוב כנענים או ישראל שכיחי במקום שמצא וא"ת ובטמון למה יגע בו אי משום שיפנה אותה המפנה יקחנה ויכריז וי"ל דשמא המפנה יהיה כנעני או שמא לא ימצאנה המפנה וישליכנה לחוץ עם הזבל וא"ת ואמאי יכריז יקחנה לעצמו דכשלא ימצאנה בעליה יתייאש ויאמר שאינו הגון לקחה ואע"ג דאיכא רובא ישראל דהיינו טעמא דר"ש דשרי ברוב ישראל וי"ל דהוי יאוש שלא מדעת דבשעה שלוקחה עדיין לא ידע האובד שנלקחה וברוב כנענים הוי שלו דתלינן דכנענים הטמינוה דהו רובא: (תוספות)

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל ויהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למוצאה כמאן כר"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי לקנקנה: ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דציירי בסדינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריז והא זוטו של ים הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים נינהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סכרו ליה וישאל סכרו ליה כיון דישאל סכרו ליה אימור מישאל נפל וכיון דישאל סכרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפנים משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"נ בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאביי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל נינהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דכזוטו של ים דמי והא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו: ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו משום מציאה כר"ש בן אלעזר משום שחיטה כרבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא הרי שאבדו לו גדיין ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ורבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה ודברי רבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית מדהתירוהו לו משום שחיטה רובא דישאל נינהו שמעת מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל אמר רבא רוב כנענים ורוב טבחי ישראל רבי אמי אשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי אתא לקמיה דר' אסי ואמרי לה לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך רבי יצחק נפחא אשכח קיבורא דאזלי ביה אזלויי אתא לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בבי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך: מתני' ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס או כיס כמות שהוא צבורי פירות צבורי מעות

רש"י ואיבעית אימא לעולם רבנן. ובשאינה טמון ולא הפשוט מינה דמודו ליה ברוב כנענים: מי קתני כו' אינו חייב להכריז קתני. לכיון דרובא כנענים דלמא דכנענים הוא ופלו נמי לא הויא דלא אזלי רבנן בתר רובא בממונא: מותרת משום מציאה. דאינו חייב להכריז: ואסורה בהנאה. ולקמיה פריך א"כ מה היתר יך במציאתה: בא ישראל ונתן סימן. יצאת מספק יין כנענים ומותרת בשתיה למוצאה לכיון דרובא כנענים נתייאשו הבעלים: ושדו בנהר בירן. ומושלכין בנהר בירן: דמתקיל. יך בו מכשולים אכנים וסתומת גדר

שעושים לדגים ולא מיאש סבר לא יוכל הנהר להוליכם חוץ למכשולים ורגילים היו לסוכרו ולנקותו ולכרותו שיטפו מימיו וסומך שימלאם כשיסכרו אותו וינקום: סכרו ליה. שקורין נשנ"ש בלע"ז כמו עושי סכר אגמי נפש (ישעיה יט): אימא מישראל נפיל. לפיכך חייב להכריז ולא אמרינן יניח כדאמרינן לעיל ברוב כנענים לרבנן: לא מיאש. שהכורה ימלאם: דבי דיסא. שמוכרים שם חטים כתושין לדייסא ורבים מצויין שם: בתר תריסר ירחי שתא. מלאם: דגלדאי. רלענים: דיו. עוף שקורין אוזלטו"ר והוא לשון דיה: ושדיה בלנייתא דבי בר מריון. השליכתו בין דקלים של בר מריון: אסור. שמה נתחלף בנבילה: ורואהו. משנטלו עד שהשליכו: כשמלאו באשפה. שדרך נבילה להשליכה באשפה: פרגיות. גוזלות: אשכח קיבורי דאזלי ביה אזלווי. מלא פקעיות של טווי למכמורות ורשות במקום שהלדיין מצויין: אזלו. ליידיס העושים מכמורות: מתני' מלא פירות בכלי. וסחם כלי יא בו סימן: כמות שהוא. ריקן: כיס. יא בו סימן לבעלים: לבורי פירות. בגמ' מפרש סימניהו או מנין או מקום: (דע"י)

תוספות סבר כוותיה בחדא. ולא בעי למימר דסבר כרבנן דא"כ תפשוט דמודו רבנן ברוב כנענים ומכל מקום יש לפשוט דהלכה כמותו ברוב כנענים: לבתר תריסר ירחי שתא כו'. פי' הן עצמן החזיר אע"ג דלא היה צריך ליתן רק דמיהם כדתנן בפרקין (דף כח:): כל דבר שעושה ואוכל מטפל בו י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אבל רש"י פירש שמצאן אחר י"ב חדש שנאבדו קשה דמנלן. שיהא בשביל כך למוצא דהאובד אינו מתיאש שסבור שהמוצא יסבור שמקרוב נאבדו ויכריז: לפנים משורת הדין. מאשר יעשוון נפקא לן לקמן בפרקין (דף ל:): תימה דלא מייתי קרא הכא כדמייתי לקמן בעובדא דר' ישמעאל ובהגוזל קמא (ב"ק דף ק. ושם ד"ה לפנים) בעובדא דרבי חייא במראה דינר לשולחני ונמצא רע ולקמן בסוף פרק האומנין (דף פג.). מייתי קרא אחרינא למען תלך בדרך טובים שהוא מדברי קבלה ושביק קרא דאשר יעשוון שהוא מדברי תורה וי"ל דלא מייתי קרא דאשר יעשוון אלא במקום שאחרים חייבין והוא פטור כמו במראה דינר דאחרים דבעו למילף חייבים ור' חייא דלא בעי למילף פטור ולפנים משורת הדין שילם כמו אחרים וכן בעובדא דרבי ישמעאל דזקן ואינו לפי כבודו הוה ועשה לפנים משורת הדין כמו אחרים והכא בשמעתין דהדרינהו בתר תריסר ירחי שתא כ"ע פטורים לכך לא מייתי קרא הכא ומ"מ משום לפנים משורת הדין בעי ליה לאהדורי כיון שאינו מתחסר ממונא אבל בסוף האומנין (שם) בהנהו שקולאי ששברו לו החבית ועשו לו הפסד גדול משום לפנים משורת הדין אין לו להפסיד לכך מייתי קרא למען תלך בדרך טובים: אתא לקמיה דרב גרסי' כדמשמע בירושלמי פרק אין מעמידין ואפילו לספרים דגרסי אביי פריך שפיר מבשר שנתעלם מן העין דאף ע"ג דלא קיימא לן כרב כדפרישית לעיל (דף כג: ד"ה מחרוזות) מדפריך בפרק גיד הנשה (חולין דף צה: ושם) ורב היכי אכיל בשרא מ"מ פריך שפיר דכיון דחזי המוצא שהעוף השליכם שם אפילו מאן דפליג ארב מודה הכא דאסור דאימור נטלה מעיר שרובה כנענים ומשני בעומד ורואהו שנטלה מעיר שרובה טבחי ישראל ולרב מיירי בעומד ורואה שנטלה לפני טבחי ישראל: הרי שאבדו כו'. ה"ה נגנבו ואע"ג דעבר על לא תגנוב לא עבר על לאו דנבילה ובתוספתא (פ"ב דחולין) תניא בהדיא הרי שאבדו או נגנבו והכא נקט אבדו אורחא דמילתא: שמצאן באשפה. בפ"ק דחולין (ד' יב:): מפרש נראין דברי רבי יהודה לרבי חנניא כשמצאן באשפה שבשוק שאף רבי חנניא לא פליג עליה אלא באשפה שבבית ובעובדא דהכא שמצאן בדרך בלא אשפה הוי כאשפה שבבית: אתא לקמיה דרבי אסי גרסי' אע"ג דבכל דוכתי חשיב רבי אמי ברישא כדאמר (גיטין דף נט:): רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל אף על גב שגדול ממנו אין תימה שבא לפניו לישאל לפי שחבירו היה אבל אי גרסינן רבי אבא קשה דרבי אבא היה תלמידו של רבי אמי כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא (שבועות דף מז.). ואיך היה בא לפניו (לעולם): (תוספות)

שלושה מטבעות זה על גב זה כריכות ברה"י וככרות של בעה"ב וגזי צמר הלקוחין מבית האומן כדי יין וכדי שמן הרי אלו חייב להכריז: **גמ'** טעמא דמצא פירות בכלי ומעות בכיס הא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו תנינא להא דתנו רבנן מצא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו מקצתן בכלי ומקצתן על גבי קרקע מקצתן בכיס ומקצתן על גבי קרקע חייב להכריז ורמינהו מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן חייב להכריז בא בעל סימן ונטל את שלו זכה הלה בדבר שאין בו סימן אמר רב זביד לא קשיא הא בכובא וכיתנא הא בצנא ופירי רב פפא אמר הא והא בצנא ופירי ולא קשיא הא דאשתייר בה מידי הא דלא אשתייר בה מידי ואיבעית אימא הא והא דלא אשתייר בה מידי ולא קשיא הא דמהדרי אפיה לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי ואיבעית אימא הא והא דמהדרי אפיה לגבי פירי ולא קשיא הא דאית לה אוגנין לצנא הא דלית לה אוגנין לצנא: צבורי פירות וצבורי מעות: שמעת מינה מנין הוי סימן תני צבור פירות שמעת מינה מקום הוי סימן תני צבורי פירות: שלושה מטבעות זה על גב זה: אמר רבי יצחק מגדלאה והוא שעשויין כמגדלין תניא נמי הכי מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו עשויין כמגדלים חייב להכריז ואלו הן עשויין כמגדלים שלושה מטבעין זה על גב זה הא גופא קשיא אמרת מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו הא משלחפי שלחופי חייב להכריז אימא סיפא עשויין כמגדלין חייב להכריז הא משלחפי שלחופי הרי אלו שלו תנא כל שאין עשויין כמגדלין מפוזרות קרי להו א"ר חנינא לא שנו אלא של שלושה מלכים אבל של מלך אחד אינו חייב להכריז היכי דמי אי דעשויין כמגדלין אפילו של מלך אחד נמי ואי דאין עשויין כמגדלין אפילו של שלושה מלכים נמי לא אלא אי אתמר הכי אתמר לא שנו אלא של מלך אחד כעין שלושה מלכים (אבל של מלך אחד אינו חייב להכריז) והיכי דמי דעשויין כמגדלים רויחא תתאה ומציעא עילויה וזוטא עילויה מציעא דאמרינן אנוחי אנחינהו אבל של מלך אחד דכולהו כי הדדי נינהו אע"ג דמנחי אהדדי הרי אלו שלו אימר אתרמוי אתרמי ובהדי הדדי נפול ורבי. יוחנן אמר אפילו של מלך אחד נמי מכריז מאי מכריז מנין מאי איריא תלתא אפי' תרין נמי אמר רבינא טבעא מכריז בעי ר' ירמיה כשיר מהו כשורה מהו כחצובה מהו כסולם מהו פשוט מהא חדא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כל שאילו מכניס לה קיסם ביניהן ונוטלם בבת אחת חייב להכריז בעי רב אשי

כ"ז שלשה מטבעות זו ע"ג זו. בגמרא מפרש סימניהו: גמ' טעמא דמלא כו'. ההם הוא דאמר שהפירות לבעל הכלי: הא כלי ולפניו פירות. הרי אלו הפירות של מוצאן ואע"פ שהכלי לבעל הסימן את הכלי יחזור ואת הפירות יעכב לו ולא אמרינן מהאי מנא נפל: מקצתן בכלי כו'. הדבר מוכיח דהנך דעל גבי קרקע דהנך הוא וחייב להחזירם למי שיתן סימן בכלי וכן מעות לבעל הכיס: ה"ג. מלא דבר שאין בו סימן כלל דבר שיש בו סימן. כגון מעות לפני כיס: חייב להכריז. על הכל וינתנו המעות לבעל הכיס: בא בעל סימן ונטל את שלו. את הכיס ואמר אין המעות שלי זכה הלה במעות: הא. דקתני הרי אלו שלו: בכובא וכיתנא. גיגית מוטלת ופשתן לפניה דודאי האי פשתן לאו מכובא נפל דאי מינה נפל הוה משתייר בה והוא הדיו לכיס ולפניו מעות מהאי טעמא והא דקתני חייב בכנא ופירי דעבידי דשרקי ונפלי מיניה כולהו: הא דקתני חייב בדאשתייר. ואיכא למימר הנך דאבראי מיניה נפל: והא דלא אשתייר. כיון דסתם לנא יש לו אוגנין כפוליס לחוכו אי מתוכו נפל הוה משתייר ביה דאוגנין מעכבי ליה: ה"ג. הא והא דלא אשתייר ביה מידי: הא דאית ליה אוגנין. לאו מיניה נפל דאי מיניה נפל הוה משתייר ביה מידי: ש"מ מנין הוי סימן. דאי לאו הכי מאי סימן איכא: תני צבור פירות. דאין כאן מנין מאי סימניה מקום דכיון לצבורין הינוח הוה ויהיב סימנא במקום פלוני הנחתי: תני צבורי פירות. סימני מנין דהוי מדחי ליה לא הא תפשוט ולא הא תפשוט: והוא שעשויין כמגדלין. לקמיה מפרש ששלתן רחבין זה מזה ומניח מלמטה את הרחב ועליו את הבינוני ועליון הוא הקצר

שכבולן כמגדל זה העשוי היסוד רחב ומקאר ועולה וכי מנחי הכי לאו דרך נפילה הוה אלף לדרך הינוח והיה דעתו לחזור ולטלן ושכח הלכך נוטל ומכריז וזה בא ונתן סימן ואומר מגדליו היו עשויין: ג' מטבעות. שאין דומות זו לזו ברחבן: משלחפי שלחופי. מקלף זו על חבירתה ומקלף על גבי קרקע: חייב להכריז. אלמא כי האי גוונא לאו דרך נפילה הוא: של שלשה מלכים. קס"ד שלף היו לורותיהם שוות שכל מלך כותב שמו ולורתו על מטבע שלו: אי דעשויין כמגדליו. שאין שוין ברחבן ומונחים כמו שפרישה: אפילו של מלך אחד. שורת שלשה שוות: של מלך אחד כעין שלשה מלכים. כלומר אפי' הן של מלך אחד שורת שלשה שוה והן כעין שלשה מלכים שחלוקין ברחבן ודומין לג' מטבעות: ה"ג והיכי דמי כגון שעשויין כמגדליו להכריז: דכולהו כי הדדי נינהו. שוין ברחבן: אע"ג דכי הדדי מנחי. זה על זה ולאו משלחפי: אימור [אתרמוין] אתרמי. דהכי נפל ואין זה הינוח וסימן אין לו בהם ואפי' מקום דלף ידע היכן נפל: אפי' של מלך אחד מכריז. הואיל ומטבעות הוה זו ע"ג זו יף כאן סימן דלף אתרמי דנפול הכי: ופרכין מאי מכריז מנין. כך וכך מטבעות מלחתי וזה בא ונתן סימן זו ע"ג זו מלחתי: טבעא מכריז. מטבעות מלחתי הלכך תרי לאו סימנא הוא דמיעוט מטבעות ב': כשיר. מוטליו בעגול כאלעדה: כשורה. זו אלף זו: כחכובה. כג' רגלי קנקן כל אחד כנגד חויר של שני כזה * _ * : כסולס. רוב אמלעי על התחתון ורוב העליון על האמלעי כמו מעלות שקורין אשקולינו"ש: פשוט מהא. דר"נ חדא: כל שאילו מכנים כו'. וכי הוה כסולס ניטלים בבת אחת: (ה"ט)

תוספות הא בכובא וכיתנא. פי' רש"י דמתני' בכובא וכיתנא וקשה דקתני מצא פירות וי"א דכיתנא אקרי פירי כדאמרין (בבראשית רבה) ויבא קין מפרי האדמה זרע פשתן הביא ודוחק ונראה דמתני' בצנא ופירי דכיון דאין הפירות מחוברים יחד אילו מן הכלי נפלו היה קצת נשאר מהם בכלי אבל פשתן שקשור ביחד יכול להיות שבכלי היה ונפל ור"ח פי' דפריך אמאי דקאמר מקצתן על גבי קרקע חייב להכריז ורמינהו מצא דבר כו' בא בעל סימן ונטל את שלו זכה המוצא במה שבדו היינו מה שבחוץ אע"פ שיש בפנים קצת פירות ואפילו בעל כלי אומר שכולן שלו ולפי זה גרס בסמוך הא והא דאשתירי ביה: שמעת מינה מנין הוה סימן. אע"ג דפשיטא ליה לעיל מדמשקל הוה סימן מדה ומנין נמי הוה סימן בעי לאוכוחי הכא ממתני' ולעיל (דף כד) נמי דקתני. אבל מצא שנים חייב לא קאמר ש"מ מנין הוה סימן. (דלא אלימא ליה ברייתא למפשט מינה) אי נמי דמצי למדחי דמנין וחרוזא הוה סימן: והוא שעשויין כמגדליו. אי מנין הוה סימן במה שעשויין כמגדליו ידעינן דדרך הינוח הוה ובתרי לא סגי דטבעא מכריז אבל אם מקום הוה סימן אפילו בתרי ועשויין כמגדליו ידעינן דדרך הינוח הוה דאי בתרי אפי' עשויין כמגדליו לא ידעינן דדרך הינוח הוה דאימור דרך נפילה הוה דאתרמי הכי א"כ לקמן מאי פריך (אר' יוחנן) מאי אריא תלתא אפי' בתרי סגי וי"ל דשפיר משני טבעא מכריז: הא גופא קשיא. אמתני' לא פריך דמצינן למימר דג' מטבעות היינו פירוש דצבורי מעות:

(תוספות)

ב - כה דף

כאבני בית קוליס מהו ת"ש דתניא מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו כאבני בית קוליס חייב להכריז ואלו הן אבני בית קוליס אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן תנו רבנן המוצא סלע בשוק ומצאו חבירו ואמר לו שלי היא חדשה היא נירונית היא של מלך פלוני היא לא אמר כלום ולא עוד אלא אפילו שמו כתוב עליה לא אמר כלום לפי שאין סימן למטבע דאמר דלמא אפוקי אפקה

ומאיניש אחרינא נפל: **מתני'** מצא אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקושרים או בשבילין שבשדות הרי זה לא יגע בהן מצא כלי באשפה אם מכוסה לא יגע בו אם מגולה נוטל ומכריז: **גמ'** מאי טעמא דאמרין הני אינש אצנעינהו ואי שקיל להו לית להו למרייהו סימנא בגווייהו הלכך לשבקינהו עד דאתי מרייהו ושקיל להו ואמאי ליהוי קשר סימנא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב במקושרין בכנפיהן דכולי עלמא הכי מקטרי להו ולהוי מקום סימן אמר רב עוקבא בר חמא במדדין אי במדדין מעלמא אתו ומותרין איכא למימר מעלמא אתו ואיכא למימר אינש אצנעינהו והוה ליה ספק הינוח ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב כל ספק הינוח לכתחילה לא יטול ואם נטל לא יחזיר: מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו מגולה נוטל ומכריז: ורמינהו מצא כלי טמון באשפה נוטל ומכריז שכן דרך אשפה לפנות אמר רב זביד לא קשיא הא בכובי וכסי הא בסכיני והמניק בכובי וכסי לא יגע בסכיני והמניק נוטל ומכריז רב פפא אמר הא והא בכובי וכסי ולא קשיא כאן באשפה העשויה לפנות כאן באשפה שאינה עשויה לפנות אשפה העשויה לפנות אבידה מדעת היא אלא באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה בשלמא לרב פפא היינו דקתני שכן דרך אשפה לפנות אלא לרב זביד מאי שכן דרך אשפה לפנות שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים: **מתני'** מצא בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית אם היה משכירו לאחרים אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו: **גמ'** תנא מפני שיכול לומר לו של אמוריים הן אטו אמורים מצנעי ישראל לא מצנעי לא צריכא

הש"י כאבני בית קוליס. מרקוליס והיא שם ע"ז ולקמיה מפ' היכי עבדי: אחת מכאן ואחת מכאן. והשלישית חזיה על זה וחזיה על זה: נירונית היא. נירון קיסר כחוב עליה: מתני' מלא אחר הגפה [או אחר הגדר] גוזלות מקושרין. גפה שהימת כותל של עץ או של קנים: גדר. של אבנים: לא יגע בהן. טעמא מפ' בגמרא: מכוסה לא יגע בו. דאין זו אבידה שיהא מוזהר עליה בלא תוכל להתעלם דמשתמר הוא: גמ' במדדין. ממקום למקום: מעלמא אתו. ואין זה הינוח וכיון דאין בהן סימן נימא הרי אלו שלו: ואיכא למימר אינש אצנעינהו. הואיל ומקושרין: ספק הינוח. בדבר שאין בו סימן וכ"פ ודאי הינוח: לכתחילה לא יטול. דאי שקלת לה ליכא למרייהו סימנין למיתב בהו ויפסיד הלכך לא יטול והבעלים יזכרו ויבאו ויטלו: ואם נטל לא יחזיר. דהא ליכא דיהיב סימנא: שכן דרך אשפה לפנות. ואי לא שקיל ליה האי השתא לכשיפנה יטלנה נכרי או ישראל חשוד הלכך אבידה היא ומוזהר עליה: כובי וכסי. טמונים מדעת הואי ולא יגע בהן: סכיני והמניק. שהן כלים קטנים אבדה הן שהשליכם שם עם האשפה שהוליאם מן הבית ולקמן פריך מאי שכן דרך אשפה לפנות: אבידה מדעת היא. דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפונה: היינו דקתני שכן דרך אשפה לפנות. שהבעלים נמלכים לפנות: לפנות לה כלים קטנים. מן הבית שלא מדעת: מתני' מלא בגל. גל אבנים מחומה שנפלה: הרי אלו שלו. בגמרא מפרש: מחציו ולחוץ. באחד מחורי כותל הסמוכים לרשות הרבים מלאה מחציו עוביו של כותל ולחוץ שלו דאמרין אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח דאע"ג דאמרן לעיל ספק הינוח לא יטול והאי הינוח הוא הא מוקמי' למתני' בגמרא דשתיך טפי דאיכא יאוש בעלים: ואפילו מלא בתוך הבית כו'. ללא ידוע דמאן נינהו ובעליו נאשו: גמ' תנא. גבי גל וכותל ישן: שיכול לומר לו. לבעל הגל או לבעל הכותל: של אמוריים. שהורישו אבותינו היו: ישראל לא מצנעי. ומחציו ולפנים אמאי שלו הרי בעל הבית זה משתמש בה זה כמה שנים: (הש"י)

תוספות כאבני בית קוליס. מכאן אר"ת דאין שם ע"ז מרקוליס אלא קוליס כדאמרין הכא והא דקרי ליה בעלמא מרקוליס היינו חילוף קילוס דהם קורים קילוס לשון שבח וחכמים החליפו לגנאי לשון לעג וקלס (תהלים מד) ומר הוא חילוף כמו מר דשחטה דפרק גיד הנשה (חולין דף צד.). ומר דפרזלא דהגוזל בתרא (ב"ק קיג:). אחר הגפה. מקום שמשתמרות קצת אבל מצא במקום שאין משתמר כלל ודאי אבידה היא ונתייאשו הבעלים כיון שאין בה סימן ולא מיירי הכא במשתמר לגמרי מדפריך בגמרא ולהוי קשר סימן

כלומר ויטול ויכריז ובמקום המשתמר אפי' יש בו סימן לא יגע בו דהא תנן מצא כלי טמון באשפה לא יגע בו וביש בו סימן מיירי מדקאמר ואם מגולה נוטל ומכריז וכן לעיל (דף כד.) אמר מצא אבידה אם רוב ישראל חייב להכריז א"כ ביש בה סימן מיירי ומוקי לה בטמון באשפה ונמלך עליה לפנותה אבל אם לא נמלך לא יגע בה ולרבא דאמר מקום הוא סימן נקט דוקא גוזלות דמדדין אבל דבר אחר לא דהוי מקום סימן ויטול ויכריז כיון דאינו משתמר לגמרי ולרבה דאמר מקום לא הוי סימן נקט גוזלות לאשמועינן דאע"ג דהוי ספק הינוח דאיכא למימר דמעלמא אתו לא יגע בהן: . ואמר ר' אבא בר זבדא אמר רב ספק הינוח לכתחילה לא יטול. כדמפרש לעיל דלמא איניש אצנעינהו: ואם נטל לא יחזיר. יש מפרש דהיינו דוקא כשנטלה והולוכו לביתו דיש לחוש שמא באו בעלים בתוך כך ולא מצאו מה שהניחו שם ושוב לא יחזרו לבקשה לכך לא יחזיר למקום שנטל אבל אם נטלו ולא זז משם וראה שלא באו בעלים בתוך כך יחזיר וכן יש בירושלמי עובדא ברבי אבא בר זבדא גופיה דקאמר רבי אבא בר זבדא אשכח חמרא מכוסה בחפיסה ונסביה אתא ושאל בבי רב אמרו ליה לאו יאות עבדת אמר להו אהדריה א"ל לא דלמא אתא מריה ולא אשכחיה ומיאש מיניה ומיהו אם נטל לא יחזיר משמע רק שנטלה ואע"ג דלא הולוכה לשום מקום לא יחזיר ויש לפרש דמיירי הכא בספק אבידה דאפי' הניחה בעלים שם מדעת דומה ששכחוהו דבלא משתמר כ"א קצת מיירי דומיא דמתני' דעל מתני' קאי רבי אבא ולכך אם נטל לא יחזיר דהשתא אבידה היא ושכחוהו הבעלים וכיון שאם היה יודע שהיא אבידה היה מחויב בהשבתה בלא שום הגבהה אם הוא יודע של מי הוא דכיון שהוא משתמר קצת לא יתייאשו הבעלים היכא דהגביה הוי מחויב בשמירתה מספק לרבה הוי שומר חנם ולרב יוסף שומר שכר עד שתבא ליד הבעלים ולא דמי לזקן ואינה לפי כבודו דאמר רבה בפרקין הכישה נתחייב בה ואמרין בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.). אימור דאמר רבה בבעלי חיים דאנקטינהו נגרי ברייתא אבל בשאר דברים לא היינו משום דזקן לא מיחייב בהשבה כלל ולכך כי יחזיר למקומה אינו חייב בשמירתה וכן צלוחית דפרק הספינה (שם דף פז:.) לא מיחייב כלל בנטילה דאבידה מדעת היא ואינו חייב כלל בהשבתה אבל הכא אם היה יודע שהיא אבידה היה חייב ליקחנה ולהשיבה לבעלים אם היה יודע של מי הם עתה שהוא ספק אם הגביה חייב בשמירתה כדין אבידה ממש וכן משמע בפרק הספינה (שם) דקאמר צלוחית אבידה מדעת היא משמע דאם לא היתה אבידה מדעת א"ש דמחייב בנטילתה ועובדא דירושלמי דקאמר דאימור אתא מריה ולא אשכחיה מיירי שמצאו במקום שמשתמר לגמרי שלא היתה אבידה ואינה בת השבה ולכך אי לא הוה לן למיחש לאתא מריה יחזיר שפיר וכן משמע דסתם חפיסה יש בו סימן ואי לא הוה משתמר לגמרי א"כ שפיר עשה שנטלה ואמאי אמר דלאו יאות עבד וכן הא דתניא לקמן (דף לא.) מצא טלית או קורדום בצד גדר אין זו אבידה ולא יגע בו אפילו יש בו סימן מיירי במקום המשתמר אי נמי התם לדעת הונח שם ולא יגע בו אפילו יש בו סימן דדרך פועלים שמניחים טליתן או קורדום בצד גדר של אותה שדה ולפירוש רש"י דפירש דלא יחזיר דליכא איניש דיהיב סימנא קשה דפשיטא דלא יחזירונו לשום אדם שאינו יודע מי הם הבעלים כיון שאין שאלו בו סימן:

(תוספות)

א

-

כו

דף

דשתיד טפי: בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית: אמר רב אשי סכינא בתר קתא וכיסא בתר שנציה ואלא מתני' דקתני מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית ולחזי אי קתא לגאו אי קתא לבר אי שנציה לגאו אי שנציה לבר מתני' באודרא ונסכא תנא אם היה כותל ממולא מהן חולקין פשיטא לא צריכא דמשפע בחד גיסא מהו דתימא אשתפוכי אשתפוך קמ"ל: אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו: ואמאי ליזיל בתר בתרא מי לא תנן מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין בשעת הרגל הכל מעשר ואמר ר' שמעיה בר זעירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אזלו והני אחריני נינהו הכא נמי קמא קמא אזל והני

דבתרא הוא אמר ריש לקיש משום בר קפרא כגון שעשאו פונדק לשלשה ישראל שמע מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל אלא אמר רב מנשיא בר יעקב כגון שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפי' תימא לשלשה ישראל מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדי אלא הני אמרי קמייהו כמה זמני ליהדרו לי ולא הדרו לי והשתא ליהדרו אי דעתייהו לאהדרה אהדרה ניהלי והאי דלא אהדרה לי בדעתייהו למיגזלה ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן ראה סלע

ר"י דשתיד טפי. העלו חלודה רבה דכולי האי לא שביק להו: סכינא. הנמלא באחד מחורי הכותל: בחר קתא. אזיל אי קתיה לגיו בני הבית נתנוהו פס אי קתא לבר בני רשות הרבים נתנוהו פס שכן דרך אחיזתו וכן כיסא בחר שנליה אשטדל"א בלע"ז: באודרא. מוכין: נסכא. פלטא של כסף: ממולא. מן החפץ שמחזיק כל רוחב הכותל: לא כריכא דמשפע. הכותל לחד גיסא: מהו דתימא. בחלי הגובה היה תחילה ואשפוכי אשפוך לכל הגמול קמ"ל: לפני סוחרי בהמה. בירושלים: לעולם. בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל: מעשר. שרוב בשר הנאכל בירושלים מעשר לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו ונתן מעות מעשר לעניי העיר או לאוהביו ושבבי העיר רוב הולאות מעשר לוקחין בהן בהמות לשלמים כדגמר פס פס מעשר משלמים במסכת מנחות (דף פב.): ובהר הבית חולין. ואפילו בשעת הרגל ואע"פ שרוב מעות שבעיר מעשר שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם לא שביקין רובא דשתא ואזלינן בחר רגל אלא אמרי' מלפני הרגל נפלו כאן וחולין הן: ובירושלים. בשאר שווקים שבה: בשאר ימות השנה חולין. דרוב מעות שבעיר חולין: ובשעת הרגל מעשר. שרוב מעות העיר מעשר: ואמר רב שמעיה בר זעירא מאי טעם. בירושלים בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' מלפני הרגל נפלו כדאמרן בהר הבית: ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום. ואם נפלו פס לפני הרגל כבר מלאום מכבדי השוק אבל הר הבית אין כריך להתכבד בכל יום שאין טיט ועפר קולט פס מתוך שהוא משופע ועוד שאין אדם נכנס פס במנעל ובאבק שעל רגליו: אלמא. בדבר שעשו להתכבד אמרי' קמאי קמאי אזלו והני אחריני נינהו: הכא נמי. סתם שוכר בית כשהוא יולא מחפץ כל זוויתו ונוטל את שלו ויולא ונימא האחרונים שכחוהו שאילו הראשונים שכחוהו כבר מלאו האחרונים: לשלשה ישראל. בבת אחת וכל שכן אם היו עובדי כוכבים ומי שנפל ממנו מיאש שלא ידע ממאן נבעי: פונדק. מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד ושנים: ואפילו ברוב ישראל. דעביד דמייאש ולא סמיד דליהדרו נהליה ללא מפלגי בין דבר שיש בו סימן לאין בו סימן: שלשה עובדי כוכבים. אידי דנקט שלשה גבי ישראל נקט נמי גבי עובדי כוכבים וה"ה חד ובלבד שיהא אחרון: אפילו תימא לשלשה ישראל. ולא הפשוט דהלכה כרשב"א דכי פליגי רבנן עליה היכא דנפלה במקום שהרבים מצויין ללא ידע להו לכולהו דסבר האובד ומימר אמר הוא לאשכח לא ידע ממני נפלה ולכשיגיע הרגל יכריז עליה ואחן סימן ואטול אבל הכא דידע להו לכולהו ותבענהו ולא אודו איאוש מיאוש מימר אמר כו': אמרי קמייהו. אמרתי לפניכם: והשתא ליהדרו. בתמיה: (ה"י)

תוספות דשתיד. וא"ת וליקני ליה חצירו לבעל הגל או לבעל הכותל וי"ל דאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאו לעולם כמו הכא שהוא מוצנע בעובי הכותל וכן מוכח לקמן (עמוד ב) דתנן מצא בחנות ובשולחנות הרי אלו שלו ואין חצירו קונה לחנוני או לשולחני לפי שהמעות הם דבר קטן ואין סופו הוה לימצא וכן לקמן (דף כז.). דקאמר לא שנו אלא בלוקח מן התגר דאז הוי שלו ולא אמרי' דקנה אותם תגר כשהיה ברשותו: בכותל חדש מחציו .. ולחוץ שלו. וא"ת והא אמרינן ספק הינוח לא יטול ועוד דהכא כי נמי נטל להוי מקום סימן וכריז ועוד דמשמע דמתני' מיירי אפילו ביש בו סימן דבגמרא הוה בעי לאוקמי מתני' בסכין וכיס אלא מחמת פירכא אחריתי מוקי לה באודרא ונסכא וי"ל דאיירי בשתיך דומיא דכותל ישן ומסתמא כבר בקשו בעלים ולא מצאו ונתייאשו אבל מחציו ולפנים של בעל הבית דאינו שוכח חפציו ימים רבים: בתוך הבית הרי אלו שלו. מיירי שמצא בזה הענין שנראה שהוא אבידה: וניזל בתר בתרא. דהיינו

בעל הבית דמסתמא לעולם הוא דר בביתו עם השוכרים וטרם שהלכו חפשו חפציהם וכבדו הבית ולא שכחו דבר ואין לתלות המציאה שהיא שלהם אלא בבעל הבית שעדיין נשאר בביתו באחרונה כגון מעות דתלינן בתר בתרא לפי שמכבדין השווקים בכל יום ואפילו אין בו סימן דאין בעל הבית מתיאש מה שמפסיד בביתו כסבור שימצאנו היום או למחר כיון שאין נכרים עמו דרים בביתו וכי משני שעשה פונדק לשלשה בני אדם אפילו כי יש סימן מתיאש: לעולם מעשר. ואין לתלות דמן המוכרין נפלו וכבר מעות חולין הן שנתחללו על הבהמה דאזלינן בתר לוקחין דהו רובא דמוכר אחד מוכר לכמה בני אדם ועוד דמוקמינן להו אחזקה דהו מעשר: בהר הבית לעולם חולין. וא"ת והא אמרינן פרק הרואה (ברכות דף סב:) לא יכנס אדם בהר הבית במעות הצרורים לו בסדינו א"כ מסתמא של הקדש הם ונפלו מן המביאין ללשכה בניסן וי"ל דאין אסור ליכנס אלא במעות הצרורים לו בסדינו בפרהסיא דנראה שנושא אותם לסחורה וגנאי הוא וכענין זה אפילו של הקדש אסור אבל בידו אפילו הם של חולין מותר ליכנס [ועיין תוס' פסחים ז.]: עשוין להתכבד בכל יום. וא"ת והלא אין מתכבדות אלא בשביל שרצים שלא יטמאו הטהרות ולא בשביל המעות ובנדה (דף נו: ושם ד"ה ש"מ) מוכח דמבוי דאינה בחזקת בדוקה משרצים אע"פ שכבדוהו אינו מועיל כיון שלא בדקו משרצים בשעת כיבוד וי"ל כיון שבדקין משרצים שלא יהא אפילו עצם בכעדשה אי אפשר שלא ימצא מעות אם היו שם: הכא נמי קמא קמא אזיל ליה. וא"ת ולוקי מתני' כגון שנמצא בגומא שלא נמצא ע"י כיבוד כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז ושם) גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר וחולין דאע"ג שכיבד התיבה אזלינן בתר רוב מעות שנשתמשו שם ולא בתר בתרא כשנמצאו בגומא ויש לומר שיש גומא שנבדקת על ידי כיבוד כדאמר פרק דם נדה (נדה נו: ושם ד"ה בגומא) ויש גומא שהיא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד כי ההיא דפסחים ומתני' דקתני מצא בתוך הבית לא משמע שמצא בסדק עמוק או בגומא עמוקה כל כך שלא יוכל לו למצוא בשעת כיבוד: לשלשה עובדי כוכבים. בפחות משלשה לא מקרי רוב ומיירי שעדיין ישנם בבית דאי לאו הכי הו דבעל הבית שהוא בתרא: אפילו תימא לשלשה ישראל. מלתיה דבר קפרא מפרש דאמר לשלשה בני אדם מיירי אפי' בשלשה ישראל ואפילו רבנן דאמרי ברוב ישראל חייב להכריז הכא הו שלו כדמפ' דמתיאש וא"ת ולמה לי שלשה בתרי ובעל הבית סגי דכל אחד יאמר חבירו לקחה כדאמר בסמוך גבי ראה סלע שנפלה משלשה וי"ל דלא סגי בפחות משלשה דאימר דמאחד מן השוכרים אבד והם אינם חושדים את בעל הבית ולכך אין האובד מתיאש דסבור ודאי חבירו לקחה ויחזירונו לו (ועי"ל דבעי לאוקמי אפילו אין בעל הבית עמהם): (תוספות)

ב - כו דף

שנפל משנים חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדאי אלא האי נקיטנא ליה ואמינא ליה אנת הוא דשקלתיה בשלשה אינו חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה ודאי מיאש מימר אמר מכדי תרי הוו בהדאי אי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה ואי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו איכא דאמרי אמר רבא אע"ג דלית ביה אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה ואמר רבא ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש על מנת לגוזלה עובר בכולן משום [ויקרא יט-ג](#) לא תגזול ומשום [דברים כב-א](#) השב תשיבם ומשום [דברים כב-ג](#) לא תוכל להתעלם ואע"ג דחזרה לאחר יאוש מתנה הוא דיהיב ליה ואיסורא דעבד עבד נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכין לגוזלה עובר משום השב תשיבם המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד אמר רבא האי מאן דחזי דנפל זוזי מחבריה בי חלתא

ואשכחיה ושקליה לא מיחייב לאהדורי ליה מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש הוא אע"ג דחזייה דאייתי ארבלא וקא מרביל מימר אמר כי היכי דנפול מינאי דידי הכי נפול מאיניש אחרינא ומשכחנא מידי: **מתני'** מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה ולחנוני של חנוני לפני שולחני הרי אלו שלו בין הכסא ולשולחני הרי אלו של שולחני הלוקח פירות מחבירו או ששילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות הרי אלו שלו אם היו צרורין נוטל ומכריז: **גמ'** אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן תנן לפני שולחני הרי אלו שלו הא על גבי שולחן דשולחני אימא סיפא בין הכסא ולשולחני של שולחני הא על גבי שולחן שלו אלא מהא ליכא למשמע מינה ורבי אלעזר הא מנא ליה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני בין הכסא לשולחני של שולחני ליתני על שולחן אי נמי מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות שלו אלא ש"מ אפי' מונחין על גבי שולחן הרי אלו שלו: הלוקח פירות מחבירו וכו': אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא

רש"י נקיטנא ליה כו'. משבענא ליה שבועת היסוד ולא נתייאש מיד כשמשמע ולא מלא ונמלא שבה ליד זה לפני יאוש והלכה כאבוי: אי נקיטנא וכו'. ואינו יכול להשביעו בטענת שמה שאין נשבעין בטענת שמה אלא אותן הסנויין במשנה ואלו נשבעים שלא בטענה כו' (שבועות דף מה.) וא"ת הא מקמי יאוש אתי לידיה ואוקימנא הלכתא כאבוי ביע"ל קג"ס הא אמרן דמעוה מידע ידע מיד כרבי יצחק דאמר אדם עשוי למשמע בכיסו כו' (לעיל דף כא:): אימור שותפי ניהו. בסלע זו ונאמנים זה על זה ואין האחד חושד את חבירו בחלקו ולכי משמש בכיסו ולא מלאה לא אייאש מימר אמר אחד מן השותפים מלאה ולכערני הוא שותק ונמלא כשבת ליד זה לפני יאוש באת לידו והא אוקמיה כאבוי הלכך אע"ג דסלע דבר שאין בו סימן הוא חייב להחזיר אבל כי אין בו שלש פרוטות מה נפשך אי שותפין הן בו אין כאן משום השבת אבידה ואם של אחד מהם הוא או של השנים נואשו ואמרו חברנו זה גנב הוא והרי משמט ואמר לא לקחתיו אחד מכס לקחו וגנבו מחבירו: אימור שותפי ניהו. ומהימני אהדדי ואין חושדין זה את זה ונמלאה שבת ליד זה לפני יאוש: ראה סלע שנפלה. ולא גרסינן משנים: נטלה לפני יאוש. שלא שהה כדי למשמע זה בכיסו: עובר משום השב השיבם. לא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה כמו ויגזול את החנית מיד המצרי (שמואל ב כג) כדאמר בבבא קמא (עט.) לא תוכל להתעלם אינה אזהרה אלא לכובש את עיניו ונמנע מלהכיל הלכך הנוטלה על מנת להחזיר ולאחר יאוש נתכוין לגזולה אין כאן מתעלם אבל השב השיבם איכא משנטל עד שישיבנה: המתין לה כו'. בשעה שראה אותה ולא נטלה להחזירה: עובר בלא תוכל להתעלם. שהרי העלים עיניו: בי חלתא. בין החולות: ארבלא. כברה: מתני' מלא בחנות הרי אלו שלו. בדבר שאין בו סימן קאי דהוא דנפל מיניה מיאש שהכל נכנסים לשם: בין התיבה. שהחנוני יושב לפניו ותמיד נוטל ממנה ונתון לפניו ומוכר ומעות שנותנין לו נתון לתיבה ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני: שולחני. מחליף מעות ונתון מטבעותיו בשולחן שלפניו והבאין להחליף אף הן נותנין שם מעותיהן: הרי אלו שלו. דאמרינן מן הבאין נפלו שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמלאו ואם מן השולחני נפלו היה להם להמלא בינו לכסא שהשולחן מונח עליו: הלוקח פירות מחבירו. מפרש בגמרא: ואם היו כרורין. הוי סימן או קשר או מנין שבהם: גמ' אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן. נראה בעיני ללא גרסינן כרורין: לפני. משמע על גבי קרקע: לתני על גבי שולחן. של שולחני וכו"ש בין הכסא לשולחני: אי נמי. ניתני ברישא מלא בשולחנות כדקתני רישא מלא בחנות מדנקט לפני השולחני אף על השולחן במשמע: (ה"י)

תוספות שנפל משנים חייב להחזיר. אפילו אין בו סימן דאינו מתיאש לעולם ומיירי ששניהם בקשו יחד קודם שבה זה ומצאה ולכך סבור ודאי שחבירו לקחה כשבקשה עמו ואינו מתיאש לעולם שמחשב יחזירנה לי כשאביישנו ברבים ואוכיח לו שמצאו ולכך נמי אמרינן בסמוך אימור שותפי ניהו כיון שראינום מחפשינן יחד ומה שפרש"י מטעם יאוש שלא מדעת אין נראה דהא רבא סבר דהוי יאוש ומפרש בסמוך מילתיה דרב

נחמן ואין סברא לומר דהדר ביה בתר דאיתותב ומה שפירש נמי שישביענו שבועת היסת קשה וכי ישביענו בטענת ספק ומיהו י"ל דטוען ברי לפי שלא היה שם אחר כי אם הוא אך קשה דבימי בר קפרא עדיין לא נתקנה שבועת היסת ונראה לפרש שבלא שבועה אינו מתיאש לעולם כדפרישית: לא אמרן אלא כי לית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד. דהיינו כי ליכא שלש פרוטות אלא ב' דמה נפשך אין צריך להחזיר אם שלשתן שותפין אין כאן כדי השבה לכל אחד ואם אינן שותפין האובד יתיאש כי השנים ידחוהו כל אחד על חבירו וא"ת וניחוש שמא שנים הם שותפין דאין חושדים זה את זה ולא מתיאשי ששניהם יטענו בטענת ברי לשלישי וכן באיכא דאמרי אמאי קאמר הני שותפי נינהו וחד מינייהו אחיל מנתיה גבי חבריה נימא אימור שנים מהם הם שותפין ואין חושדין זה את זה ויאמרו ודאי שהשלישי לקחה וי"ל דודאי כי ליכא אלא שנים האחד יטען ברי לחבירו אבל כשיש שלשה לא יטענו טענת ברי לשלישי אפי' יהיו שנים מהן שותפין דנהי דאין חושדים זה את זה מ"מ סבור שהשותף לקחה לצערו עד זמן מרובה כדאמר בסמוך דאי איכא שלש פרוטות דאינן מתיאשים שסבורים שחבריהם מצאם ומעלים מהם להקניט ולצער עד זמן מרובה ולבסוף יחזירנה ועי"ל דכיון ששלשה הולכין יחד אין לומר שותפין שנים מהם אלא או כולם שותפין או כל אחד ואחד לבדו: מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה. וא"ת והלא לאו דלא תגזול מקרי ניתק לעשה בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.). א"כ כיון דלענין גזילה לא מקרי מתנה גם השב תשיבם למה לא תיקן וי"ל דלא קאי אלא על לאו דלא תוכל להתעלם שעבר שלא החזיר קודם יאוש: אינו עובר אלא משום השב תשיבם. ובפ"ק דקדושין (דף לד. ושם ד"ה מעקה) דחשיב השבת אבידה עשה שאין הזמן גרמא היינו בענין שבכאן וא"ת ואמאי ליכא לאו דלא תגזול אי משום דבהתירא אתא לידיה הלא בכובש שכר שכיר איכא לאו כדאמר בפרק איזהו נשך (לקמן דף סא. ושם) וי"ל דהתם כשמתכוין לגזול לא נתיאשו הבעלים והכא כבר נתיאשו: אפילו צורין. רש"י ל"ג צורין דאם היה בו סימן מכריז וי"ל דגריס ליה ומיירי דאיכא רוב עכו"ם מצויים שם והם שלו ואע"ג דאיכא סימן דהלכה כר' שמעון בן אלעזר בהא: (תוספות)

א

-

כז

דף

בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל"ש אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן א"ל איסמיה א"ל לא תתרגם מתני' כגון שדשן ע"י עבדו ושפחתו הכנענים: **מתני'** אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז: **גמ'** מאי בכלל כל אלו אמר רבא בכלל **[דברים כב-ג]** כל אבדת אחיך אמר רבא למה לי דכתב רחמנא שור חמור שה ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור דאפילו לגיזת זנבו ושה לגיזותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו וכ"ש שה לגיזותיו אלא אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא גללים אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן וסימנין דאורייתא אמרי מדקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לאו לסימנין הוא דאתא: תנו רבנן **[דברים כב-ג]** אשר תאבד פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה מאי בינייהו אמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי ומצאתה מאי עביד

ליה ההוא מיבעי ליה לכדרבנאי דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מבעי ליה לכדדרי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום ר' ש בן יוחאי מניין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואידך הא דרבנאי מנא ליה נפקא ליה מומצאתה ואידך הא דרבי יוחנן מנא ליה נפקא ליה ממנו ואידך ממנו לא משמע ליה רבא אמר פרוטה שהוזלה איכא בינייהו מ"ד מאשר תאבד איכא ומ"ד מומצאתה ליכא ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא אלא פרוטה שהוקרה איכא בינייהו מאן דאמר ומצאתה איכא ומאן דאמר אשר תאבד ליכא ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא אלא פרוטה שהוקרה והוזלה וחזרה והוקרה איכא בינייהו מאן דאמר אשר תאבד איכא ומאן דאמר ומצאתה בעינן דאית בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה: איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן מאי נפקא מינה

כ"ז בלוקח מן התגר. שאף הוא לקח תבואה זו מאנשים הרבה ולא ידע למאן נינהו וכיון דלית בהו סימן נתייאש הבעלים: דאן. וכי הוא עלמו דאן את התבואה הזאת הלכא פועלים הרבה דאן אותה: איסימיה. אכיר דרייתא זו מגרסתי. אמר ליה לא תסמי תתרגם מתנית'. כו': מתני' בכלל כל אלו. בגמרא מפרש לה: למה ילאתה. וכן תעשה לשמלתו סתם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעלים תובעין אותה שלא נעשית אלא בידי אדם ולא באת מן ההפקר: אף כל שיש לו תובעין. למעוטי מידי דידיעין ביה דמתיאש: גמ' שור וחמור שה ושמלה. לא תראה את שור אחיך או שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו: בסימני אוכף. אם אין לו סימן בחמור ויש לו סימן באוכף פעליו: כתב רחמנא חמור. קרא יתירא דרשקה: לגיזת זנבו. שאפי' שער שבסוף הזנב יחזיר: חמור דבור לרבי יהודה. דמחייב על נזקי כלים דבור קשיא לן למאי אתא דאילו לרבנן מצעני להו שור ולא אדם חמור ולא כלים: להחזיר את גלליו דאי כתב שור הוה חמינא כי אתא לגיזת זנבו אתא אצל גללים לא חשיבי ולא ליהדר כתב רחמנא קרא יתירא לחתוי גללים: אפקורי מפקר להו. למי שטרח בו ולא אתא קרא לרבויהו דאין לו תובעין הוא: לסימנין אתא. לאשמועינן דליהדריה בסימנין בלא עדים דקמיבעי' לן לקמן סימנין דאורייתא או דרבנן ובעינן למפשט ממתניתין דיליף להו משמלה ודחינן ואמר תנא תובעין ארטריכא ליה סימנין כדי נסבה נפשוט מקרא יתירא דשה לסימנין אתא וסימנין דאורייתא: אמרי מדנקט תנא. במתני' למילף סימנין משמלה בהדי תובעין פשיטא ליה דשה למלתא אחריתי אתא ואנן הוא דלא ידעינן משום הכי לא פשיטא ליה לקמן סימנין משה הלכך קשיא לן למאי אתא: אשר תאבד. שתהא קרויה אבידה: ומלאתה. שתהא קרויה מליאה: דאתא לידיה משמע. ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים ולמדך שאבדת כנעני מותרת ולא תימא כי אמעוט אבדת כנעני מלטרוח אחריה אמעוט אבל אי נקטה חייב למהדורה: מי שאבודה ממנו. ואידי דכתב ממנו כתב אשר תאבד: ומלאתה. הוי"ו יתירא משמע ומלאתה ככר: שהוזלה. דבשעת אבידה שוה פרוט' ובשע' מליאה הוזלה: (כ"ז)

תוספות בלוקח מן התגר. פרש"י שלקח מאנשים הרבה ועירב פירות יחד ואינו יודע של מי הן ובאין בו סימן מיירי וא"ת אמאי לא מוקי בלוקח שהוא תגר וי"ל דלא פסיקא ליה דאם מצא קודם ששהא כדי לערבו בפירות אחרים חייב להחזיר אבל בלוקח מן התגר כבר עירב התגר ועי"ל בלא טעם דמערב עם שאר הפירות לא שנו אלא בלוקח מן התגר שאינו יודע למי להחזיר או לתגר או לבעה"ב אפי' אם אינו הוה ליפול בתבואה כ"א בשעת דישא ואין להסתפק בתגר מ"מ אינו יודע מאיזה בעל הבית קנה התגר ולזה הפי' הו"מ למימר בלוקח שהוא תגר ומתייאש בעל הבית ששבר שכבר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזיר אלא כמו כן משום דלא פסיקא ליה דאם התגר מצאה קודם ששהא כדי למכור לאחר לא נתייאש בעה"ב וחייב להחזיר: מה שמלה מיוחדת שיש לה סימני' ויש לה תובעין. במרובה (ב"ק דף סו. ושם ד"ה מוצא) אמרינן בגניבה ילפינן יאוש מאבידה וא"ת ואבידה גופה מנלן וי"ל דמהכא נפקא לן דמה שמלה מיוחדת שיש בה סימן ואין הבעלים מתייאשין אלא תובעין שיחזירוהו להם בסימנין אפי' אי סימנין לאו דאורייתא ואין מחזירין

אלא בעדים מ"מ ילפינן משמלה דדווקא דבר שיש בו סימן חייב להחזיר דע"י שיש בו סימן ימצא עדים שיאמר להם מכירים אתם שמלה שלי שהיו בה סימנין כך וכך וגם המוצא לא יוציא השמלה להראותה לכל אדם אלא למי שיתן בה סימנים אע"פ שאינו מחזירה לו בכך מ"מ דומה שהיא שלו ומראה אותה לעדים אבל דברים שאין בהן סימן הוי שלו לפי שהבעלים נתייאשו והא דקאמר בגמרא סימנין כדי נסבה אע"ג דצריך הסימנין דע"י זה יש לה תובעין מ"מ כדי נסבה דאפילו אי לא תני אלא שיש לה תובעין מ"מ ידעין דע"י סימנין יש לה תובעין ואין הבעלים מתייאשים כדפרישית ומיהו בירושלמי יליף מניין ליאוש מן התורה אמר רבי יוחנן אשר תאבד ממנו מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאה זו כו': בעדי אוכף. פי' אי סימנין לאו דאורייתא: לגיזת זנבו. וא"ת אם יש בה שוה פרוטה פשיטא ואם אין בה שוה פרוטה הא ממעטינן לקמן מהשבה וי"ל דאצטריך שחייב לגוזזה בעתה אע"פ שאין בה שוה פרוטה בשעה שגוזזה: חמור דבור לרבי יהודה. הא דלא קאמר גם לב"ה קשה דלא חשיב אלא בהמות: ושה דאבידה לדברי הכל קשיא. מקשינן ונימא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ותירץ הר"י כהן דכיון דנכתב שור לגיזת זנבו הוי גיזת שה בכלל כל אבידת אחיך: פרט לשאין בו שוה פרוטה. דס"ד דחייב מכלל כל אבידת אחיך: (תוספות)

ב

-

כז

דף

לאהדורי גט אשה בסימנים אי אמרת דאוריית' מהדרינן ואי אמרת דרבנן כי עבוד רבנן תקנתא בממונא אבל באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא ת"ש אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז תנא תובעין אצטריכא ליה סימנין כדי נסבא ת"ש חמור בסימני אוכף אימא בעדי אוכף ת"ש דברים כב-ב והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על דעתך שיתננו לו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי מאי לאו בסימנין לא בעדים ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו שמע מינה סימנין לאו דאורייתא אמרי גופו דארוך וגוף כליו דחיישינן לשאלה אי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן אמרי אוכף לא שאולי אינשי אוכפא משום דמסקב ליה לחמרא איבעית אימא כליו בחיורי ובסומקי אלא הא דתניא מצאו קשור בכיס או בארנקי ובטבעת או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר ואי ס"ד חיישינן לשאלה כי מצאו קשור בכיס אמאי כשר ניחוש לשאלה אמרי כיס וארנקי וטבעת לא משאלי אינשי כיס וארנקי משום דמסמני וטבעת משום דמזייף לימא כתנאי אין מעידין על השומא ואלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר סימנין דרבנן ואלעזר בן מהבאי סבר סימנין דאורייתא אמר רבא דכ"ע סימנין דאורייתא והכא בשומא מצויה בבן גילו קמיפלגי מר סבר שומא מצויה בבן גילו ומ"ס שומא אינה מצויה בבן גילו איבעית אימא דכ"ע שומא אינה מצויה בבן גילו והכא בסימנין העשוין להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי מר סבר סימנין עשויים להשתנות לאחר מיתה ומר סבר סימנין אין עשויים להשתנות לאחר מיתה אב"א דכ"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה וסימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק הוא קמיפלגי מ"ס שומא סימן מובהק הוא ומ"ס שומא לאו סימן מובהק הוא אמר רבא את"ל סימנין לאו דאורייתא היכי מהדרינן אבידתא בסימנין דניחא ליה למוצא אבידה דנהדר בסימנין כי היכי דכי אבדה ליה לדידיה נמי נהדרו ליה בסימנין אמר ליה רב ספרא לרבא וכי אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו אלא ניחא ליה לבעל אבידה למיהב סימנין ולמשקליה מידע ידע דעדים לית ליה ומימר אמר כולי עלמא לא ידעי סימנין מובהקים זידה ואנא יהיבנא סימנין מובהקים זידה ושקלנא לה אלא הא דתנן רבן שמעון בן

גמליאל אומר אחד הלוח משלשה יחזיר ללוח שלשה שלוו מן האחד יחזיר למלוח ניהא ליה ללוח לאהדורי ליה למלוח אמר ליה התם סברא הוא אחד הלוח משלשה יחזיר ללוח דגבי לוח שכיחי גבי מלוח לא שכיחי ש"מ מלוח נפול שלשה שלוו מאחד יחזור למלוח דגבי מלוח שכיחי גבי לוח לא שכיחי

פ"י ללוחדורי גט. שאבד מן השליח המביאו קודם שנתן לה: תקנתא. לקמן בשמעתין מפרש מאי היא: בממונא. להפקר ב"ד הפקר: הוצעין אלטרטיכא ליה. קרא לתובעין אתא ולמעוטי מידי דליאוש ואפקריה: כדי נסבה. בלא מקרא אלכא אסמכינהו אקרא בעלמא: ת"פ. דאוקמינן לעיל חמור לסימני אוכף אתא: אימא בעדי אוכף. אם יש עדים המכירין בטביעות עין לאוכף שהוא שלו מחזירין לו את החמור: דרשה. והכי משמע עד דרוש אחיך אותו עד דרשך את אחיך: בעדים. שיבא עדים שהוא שלו: אין מעידין. על אדם שמת להשיא את אשתו אלכא אם כן ראו פרלוף פניו שהוא עם החוטם: דארוך או גוץ. שאין זה סימן שהרבה ארוכין וגו'ים יש: כליו. בגדיו: חיישין. שמה השאילם לאחר ואותו אחר ראו שמת: מסקב. דורויש"ר בלעז: חיורי או סומקי. אין זה סימן שהרבה כאלה יש: מלאו קשור בכיס שלו או בארנקי כו'. שליח המביא גט ואבד הימנו לאחר זמן מלאו קשור בכיס שלו או בארנקי כו': בין כליו. כלי השמשו שבצידו: אפילו לזמן מרובה. אע"ג דתנן (גיטין דף כז.) המביא גט ואבד הימנו מלאו לזמן מרובה פסול הכא כשר: ניהוש לשאלה. שמה השאיל כיסו לאחר והוא קשרו בו: דמסמני. מנחשי ואומר סימן לאדם שמשאיל כיסו שמוכר לו מזלו: דמזיף. שהיה לכל איש חותם ניכר בטבעתו וכששולח שום דבר סתום מכסהו וחותמו בטבעתו לפיכך אינו משאיל בטבעתו שמה יעשה זה חותם כנגד חותמו ויזיף בו את שלחותיו: אין מעידין על השומא. המעידין על האשה להשיאה ואמרו סימן היה בו שומא באבר פלוני: שומא. ודורא"ה בלעז: סימנין דרבנן. וגבי אשת איש דליסור דאורייתא הוא לא סמכינן עליהו: בזן גילו. הנולד בשעתו שנוולדו במזל אחד: בסימנין העשויין כו'. אם עשויין להשתנות או אינן עשויין להשתנות אם בחייו היתה שומא שחורה במותו נעשית לבנה או איפוך: מובהק. ואפילו סימנין דרבנן יש לסמוך על זה: היכי מהדרינן. כלומר מה תקנה ראו חכמים בדבר ליכנס בספק להחזיר ממון למי שאינו שלו: אלכא ל"ג: וכי אדם עושה. ובניחותא. דמולא מאי איכפת לן אם מי שאבדה ממנו לא ניהא ליה: אלכא. אמר רבא כל אובדי אבידה ניהא להו שתהא דת זו בישראל למיתב סימנין וכל הבא ונתנו יטלנה מאי טעמא מידע ידע דעדים ליה ליה פעמים שאין לו עדים עליה ואם יזיקוהו לעדים לא תבא לעולם לידו ומימר אמר טוב לי שיחזירנה לכל האומר סימניה דלא שכיחא דנימא סימנין ידיה אלכא אנא דכ"ע לא ידעי כו': אלכא הא דתנן כו'. ואמרו להחזיר לו למלוח בלא עדים בסימן זה שאומר שלשה היו ומשלשה לויס ואם מן הלוח נפלו שכבר פרעם מי ניהא ליה בתקנה זו שיתנס המולאם לכל הבא ונתן סימניהם והלא טוב לו שיהו מונחיס ביד המולאם עולמית דכל זמן שהם בידו ולא יחזירם למלוח הרי הם כשרופים ולא ניהא ליה להדיר להו בסימנין דלמא מיתרמי דידע מלוח בסימניהו: התם. בסימנין כי האי לא איכפת לן בניחותא ללוח דולחי לאו מיניה נפיל דהנך שטרי אחרני מאי בעו גביה: (פ"י)

תוספות ת"ש חמור בסימני אוכף. ברייתא היא: דרשהו אם הוא רמאי מאי לאו בסימנין. וא"ת דבמתני' (לקמן כח:) דריש מהאי קרא דלא יחזיר אף בסימנין וי"ל דאסמכתא היא כדקתני עלה בברייתא משרבו הרמאים התקינו אבל הכא משמע ליה שהיא דרשה גמורה מדקאמר וכי תעלה על דעתך לומר כו' ועי"ל דבמתני' מיירי בידוע שהוא רמאי לכך צריך עדים אבל הכא מיירי בסתם בני אדם: מצאו. גט קשור בכיס יחזיר המוצא לשליח או לבעל השואלו בסימני הכיס: (וניחוש לשאלה). וא"ת ולוכח מהכא דסימנין דאורייתא ובפרק בתרא דיבמות (דף קכ.) ושם ד"ה מצאו) פריך מהכא דסימנין דאורייתא וי"ל דמצי לאוקמה כגון שאותו שאבדו מצאו ומכיר הכיס בטביעות עין דכיון שבעצמו מצאו נאמן וה"ל הוה מצי למדחי התם: כיס וארנקי משום דמסמני. וא"ת והכתיב לא תנחשו וי"ל בשלהי במה אשה (שבת דף סז.) אמרינן

כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי: ואנא יהיבנא סימנים מובהקין דידיה. לא מובהקין ממש קאמר אלא מובהקים מסימני חברו כמו זה אומר מדת ארכו וזה אומר מדת רחבו ולקמן (דף כח): נמי דקאמר לעולם גלימא מכריז ולא אמר סימנין מובהקין התם נמי לאו מובהקים ממש קאמר אלא שלא אמר סימנים טובים שיש בו כי אם כסימנין דסומקי וחירוי: (תוספות)

א

-

כח

דף

אלא הא דתנן מצא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות ה"ז יחזיר הכי נמי דניחא ליה ללוח לאהדורי ליה למלוח אלא אמר רבא סימנין דאורייתא דכתיב [\[דברים כב-ב\]](#) והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על דעתך שיתננו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי לאו בסימנין שמע מינה אמר רבא אם תמצוי לומר סימנין דאורייתא אם תמצוי לומר הא פשיט ליה סימנין דאורייתא משום דאיכא למימר כדשנין סימנין וסימנין יניח סימנין ועדים ינתן לבעל העדים סימנין וסימנין ועד אחד עד אחד כמאן דליתיה דמי ויניח עדי אריגה ועדי נפילה תנתן לעדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומאיניש אחרינא נפל מדת ארכו ומדת רחבו תנתן למדת ארכו ומדת רחבו שעורי קא משער לה כד מכסי לה מרה וקאי ומדת ארכו לא משתער לה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו ינתן למדת ארכו ורחבו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא נקב יש בו בצד אות פלוני הוא אומר סימני החוט והיא אומרת סימני החוט ינתן לה במאי אילימא בחיורא ובסומקא ודלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ט מידע ידעה דכל מה דאית ליה בחפיסה הוא דמנח ליה: [\[מתני'\]](#) ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי ר"מ ר' יהודה אומר שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד:

גמ' תנא שכני אבידה מאי שכני אבידה אילימא שכניים דבעל אבידה אי ידע ליה ליזול ולהדריה נהליה אלא שכני מקום שנמצאת בו אבידה: רבי יהודה אומר כו': ורמינהו בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר בז' בו (שהוא) ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבא"י לנהר פרת אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני במקדש ראשון דנפיש ישראל טובא דכתיב בהו [\[מלכים א ד-כ\]](#) יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב בעינן כולי האי במקדש שני דלא נפיש ישראל טובא דכתיב בהו [\[עזרא ב-סד\]](#) כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים לא בעינן כולי האי אמר ליה אביי והא כתיב [\[נחמיה ז-עב\]](#) וישבו הכהנים והלויים וגו' [\[עזרא ב-ע\]](#) והמשוררים והשוערים וכל ישראל בעריהם וכיון דהכי הוא אפכא מסתברא מקדש ראשון דנפיש ישראל טובא דמצוות עלמא ומשתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא לא בעינן כולי האי וסגי בתלתא יומא מקדש שני דלא נפיש ישראל טובא ולא מצוות עלמא ולא משתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא בעינן כולי האי רבא אמר לא שנא במקדש ראשון ולא שנא במקדש שני לא הטריחו רבנן באבדה יותר מדאי אמר רבינא שמע מינה כי מכריז גלימא מכריז דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז בעינן למטפי ליה חד יומא לעיוני במאניה אלא שמע מינה גלימא מכריז שמע מינה רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי ת"ר רגל ראשון אומר רגל ראשון רגל שני אומר רגל שני רגל שלישי אומר סתם ואמאי לימא רגל שלישי דלא אתי לאחלופי בשני שני נמי

רש"י אלא הא דתנן מלא תכריך. דמשום סימנא מהדרינן ואם נתן מלוה סימן מחזירין לו ואי נפול מיניה ללוה מי ניחא ליה דהיהוי הך תקנתא דניהדרה בסימן והא ניחא ליה דנהו ביד המוצא לעולם: כדשנינו. בעדים: אם תימאי לומר סימנים דאורייתא: רבותא נקט דאפי' אמרינן דאורייתא אפי' עדים עדיפי כדמפרש ואזיל סימנין ועדים ינתן לבעל עדים: סימנין וסימנין. באו שנים ונתנו סימניה: יניה. עד שיבא אליהו: מדת ארכו כו'. זה אומר מדת ארכה וזה נותן מדת רחבו: שעורי משער לה. אם ראה אותה ביד הבעלים שיערה כשהיה בעלה מכוסה בה אם טלית היא: מדת ארכו ורחבו ומדת גמיו. זה אומר כך ארכו וכך רחבה וזה אומר ארכה ורחבה כך וכך אמות בין הכל אבל אינו יודע כמה באורך וכמה ברוחב: גמיו. גאם יונית עשויה כמין #ד' שלנו להכי קרי אורך ורוחב יחד גמיו: הוא אומר סימני הגט. ואמר ממני נפל שנמלכתי שלא ליתן: והיא אומרת סימני הגט. וממני נפל שנתנו לי וגרשתני: ינתן לה. שהוא נתנו ויודע סימנין אבל היא אם לא נתנו לה מהיכין ידעה: סימני החוט. שהגט קשור בו: בחפיסה. מאלת אות: מתני' שנינו. מפרש בגמרא: כדי שיכך. כל אחד לביתו: שלשה. משישמע ההכרזה וידע אם אבד לו כלום ואם יבין שאבד יחזור שלשה: ויכריז יום אחד. אני אבדתי ואלו סימניה ובגמרא פריך דבג' ימים אין שהות לחזור לסוף א"י: גמ' שכני מקום שנמלא בו אבידה. שמא שלהן היא: כדי שגייע כו'. ולא ידביקוהו הגשמים אלמא כולי האי בעינן ומתני' תני שלשה: והכתיב וישבו כל ישראל בעריהם. ואע"ג דפורתא הוה בכל עריהן היו מפוזרים ויש רחוקים מירושלים כבתחילה: ה"ג. וכיון דהכי הוא איפכא מסתברא: דמאות עלמא. כוות יא לו טובים השנים: שמע מינה. מדלא יהבי ליה לרבנן שהות אלא הליכה וחזרה: גלימא מכריז. זה שמאלה מכריז שם חפץ טלית מאלתי ולכך לא הוצרכו ליתן שהות יום אחד לעיין בכליו מה אבד שהאדם יודע כמה טליתות יש לו וכשהוא בביתו בודק אם ימצאנה ואין כריך שהות: דאי ס"ד אבידתא מכריז. ואינו מזכיר שם החפץ ליתבו ליה לכל חד וחד אכתי טפי יומא לעיוני במאניה אם כל כליו בידו ופלוגתא היא בהא לקמן: לא הטריחו. זה שיהא שוהא יותר משבעה ימים: רגל ראשון. שהוא מכריז: אומר. בהכריזו זהו רגל ראשון שלא להטריח את האובד לחזור וכשיבא רגל שני יעלה לרגל ויתן סימניה: שלישי אומר סתם. אבידה מאלתי ואינו אומר איזה רגל הוא למציאתה כדי שלא יסמוך האובד על רגל הבא ויבין שזהו רגל האחרון: (כ"ט)

תוספות מצא תכריך של שטרות מי ניחא ליה ללוה כו'. וא"ת אין ניחא ליה דכי ילוה לאחר דליהדרו ליה לדידיה וי"ל דאינו רוצה להפסיד עתה כדי להיות בספק ריוח פעם אחרת: חמשה עשר יום. וא"ת והלא א"י היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. ומהלך אדם עשרה פרסאות ביום הוי ארבעים יום באורך וירושלים מן הירדן שהוא תחום א"י מהלך יום אחד כדאיתא בביצה (דף ה.). נשאר מצד אחד ל"ט ימים וי"ל דעם כרמים ויערים היה ארבע מאות פרסה אבל מישוב לא היה כל כך. לא בעינן כולי האי. וסגי בתלתא יומי וא"ת דז' ימים ומחצה צריך דהיינו חצי של ט"ו יום וי"ל דכי לא שכיחי שירתא ואין הולך בלילה גם כל היום אינו הולך לפי שלא ימצא מלון בערב: (תוספות)

עליה שלשה רגלים ואחר רגל אחרון שבעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה וכריז יום אחד משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכיניו ולמיודעיו ודיו מאי משרבו האנסין דאמרי אבידתא למלכא רבי אמי אשכח אודיאי דדינרי חזייה ההוא ברנש דקא מירתת א"ל זיל שקול לנפשך דלאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא למלכא ת"ר אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו צאו וראו אם נמחת אבן הטוען: **מתני'** אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר **[דברים כב-ב]** עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי: **גמ'** אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ור"נ אמר גלימא מכריז רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי ר"נ אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף תנן אמר את האבידה ולא אמר את סימניה ה"ז לא יתן לו אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז הא קמ"ל אע"ג דאמר גלימא כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אלא אי אמרת גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין ומאי לא אמר את סימניה לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר את סימניה ה"ז לא יתן לו: ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול כי הא דאבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא ואשכחיה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרין אמר רבה בר רב הונא מסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה: **מתני'** כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל ימכר שנאמר **[דברים כב-ב]** והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו מה יהא בדמים ר"ט אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן: **גמ'** ולעולם אמר רב נחמן אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מטפל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה גסה תניא נמי הכי תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן קשיא עגלים וסייחין אעגלים וסייחין אווזין ותרנגולין אווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא הא דרעיא והא דפטומא אווזין ותרנגולין אווזין ותרנגולין נמי לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי: ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים וסייח לסייחין אווזא לאווזין ותרנגול לתרנגולין: מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו': עד כאן לא פליגי

ה"ז (אחי לחחלופי בשני. שמא יש שהוא סבור שאמר רגל שני:) אודיא דינרי. כלי מלא זהובים: וזו היא ששנינו. במסכת תענית (דף יט.) בחוני המעגל: לאו וראו אם נמחת אבן טוען. אם נכסת בגשמים שגבהו הגשמים למעלה הימנו ויש גשמים יותר מדאי והתפלל עליהם שילכו: חיישינן לרמאי. שמא שמע החובד מתאוונן בין שכיניו טליתי נאבדה וזה יודע את סימניה. וכשישמע את מולאה מכריז טלית מלאתי יקום ויתן סימניה הלכך אבידתא מכריז ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה: אין לדבר סוף. דהשתא נמי מסיק אדעתיה ואמר אם טלית היא שמלאת אלו סימניה: אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז. ולא מזכיר שם החפץ אכטריך תנא לאשמעינן דאע"ג דאמר האי טלית אבדתי כריך ליתן סימנין: אמרו ליה אין. כסבורין שאמר להן ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא שכן היה לו לשואלן: מסתברא. שזה היה דעתן מתחילה ואין כאן

משום מגיד וחוזר ומגיד: לא מייתי איניש חובה לנפשיה. וכשהביאן לב"ד בטוח היה שלא יעידו חובתו: מהני' כל דבר שעושה ואוכל. אם אבידה זו דבר שיכולין להאכילו את פני מעשיו כגון שור וחמור יעשה ויאכל ולא ימכור אותו המואל אם שהו בעליו מלדרשו שכל אדם נוח לו בזהמחו שהכירה בו כבר ולימדה לרצונו: ראה היאך תשיבנו לו. שלא תאכילו חזי דמיו שא"כ אין זו השבה: לפיכך. מפרש בגמרא: גמ' ולעולם. וכי עד עולם זקוק זה לטפל בטורח שמירה: שם דמיהן. מוכרן ומניח הדמים אלכו: עגלים וסוויחין. דקין שאין עושין מלאכה: תרנגולין. זכרים שאין מטילין בנים: כבהמה גסה. שעושה ואוכלת ומטפל בה י"ב חדש דיכול להאכילה דמי בנים: מטפל. אנשמיטר"א בלע"ז: הא דרעיא הא דפטומא. הא דקתני שלשה [חדשים] בחרץ מרעה ובזמן הדשאים שאין טיפולו מרובה והא דקתני ל' [יום] בזמן שאין מרעה ורדיך לפטמה על אבוסה ממה שבבית קדמיה יקרים: רבדבי. אוכלין הרבה הלכך ג' ימים דהא אוקימנא בזכרים: שלא יאכיל עגל לעגלים. מן העגלים שנמלא לא יאכיל לו דמי עגל: עד כאן לא פליגי. לעניין להתחייב באבידתו: (הש"י)

תוספות אבן טוען. מפרש בירושלמי כשם שהאבן אינה יכולה למחות כך אין יכולים להתפלל על רוב טובה: שם דמיהן. לקמן גבי עסקא דרב ספרא אפרש בע"ה: עד כאן לא פליגי אלא בנשתמש בהן. לאו דוקא נשתמש דאם נשתמש לר"ע נמי חייב באחריותן כיון דלדידיה אסור להשתמש א"כ הוי שולח יד בפקדון ואפילו החזיר אין בכך כלום דהא ר"ע סבר בפרק המפקיד (לקמן דף מג:): דבעינן דעת בעלים אלא ודאי נשתמש לאו דוקא כדפרישית אלא בשכר שמוש שמותר להשתמש קאמר דלרבי טרפון דאית ליה דמותר להשתמש חייב באחריותן דבהוא הנאה דאי מיתרמי ליה זבינא שקיל להו וזבין בהו הוי עלייהו שומר שכר ולר"ע דאסור להשתמש בהן פטור אבל אם לא היה מותר להשתמש היה פטור לכ"ע והיינו כרבה: (תוספות)

אלא כשנשתמש בהן אבל לא נשתמש בהן אם אבדו פטור לימא תיהו תיובתא דרב יוסף דאתמר שומר אבידה רבה אמר כש"ח רב יוסף אמר כש"ש אמר לך רב יוסף בגניבה ואבידה דכ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי באונסין דשואל ר"ט סבר שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו והוה ליה שואל עלייהו ור"ע סבר לא שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו הלכך לא הוי שואל עלייהו א"ה לפיכך דאמר ר"ע למה לי א"א בשלמא בגניבה ואבידה הוא דפליגי היינו דקתני ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ס"ד אמינא שומר שכר הוי כדרב יוסף ובגניבה ואבידה מחייב קא משמע לן לפיכך השתא דאמרת לא ישתמש בהן שומר שכר לא הוי ולא מחייב בגניבה ואבידה אלא אי אמרת בגניבה ואבידה דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי באונסין דשואל מאי לפיכך דרבי עקיבא הכי מבעי ליה למתנא ר"ע אומר לא ישתמש בהן ואנא ידענא דכיון דלא ישתמש בהן לאו שואל הוי ואינו חייב באחריותן לפיכך דרבי עקיבא למה לי משום לפיכך דרבי טרפון ולפיכך דרבי טרפון למה לי הכי קאמר כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו כמאן דאשתמש בגוייהו דמי וחייב באחריותן והא אבדו קתני

אלל. משום שכל שימוש מעות אכל שכל שמירת מלוא דנימא מגו ללא בעי למיחב ריפתח לעניח דהעוסק במלוא פטור מן המלוא לא מחייבין ליה: כשנשתמש. לאו דוקא אלל משום שכל שימוש קאמר מפני שמותר להשתמש בהן: כשומר חנם. ואינו חייב אלל בפשיעה: כשומר שכל. וחייב בגניבה ואבידה לשומר שכל מלוא הוא דהעוסק במלוא פטור מן המלוא: כולי עלמא לא פליגי דמחייב. כדן שומר שכל: מאי לפיכך דר"ע. כיון דאמר לא ישתמש מהיכא חסד דלעתינ לחיוביה דאליטריד למימר אינו חייב (רע"ב)

תוספות

והוי שואל עלייהו. תימה דהוה ליה למימר והוה ליה עלייהו ואם נאמר דאם באו בעלים קודם שהוציאם חייב להחזיר אותם מעות עצמם ולא אחרים הוה א"ש דקרי ליה שואל אך אי אפשר לומר כן דבפרק המפקיד (לקמן דף מג.). פריך אי נאנסו חייב מאי אריא הוציא כי לא הוציא נמי והשתא אי חייב להחזיר הן עצמן כשיתבע הגזבר אם כן לא קנאם השולחני בשלא הוציאם ולא מעל כדאמר פרק השואל (לקמן דף צט.). לא בקע בו לא מעל כיון שהמשאל יכול לחזור בו וא"כ מאי פריך כי לא הוציא נמי אלא ודאי אפילו אם אותן המעות עדיין בעין אין צריך להחזיר הן עצמן וי"ל דנקט שואל משום דנקט אונסין דכתיב בקרא גבי שואל וגם לפי שמזכיר שומר חנם ושומר שכל. ר"ח וה"ג פסקו דהלכה כרב יוסף מההיא דאין בין המודר (נדריים דף לג.): דקאמר ומחזיר לו אבידתו חד אמר דוקא מדיר למודר אבל מודר למדיר לא משום דקא מתהני פרוטה דרב יוסף וחד אמר פרוטה דרב יוסף לא שכיחא ש"מ דכולהו אית להו דרב יוסף ואין זו ראייה דגם רבה מודה דבשעה שמתעסק באבידה שפטור מלמיתב רפתא לעניים אלא דס"ל דלא שכיחא שיבא עני בשעה שמתעסק בה לצורכה ואין סברא שיהא שומר שכל בעבור זה כיון דלא שכיחא דבשעה שהאבידה בביתו ואינו מתעסק בה פשיטא דאף לרב יוסף אינו פטור מלמיתב רפתא לעני שהרי אדם שלבוש ציצית או שיש לו תפילין בראשו וכי יפטר מכל המצות והא דלקמן (דף לא.) מוקי רבא קרא דוהשב תשיבם לגינתו המשתמרת וקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים כדמוקי רב יוסף בפרק הכונס (ב"ק דף נו. ושם) דרבה מוקי לה בשאינה משתמרת שמירה מעולה כמו בביתו ומייתי ראייה מינה דשומר אבידה כשומר חנם הוי אין ראייה דהלכה כרב יוסף דרבה גופיה הדר ביה כשתירץ לו רב יוסף דקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים ומוקי לה בגינתו המשתמרת דהא בקרא שור ושה כתיב ומודה רבה בבעלי חיים דהוי עלייהו שומר שכל דאנקטינהו נגרי ברייתא וכשרוצה להביא ראייה לדבריו ולא ידע שינויא דרב יוסף היה צריך לדחוק ולהעמיד בכפותים ועוד דוחק אחר דהוי מוקי קרא לגינתו שאינה משתמרת ואשמועינן קרא דהוי שומר חנם ולרבה אית ליה מסברא דהוי שומר חנם דלא מטי הנאה לידו ועוד י"ל דלקמן ה"פ היכי דמי אי דלא מינטרא למר כדאית ליה מפשיעה ולמר כדאית ליה מגניבה ואבידה אמאי פטור ואי דמינטרא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכו' ושלחי האומנין (לקמן דף פא: ושם) דאמר ר"א ישבע שאבד המשכון ויטול מעותיו ר"ע אומר אבד המשכון אבדו מעותיו ומוקי מתני' דהלוהו על המשכון שומר שכל דלא כר"א ומסיק דפליגי בשומר אבידה וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ופרש"י דרבה ודאי תנאי היא דלא מצי סבר כר"ע אם כן משמע דאין הלכה כרבה דהוי כר"א דשמותי הוא וגם דמתניתין לא אתיא כוותיה וי"ל דרבה ודאי לאו תנאי היא ואפילו לר"ע משום מצוה לא הוי שומר שכל וטעמא דר"ע דאמר אבדו מעותיו כדשמואל דאפילו בדלא שוי שיעור זוזי אבדו כל מעותיו דהוי כאילו פי' שאם יאבד המשכון שיאבדו מעותיו ור"א לית ליה דשמואל ואפילו שוי שיעור זוזי לא אבדו מעותיו אלא לרב יוסף כי נמי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי ר' אליעזר כוותיה לפי מה שמדמה עתה במסקנא מלוה על המשכון לשומר אבידה שהוא פוטר את המלוה באבידה אלמא לא הוי שומר שכל ומשני דאתי מלתיה דרב יוסף אפי' כר"א ותדע דלא מצינו למימר דרבה לא מצי סבר כר"ע דהא בשמעתין משמע דכולהו סברי דרבה ולר"ע נמי הוי שומר חנם והא דתנן פרק שבועת הדיינין (שבועות דף מד. ושם) המלוה על המשכון ואבד המשכון שחייב באבידה מה שהמשכון יתר על החוב אליבא דרבה מבעיא לן לאוקמה באבדה בפשיעה דלא הוי ביה אלא שומר חנם דמה שכנגד החוב מפסיד אפילו לא אבד בפשיעה מטעמא דשמואל ואין זה דוחק דה"נ כי בעי גמרא מעיקרא לאוקמה פלוגתא דר"א ור' עקיבא בדשמואל או בדר' יצחק ולא היה מדמה לשומר אבידה צריך נמי לאוקמה מתני' דשבועות דמחייב לשלם באבדה מה שהמשכון יתר על החוב באבדה בפשיעה דמטעם דשמואל או דר' יצחק אין לחייב המלוה באבידת המשכון אלא במה שכנגד החוב ואדרבה מפ' האומנין (לקמן דף פב. ושם) יש להוכיח דהלכה כרבה דאי הלכה כרב יוסף אמאי מוקי גמרא אלא מחוורתא מתניתין דלא כר"א לוקמה באין מלוה צריך למשכון דהוי שומר שכל אפי' לר"א ופלוגתייהו במלוה צריך למשכון אלא ודאי משום דהלכה כרבה ואין הלכה כרב יוסף ולדידיה לא מצי לאוקמה מתניתין כר"א ועוד ראייה מפרק המפקיד (לקמן דף מג. ושם) דרב נחמן סבר נאנסו לא אלמא ס"ל דבהנאה שמותר להשתמש לא הוי אלא שומר שכל והיינו כרבה דלרב יוסף הוי שואל ואין לומר דהכא דהוי שומר אבידה דבלא היתר תשמיש הוי שומר שכל השתא דשרו

ליה לאשתמושי בהו הוי שואל אבל התם דלא מיירי באבידה משום הנאת היתר תשמיש לבד לא הוי אלא שומר שכר לא היא כיון דבשביל היתר תשמיש לבד לא הוי אלא שומר שכר כרב נחמן א"כ בשביל שיש לו עוד פרוטה דרב יוסף משום שמירת אבידה אין סברא שיהא לו דין שואל דאטו אם מוסיפין שכר לשומר יהיה לו דין שואל ועוד דקי"ל כרבה בר משדה ענין ומחצה וליכא למימר דוקא במילי דבבא בתרא כדמפרש בתשובות דרב צמח דהא אמר פרק מי שאחזו (גיטין דף עד: ושם ד"ה הא) והא קי"ל כרבה ולא קאמר בהא דהוה משמע בהא ולא במילי אחרינא כדקאמר על רשב"ג ובפרק מי שהוציא אוהו (עירובין דף נב:) בשמעתין דהחזיק בדרך מתיישבת ההלכה יותר במה שהלכה כרבה לגבי דרב יוסף כדפי' שם רש"י ובסדר תנאים ואמוראים פוסק דרבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה ענין ומחצה וכל רבותינו שוין דבשאר דברים סתמא הלכה כרבה אי ליכא הוכחה כרב יוסף: לפיכך דרבי טרפון למה לי. בשלמא לרבה דלפיכך דר"ע אשמועינן לאפוקי דרב יוסף מצינו למימר דלפיכך דרבי טרפון משום לפיכך דר"ע אי נמי גם לפיכך דר"ט אתי למידק נמי דדוקא משום דמותר להשתמש חייב אבל אסור להשתמש פטור לאפוקי דרב יוסף אבל לרב יוסף מאי לפיכך וקשה דמאי בעי מאי לפיכך הלא חדוש גדול השמיענו דמעיקרא אמרינן דבמה שמותר להשתמש לא הוי אלא שומר שכר ולא כשואל דהא אבדו קתני דמשמע סתם אבידה בלא אונס והשתא מבעי לן למימר דמחמת היתר תשמיש הוי כשואל ואבדו היינו שטבע ספינתו בים ועוד דבפרק המפקיד (לקמן דף מג. ושם) אצטריך מתני' לאשמועינן דמחמת היתר תשמיש הוי שומר שכר לרב נחמן דאמר נאנסו לא גבי מפקיד מעות אצל חנווני דקתני צרורים לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב והא מלתא דפשיטא היא דאינו חייב באבידה כיון דשומר חנם הוא אלא סיפא איצטריכא ליה לאשמועינן דמותרין להשתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן והוי שומר שכר לרב נחמן דאמר נאנסו לא וכיון דאפילו למיהוי שומר שכר מחמת היתר תשמיש אצטריך לאשמועינן כ"ש הכא דאמר דהוי שואל דלאו מלתא דפשיטא הוא דאצטריך שפיר לאשמועינן אלא י"ל דלאו קושיא הוא אלא פירושא בעלמא הוא: (תוספות)

דף כט - ב

כדרבה דאמר רבה נגנבו בלסטים מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון ביד רחבה הוה ליה הנהו זוזי דיתמי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאשתמושי בגוייהו א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון א"ל אביי ולא אתמר עלה א"ר חלבו אמר רב הונא לא שנו אלא בדמי אבידה הואיל וטרח בה אבל מעות אבידה דלא טרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לך: **מתני'** מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושוטחה לצרכה אבל לא לכבודו כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: **גמ'** אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ספרים לא שכיחי ת"ר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו

וקורא בו פשיטא ואלא למאי שייליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשבילו פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשבילו פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש ר"א בן יעקב היינו תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלשים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא בו פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים: מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: למימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא הא בידא והא בחוטרא איבעית אימא לא קשיא הא בדעמרא הא בדכיתנא א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צויץ אבל דצויץ לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חירותא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא

רס"ז כדרכה. בפרק הזהב (לקמן דף נח.) גבי בני העיר ששלחו את שקליהו: בדמי אבידה. שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים: אבל מעות אבידה. כגון שמאל מעות ככיס או שלש מטבעות עשוין כמגדלין: מתני' אחת לשלשים יום. שמתעפסין כשהוא מלפוחתו וכל ספרים שלהן היו עשוין בגליון: גוללו. מתחילתן לסופן שיכנס בהן האויר: בתחלה. מה שלא למד מפני שצריך להשהותו לפניו. ולא יקרא אחר עמו לפי שזה מושך אלכו וזה מושך אלכו ונקרע. שוטחה לזרעה. לשלוט בה אויר שלא תכלה ולא תאכלנה עש: לזרכו. שמתעפסים בקרקע שצריך לתתו בקרקע כדאמרין לקמן שזו היא שמירתו ולפיכך משתמש בהם לפרקים: אבל לא לשחקו. לא ישתמש בהן זמן ארוך שישחקו אוזי"ר בלע"ז: לא יגע בהן. זהב אינו מתעפס בארץ וזכוכית שמה יצבר: שאין דרכו ליטול. דבר שגנאי הוא לו שחדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור לא יטול ופטור מהשבת אבידה דילפינו מוהתעלמת: גמ' בי בר חבו. בבית פלוני העושה הפילין מלויין לימכר ויחזור ויקנה מן הדמים: גוללו. בכל שנים עשר חדש פעם אחת: אם בשבילו פתחו. כולה מפרש לקמיה: מאי אריא ספר. שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריעה: כאן שנה רבי. במסכת גיטין (דף כט.) תנו השולח גט בארץ ישראל הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול חפץ פלוני הימנה לא ישלחנו ביד אחר שאין ראונו שיהא פקדונו ביד אחר ואמר ר"ל עלה כאן שנה רבי במשנה זו למדנו רבי שסתם המשניות אין השואל כו' דבכולהו שייך למימר אין ראונו שיהא פקדונו ביד אחר: מאי עבידתיה גביה. קס"ד לזרכו קאמר ולא לזרכו ספר תורה דהא לזרכו ספר תורה תנא ליה גוללו כל שנים עשר חדש להכי פרכינן מאי עבידתיה דהאי גבי ספר תורה לקרות בו לזרכו עמנו: אם כשהוא גוללו. להנאת ס"ת פתחו וקראו בו מותר: בחדש שלשים יום. החדש ממחר להתעפס מן הישן: אימא אחד זה ואחד זה שלשים יום. ומתני' נמי דקתני קורא בהן אחת לשלשים יום ולא מפליג בין ישן לחדש ר"א בן יעקב היא: בענין אחד. בפרשה אחת אין קורין: בשני ענינים. זה בדף זה וזה בדף זה קורין דלא אחי לשמוטי מהדדי: מי שיש לו גרדי אומן בביתו. שיארוג לו טליתות חדשות תמיד: ינער כסותו בכל יום. ולמדנו דרך ארץ דניעור קשה לה: בחד. באדם אחד אין ניעורו קורעה: שנים. האוחזין בשני ראשיה ומנעדין ממתחין אותה יותר מדאי וקשה לה: דעמרא. קשה לה שנתחת ונקרעת: כסא דחרשין. נוח לשות כוס של מכשפות מכוס

כל מים פושרין ואידי דאייירי במילי דרבי יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני שמעתא: לויז. רותה: ליביא. כל דבר שנותנין לתוך המשקה או עשבים או תבלין או עקרי בשמים קרי ליביא: ורואה לאבדן. ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך שהעושה אלה מאבד מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהם יקרין וממהרין לכלות: תרגמה. להך פכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשורי בעה"ב: (הש"י)

תוספות בזכוכית לבנה. וא"ת והא אמרינן פרק עגלה ערופה (סוטה דף מח.) דמשחרב בית המקדש בטלה זכוכית לבנה וי"ל דלא בטלה לגמרי קאמר אלא דלא שכיחא דהא רב הונא תבר זכוכית חירותא בחופת בנו פ' . אין עומדין (ברכות דף לא. לא. ע"ש): (תוספות)

דף **ל** **א**

בתורי דנפיש פסידייהו: שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו וכו': איבעיא להו לצורכו ולצורכה מאי ת"ש שוטחה לצורכה לצורכה אין הא לצורכו ולצורכה לא אימא סיפא אבל לא לכבודו ולצורכה הוא דלא הא לצורכה ולצורכו שפיר דמי אלא מהא ליכא למשמע מינה ת"ש לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי מגוד לצורכה נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכו בין לצורכה שאני התם דמקלא קלי לה אי משום עינא אי משום גנבי תא שמע הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה והא הכא דלצורכו ולצורכה הוא וקתני פסולה שאני התם דאמר קרא **[דברים כא-ג]** אשר לא עובד בה מ"מ אי הכי אפילו רישא נמי הא לא דמיא אלא להא דתנן שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מאי טעמא כדרב פפא דאמר רב פפא אי כתיב עובד וקרינן עובד הוה אמינא אפילו ממילא ואי כתיב עובד וקרינן עובד הוה אמינא עד דעבד בה איהו השתא דכתיב עובד וקרינן עובד בעינן עובד דומיא דעבד מה עובד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה: כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן וכו': ת"ר המוצא כלי עץ משתמש בהן בשביל שלא ירקבו כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה אמר רב אדא בר חמא אמר רב ששת בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים: מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: מנהגי מילי דת"ר **[דברים כב-א/ד]**

דף **ל** **ב**

לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם אלא לזקן ואינו לפי כבודו אמר רבה הכישה חייב בה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא להנך עיזי דקיימו שקל קלא ושדא בהו א"ל איחייבת בהו קום אהדרינהו איבעיא להו דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר מהו מי אמרינן השבה מעליא בעינן וכיון דלאו דרכיה להחזיר בעיר לא לחייב או דלמא בשדה

מיהת הוא דאיחייב ליה וכיון דאיחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר תיקו אמר רבא כל שבשלו מחזיר בשל חבריו נמי מחזיר וכל שבשלו פורק וטוען בשל חבריו נמי פורק וטוען רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא פגע ביה ההוא גברא הוה דרי פתכא דאופי אותבינהו וקא מיתפח א"ל דלי לי אמר ליה כמה שוין א"ל פלגא דזוזא יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה הדר זכה בהו הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה חזייה דהוה קא בעי למיהדר למזכיה בהו א"ל לכולי עלמא אפקרנהו ולך לא אפקרנהו ומי הוי הפקר כי האי גוונא והתנן בש"א הפקר לעניים הפקר וב"ה אומרים אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא אפקרינהו ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי לפני משורת הדין הוא דעבד דתני רב יוסף [שמות יח-ב] והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים [אשר] ילכו זה ביקור חולים זה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפני משורת הדין: אמר מר (אשר) ילכו זה ביקור חולים היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לבן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפי' הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו אשר יעשון זו לפני משורת הדין דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגזיתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין: **מתני'** אי זו היא אבידה מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה החזירה וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה שנאמר [דברים כב-א] השב תשיבם היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל אם יש שם בית דין מתנה בפני ב"ד אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם: **גמ'** אטו כל הני דאמרינן לאו אבידה הו אמר רב יהודה הכי קאמר אי זו היא כלל אבידה שהוא חייב בה מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה ולא מיחייב בה חמור וכליו הפוכים פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה ומיחייב בה ולעולם אמר רב יהודה אמר רב עד שלשה ימים היכי דמי אי בלילותא אפי' חדא שעתא נמי אי ביממא אפי' טובא נמי לא לא צריכא דהוה חזי לה בקדמתא ובחשכתא תלתא יומי אמרינן איתרמויי אתרמי לה ונפקא טפי ודאי אבידה היא תניא נמי הכי מצא טלית וקרדום

רש"י לא יהיה כך רביון. לא תביא עמך לדי עניות: הכישה. זה שאינו לפי כבודו אם הכישה הכאה אחת להשיבה. נתחייב זה לכהדורה הואיל והתחיל: קלא. מרטי"ל בלע"ז: דרכו להחזיר בשדה. שאין שם רואים כל כך ואינו בוש: ואין דרכו בעיר. שהוא בוש משכניו והוא מלא בשדה: מהו. שיתחייב להשיבה: לא מיחייב. להתחיל בהשבתה בשדה: וכיון דאיחייב. שהיזה ממקומה חייב אף בעיר: פורק וטוען. פורק משא מן החמור וטוען עליו לכתוב עזוב תעזוב הקס תקים: פתכא דאופי. משאוי של עלים: וקא מיתפח. עומד לפוש: דלי לי. הטעינני: הדר זכה בהו. חזר האיש ההוא והחזיק בהן מן ההפקר: הפקר לעניים הוי הפקר. אע"ג שלא הפקירו אלא לעניים הוי הפקר למפטר מן המעשר: זה בית חייהם. ללמוד להם אומנות להתפרנס בו חוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא: דיני דמגזיתא לדיינו. בתמיה דמגזיתא גוזאוי הלנין ביסורים ובחזקה וחזירו בצבא קמא (דף קיד.) לדיני בגזיתא: מתני' איזו היא אבידה. בגמרא מפרש: איזו זו אבידה. ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחהו שם: רצה בין הכרמים. דמסתבא: לא יאמר לו הן לי סלע. שבתתי ממלאכתי שיאמר לו אם עשית מלאכתך היית מרצה טורח עכשיו לפי מה שטרחת טוב: כפועל. בגמרא מפרש: אם יש שם בית דין. אם נוח לו לטרוח יותר כדי להרבות שכר ואינו חפץ ליטול ממלאכתו מה יעשה אם יש שם שלשה בני אדם יתנה בפניהם ויאמר ראו שאני משתכר כך וכך ואי אופשי ליטול שכר מועט אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם: גמ' כלל. סתם אבידה שמוכחת שהיא שם שלא מדעת בעלים: ולעולם. בתמיה וכי אף אם ימלאנה שם לעולם נאמר מדעת היא וכי דרך שלא להכניס: בקדמותא. לפני עלות השחר: השכתא. שחשכה ערבית: (רש"י)

תוספות ה"מ לא תעשה ועשה השוה בכל אבל האי דאינו שוה בכל דחי כדמוכח פרק שני נזירין (נזיר דף נח:): דאתי עשה דמצורע ודחי לאו ועשה דכהנים וכן ק' לקמן (לב). יכול אמר לו אביו הטמא כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה הא גבי כהנים שאינו שוה בכל דחי וי"ל דעשה דמצורע שאני דחמיר משום גדול השלום כדאמר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא). דעשה דמצורע הוי דחי לאו ועשה דשילוח הקן אי לאו יתורא דשלח תשלח אבל עשה דעלמא לא דחי לאו ועשה אפילו אינו שוה בכל וזה התירוך לא יתיישב למאן דשרי מצורע בימי חלוטו בתשימי המטה פ"ק דמועד קטן (דף ז:): ולדידיה יש לומר דהכא סמיך על ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא ולקמן נמי עדיפא משני דהוה דחי אפילו לאו ועשה אי לאו קרא אפי' אי בעלמא לא דחי ובפ"ב דיבמות (דף כא). דאמר גבי פלוגתא דר' יוחנן ור"א בביאת כ"ג באלמנה מן הנישואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וי"ל דחשיב שוה בכל כיון שהאלמנה עשתה איסור כמו הכהן דאקרי ביה לא יקח לא יקחו אע"ג דאין שוה בכל אלא בכהנים אבל היא דגילוח זקן שאינו שוה בנשים נדחי מקמי עשה דמצורע: אלא לזקן ואינו לפי כבודו. וא"ת תיפוק ליה מולאחותו דכבוד הבריות דוחה מילת בנו ושחיטת פסחו וי"ל כבוד הבריות דמת מצוה חמיר טפי שמוטל בבזיון פן יסריח או יאכלוהו כלבים אע"ג דבפ"ג דבפ"מ מי שמתו (ברכות דף כ. ושם ד"ה שב) מוכח דאי הוה כלאים שב ואל תעשה היה נדחה מפני כבוד הבריות היינו משום דערום הוי גנות ובזיון גדול כדאמר (יבמות דף סג:) אין לך משוקף יותר מאותו שהוא מהלך ערום ומהכא לא ידעי' דדחי אלא ממונא אבל איסורא כמו פסח ומילה וגם כרת לא: [וע' שבויעות ל: ד"ה אבל]: אפקרה. שלא יכשלו בני אדם בלא תגזול וא"ת הא אמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף מה.) אין הפקר אלא בפני שלשה וי"ל דהכא נמי הוה שלשה אי נמי דאורייתא בלא שלשה נמי הוי הפקר והא דאמר שלשה פ"ק דשבת (דף יח: ושם ד"ה דמפקרא) גיגית נר וקדירה אפקורי מפקר להו אע"ג דליכא שלשה התם אנון שהדי דמפקר להו בלבו שלא יעשה איסור שביתת כלים: לא חרבה כו'. ואם תאמר דביומא (דף ט:): אמר מפני שנאת חנם וי"ל דהא והא גרמא: איזוהי אבידה. שיבין שאין הבעלים יודעין שהיא שם: (תוספות)

באסרטיא ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה טלית בצד גדר קרדום בצד גדר ופרה רועה בין הכרמים אין זו אבידה ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם אמר רבא [\[דברים כב-ג\]](#) לכל אבידת אחיד לרבות אבידת קרקע א"ל רב חנניה לרבא תניא דמסייע לך ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם א"ל אי משום הא לא תסייעי הכא במאי עסקינן בדאיכא עומרין אי דאיכא עומרין מאי למימרא לא צריכא דאית בה עומרין דצריכי לארעא מהו דתימא כיון דצריכי לארעא כי גופה דארעא דמיין קמ"ל: מצא חמור ופרה [וכו'] : הא גופה קשיא אמרת מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה רועין בדרך הוא דלא הוא אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הכרמים הויה אבידה אימא סיפא חמור וכליו הפוכים ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה רצה בין הכרמים הוא דהויה אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הכרמים אין זו אבידה אמר אביי [\[איוב לו-ג\]](#) יגיד עליו ריעו תנא רועה בדרך דלא הויה אבידה והוא הדין לרועה בין הכרמים תנא רצה בין הכרמים והוא הדין לרצה בדרך א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו ליתני קילתא וכ"ש חמירתא ליתני רצה בדרך דהויה אבידה וכ"ש רצה בין הכרמים ולתני רועה בין הכרמים דלא הויה אבידה וכ"ש רועה בדרך אלא אמר רבא רצה ארצה לא קשיא הא דאפה לגבי דברא הא דאפה לגבי מתא רועה ארועה נמי לא קשיא כאן באבידת גופה כאן באבידת קרקע כי קתני רועה בדרך לא הויה אבידה הא רועה בין הכרמים הויה אבידה באבידת קרקע וכי קתני רצה בין הכרמים הויה אבידה הא רועה בין הכרמים לא הויה אבידה באבידת גופה דרצה בין הכרמים מסקבא ורועה בין הכרמים לא מסקבא ורועה בין הכרמים נהי דלא מסקבא תיפוק ליה משום אבידת קרקע בדכותי ותיפוק ליה משום אבידת גופה דדלמא קטלו לה באתרא דמתרו והדר קטלי ודלמא אתרו בה אי אתרו בה ולא אזדהו בה ודאי אבידה מדעת היא: החזירה וברחה החזירה וברחה [וכו'] : א"ל הווא מדרבנן לרבא אימא השב חדא זמנא תשיבם תרי זמני א"ל השב אפי' ק' פעמים משמע תשיבם אין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם דמינטרא והא קמ"ל דלא בעינן דעת בעלים וכדר' אלעזר דאמר הכל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה שהתורה ריבתה השבות הרבה [\[דברים כב-ז\]](#) שלח תשלח אימא שלח חדא זמנא תשלח תרי זמני א"ל שלח אפי' מאה פעמים משמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ א"ל הווא מדרבנן לרבא ואימא [\[ויקרא ט-ז\]](#) הוכח חדא זמנא תוכיח תרי זמני א"ל הוכח אפי' ק' פעמים משמע תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ [\[שמות כב-ה\]](#) עזב תעזוב עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל עזב תעזוב מ"מ [\[דברים כב-ד\]](#) הקם תקים עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל הקם תקים מ"מ ולמה ליה למכתב פריקה ולמה ליה למיכתב טעינה צריכי דאי כתב רחמנא הוה אמינא משום דאיכא צער בעלי חיים ואיכא חסרון כיס אבל טעינה דלאו צער בעלי חיים איכא ולא חסרון כיס איכא אימא לא ואי אשמעינן טעינה משום דבשכר אבל פריקה דבחנם אימא לא צריכא ולר"ש דאמר אף טעינה בחנם מאי איכא למימר לר"ש לא מסיימי קראי למה לי למכתב הני תרתי ולמה לי למכתב אבידה צריכי דאי כתב רחמנא הני תרתי משום דצערא דמרה איתא צערא דידה איתא אבל אבידה דצערא דמרה איתא וצערא דידה ליתא אימא לא ואי אשמעינן אבידה משום דליתא למרה בהדה

רש"י אסרטיא. דרך כבושה לרבים: ששוטפין ובאין. לשדה חבירו: אמר רבא לכל אבידת כו'. מילתא באפיה נפשיה היא דלמרה רבא כבי מדרשא: מאי למימרא. והיפוק ליה משום עומרין שישנן בכלל אבידה דדמו לפרטא דשה ושלמה ולמה לי לכל לרבויהו: רועה בדרך. איכא תרתי למעלותא חדא דרועה ועוד דאפילו רצה לא מסתקבא רצה בין הכרמים איכא תרתי לגריעותא חדא דרצה ועוד דכרמים מסקבי לה רצה בדרך איכא חדא לגריעותא דרצה ומתקבלת בריאתה אי נמי תלך למרחקים רועה בין הכרמים חדא לגריעותא דזימנין דמסתקבא: והא באבידת גופה כו'. מפרש ואזיל לה: באבידת קרקע. והייב להוויאה משום הפסד כרמים: לגינתו ולחורבתו מנין. דהויה השבא ופטור: דעת בעלים. לומר לו שמור פרתך שהחזרתה לגינתך שמאלתיה אוכדת: הכל כריך דעת בעלים. גנב גזלן וד' שומרים שהשיבו לריכין להודיעו ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה חייבים באחריותו כיון דידע שאבדה ולא ידע שהושבה לא נזהר בה ולא מאכילה: שבת. לגבי שלוח הקן: תרתי זמני. ואנן תנן שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו ארבע וה' פעמים חייב: לדבר הרשות. שאין כריך לזפור אלא לאוכלה: לדבר מצוה מנין. היה כריך לטהר בו את המזרוע מנין שאסור באם על הבנים ת"ל השלח: עזב תעזוב. פריקה: הקם תקים. טעינה: חסרון כיס. שהבהמה מתקלקלת: משום דבשכר. שנותנין לו שכר דאיכא למ"ד לקמן (דף לז.). טעינה בשכר פריקה בחנם: לא מסיימי קראי. הי משמע טעינה והי משמע פריקה ואי כתב חדא הוה אמינא

לפריקה אחת אבל טעינה לא כתב רחמנא איך לטעינה: למה לי למכתב אכידה. הקצת אכידה לכתוב או הא או הא וליגמר מניה דהא כולהו אזהרות ממון ישראל הוא: לערא דמרה. הוא העומד גם ואין יכול לטעון לכדו וכן לפרוק: ליתא למה בהדה. שיטתה בהשפחה: (ק"י)

תוספות קורדום בצד גדר. פירשתי לעיל (כה: סד"ה ואם נטל): למה לי למכתב רחמנא פריקה כו'. אין לפרש למה לי דכתב כוליה קרא דפריקה או דטעינה דא"כ היכי קאמר אי אשמועינן טעינה דבשכר הא משמע לקמן (דף לב.) דטעינה לא הוי בשכר אלא משום דנכתב פריקה ועוד דלא שייכא הך צריכותא אלא לקמן אלא י"ל למה לי דכתב רחמנא יתורא דמרינן אין בעליו עמו בפריקה ולמה לי דכתב בטעינה: רבי שמעון לא מסיימי קראי. תימה דלקמן (דף לב.) משמע דקרא דנופלים בדרך לא מסיימי לר"ש דהוי בטעינה דטעונייהו עלייהו משמע ואי לא כתב אלא חד הוה מוקמי ליה בפריקה אבל קרא דרובץ תחת משאו לא משמע לכ"ע אלא בפריקה וכשנכתבו שניהם ע"כ גם לר"ש קרא דנופלים בדרך הוי בטעינה וא"כ לר"ש לא יכתוב אלא חד יתורא לאין בעליו עמו בקרא דנופלים בדרך וי"ל דרובץ תחת משאו נמי לא מסיימי לר"ש דאפשר למשמע בטעינה דע"י שאין הרבה בני אדם לטעון מכביד המשוי על הבהמה ורובצת ולקמן לא אצטריך למימר דלא מסיימי אלא אקרא דנופלים בדרך והא דפריך לקמן (דף לב:) והא וחדלת בפריקה הוא דכתיב לא הוי אלא אליבא דרבנן דלר"ש מצי למהוי בטעינה: (תוספות)

דף לא - ב

אבל הני תרתי דאיתא למרה בהדה אימא לא צריכא [\[במדבר לה-כא\]](#) מות יומת המכה אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל מות יומת מ"מ [\[דברים יג-טז\]](#) הכה תכה אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן מנין שאם אי אתה יכול להמיתן בהכאה הכתובה בהן שאתה רשאי להכותן בכל הכאה שאתה יכול ת"ל הכה תכה מ"מ [\[דברים כד-יג\]](#) השב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד משכנו שלא ברשות ב"ד מנין ת"ל השב תשיב מ"מ [\[שמות כב-כה\]](#) חבל תחבול אין לי אלא שמשכנו ברשות משכנו שלא ברשות מנין ת"ל חבל תחבול מ"מ והני תרי קראי למה לי חד לכסות יום וחד לכסות לילה [\[דברים טו-חיא\]](#)

דף לב - א

תרי מוגו תלתא ואי נמי תרי סהדי דפלגת באפי בי תלתא א"ל מנא לך הא א"ל דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם א"ל דמי התם דמפיק ממונא מהאי ומותיב להאי בעינן ב"ד אבל הכא דידיה שקלי גילוי מילתא בעלמא הוא בתרי סגי ליה תדע דתנן אלמנה מוכרת שלא בפני ב"ד אמר ליה אביי ולא מי אתמר עלה אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"נ אלמנה אינה צריכה ב"ד של מומחין אבל צריכה בית דין של הדיוטות: [\[מתני' מצאה ברפת אין חייב בה ברה"ר חייב בה ואם היתה בבית הקברות לא יטמא לה אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר לא ישמע לו פרק וטען פרק וטען אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר \[\\[שמות כג-ה\\]\]\(#\) עזב תעזב הלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו אם היה זקן או חולה חייב מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון ר"ש אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר תחת](#)

משאו משאוי שיכול לעמוד בו: **גמ'** אמר רבא רפת שאמרו אינה מתעה ואינה משמרת אינה מתעה מדקתני אינו חייב בה ואינה משמרת מדאיצטריך

למיתני אינו חייב בה דאי סלקא דעתך משמרת השתא משכח לה אבראי מעייל לה לגואי משכח לה מגואי מבעיא אלא שמע מינה אינה משמרת שמע מינה: מצאה ברפת אינו חייב: א"ר יצחק והוא שעומדת תוך לתחום מכלל דברשות הרבים ואפילו בתוך התחום נמי חייב איכא דמתני לה אסיפא ברה"ר חייב בה אמר רבי יצחק והוא שעומדת חוץ לתחום מכלל דברפת אפילו עומדת חוץ לתחום נמי אינו חייב בה: בבית הקברות לא יטמא לה: ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר [\[ויקרא יט-א\]](#) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' כולכם חייבין בכבודי טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי הוה אמינא צייתא ליה ואמאי האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה איצטריך ס"ד אמינא הואיל והוקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום שנאמר כאן [\[שמות כג-ב\]](#) כבד את אביך ואת אמך ונאמר להלן [\[משלי ג-ט\]](#) כבד את ה' מהונך הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה: מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון: מאי אבל לא לטעון אילימא אבל לא לטעון כלל מאי שנא פריקה דכתיב עזב תעזב עמו טעינה נמי הכתיב [\[דברים כב-ד\]](#) הקם תקים עמו אלא מצוה מן התורה לפרוק בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר ר"ש אומר אף לטעון בחנם תנינא להא דת"ר פריקה בחנם טעינה בשכר ר"ש אומר זו וזו בחנם מאי טעמייהו דרבנן דאי ס"ד כר"ש לכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה ואנא אמינא ומה טעינה דלית בה צער בעלי חיים וליכא חסרון כיס חייב פריקה דאית בה צער בעלי חיים וחסרון כיס לא כל שכן אלא למאי הלכתא כתיביה רחמנא לומר לך פריקה בחנם טעינה בשכר ורבי שמעון מאי טעמא משום דלא מסיימי קראי ורבנן אמאי לא מסיימי קראי הכא כתיב רובץ תחת משאו התם כתיב נופלין בדרך דרמו אינהו וטעונייהו באורחא משמע ורבי שמעון נופלין בדרך אינהו וטעונייהו עלוייהו משמע אמר רבא

רש"י תרי מגו תלחא. שנים מן השלשה יבואו ויעידו לומר שלשה היינו: אם יש שם ב"ד. וסתם ב"ד שלשה אלמא אין כח להפקיד ממון זה אלל זה בפתוח משלשה: גילוי מילתא. שידעו שחלתיהו בשה: אלמנה. הניזונת מנכסי יתומים מוכרת למוזנות. שלא ב"ד. ובכד שיראו שנים שלא תמכור בזוג: מהני' מלחא ברפת. בגמרל מפרש מאז אלטרירי: יהיה בית הקברות. והוא כהן: או שאמר לו אל תחזיר. והוא במקום שהוא מותר לכתב שם: הלך וישב לו. הבעלים: אלל לא לטעון. בגמרל מפרש: גמ' רפת שאמר. ששנינו במשנתנו עסקינו כשאינה מתעב את הבהמה שזכוכה להיות זורה ויוצאה: ואינה משתמרת. שאינה נעולה ואם באת ללחא יוצאה: מעייל לנזואי. כדלמרינו לעיל (דף לא). לנייחו ולחורכחו מנין: ברישא גרסינו והוא שעומדת בחור לחתום כשישא גרסינו והוא שעומדת חוץ לחתום: אני ה'. א"ע' שאמרתי כך ירא את אביך אני ארון לשניכם ואם אמר כך אביך עבור על דברי לחלל שבת אל תשמע לו: הוא אמינא לייחא ליה. דלחי עשה דכיבוד ודחי לא תעשה ללא חוכל להחעלם: אבידה עשה ולא תעשה היא הקב שניסם לא חוכל להחעלם: הוקש כבודם. בגזירה שיה כד את אביך כד את ה' מהויד: דלית ביה חסרון כים. אם לא יעונו: פריקה אית בה חסרון כים. שהבהמה נקשרת תחת משאה: לומר כך פריקה בחנם. אלל טעינה לא נלמויה אלל בשכר הלכך אי לא כתב פריקה ואחיא מקו' מטעינה הוא אמינא דיו לכא מן הדיו להיות כנדון מה טעינה בשכר אף פריקה בשכר: לא מסיימי קראי. למשמעות טעינה הלכך אי כתיב חד הוא אמינא לפריקה תחת: רובץ תחת משאו. משמע שלריך לפרוק: דרמו אינה וטעונייהו באורחא. אף המשא מוטל על הקרקע שלריך לטעון: (רש"י)

תוספות אלמנה מוכרת שלא בב"ד. וא"ת התם משום חינוא או משום שלא תתבו בב"ד כדמפרש באלמנה ניוזנת (כתובות דף צז. ושם) וי"ל דס"ל כיון דאלמנה מוכרת אע"ג אינה שלה שלא בב"ד משום חינוא ה"נ שותף יטול את שלו שלא בב"ד אע"ג דליכא טעם דחינא: בית דין הדיוטות. וא"ת והאמרינו התם (דף צח. ושם) אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דאמרינו לה מאן שם לך הלא מכרה ע"פ ב"ד הדיוטות וי"ל כיון שלוקחת לעצמה נראה לעולם שמעכבת מנכסי יתומים בידה אע"פ שיש ב"ד הדיוטות כיון דליכא מומחין אבל כשמוכרת לאחרים אין נראה שמעכבת משלהם שהרי לא עכבה כלום וא"ת ומ"ש דאלמנה מוכרת לאחרים שלא בב"ד ובי"ד יכולה לעכב אפי' לעצמה מדאמרינו התם דא"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכולה לשום וקאמר נמי התם ההוא גברא דאפקידו גביה כסתא דיתמי אול שמה לנפשיה בת' זווי לסוף אייקור כו' אתא לקמיה דרבי א"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכול לשום ולקמן בפרק המפקיד (דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו והרקיבו כו' עושה להם תקנה ומוכרין בב"ד וכשהוא מוכרין לאחרים אין מוכרין לעצמו כיוצא בו גבאי צדקה פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמם דאפילו בב"ד מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמם ושלא בב"ד אין מוכרין אפילו לאחרים וליכא למימר הא דאמר ומוכרים לאחרים בב"ד היינו ברשות ב"ד אבל אי ידעי ב"ד השומא יכול לעכב לעצמו דברושלמי מסיק על ההוא מעשה דרבי יוחנן חקוקא דמיתיה פ"ק דפסחים (דף יג. ושם) א"ל לך ומוכרם בב"ד אלמא אע"פ שנתן לו רשות היה צריך למוכרם בב"ד וי"ל דמוכרת שלא בב"ד משום חינוא. ובי כסתא דיתמי נמי דיכול לעכב לעצמו בב"ד מצין למימר דהיינו דוקא בדיעבד דמשום חשד לא מהדרין עובדא אי"נ דגבי יתמי ב"ד עצמם הם מפקדין ולכך יכול לעכב לעצמו על פיהם אבל פקדון של אחרים אינו יכול לעכב לעצמו על פי ב"ד: כד את ה' מהויד. הא דנקט קרא דדברי קבלה ולא נקט קרא דאיש אמו ואביו תיראו וכתוב את ה' אלהיך תירא משום דניחא ליה לאתויי קרא דכבוד: (תוספות)

ב - לב דף

מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא ואפי' ר"ש לא קאמר אלא משום דלא מסיימי קראי אבל מסיימי קראי דרשי' ק"ו משום מאי לאו משום צער בעלי חיים דרשינן דלמא משום דאיכא חסרון כים וה"ק ומה טעינה דלית בה חסרון כים חייב פריקה דאית בה חסרון כים לא כ"ש וטעינה אין בה חסרון כים מי לא עסקין דאדחבי והכי בטיל משוקיה אי נמי אתו גנבי ושקלי כל מה דאיכא בהדיה תדע דצער בעלי חיים דאורייתא דקתני סיפא ר' יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר [על] משאו אין זקוק לו שנאמר **שמות כג-ה** | תחת משאו משאו שיכול לעמוד בו לאו מכלל דת"ק סבר זקוק לו מאי טעמא לאו משום דצער בעלי חיים דאורייתא דלמא בתחת משאו פליגי דרבי יוסי סבר דרשינן תחת משאו משאו שיכול לעמוד בו ורבנן סברי לא דרשינן תחת משאו תדע דצער בעלי חיים לאו דאורייתא דקתני רישא הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא מה לי איתיה למריה בהדיה ומה לי כי ליתיה למריה בהדיה לעולם צער בעלי חיים דאורייתא מי סברת פטור פטור לגמרי ודלמא פטור בחנם וחייב בשכר וה"ק רחמנא כי איתיה למריה בהדיה עבד גביה בחנם וכי ליתיה למריה בהדיה עבד גביה בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא (סימ' בהמ"ת בהמ"ת אוה"ב שו"א רבצ"ן) לימא מסייע ליה בהמת עובד כוכבים מטפל בה כבהמת ישראל אי אמרת בשלמא צער בעלי חיים דאורייתא משום הכי מטפל בה כבהמת ישראל אלא אי אמרת צער בעלי חיים לאו דאורייתא אמאי מטפל בה כבהמת ישראל התם משום איבה הכי נמי מסתברא דקתני אם היתה טעונה יין אסור אין זקוק לה אי אמרת בשלמא לאו דאורייתא משום הכי אין זקוק לה אלא אי אמרת דאורייתא אמאי אין זקוק לה ה"ק ולהטעינה יין אסור אין זקוק לה תא שמע בהמת עובד כוכבים ומשאו ישראל וחדלת ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי וחדלת עזב תעזב מבעי ליה לעולם צער בעלי חיים דאורייתא התם בטעינה אי הכי אימא סיפא בהמת ישראל ומשאו עובד כוכבים עזב תעזב ואי בטעינה אמאי עזב תעזב משום צערא דישאל אי הכי אפילו רישא נמי רישא בחמר עובד כוכבים סיפא בחמר ישראל מאי פסקת סתמא דמלתא איניש בתר חמריה אזיל והא וחדלת ועזב תעזב בפריקה הוא דכתיבי א"ל הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים לאו דאורייתא ת"ש אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה אפ"ה כדי לכוף את יצרו עדיף ת"ש שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא עובד כוכבים אי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי שונא ישראל ומה לי שונא עובד כוכבים מי סברת אשונא דקרא קאי אשונא דמתניתין קאי תא שמע

רש"י מדברי שניהם. מדקאמרי תרווייהו פריקה עדיפא: ואפילו ר"ש לא קאמר. דלטריריך למכתב פריקה: אלל משום דלא מסיימי קראי. לטעינה: לאו משום צער בעלי חיים. והכי יליף מה טעינה דליכא צער בעלי חיים חייב פריקה דליכא צער בעלי חיים לא כ"ש: מי לא עסקינו. וכי אין המקרה מדבר אף בהוהך לסחורה דלחכי בטיל משוקיה: תדע. לרבנן דפליגי עליה דר"ש ובר"ש צער בעלי חיים דאורייתא: מכלל דת"ק. דרבי יוסי הגלילי רבנן ור"ש: זקוק לו. ואמאי זקוק לו מי משום מלוא עזב העזב. הא כתיב משאו הרואו לו אלל משום צער בעלי חיים: לא דרשינן משאו. למשא הרואו לו דמשאו כל משא שעליו משמע: ותדע. דהכי הוא כדלחייך ללכער בעלי חיים לאו דאורייתא: עבד גביה. משום צער בעלי חיים ועל כרחו יטול שכר: לימא מסייע ליה. לרבא דלמא לעיל צער בעלי חיים דאורייתא: מטפל בה. לפרוק משאה: אי אמרת לאו דאורייתא. וטעמא משום איבה הוא. מש"ה אין זקוק לה שיכול להשמת ולומר דבר אסור הוא לנו: ה"ק ולהטעינה. ולעולם דאורייתא ורישא תנא מטפל בה בין בפריקה בין בטעינה פריקה משום צער בעלי חיים וטעינה משום איבה ולהטעינה יין אסור דלחא לעכא איכא ולחא איבה איכא. אין זקוק לה: התם בטעינה. לקמיה פריך הא בפריקה כתיב: משום לעכא דישאל. שלריך להשתא שם: בחמר עובד כוכבים. ואין בעל המשא שם ועל העובד כוכבים לטעון: מאי פסקת. וכי פסקת הדבר כן דכל בהמת עובד כוכבים הוא חמר עובד כוכבים וכל בהמת ישראל הוא חמר ישראל: שונא שאמרו. קס"ד שונא שאמרנו שונא קרא קאי דמשמע בפריקה כי תראה חמר שונאך רובץ וגומרי: שונאך דמתניתין קאי. אהך מתניתא לעיל דשונאך לטעון הוא: (רש"י)

תוספות מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא. וא"ת א"כ אמאי עוקרים על המלכים ולא מדרכי האמורי (ע"ז דף יא.) וי"ל משום דכבוד מלך ונשיא עדיף כמו לי תשחית נדחה מפני כבודו דאונקלוס שרף על ר"ג ע"י מנה צורי פ"ק דע"י (שם) ועוד דכיון דכתיב את סוסיהם תעקר קל לדחות מפני המלך: מי לא עסקינן דאדהכי והכי בטיל משוקיה. וא"ת מ"מ נדרוש ק"ו מטענה דלית בה חסרון כ"ס וי"ל כיון דטעניה שיש בה חסרון כ"ס לא הוי בשכר דמ"ש מפריקה א"כ אף טעניה דלית בה חסרון כ"ס נמי הוי בחנם ופריקה נכתבה לדרוש שום דרשה אחרת: מכלל דת"ק סבר דזקוק לו. המקשה סבור דת"ק נמי ידרוש משאו שהוא יכול לעמוד בו ושיאנו יכול לעמוד בו נהי דאין חייב לסייע בחנם משום דלית ביה מצות פריקה מ"מ בשכר חייב לסייע משום צער בעלי חיים וא"ת ולרבי יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים לאו דאורייתא ואית ליה לקמן (דף לג.) דטעניה בשכר מ"ש טעניה מפריקה וי"ל דדריש ק"ו מחסרון כ"ס דלכתוב טעניה גרידא דיש טעניה שאין בו חסרון כ"ס וכ"ש פריקה אלא כתב פריקה לאגמורי דטעניה בשכר וכיון דטעניה שאין בה חסרון כ"ס הויא בשכר היכא דאית בה חסרון כ"ס נמי דהיינו היכא דבטיל משוקיה הוי בשכר דילפי' מטעניה דלית בה חסרון כ"ס והשתא לא בא להוכיח רק דצער בעלי חיים דאורייתא ולא לקיים שמכח ק"ו יש להוכיח דצער בעלי חיים דאורייתא דאפשר שק"ו הוי מחסרון כ"ס כדפרישית לר' יוסי וא"ת ודלמא זקוק לו מדרבנן וי"ל דכל הסוגיא מוכחת דאי צער בעלי חיים לאו דאורייתא אינו חייב לסייעו אפי' בשכר כדאמרין בסמוך וכי ליתיה למריה בהדיה ליעבד גביה בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא אבל אי הוי דרבנן פטור היה אפילו בשכר וכן בתר הכי דקאמר ואי אמרת לאו דאורייתא אמאי מטפל ביה ולישני מדרבנן: ואי לאו דאורייתא אמאי מטפל בה. וא"ת והלא בספרי דורש שונאך אפילו שונא עובד כוכבים וי"ל דאסתמכתא בעלמא היא דבערבי פסחים (פסחים דף ק"ג: ושם) מוקי בשונא ישראל: ולהטעניה יין אסור אין זקוק לה. אבל שאר דברים זקוק ואפילו לטעון משום איבה: אמאי וחדלת. וא"ת ולישני בחנם אבל בשכר חייב ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא וי"ל דוחדלת משמע לגמרי: ואי בטעניה אמאי עזוב. וליכא למימר דבטיל משוקיה דאם כן רישא נמי: לכוף יצרו. וא"ת כיון דבערבי פסחים (שם) מוקי לה בישראל שמוטר לשונאון כגון שראה בו דבר ערוה מה שידך בו לכוף יצרו וי"ל דלא מיירי בשונא דקרא: מה לי שונא עובד כוכבים. ה"מ לשוניי ישראל בחנם ולעובד כוכבים בשכר: (תוספות)

דף - לג

[שמות כג-ה] רובץ ולא רבצן רובץ ולא עומד תחת משאו ולא מפורק תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי רובץ ומה לי רבצן ומה לי עומד הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים דרבנן ה"נ מסתברא דקתני תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבי יוסי הגלילי ש"מ ומי מצית מוקמת לה כרבי יוסי הגלילי והא קתני סיפא תחת משאו ולא מפורק מאי לא מפורק אילמא לא מפורק כלל הא כתיב **[דברים כב-ד]** הקם תקים עמו אלא פשיטא לא מפורק בחנם אלא בשכר מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבנן לעולם ר' יוסי הגלילי היא ובטעניה סבר לה כרבנן ת"ר **[שמות כג-ה]** כי תראה יכול אפי' מרחוק ת"ל כי תפגע אי כי תפגע יכול מגיעה ממש ת"ל כי תראה ואיזו היא ראייה שיש בה פגיעה שיעור חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא ריס תנא ומדדה עמו עד פרסה אמר רבה בר רב הונא ונטול שכר: **[מנחת]** אבדתו ואבדת אביו אבדתו קודמת אבדתו רבו שלו קודם אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא ואם אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו היה אביו ורבו בבית השבי מודה את רבו ואחר כך

פודה את אביו ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא **[דברים טו-ד]** אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך: היה אביו ורבו נושאים משאו וכו': תנו רבנן רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר כל שרוב חכמתו הימנו רבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן וזהמא ליסטרון שומאל קרע מאניה עליה ההוא מרבנן דאסבריה אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון אמר עאלא תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה ולענין אבדה במקום אביו אינו חוזרין אלא לרבו מובהק קבעי מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מאי אמר ליה חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדידי ולא עיילי לגבי הדדי יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא איתמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יהודה רב אחא בר בר הונא אמר רב ששת הלכה כרבי יוסי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנו רבו שלמדו חכמה מאי חכמה רוב חכמתו ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא הא גופא קשיא אמרת בגמרא אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא אמר רבי יוחנן

רש"י רובץ. מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו כפעם הזאת: ולא רבצן. הרגיל בכך: ולא מפורק. והוא כר"ד טעניה ולקמן פריך הכתיב הקם תקים: יכול מרחוק. והגיל עזיו שילך קם: מדה עמו. לאחר שהטענו שמה יחזור ויפול: גמ' מנא הני מילי. לשון קודם: לא יהיה כך רביון. הזהר מן עניות: כל המקיים בעצמו כך. אף על פי שלא הטיבו עליו הכתוב יא' לחדם ליכנס לפנים משורת הדיו ולא לקדקד שלי קודם אם לא בחכמה מוכיח ואם תמיד מדקדק. פורק מעליו עול ג"ח וזקקה וסוף שליטתך לבריות: שלמדו חכמה. סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו אחת זו ועמימי איסור והיתר והחיצו והפטור והוא נקרא גמרא: מקרא. תורה נביאים וכתובים: משנה. כמו שהן עניות ואין טעמן מפורש בהן: כל שרוב חכמתו הימנו. אם מקרא אם משנה אם גמרא: האיר עיניו. שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין: דלסברן וזהמא ליסטרון. כסדר טהרות (כלים פי"ב משנה ב ופכ"ה משנה ג) היא שנויה ולא הייתה יודע מה כלי הוא ולמדני שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת ללדין: קרע מאניה. קרע שאין מתאחה כדון תלמיד על הרב: אחד יורד לאמת השחי. משנה היא במסכת תמיד (פרק ג משנה ו) אלל הנכנסים שחריט לפתוח ללחות ההיכל מי עזבה דישון מוצח הפנימי כו' ושיני מפתחות בידו אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון אחד מן המפתחות הללו פותח פתח הפתח ההיכל בקרן מזרחית לפניה של אולם והיכל דנתן החס שני פשפים היה לו לשער הגדול אחד לאפון ההיכל והאולם ואחד לדרכו ואותו שדברוס לא נכנס בו אדם מעולם כדמפרש הם ואותו פשפף שבצפון והוא לפתח שצוית האולם שאלל חמש אמות של כותל ההיכל שבצפון פתח ההיכל ולת דלת סובבת בו ואותו מפתח של אותו הפתח יורד לאמת השחי. פשפפים פתחים קטנים כמין כיפות קטנות ארכו כעובי רוחב הכותל ולת סובבת בו פושטי"ר בלעזו אחד יורד לאמת השחי. הבא לפתוח בו שחריט ופשפף שצוית האולם עומד מכתוף בתוך האולם ומכניס ידו בחור שבכותל עד בית שחיו ופותח: ואחד פותח כיון. לאחר שנכנס זה ובה לו לתא חשך על פני אחת עשרה אמה של אולם קלה מן ההיכל ופותח במפתח שני דלת אחד שמן התא להיכל מחר בלא טורח כסא פתחים ונכנס להיכל לפתוח ללחות ההיכל: כיון. כמו (פסחים לז.) ישגנה דפסום ויקבענה כיון מחר בלא טורח והאי שער הגדול הוא פתח ההיכל שצין אולם להיכל: עומדין זה מפני זה. כדון תלמיד לרב לפי שהיו וישבין תמיד צבית המדעין יחד ומקשין ומפריקין וכולם למדים זה מזה: לרבו מובהק. שרוב חכמתו ממנו כר"י: ור"ד לו רבו. ששמע שמועוה שיש בידו מפי אחרים: מאי. כלומר קודם ללבו לענין אבדה: ותנו רבו שלמדו חכמה. סתמא כו' מאי: רוב חכמתו. אם מקרא חכמה או משנה מדה. היא קלה: ואינה מדה. שהמשנה וגמרא יפס ממנה מפני שהלחין נביאם והמשכתחים שמימיהם לא היה גמרא כהנה וכן לא היה יתרון לכתוב אלא לפי שנתמעטו הלבבות התחילו זרות [אחרונים] לכתבו: גמרא. כבר פירשתי למעלה

שהוא לתת לב להבין שהימות טעמי המשנה מה הם וכשחיים סותרות זו את זו יבין לחרץ שיהיו שתימות קיימות או לדעת דברי התנאים החלוקים בדבר ונימא הא מני פלוני חכם הוא: (רש"י)

תוספות מה לי רבצן. וא"ת ולישני רובץ בחנם רבצן בשכר דה"נ משני ולא מפורק בחנם אלא בשכר וי"ל דניחא ליה לשנויי דאתי כרבי יוסי הגלילי כדמוכח דאתי כוותיה: ונטול שכר. במה שמדדה ובפריקה מיירי שירא פן ירבץ דאי בטעינה פשיטא דהא טעינה גופה בשכר וכל שכן מה שמדדה: . וזהו ר"ס. אית דגרסי רוס דשבע ומחצה רוס עולה. אלפים זהו שיעור מיל כדמוכח בפרק שני שעירי (יומא דף סז). גבי סוכות דשעיר המשתלח: אבדתו קודמת. וא"ת אבדתו רבו וכבוד אביו איזהו קודם אי אבדתו הלא כבוד אביו עדיף למאן דאמר בפ"ק דקדושין (דף לב. ושם) משל בן ואם כבוד אביו הלא אבדתו רבו קודמת כדאמר לעיל. אני ה' ויש לומר אבדתו קודמת דהיא דאביו נהנה מנוף הבהמה חייב לכבדו כגון שחוט לי בהמתך אבל הניחה ליאבד ותביא לי לאכול שגם לאב קשה האבדה אלא שרוצה לאכול: ומקרקעין זה על זה. אף על פי שאינו יודע יותר לפי שלומדין זה מזה ואם תאמר דאמרין בפרק האורג (שבת דף קה: ושם) חייב לקרוע על אדם כשר אפילו לא היה בשעת יציאת נשמה ויש לומר דהכא מיירי בקרע שאינו מתאחה כדון תלמיד על רבו וכן פירש רש"י: (תוספות)

ב - לג דף

בימי רבי נשנית משנה זו שבקו כולא עלמא מתנינן ואזלו בתר גמרא הדר דרש להו ולעולם הו רץ למשנה יותר מן הגמרא מאי דרוש כדדריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב [\[ישעיה נח-א\]](#) הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן ר' יהודה אומר הו זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב [\[ישעיה סו-ה\]](#) שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [\[אמרן\]](#) אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם אלו עמי הארץ שמא תאמר פסק ספרם ובטל סיכומם ת"ל ונראה בשמחתכם שמא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו עובדי כוכבים יבושו וישראל ישמחו:

רש"י בימי רבי נשנית משנה זו. הא דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו לפי שמשרבו תלמידי שמואל והלל שהיו לפניו שלשה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתו תורות מתוך עול שעבוד מלכות וגזירות שהיו גזרין עליהן ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לדבר דברי החלוקים עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן בעיניו אנטוניוס מלך רומי כדלמרינו בעבודה זרה (דף י). ונחו מנרה ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות אלא כל תלמודי ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה ונתן סימנים הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני וכשנתקבצו אמר כל אחד מה שמע ונתנו לב לדבר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים וסידרו המסכתות דברי נויקין לבדם ודברי יבמות לבדם ודברי קדשים לבדם וסהם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן סהם כדי לקבוע הלכה כמותם לפיכך אמרו בגמרא אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי המשנה: שבו כולי עלמא מהני. מלחזור על גרסה משנתם: ואזלו בתר תלמודא. לחשוב בסברא: הדר דרש להו הו רץ למשנה. לפי שירא פן ישחכו המשניות ויחליפו שמות החכמים ובמקום חוב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר: מאי דרוש. מהחילה כשדרש שגמרא גדול: לעמי פשעם. עמי דהיינו ת"ח את הטאתם אני קורא פשע שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבדלו להם על העיקר ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר: ולבית יעקב. שאר העם: הטאתם. אפילו פשע שלהם אני קורא הטאתם: הו זהיר בהלמוד. בגמרא שהוא תירוצ' [טעמי] המשניות או אם שמע דבר משנה מרבך הזהר לשאול טעמיו ומי שנתן הלמוד. אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבה לידך ולמדת הימנה שלא כדה שאין הטעם כמו שהיית סבור שאילו ידעת טעם המשנה לא דמית לה מעשה הבא לידך: עולה זדון. ענוש אהה עליה כמזיד שזדון הוא בידך שלא שאלת טעם מרבך: אלו ת"ח. ששימשו חכמים הרבה ללמד טעמי משנתם זה בזו זה בזה שאין הכל בקיאותן בשוין: שנאיכם אלו בעלי משנה. ששנאין בעלי גמרא לפי שבעלי גמרא אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם כדלמרינו במסכת סוטה (דף כב.). התנאים מבלי עולם שמורים הלכה מתוך משנתם: מנדיכם אלו ע"ה. שה"ח שנאין ומהעבין להן כנדה: שמא תאמר אבד ספרם. של אלו. שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים אבד אין לדבר כן: ת"ל ונראה בשמחתכם. ולא נאמר ונראה בשמחתכם כד אמר הגביה: אני ואחיכם שנאיכם וננדיכם כולנו נראה בשמחתכם: והם יבושו. אותם שהם עובדי כוכבים שאינם ממנו ואינו נקראין על שם ישראל יבושו וישראל ישמחו: (רש"י)

תוספות אחיכם אלו בעלי מקרא. שאינם יודעים דינים והוראות כי אם על פי בעלי גמרא שונאים אלו בעלי משנה שסבורים לידע כמו בעלי גמרא ואינם יודעים בירור הדבר מנדיכם אלו ע"ה ששונאים ת"ח ושמא תאמר אבד ספרן ת"ל ונראה בשמחתכם ישראל ישמחו ועובדי כוכבים יבושו: (תוספות)

פרק שלישי - המפקיד

מתני' המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם למי שהפקדון אצלו נשבע ולא רצה לשלם נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה

וחמשה למי משלם לבעל הפקדון: **גמ'** למה ליה למתני בהמה ולא ליה למתני כלים צריכי דאי תנא בהמה הוה אמינא בהמה הוה דמקני ליה כפילא משום דנפיש טירחה לעיולה ולאמוקה אבל כלים דלא נפיש טירחיהו אימא לא מקני ליה כפילא ואי תנא כלים הוה אמינא כלים הוה דמקני ליה כפילא

משום שלא נפיש כפלייהו אבל בהמה דכי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימא לא מקני ליה כפילא צריכא מתקיף לה רמי בר חמא והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו אבל הכא

רפ"י מתני' המפקיד ולא רצה לישבע. שבעת שומרים שלא פשע בה ושלא שלח בה יד שהיה יכול ליפטר בשבעה זו שהרי אמרו כו'. למי שהפקדון אלכו. לכיוון שילם קנה כל תשלומיה ובגמרא מפרש טעמא: גמ' דמקני ליה כפילא. הבעלים מקנין לשומר ככל העתיד להשתלם כדאמר לקמן שבשבעה שמשכה לו לשמור על מנה כן מסרה שאם תגב וילצה וישלם היא ככל שכו: אימר לא מקנה ליה כפילא. לא מסרה לו מתחילה על מנת כן: ללא נפיש כפלייהו. שאין באין לידי חרבעה וחמשה שאינה נוהגת אלא בשור ושה כלבדי: מתקיף לה רמי כו'. אמנתיהון קא מתמה: והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והיאך הקנו לו בעלים כפול זה שעדיין לא נתחייב בו גנב: ואפילו לר' מאיר דאמר. כפ"ג דקדושין (דף סג.): הרי את מקדשת לי על מנת שאתגיייר איכא למיגמר מינה מוכר פירות דקל לחבירו עד שלא באו לעולם דלפליהו בה רב הונא ורב נחמן לקמן באיזהו נשך (דף סו:): דעבידי דאתו. גריסין: (רפ"י)

תוספות מתני' המפקיד. אית דלא גרסי או שאבדו משום דבאבידה ליכא כפל ויש ליישב שכך טוען הנפקד ואחר כך נמצא הגנב אי נמי אנו יודעים שנגנבו מתוך ביתו אך אין אנו יודעים אם פשע או שאבדו שאנו יודעים שנאבד ממנו אך לא ידעין אם על ידי גניבה או על ידי דבר אחר: נגנבו. ה"ה אם אמר פשעתי שהכפל שלו כדאמר בגמרא מנו דאי בעי פטר נפשיה בגניבה אלא אורחא דמילתא נקט נגנבו שהוא רגילות לטוען דבר שהוא פטור אע"פ שהוא רוצה לשלם וריב"ן פי' דמתני' נמי ה"פ דהנפקד אומר שנגנבו בפשיעה ולא רצה לישבע היינו ולא רצה לישבע לשקר: כגון פירות דקל דעבידי דאתו. וא"ת והכא אפילו אי עבידי דאתו היאך קנה הכפל במעות ששילם והלא מעות אינן קונות אלא למיקם עליה במי שפרע ועוד מאי קפריך בסמוך מי יימר דמיגנבא והלא כששילם כבר נגנבה והול"ל מי יימר דנגנבה פירוש שכבר נגנבה שמה נאבדה ויש לומר דהמקשה סבר דבשעת משיכה הקנה לו הפרה לקנות הכפל כשיבא אע"ג דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמז:): אמרי' דבדקל לפירות אפילו רבנן מודו דקני היינו משום דעבידי דאתו אבל הכא דלא עבידי דאתו אפילו לר' מאיר לא קני וקשה דבפ' השולח (גיטין מב: ושם) מיבעיא לן בעבד שמכרו רבו לקנס דדילמא אפילו לר' מאיר לא יועיל משום דלא עבידא דאתי דמגנח או דילמא אפילו לרבנן יועיל משום דהא קאי עבדא והוי כדקל לפירותיו והכא פשיטא ליה דלא מהני פרה לכפילא ואפילו לר"מ וי"ל דשמוא התם שכיח טפי מהכא אי נמי הכא פריך אם תימצא לומר בעבד שמכרו רבו לקנס דלא מהני לר"מ ומשני נעשה כאומר לו לכשתגב ותשלמי הרי פרתי קנויה לך מעכשיו שגוף הפרה מכר לו דהשתא הכפל שלו ממילא: (תוספות)

דף לד

מי יימר דמגנבא ואם תימצא לומר דמגנבא מי יימר דמשתכח גנב ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם דלמא מודי ומפטר אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגב ותרצה ותשלמי הרי פרתי קנויה לך מעכשיו מתקיף לה ר' זירא אי הכי אפי' גזויה וולדותיה נמי אלמא תניא חוץ מגזויה וולדותיה אלא אמר ר' זירא נעשה כאומר לו חוץ מגזויה וולדותיה ומאי פסקא סתמא דמלתא שבחא דאתא מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דמגופה לא עביד איניש דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגב ותרצה ותשלמי סמוך לגניבתה קנויה לך מאי בינייהו איכא בינייהו קושיא דרבי זירא אי נמי דקיימא באגס: שילם ולא רצה לישבע [וכו'] א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם תנן שילם ולא רצה לישבע שילם אין לא שילם לא אימא סיפא נשבע ולא רצה לשלם טעמא דלא רצה הא רצה אע"פ שלא שילם אלא מהא ליכא למשמע מינה תניא כותיה דר' יוחנן השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר אמר רב פפא שומר חנם כיון שאמר פשעתי מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בגניבה שומר שכר כיון שאמר נגנבה מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה שואל שאומר הריני משלם לא מקני ליה כפילא במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה מתה מחמת מלאכה לא שכיח איכא דאמרי אמר רב פפא שואל נמי כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הגנבה שלו בדיבורא לא מקני ליה כפילא תניא כותיה דרב זביד השואל פרה מחבירו ונגנבה וקידם השואל ושילם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויה תיובתא ללישנא בתרא לימא תיהו תיובתיה אמר לך רב פפא מי אלימא ממתניתין דקתני שילם ואוקימנא באמר הכא נמי באמר מי דמי התם לא קתני קידם הכא קתני קידם מאי קידם קידם ואמר הא מדקתני גבי שוכר ואמר וגבי שואל קידם ש"מ דוקא קתני מידי גבי הדדי תניא שילינהו לתנאי דבי רבי חייה ודבי ר' אושעיא ואמרי גבי הדדי תניין פשיטא אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם הא קאמר הריני משלם אלא אמר הריני משלם

רפ"י מי יימר דמגנבא. עתיד דמגנבא. עתיד להיגב ליה כפל בשעת מסירה דעל כרחק משעת מסירה בעי להקטיוה שמסכה ממנו על מנת כן: נעשה כאומר לו. בשעה שמסרה לו קידם להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרן על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבל שז' שומר והוי היא כמסרה לו על מנת כן שאם תיגב וישלם לו קרן שהיא פרה קנויה לו משעה שמסרה נמאל למפרע כגנב הגנב של שומר היתה דפרה כבר היא בעולם: אי הכי. דנמאל שהיה שבו משעה ראשונה ויכה אף בגזיות וולדות שהיו לה משבחה לביתו כיוון דנגב ורצה וקילס נמאלת שבו למפרע: פסקא. פסקת הדבר בכל אדם שדעתו להקנות כפל אם יבא לכך ואין דעתו להקנות הולדות: נעשה כאומר לו. בשעה שמסרה לו: לכשתגב והרצה ותשלמי. אם תשלם לי הקרן: סמוך לגניבתה קנויה לך. שעה אחת לפני גניבתה התא הפרה קנויה לך והיא כבר היתה בעולם: קושיא דר' זירא. ללישנא בתרא ליכא להקטיוה גזיות וולדות דהא סמוך לגניבתה הוא דלקטיוה: א"ל דהוה קיימא באגס. כגנבנה גנב ללישנא בתרא לא קני כפילא דהא סמוך לגניבתה לא היתה בחיבורה שהיא חליבו קונה לו ומשיכה הוא עתה לא הואי ובמאי נקני ור"ת: קתני לו משיכה ראשונה שמסכה לו על מנת להקנותה שעה הסמוכה לגניבתה הא אמרינן בכתובות בהאשה שגפלו לה נכסים (דף פב:): האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך אלא לחצר שלשים לא קנה: השוכר פרה ונגנבה כו'. אע"פ שהשוכר חייב בגניבה ואבידה מ"מ אם רוצה לשקר ולישבע שנאנסה היה נפטר בשבעה הלכך כי אמר נגנבה וחייב עמנו בקרן נקנה לו הכפל: ומקנה ליה כפילא. נקנה לו הכפל: כל חובי ופטורי דלרבעה שומרין ילפינן מקראי לקמן בפרק השואל (דף נד:): שומר חנם יצבע על הכל אם לא פשע והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר פטורין מן האונסין וחייבין בגניבה ואבידה שואל פטור במתה מחמת מלאכה הראויה לה דלמחר ליה להכי אופלת לו ולא לאוקמה בכילתא: וכל הנאה שלו. שהיה עושה בה מלאכתו בלא שום שכר: דדיבורא. דהריני משלם: לא מקני ליה. הבעלים כפל שאין זו שום טובה מוטל היה עליו להניח דעתו שהשלימה לו חנם: ללישנא קמא דר"פ. ודאי לא הוי תיובתא דנימא כיון דטעמא דרב פפא משום דלא הוה למפטר נפשיה דהא מתה מחמת מלאכה לא שכיחא אפי' קדס וקילס נמי אית ליה לרב פפא דלא קני ליה כפילא ותקשי ליה הוה ודאי ליכא לחובי דמאי אמר לך רבא אע"פ שאמר הריני משלם אמרי וכל אמרי אע"פ ששילם: נימא תיהו תיובתא. מי נימא דשילם דוקא קאמר תנא דבייחא: והא מדקתני. תנא דבייחא גבי שוכר ואמר כדאמרינן לעיל תניא כותיה דר' יוחנן ודבי

שאל וקיים בהקדמה חוקית דרב זכירי: שיינוהו. בני הסיבה: לתנאי. שהיו שונים תוספתא דרבי חייה ותוספתא דרבי אוקיעא שהם עיקר כדמרינן בעלמא (חולין דף קמא). כל מתניתא ללא מיתניא בי רבי אוקיעא ורבי חייה לא הותבנה בי מדרשא: (רש"י)

תוספות דלמא מודה ומפטר. פי' דלמא יהמר להודות קודם שיבאו עדים והיינו כרב דאמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואע"ג דממתני' דמרוה (ב"ק דף עה:) דייקי' דלא כרב על פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד לפי מסקנא דהתם דאמר מסתברא מלתיה דרב בשחייב עצמו בקרן אבל היבא דפטור עצמו מכלום לא אמר לא מפיקא מדרב וכן הלכה ולא כשמואל דמחייב דר' יוחנן סבר נמי התם דפטור ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כדאמר פ' מי שהוציא אוהו (עירובין דף מז:); אי נמי דקיימא באגם. תימה דנימא נעשה כאמר לו לכשתגב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו / סמוך לגביה דהשתא קני אפילו עומדת באגם כדאמר ר' יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות ד' פב. ושם) משוך פרה זו ותקנה לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת באגם וגיזותיה וולדותיה לא קנה אע"פ שאומר מעכשיו שאין הקנין נגמר עד סמוך לגביה כדאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קידושין דף ס. ט.) בא אחד וקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר עשרה ימים בא אחר וקדשה מעכשיו אפי' הן מאה כולם תופסים בה דכל חד וחד רווחא לחבריה שבק ושמא י"ל דקדושין אלימי וכיון דאשכחו רווחא תו לא פקעי אבל הכא גיזות וולדות לכל הפחות הנהו דאיתנהו בשעת מסירה אהני מעכשיו לקנותה סמוך לגביה למפרע: אלא מהא ליכא למשמע מיהו. תימה כיון דקשיא ליה רישא לסיפא נימא נעשה כדמרינן בפרק קמא דקידושין (דף ה:); ותקשה לר' יוחנן וי"ל דשילם נקט לאביי דפרק הגוזל קמא (ב"ק דף קה.) לאורויי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו ולרבא לאורויי שילם אע"פ שנשבע תחלה שהכפל שלו ולא רצה לישבע היינו לא רצה לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע תחלה אין הכפל שלו: שואל עד שישלם. הואיל וכל הנאה שלו ולהאי טעמא אפי' אם התנה להיות כש"ח לא קנה עד שישלם ולטעמא דלעיל דמשום לא שכיחא אם התנה להיות כש"ח קנה כפל במגו דפטור נפשיה בגביה ואבידה דשכיחא: ללישנא קמא דרב פפא דדאי לא הויה תיובתא. דאמר הריני משלם לא קנה כפל אבל שילם קנה כפל ור"ח גריס דדאי הויה תיובתא דכיון דרב פפא מפרש טעמא משום דלא שכיח האי טעמא שייך אפילו בשילם והא דנקט ואמר הריני משלם משום דנקט גבי ש"ח וש"ש נקט נמי גבי שואל: (תוספות)

ב - **לד** **דף**

וחזר ואמר איני משלם מאי מי אמרינן מהדר קא הדר ביה או דלמא במלתיה קאי ודחויי. הוא דקא מדחי ליה אמר הריני משלם ומת ואמרו בניו אין אנו משלמין מאי מי אמרינן מהדר קא הדרי בהו או דלמא במלתא דאבוהון קיימי ודחויי הוא דקא מדחו ליה שלמו בנים מאי מצי אמר להו כי אקנאי כפילא לאבוכון דעבד לי ניחא נפשיא לדידכו לא או דלמא לא שגא שילם לבנים מאי מצו אמרי ליה כי אקני לך אבונא כפילא דעבדת ליה ניחא נפשיא אבל אנן לדידך לא או דלמא לא שגא שלמו בנים לבנים מאי שילם מחצה מאי שאל שתי פרות ושילם אחת מהן מאי שאל מן השותפין ושילם לאחד מהן מאי שותפין ששאלו ושילם אחד מהן מאי שאל מן האשה ושילם לבעלה מאי שאלה ושילם בעלה מאי תיקו אמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו מאי טעמא חיישינן שמא עיניו נתן בה מיתבי המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון ואמר לו סלע הלויתוך עליו שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו סלע היה שוה פטור סלע הלויתך עליו שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו שקל היה שוה ופירושא דהא אתה הלויתך עליו שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתך עלייך שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עלייך דנינן היה שוה חייב מי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון אהייא אילימא אסיפא ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה היא דהא קא מודי מקצת הטענה אלא אמר שמואל ארישא מאי ארישא אסיפא דרישא סלע הלויתך עליו שקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו שלשה דינרין היה שוה חייב דשבועה גבי לוח הוא ואמרו רבנן לשתבע מלוה שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון ואם

רש"י ואמרו בניו אין אנו משלמין. לא הספיק לשלם עד שמת: שלמו בנים. והאב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת: דעבד לי ניחא נפשיא. פעמים רבות עשה לי קורת רוח: שילם לבנים. מתו דבעלים ונגבה ואמר השומר לבנים הריני משלם או שילם מהו: שלמו בנים לבנים מהו. לדיכא קום נד ניחא נפשיא בעלן שהם קיימים שלם הם ולא חביהם עשו קורת רוח לאלו ולא חביהם על אלו קיבל קורת רוח מבני השומר: או דלמא. כיון ששניהם הראשונים הוה להו ניחא נפשיא בעלן קנו כפילא אף בניו מן הבנים: שילם מחלה. מתחילתו אמר הריני משלם מחלה ולא יזית: מהו. לקנות חזי הכפל: שאל אחי פרות. אם תימני לומר לא קני מחלה שאל אחי פרות ונגנבו ואמר הריני משלם אחת ולא אמר מהה מחמת מלככה: מהו. לקנות כפל שלה מי אמרינן כיון דפרה שלימה שילם. קנה או דלמא כיון דחייביו חד פקדון הוו ואינו משלם את שתייהם לא אקני ליה כפילא שהרי הוא נפסד על ידו: ויטלם לאחד מהם. חלקו חזי דמיה שללו מהו לקנות חלקו המגיע מי אמרינן כל הקרן שלו שילם או דלמא בעיניו עד שילם כל הפרה: ויטלם אחד מהם. חזי דמיו שללו מהו. שיקנה חזי הכפל מי אמרינן חזי שילם כל המוטל עליו: שאל מן האשה. פרה של נכסי מלוג שהקרן שלה והפיכות לבעל: ויטלם. הפרה לבעל: מהו. לקנות הכפל מי אמרינן כיון דקרן לאו דבעל הוא לאו תשלומין מעליה ניהו ולא קני כפילא או דלמא כיון דאפטרופוס הוא על הנכסים ואוכל הפירות בעלים היו עליוהו ותשלומין הן: אשה שאלה. לזוך דרקע מלוג שלה: משביעין אותו. אמתני' קאי אר"פ שהוה משלם כדקתני שילם ולא ריה לישבע משביעין אותו שבועה שאינה בכחותו: שקל. חזי שלם: פטור. הלה מן השבועה שאין כלל הודלה במקרה: חייב. לישבע שכך היה שוה ומשלם לו דינר שהודה לו: ופקים היה שוה. והלה חובע את המלוה את יקר דמיו וקא סבר האי תנא המלוה על המשכון שומר שכר הוא: פטור. מן השבועה שאין כלל הודלה שחייב לו כלה: ויזיל הלה כו'. ופסלנו: אהייא. קאי מי נשבע דקתני בה חילימא אסיפא אחיוב דסיפא: תיפוק ליה כו'. ולמה ליה למתיה טעמא בשבועה יזילא הפקדון ופסלנו לעדות ולשבועה: מאי ארישא. הא רישא פטור קתני: אסיפא דרישא. אחיוב דקתני דרישא קאי: לשתבע מלוה. שלא היתה שוה אלא שקל ויטול שקל דכיון דליכא שבועה על הלה מן התורה אי חתה יוכל לפוטרו בולב כלום ומשום תיקון עולם שלא יפסל ישראל שקלוה לשבועה מיניה ויזילא חמלה: ואם (רש"י)

תוספות וחזר ואמר איני משלם [מאי] מי אמרינן מהדר קא הדר ביה. מכאן מוכיח ר"ת דאם אמר לחברו השבע וטול קודם שנשבע יכול לחזור בו ולומר אשבע ולא אשלם ובפרק יש נוהלין (ב"ב דף קכב. ושם) דאמר עבדי גבת והלה אומר אתה מוכרת לי רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו לא גרס נשבע בלא וא"ו דמשמע שבע"כ ישבע וברישי שבועת הדיינים (שבועות דף לט. ושם ד"ה אם) דאמר אם אמר אינו נשבע פוטרינן אותו מיד לא כפרש"י שפוטרינן אותו לפי שאינו יכול לחזור בו אלא יש לומר משלקין אותו מבי"ד כדי שיתבייש לחזור ולומר אשבע מיהו שוב פירש ר"ת בתיבועה אחת דשפיר גרסינן נשבע בלא וא"ו וישבע בע"כ והא דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. ושם: ד"ה שלח) גבי נאמן עלי אבא ואביך מחלוקת לאחר גמר דין אבל קודם גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו הבא אפילו קודם שנשבע אינו יכול לחזור בו דכיון שקבל עליו לשלם אם ישבע זה שכנגדו הוי כמו לאחר גמר דין והכא דאמר מהדר קא הדר ביה לא שיוכל לחזור אלא רוצה הוא לחזור אף על פי שאינו יכול ולא מקני ליה כפילא משום דאטרחיה לבי"ד כדאמר בסמוך גבי ההוא דאפקיד כיפי וכה"ל איכא בפ' יש נוהלין (ב"ב דף קלח.) מדאשתיק קנהו ונפשוז לבסוף מהדר קא הדר ביה פירושו רוצה לחזור ואינו יכול: הריני משלם ומת כו'. תימה היאך ישלם לבני הנפקד כפל הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדנתן בריש פרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מא:); שאל מן האשה. מי רש"י פרה מנכסי מלוג שהקרן שלה ופירות לבעל וקשה דמאי קבעי דכי שאל פרה מן האשה כאילו משל פירות מן הבעל ונכסיהם הפרה לבעל כאילו שילם הקרן לאשה ויש ליישב ששילם לבעל חלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא שילם הקרן וגרע משילם לאחד משותפים חלקו דהתם שילם קרן

דוחק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה שהיו הקרן והפירות וניסת דהשתא שילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה כדון דניסת יש לו פירות כדון נכסי מלוג וכן אשה ששאלה כשהיא פנויה וניסת ושלמה דהשתא שילם הבעל דהוה הפירות שלו והריב'ן פי' שאל מן האשה ומתה ושילם לבעל מהו דאפילו אם תמצא לומר דשילם בנשים קנה כפילא משום ניהותא דאבוהון אבל בעל לא חייש לניהותא דאשה וללישנא דמעכשיו אשה אינה חסה על בעלה וכן אשה ששאלה ומתה ושילם בעל אפי' אם מפקיד מקני כפילא לבני נפקד משום דרחים להו משום אבוהון אבל לא מקני להו לבעל משום אשתו שמתה: שמוא יוציא הלה הפקדון. פירש רש"י ויפסלו לערות ולשבועה וקשה לר"ת דכל שכן שישבע הלוה שהוא ידקדק יותר לישבע באמת כדי שלא יפסלו המלוה וכן עבדין תקנה לרמאי וכי תימא דחיישינן שמוא המשכון יתקלקל אחרי כן ויוציא עליו לעז אע"פ שישבע באמת. א"כ מאי פריך בסמוך כי משתבע מלוה נמי לטרח ליה ולייתי והשתא אי שוה יותר אם כן נשבע לשקר וכל שכן שיזהר בשבועתו ונראה לרבינו תם כפירוש רבינו חננאל דנראה כמו שבועה לבטלה ונאני הוא לישבע היכא שהדבר מתברר אחרי כן שהמלוה יוציא את הפקדון אבל כי רמינן לה על המלוה לא ישבע עד שידע שלא יוכל למצוא וא"ת אמאי לא חשיב הא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד: ושם ד"ה ואלו) עם הנשבעין ונטלין דליכא למימר תנא ושייר דאלו קתני כדדייק בפ"ק דקידושין (דף ט': ושם) גבי אלו מעניקין להם ויש לומר דלא חשיב התם אלא אותם שאין יכולין לישבע כגון גזלן וחובל דניכרים הדברים כיון שנכנס שלם בביתו ונתקוטטו ויצא חבול שהוא חבול וכן בחנוני אינו יכול לישבע בעה"ב שאינו יודע אם נתן חנוני לפועלים וכן שכיר שאין בעה"ב יכול לישבע לפי שהוא טרוד בפועליו ומהאי טעמא נמי במוציא הוצאות על נכסי אשתו אמרי' בפרק האשה שנפלו לה כו' (כתובות דף פ. ושם ד"ה ישבע) ישבע כמה הוציא ויטול דאין האשה יודעת כמה הוציא בעלה ולא חשיב לה פ' כל הנשבעים דהוי בכלל שכיר אבל הכא הלוה יכול לישבע דקים ליה טפי ממלוה אך שלא רצו חכמים גזירה שמוא יוציא הלה כו': [וע"ע תוס' כתובות פ. ד"ה ישבע ועוד שם פז: ד"ה ואלו]: (תוספות)

דף - לה

איתא לדרב הונא כיון דמשתבע מלוה שאינה ברשותו היכי מצי מפיך לה אמר רבא שיש עדים שנשרפה אי הכי מהיכא מיייתי לה אלא אמר רב יוסף שיש עדים שנגנבה סוף סוף מהיכא מיייתי לה דטרח ומיייתי לה אי הכי כי משתבע מלוה נמי לטרח ליה וליתי בשלמא מלוה ידע מאן קא עייל ונפק בביתיה ואזיל וטרח ומיייתי לה אלא ליה מי ידע מאן עייל ונפק בביתיה דמלוה אביי אומר גזירה שמוא יטעון ויאמר לו אחר שבועה מצאתיה רב אשי אמר זה נשבע זה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו זה נשבע כמה היה שוה והכי קאמר מי נשבע תחילה מלוה נשבע תחילה שמוא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר רישא דסיפא תיובתא לרב הונא סלע הלויתני עליו שתיים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתניך עליו סלע היה שוה פטור ואם איתא לדרב הונא מוגו דמשתבע מלוה שאינה ברשותו לישתבע נמי אגילגול שבועה כמה היה שוה אמר רב אשי אמרייתא לשמעיתא קמיה דרב כהנא ואמר לי תהא במאמינו ונהמניה ליה למלוה נמי בהא כמה הוה שוה לא קים ליה בגויה ונהמניה מלוה ללוה דקים ליה בגויה לא מהימן ליה ומאי שנא ליה דמהימן ליה למלוה ומאי שנא מלוה דלא מהימן ליה ללוה לוח מוקיים ביה במלוה [משלי יא-ג] תומת ישירים תנחם מלוה מוקיים ביה בלוה [משלי יא-ג] וסוף בוגדים ישדם: ההוא גברא דאפקיד כיפי גביה חבריה אמר ליה הוה לי כיפי אמר ליה לא ידענא היכא איתבניהו אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה כל לא ידענא פשיעוהא היא זיל שלים לא שלים אזל רב נחמן אגביה לאפדניה מיניה לסוף אישתכח כיפי ואיקור אמר רב נחמן הדרי כיפי למרייהו והדרא אפדנא למרה אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ופרקין המפקיד הוה ואמרי ליה שלים ולא רצה לישבע ולא אהדר לי ושפיר עבד דלא אהדר לי מאי טעמא התם לא אטרחיה לבי דינא הכא אטרחיה לבי דינא למימרא דסבר רב נחמן דשומא דרש שאני התם דשומא בטעות הוה דקא הוה כיפי מעיקרא אמרי נהרדעי שומא דרש עד תריסר ירחי שתא ואמר אמרימא אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי שומא דרש לעולם והלכתא שומא דרש לעולם משום שנאמר [דברים ז-ב] ועשית הישר והטוב פשיטא שמו ליה לבעל חוב ואזיל איהו ושמה לבעל חוב ידידה אמרינן ליה לא עדיף את מגברא דאתית מיניה זבנה אוראת ויהבה במתנה ודאי הני מעיקרא אדעתא דארעא נחות ולא אדעתא דזוזי נחות שמו ליה לאשה ואינסיבא או שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מיהדר ולא מהדרינן ליה דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות

רש"י איתא לדרב הונא. שהשומר המשלם דמיים נשבע שאינה ברשותו אמאי חיישינן לשמוא יוציא הוה אשתבע: שיש עדים שנשרפה. דהשתא לך אשבעינהו שהרי הביא עדים: טרח ומיייתי לה. מחזר ושאל אחר הגנבים בביתו ומנאל הגנב: זה נשבע. הלוה שהשבעה עליו נשבע כמה שוה: מלוה נשבע תחילה. שאינה ברשותו: רישא דסיפא. הויא תיובתא לרב הונא רישא תביעת מלוה סיפא תביעת לוח דסיפא דקתני פטור תביעת לוח: אגילגול שבועה. דטענה שאין בה שבועה עם טענה שיש בה שבועה מגלגלין עליו שבועה לישבע על שתייהו וגיגולו שבועה דלוחייתא היא בקדושין (דף כז:): תהא במאמינו. הוה דקתני פטור במאמינו לוח למלוה שאינה ברשותו: לך קים ליה בגויה. מימר אמר לוח לך קים למלוה בגויה דמשכון לך נתן דעתו עליו ללעת דמיו: מאי שנא כו'. דנקט תנא למלכותי הכי שיה נאמן על זה זה אינו נאמן על זה: לוח מוקיים במלוה. מקרא זה תומת ישירים תנחם אם לך אשדס נאמן וישך הוה לך היו מעשרין אותו מן שמים שנאמר תומת ישירים תנחם: כיפי. נזמיס: ואיקור. יתר על הדמים שפרע לבעלים: הוה יתיבנא. כשדן דין זה: ופרקין המפקיד הוה. ונפקר זה היינו עוסקין: ואמרי ליה שילם וכל רצה לישבע. קתני מתני' דקני כפילא והאי נמי שילם וליקני חוואל דלייקור: דשומא דרש. נכסי לוח ששמו ב"ד לבעל חוב חוזרין אליו אם נתן מעות לבעל חוב כי הכא דהדר אפדנא למרה: דשומא בטעות הוה. דסבור היה שאבדו הגזמים והרי לך אבדו: דהא הוה כיפי מעיקרא. שהרי בתחילת השומא היו הגזמים בידו ולא היה יודע דלויכו היה יודע שכן לך שמו לו התקלין אבל שומא כ"ד שמו על שאין לו מעות והוא חייב לו הרי הוא כמכר גמור ואינה חוזרת: אמרינן. לבעל חוב שני: לא עדיפת. מבעל חוב ראשון שבלת מכחו כשם שהוא מחזירה ויטול מעותיו משום ועשית הישר והטוב אף אתה קבל מעותיך מבעלים הראשונים משום ועשית הישר והטוב: זבנה אורכתא כו'. בעל חוב ששמו לו קרקע ומכרה או שנתנה או הריש: הני. אחיונים או לוקח או יורש או מקבל מתנה: אדעתא דלרעה נחות. שיהא קרקע שלהם ולא שיקבלו מעות דלויכו בעל חוב אית ביה משום ועשית הישר והטוב דאמרינן לך היה כן עליו אלא מעות והרי הן לך אבל אלו קרקע קנו: ואנסיבא. אפילו לך שמאלתא לבעלה בכתובתא להיות נכסי לך בדרל שהן קנויין לבעל אלא עיבתך לעלמה להיות נכסי מלוג הקרן שלה והבעל אוכל פירות: בעל. בנכסי מלוג של אשתו: לוקח הוי. דין לוקח נתנו בו חכמים הלכך לא מיהדר היכא דשמו לוח ואינסיבא ומתה ורשה בעלה כדאמרינן זבנה אדעתא דלרעה נחות: ולא מהדרינן ליה. היכא דשמו מינה ואינסיבא ומתה ורשה בעלה ובה לחזיר החוב וליטול הקרקע לך מני למימר יורשה אני דלכותא שוייה רבנן ולא כיוור: האשה שמכרה בנכסי מלוג. להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות ומתה: בעל מוציא. גוף הקרקע מיד הלקוחות והכי מוקי לה בפרק האשה בכתובות (דף עה:): תקנת ארשא בגופה של קרקע לאחר מיתה אלמא לוקחא שויהו רבנן וכו' לוי לוקחא ראשון דאי כשאר יורש שויהו רבנן יורש שמכר אביו נכסיו בחייו אין לו יורשה בהן: באושא התקינו. כשהיתה פנהדרינן באושא שגלה וישבעה שם סנהדרי גדולה כדאמרינן בר"ה (דף ל"ה) גבי עשרה מסעות: (רש"י)

תוספות מוגו דמשתבע מלוה שאינה ברשותו כו'. לרבה ולרב יוסף פריך אלא לאביי ורב אשי: תהא במאמינו. ברישא לא מצי לאוקמי הכי משום דהתם לא ירצה להאמינו כיון שיש"י כן לא יוכל לישבע אבל הכא אין כאן שבועה ואע"פ שמפסיד במה שמאמינו שבועה שהיה יכול לגלגל עליו אינו חושש: ואותבניהו שילם. וצ"ל דיקורא דכיפי הוי שבחא דעלמא כמו כפילא ולא דמי לגיוות ולדות דארתו שבה ניכר בגוף הבהמה: אטרחיה לב"ד. דלא דמי אטרחיה לשבועה דקני כפילא לרבא

ק' יום בימי השכירות כאילו ביקש שיתבטל השכירות ולא יתחייב כלום ומתני' שהשוכר הוא בעלים דשואל לרבנן אי מיירי שלא שאל כל ימי השכירות אתי שפיר דלאחר ימי השאלה תחזור לשוכר ואפילו אם השאלה כל ימי השכירות מ'מ כיון שהיא באחריות השוכר מגניבה ואבידה ופשיעה אם היה עם השואל במלאכתו דאז השואל פטור והשוכר חייב מקרי בעלים אבל הכא אי שיליה ק' יום השוכר פטור מכל דבר: (תוספות)

דף לו - א

פעמים ששניהם באשם פעמים שהשוכר בחטאת והשואל באשם פעמים שהשוכר בחטאת והשואל בחטאת הא כיצד כפירת ממון אשם בטיוי שפתים חטאת פעמים ששניהם בחטאת כגון שמתה כדרכה ואמרו נאנסה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור בחטאת שואל דבין כך ובין כך חייב מיחייב בחטאת פעמים ששניהם באשם כגון שנגנבה ואמרו ממה מחמת מלאכה דתרויהו קא כפרי ממונא דהא מיחייבי וקא פטרי נפשייהו שוכר בחטאת ושואל באשם כגון שמתה כדרכה ואמרו ממה מחמת מלאכה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור חייב בחטאת שואל דמיחייב במתה כדרכה וקא פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה באשם שוכר באשם ושואל בחטאת כגון שנגנבה ואמרו ממה כדרכה שוכר הוא דמיחייב בגניבה ואבידה וקא פטר נפשיה במתה כדרכה באשם שואל דבין כך ובין כך חייב מיחייב בחטאת מאי קמ"ל לאפוקי מדרבי אמי דאמר כל שבועה שהדיינים משביעים אותה אין חייבין עליה משום שבעות ביטוי שנאמר ויקרא ה-ד: או נפש כי תשבע לבטא בשפתים כי תשבע מעצמה קמ"ל דלא כר' אמי אתמר שומר שמסר לשומר רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב אמר אביי לטעמיה דרב לא מבעיא שומר חנם שמסר לשומר שוכר דעלויה עלייה לשמירתו אלא אפילו שומר שוכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרועה לשמירתו פטור מאי טעמא דהא מסרה לבן דעת ולטעמיה דר' יוחנן לא מבעיא שומר שוכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרועה לשמירתו אלא אפי' ש"ח שמסר לשומר שוכר דעלויה עלייה לשמירתו חייב דא"ל אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רב חסדא הא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכללא דהנהו גינאי דכל יומא הוה מפקדי מרייהו גבה דההיא סבתא יומא חד אפקדינהו לגבי חד מינייהו שמע קלא בי הלולא נפק אזל אפקדינהו לגבה דההיא סבתא אדאזל ואתא אגנוב מרייהו אתא לקמיה דרב ופטריה מאן דחזא סבר משום שומר שמסר לשומר פטור ולא היא שאני התם דכל יומא נמי אינהו גופייהו גבה דההיא סבתא הוה מפקדי להו יתיב ר' אמי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה ר' אבא בר ממל לר' אמי השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר ואם איתא לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר א"ל הכא במאי עסקינן בשנתנו לו (רשות הבעלים) להשאל אי הכי לבעלים בני לשלמי דאמרו ליה לדעתך מתיב רמי בר חמא המפקיד מעות אצל חבירו צרון והפשילו לאחוריו מסרן לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שמר כדרך השומרים טעמא דקטנים הא גדולים פטור אמאי נימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רבא כל המפקיד

רש"י שניהם באשם. אם נשבעו לסקר והיו נשכרים בשבעותם להקל פדעון מעליהם כפירת ממון היא זו וקרנן שבעה שאלה אשם אילן בן ב' שנים דכתיב (ויקרא ה) והביא את אשמו איל תמים בערברך כסף (שני) שקלים והוא אשם גזילות: נאנסה. ע"י לטעם וגשבעו שכן אע"פ שהשואל משלם לוונסין משביעין אותו כדרכה הנהא שבעה שאינה כדרכה דהיינו שמהלך עמו נהו עיניו בה וגשבע שאלהא ואינה כדרכה: שוכר דבין כך ובין כך מיפטר. מתקלומין קאי בחטאתה: בין כך ובין כך. בין ששבעה חלמת שמתה כדרכה בין ששבעה לסקר שאלהא פטור עלמנו מלשלם הלכך אין בשקר זה כפירת ממון דהא אם הודה על החטאת היה פטור שבעות ביטוי והחטאת: שואל דבין כך ובין כך חייב לשלם. נאמא קלא כפר ממון בשקרו שבעותו ושבעותו ביטוי קאי בחטאתה: כגון שנגנבה. והשוכר חייב לשלם לשואל יקלם לשוכר: ואמרו ממה מחמת מלאכה. ופטור שואל עלמנו ששקר מלשלם לשוכר והשוכר מלשלם לבעלים: שמתה כדרכה. ואם הודו על החטאת שוכר פטור ושואל חייב: שנגנבה. ושניהם חייבין: ואמרו ממה כדרכה. השוכר פטור עלמנו ששקר אצל השואל לא נפטור בכך מלשלם: חייב מיחייב. לשלם קאי על שבעותו בחטאתה: מאי קמ"ל. רבי ירמיה משניות שלמות הן בשבעות המשנה מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה פטור מלשלם גזילות מחובה לפטור חייב: רב אמר פטור. מכל מה שהיה נפטר אם שמרה הוא עלמנו: חייב. אפי' באונסין: ולא מבעיא כו'. דפטור מן האונסין אין לך לומר פשיעה היא זו שמשנה לאחר: מרייהו. פשוטיה"ל בלע"ל: מאן דחזא. אחד מן ההלמדיים ששבעה מפיו דפטריה סבר שומר שמסר לשומר כו': הוה מפקדי לה. ללא מלא אמרי ליה אין ר' אמי לטעם שיהא ביניה: להא שמעתה. דר' יוחנן רביה: אי הכי לבעלים בעי לטלומי. שואל שהאשיליה לו: דאמרי ליה. בעלים לשוכר: לדעתך. כדאמרינן אשם חטאתה ליה אין אנו מפקדין הלכך הוה האשיליה והבעלים אין יכולין לומר אין ר' אמי לטעם: או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים: כפניהם. כפני אוחס הקטנים קלא ילאו לחזן ויאבדו המעות: (רש"י)

תוספות שוכר דמיחייב בגניבה ואבידה. מכאן יש להוכיח דהלכה כמ"ד דשוכר כשומר שוכר דמי וכן מוכח בריש אלמנה לכו"ג (יבמות סו:) וכן פרק השואל (לקמן דף צז. ושם) גבי מרימר בר חנינא אוגר כודינייתא לבי חזאי: לאפוקי מדר' אמי. ה"ה דהוה מצי למימר לאפוקי מדשמואל דאמר פ"ג דשבעות (דף כה.) דשבעות ביטוי ליתא אלא ביכול להיות להבא אבל שבעה שזרק פלוני צרור לים פטור שאין יכול לומר שבעה שזרק והכא מיחייב שבעה כי נשבע שנאנסה אע"ל דליתא בלהבא: רב אמר פטור. וא"ת והא תנן פ"ג דגיטין (דף טו.) אם אמר טול הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וי"ל דאע"ל דאסור להפקידו ביד אחר מ"מ בשביל כך אינו חייב לפרוע: אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. אין לפרש דטעמא דחייב לר' יוחנן אליבא דאביי משום דשינה מדעת המפקיד ולכך יתחייב בכל האונסין אפי' באונסין שהיו ראויין לבא ברשות שומר הראשון דא"כ מאי פריך אביי לרבא לקמן לימא ליה ר' אמי לר' אבא מלאך המות מה לי הכא מה לי התם כו' והלא כיון דשינה מדעת בעל הפרה הוא חייב אפילו באונסין שהיו באין אפי' אם היתה ברשותו לכך הוצרך לתרץ שהשאל מדעת בעלים אלא וי"ל דהטעם הוא דחשבי כאילו פירש לו שאם ישנה מדעתו כגון שימסרנה לאחר שיהיה כאילו פשע בה וכל אונסין שיארעו לה שנוכל לתלות שאם לא מסרה לאחר שלא היו נאדעים חייב בה כגון אם מתה בבית שומר שני דיש לתלות דהבלא דאותו בית קטלה ושמה אם היתה בבית שומר הראשון לא היתה מתה שבריא בית אחד יותר מאחר והוי כפשע בה ויצאה לאגם שהוא מרעה שמן טוב ומתה דחייב לאביי דאמר דהבלא דאגמא קטלה וכן לרב אם מסרה לחש"ו ומתה ברשותן חייב מהאי טעמא והיכא שלא פשע בה כגון לרב כשמשרה לבן דעת או שנעל בפניה כראוי ויצאה לאגם או שהולכה בעצמו לאגם ומתה שם פטור אבל אם נעל בפניה שלא כראוי אע"פ שפשע אש מתה שם פטור כיון דאפילו נעל בפניה כראוי היתה מתה שם ואפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב היינו דוקא כמו צריפא דאורבני דאפשר אם לא פשע מתחילה לא היה נאדע אונס של גניבה וכן מוכח פרק האומנין (לקמן דף עח. ושם ד"ה הוחמה) דתנן השוכר את הפרה להוליכה בהר והוליכה בבקעה והחלקה פטור הוחמה חייב והשתא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כי נמי הוחלקה אמאי פטור הלא תחילתה בפשיעה לענין הוחמה וסופו באונס לענין הוחלקה אלא משום דאפילו הוליכה בהר כל שכן דהוחלקה לכך פריך לקמן אביי לרבא שפיר אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור הכא כשמשר לשומר אחר חייב דהתם בצריפא דאורבני לא היה האונס ראוי להיות נאדע עד שבאו גנבים אבל הכא אגלאי מילתא שאותו הבל ואותו מקום היה מסוכן יותר להמית בהמה זו דמיד שבאת שם התחיל החולי וכן קאמר אביי לקמן דאפי' למ"ד פטור חכא

על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד אמרי נהרדעי דיקא נמי דקתני או שמסרן לבנו ובתו הקטנים חייב הא לבנו ולבתו הגדולים פטור מכלל דלאחרים לא שנא גדולים ולא שנא קטנים חייב דאם כן ליתני קטנים שתמא שמע מינה אמר רבא הלכתא שומר שומר לא מבעיא שומר שוכר שומר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו אלא אפילו שומר חנם שומר לשומר שוכר חייב מאי טעמא דאמר ליה את מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימנ לי בשבועה: אתמר פשע בה ויצאת לאגם ומתה כדרכה אביי משמיה דרבה אמר חייב רבא משמיה דרבה אמר פטור אביי משמיה דרבה אמר חייב כל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא לא מבעיא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור דפטור אלא אפילו למ"ד חייב הכא פטור מאי טעמא דאמרין מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם ומודי אביי דאי הדרא לבי מרה ומתה דפטור מ"ט דהא הדרא לה וליכא למימר הבלא דאגמא קטלה ומודי רבא כל היכא דאיגנבה גנב באגם ומתה כדרכה בי גנב דחייב מאי טעמא דאי שבה מלאך המות בביתה דגנבא הוה קיימא אמר ליה אביי לרבא לדידך דאמרת מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם האי דאותביה ר' אבא בר ממל לרבי אמי ושני ליה בשנתנו לו בעלים רשות להשאל ולמא ליה מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם א"ל לדידכו דמתניתו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר איכא לאותבה לההיא לדידי דאמינא אנת מהימנת לי בשבועה והאיך לא מהימנ לי בשבועה ליכא לאותבה כלל מתיב רמי בר חמא העלה לראשי צוקין ונפלה אין זה אונס וחייב אתה מהימנת כדרכה הרי זה אונס ופטור ואמאי לימא ליה אוריא דהר קטלה אי נמי אובצנא דהר קטלה הכא במאי עסקינן שהעלה למרעה שמן וטוב אי הכי נפלה נמי שהיה לו לתקופה ולא תקפה אי הכי אימא רישא עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס איבעי ליה למיתקפה לא צריכא שתקפתו ועלתה תקפתו וירדה: אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה שחורה בפרתו כו': אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה אמרת לן משמיה דשמואל חלוק היה רבי יוסי

רש"י על דעת אשתו ובניו. על דעת שהפקד מוסרו לאשתו ובניו הגדולים ואין יכולין לומר און רצוננו כו': דיקא נמי. דהאי גודולים פטורין דוקא בניו נקט ולא אחרים: דא"כ. ללאחרים נמי גדולים פטור ליתני או שמסרן לקטנים סתמא: בשבועה. שלא פשע בה: האיך לא מהימנ לי. ואני אומר שישנה בידו או אכלה או פשע בה: פשע בה. שלא נעל בפניה כדאמרי וילתא לאגם. מקום שאינה משתמרה שם אכל זאבים ולא אכל גנבים ומיהו לא אכלה לא זאבים ולא גנבים: ומתה. דהוי תחילתו בפשיעה שמא יטרופה זאבים וסופו לא אכדה באותה פשיעה אלא בדבר שהוא אונס: לא מבעיא למ"ד. לקמן בפרקין (דף מז.) גבי ההוא דלוחתי וזוי דפקדון כדרישא דלורבני דהויא פשיעתה לגבי טורח ונטייהא לענין גנבי ואיגנב וגניבה לגבי שומר חנם אונס הוא: אלא אפילו למ"ד פטור הכא חייב. דהתם ליכא פשיעתה אלא לענין טורח אכל הכא איכא למימר בפשיעה מההא שחם היתה צבית לא מתה וילתתה לאגם היא פשיעת מיתהא דשחם הכל המצוי בצבאם קטלה: מה לי הכא כו'. אכל התם גבי וזוי אש שמרס הכלכה דק"ל (קס) כספיה אין להם שמירה אלא בקרקע לא נגנבו ואע"ג דק"ל כדרישא דלורבני אין דרך גנבים לבקש שם מעות ואונס הוא מיהו ע"ג שלא שמר כדון שמירתה אבדו אכל פרה זו אם היתה צבית נמי היתה מתה: דלוגנבה גנב מאגס. שזהו דבר שהוא פשיעה אלא ליאשתה לאגם אע"פ שפיה מההא בי גנב חייב ולא אמר ליה הוה צבית שומר נמי הוה מתה: מ"ט. משעת גניבה היא אבדה מן הבעלים לאי נמי שבה מלאך המות בי גנב הוה קיימא הלכך החיוב כלו על שעת הגניבה: הא דלוחתי ר' אבא. לעיל מהשוכר פרה והשחילה לאחר לימא און רצוני כו': ושני ליה בשנתנו לו הבעלים רשות. מאי דוחקיה לשנויי הכי נימא ליה אם אירע בה אונס אחר דמלוינו למימר אם היתה צבית לא נאנסה היה חייב אכל זו מתה כדרכה מלאך המות נמי צבית שוכר קטול לה ומלל שני ליה הכי שמעינן למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב לא שנא אונס מלאך המות משאר אונסין: לדידכו. דלמיתיהו טעמא דשומר שומר חייב משום חייב איכא לאותבה כלל להיחא ומאי דניחא ליה לרבי אמי שני ליה אלא לא סבירא ליה לא לתקפתה ולא שנייה דלידי דלמתי עיל עעמא משום דלא מהימנ ליה בשבועה ליכא לאותבה כלל שהרי שוכר עצמו נשבע לו כדחנן ושבע השוכר שמתה כדרכה: העלה לראשי צוקין. שומר שהעלה לראשי הרים חדים ומשופעים ונפלה: אין זה אונס. אלא פשיעה כדרכה לפול: הא מתה כדרכה. כדאשך האוק: פטור. דהוי סופו באונס: אוריא. כינה: אובצנא. עויפות טורח המעלה: למרעה שמן וטוב. דדרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות: לתוקפה. להתחזק בה שכן דרך הרועים: עלתה. מאליה: שתקפתו. על כרחו ועלתה ולא יכול להחזיק בה שחוקה היתה ממנו: (רש"י)

תוספות דאם כן ליתני קטנים שתמא. וא"ת תקשה לרב וי"ל דבניו נקט לרבותא דסד"א דעל דעת בניו הקטנים נמי מפקיד דרגילות הוא שלפעמים מוסר חפציו לבניו קטנים קמ"ל אי נמי לכך נקט בניו ולא נקט קטנים שתמא משום דבעי למידק הא גדולים הוי כדרך השומרים ומותר משום דעל דעת בניו הגדולים מפקיד אבל גדולים דעלמא אסור למסור אע"פ שאינו מתחייב בכך: את מהימנת לי בשבועה. ולכך היכא שהשומר הראשון יכול לישבע על האונס או שהיו עדים בדבר פטור ואפי' מסר לחש"ו ומתה ברשותם כיון דאף בבית שומר הראשון היתה מתה דמלאך המות מה לי הכא מ"ל התם כו' וסובר רבא שזהו טעמו של רבי יוחנן ולא כאביי דאמר משום דאין רצוני כו' וכן הלכה כרבא ולא כר"ח דפסיק כאביי: שהעלה למרעה שמן וטוב. דהשתא לא הוי פשיעה בהעלאתה: אי הכי עלתה נמי. בשלמא לרבא דאמר מלאך המות כו' לא יצטרך להעמיד במרעה שמן וטוב ולכך העלה לראשי צוקין ונפלה חייב משום העלאתה אע"פ שנפלה בע"כ שתקפתו וירדה ורישא דקתני אי עלתה פטור מייירי שתקפתו ועלתה וכן הנפילה היתה בתקפתו וירדה כמו בסיפא אבל לאביי דאוקמה במרעה שמן וטוב ולא פשע בהעלאתה וחייב משום שפשע בנפילתה דמיירי שהיה יכול לתקפה ולא תקפה א"כ רישא נמי אפי' תקפתו ועלתה אמאי פטור ליחייב משום נפילה שהיה לו לו לשומרה שלא תפול דמסתמא נפלה דרישא הוי כמו נפלה דסיפא שהיה יכול לתקפה ומשני נפלה דרישא מייירי שתקפתו וירדה דומיא דעלתה דמיירי שתקפתו ועלתה ולא דמיא לנפילה דסיפא וא"ת אמאי נקט ברישא עלתה ובסיפא העלה והלא אין חילוק בין העלה מדעתו לעלתה בעל כרחו ובנפילה לבד הוה ליה לפלוגי דתקפתו וירדה הוה אונס לא תקפתו חייב וי"ל דרישא נקט עלתה לגלויי דנפלה הוי בע"כ וסיפא נקט העלה לגלויי דנפלה הוי שהיה בידו לתקפה ולא תקפה דומיא דהעלה שהיה בידו וא"ת וסיפא כיון דמיירי שהיה יכול לתקפה אמאי אוקמה במרעה שמן וטוב אפילו לא היה מרעה שמן וטוב לא פשע בהעלאתה כיון שהיה יכול לשומרה מנפילה וי"ל כיון דאין צורך בהבמה בהעלאתה זו פושע הוא שיש לו לחוש שמתה יסכח ולא ישמרנה מליפול ולכך דאם מתה היה חייב: (תוספות)

אף בראשונה הלכה כמותו או אין הלכה כמותו אמר ליה חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה והלכה כמותו אף בראשונה אתמר נמי אמר ר' אלעזר חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה והלכה כמותו אף בראשונה ור' יוחנן אמר מודה היה ר' יוסי בראשונה שכבר שילם שילם אין לא שילם לא והאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם אימא מודה היה ר' יוסי בראשונה שכבר אמר הריני משלם: **מתני'** אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה זה מאתיים זה אומר שלי מאתיים וזה אומר שלי מאתיים נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף וזו זה אומר יפה שלי וזה אומר יפה שלי נותן את הקטן לאחד מהן ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו:

גמ'

אלמא מספיקא מפקינן ממונא ולא אמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה ורמינהי שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה זה מאתיים זה אומר שלי מאתיים וזה אומר שלי מאתיים נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ל פקדון אגזל קא רמית גזל דעבד איסורא קנסוהו רבנן פקדון דלא עבד איסורא לא קנסוהו רבנן ורמי פקדון אפקדון ורמי גזל אגזל פקדון אפקדון דקתני רישא או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה ורמינהי שנים שהפקידו וכו' אמר רבא רישא נעשה כמי שהפקידו לו בשני כריכות דהוה ליה למידק סיפא נעשה כמי שהפקידו לו בכרך אחד דלא הוה ליה למידק כגון דאפקידו תרוייהו בהדי הדדי בחד זימנא דאמר להו אנת גופיכו לא קפדינו אהדדי אנא קפידנא ורמי גזל אגזל קתני הכא אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה ואיני יודע איזהו נותן לזה מנה ולזה מנה ורמינהי גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל זה אומר אותי גזל זה אומר אותי גזל מניה גזילה ביניהם ומסתלק דברי ר' ט אלמא מספיקא לא מפקינן ממונא ואמרינן אוקים ממונא בחזקת מריה וממאי דמתני' דהכא ר"ט היא דקתני עלה דההיא מודה ר"ט באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם שנותן לזה מנה ולזה מנה התם דקא תבעי ליה הכא בבא לצאת ידי שמים דיקא נמי דקתני שהודה מפי עצמו שמע מינה אמר מר התם דקא תבעי ליה והלה מה טוען רב יהודה אמר רב הלה שותק רב מתנה אמר רב הלה

רש"י אף בראשונה. נשילם וכל רצה לישבע כיצד זה נותן לחוד כיסו כפילו של זה הלכא יחזיר הכפל לבעלים: שכבר שילם. קודם שנמאץ הגנב וקנה כפל כדלמחר מעיקרא אדעתא דהכי תתאי לנייה: מתני' שהודה מפי עצמו. הולול והודה מפי עצמו ובגמ' מפרש טעמא מה הוה: זה אומר מחתיים שלי. ללחיה זמן כשכחא לייטול פקדונו: מה הפסיד הרמאי. אם כן לא יודה לעולם על החמת: מתוך הגזול. יסברנו: גמ' מספיקא מפקי' ממונא. דקתני נותן לזה מנה וזה מנה: ולא אמרינן. כגזא תובע וזה אומר איני יודע אם כך אם להכרך אוקי ממונא בחזקת נחבע זה שלח נפסידו ממונא ויהא מונח עד שיבא אליהו: רישא. דהד גברא הפקידו לאלו והוה ליה כשנים שהפקידו לאלו כשני כריכות כלומר זה שלח כשני זה שלח למידק מי הפקידו לאלו מנה ומי מחתיים: סיפא. שהפקידו לו שניהם זה כשני זה ה"ל כמי שנחמנים זה על זה להפקיד שני פקדונותם ככרוהו אחד דלית ליה למידק מה יש ליה בתוכו ומה יש להכירו ואע"ג דלא כרך אחד הוה מיהו כיון שהפקידו זה כשני זה גילו דעתן שלא תשזו זה לת זה לומר שמה חבירו יתבע המחתיים: ומתני' דהכא ממאי דר"ט היא. דקתני כך דלמא ר"ט היא דפליגי נמי בהיא ואומר לל זה הדרך מוליחאו מידי עבידה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד: דקתני עלה דההיא כו'. אלמא מודה ר"ט בהא ומה שאלו: ומשנינן התם דקתבעי ליה. והוה ליה חפץ ליתן לאלו מן הדיון ומספיקא ליה בן לחיוביה לכל חד וחד: הכא בבא לצאת ידי שמים. מחלו בו לימנך מה יעשה ולא יענש דהשתא ודאי אמרינן ידי שמים לא יצאת עד שתקן לניהם שאם תהא מונחת עד שיבא אליהו נמאץ הנגזל מספיקא על ידך: דיקא נמי. דטעמא דמתני' בבא לצאת ידי שמים מן העונש ולא מן הדיון מהלכי טעמא כדורה מפי עצמו שלח היה אדם תובעו כלום משמע שהאף כל לימנך: והלה מה טוען. לכל אחד דקתני מניה גזילה ביניהם ומסתלק: (רש"י)

תוספות גזל מחמשה. לא שייך הך פלוגתא לפלוגתא דרבי יוחנן ורב הונא דפ' השואל (לקמן דף צז:) בבבא דאפי' לר"ט דאמר מניח גזילה ביניהם היינו משום דידוע בודאי שלא גזל לכולם רק לאחד אבל ברי ושמו יודה דברי עדיף ואפי' לר"ט דאמר ישלם לכל אחד ואחד היינו משום שידוע בודאי שהוא חייב לאחד מהם אבל גבי ברי ושמו יודה דפטור שאינו יודע שהוא חייב כלל: דקתני עלה ומודה ר"ט. ה"ה דה"מ למפרך מברייתא אמאי מודה אלא ניהא ליה למפרך ממתניתין דיבמות אמתניתין: התם דקא תבעי ליה הכא בבא לצאת ידי שמים. לכאורה נראה דהשתא לא צריך לשינויי קמאי דאין חילוק בין כך אחד לב' כריכות ורישא דנותן מנה לזה ומנה לזה בבא לצאת ידי שמים וסיפא דקתבעי ליה יהא מונח אך מדלא קאמר אלא התם דקא תבעי ליה משמע דלא הדר משנויאי קמא וכן לקמן (ע"ב) דפריך נמי ומי אמר רבא בב' כריכות ה"ל למידק משמע דלא הדר ביה לכך נראה דכולה מתני' איירי בבא לצאת ידי שמים ולכך ברישא דהוה ליה למידק נותן לזה מנה ולזה מנה בבא לצאת ידי שמים וסיפא דבבא לצאת ידי שמים ור"ט נקט אביו דמשמע שמו ושמו לכך אינו חייב אלא לצאת ידי שמים כדאמר לקמן (שם) דבשמו ושמו אינו חייב לכל אחד ואחד לר"ט מדינא ונקט אביו דאי הם עצמן הפקידו אם כן מסתמא תבעי ליה וה"ל ברי ושמו ואפילו מדינא חייבין לר"ט דמתניתין אתיא כר"ט נמי דקאמר לקמן (שם) ממאי דמתני' דהכא ר"ט היא ועוד דהלכה כר"ט מחבירו ובסיפא דלא נקט שני אבותיכם הפקידו לרבנות לא תני הכי דאע"ג דטענו ברי פטור אפילו לצאת ידי שמים ואפי' לר"ט כיון דלא פשע דלא הוה ליה למידק ולא מחייב ר"ט מדינא אלא בבבא ורישא ושמו והיכא דהוה ליה למידק אבל בשמו ושמו אפי' בשני כריכות אינו חייב אלא לצאת ידי שמים והיכא דלא הוה ליה למידק פטור אפי' לצאת ידי שמים ואפילו בבבא ורישא ושמו וא"ת דבפרק הגוזל קמא (ב"ק דף ק:) ושם קד. ד"ה שכבר) קאמר מעשה בחסיד אחד שבא לפני ר"ט ואמר ליה הנח דמי מקחך ביניהם וכי לא בעי חסיד לצאת ידי שמים וי"ל דר"ט אמר ליה שכך הדין וא"ת התם דפריך אמנתיתין דקתני הגוזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי ומוקי כר"ט כו' ומאי איריא נשבע אפי' הוה נמי דתניא מודה ר"ט כו' ומאי פריך והא אוקמי' ברייתא דמודה ר"ט בבא לצאת ידי שמים ומתני' דהתם מיירי מדינא וי"ל דמתני' דהתם מיירי לצאת ידי שמים להביא קרבן וקאמר אם רוצה להביא קרבן צריך להביא גזלו מודה ר"ט בבא לצאת ידי שמים ונתן דתנן הביא אשמו עד שלא הביא גזלו לא יצא לכך פריך דבבא שבועה ולא קרבן פריך להביא גזלו למדי אם רוצה לצאת ידי שמים: (תוספות)

צווח מ"ד הלה צווח אבל שתיקה כהודאה ומ"ד הלה שותק שתיקה דהכא לאו כהודאה הוא מצי אמר ליה האי דשתיקי לכל חד וחד דאמינא דלמא האי הוא אמר מר מניח גזילה ביניהם ומסתלק ושקלי לה כולה ואולי והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב כל ספק הינוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר אמר רב ספרא ויניח א"ל אביי לרבא מי א"ר עקיבא לא זו הדרך מוציאנו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל חד וחד אלמא מספיקא מפקינן ממונא ולא אמרי' אוקים

בב"ד אדרב נחמן בר יצחק ודאי פליגא אדרב כהנא מי לימא פליגא כי קאמר רב כהנא בכדי חסרונו קאמר והא רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו קאמר גוזמא בעלמא מיתבי לפיכך בעה"ב עושה אותן תרומה ומעשר על מקום אחר וליחוש דלמא הוה להו יותר מכדי חסרונו והבניהו וקא אכיל טבלים יותר מכדי חסרונו לא שכיח ואי משתכחי מאי מזבנינן להו וליחוש שמה עשאן בעל הבית תרומה ומעשר על מקום אחר כי מזבנינן נמי לכהנים בדמי תרומה מזבנינן להו ולרב נחמן בר יצחק נמי נזבניהו לכהנים בדמי תרומה בהא פליגי דרבה בר בר חנה סבר יותר מכדי חסרונו לא שכיח מידי וכי משתכח לקמיה הוא דהויא יתר מכדי חסרונו אי עביד להו בעה"ב תרומה ומעשר על מקום אחר מקמיה דהו להו יותר מכדי חסרונו עביד להו הלכך כי הו להו יותר מכדי חסרונו נזבניהו לכהנים בדמי תרומה ורב נחמן בר יצחק סבר יתר מכדי חסרונו משכח שכיח וכי הו להו לאלתר הוא דהו להו ואי אמרת נזבניהו זימנין דקדיש ומזבין להו וכי עביד להו בעל הבית תרומה ומעשר על מקום אחר לא ידע דזבנא וקא אכיל טבלים מיתבי המפקיד פירות אצל חבירו והרקיבו יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש הרי זה לא יגע בהן דברי ר"מ וחכמים אומרים עושה להם תקנה ומוכרן בבית דין וכשהוא מוכרן מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו כיוצא בו גבאי צדקה בזמן שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחין בזמן שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן קתני מיהת פירות והרקיבו מאי לאו אפילו יתר מכדי חסרונו לאו אפילו יתר מכדי חסרונו והא יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש דיתר מכדי חסרונו נינהו שאני הני כיון דקם קם שמן והבאיש דבש והדביש

רפ"י והא טעמא דרבי יוסי משום הפסד הרמאי הוא. וכיון דטעמא דבב"ד מה לי כלי מה לי מעות והיכי תיסק אדעתאן למימר דמעשות מודה להו לרבנן ואמאי אלטרין למתניהו: לרבנן אלטרין. לאשמעינן מילתא דרבנן תננהו לחרויהו ואי תנא כלים בדישא הכי נמי דלא אלטרין תו למתני מעות אכל השתא דתני מעות בדישא הני כלים למימר לא זו בלבד לזיכא פסולא דשכירת כלי אלא אף זו לזיכא פסולא דגדול אמרינן הכי: מהני' אבדוין. ע"י עבכדיש או ריקבון: לא יגע בהן. למוכרן וטעמא מפשג בגמי' גמ' קב שכו. חזיבה עליו על ידי שעמל בהן וקב שיפאר לו מהם הוא רוצה מתשעה קבין של אחרים שיקח בדמיהן אם ימכרם: חיישינן כו'. ואסור להאכילו לזרים: לפיכך. האריך ואסור למוכרן משום דרוצה אדם בקב שכו הרי בן בחזקת קיימים ומותר בעל הבית לעשותן תרומה ומעשר על פירות שיש לו בביתו: מאי לפיכך. איסור מיכרה משום הא הוא והיכי הלי תנא עשייתו באיסור מיכרה: השתא דלאמור רבנן לא תזבין דחיישינן. שמה עשאן המפקיד תרומה הרי הן בחזקת שכל נמכרו ועושה אותו בעל הבית כו': מחלוקה. דמתני': בכדי חסרונו. כדרך שאר תבואות כמו שמפורש במשנהיטו (לקמן דף מ). לחיטין ולחורזי תשעה חללי קבין לבור: אבל אם אבדוין ויהר מכדי חסרונו. אפילו רבנן מודו דימכרם בב"ד: ולאי פליגא. הא דרבי יוחנן דאי איכא למיחש לשמא עשאן בעליונה תרומה אפילו ביתר מכדי חסרונו נמי אסור למזבניהו: מי לימא פליגא. דוקא אמר רב כהנא שאם תשעה קבין הן טוח לו שיאכדו עד קב ואל ימכרם דהוה ליה יותר מכדי חסרונו ופליגא הא דר' יוחנן עליה או לאו דוקא ע' קבין נקט אלא טוח לו שיהא נפסד קצת ולעולם כדי חסרונו וכו' לאו: גוזמא. שפת נהי: מיתבי. לרבי יוחנן: וקאכיל. בעל הבית טבלים שאין פירותיו מתוקנין שאין אלו קיימין שהוא סומך עליהן: לא שכיחי. ואין לחוש בכך ופרכין ואי משתכחי מי מזבנינן להו. בתמיה: ליהוש שמה עשאן כו'. ונמלא המוכר מחכיל תרומה לזרים: דמי תרומה. בזול שאין עליה קופלין לקטנה שאינה נאכלת לאלה לכהנים וזכריהם שימור כשהיה: לקמיה הוא דהויא יתר מכדי חסרונו. זמן מרובה יש בחביון יתר מכדי חסרונו: מקמי דניהוי כו'. שאין אדם משהא טבלים כל כך זמן מרובה כזה מלתקנו: והדיבש. יאל טעם דזבנא והחמיץ שאמל"ר בעל"ז (כדלחמך) (אויב לא) וככל תבואתי שערך תעקר שרשיה וכמו עד לא יתקן חבל הכסף (קהלת יב) יפתחו רתוקות עבותיה: עושה להם תקנה. לקמיה מפשג מאי תקנה יש עוד הלך כל זיקלוק העתיד לבא כבר בל הוא: ואין מוכרן לעצמו. שכל יתשדדוהו שמה לקחן בזול: פורטין. מחליפין פרוטות נחשטו בסלעי כסף מפני שהפרוטות מתעפשות ונפסלות: תמחוי. מחכיל שגובין מעבלי בתים לחלק לעניים בכל יום: מאי לאו אפילו יתר מכדי חסרונו. ואיכא למאן דלמיר לא יגע ואת אמרת דרבי הכל מוכרין: כיון דקם קם. מאחר שעמדו בקהלם הרי כבר עמדו ולא יתקבלו מעתה יותר אכל שאר פירות הולכין ומרקיבין תמיד: (רפ"י)

תוספתו שמה עשאן תרומה ומעשר על מקום אחר. הקשה ר"ת וכי נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף כדאמר בפרק כל הגט (גיטין דף ל: ופ"ק דחולין דף ז:). גבי ר"מ שאכל עלה של ירק ואור"ת דהכא גבי פקדון תולין בחששא מועטת שלא יגע בהם וחיישינן שמה בערב שבת תרום שלא מן המוקף דשרי כדאמרינן בהאשה רבה (יבמות דף צג). אי נמי כדאמרינן פרק בכל מערבין (עירובין דף לב:). ניחא ליה לחבר דליעביד איסורא וזטא דהיינו שלא מן המוקף אבל בחולין (דף ז:). ובפרק כל הגט (גיטין דף ל:). לא חיישינן כיון שאינו פקדון וטפי אמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף ל:). ראו שאביהם הטמין מעות בשדה תיבה ומגדל ואמר של מעשר שני הם אם כמערים לא אמר כלום אלמא אזלינן בתר רוב מעות שהם חולין להקל ואע"פ שפירש שהם מעשר ובהאשה שהלכה (יבמות דף קטו:). גבי מצא כלי והיה כתוב עליו קו"ף קרבן תי"ו תרומה הא כתוב עליו לא חיישינן והא דאמרינן בהזהב (לקמן דף מט:). ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר. לאביך בידי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר היינו נמי בשבתות וימים טובים וכן הא דקתני בסמוך לפיכך בעל הבית עושה אותו תרומה ומעשר על מקום אחר: מחלוקה בכדי חסרונו. פרש"י בדרך שאר תבואות והקשה ר"ב"ם וכי פליגי במשהו דבפחות מכדי חסרונו לכ"ע לא ימכרו ועוד דא"כ מ"ט דרשב"ג וי"ל דפליגי שנתחסר בחדש או בחדשים יותר משגולות להתחסר עד אותו הזמן ופליגי עד שיעלה החסרון בחדש או בשני חדשים תשעה חצאי קבין לכור שהוא בכדי חסרונו לשנה שלימה: מזבנינן לכהנים. ולשמא יעשם אחר המכירה ליכא למיחש דיתר מכדי חסרונו לא שכיח וכי עביד להו בעה"ב תרומה ומעשר עביד להו מקמי דליהו יותר מכדי חסרונו ופריך לרב נחמן נמי דלזבניהו לכהנים בכדי חסרונו לא פריך דהא איכא למיחש לשמא יעשם אלא ביותר מכדי חסרונו פריך דלזבניהו וכי תימא הכי נמי והא אמרת דרב נחמן ודאי פליג ומשני דלרב נחמן יותר מכדי חסרונו שכיח והקשה ר"ב"ם מי דחקו לומר דרב נחמן פליג לימא דביתר מכדי חסרונו לד"ה מוכרן וליכא למיחש לשמא יעשם דלא שכיח כמו לרב כהנא ותי' ר"ת דמתני' מיירי אפילו בפשתן או בפירות מתוקנים והתם מאי טעמא לא יגע בהם ע"כ משום דרב כהנא דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו אם כן מאי אהני טעמא דשמא עשאן תרומה ומעשר על מקום אחר אי לאו לאשמעינן דאפי' ביתר מכדי חסרונו חיישינן א"כ סבר דאפילו יותר מכדי חסרונו שכיח: (תוספתו)

דף לח ב

למאי חזו שמן חזי לגלדאי דבש לכתישא דגמלי וחכ"א עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד מאי תקנתא עביד להו אמר רב אשי לקנקנים במאי קא מיפלגי דמר סבר להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומר סבר אפילו להפסד מועט נמי חששו: רשב"ג אומר ימכרם בבית דין מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים: אתמר רבי אבה ברבי יעקב א"ר יוחנן הלכה כר"ש ב"ג ורבה אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים והא אמרה ר' יוחנן חזא זמנא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אמוראי נינהו ואליאב דר' יוחנן מדרבן שמעון בן גמליאל נשמע דמורידין קרוב לנכסי שבוי מדרבנן נשמע דאין מורידין קרוב לנכסי שבוי וממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבן שמעון בן גמליאל הכא אלא משום דקא כליא קרנא אבל התם הכי נמי דאין מורידין ועד כאן לא קאמרי רבנן הכא אלא אי כרב כהנא אי כרב נחמן בר יצחק אבל התם הכי נמי דמורידין למימרא דתרי טעמי נינהו והאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון ב"ג ואמר שמואל מורידין קרוב לנכסי שבוי לאו משום דחד טעמא הוא לא תרי טעמי נינהו הכי נמי מסתברא דאמר רבה אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ואמר רב נחמן מורידין קרוב לנכסי שבוי אלא ש"מ תרי טעמי נינהו שמע מינה

אתמר שבוי שנשבה רב אמר אין מורידין קרוב לנכסיו שמואל אמר מורידין קרוב לנכסיו בשמעו בו שמת כ"ע לא פליגי דמורידין כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר אין מורידין דלמא מפסיד להו ושמואל אמר מורידין כיון דאמר מר שיימינן להו כאריס לא מפסיד להו מיתבי ר"א אומר ממשמע שנאמר [שמות כב-בג]. וחרה אפי והרגתי אתכם יודע אני שנשותיהם אלמנות ובניהם יתומים אלא מה ת"ל והיו נשיכם וגו' מלמד שנשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחין אותן ובניהן רוצים לירד לנכסי אביהן ואין מניחין אותן אמר רבא לירד ולמכור תנן הוה עובדא בנהרדעא ופשוטה רב ששת מהא מתני' א"ל רב עמם דלמא לירד ולמכור תנן א"ל דלמא מפומבדיתא את דמעילין פילא בקופא דמחטא והא דומיא דנשותיהם [ובניהם] קתני מה התם כלל לא אף הכא נמי כלל לא ומורידין קרוב לנכסי שבו תנאי היא דתניא הירוד לנכסי שבו אין מוציאין אותו מידו ולא עוד אלא אפי' שמע שממשמשינן ובאין וקדם ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכר ואלו הן נכסי שבויין הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין הלכו להם למדינת הים ושמעו בהן שמת הירוד לנכסי נטושים מוציאין אותו מידו ואלו הן נכסי נטושים הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין הלכו להם למדינת הים ולא שמעו בהם שמת ואמר רבן שמעון בן גמליאל שמעתי שהנטושים כשבויין הירוד לנכסי נטושים מוציאין אותו מידו ואלו הן נכסי נטושים הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין כאן ואינו יודע להיכן הלכו מאי שנא הנך דקרו להו נטושים ומאי שנא הני דקרו להו רטושים

רש"י למאי חזו. דקתני מוכרין: ללמדא. לכוך ערוכה: לכתושא דגמלא. לכתושא שעל הגמל שגבו כהוש ומסוקה מחמת מאחוי איישר"א בלע"ז ללקננו. הכלי שהיה בחובו יתקלקל אם ישהה בחובו: במאי קמיפלגי. ר"מ ורבנן מאחר שמדע ר"מ ביהר מזכדי חסרונו: להפסד מרובה. כגון יתר מזכדי חסרונו: הפסד מועט. כגון כבדי חסרונו דריקבון פירות וקילקול הקנקן דיון והחמין: ערב. בגט פשוט (ב"ב קע"ג): לידן. במסכת גיטין (דף ע"ג). ראייה. בדיני ממונות השני (סנהדרין ל"א). שנהלקו בשני מחלוקות במציא שטר רציה לסקור את הדיון בדלשונה הלכה כמותו ובדלשונה אין הלכה כמותו: אמרתי ניהו. רבה אמר בכלל אמר ר' יוחנן ור' אבהו אמר לכו בכלל אמר רבי יוחנן אלא יש מהן שהלכה כמותו: מדרבן שמעון נשמע דמורידין קרוב. הראוי לירש: בנכסי שבו. לקרקעות שבו לעובדן ולשומרן עד שיבאו הבעלים ולקמן פליגי בל אמרתי: עד כאן לא קאמר רבן שמעון הכא. דמוכרין: אלא מאוס דקא כליל קנחא. אם יניחם אם אכל גבי הקרקעות וכתמים אע"פ שמתקלקלות קמא לא כליל קנחא: אי כרב כהנא. דלמיר לעיל רוצה אדם בקב שלו: אי כרב נחמן בר יצחק. דלמיר שמוא עשאן תרומה ומעשר: דתרי טעמי ניהו. מהני' וככסי שבו ואיכיל דלית ליה מוכרין פירות האבודין ולית ליה מורידין: קרוב. הראוי לורשן ואין קרוב ממנו: בשמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין. דלם יבאו הבעלים קודם שיאכל זה הפירות ועוד לא כשאר אריסין ויחזיר השאר ואם יבאו עדים שמת ירש הכל: מפסיד להו. ולא יוכל הקרעות וזרעם תמיד ויחזיקם: כיון דלמיר מר. לקמן וכולם שמין להם ככריס אם יבאו הבעלים שמין לזה חלקו בכל שנה שעבד בה כמנהג אריסי העיר אם מהלך אם שלש אם רביע: אלא מלמד שנקיים מבקשות לינשא בו'. שילכו בשבי ולא ידעו בניהם אם חיים הם מהם והיו נשיות אלמנות לעולם שאין ב"ד מניחין אותן לינשא ובניהם כיתומים שלא ירשו נכסיהם וקטני קללות הן אחת של חרב ואחת של שבי שמע מינה: אין מורידין: הוה עובדא בנהרדעא. בשבוי שירד יורשו לנכסיו: ופסטה רב ששת מהא מתניחא. דאין מורידין: א"ל רב עמרם דלמא לירד ולמכור תנן. וקתני תנא דאין מניחין אכל לעשות ולמכור ולמכור ככריס שפיר דמי: דמעילין פילא בו'. ומשני שנויחא דחיקא כמבדק להכניס פילא שחור חיה גדולה בנקב מחת: ותלש. פירות שנה זו: הרי זה זריז. מהיר לזכות בשלו בטרם יפסיד ונשכר בזריזותו: ואלו הן נכסי שבויין. דלמיר אין מוציאין אותם מידו: שהנטושים כשבויין. ואין מוציאין מידו: נכסי נטושים. שהנכסים נטושים: נכסי נטושים. שהנכסים נטושים ולקמן מפרש להו נטושים משמע שזבוס בעלים מדעתם והלכו להם דכוון דהיה לו לזוות הורדין יורשיי לנכסי ולא כוה ש"מ לא ניחא ליה ונטושים שנטושים בעליהם בעל כרחן כגון שנטושו והיינו תנאי דרבן שמעון סבר מורידין ורבנן סברי אין מורידין: (כ"ט)

תוספות עד כאן לא קאמר רשב"ג כו' אבל הכא אין מורידין. וא"ת והא לקמן מיייתי דאית ליה לרשב"ג מורידין וי"ל דמהא ליכא למשמע מינה אבל קשה דמאי מוכיח דחד טעמא הוא מדשמואל דסבר כרשב"ג וסבר מורידין לוכח כן מרשב"ג גופיה וצ"ל דלא שמיע ליה ברייתא דלקמן: בשמעו בו שמת כ"ע ל"פ דמורידין. אין לפרש בשמעו בו' עדים דא"כ פשיטא דמורידין אלא שמעו היינו בקול ועד אחד אע"ג דשמעו בו שמת דב' ב' דיני גירות (כתובות דף קז). גבי אין מוסקין מזונות לאשת איש שמעט סוגיא דהתם דהוי בגדות גמורה: אמר רבא לירד ולמכור תנן. וא"ת ואמאי לא פריך ממתניתין דהאשה שהלכה (יבמות דף קטז): ושם ד"ה שאין דקתני מצינו שאין אחים נכסין נלחלה על פיה ולשני נמי לירד ולמכור תנן וי"ל דמהא אלימא ליה לאקשווי משום דדומיא דנשותיהם קתני דשמעו כלל כלל לא: הירוד לנכסי שבו אין מוציאין אותו מידו. הוא הדין דאפי' מורידין אותו לכתחילה דהא נטושים מורידין לרשב"ג דאמר הנטושים כשבויין אלא אגב דתנא בסיפא בנטושים מוציאין תנא נמי בשבויין אין מוציאין וא"ת לימא רב הלכה כתנא קמא ושמואל הלכה כרשב"ג וי"ל דלא שמיע להו ברייתא אי נמי איכא דמפכי להו: (תוספות)

א - לט דף

נטושים דבע"כ דכתיב [שמות כג-יא] והשביעית תשמטנה ונטושה אפקעתא דמלכא רטושים דמדעתך דכתיב [הושע י-יד] אם על בנים רוטשה תנא וכולם שמין להם כאריס אהייא אילימא אשבוין השתא זריז ונשכר הוה מאי דאשבה מיבעיא אלא ארטושים והא מוציאין אותן מידו קתני אלא אנטושים למאן אילימא לרבנן הא אמרי מוציאין אותן מידו אי רבן שמעון בן גמליאל הא אמר שמעתי שהנטושים כשבויין כשבויין ולא שבוין כשבויין דאין מוציאין אותן מידו ולא שבוין דאילו התם זריז ונשכר ואילו הכא שיימינן ליה כאריס ומאי שנא מהא דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הא לא דמיא אלא להא (דתנן) המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי אלמא כיון דלא סמכא דעתיה תקינו ליה רבנן כי היכי דלא לפסדינהו הכא נמי תקינו ליה רבנן כי היכי דלא לפסדינהו וכולן שמין להם כאריס וכולן לאיתויי מאי לאיתויי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל שבו שנשבה מורידין קרוב לנכסיו יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו ורב נחמן ידידיה אמר בורח הרי הוא כשבו בורח מחמת מאי אילימא מחמת כרגא היינו לדעת אלא בורח מחמת מרדין אמר רב יהודה אמר שמואל שבו שנשבה והניח קמה לקצור ענבים לבצור תמרים לגדור זיתים למסוק בית דין יורדין לנכסיו ומעמידין אפוטרופוס וקוצר ובוצר וגודר ומוסק ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ולוקים אפוטרופא לעולם אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן: אמר רב הונא אין מורידין קטן לנכסי שבו ולא קרוב לנכסי קטן ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן אין מורידין קטן לנכסי שבו דלמא מפסיד להו ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן באחי מאימא [ולא קרוב לנכסי קטן] כיון דלא מחי אתי לאחזוקי ביה אמר רבא שמע מינה מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן

רש"י ה"ג נטושים על כרחן דכתיב והשביעית תשמטנה ונטושה. היינו על כרחו: אפקעתא דמלכא. מלאת המלך: רטושים מדעתך דכתיב אם על בנים רוטשה. היינו מדעתו ולא שביה דכתיב וקס שאון בעמך הו ירליס שלא יבאו חושים עליהם וכל מבצריך יושד יגלו בגולה מאליהן וישארו העיריות שקדוין מאין איש שקוד שלמן בית ארבעל ביום מלחמה שקדוין הבאין למלחמה על ידי מארז על עם היושב בשלום שלא נהרו בהם לכרוח מפניהם ושודדים את הכל וכמוהו (ירמיה וג)

הגלת יהודה טולה הגלת שלומים מתוך ישיבת שלום בארץ מחירי הגלם נבוכדנצר. בית ארבעת הרגס יהונתן בית מארז אל"ף למ"ד יהרים זו כמו (השוע ב) יענו חת זירעאל שהוא לרון זרעה ולא לרון עיר ומדקה אמר יושף כבוד שלמן בית ארבעת מכלל להאור יומא לאו בית ארבעת ציום מלחמה הוה אלף מורד בא כלבס והמה עוזרים אם על בנים והולכים להם מלחמת האויב שמא יבא עליהם: רועשה. נעזבה: וכו'. מפ' לקמיה אהייר קאי וכלל לא לחתוי מאי: שמון להם כאריס. אם יבאו העלים יטלו אלו בשבת הקרעות ופירות כמנהג אריסי המקום: השתא זריו וגשך הוי. ויטול הכל: דלילו ההם זריו וגשך. לכיון ששמעו בו שמת כי נחת לה דלעתא דכולה פירי נחת אכל הכא דלא שמעו שמת לאו דלעתא דכולה נחית אלף ליטול כאריס ככל שנה ושאר פירות יהא מונחין: נכסי אשתו. נכסי מלוג שהוא אורכל פירות והקין שלה: הוליא הרבה ואכל פירות קימעא. קודם שמת או שגירשה: הא לא דמיא. תרואה הוא הא נכסי שבויין להא דלעתו קטנה דמי: קטנה. שהיא יתומה שהשוייה אמה ואחיה ואין קידושין רופסין בה מן התורה אלף מדברי סופרים לפיכך יולאה במיאון בע"כ אם תמאן: כמוזיא על נכסי אחר דמי. ואם הוליא ולא אכל כתי האלתו שמון בו כאריס: דלא סמכא דעתיה. קיהא מוחזק בירו דדואג שמא תמאן: בו תקיטו ליה רבנן. ליטול כאריס: כי היכי דלא נפסדינהו. שלא יקלקל ההקרות לזרעו תמיד ולא יעבוד ולא יעזור כרמיה: לאתויי הא דרב נחמן. בורה מחמת מרדן: ולא לדעת אין מורידין. לכיון שהיה שפוי בדעתו ולא זרעו כלכחו לזרעו נכסי ש"מ לא ניחא ליה: בורה הכי הוא כשבו. שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בעל: מחמת כרגא. שאין לו ממה לפרוע כסף גולגלמו למכר וזרעו לפני בוא הזמן: היינו יולא לדעת. שאין כאלו בהלה: מחמת מרדן. שהרג את הגשף ופירסאי הורגין על שפיתו דמיס כדלמרינן בבבא קמא (דף קז.) מרדן היא ריאה בשלן פסי וכן מפורש בשערים דרב האי גאון (שער מ): מעמידין אפטרופוס. להבנים דבר המוכן ויהא שמור לבעלים ואח"כ מורידין קרוב להצביח וליטול כאריס: ולוקים אפטרופוס לבעלים. שלא יטול כלום: אפטרופא לדיקנני לא מוקמינן. אין בית דין טורחין לבקש אפטרופוס לנאשים גדולים שנתמלא זקנם לפי שלא ימלאוהו בשלמא לימי איכא דשמע להו והו אפטרופוס לדבר מלוא אכל לדיקנני לא שמעי להו: אין מורידין קטן לנכסי שבו. ואפילו הוא ראו יורשו דקא מפסיד להו ומוטב שזיריו להם איש נכרי: ולא קרוב. הראוי לירש בנכסי קטן לעשות וללכתו כדמסייס טעמיה לכיון דקטן לא ידע למחויי אהא הא קרוב לאחזוקי בהו ולומר לחלק יורשתו בל טוב להם להוריד איש נכרי ללא מלי למטען בהו ירושה: ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן. כיון קטן שיש לו אח מאב ואחות אח מאב יש לו אח מאם לאיש נכרי הוא אלף קטן אין מורידין אותו אח מאם לנכסי קטן מחמת קרבת אחיו של זה שהוא אח של קטן דלתי לאחזוקי בהו לזרד אחיו ויאמר נכסים הללו של אחי מאמי הם שפלו לו מאביו ולאו לחלקו בלוא: בלחי מאימא. כדפרישית שזה אח מן האם לאחיו של קטן מן האב: ש"מ מרב הונא. לאמר אין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה אכל אחר שאין לו טענת ירושה מורידין ולא חיישינן שמא יטעון אביו של קטן מכרי לוי ואכלתים שני חזקה ש"מ אין מחזיקין בנכסי קטן אם לא אכל בפני האב שלש שנים אין שלש שנים שאכלן בפני הקטן חזקה: (ר"ש"י)

תוספות וכולם שמין להם כאריס. אנטושים דרשב"ג קאי כדמסיק פי' ר"ש"י דבשבו ששמע שמתו אוכל כל הפירות ואם יבואו הבעלים קודם שיאכל הפירות יטול כשאר אריסין ויחזיר השאר ובנטושים דלא שמע שמת לא יאכל כל הפירות אלא שמין הפירות שיאכל כשאר אריסין למחצה שליש ולרביע ולא יאכל כלום בחנם וקשה דאמאי משני לעיל לירד ולמכור תנן לישני לירד ולאכול תנן דהא אפילו לאכול בחנם אינו יורד ועוד מאי פריך בתר הכי אף בניהם כלל לא הא ודאי אין לו כלל אפילו למ"ד מורידין כיון שאין לו אלא כאריס נכרי ועוד מאי פריך מהמוציא הוצאות על נכסי אשתו דהתם יורד לאכול כל הפירות אבל הכא אינו יורד כי אם בתורת אריסות ותו דאמר שמואל לקמן שבוי שהניח קמה לקצור מעמידין אפטרופוס וקוצר ובוצר ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ומעיקרא אמאי אין מורידין קרוב כיון שלא יאכל הפירות בחנם לכך נראה דודאי שכל הפירות אוכל בחנם ואם זבל וחרש וזרע ובעלים באו קודם שקצר יטול כאריס שכר טרחו ועמלו ולרב וכן לת"ק אית להו שאין שמין כאריס ולכך אין מורידין דלמא מפסיד להו לפי שירא שיבואו הבעלים קודם שקצור ויאכל ולא יטול כלום ולא ישיבח הקרקע אלא כל מה שימצא אכל בחנם כדין קרוב היורד לנכסי שבוי והשתא פריך כיון שאוכל כל הפירות כשיבואו הבעלים קודם שילקט אמאי נוטל כאריס טפי מהמוציא הוצאות על נכסי אשתו כו' והא דקאמר ואילו התם זריו ונשכר פי' כששמע הבעלים ממשמשים ובאין מניחין אותו לקדם ולתלוש א"ע"פ שהפירות ישו הרבה מעמלו כיון שאם לא יקדם אין משלמין טרחו אבל הכא בנטושים אם באו בעלים אין מניחין אותו לתלוש כיון דלא מפסיד מידי דשיימי' להו כאריס: אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין. ואי' והאמר שמואל חדא זימנא וי"ל דה"ק אף על גב דבשבו מורידין יצא לדעת אין מורידין: היינו לדעת. דמסתמא לא פליג אשמואל מדלא קאמר אף בורח או אף יוצא לדעת: ש"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל. פרש"י מדאמר רב הונא אין מורידין קרוב הא נכרי מורידין וקשה דבלא רב הונא כמה משניות יש שמעמידין אפטרופוס לנכסי יתומים פרק הניזקין (גיטין דף נב.) מנהו ב"ד לא ישבע וע"ק היכי מוכח מדרב הונא דאין מחזיקין דלמא אי טוען שני חזקה מועיל והא דמורידין נכרי משום דליבא למיחש למידי דע"כ כיון דמורידין א"כ יש לו דעת לומר הבא עדים שלקחת מאבי והכי נמי יש לו דעת ולמחות בסוף כל שלשה (תוספות)

ב - לט דף

ואפילו הגדיל ולא אמרן אלא באחי דאבא אבל באחי דאמא לית לן בה ואחי דאבא נמי לא אמרן אלא בארעתא אבל בבתי לית לן בה ובארעתא נמי לא אמרן אלא דלא עביד עיטדא אבל עביד עיטדא קלא אית לה ולא היא לא שנת אחי דאבא ולא שנת אחי דאמא לא שנת ארעתא ולא שנת בתי ולא שנת עביד עיטדא לא שנת לא עביד עיטדא לא מחתינן ההיא סבתא דהויא לה תלת בנתא אישתבאי איחי וחדא ברתא אידך תרתי בנתא שכיבא חדא מינייהו ושבה ינוקא אמר אביי היכי נעביד לוקמינהו לנכסי בידא דאחאתא דלמא שכיבא סבתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן נוקמינהו לנכסיה בידא דינוקא דלמא לא שכיבא סבתא ואין מורידין קטן לנכסי שבוי אמר אביי הלכך פלגא יהבינא לה לאחאתא ואידך פלגא מוקמינן ליה אפטרופא לינוקא רבא אמר מגו דמוקמינן אפטרופא לפלגא מוקמינן ליה אפטרופא לאידך פלגא לסוף שמעו דשכיבא סבתא אמר אביי תילתא יהבינן לה לאחאתא ותילתא יהבינן ליה לינוקא ואידך תילתא יהבינן דנקא לאחאתא ואידך דנקא מוקמינן ליה אפטרופא לינוקא רבא אמר מגו דמוקים אפטרופא לדנקא מוקמינן נמי אפטרופא לאידך דנקא מרי בר איסק אתא ליה אחא מבי וזחיא א"ל פלוג לי אמר ליה לא ידענא לך אתא לקמיה דרב חסדא א"ל שפיר קאמר לך שנאמר **בראשית מב-ח** ויבר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן א"ל זיל אייתי סהדי דאחיה אתא אמר ליה אית לי סהדי ודחלי מיניה דגברא אלימא הוא א"ל לדידיה זיל אנת אייתי סהדי דלאו אחוה הוא א"ל דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה א"ל הכי דייגינא לך ולכל אלימי דחברך דאמר ליה סוף אתו סהדי ולא מסהדי א"ל תרתי לא עבדי לסוף אתו סהדי דאחיה הוא א"ל לפלוג לי נמי מפרדיסי ובוסתני דשתל אמר ליה שפיר קאמר לך דתנן הניח בנים גדולים וקטנים והשביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע

ר"ש"י ואפי' הגדיל. הקטן משירד לחובו ואכלו ג' שנים בפניו משהגדיל לא הויא חזקה דהאילו ותחילת ירידתו לחובו הוה קטן לא ידע כשהגדיל שהן של אביו ולפיכך לא מיחא להו ס"ל לרב הונא דמחזיקין בהו משהגדיל היכי מחתינן נכרי לנכסי קטן שמא יבא בירו משגידי ויטעון אהי מכרה לתי משגלתי ואכלתים שני חזקה: ולא אמרן. לאין מורידין קרוב לנכסי קטן: אלא בלחי דלכא. אחיו מאביו שיטעון על כל ירושה: ארעתא. שדות: אכל בכתי לית לן בה. שהשכנים מעידין עליהם שבלאו לחלקו של קטן: עיטדא. שטר חלוקה כשהלקו מחתימה (מלכים ב יב) רק בזמנו לא סרו מתרגמינן במתא לא עטדו לא הפלגיו מהם: לא שנה אחי דלמא. פן יאמר של אמי

היו נכסי מלון וארבעה שטח קטן בעל אמי היה מוחזק בהן מחמת שהורא אוכל פירות והוא מת קודם ללמי וכל ירשה ולמי יורש חזין מחמת אמי: היכי ליעבד. בנכסי דכמה שחין אנו יודעין אם קיימת אם מתה: בידל דלחמה. דהילכתא כרשב"ג דקם ליה שמואל כוותיה: דלמא שכיבא סבתא. ויש לקטן חלק בהן שהם שלו מחמת אמו או שמה חזין שלו שמה מתו שתי הגבורות: לוקמניהו לפלגא דנכסי בידל דינוקא. איכא למיחש דלמא לא שכיבא סבתא ואין לו חלק בהן ואין מורידין קטן לנכסי שבו: פלגא דהבינן ללחמה. ממה נפשך אם מתו שתי הגבורות הרי זו יורשת חזין ואם לאו מורידין קרוב לנכסי שבו: מוקמינן אפוטרופוס. ולא מחתינן קטן לגווייה דלמא לא שכיבא ואין מורידין קטן לנכסי שבו: שמוע דשכיבא סבתא. לטוף שמוע שמתה הזקנה ועל הבת שגשפית לא שמוע: חילתא יחיבין כו'. דהא ורמי שגיש הנכסים לזו ושגיש לקטן: דנקא. שמת חזי השגיש: יחיבין ללחמה. ממה נפשך אם מתה האחות הרי חזי חלקה לזו ואם לאו מורידין קרוב לנכסי שבו: ואידך דנקא. לא יחיבין לה שמה של קטן הם ואין מורידין קרוב לנכסי קטן: אתא ליה אחא מבי חזאי. שהך חזאי לבי חזאי ונשא קם חשקה לזו ואם לאו מורידין קרוב לנכסי שבו: וזכר מרי לכאן ויכד לנכסי חזאי וזכר זה אחרי לזמן מרובה והבע חלקו: שפיר קאמר כך. שאינו מכירך ואין זה רמאות ששאלה מהלכך לא היה כך החומת זקן ועכשיו באת בחתימת זקן: ויכר יוסף את אחיו. ששאלה מהם היו כולם חתומי זקן והם לא הכירוהו שאלה מהלכס בלא החומת זקן וזכר בחתימת זקן: דלאו אחוך הוא. אותם עדים שיש לו לזה שצלו משם ומכיוון בו מי הוא הביאם הנה ויעידו שאינו בן אביו או בקש עדים אחרים: א"ל. מרי לרב הסדל אי מינאי דחלי מה תועלת: סוף סוף אתו סהדי ולא מסדלי. אלל כמותי ולא כמותך: תרתי לא עבדי. מיראתך יעשו אחת שישתקו אבל ששים לא יעשו לא דיון שישתקו ולא יעידו האמת אלל גם שיעידו שקר: א"ל. ההוא אחא לרב הסדל: לפלוג לי מפדסי. כרמיס: וסותני. ביתן של חילנות: דתל. איהו והשפיתן ויתן לי חזין כמו שהן משוכחין: (כ"ט"ז)

תוספות וכי תימא הא פשיטא ליה דאינו יודע למחות בסוף ג' אף ע"פ שהוא נזכר לשאל עידי מכירה דרגילות הוא טפי לשכוח מחאה בסוף כל ג' א"כ בלא רב הונא פשיטא דאין מחזיקין וי"ל דאי לא רב הונא ממה שמעמידן אפוטרופוס לנכסי יתומין אין להוכיח דאין מחזיקין דאפילו מחזיקין לא חיישינן שמה יחזיק דב"ד לא יבררו כי אם נאמן או משום דידע למחות בסוף כל ג' דכפרישית אבל מדאמר רב הונא אין מורידין קרוב א"כ חושש לרמאות וגם אית ליה דלא ידע למחות בקרוב ולומר שדה זו של אבי ולא הגיע לחלקך אם בן בכרי נמי לא ידע למחות ולכך אין מחזיקין וא"ת כמו שיש לו לדעת ולומר לנכרי לשאל עידי מכירה כמו כן יהיה לו דעת לומר לקרובו אייתי ראיה שזה הגיע לחלקך וי"ל דגבי קרוב סבור שאומר אמת שהרי של אביהם היה השדה ולא אסיק אדעתיה לומר אייתי ראיה אבל לנכרי מסיק אדעתיה למימר אייתי ראיה עידי מכירה: לא שנה עביד עיטדא לא מחתינן. וא"ת דב"ה (ב"ב דף כט: ושם ד"ה אבל) אמרינן עטדא קלא אית לה וי"ל ביתומים החמירו יותר: דלמא שכיבא סבתא. וא"ת הא דתנן פרק כל הגט (גיטין דף כח. ושם ד"ה והניחו) המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנין לה בחזקת שהוא קיים וי"ל דסבתא הגיעה לגבורות דהתם אמרינן כי הגיע לגבורות חיישינן אך קשה דבסמוך אמרינן הלכך פלגא דהבינן לאחנתא תרי תלתי הוה לה למיחש דאפילו שכיבא סבתא מסתמא ברתא לא שכיבא דליכא למימר דברתא נמי הגיעה לגבורות דאם כן סבתא איתפלגא ותו ליכא למיחש דלמא שכיבא כדאמר בגיטין (שם) כיון דפלג פלג וי"ל דגבי גט דוקא אמרינן בחזקת שהוא קיים משום עיגונא וכן בשביל אכילת קרבן ותרומה אבל הכא אדרבה החמירו בנכסי יתומים להחזיק הסבתא וברתא במתה דאמרינן לעיל דאפי' בעביד עיטדא לא מחתינן אפי' דאית לה קלא אי נמי הכא שנסבו חיישינן טפי דלמא מתו לפי שעשו להם יסורין: מוקמינן ליה אפוטרופוס. ואם תאמר והא אין מורידין קטן לנכסי שבו ומסתמא אפי' על ידי אפוטרופוס דהא משמע דאי דאי לא שכיבא סבתא הוה יחיבין כל נכסי לאחנתא ואמאי נוקי פלגא לינוקא על ידי אפוטרופוס אלא דאי בכל ענין אין מורידין קטן דכיון שהקטן אדון האפוטרופוס אולי ישמע לקטן שלא לחרוש ושלא לזרוע וי"ל דהא דקאמר פלגא מוקמינן ליה אפוטרופוס לינוקא לא אכול כל הפירות כדן קרוב היורד לנכסי שבו אלא שישמור האפוטרופוס כדן אריס בחזקת סבתא ויתפרנס הקטן מזה וזה טוב מלתתם לאחנתא שתאכל כל הפירות חנם כדן קרוב היורד לנכסי שבו: שיצא בלא חתימת זקן. הוא הדין אם יצא בחתימת זקן דאין נאמן לומר שהוא אחיו דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה העשירים שכל אחד יאמר אני אחיך ועוד דהא תנן ב' יש נוחלין (ב"ב דף קלד.) האומר זה אחי אינו נאמן אלא הכא מרי בר איסק לא היה טוען ברי אלא לא ידענא קל ולכן אם יצא בחתימת זקן אינו נאמן כיון שאינו מכחישו אלא אמר לא ידענא ליה: וי"ל את אייתי סהדי דלאו אחוך הוא. וא"ת וכי לא אדם עשיר אלס יטעך להביא עדים שאין התובעו אחיו וי"ל דשאני הכא שאותו אמר שיש לו עדים ויראים להגיד א"ל רב חסדא שיעשה עמהם שיעידו ומרי בר איסק א"ל סוף סוף דהשתא נמי יעידו שקר מיראתי ויאמרו שאינו אחיו או יאמרו שאינם יודעים אפי' שידענן ומשני תרתי לא עבדי חדא שישתקו מלהעיד וחדא שישקרו ויאמרו אין אנו יודעים או שיאמרו

דף מ א

וכן אמר רבה השביחו למצאע א"ל אביי מי דמי התם גדולים גבי קטנים ידעי וקא מחלי הכא מי ידע דליחיל אנגלא מלתא ומטא לקמיה דרבי אמי אמר להו גדולה מזו אמרו שמיין להם כאריס השתא זידיה לא יחיבין ליה אהדרוה הא לקמיה דרב חסדא אמר להו מי דמי התם ברשות נחית הכא לאו ברשות נחית ועוד קטן הוא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן אהדרוה לקמיה דרבי אמי אמר להו לא סיימוה קמי דקטן הוא: **מתני'** המפקיד פירות אצל חברו הרי זה יוציא לו חסרונות לחטים ולאורזי תשעה חצאי קבין לכוור לשעורין ולדוחן תשעה קבין לכוור לכוסמין ולזרע פשתן שלש סאין לכוור הכל לפי המדה והכל לפי הזמן א"ר יוחנן בן נורי וכי מה אכפת להן לעכברין והלא אוכלות בין מהרבה ובין מקמעא אלא אינו יוציא לו חסרונות אלא לכוור אחד בלבד רבי יהודה אומר אם

היתה מדה מרובה אינו מוציא לו חסרונות מפני שמותרות: **גמ'** אורז טובא חסר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן באורז קלוף שנו: לכוסמין ולזרע פשתן ג' סאין לכוור (וכו'): א"ר יוחנן א"ר חייא זרע פשתן בגבעולין שנו תניא נמי הכי לכוסמין ולזרע פשתן בגבעולין ולאורזי שאינו קלוף שלשה סאין לכוור: הכל לפי המדה וכו': תנא בן לבל כור וכור וכן לכל שנה ושנה: א"ר יוחנן בן נורי וכו': תניא אמרו לו לרבי יוחנן הרבה אובדות מהן הרבה מתפרזות מהן תנא ב"ד"א שעירב עם פירותיו אבל יחד לו קרן זוית אומר לו הרי שלך לפניך וכי עירבן עם פירותיו מאי הוי ליחזי לדידיה כמה הויין במסתפק מהם וליחזי כמה אסתפק דלא ידעי כמה אסתפק: ר"י אומר אם היתה וכו': כמה מדה מרובה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עשרה כורין תניא נמי הכי כמה מדה מרובה עשרה כורין תני תנא קמיה דרב נחמן ב"ד"א שמדד לו מתוך גורנו והחזיר לו מתוך גורנו אבל מדד לו מתוך גורנו והחזיר לו מתוך ביתו אינו יוציא לו חסרונות מפני שמותרות א"ל וכי בשופטני עסקינן דיהיב בכיילא רבא ושקלי בכיילא זוטא דלמא בימות הגורן קאמרת ב"ד"א שמדד לו בימות הגורן והחזיר לו בימות הגורן אבל מדד לו בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים אינו יוציא לו חסרון מפני שמותרות א"ל רב פפא לאביי א"כ לפקע כדא הוה עובדא ופקע כדא אבע"א משום איצטא: **מתני'** יוציא לו שתות ליין ר"י אומר חומש יוציא לו שלשה לוגין שמן למאה לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע אם היה שמן מזוקק אינו יוציא לו שמרים אם היו קנקנים ישנים אינו יוציא לו בלע ר"י אומר אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה הרי זה מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה:

גמ' ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר חפו בקירא ולא מייץ טפי באתריה דמר חפו בכופרא ומייץ טפי איבעית אימא משום גריגשתא הא מייצא טפי והא לא מייצא טפי באתריה דרב יהודה רמו ארבעים ותמני כווי בדנא אזיל דנא בשיתא זווי פריס רב יהודה שיתא שיתא בזווא

רש"י וכן אמר רבה השבחו לאמצע. לא גרסינן שאין זה לשון גמרא להביא דברי האמוראים סיוע למשנה ועוד רבה תלמידה דרב חסדא הוה והיכי אמר רב חסדא שמעתי משמיה ואי גרס ליה וכן אמר רב גרסינן שהיה רבו של רב חסדא משום דלויכא למ"ד צבצבא בחרה (דף חמג): לא שנו אלא ששבו נכסים מחמת נכסים אבל שבו מחמת עמון של אחים השבחו לעמון אמרה רב חסדא להא דרב הכא למימר דלית בן היא שמתחא אלא אפילו השבחו מחמת טורחן של משביחין כי הכא דשחל פרסם השבחו לאמצע: ידעו. אלו שיעטו חלקם: מי ידע. שיש לו אחים: גדולה מזו. קרוב היורד לנכסי שבו שחם יבאו הבעלים יטלו פהם: אמרו עמון להם כחכים הכא ידיה לא יבטין ליה. בחמיה זה שעשה והשבחו לדעת עמון לא יבטין ליה כחכים בחלק השני: בפרש"י ד"ד נחתי. דמוריהו קרוב לנכסי שבו: הכא לא בשקט נחתי. כשיד זה לתוכו לא נמלך צ"ל: ועוד. אם בא לימלך לא היו מוריהו אותו דלא אחיו קטן הוה ואין מוריהו קרוב לנכסי קטן: מתני' הרי זה יוציא לו הסרוגות. כשיחזירם לו יפחות כמה הם רגילים לחסור ובגמ' מוקי לה בשעריבן עם פירותיו: ארז. מ"ל: דוחן. פט"ל דומה לארז: הכל לפי המדה. וכן לכל כור וכור: הכל לפי הזמן. שגיחון בידו לכל שנה ושנה יניח לו כד' ר' יוחנן בן גורי אמר. אהכל לפי המדה פליגי: אם היתה מדה מרובה. שפסקו אכלו הרבה ובגמרא מפרש' ו' כורים לא יוציא לו הסרוגות מפני שהם מוחזרות צמימות הגורן כשפסקו החיטין וישבין ובימות הגשמים כשמחזיר נופחות ובאכילה עכברים אינן נחסרים כל כך לכל כור וכור דכולי האי לא אכלו עכברים מ' כורין הלכך נפיתחו משלמת הסרוג המגיע לשני כורים או שלשה שהעכברים אורכין: גמ' זרע פתון בגבעולין. חסר כל כך לפי שהגבעולין מתיבשין ונופלים והרוח מנשבחן אבל זרע פתון נקי אינו חסר כ"כ: לכל כור וכור. פירוש דמתניתין הוא: ליחזי ידיה כמה הוה כו'. ויראה כמה חסרו ויעול על של חסרו כפי השקון: מדת הגורן. היתה יחירה על של חסר: בשופטני. שטיס: כביילא. במדה: בימות הגורן. סמוך לזבשן שניבשן בחמיה: והחזיר לו בימות הגשמים. חזרו ונתפחו מלהלוחית הגשם והקור: א"כ. שדרכו לתפוח: לפקע כלה. כשממלחין כד חיטין או שעורין בימות הגורן ונפון את הכד יפקע בימות הגשמים מחמת הפיחה התפוחה: איילא. דוחק מתוך שהם במקום כר נדחקו יחד ואין הפוחין: מתני' לזין. אם הפקיד אכלו יין ועירבו עם יין הקנקנים כולעין שחיה: אף המוכר כו'. כשם שאמרנו במפקיד כן אמרו במוכר שהמוכר שמן לחביירו ונתן לו מתוך חביותיו כשהוא מתפקד תמיד והוא מזוקק הרי הלוקח מקבל עליו לפחות לו לוג ומחלה מחמת שמרים: למאה. למאה לוג: גמ' חפו בקירא. טחו החביות מפני שהן בשערה כדרך שעשין אנו בפת: סופרא. זפת: גריגשהא. הקרקע שעשין ממנה החביות ארז"ל: א' בלע"ז: הא. בלתייה דר"י מייץ טפי מההיא דלתייה דתנא קמא: בלתייה דרב יהודה. מילתא בלפי נפשיה היא ולאו אמתניתין קאי: רמו ארבעין ותמיא כוזי בנלא. מדה קטנה היתה במקומו שארבעים וטמונה ממלחין את החביות: אייל דנא בתייה. בלתייה דרב יהודה נמכרת ביחד בימות הבלאי: פריס ליה רב יהודה שיהא שיתא בזוזא. נעשה רב יהודה חטוני והיה מוכרן של כוזי בזוז: (רש"י)

תוספות וכן אמר רבה גרס. רש"י גרס וכן אמר רב ופליג אמ"ד בפ' מי שמת (ב"ב דף קמג: ושם ד"ה לא) נכסים ששבחו מחמת עצמן של אחין השבו לעצמן וקאמר דאפי' שבחו מחמת טרחם של משביחין כי הכא דשחל פרדיסא השבחו לאמצע והוה תימה שחולק רבא על רב דהתם רבא קאמר ולא מיייתי התם מילתיה דרב ונראה דגרס רבה וכן בספר ר"ת ולא מדברי רב חסדא הוא שהגמ' מביא שמעשה כיוצא בזה בא לפני רבה ופסק דהשבחו לאמצע כמו רב חסדא והביאו הגמרא משום קושית אביי דא"ל אביי רבה מי דמי כו' ולא חשש רבה מקושיותיו ודן דהשבחו לאמצע: אגלגל מלתא. פסק של רב חסדא ומטא לקמיה דרבי אמי: וכי מה אכפת להו לעכברים. וטעמיהו דרבנן מפרש בירושלמי הני עכברי רשיעי יניחו כד חמיין עיבור לא מסתייהו דאכלי אלא קריין לחבריהון דאכלי עמהון והא דאמרינן בגמרא אמרו לו הרבה אובדות מהם הרבה מתפורות מהם ו"ל דלדבריו דרבי יוחנן קאמר אפילו לית. לך טעמא דמפרש בירושלמי מ"מ הרבה אובדות מהם: אלא לכור בלבד. וא"ת אם כן בפחות מכור נמי יוציא כמו לכור ו"ל דאין להם ריוח להטמן בתוכה ומ"מ לפי חשבון הראוי להתחסר יוציא דאי אפשר שלא יתחסרו: ולאורז שאינו קלוף ג' שאין לכור. וא"ת ואמאי לא חשיב במתניתין ארז שאינו קלוף עם זרע פשתן כיון דאית להו חד שיעורא ו"ל דפשוט לו דבארז תתחסר כל כך וברישא גבי ארז קלוף לא חשיב זרע פשתן קלוף דשמא דינם חלוק: מדה מרובה י' כורין. וא"ת אפי' ב' כורין או ג' מתנפחין לפי חשבון החסרונות העולה להם ו"ל דבי' כורין עולה להם הנפוח חסרון של כור אחד ולא יוציא להם חסרונות היינו כל החסרון דחסרון של כור אחד לא יוציא ולהכי נקט י' כורים לאפקוי פחות: (תוספות)

דף - מ - ב

דל תלתין ושיטא בשיתא פשו ליה תריסר דל תמיא שתותי פשו להו ארבעה והאמר שמואל המשכר אל ישתכר יותר על שתות איכא גולפי ושמריא אי הכי נפיש ליה טפי משתות איכא טרחיה ודמי ברזנייתא: אם היה שמן מזוקק אינו יוציא לו שמרים (וכו'): והא אי אפשר דלא בלע אמר רב נחמן במזופפין שנו אביי אמר אפילו תימא שלא במזופפין כיון דטעון טעון ר"י אומר אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה הרי זה מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה: אמר אביי כשתמצא לומר לדברי ר"י מותר לערב שמרים לדברי חכמים אסור לערב שמרים לדברי רבי יהודה מותר לערב שמרים והיינו טעמא דמקבל דאמר ליה אי בעי לערובי לך מי לא ערבי לך השתא נמי קביל ולימא ליה אי ערבת ליה הוה מזדבן לי השתא מאי אעביד ליה לחודיה לא מזדבן לי בבעל הבית עסקינן דניחא ליה בצילא ולימא ליה מדלא ערבת לי אחולי אחלת לי רבי יהודה לטעמיה דלית ליה מחילה דתנן מוכר לו את הצמד לא מוכר לו את הבקר מוכר לו את הבקר לא מוכר לו את הצמד ר"י אומר הדמים מודיעין כיצד אמר לו מוכר לי צמד במאתים זה הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זה וכו"א אין הדמים רביה לדברי חכמים אסור לערב שמרים והיינו טעמא דלא מקבל דא"ל אי בעית לערובי מי הוה שרי לך השתא נמי לא מקבילנא א"ל רב פפא לאביי אדרבה איפכא מסתברא לדברי חכמים מותר לערב שמרים והיינו טעמא דלא מקבל דא"ל מדלא ערבת לי אחולי אחלית לי לדברי רבי יהודה אסור לערב שמרים והיינו טעמא דמקבל דאמר ליה אי בעי לערובי לא שרי לי לערובי לך קבולי לא מקבלת זבון וזבין תגרא איקרי תנא אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים מאי לפקטים איילמא כי היכי דלוקח לא מקבל פקטים מפקיד נמי לא מקבל פקטים ולימא ליה פקטן מאי איעביד להו אלא כי היכי דמפקיד מקבל פקטים לוקח נמי מקבל פקטים ומי מקבל לוקח פקטים והתניא ר"י אומר לא אמרו שמן עכור אלא למוכר בלבד שהרי לוקח מקבל עליו לוג ומחצה שמרים בלא פקטים לא קשיא הא דיהיב ליה זוזי בתשרי וקא שקיל מיניה בניסן כי מדה דתשרי הא דיהיב ליה זוזי בניסן וקא שקיל מיניה בניסן כי מדה דניסן: **מתני'** המפקיד חבית אצל חבירו ולא יחדו לה בעלים מקום וטלטלה ונשתברה אם מתוך ידו נשברה לצורכו חייב לצורכה פטור אם משהניחה נשברה בין לצורכו בין לצורכה

פטור יחדו לה בעלים מקום וטלטלה ונשתברה בין מתוך ידו ובין משהניחה לצורכו חייב לצורכה פטור: **גמ'** הא מני רבי ישמעאל היא דאמר לא בעינן דעת בעלים דתניא הוגב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום שגב יחזיר דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר

רש"י דל תלתין ושיטא. כוזי בתייה זוזי שקנאה פשו תריסר: דל תמיא שתותי. של מ"מ שדך הוא לחסר בצלעית הקנקן כדחנן יוציא לו שתות לזין פשו לו לשכרו ארכנע: והאמר שמואל המשכר. עכברים שיש בהם חיי נפש: אל ישתכר יותר על השתות. הא שתות ישתכר וזמה לא ישתכר רב יהודה על שתות: איכא גולפי ושמריא. משתכר הוא הקנקן והשמים שלקה הכל בו' זוז: דמי ברזנייתא. שנתן דמים לחטוני למוכרו ומוציאו ומכרו עליו בחזרות. כרזנייתא לשון כרזא לשון אחר אומנות יש

בנקיבת בראש בחזית של חכם ורבי ליתן סכר: במזופסין. דכיון דיגניס הם ונתכלבו בלעוהם תו לא בלעי: כיון דטעון טעון. תו לא בלעי: כשתמלא לומר. כשתהקדק וזלע מיטו הדברים: מוהר לערב שמרים. המוכר שמן לחבירו הסם בעת שהוא מזוקק ששקעו וסקעו שמריו מוהר לו לערב ולכלכל שמרים המזוקקות שיחזרו והיעברו וילאו עם השמן בתוך המדה: הסור לערב שמרים. שבוזקת מזוקק לוקחו ממנו זה מהקבלו: והיינו טעמא דמקבל עליו. לוקח לוג ומחלה שמרים בשלל ערבו ומתנו לו מזוקק: ד"ל. מוכר חי בעי לערובי כו': הוה מזדבן. כשהיינו מוכרו בחנות היה נמכר שמרים עם השמן: כבעה"ב עסקינו. שהלוקח בעל הבית הוה ולקחו למלכל ביהו: אמד. העול שהוא מוטל על שני השוורים ומלמדים: הדבר ידוע. שאין אמד נמכר במחלה וזו אלא כמות שהוא עם הבקר מכרו לו: ומכמים אומרים אין הדמים ראה. אע"ג דלא שוה כולי האי אכולי אלהיה לוקח זה יתר הדמים ור"י לית ליה שיהא מוחל מן הסתם אלא אם כן פירש: קבולי נמי לא מקבלת. עכ"ז חסרון המרים א"כ מה משתכר הכי השקר כולו בשמרים: זבן וזבין תגרר איקרי. בהמיה משל הוה לאמר לשוטה לתק דלמיה וחזרו ומכרו בלא שכר ותיקרי תגר: אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים. לוקח ומפקיד אחד הן לענין פקטים תורה אחת לשניהם: פקטים. פסולת הגרעונים הפין על פני השמן: לוקח מקבל פקטים. אם מכר לו שמן סתם יקבל ממנו שמן עם פקטים: לא אמרו שמן עבור אלא למוכר. לא אמרו הפסד עכירת השמן אלא למוכר: שהרי הלוקח מקבל עליו. לפחות ממלה לוגין לוג ומחלה מחמת שמרים לפיכך ריך ליתן לו שמן מזוקק בלא פקטים: כי מדה דתשרי. כשער הדמים של תשרי שהוא בזול והסם שמיים עפורים יקבל עליו פקטים: הא דקבל מיניה בניסן בשער של ניסן. ביוקר דדק כל השמנים להיות מזוקקין בניסן והלוקח הסם והמוכר סתם אין מוכר אלא מזוקק: מתני' לא יחדו לו הבעלים מקום. בעית שומר לאמר לו זיות זו השלילני: לאורכו. להשתמש בה: לאורכה. שהיתה במקום התורה וקרובה להשכר: אם משהניחה. שכלה תשמיושו והשיבה במקום משהתיר בין שטלטה מתחלה לאורכה בין שטלטה לאורכו פטור ובגמרא פריך מאי שנא לא יחדו מיוחדו: גמ' מני. הא דקתני רישא דאם משהניחה נשברה אף על פי שגלוהו נטלה מתחלה פטור דאמר משהחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחלה ואינו עליה אלא כשומר חנם ופטור על אונסיה ואף על פי שלא הודיע לבעלים לומר נטלתי והחזירה הוה הגבה רבי יצמעהל היא כו': (רש"י)

הוספות אל ישתכר יותר על שתות. הא עד שתות משתכר ומסתמא רב יהודה היה מוצא שיתנו לו יותר ולמה הניח מלהרויח עד שתות: במזופסין שנו. וא"ת כל שכן דבלע טפי כדאמרין לעיל באתרא דמר חפו בכופרא דמייץ טפי וי"ל דהיינו חדש אבל ישן שכבר בלע אינו בולע יותר אי נמי התם ביין אבל הכא בשמן לא בלע כיון שהוא ישן: לחודיה לא מזדבן. וא"ת ויתן לו מוכר ללוקח לוג ומחצה שמרים שיערב עדיין ומכור וי"ל דמייירי מתני' אפי' אין השמן בעין שלקחו מעט ומכרו או אכלו: לדברי חכמים אסור לערב. וא"ת ונימא משום דאית ליה מחילה ולעולם מותר לערב וי"ל דמתניתין נמי מייירי אפי' כשהשמן עדיין בעין והתם אין שייך מחילה כיון שיכול לתקן כי יאמר לו קח השמרים וערב בשמן ולרב פפא דאמר דטעמייהו משום מחילה סבר דהשמן אינו בעין דאילו הוה בעין לא שייך ביה מחילה אי נמי סבר דאף ע"פ שהוא בעין שייך ביה מחילה כיון דמדדו מזוקק: לדברי ר"י אסור. וא"ת ולימא מותר וטעמא דמקבל משום דלית ליה מחילה וי"ל דרב פפא סבר דצמד ובקר איכא הוכחה דלא מחילה דמסתמא לא רצה ליתן מאתים וזו על הצמד בלא בקר אבל הכא לוג ומחצה שהוא דבר מועט מדלא עירב אכולי אחיל: זבן וזבין תגרא איקרי. מייירי שלא היה מוצא למכור ביוקר יותר משלקחו. לכך א"ל אדעתא דהכי קניית ממני שהיית יודע שאעבך לוג ומחצה כדי שארויח קצת: לא אמרו שמן עבור אלא למוכר. פי' לא אמרו הפסד של עכירת פקטים אלא למוכר דכשנותן ללוקח שמן מזוקק אינו מחסר לו כלום ממאה לוג בשביל הפקטים כי אם לוג ומחצה בשביל השמרים מיהו בכירה לא שייכא כל כך בפקטים אלא בדבר המתערב כמו שמרים וי"ל דלא אמרין הפסד של עכירת השמרים אלא למוכר שאם מוכר כשהוא מזוקק מקבל עליו לוקח בשביל השמרים לוג ומחצה והמוכר מרויח השמרים וכשהוא מוכר שמן עבור נותן מאה לוגין שלמים שמן עבור ומפסיד השמרים ע"י מה שמכר כשהוא עבור וכשמוכר מזוקק לא קרי הפסד לוקח אע"פ שמפסיד שמרים משום דבעה"ב ניחא ליה ביצילא: (תוספות)

דף מא

צריך דעת בעלים אי רבי ישמעאל מאי איריא לא יחדו אפילו יחדו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יחדו דמקומה הוא אלא אפילו לא יחדו דלאו מקומה הוא לא בעינן דעת בעלים אי ר"ע מאי איריא יחדו אפילו לא יחדו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא יחדו דלאו מקומה הוא אלא אפילו יחדו נמי דמקומה הוא בעינן דעת בעלים רישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע אין דא"ר יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא מובלגא מאניה בתריה לבי מסותא תרגמה רבי יעקב בר אבא קמיה דרב שנטלה על מנת לגזלה תרגמה ר' נתן בר אבא קמיה דרב שנטלה ע"מ לשלוח בה יד במאי קמיפלגי בשליחות יד צריכה חסרון מאן דאמר לגזלה קסבר שליחות יד צריכה חסרון ומ"ד לשלוח בה יד קסבר שליחות יד אינה צריכה חסרון מתקיה ליה רב ששת מידי נטלה קתני טלטה קתני אלא אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון שטלטה להביא עליה גוזלות וקא סבר שואל שלא מדעת גזלן הוה וכולה רבי ישמעאל היא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה ור' יוחנן הניחה במקומה משמע איתמר רב ולוי חד אמר שליחות יד צריכה חסרון וחד אמר שליחות יד אינה צריכה חסרון תסתתיים דרב הוא דאמר שליחות יד אינה צריכה חסרון דתניא רועה שהיה רועה עדרו והניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף ובא ארי ודרס פטור הניח מקלו ותרמילו עליה חייב והוינן בה משום דהניח מקלו ותרמילו עליה חייב הא שקליניהו אמר ר"נ אמר רבה בר אבבה אמר רב בעודן עליה וכי עודן עליה מאי הוה לא משבה ואמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב שהכישה במקל ורצתה לפניו והא לא חסרה אלא לאו ש"מ קסבר שליחות יד אינה צריכה חסרון אימא שהכישה במקל דיקא נמי דקתני שהכישה במקל ש"מ ומדרב סבר שליחות יד צריכה חסרון לוי סבר שליחות יד אינה צריכה חסרון מאי טעמא דלוי א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן נהוראי משונה שליחות יד האמורה בשומר שכר משליחות יד האמורה בשומר חנם

רש"י צריך דעת בעלים. ואם לא הודיעם חייב באחריותם אם מת לו נגב דמדסקליה קם ליה ברשותיה והגבה בלא ידיעה לכו הגבה היא: דמקומה היא. וכיון דכחוחו מקום החזירה חזרה גמורה היא: אהלן לכו"ג. חיובא הוא: תרגמה רבי יעקב. דתיקו כולה כחד תנא ובתרי טעמי רישא שהחזירה למקומה לכל מקום שהחזירה מקומה היא דהא לא יחדו לה מקום וסיפא שהחזירה למקום שאינה מקומה כדמסקנא דהא דמסקינן כסיומא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה אהתראתא דכולהו קאי אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב שעת ומשום דהניחה חוץ למקומה לא הוה חזרה ונגון שנטלו מתחלה על מנת לגזלה והיינו לערבו דמתיתין דלילו לשללה בעלמא ולתשמיש כיון דלא גזלה הוה סגני לה בהגבה כל דהו וכל מקום שהניחה פטור כגונסין אבל משום דגזלה הוה ונגזלה כתיב והגדיב וזה שהניחה למקום שלא יחדו לה בעלים לא הוה הגבה: ור' נתן תרגמה. דאפילו לא נטלה על מנת לגזלה כו' אלא על מנת לשלוח בה יד וליטול מקאתה ולא נטל אפי' קמה ליה ברשותיה כולה והוה לה גזילה ובעי' הגבה ובמקום שאינו מקומה לאו הגבה היא ורב שעת לא צדיק דליסיימו לתירווייהו ולתקוף מידי נטלה קתני כו' ומיהו סיומא דמילתא דמסקנא וסיפא שהניחה במקום שאינו מקומה אכולהו קאי: שליחות יד. שהייבו הכתוב עליו אפילו נאנסה דכתיב (שמות כב) ומת או נשבר או נשבעת ה' היתה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו' דמשמע הא שלח נחתייב שוב במיתה ובכבייתה: צריכה חסרון. לא הוה שליחות יד להעמידה ברשותו אלא א"כ חסרה: מידי נטלה

החני. דמשה שנטלה לעצמו: טלפטה קתני. לחשמיש בעלמא משמע לזכרו דמהני: אלא כגון שטלטה להביא עליה גזלות. לעלות עליה כדרך כולם לטוב גזלות מן גזוה ופ"ה הוא גזילה למינס דקסבר דקסבר שאלא קלא מדעת בעלים גזול הוא: וכולה ר' ישמעאל היא. אשמייה דכולה קאי אדרי יעקב ואלר' נתן ואלר' ששה: וסופא שהניחה במקום שאינה מקומה. אכל רישא כל מקום שהניחה מקומה היא: ור' יוחנן. דלמר לעיל מאן דמתרגם לי כו': הניחה במקומה משמע. הלכך לא מיתוקמא כרבי ישמעאל: שליחות יד. שהייב הכתוב עליו ופ"ה נאסרה כדכתוב או נשבר או נשבה ור' שבעת ה' תהיה אם לא קלא דמשמע ה' אם קלא נתחייב שוב במיתה ובפשייתה: ריכה חסרון. וכל זמן שלא חסרה לא קמה ברשותיה להחייב באונסיה: זאב. טורף נשאר הטורף לחורו: ארי. חינו טורפה אלא דורסה במקומה ואוכלה: פטור. דלונסין ניהו וחי משום הניח עדרו ופשיעה היא מוקמינן לה דעל בעידנא דעילי אינשי כדלמרינן בהשוכר את הפועלים (לקמן דג): א"ר דמע קול אריה ועל: הא שקלינהו. ואי נמי שליחות יד חשיבא הא הדר אהדרה כשנטלו הימנו ואנו מוקמינן לעיל סתם מהני' כרבי ישמעאל דאין כריך דעת בעלים: הא לא משכה. בשליחות יד כדי לקנותה ומטלטלין אינו נקנין אלא במשיכה לא במקום ולא לענין גזל ולא לענין שליחות יד כדנתן במהני' (לקמן דף מג): הטה את החבית ונטל ממנה רביעית יין אין משלם אלא רביעית אלמא בעינן דליקנייה כו': ואמר רב שמואל גרסינן: שהכיסה במקל. כשנתנו עליה ורצה זו היא משיכה משקעה יד ורגל על ידו: והא לא חסרה. לאו פירכא היא אלא מסקנא וסיומא הוא למיתיה דלמר הסתיים דרב הוא דלמר אין כריכה חסרון מדשני רב למתיתין משום הכישה ורצה לפניו ואי קשיא דלמא הא הניח מקלו ותמזילו חויביה לאו משום שליחות יד הוא דליבעי חסרון אלא משום שאלא קלא מדעת הוא כי הוא דלעיל דחבית לא היא דכי אמרינן בשומרינן שאלה קלא מדעת בדבר שאינו יחש וחסר מחמת מלכא אכל בעלי חיים המוכחים מחמת מלכא החלוה שליחות יד היא: שהכיסה. בהכחתו דהיינו חסרון: דיקא נמי. דהכיסה קלא מדעת בדבר שאינו יחש וחסר מחמת מלכא אכל בעלי חיים המוכחים מחמת מלכא החלוה שליחות יד בר פלוגתיה סבר אין כריכה חסרון: משונה שליחות יד כו'. כלומר אינה דומה לזו שזו נאמרה לטורף ולא משתמע אלא בחסרון אלא שזמר שבר נאמרה קלא לטורף משמעות שבה אלא לדרסה וללמד שאינה כריכה חסרון: (רש"י)

הוספות אבי רבי ישמעאל אפילו יחדו נמי. וא"ת מנ"ל י"ל מדנקט טלה וסלע דסתם טלה לא יחד לו מקום אלא הולך ממרעה למרעה וסתם סלע יחדו לו מקום בכיס וגם כיס יחדו לו מקום בתיבה ולכן פריך נמי בסמוך לר"ע אפילו לא יחדו נמי: שנטלה והגביהה ע"מ לגזולה כו'. והיינו חסרון שהכל גזול ונטל לצורך עצמו: שנטלה ע"מ לשלוח בה יד. מ' ליטול מקצת אע"פ שלא נטל אותה מקצת חייב בכולה כדאמר בשלי פקין (דף מד). לא נטל נטל ממש אלא כיון שהגביה ליטול אע"פ שלא נטל אבל למ"ד ע"מ לגזולה דבעי חסרון אם הגביה ליטול קצת אינו חייב עד שיטול המקצת כיון דבעי חסרון וקשה דבשלי פקין קאמר אפי' למ"ד בעי חסרון מודה בחבית אם הגביהה אע"פ שלא נטל חייב דניחא ליה דתיהוי כולה בסיס להאי רביעית ומתני' בחבית איירי ויש לומר דמתני' איירי אפילו בשמן דלא מנטר פורתא אגב האחר: ובא זאב וטרף. בשעת משלחת זאבים ורבי יהודה היא דאמר זאב אחד אונס בפי הפועלים (לקמן דף צג): הא שקלינהו. לרבי ישמעאל פריך דאמר לא בעינן דעת בעלים כפרש"י: הא לא משכה. דאע"ג דעודן עליה לא קיימא ברשותיה להחייב באונסיה עד שימשוך כדאמר במתני' (לקמן דף מג): הטה את החבית ונטל ממנה רביעית אינו חייב אלא דמי רביעית כיון דלא הגביה את החבית ומשני שהניח מקלו ותמזילו עליה כל כך בחזק עד שרצתה לפניו: דיקא נמי דקתני שהכיסה. וא"ת בפ"ק דקדושין (דף כב): תניא או שהכיסה במקל ורצתה לפניו דאקרי משיכה ולא היא הכחשה וי"ל דהתם דאדם נכרי לקחה ואינה מכירתו דבורו שייך למיתני הכישה אבל הכא דאיירי ברועה שהבהמה מכירתו ואולה מחמת דבורו לא שייך למיתני שהכיסה: (תוספות)

דף מא ב

ואני אומר אינה משונה ומאי משונה לא תאמר שליחות יד בשומר שבר ותייתי משומר חנם ומה שומר חנם שפטור בגנבה ואבדה שלח בה יד חייב שומר שבר שחייב בגנבה ואבדה לא כל שכן למאי הלכתא כתביניהו רחמנא לומר לך שליחות יד אינה צריכה חסרון ואני אומר אינה משונה כר' אלעזר דאמר דא דא אחת היא מאי דא דא אחת משום דאיכא למפרך מה לשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב ומאן דלא פריך סבר קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה רבא אמר לא תאמר שליחות יד לא בשומר חנם ולא בשומר שבר ותייתי משואל ומה שואל דלדעת בעלים קא עביד שלח בה יד חייב שומר חנם ושומר שבר לא כל שכן למה נאמר חדא לומר לך שליחות יד אין צריכה חסרון ואידך שלא תאמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה שואל בבעלים פטור אף שומר חנם ושומר שבר בבעלים פטור ולמאן דאמר שליחות יד צריכה חסרון הני תרתי שליחות יד למה לי חדא שלא תאמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון ואידך לכדתניא [שמות כב-ז] ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה אתה אומר לשבועה או אינו אלא לדין נאמרה שליחות יד למטה ונאמרה שליחות יד למעלה מה להלן לשבועה אף כאן לשבועה:

רש"י ואני אומר. ר' יוחנן פליג אדרי יוסי בן נהוראי רביה ואמר אף היא לטורף נאמרה וכו' ס"ל כרבי יוסי בן נהוראי למידקש מיניה דאין כריכה חסרון דחי מקרא קמא לא תיסק אדעתין לחיוביה עד דמחסר ליה: בשומר חנם נאמר ונקרב בעל הבית וגו' בשומר שבר כתיב שבועת ה' תהיה וגו' ואמרינן בהשואל (לקמן דף לז): פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שבר וכתיב בתרוייהו אם לא קלא הא אם קלא נתחייב בדברים שהוא פטור עליהם כגון שומר חנם בין בגנבה בין באונסין דמדקשה בה יד נהיה וקמה ברשותו ושומר שבר פטור במת או נשבר או נשבה דהיינו אונסין: שומר חנם שפטור. כל זמן שלא קלא מה יד כדכתוב אם לא ימצא הגנב ונקרב בעה"ב נשבע קלא קלא מה יד ולא פשע בשמירתו ופטור כדלמרינן לקמן בשמעתין דהאי ונקרב שבועה הוא: שומר שבר שחייב בגנבה ואבדה. דפרשה שניה בו נאמרה וכתיב בה אם גנב יגנב כו': לא כ"ש. שאם קלא מה יד חייב באונסין: לא דרזא אחת היא. כמשמעה קל ז' כך משמעה קל ז' לפי שפתיחה דאמר וכו' כלאן מקרא יתרי: מאי דא דא אחת היא. למה שפתיחה שוות הלא לא הוצרכה השניה: שומר חנם שפטור עמנו בטענת גנב. כלומר גנב גנבה ממני וצאו עדים שהיא אלא משלם תשלומי כפל דכתיב אם לא ימצא הגנב וגו' ודקשינן בבבא קמא (דף סג): אם לא ימצא כמה שאמר אלא שהוא עמנו גנבו מה כתיב אחריי אשר ירשיעון אלהים יקלם שנים אבל שומר שבר אינו משלם כפל שאם טען נגנבה משלם קרן שהרי הוא חייב בגניבה וטענה אחרת אינה מביאה אותו לדין כפל: קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא שבועה. חומר שומר שבר שחייב בקרן עד שלא נשבע לטורף במקום ששומר חנם פטור דהיינו גניבה ואבדה משומר חנם משלם כפל ומדה זו אינה אלא לאחר שנסבע לטורף כשנגנבה וצאו עדים שהיא גנבה כפל בטוען שומר שבר שחייב בקרן כפל בטוען טענת גנב לאחר שבועה אחרת: רבא אמר. אפילו לרבי אלעזר נמי אחרי' דלא תימא כו': ותייתי משואל. שהייב הכתוב באונסין בשביל שכל הגנא שלו ושולח יד נמי כל הגנא שלו: (ומה שאל) שלדעת בעלים. שבה יד לעשות מלכא חייב באונסין: שומר חנם ושומר שבר. השולחין יד עושין מלכא חייב שאל לדעת בעלים לא כ"ש דחייב שוב באונסיה: למה נאמרה. בשתייהו: חדא לומר לך שליחות יד אינה כריכה חסרון: ואידך. האמורה בשומר שבר: קלא תאמר דיו לבא כו'. אם לא נאמרה בשאר שומרינן ולמדה משואל היינו אומר דיו לשליחות יד דשומרינן שבר מדיו שאל להיות כנדון: מה שאל. אם בעליו עמו כתיב לא יקלם אונסין אף שומרינן ששלו יד אם בעליו עמו יפטור כתב קרא יתירא לחייבו אפילו בבעלים וגלי רחמנא בחדא והא הדין ככולהו:

לשבועה. והכי קאמר אס לא ימלא כמה שאמר שנגנבה חלף הוא גנבה והוא כבר נקרב אל הדיין לשבועה ונשבע לקרר ואח"כ באו עדים אשר ידעו הדיין יקלם כפלו אהה אומר. קריבה לשבועה או אינו חלף קריבה לדין שמשעה שטען בב"ד נגנבה חלף" שכל נשבע יקלם כפלו אס באו עדים: נאמר פליחות יד למטה. חלף קומר שבר שבועה ה' היתה בין שניהם אס לא שכל: ונאמר פליחות יד למעלה. ונקרב בעל הבית אל האלהים אס לא שכל: אף כאלו לשבועה. למדנו שאין משלמין כפלו ע"י טענת גנב חלף לחבר שבועה וגם למדנו שפטר מנגבה ואכזה בשבועה: (רפ"י)

תוספות לומר לך שלוחות יד אינה צריכה חסרון. וא"ת התינה שומר שבר דאייתר קרא להכי אלא בשומר חנם מנ"ל אי משומר שבר מה לשומר שבר שכן חייב בגנבה ואבדה וי"ל כיון דשלוחות יד חייב בתרוייהו אין זה אלא גילוי מילתא למילף דין של זה בזה: קרנא בלא שבועה. וא"ת ורבי יוחנן ר' אלעזר דלית להו הך סברא מנ"ל דפ' ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שבר דבריש השואל (לקמן דף צד:). לא קים לן אלא מהך סברא דקרנא עדיפא ופי' רבינו שמואל דמסברא ידעינן דבפרשה ראשונה כתיב כסף או כלים ורגילות הוא לשמרים בחנם דליכא בהו טרחא ובפרשה שניה כתיב בהמה דאיכא טרחא ורגילות לשמרה בשכר אי נמי דלכ"ע אית להו דקרנא עדיפא מכפילא בשבועה ומ"מ סבירא להו לר' יוחנן ולרבי אלעזר דאין למדנו שומר שבר משומר חנם הקל כיון שיש בו חומרא שמשלם כפלו מה שאין כן בשומר שבר ואע"ג דשומר שבר ודאי חמור שחייב בגנבה ואבדה ומאן דלא פריך סבר דמכפילא אפילו פירכא לא עבדינן משום דמה דמשלם כפלו הוא מחמת קולא שהוא פוסט עצמו בגנבה כדמפרש בריש מכלתין (דף ד. ושם) גבי תורת הזמה לא פריך והשתא אתי שפיר הא דריש השואל (לקמן דף צה.) גבי הא דגמר גנבה בשואל מ"ק דשומר שבר דפסור באונס וחייב בגנבה ואבדה שואל לא כל שכן ופריך מה לשומר שבר דחייב בכפלו בטוען טענת לסטים מזויין והשתא תימה לפי מה דסבר דכפלו הוה חומרא מאי פריך אדרבה כיון שהוא חמור הוה לו ליפטר מגנבה כדי שיתחייב כפלו וע"ק ברייתא גופה שואל שחייב בשבורה ומתה כו' אדרבה היא הנותנת דמפני שהוא חמור פטר בו הגנבה כדי לחייבו בכפלו ולפי מה דפרישית אתי שפיר וא"ת לר' יוחנן דסבר הכא דמכפילא עבדינן פירכא וגם סבר רב יוסף בפרק הכונס (ב"ק דף נז. ושם) גבי שומר אבדה לר' יוחנן דלסטים מזויין גנב הוא אם כן גנבה ואבדה בשואל מנ"ל דכי פריך בהשואל מה לשומר שבר שכן משלם כפלו בלסטים מזויין ומשני לסטים מזויין גזלן הוא איבעית אימא קרנא בלא שבועה עדיפא וי"ל דלר' יוחנן נפקא ליה מוכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכה"ג יליף התם לענין פסור בבעלים ואע"ג דרבי יוסי ברבי נהוראי הוא תנא וסבר דקרנא עדיפא וכן ברייתא דהשואל (לקמן דף צה.) סבר דקרנא עדיפא או לסטים מזויין גזלן הוא ור' יוחנן פליג בתרוייהו לא לא קשיא דר' יוחנן סבר כהנא דהכונס (ב"ק דף נז:). דקאמר לא אס אמרת בשומר חנם שכן משלם כפלו לך שכל בה יד חייב דקאי אמילתיה דרבי יוסי ב' נהוראי: רבא אמר לא תימא שלוחות יד כו'. פרש"י דסבר אפילו כרבי אלעזר ואין להקשות לפירושו הא דקאמר ואידך שלא תאמר דיו והא תרוייהו צריכי לאינה צריכה חסרון לר' אלעזר דהא לא יליף שומר שבר משומר חנם דהא בתר הכי פריך ולמ"ד [שלוחות יד] צריכה חסרון תרתי למה לי ולדידיה לא ליפנין חד מחבריה אפילו הכי לא מוקמינן תרוייהו לדין והיינו משום דמ"ל דכיון דשלוחות יד חייב בתרוייהו גלוי מלתא בעלמא למילף דין של זה בזה ועוד יש לומר דרבא בא לפרש דהא דאמר ר"א דא דא אחת היא לא שניהם צריכי לגופיהו כדאמרין אלא שניהם מיתרין דגמר להו משואל וסבר רבא קרנא עדיפא ושפיר גמר שומר שבר משומר חנם לכולי עלמא זה מזה מיהו ברייתא דהכונס (שם) סברה דלא ליפנין זה מזה דקתני לא אס אמרת בשומר חנם כו': חדא לומר [לך שלוחות יד] אין צריכה חסרון. וא"ת ונילף משואל אינה צריכה חסרון דמשתת משיכה חייב באונסיה אע"ג דלא נשתמש כדאמר בפ' השואל (לקמן דף צט.). גבי שואל קורדיה מחבירו כ"ש שומרין שמשכיני להשתמש שלא מדעת בעלים שחייבים וי"ל בשואל דין הוא כיון דמושך לדעת בעלים חשיב כאילו נשתמש בה לדעת כן שאלה ולא לאוקמה בכילתא אבל שלא לדעת אינו חשיב כאילו כבר נשתמש בשביל משיכה לבדה לך לא ליפנין משואל אלא משיכה שיש בה חסרון: חדא לדין וחדא לכדתיניא. ולמ"ד נמי אינה צריכה חסרון דצריכי תרוייהו יליף שפיר ג"ש לכדתיניא לפי שיש כל כך תיבות בזה כמו בזה אס לא שלח ידו במלאכת רעהו: (תוספות)

דף מב א

מתני' המפקיד מעות אצל חברו צרון והפשילן לאחוריו או שמסרם לבנו ולבתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שימר כדרך השומרים ואם שימר כדרך השומרים פטור: **גמ'** בשלמא כלהו שלא שימר כדרך השומרים אלא צרון והפשילן לאחוריו מאי הוה ליה למיעבד אמר רבא א"ר יצחק אמר קרא **[דברים יז-כה]** וצרת הכסף בידך אע"פ שצורוין יהיו בידך וא"ר יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו שנאמר וצרת הכסף בידך וא"ר יצחק לעולם ישליש אדם את מעותיו שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו וא"ר יצחק אין הברכה מצוייה אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר **[דברים כה-ח]** יצו ה' אתך את הברכה באסמיך תנא דבי רבי ישמעאל אין הברכה מצוייה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך ת"ר ההולך למד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדד ואח"כ בירך הרי זה תפילת שוא לפי שאין הברכה מצוייה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך אמר שמואל כספיה אין להם שמירה אלא בקרקע אמר רבא ומדי שמואל בערב שבת בין השמשות דלא אטרוהו רבנן ואי שהא למוצאי שבת שיעור למקברייהו ולא קברייהו מחייב ואי צורבא מרבנן הוא סבר דלמא מיבעי ליה זוזי לאבדלתא והאידינא דשכיחי גושטיא אין להן שמירה אלא בשמי קורה והאידינא דשכיחי פרומאי אין להם שמירה אלא ביני אורבי אמר רבא ומודה שמואל בכותל (אי נמי בין הקרנות) והאידינא דשכיחי טפוחאי אין להן. שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי התם תנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רש"ג אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו ותנא כמה חפישת הכלב ג' טפחים הכא מאי מי בעינן שלשה טפחים או לא אמר ליה התם משום ריחא בעינן ג' טפחים הכא משום איכסויי מעינא לא בעינן ג' טפחים וכמה אמר רפרם מסיכרא טפח ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה אותבינהו בצריפא דאורבני איגנוב אמר רב יוסף אע"ג דלענין גנבי נטירותא היא לענין נורא פשיעותא היא הוה תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור והילכתא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה א"ל הוה לי זוזאי א"ל לא ידענא היכא אותבינהו אתא לקמיה דרבא א"ל כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה אשלמינהו לאימיה ואותבינהו בקרלטילא ואיגנוב אמר רבא היכי נדיינו דייני להאי דינא נימא ליה לדידיה זיל שלים אמר

רפ"י מתני' כרין. כסודרו והפשילן לאחוריו: גמ' מאי הוה ליה למיעבד. הרי כרין: מנאי כיו. לא יפקינו לחאריס במקום אחר שאם הזדמן לו סחורה לשכר יהא מזומן לו: תחת ידו. להיות מזומן לו לטורח ריחא הבא פתאום: אין הברכה. שממכרין ורבה מאלו פויסין בלעז: בלסמיך. לרש ליה לטון דכך הסמוי מן העין: שאין העין שולטת בו. שגלמא בלסמיך לטון גנזים: אין להם שמירה כו'. לחם לא שמרן ונגנבו פשיעה היא: ואס לרובא מרבנן הוא. המפקיד שהוא חרד על מלכות העולה על הכוס אמר הקומר למאן מיבעי ליה זוזי לאבדלתא להכי לא קברייהו ופטור: נאשאי. מגשקין בקרקע בשפורין של כרול להכי מקום שתחתיו חלל: בשמי קורה. כגון מתחתיו: פרומאי. צורכי התקרה: ביני אורבי. בין שורות הבנוי כותל: טפוחאי. מטפחים כותל לידע חס יס חס חלל: או בטפח הסמוך כו'. וכוון ככותל: הרי הוא כמבוער. ואין כריך לבעור לאון כאלו עוד כל יראה: הכא מאי. לענין שמירת כספים: מאס ריחא. שהכלב מריח והופש אחריו והרי הוא מוציא ונראה: מסיכרא. שם מקום: כריפא דלורבני. בית קטן עגול כמין כובע שעשין ליידי עופות לחרוב: דלורבני. של ערבה היה: אע"ג דלענין גנבי נטירותא היא. אפילו בלא תקורה שאין גנבי

הולכין קם לגנוב קאין ממון מלוי קם: תחלתו בפשיעה. קמח תפול קם לדיקה ונמלך פשע קלך קברן; וסופו צאונם. קהרי נגנבו ונגיבה לקומר חנם הווא: קלמינהו. מסכן לאמח: קרעליחא. ארנז קהק"ר כלע"ז: נימא ליה לדידיה זילן קלום קדומר קמסר לקומר חייב: (ק"י)

תוספות אמר שמואל כספיים אין להם שמירה כו'. צריך עיון אם שרמם בקרקע ונגנבו משם אם שומר שכן חייב ובפרק הכונס (ב"ק דף נו ושם ד"ה כגון) משמע דחייב. דפריך אביי לרב יוסף והאמר ר' יוחנן הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל ואי שומר אבידה שומר שכן הוי קרנא בעי לשלומי ומאי פריך דלוקמא בטוען שנגנבה באונס כגון שהעמיק בקרקע ק' אמות או שתקפתו שינה או חולי אלמא כל גניבה לא הויא אונס אלא לסטים מזויין וכן בתר הכי דמייתי לא אי אמרת בשומר חנם שכן משלם כפל ואי לסטים מזויין גנב הווא שומר שכן נמי משלם כפל משמע דמשום גניבה לא מפטר שומר שכן אם לא בטענת גניבת ליסטים מזויין מיהו הנהו יש לדחות דה"מ למימר וליטעמך דבלאו הכי נמי מצי למימר וליטעמך אפי' גזלן הווא תמצא שומר שכן משלם כפל בבעלים ויש להביא ראיה מפ' השואל (לקמן דף צה. ושם) דכי יליף גניבה ואבידה בשואל משומר שכן פריך מה לשומר שכן שכן משלם כפל בטענת ליסטיין מזויין ומשני אי בעית אימא גזלן הווא משמע שאין שום גניבה שיפטר בה שומר שכן אך תמהון גדול הווא למה לא יהא אונס אם העמיק בקרקע ק' אמות דמאי ה"ל תו למיעבד או אם תקפתו שינה או חולי גדול ואיך יתכן ששום גניבה לא נמצא שתהא אונס גמור כליסטיין מזויין ולרבה אית ליה בסוף הפועלים (לקמן דף צג:): דאי על בעידנא דעיילי אינשי פטור א"כ תמצא גניבת אונס בשומר שכן ומיהו יש לדחות דרבה יסבור כאיך שינויא דקרא עדיף כרב יוסף בהכונס (ב"ק דף נו:): ומ"מ אין סברא כלל שלא נמצא גניבת אונס שיפטר בה שומר שכן ואין לתרץ דהואיל וחייב רחמנא שומר שכן בגניבה אע"פ שהיא קרובה לאונס כדאמר בהשואל (לקמן ד' צד:): חייב אף בכל גניבת אונס דהא בליסטיין מזויין הווא פטור אע"ג דגנב הווא לרב יוסף א"כ מאי משני בהשואל (דף צה.). לסטיין מזויין גזלן הווא אכתי איכא למיפדך מה לשומר שכן שכן משלם כפל בטענת גניבת אונס תאמר בשואל לכה למפטוריה בגניבת אונס והא דיליף בברייתא מק"ו היינו אילו לא נאמר קרא הייתי אומר ק"ו: שאין הכלב יכול לחפש אחריו. ואם תאמר והלא פטור לבדוק חור מפני סכנת עקרב וי"ל דהכא יכול לפנות המפולת א"נ הכא שיש שם חמץ בודאי אינו פטור משום חששת עקרב דהא מבעיא לן בפסחים (דף י:): כבר בפי נחש צריך חבר להוציא או לאו: ה"ג ר"ח הילכתא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב: וכן מוכח בשלהי הפועלים (לקמן דף צג:): דהלכתא דחייב דפריך אביי אי הכי תחלתו בפשיעה וסופו באונס הווא וחייב וכן מוכח ריש פרק הכונס (ב"ק דף נו:): ודוקא היכא שיכול להיות שהאונס לא היה נאעז אם לא פשע בתחלה אבל פשע בה ויצאת לאנס ומתה פטור דמלאך המות מה לי וכו' וצריך לומר דצריפא דארובגי הוי שמירה מעליא לזוי לענין גנבי כמו קרקע להכי קרי ליה לענין גנבי אונס: (תוספות)

דף מב

כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הווא מפקיד נימא לה לאימיה זילי שלימי אמרה לא אמר לי דלאו ידידיה נינהו דאקברינהו נימא ליה אמאי לא אמרת לה אמר כ"ש דכי אמנא לה דדידי נינהו טפי מזדהרא בהו אלא אמר רבא משתבע איהו דהנהו זוזי אשלמינהו לאימיה ומשתבעא אימיה דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא ואיגנבו ופטור ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמי ומסריה לבקרא לא הווי ליה ככי ושיני למיכל ומית אמר רמי בר חמא היכי נדיינו דייני להאי דינא נימא ליה לאפוטרופא זיל שלים אמר אנא לבקרא נימא ליה לבקרא זיל שלים אמר אנא בהדי תורי אוקימתיה אוכלא שדאי ליה לא הווי ידעינן דלא אכל מכדי בקרא שומר שכן דיתמי הווא איבעי ליה לעיוני אי איכא פסידא דיתמי הכי נמי והכא במאי עסקינן דליכא פסידא דיתמי דאשכחוהו למריה דתורא ושקול יתמי זוזי מיניה אלא מאן קא טעין מריה דתורא קטעין איבעי ליה לאודוען מאי מודיעין ליה מידע ידע דמקח טעות הווי בספסירא דזבן מהכא ומזבין להכא הלכך משתבע איהו דלא הווי ידע ומשלם בקרא דמי בשר בזול הווא גברא דאפקיד כשותא גבי חבריה הווי ליה לדידיה נמי כריא דכשותא א"ל לסרסיה מהאי רמי אזל רמא מאידך אמר רב עמרם היכי נדיינו דייני להאי דינא נימא ליה לדידיה זיל שלים אמר אנא אמרי ליה מהאי רמי נימא ליה לסרסיה זיל שלים אמר לא א"ל מהאי רמי ומהאי לא תירמי ואי דשהא שיעור לאיתויי ליה ולא איתיי ליה גלי אדעתיה דניחא ליה בדלא שהא סוף סוף מאי פסידא איכא והא קא משתרישי ליה א"ר סמא בריה דרבא דהוה שיכרא חלא רב אשי אמר בכיסי

ק"י כל המפקיד כו'. על דעת קלך יהא קומר נמנע מלמסרן לנשוי ביתו הגדולים ונחמנים לו הווא דמפקיד: נימא לה לאימיה. קשקלם בעיב קלך קברתו: לבקרא מסרתיה. היה לו להודיעני שאינו ארכוב: איבעי ליה לעיוני. אם ארכוב אם לאו: אי ארכוב פסידא ליתמי כו'. תירוצא הווא: דלשכחיה למריה דתורא. המוכר: ושקול דמיינהו. דלמרי ליה מקח טעות הווא: אלא מאן טעין. מי תובע כלום דקאמר (רבא) היכי נדיינו: מריה דתורא טעין. ושואל קמתה בהמנו אלכך ותובע את האפוטרופוס: ספסירא. קונה ומוכר בהמות בקוק ביום שקנה מוכר: משתבע ספסירא. ללא הווי ידע: ומשלם בקרא דמי בקר בזול. ותמיה אני מנין לרמי כר חמא דין זה מה לו לספסירא עם הרועה לא שומר קלו הווא וגרחה לי דמתניתין (לעיל דף לה:): דהשוכר הפרה לחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה דקאמר ר' יוסי יחזיר פרה לבעלים ואוקימנא הלכה כר' יוסי אלמא אע"פ שאין הבעלים בעלי דברים של שואל והשוכר שואל לו בעל דברים אינו חסר כלום שהרי פטור צאונסו אפי' הכי הואיל ויש לו דין על השואל לגבות יעמדו הבעלים הראשונים במקומו וגובין מן השואל ה"נ הואיל ויש ליתומים לגבות מן הרועה שהווא שומר שכן שלהם יעמדו בעלים במקום היתומים וגובין ומיהו אי הווי מפקדי יתומים לא היה עושה פשרה במזמן יתומים לשלם בזול דיתמי לאו בני מחילה ניהו אבל עקשו שהווא מגבה לבעלים ויבאון און פשיעה כל כך דלמך בהדי תוראי אוקימתיה כו' הטיל פשרה ביניהם ולא יקלם כל דמי השוכר כמות שהווא חי אלא העור יחזיר לבעלים והבשר קמין ויקלם שני פלגים דהיכא דלמרינן בגמרא משלם בזול כל זוזא שהווא קם מעה כסף חשבינן בארבעה דנקי פשרה מי שמת (ב"ב דף קמא:): כשותא. הומו"ץ שמטיילין לתוך הסכר: כריא. כרי: אמר ליה. בעל הבית: לסרסיה. לאשך על ביתו העושה שכן קלו: מהאי רמי. ההיא הכרי קלו ואל"ל מזה הטיל לכה: מאידך. של פקדון: ואי דשהא שיעור כו'. גמ' פריך אם היה כרי קלו הקרוב ושל פקדון רחוק ושהא השליח שיעור מהלך דרך הקרוב ולא איתיה: גלי דעתיה. דבעל הבית דניחא ליה שהרי ידע שמשלם פקדון הווי ולא מיהא בינו: והא קמשתקיי ליה. והלא הווא נשכר הכמות של פקדון שהטילו בשכר וקלו עומד ויקלם משלו: חלא. החמיץ: בכיסי. שהיתה כישות גרועה וקוים מעורבין בה ללא השכיח השכר כולו וקשה בעיניו שהטילוהו בחובו: (ק"י)

תוספות כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הווא מפקיד. אומר ר"ת דהיינו לענין שאינו יכול לומר את מהמנת לי בשבועה ולא האיד אבל אם פשעו אפי' אין להם מה לשלם ישלם הנפקד דאם לא כן כל מה שהופקד אצל בעה"ב תבא אשתו ותפטר ולכך נמי הכא משתבעא אמיה דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא שלא פשעה והא דקאמר נימא לה לאימיה דלישלמא לאו משום דאם לא היה לה מה לשלם שיפטר הנפקד אלא תשלם לבנה כשיהיה לה: נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר [אנא] לבקרא מסרתיה. משמע דאם לא היתה זאת הטענה הווי פושע וחייב וקשה דב"ד ה' (ב"ק דף לו. ושם ד"ה דאי) אמרינן מעליית מאן מעליית יתומים דאי אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי אלמא פטורים מן הפשיעה וממתני' דהנזקין (גיטין דף נב.) דקתני מינה ב"ד לא ישבע מינהו אבי יתומים ישבע אבא שואל אומר

חילוף הדברים אין להוכיח דחייב בפשיעה ד"ל"ל השבועה לא הויה שלא פשע אלא שלא עכב כלום משלהם משום דמורי היתירא דטרח כמיייהו ו"ל דודאי אפטרופוס חייב בפשיעה כדמשמע הכא ולא ממנע כיון שהחזיקוהו בנאמן אבל התנן שלא מנאוהו לצורך היתומים אלא לתקנת העולם שלא יזוקו משורם התם דוקא חיישינן דלמא ממנעי והכי איתא בירושלמי פרק הנזקין דקאמר איתא דר' יוחנן כרבנן בתמיה פירוש כרבנן דאמרי מנאוהו ב"ד לא ישבע אפילו סבר כאבא שאול בעי ההוא בר נש מיתן בגין דמתקרי מהימן פי' רוצה ליתן אם יפשע ולא ימנע כיון שנקרא נאמן אבל הכא שלא הועמד אלא לתקנת העולם חיישינן דלמא ממנע איתא דרבי יוסי בר חנינא כאבא שאול בתמיה אפילו סבר כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פירוש כשיודע שפשע רוצה לשלם אבל אם נאבד אינו חפץ לשבע שלא פשע דא"כ חושדין אותו: הכא בספסירא דזבן מהכא וזבן להכא. ומספקא ליה בהא דינא אליבא דר' יוסי דאמר תחזור פרה לבעלים הראשונים אלמא משכיר במקום שוכר קאי ואית ליה דינא בהדי שואל והכא נמי ספסירא במקום יתמי קאי ואית ליה דינא בהדי בקרא כאילו הוי שומר שלו או דלמא לא דמי דהתם ודאי קאי משכיר במקום שוכר דשוכר שייך בגוף הפרה שהרי שכרה אבל גבי יתמי כיון דמקח טעות הוא אין להם בגוף השור מאומה איך יעמוד הספסירא במקומם ומיהו אי לאו דטעין בקרא אנא בהדי תוראי אוקימתיה הוה פשיטא ליה דמיחייב בקרא אע"ג דמקח טעות הוא ולית ליה דינא בהדי ספסירא כיון דפשע חייב דספסירא תובע ליתמי שורו שמת בפשיעה והם שומרים חנם עליו והיתומים יחזרו על הבקרא שיפטרם מן הספסירא כי פושע הוא: דמי בשר בזול. פרש"י הטיל פשרה ביניהם ורבינו תם פירש דדין גמור הוא דאם היה מודיעו היה הספסירא שוחטו מיד ומוכרו בזול ולא היה יכול להשהותו עד יום השוק שהיה מת קודם: מי אמר לי מהאי רמי מהאי לא תרמי. ואם תאמר דב"ה התקבל (גיטין דף סה: ושם ד"ה הא) תני חדא ערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות עירובו ותיניא איך אין עירובו עירוב כאן בשלו כאן בשל חבריו וקמפרש דשלו הוי קפידא ואע"ג דלא אמר ליה מהא לא תערב ויש לומר דבשני מינין הוי קפידא אע"ג דלא א"ל מהאי לא תערב וגבי הבא לי מן החלון והביא מן הדלוסקמא (מעילה כא.) דשליח מעל אע"ג דמיין אחד הוא התם מייירי שלא היו במקום אחד והכא מייירי שהיו בבית אחד ולא היה לו לידע שאמר דוקא מהאי רמי: בכיסי. פרש"י שהיה הכשות מלא קוצים ולא השביח בשכר כ"א מעט וא"ת פשיטא שלא יתן יותר אלא כמו ששואל להטיל בשכר וי"ל דאע"פ שהיו שוים יותר למאכל בהמה לא ישלם אלא מה ששואל לשכר דראוין הם לבהמה כדאמר בהמוציא [יין] (שבת דף עז:): דגמלא זוטרא גנובתיה משום דאכלה כיסי כי היכי דלא לישתרבו בה ור"ח פירש כיסי הוא שם כשות שצריך ריכוך ובלא ריכוך אין שוה להטיל בשכר ולכך לא היה שכר טוב וקמ"ל שלא ישלם אלא כמו ששואל השכר אע"פ שהיו שוים (תוספות)

דף מג א

ומשלם ליה דמי כיסי: מתני' המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן חנוני כבעל הבית דברי ר' מ' ר' יהודה אומר

חנוני כשולחני: **גמ'** משום דצרורין לא ישתמש בהן אמר רב אסי אמר רב יהודה בצרורין וחנותין שנו רבי מרי אמר בקשר משונה איכא דאמרי בעי רב

מרי קשר משונה מאי תיקו: מותרין ישתמש בהן כו': אמר רב הונא ואפילו נאנסו והא אבדו קתני כדרבה דאמר רבה נגנבו בלסטין מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים ורב נחמן אמר נאנסו לא אמר ליה רבא לר' לדידך דאמרת נאנסו לא אלמא לא הוי שואל עלייהו אי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי א"ל בהא מודינא לך דהואיל ונהנה מהנהגה בההוא הנאה דאי מיתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבן בהו הוי עלייהו שומר שכר איתביה רב נחמן לרב הונא המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר ואי אמרת אפילו נאנסו מאי איריא הוציא אפילו לא הוציא נמי אמר ליה הוא הדין אע"ג דלא הוציא ואידי דתנא רישא הוציא תנא סיפא נמי הוציא: **מתני'** השולח יד

בפקדון בית שמאי אומרים ילקה בחסר וביתר ובית הלל אומרים כשעת הוצאה ר"ע אומר כשעת התביעה: **גמ'** אמר רבה האי מאן דגזל חביתא דחמרא

מחבריה מעיקרא שויה זוזא השתא שויה ארבעה תברה או שתיה משלם ארבעה איתבר ממילא משלם זוזא מאי טעמא כיון דאי איתה הדרא למרה בעינא ההיא שעתא דקא שתי ליה או דקא תבר לה קא גזל מיניה ותנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה איתבר ממילא משלם זוזא מ"ט השתא לא עביד לה ולא מידי אמאי קא מחייבת ליה אההיא שעתא דגזלה ההיא שעתא זוזא הוא דשויה תנן בית הלל אומרים כשעת הוצאה מאי כשעת הוצאה אילמא כשעת הוצאה מן העולם ובמאי אי בחסר מי איכא למ"ד והא תנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה ואי ביתר היינו ב"ש

רש"י ומשלם לו דמי כיסי. דמי כשות של קוליס לפי מה שהשביח: גמ' משום דלכרורין לא ישתמש בהן. בתמיה ומה גילוי דעת יש כאן שאין חפץ שישתמש בהם מחלוקת שחס מן מותרין קאמרת ישתמש בהן להמפקיד אלכו יודע שהוא כריך תדיר למעות לכרורין נמי ישתמש דלדך כל חסר לטור מעותיו: ואפילו נאנסו. קאמר מהניתין לחייב באחריותו ואפילו לא נשתמש בהן דמהשתא הוי שואל עלייהו: נאנסו לא. כל זמן שלא נשתמש לא הוי שואל אלא אבדו דוקא חייב כשומר שכר: ואי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי. מה שכר נטל ע"כ שמירתה אלא ע"כ שסמך עליהם להחליפן ולהשתכר אם יבא לידו אהה מחייבו ושאלה היא זו שחרי כל הנאה שבו: כההיא מודינא. אע"ג דלמינא לא הוי שואל מהשתא עד שישתמש מודינא דשומר שכר הוי: דהואיל ונהנה מהנהגה. לבעלים: המפקיד מעות. גזבר שהפקיד מעות הקדש כסבור שהן שלו: לא מעל גזבר. שהרי לא ברשות הוציאן ואינו שלוחו: מותרין. דהוה ליה כנותן רשות והוה ליה שלוחו: לפיכך אם הוציא. שולחני מעל גזבר: ואי אמרת אפילו נאנסו. תנא מתני' דחייב שולחני באחריותו נמאל משעה שהפקידו אלכו יאלו מרשות הקדש ובראו לרשות שולחני ונעשה כמו שזוה לו ואין הוצאה גדולה מזו מאי איריא הוציא: אידי דתנא רישא הוציא. לאשמועינן רבותא דלפילו הוציא לא מעל תנא סיפא הוציא: מתני' ילקה בחסר וביתר. אם חסרו דמיה שהוצלה בשוק ישלם דמיה כמו שהיתה שוה בשעה ששלה בה יד שהיא שעת הגזילה וכן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה וכגון שהוציאה שאינה בעין אבל אם ישנה בעין כמות שגזלה אומר לו הרי שגך לפניך כדלמרינן גבי מטבע ונפסל הרומה ונטמאת בפרק הגזל [קמ"א] (ב"ק דף ק"א:): וביתר. אם שהתה בידו משלמה יד ונחייקהו ואלכו הוציא לוקה ביתר דמיה לשלם כשעת הוצאה: ובית הלל אומרים כו'. בגמרא מפרש מאי קאמרת: כשעת התביעה. כשעת שיתבעו לדון ובגמרא מפרש טעמא: גמ' מעיקרא. כשגזלה: ולכסוף. כשאיכה מן העולם: תברה. בדיים: או שתיה. אחר שהוקרה: דאי היתה. כלן בשעת התביעה הוה מהדרנא בעינא דכי אמרינן משלם כשעת הגזילה היכא ליתיה בעין אבל ישנה בעין בין שהוקרה בין שהוצלה חוזרת כמות שהיא הלכך הואיל ואם תבעה בעודה קיימת לאחר שהוקרה היתה חוזרת בעין אשתכח דהיהא שעתא דקא שתי לה הוה דגזיל לה: ובמאי. אהייא פלוגי בית הלל: אי בחסר. כשהוצלה דקאמרי ב"ש ילקה לשלם כדמיה שהיתה בשעת הגזילה וקאמרי בית הלל כשעת הוצאה: ומי איכא למאן דלמר. היכא ליתיה בעין לכל הגזלנין לאו כשעת הגזילה משלמין: (רש"י)

תוספות מאי איריא הוציא כי לא הוציא נמי. כיון דהיתר תשמיש מחייב באונסין וא"ת הא דתנן לקמן בהזהב (דף מד. מז: מח.) נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו לרב הונא דאית ליה דהיתר תשמיש מחייב באונסין וכן לרב יוסף בפרק אלו מצויאות (לעיל דף כט.) המוכר אסור להשתמש במעות שקבל שאם היה מותר להשתמש תקשה לכו הך ברייתא דמיתא אפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל נתן לבגלן מעל דוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדקתני סיפא הרי מרחץ לפניך הכנס ורוחץ אבל ספר לא מעל עד דמשיך ולדידהו כי נתנה לספר נמי למעול אע"ג דלא משיך כיון דספר מותר להשתמש בהן בין מיירי בספר נכרי כו' יוחנן בין בספר ישראל כו"ל וכמו

שאסור להשתמש בהם לרב הונא ולרב יוסף ה"ג לר"ל ולר' יוחנן דבהא לא פליגי ולא הוה המוכר על אותם מעות כי אם שומר חנם לכו"ע וא"כ לרבי יוחנן מה הועילו במה שתקנו דאין מעות קונות דאי מעות קונות יאמר נשרפו חטיך בעליה השתא דלא קני יאמר נשרפו מעותיך בעליה ועוד דרב הונא גופיה סבר בפי' הזהב (לקמן דף מו:). דבר תורה מעות קונות רבבי יוחנן דאמר רב הונא מכור לי באלו קנה וי"ל דאע"ג דלא היו על המעות כי אם שומר חנם לא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע וא"ת כיון דהיכא שלא משך אסור להשתמש במעות א"כ הא דאמר פוסק עמו על הגדיש או על שער שבשוק מה מרויח בהקדמת מעות וי"ל כגון שפירש ע"מ להשתמש בהם א"כ אפילו בסתמ' כיון שהוא פוסק ומקדים לו מעות חצי שנה מן הגדיש עד ימות הקיץ אדעתא דהכי נותן שישתמש בהן ועוד י"ל דלרבי יוחנן ולרב הונא דאית להו דבר תורה מעות קונות לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות שיכול להשתמש בהם כיון דקונות מן התורה והיו שואל עלייהו ולא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה ולא תקנו משיכה אלא כדי שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה אבל לר"ל ודאי כיון דמעות אינם קונות אסור להשתמש במעות ולא היו שואל עלייהו ולכך נתנה לספר לא מעל עד שימשוך וכן לרבי יוחנן ולרב הונא בספר נכרי לא מעל עד שימשוך דמעות בנכרי אינם קונות: והתנן כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה. ואע"ג דבפי' הגוזל [קמא] (ב"ק דף צו:). אמרי' זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה לאתווי דרבי אלעאי דאמר גב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור נעשה שינוי בידו וקנאה משמע דלא מיירי ביוקרא וזולא אלא בשינוי כדמיירי ברישא דמתני' הגוזל עצים ועשה כלים צמר ועשה בגדים היינו דוקא יתורא דזה הכלל אבל פשטא דמתניתין דמשלמין כשעת הגזלה מיירי ביוקרא וזולא והתם בהגוזל (דף קג.). נמי מייתי לענין יוקרא וזולא גבי אייקר כתנא דרב כהנא ובפרק כל שעה (פסחים דף לב.) גבי לפי דמים משלם וא"ת רב דאמר במרוצה (ב"ק דף טה. ושם ד"ה גופא) קרן כעין שגב [כפל כו'] ואוקמה כגון דמעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה זוזא מאי קמ"ל מתני' היא ועוד מאי בעי התם מאי טעמא דרב ליבעי מאי טעמא דמתניתין וי"ל דרב קמ"ל דאע"ג דקרן כעין שגב כפל לא היו כמו קרן אלא כשעת העמדה בדין ובעינן מאי טעמא דרב דמחלק כפל מדין קרן ומשני גבנה וחיים אחייה לקרן כעין שגב דוקא קרן ולא כפל: (תוספות)

ב מג דף

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים לימא רבה דאמר כבית שמאי אמר לך רבה ביתר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בחסר ב"ש סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שליחות יד צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דמריה חסר אלא הא דאמר רבא שליחות יד אינה צריכה חסרון לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא במאי עסקינן כגון שטלטלה להביא עליה גוזלות ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי ב"ש סברי שואל שלא מדעת גזלן הוא וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שואל שלא מדעת שואל הוא וכי חסר ברשותא דמריה חסר אלא הא דאמר רבא שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוא לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא בשבח של גזילה קמיפלגי ב"ש סברי שבח גזילה דנגזל הוא ובית הלל סברי שבח גזילה דגזלן הוא ובפלוטא דהני תנאי דתנאי הגוזל את הרחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"מ ר' יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה דיקא נמי דקתני ב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר וב"ה אומרים כשעת הוצאה ש"מ: ר"ע אומר כשעת התביעה: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ומודה ר"ע במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא [ויקרא ה-כד] לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו וכיון דאיכא עדים מההוא שעתא הוא דאיחייב ליה אשמה א"ל ר' אושעיא לרב יהודה ר' אתה אומר כן הכי א"ר אסי אמר ר' יוחנן חלוק היה ר"ע אפי' במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ובי דינא הוא דקא מחייבי ליה אשמה א"ל ר' זירא לר' אבא בר פפא כי אזלת להתם אקיף אסולמא דצור ועול לגביה דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה אי שמיעא ליה לר' יוחנן הלכה כר"ע או אין הלכה כר"ע א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי עקיבא לעולם מאי לעולם אמר רב אשי שלא תאמר הני מילי היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא ואי נמי דאהדרה לדוכתה ואיתברא לאפוקי מדרבי ישמעאל דאמר לא בעינן דעת בעלים קא משמע לן דבעינן דעת בעלים ורבה אמר הלכה כבית הלל: [מתני'](#) החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי אומרים חייב ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [שמות כב-ז](#)

א מד דף

גמ' מנהיג מילי דתנו רבנן [שמות כב-ח](#). על כל דבר פשע בית שמאי אומרים מלמד שחייב על המחשבה כמעשה ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [שמות כב-ז](#)

פרק רביעי - הזהב

מתני' הזהב קונה את הכסף אינו קונה את הזהב הנחשת קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הנחשת מעות הרעות קונות את היפות והיפות אינו קונות את הרעות אסימון קונה את המטבע והמטבע אינו קונה את אסימון מטלטלין קונין את המטבע מטבע אינו קונה את המטלטלין (זה הכלל) כל המטלטלים קונין זה את זה כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו אבל אמרו מי שפרע

מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו על העלונה: **גמ'** מתני ליה רבי לרבי

שמעון בריה הזהב קונה את הכסף א"ל רבי שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותיך הזהב קונה את הכסף בילדותיה מאי סבר ובזקנותיה מאי סבר בילדותיה סבר דהבא דחשיב הוי טבעא כספא דלא חשיב הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא בזקנותיה סבר כספא

רש"י מתני' הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טבועים דינרי כסף ונתן לו דינרי זהב משכיב הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ונתחייב לו זה משקיבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו אבל הכסף אינו קונה את הזהב שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויכולין שניהם לחזור דמטבע כסף הוי מעות משום דחריפי ליתנהו בהאלאה ודינרי זהב אינו חלף כשאר מטלטלין ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין אבל משכיב המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו ובגמ' מפרש טעמא איכא דליף משכיב מן התורה ואיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן: הנחשט. פרוטות של נחושת: קונה את הכסף. דינרי של כסף או כל מטבע של כסף כולן טעם אחד להם מי שטבעו חשוב לטבוע הוי מעות ואינו קונה ומי שאין טבעו חשוב וחריף הוי כפירות ומשיכתן הוא קיוס דכרי: מעות הרעות. שנפסלו: אסימון. שאין עליו טרחה פלדו"ן בלעז זוזים ועגולין ומוכנים לזר עליהם את האורה בחותם שקורין קו"ף: כל המטלטלין קונין זה את זה. בין בחותם חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חבירו את שלו בין בחורה דמיס בכמה נתן לו את שלך בכך וכך זה חוזר ואומר לו בכמה נתן לי שלך בכך וכך ונתחילו ומשך האחד נתקיימו הדברים והאי כל לאתויי אפי' כים מלא מעות בכיס מלא מעות כדריש לקיס בגמרא: יכול לחזור בו. זה זה: כל שהכסף בידו כו'. פלוג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואח"כ ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא לזכות לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו ובגמ' מפרש טעמא: גמ' (רש"י)

תוספות מתני' הזהב. הנחשט קונה את הכסף. האי איצטריך דאע"ג דבאתרא דמסגי פריטי חריפין טפי [מכספא] הוו פירא משום דאיכא אתרא דלא מסגי כדאמר בגמרא (עמוד ב) אך תימה אמאי איצטריך למיתני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשת דסגי טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ'. במעות חד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיוצאות קצת ואסימון אצטריך לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כתקון המטבע היוצאת בעיר ואין חסר רק צורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו חסר כ"א מעט דבדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולרבינו תם דמפרש אסימון שיש עליו צורה ואינה יוצאה בהוצאה צ"ל שיוצאת בדוחק אך לא כל כך בדוחק כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין מטבע אשמועינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מקרי טבעא: אסימון. פרש"י שאין בו צורה כלל וקשה לרבינו תם דבפרק במה אשה (שבת דף טה. ושם ד"ה ליעבד) אמרו יוצאין בטלע שעל גבי הציצית אי משום צורתא ליעבדי ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו צורה ובגמרא מפרש לקמן מאי אסימון פולסא וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כתקונו קרי אסימון או שאין בו צורה או שיש בו צורה שאינה חשובה וא"ת מה בין אסימון שאין עליו צורה למעות הניתנין לסימן בבית המרחץ דאמרי' בגמ' (שם) ושיון רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הניתנין כו' ויש לומר דאסימון הם מעות שנעשו ברוח ובעובי ובמשקל המטבע היוצא בעיר ובדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולכן מחללין על אסימון ור"ת מפרש דאסימון יש בה צורה ואינה יוצאה בהוצאה וא"ת בגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתניא וצרת הכסף לרבות כל דבר הנצטרך ביד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו צורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי צורה ואסימון יש בו צורה וא"כ היאך אמרו דבר אחד ויש לומר לרבות כל דבר הנצטרך ביד אע"פ שאינו יוצא בהוצאה אך שיהיה בו צורה כל דהו ור"ע בעי צורה חשובה שתצא בהוצאה אך יוצאה לגמרי לא בעי מדאיצטריך לרבווי ולפי' רש"י אתי שפיר: (תוספות)

דף מד ב

דחריף הוי טבעא דהבא דלא חריף הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא אמר רב אשי כילדותיה מסתברא מדקתני הנחשת קונה את הכסף אי אמרת בשלמא כספא לגבי דהבא פירא הוי היינו דקא תני הנחשת קונה את הכסף דאע"ג דלגבי דהבא פירא הויא לגבי נחשת טבעא הוי אלא אי אמרת כספא לגבי דהבא טבעא הוי השתא לגבי דהבא דחשיב מיניה אמרת טבעא הוי לגבי נחשת דאיהו חשיב ואיהו חריף מבעיא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני פריטי באתרא דסגיי אינהו חריפי טפי מכספא אימא טבעא הוי קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא סגי ביה פירא הוי ואף ר' חייא סבר דהבא טבעא הוי דרב אוזיף דינרי מברתיה דר' חייא לסוף אייקור דינרי אתא לקמיה דרבי חייא א"ל זיל שלים לה טבין ותקילין אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי שפיר אלא אי אמרת פירא הוי הוה ליה סאה בסאה ואסור רב דינרי הוה ליה וכוון דהוה ליה דינרי נעשה כאומר לה הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח אמר רבא האי תנא סבר דהבא טבעא הוי דתניא פרוטה שאמרו אחד משמונה באיסר האיטלקי למאי נפקא מינה לקדושי אשה איסר אחד מעשרים וארבעה בדינר של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב למאי נפקא מינה למדין הבן אי אמרת בשלמא טבעא הוי משער תנא במידי דקיץ אלא אי אמרת פירא הוי משער תנא במידי דאוקיר וזיל זימנין דמדחר ליה כהנא וזימנין דמוסיף ליה איהו לכהנא אלא שמע מינה טבעא הוי ש"מ תנא התם בית שמאי אומרים לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב ובית הלל מתירין ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר מחלוקת בסלעים על דינרין דב"ש סברי כספא טבעא ודהבא פירא וטבעא אפירא לא מחללין וב"ה סברי כספא פירא ודהבא טבעא ופירא אטבעא מחללין אבל פירות על דינרין דברי הכל מחללין מ"ט מידי דהוה אכסף לב"ה כסף לב"ה אע"ג דכספא לגבי דהבא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי זהב נמי לב"ש אע"ג דדהבא לגבי כספא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי וחד אמר אף בפירות על דינרין מחלוקת ולמ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת אדמיפלאי בסלעין על דינרין לפלוג בפירות על דינרין הוה אמינא ה"מ בפירות על דינרין אבל בסלעין על דינרין מודו להן בית הלל בבית שמאי דדהבא לגבי כספא פירא הוי ולא מחללין קמ"ל תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין מחללין דאמר רבי יוחנן

רש"י דחריף. יולא בהאלאה ועובד לכוונה: כילדותיה מסתברא. דודאן כו קיבלה מרבו ר"מ סתם משנה שלו מדלחתייה בהדה הנחשת קונה את הכסף: אי אמרת בשלמא. הכסף קונה את הזהב אתנייה: היינו דלצטריך למתנייה הכסף אינו קונה את הנחשת. דאע"ג דלגבי דהבא הוי פירא לגבי נחשת ללא חשיב הוי טבעא: אלא אי אמרת כו'. והוא קונה את הכסף אתנייה למה לי לאתנייה תו הנחשת קונה את הכסף: אוזיף דינרי. ליה וזבויס: אתא לקמיה דר' חייא. חושש היה משום רביה: אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי. ואין היוקר והזול תלוי בהן אלא הזול תלוי במעות דמעות הכסף הם שהזול לנתנה דהבא דהבא דינר זהב מטבע הלאה ומטבע יקבל: הוה ליה סאה בסאה. שהיוקר והזול תלוי בפירות: ואסור. דתנן לקמן (דף עה.) לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני נתון לך בגורן שמה יוקר ויבא לידי רביה: דינרי הוה ליה. כשלוה את חלו וגבי סאה בסאה תנן אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח שאלו שידיו נתון למלוה וצרכאון הוקרו דרביה סאה בסאה דרבנן וכבי האי גונא לא גזרי: לקדושי אשה. שאמרו חכמים בפרוטה הודיעך כמה היא פרוטה: למקח וממכר. מכר לו דינר ביותר מעשרים וארבע ארסיין כל מה שהעלה יתר על כן נתאנה לוקח ואם יש אונאה שחית יחזיר אונאה: לפידיון הבן. שהוא חמשה שקלים ושקל דלורייתא הוא סלע והסלע ד' דינרי כסף סהה כ' דינר ואם נתן לו חצי הבן דינר זהב מחזיר לו הכהן חמשה דינרי כסף: אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי. ואין היוקר והזול תלוי בו: משער תנא במידי דקיץ. שיער תנא פידיון הבן במטבע הקלוב שאפי' בזמן שאינו נמכר יותר מעשרים דינרי כסף יחזיר לו הכהן ה' דינרים שהיה תמיד דמיו קלובין כ"ה דינרים שהוא המטבע והכסף הוי פירא לגביה והמעות הן

שהוקרו ואם נמכר בשלמים לא יחזיר לו הכהן אלא חמישים שקדמיו שקדמיו לעולם קטובין וארבעה חומשי דמיו הן פדיון הבן; הן התם. במסכת מעשר שני; לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב. מי שיש לו סלעין כסף מעשר שני לא יחליפם בדינרי זהב להקל המשווה מעלו; טבעת אפירא לא מחללין. דרשונא חמר וזאת הכסף; אבל פירות. ראשונים של מעשר שני; דברי הכל מחללין. על דינרי זהב לאפילו לב"ש דלמרי פירא הוא לגבי כסף מודו ולגבי פירא טבעת הוא; מידי דהוה אכסף לב"ה. זהב לב"ש חנו למדון מכסף לב"ה כדמפרש ואזיל; לגבי פירא טבעת הוא. חקתני סלעין אלמא תחילת הפירות נחללו על הכסף ומודו ב"ה דקדשו במעשר; אף בפירות על דינרין מחלוקת. שמאי והלל לב"ש פירא הוא ואין מחללין; לפלגו בפירות על דינרין. ולומר ב"ש אין מחללין ואנא ידענא דכל שכן סלעין על דינרין וכו' דכיון דהבא לגבי פירא הוא כ"ש לגבי כסף; הוה אמינא. ללא אופלוג ב"ה עלייהו אלא בפירות אלמא חמיש מודי להו דאין מחללין על דינרין; התיישב דברי יוחנן והוא דלמרי. לב"ש אין מחללין אפילו פירות על דינרין דשמעון לרבי יוחנן דלויחא למ"ד דהבא פירא הוא ואפילו לגבי נפשיה; (ב"ש"י)

תוספות נעשה כא"ל עד שאמצא מתתח. ורב דבעי מר' חייא אע"ג דמתני' היא בפרק איזהו נשך (לקמן דף עה). משום דשמא הלכה כהלל דפליגי התם אי הלכתא כהלל: אחד משמונה באיסור. וא"ת דהכא משמע דאיסור הוא טבעת שפי מפרוטה מדמרידן פרוטה להיות ח' באיסור ובפ"ק דקדושין (דף יב). קאמר הא דאייקור איסרי הא דזול הא דתניא פרוטה אחד מו' באיסור דזול איסרי וקם ל"ב בזווא ועוד היכי פריך בסמוך משער תנא במידי דאוקיר וזול הא משער הכא תנא באיסור דאוקיר וזול כדאמר בקדושין וגם מדמשערת ליה בדינר של כסף אלמא לא קיץ ליה איסור ו"ל דהכי פירושו פרוטה אחד משמונה באיסור ובאיזה איסור שיש בדינר כסף כ"ד איסור ושיש כ"ה דינר בדינר של זהב והשתא כולו משער בדינר של זהב לכך פריך מיניה אבל באיסור ודינר כסף לא משער מידי והוה מצי למימר בכולהו נ"מ לקדושי אשה אלא דמזכיר נפקותא בכל חד דה"נ הוה מצי למימר בכולהו נ"מ למקח וממכר: לקדושי אשה. הוה מצי למימר דנ"מ לחמש פרוטות דמתניתין (לקמן דף נה). אלא חדא מיניהוהו נ"מ: למקח וממכר. פרש"י שאם מכר לו דינר ביותר מכ"ד איסרין נתנהו לוקח ואם יש שתות יחזיר וקשה דהא זימנין דזול איסרי כדאמרין בקדושין (שם) לכן נראה לפרש שאם מכר לו חפץ בכ"ד איסרין כשהיו כ"ד בדינר ואח"כ זול והיה ל"ב בדינר אינו יכול לפטור עצמו בכ"ד איסרין ולומר הדינר הוא דאייקור ואיסרין עמדו במקומן אלא תנו לו דינר כסף או ל"ב איסרין: אחד מכ"ה בדינר זהב. קשה לר"ת איך היה ביניהם שהיה זהב יקר כל כך שדינר זהב היה שווה כ"ה דינר של כסף ועתה בזמן הזה זקוק זהב שוה לכל היותר י"ב זקוקין כסף ואור"ת דדינר זהב היה שוקל ב' דינרי כסף לפי שהזהב כבד מכסף וגם דינר זהב היה עב משל כסף דאמר באלו טריפות (חולין דף נה): נשתייר הימנו עובי דינר זהב וכן פרק עושין פסין (עירובין דף יט). ופרק בתרא דחגיגה (דף כז). מה מוזב שאין עוביו אלא דינר זהב משמע דדינר זהב לא היה עוביו שוה לשל כסף והיה בעוביו ובמשקלו שוה כ"ה דינר של כסף ואין להאריך כאן יותר בזה: וטבעת אפירי לא מחללין. אע"ג דהגוזל קמא (ב"ק דף צו): גבי מעות של בבל והם בבבל פריך אי מלכות מקפדת היכי ממיט להו דובין בהו בהמה אלמא מחללין טבעת אפירי התם שאני שהפירות הם כבדים להוליד ולקנות מעות ירושלים מלכות מקפדות ולא אפשר אלא לקנות בהמה: (תוספות)

דף - מה

אסור ללוות דינר בדינר דינר דמאי אילימא דינר של כסף בדינר של כסף לגבי נפשיה מי איכא למ"ד לאו טבעת הוא אלא פשיטא דינר של זהב בדינר של זהב ולמאן אי לב"ה הא אמרי טבעת הוא אלא לאו לב"ש וש"מ ר' יוחנן הוא דאמר אין מחללין לא לעולם אימא לך ר' יוחנן הוא דאמר מחללין ושאני הלוואה כיון דלענין מקח וממכר שווהו רבנן כי פירא דאמרין איהו ניהו דאוקיר וזיל לגבי הלוואה נמי פירא הוה ה"נ מסתברא דכי אתא רבין א"ר יוחנן אע"ג שאמרו אסור ללוות דינר בדינר אבל מחללין מעשר שני עליו ש"מ ת"ש הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות וב"ה אומרים בשקל כסף בשקל מעות השתא לב"ש ש לגבי פריטי מחללין לגבי דהבא מיבעיא שאני פריטי באתרא דסגין חריפי ליטנא אחרינא אמרי לה רבי יוחנן וריש לקיש חד אמר מחלוקת בסלעין על דינרין דב"ש סברי הכסף כסף ראשון ולא כסף שני וב"ה סברי הכסף כסף ריבה ואפילו כסף שני אבל פירות על דינרין דברי הכל מחללין דאכתי כסף ראשון הוא וחד אמר אף בפירות על דינרין נמי מחלוקת ולמ"ד סלעין על דינרין מחלוקת אדמיפלאגי בסלעין על דינרין לפלגי בסלעין על סלעין אי אפליגי בסלעין על סלעין הוה אמינא ה"מ בסלעין על סלעין אבל בסלעין על דינרין מודו להו ב"ה לב"ש דדהבא לגבי כסף פירא הוה ולא מחללין קמ"ל ת"ש הפורט סלע של מעשר שני בירושלים ב"ש אומרים בכל הסלע מעות וב"ה אומרים בשקל כסף בשקל מעות השתא כסף לגבי פריטי מחללין ולא אלא אמרין כסף ראשון ולא כסף שני לגבי דהבא דחשיב מיניה מי אמרין כסף ראשון ולא כסף שני אמר רבא ירושלים קמותבת שאני ירושלים דכתב ביה [דברים יד-כו] ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן תא שמע הפורט סלע ממעות מעשר שני בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות וב"ה אומרים בשקל כסף בשקל מעות אלא דכולי עלמא הכסף כסף ריבה ואפילו כסף שני אלא אי איתמר דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש הכי איתמר חד אמר מחלוקת בסלעין על דינרין דב"ש סברי גזרין

ר"י אסור ללוות דינר בדינר. שמא יוקירו ויבא לדי רבית ודינר זהב קאמר כדמפרש ואזיל; לעולם אימא לך ר' יוחנן הוא דלמרי דברי הכל מחללין. ולגבי פירא טבעת הוא; כיון דלענין מקח וממכר שווהו רבנן כי פירא. כדתנן (לעיל דף מנד). וזהב קונה את הכסף; הכי נמי מסתברא. דרבי יוחנן הוא דלמרי מחללין; הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשה של מעשר שני ובה לפורטן בסלע כסף להעלות בירושלים מפני משאוי הדרכ; ב"ש אומרים בכל הסלע מעות. אם בל לפורטן יפרוט כולן ויחן מעות נחשה של מעשר שני ובה לפורטן בסלע כסף להעלות בירושלים וכשיבא שם יהא כריד לפורטות מיד לקנות לרבי סעודה ואם יורו הכל אלל שולחני לפרות ויקירו הפירות וגמלא מעשר שני נפסד לפיכך ישארו פירות עמאן להוציא במהתא לכשיבא יפרוט הכסף שצדו מעט מעט; השתא לב"ש כו'. דמדקתני ממעות מעשר שני ש"מ חילל פירות על הפירות; לגבי דהבא מיבעיא. דמחללין פירות ותויבחה למ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת; הכסף. וזאת הכסף והלכת (דברים יד); כסף ראשון. שחללת הפירות עליהם אהא כריד לאור בידך ולהוליד ולא שתחלל אותו כסף על כסף אחר; הכסף כסף ייבא. כסף יתירא חתיב בפרש; אף בפירות על דינרין מחלוקת. וטעמא דב"ש משום דהבא פירא הוא ולא מתחלל עליה מעשר; ולמ"ד בסלעין על דינרין. דוקא פליגי וטעמא דב"ש משום כסף שני הוא ולא משום דהבא פירא הוא; אדמיפלאגי בסלעין על דינרין. שיש לעשות ולומר טעמא משום דהבא חשיב ליה פירא הוא ונפלגו בסלעין על סלעין ששניהם של כסף; הוה אמינא. בסלעין על סלעין הוא דפליגי ביה הלל עלייהו דלית להו כסף ראשון ולא כסף שני; אבל בסלעין על דינרין אימא מודו להו. ללא מחללין משום דהבא פירא הוא קמ"ל; ה"ג הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. שהיה מחלף סלעים שצדו וטעול פרוטות להוציאם לרבי סעודה מעשר; בית שמאי אומרים. אם בל להחליף כל הסלעין שצדו במעות יהלוק; וב"ה אומרים לא יהלוק אלא חייין. שמא לא יתנה עביר עד שיוצא את כולן ויפקוד בעיר עד רגל אחר והפירות מתעפשות ואם יחזיר ויחליפם בסלעין נמלא שולחני משתכר שחי פעמים ומעשר שני נפסד; ת"ש. מההיא קמייחא דלא מיירי בירושלים דמחלף פרוטות וטעול סלע; (ב"ש"י)

תוספות לגבי נפשיה מי איכא למי"ד לאו טבעא הוי. וא"ת א"כ היכי ... מוכח לעיל (דף מד:): דרבי חייה סבר דהבא הוי טבעא דלמא היינו דוקא לגבי נפשיה ולא לגבי כספא וי"ל דלעיל סבר כמסקנא דהבא דאי לענין מקח וממכר פירא הוי לגבי הלואה נמי פירא הוי: אלא לב"ש. ולא שיסבור כמותו אלא אליבייהו קאמר אי נמי ר' יוחנן סבר לה כמתני' דזהב קונה את הכסף: ושאיני הלואה. השתא מצי מיירי בדינך כסף וכבית הלל וא"ת היכי מוכח בסמוך ה"נ מסתברא דר' יוחנן דאמר מחללין מדאמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו אסור ללוות דינר בדינר אבל מחללין מעשר שני עליו מנ"ל דאירי בדינר זהב וכבית שמאי דלמא בדינר כסף וכב"ה וי"ל דעל כרחק בדינר זהב איירי דאי בשל כסף ולבית הלל פשיטא דמחללין דמתניתין היא (מע"ש פ"ב מ"ז) לא יעשה סלעין דינרי זהב א"כ אותן סלעין חילל פירות עליהן ולב"ש דוקא אסור ללוות דסברי דהבא פירא הוי אבל לב"ה מותר ללוות דדהבא טבעא הוי דהא מחללין סלעין עליו ולב"ש נמי הוי טבעא לחלל פירות עליו וכן לקמן (דף מח.) ר"ש אומר אין דינר זהב קונה טלית אלמא לגבי פירא טבעא הוי ואפילו לגבי כספא מקרי טבעא דשמא כילדותו מסתברא ומיהו ר"ח פירש דהכי אמר רב האי גאון דדהבא פירא הוי לכל מילי ושמא בימי האמוראים היה זהב יוצא בהוצאה והוה טבעא ובימי הגאון לא היה יוצא כלל ולכך אמר דהבא פירא: בכל הסלע מעות. רש"י פי' טעם דבדרי ב"ה ובדברי ב"ש לא נתן טעם משמע לב"ש יכול לעשות מה שירצה וכן לקמן בהמורט סלע בירושלים וקשה דבמסכת עדיות (פ"א מ"ט) תני להו בהדי דברים דב"ש לחומרא והוי ליה למתנינהו בהדי קולי ב"ש לכך נראה דב"ש דוקא בכל הסלע קאמרי ולא יחליף ב' ג' פעמים שבכל פעם משתכר החנוני ונמצא מפסיד מעשר שני ועי"ל דהבא דוקא יתן בכל הסלע מעות שלא יתעפשו בדרך קודם שיגיע שם: לפלגי בסלעים על סלעים. ריב"ן ל"ג ליה דאמאי יחלל על סלעין אחרים מיהו הא לא קשיא שהראשונים אינם חריפים להוציאם בירושלים כמו השניים שהם מטבע אחר והא דאמר בהגוזל [קמא] (ב"ק דף זז:) התקינו שיהו כל המעות יוצאות בירושלים מ"מ אלו חריפין מאלו אך קשה דלקמן (דף נה:): אמרי' ותנן לה במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ו) סלע של חולין ושל מעשר שני שנתערבו מביא בטבע מעות ומחלל עליהם מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק ופרש"י אבל לא יקח אחד מהסלעין ויאמר אם מעשר הוא מוטב ואם לאו חבירו יהא מחולל עליו משום דאין מחללין כסף על כסף ואפילו מדוחק וי"ל דהתם סלעים שוין זה כזה ולכך אין מחללין אבל מטבע שאינו חריף על החריף מחללין אי נמי אתיא כר' מאיר דתנן (שם מ"ח) בתר בבא דהפורט סלע אין מחללין כסף על כסף דברי ר' מאיר וחכמים מתירין [לפנינו שם במס' מעשר שני לא נמצא כן וע"ש בתנו"ט שכתב דנוסחא אחרת היתה לפנינו]: השתא כספא לגבי פריטי מחללין. הא פשיטא ליה שיש חלוק בין ירושלים לחוץ לירושלים עיקר חלול הוא פירות על פריטי או על סלעים כדי להקל משאו ובירושלים עיקר החלול הוא כסף על פירות כדי לאכילם או על פריטי כדי לקנות בהם צורך אכילה ולכך לא פריך מינה לישנא קמא ולא למי"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת ופליגי אי דהבא פירא הוי אי לאו ולא פריך אלא למי"ד דטעמייהו דב"ש משום כסף ראשון ולא כסף שני דלענין ראשון ושני סבור שאין לחלק בין תוך ירושלים לחוצה לה: בכל אשר תאווה נפשך. ואם תאמר והא בעינן פרי מפרי וגדולי קרקע וי"ל דלא ממעטין אלא מים ומלח אבל לא פרוטה דבפרוטה קונה בקר וצאן דהו

מפרי:

פרי

דף **מה** **ב**

שמא ישהה עליונותו דלמא מלו זוזי בדינרא ולא מסיק ובית הלל סברי לא גזרינן שמא ישהה עליונותו דכי לא מלו נמי בדינרא אסוקי מסיק להו אבל בפירות על דינרין דברי הכל מחללין דכיון דמרקבי לא משהי להו וחד אמר אפילו בפירות על דינרין נמי מחלוקת בשלמא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא משרא שרי ורבנן הוא דגזרו ביה היינו דקתני יעשה ולא יעשה אלא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא פליגי מחללין ולא מחללין מבעי ליה קשיא איתמר רב ולוי חד אמר מטבע נעשה חליפין וחד אמר אין מטבע נעשה חליפין אמר רב פפא מ"ט דמ"ד אין מטבע נעשה חליפין משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטל תנן הזהב קונה את הכסף מאי לאו בחליפין ושי"מ מטבע נעשה חליפין לא בדמים אי הכי הזהב קונה [את] הכסף מחייב מבעי ליה תני זהב מחייב הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא הכסף אינו קונה את הזהב אי אמרת בשלמא בדמים היינו דאמרינן דהבא פירא וכספא טבעא וטבעא פירא לא קני אלא אי אמרת בחליפין תרוייהו לקנו אהדדי ועוד תניא הכסף אינו קונה את הזהב כיצד מכר לו עשרים וחמשה דינר של כסף בדינר של זהב אע"פ שמשך את הכסף לא קנה עד שימשוך את הזהב אי אמרת בשלמא בדמים משום הכי לא קני אלא אי אמרת בחליפין נקני אלא מאי בדמים אי הכי אימא רישא הזהב קונה את הכסף כיצד מכר לו דינר של זהב בעשרים וחמשה דינר של כסף כיון שמשך את הזהב נקנה כסף בכל מקום שהוא אי אמרת בשלמא בחליפין היינו דקתני נקנה כסף בכל מקום שהוא אלא אי אמרת בדמים האי נקנה כסף בכל מקום שהוא נתחייב גברא מיבעי ליה אמר רב אשי לעולם בדמים ומאי בכל מקום שהוא כמות שהוא דאמר ליה אי אמר ליה מארנקי חדשה יהבינא לך לא מצוי יהיב ליה מארנקי ישנה אע"ג דערימי מינייהו מ"ט דאמר ליה לישנן קא בעינא להו אמר רב פפא אפילו למי"ד אין מטבע נעשה חליפין מיעבד הוא דלא עביד חליפין אקנויי מיקנו בחליפין מידי דהוה אפירא לרב נחמן פירא לרב נחמן לאו אע"ג דאינהו לא עבדי חליפין אקנויי מקנו בחליפין טבעא נמי לא שגא מיתבי היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה

רש"י שמא ישהה עליונותו. עד שיספיק להיות לו סלעים מעשר עד שיגיעו לדמי דינר זהב בשנה שניה שימכור מעשרות שנה הבאה: אסוקי מסיק להו. שאין משאו כד שמועט הו: אפילו בפירות על דינרין מחלוקת. דפירי נמי אחי לשהוי: היינו דקתני לא יעשה. ולא קתני לשון חלול דקסבר יח חלול אבל חכמים החמירו עליו: ואין מחללין מבעי ליה. הכי איבעי ליה למיתני ב"ש אומרים אין סלעים מעשר שני מהחללין על דינר זהב אי משום כסף שני אי משום דדהבא פירא הוא דהוי איסור לאורייתא ולא מיתפשי בקדושת מעשר: מטבע נעשה חליפין. הבא להחליף מטבע דבדר אחר שלח בתורת מקח וממכר אלח בתורת קנין כדרך שקונין בסודר שהקונה נותן סודר למקנה והוא מקנה לו הקרקע או המטלטלון במשיכה שהוא מושך הסודר כדכתיב (רות ד) שלף איש נעלו ונתן לרעהו אף מטבע שאע"פ שגנינו נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו הני מילי כשנתנו בתורת דמים כדרך מקח וממכר אבל אם נתן בתורת חליפין כיון שמשך זה את המעות נקנה לו החפץ שלו בכל מקום שהוא: אין מטבע נעשה חליפין. כדמפרש רב פפא: מ"ט דמ"ד כו'. הא ליכא למימר דלית ליה דרב נחמן דאמר לקמן (דף מז.) אין קונין אלח בכלי נעלו כתיב דא"כ. דאמפליגי במטבע ליפלו בכל דבר שאינו כלי אלח על כרחק ס"ל דכל המטלטלים נעשין חליפין לקנות את שכנגדו ובמטבע לחודיה פליגי: משום דעמיה אצורתא. דעתו של מקנה את החפץ ונוטל המטבע בחליפין אינו סומך אלח על הצורה שבו שאין המטבע חשוב אלח ע"י צורה שבו וצורתא עבידא דבטל דבטל האמלך פוסלה וגזר לזר אורה אחרת הלכך הוה ליה דבדר שאינו מסוים ושלם ולקמן (שם) ממעטים דבר שאינו מסוים מדכתיב נעלו: הזהב. דינרי זהב דהו ליה מטבע: הזהב קונה. משמע מעשין הכסף קניו לו בכל מקום שהוא שם ואין לשון הזהב נופל אלח בדבר שהוא בעין והחליף זה בזה ואי בתורת דמים שמושך הימנו דינר זהב ככ"ה דינר כסף אין כן כסף קניו אלח המושך הזהב נתחייב לו מעות במשיכה זו והכי איבעי ליה למיתני הזהב מחייב את הכסף וגורס למושך לחייבו כסף: הכי נמי מהסבירא דבתורת דמים ולא בתורת חליפין דהשמע מינה מטבע נעשה חליפין: וטבעא פירא לא קני. אי משום דמשיכת ממכר מפורשת מן התורה כלקמן (דף מז.) אי משום דתיקנה רבנן שמא יאמר לו נשפרו חטיף בעלייה: תרוייהו לקנו. דכיון דמטבע נעשה חליפין מה לי של כסף מה לי של זהב: ועוד תניא כו'. דשמעינן מינה דלאו בחליפין עסקינן: אלח אי אמרת. קונה ואינו קונה דקאמר בחליפין קאמר: ליקני. דהא תנא רישא הזהב קונה את הכסף דאשמעינן בה מטבע נעשה חליפין: כמות שהיא. כמו שהתנה עמו: מארנקי חדשה. של מטבע סלעין חדשים: לישנן בעינא. כריך אני להניח זמן מרובה וחדשים נוהים לי שלח יסחירו יותר מדלוי: אפי' למי"ד אין מטבע נעשה חליפין. לקנות את שכנגדו: אקנויי מיקנו בחליפין. קנין סודר או מטלטלון שכנגדו קונה אותו בחליפין מכיון שמשך בעל המטבע החליפין משכנגדו נקנה המטבע לכלל הסודר: מידי דהוה אפירות. לרב נחמן כל דבר שאינו כלי קרוי פירא לגבי חליפין ופליגי רב ששת ורב נחמן לקמן (דף מז.) בשמעתי דאמר רב נחמן נעל דוקא

כתיב שיהא כלי וכלא קום דבר שאינו כלי עושה חליפין ומודה הוא שכל דבר שכנגד הכלי נקנה בחליפין הכלי דכתיב (רות ד) לקיים כל דבר אלמלא אע"ג דפירי לא עבדי חליפין לקנות שכנגדו נקנה הוא בחליפין של כלי מכיון שמשך בעל הפירות את הכלי נקנו פירות בעל הכלי ואין בידו מעות. ורואה לחלל מעשר שלו והערים כפדיונו לחלל על ידי מתח וממכר שמוכרו לאדם אחר כדי שלא יתחייב חומש דכתיב (ויקרא כז) אם גאל גאל איש ממעשרו המישיבו יוסף ממעשרו ולא הלוותה מעשר שני של אחרים: חומר לחבירו. שהוא אוהבו ויודע בו שאינו עושה אלא להיפטר מן החומש: הרי פירות הללו. של מעשר שני: נחונים כך במתנה. ומכיון שקנהו זה במתנה נעשה הראשון נכרי חללם ויכול לפדותם בלא חומש: (רש"י)

תוספות אין מטבע נעשה חליפין. אפילו לרב ששת דלא בעי כלי פסל הכא מטבע כפרש"י משום דדעתיה אצורתא דעבידא דבטלה וא"ת ולרב נחמן דאמר לקמן (דף מז.) דכלי דוקא בעי וכי פליג ארב ולוי וי"ל דמטבע מיקרי שפיר כלי שראוי לשקול בו משקולת ועוד דראוי לתלותו בצואר בתו ובלאו הכי צ"ל דמקרי כלי דאי לא מקרי כלי אם כן אמאי נעשה חליפין הלא אפילו לרב ששת דלא בעי כלי מ"מ פירא מיהא בעי ומטבע לא מקרי פירי כדאמר בסמוך אפי' למ"ד אין מטבע כו' מידי דהוה אפירא לרב נחמן ולקמן (דף מז.) נמי אמרינן ולמאי דס"ד מטבע מאי כיצד ה"ק ופירי נמי עבדי חליפין ועוד אמרי' לקמן (דף מז.) במנא למעוטי פירות ביה למעוטי מטבע אלמא לא מקרי פירי ואי גם כלי לא הוי אמאי נעשה חליפין אלא ודאי כלי מקרי וי"א שחשוב כלי לפי שיוצא בהוצאה וקונין בו כל דבר ואין נראה דלקמן (דף מז.) משני בפרוטות דליכא עלייהו טבעא וכן מתני' דכל המטלטלין קונין זה את זה מוקי לקמן (דף מז.): אניקא ואניגרא אלמא אפילו היכא שאין יוצאין בהוצאה נעשה ונקנה בחליפין: מאי לאו בחליפין. וא"ת וכי לא ידע סיפא דהכסף אין קונה את הזהב ועוד מאי מייית בתר הכי ועוד תניא מי אלימא ממתני' שזאת הפרכה גופה כבר הביא ממתניתין ויש לומר דה"פ מאי לאו אף בחליפין דהזהב קונה את הכסף בכל ענין בין בחליפין בין בדמים והכסף אינו קונה את הזהב בדמים וקנינו אינו קונה ולא אינו מחייב משום דתנא רישא הזהב קונה דמייירי גם בחליפין ומשני דאף רישא לא מייירי אלא בדמים ומשני תני מחייב אינו מגיה המשנה אלא קונה פ' מחייב ומיייתי ועוד תניא לא קנה עד שימשוך משמע דאי אפשר לקנות אלא במשיכת הזהב אבל מתני' מצי למימר דאינו קונה בדמים: (תוספות)

דף - מו

וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית טעמא דאין בידו מעות הא אם יש בידו מעות ליקני להו לאידך במשיכה ופריק דהכי עדיף דהוה ליה נכרי ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ינקנו ליה מעות להיאך אגב סודר ולפרוק דלית ליה סודר ונקנינהו נהליה אגב קרקע דלית ליה קרקע והא עומד בגורן קתני בגורן שאינו שלו ואיכפל תנא לאשמועינן גברא ערטילאי דלית ליה ולא כלום אלא לאו שמע מינה אין מטבע נקנה בחליפין שמע מינה ואף רב פפא הדר ביה כי הא דרב פפא הוה ליה תריסר אלפי דינרי בי חוזאי אקנינהו לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תוך וכן אמר עולא אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבי אסי אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רב בר בר חנה אמר רבי יוחנן אין מטבע נעשה חליפין איתביה רבי אבא לעולא הרי שמו חמריו ופועליו תובעין אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית ממעות שיש לי בביתא אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואי סלקא דעתך אין מטבע נעשה חליפין הויא ליה הלואה ואסור אשתיק א"ל דלמא אידי ואידי בפרוטות שנו דליכא עלייהו טבעא ואידי ואידי פירא הוה ומש"ה נקנו בחליפין א"ל אין דיקא נמי דקתני יפה דינר וטריסית' ולא קתני דינר יפה וטריסית' ש"מ רב אשי אמר לעולם בדמים ובפרוטות כיון דאית ליה נעשה כאומר הלוני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח ת"ש כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין כל הנעשה דמים באחר מאי ניהו מטבע ושמע מינה מטבע נעשה חליפין אמר רב יהודה ה"ק

רש"י וחוזר ואומר. הרי פירות של מעשר שני שלך יהיו מחוללין על מעות שיש לי בבית ויקנה המעשר הזה את המעות ויאל לחלוף: טעמא דאין בידו מעות. דמדקתני ואין בידו מעות ש"מ דלא היה בידו מעות שם בגורן לא היה אומר לו התנח לעשות כן אלא המעות הללו היה מוסר לחבירו ומקנה אותם לו במשיכה: ופריק. וחבירו זה פודה את המעשר: דהכי עדיף. שאינה נראית ערכמה כל כך להיפטר מן החומש: דהוה ליה. חבירו נוכרה לגבי מעשר וקנין ביה ממעשרו פטר של אחרים: נקנינהו נהליה אגב קרקע. יתן לו זה בעל מעשר קרקע בחזקה ועמהו המעות ומשיחיק זה בקרקע יהיו המעות נטויות לו בכל מקום שהן נתנו (קדושין דף כו.) נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות ככסף בשטר ובחזקה וחבירו זה יאמר הרי פירות הללו מחוללין על מעות שיש לי בביתך דהכי עדיף דהוה ליה נוכרה והך קושיא לרב פפא לא מקשינן אלא אתמיה קא מתמה אמתני': איכפל תנא כו'. נחעסק התנא וטרת הלכות דבר שאינו מאי שיהיה אדם עומד בגורן ערום אלא לאו ש"מ בגורן שאינו שלו אבל סודר יש לו ואפילו הכי הפירות כריז ליתן לו במתנה שאין המעות נקנין בחליפין: ואף רב פפא הדר ביה. ממאי דלמא מטבע נקנין בחליפין: ואקנינהו לרב שמואל. שהיה הולך לשם כדי שיבאם לו שאילו לא הקנה לו לא היה נותנם לו מי שהפקדון אלא שאם יאבדו בדרך יחזור רב פפא ויתבעם לו: אגב אסיפא דביתיה. מפתח ביתו אלמא מלאכטריד ליה לקניינהו אגב קרקע ש"מ אין מטבע נקנה בחליפין: עד תוך. שם מקום: וכן אמר עולא. האי וכן לעיל קאי אפלוגתא דרב וכו': תובעין אותו. מעות שכרם ומזונותיהם: תן לי בדינר מעות. תן לי פרוטות בשוק דינר והדינר אין עתה בידי אבל אני אעלה לך עד יום פלוני יפה דינר וטריסית קס"ד דינר יפה הויאל בהולאה קאמר וטריסית מעה קטנה: ואפרנסם. חעשה כרכיהם כלומר אסלקם מעלי כל אורך סיפוק קרי פננסה קונדרי"ר בלע"ז: אם יש לו בביתו. אותן מעות שהיא אומר: מותר. קס"ד דכיון דיש לו הוה ליה חליפין דהחליף אלו באלו אותן שבביתו באלו ומתמה דוחקו אוזיל גביה לתת לו טריסית יותר ואין כאן משום רבית שהרי אין כאן שכר המתנה שהרי אין ממתן לו כלום שהרי הוא פורעו מיד דמשמשך את מעות השולחני נקנה לו הדינר שבביתו בכל מקום שהוא: ואם לאו אסור. דכיון דאין לו הדינר בביתו אין כאן חליפין אלא כשאר מכל בעלמא שהוא מתחייב לו הדינר לאותו זמן וטריסית מוסר לו בשכר מעותו שהמתין: ואי אמרת אין מטבע נקנה בחליפין. ואין מטבע נעשה חליפין אפילו יש לו נמי אין קנין לו במתנה שהם שם ואין אלא הולאה ואע"ג דלדך מתח וממכר הוא קני"ל לקמן כללל דכתיבה כל אגב נטר ליה. אסור אלא לאו שמע מינה מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין דהא הכא תרוייבו מטבע ניהו של שולחני נעשה חליפין ושל בעל הבית נקנה בחליפין: אמר ליה. רבי אבא לעולא: דלמא. מציית לתרווייהו דלדידו ואידי בין שולחני בין דבעל הבית: בפרוטות. מעות של נחשת שסם עדיין בלא טרה כעין אסימון של כסף: אמר ליה. עולא אין שפיר תרלה לה ודיקא נמי מדקאמר יפה דינר וטריסית דמשמע אעלה לך מפרוטותו שבביתו שוק דינר וטריסית: ולא קתני דינר יפה. דלישתמע דינר של כסף טוב וטובע: רב אשי אמר לעולם בפרוטות. היא כדקאמרת מדקתני יפה דינר ומיהו טעמא לאו משום דנקנה בחליפין שאפי' התנה עמו בחזרה דמים אין כאן רבית דלמא נטר ליה שאפי' הולאה אם יש לו בביתו מותר לתת לו עודף דהוה ליה הלוני עד שיבא בני: כל הנעשה דמים באחר. משנה היא בקדושין (דף כח.) קס"ד דה"ק כל הרגיל להיות יתן דמים באחר דהיינו מטבע: כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. אם נתנה בעלים בחזרה חליפין בחליפין אור ופדה כיון שמשך בעל הפרה את המטבע נתחייב בעל המטבע בכל אונסין שיוולדו בחליפין ומתה אם מת השור מה לו אע"פ שלא משך כו' אלמא קנה בחליפין של מטבע: (רש"י)

תוספות ונקנינהו נחליה אגב קרקע. אברייתא פריד כדפיר' רש"י וי"ל דאדרב פא פריד אי אמרת בשלמא דאין מטבע נקנה בחליפין מיירי שיש לו סודר ואין לו קרקע דהשתא לא הוי ערטיילא אלא אי מטבע נקנה בחליפין ומיירי שאין לו סודר וגם צ"ל דמיירי בגורן שאינו שלו אכפל תנא כולי האי והדאמר והא עומד בגורן קטני לאו פריכא היא אלא מטבע למילתיה דמיירי דלית ליה קרקע וקשה דלקני ליה המעות בהדואה כמו שקנה רב מרי מרבא על ידי הדאתו של איסור בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) א"ע"פ שהיינו יודעין שלא היו שלו תחלה וה"ה בריא מדקננהו רב מרי א"ע"ל דלא הוי בר ירושה: אלא ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין. ומ"ד נעשה חליפין נמי איתותב דמדאינו נקנה כ"ש שלא נעשה ונטר עד הכא כדי להקשות לתרוייהו ולכך המתין נמי עד הכא לומר וכן אמר עולא וכן אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן משום דהך ברייתא מסייע להו: אידי ואידי בפרוטות. פירוש שולחני נתן לו פרוטות ובעל הבית משלם לו פרוטות דליכא עלייהו צורתא ולכך נעשה ונקנה בחליפין וא"ת ולימא שהשולחני נתן לו מעות ולא פרוטות וכן נראה שהרי צריך ליתן למועלים ובעל הבית הקנה לו בקנין סודר הפרוטות שבביתו וי"ל דתן לו מעות משמע דבביתו נקנה זאת אתחיל לך דינר וטריטית: ולא תני דינר יפה. דמשמע דינר טוב וא"ת והיכי ס"ד דינר טוב והא ממעות שיש לי בביתי קתני וי"ל דמעות לאו היינו שמו של המטבע אלא כלומר ממטבעות שיש לי בבית ואית ספרים דלא גרסי בברייתא ממעות שיש לי בביתי: נעשה כאומר לו הלוני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח. וא"ת נהי דשרי סאה בסאה בעד שיבא בני כו' סאה בסאתים כי הכא שנותן לו טריטית יותר אסור והוי רבית גמור וי"ל דהכא אינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח אלא מין אחר דמי מקח וממכר וה"ק כמו שמוטר סאה בסאה דרך הלואה באומר עד שיבא בני משום דסאה בסאה רבית דרבנן ה"ג דרך מקח וממכר אפילו סאה בסאתים מותר באומר עד שיבא בני: כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. לרב דאמר בכליו של קונה ה"פ כיון שזכה זה בעל החפץ במטבע נתחייב זה הלוך באונסי חליפין דכל היכא דאיתיה דיליה הוא ואי ל"ג זה שני הכי פירושו כיון שזכה זה המוכר במטבע נתחייב איהו לשלם ללוך החפץ שהוא חליפי המטבע וללו דאמר בכליו של מקנה הוי פירושו אפכא דאי גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה זה הלוך במטבע נתחייב המוכר ליתן לו חליפין ואי לא גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה הלוך במטבע נתחייב הוא באונסי החפץ אי נמי ללוי הוי פי' זה כמו לרב וכיון שזכה זה פי' המוכר בהנאה שקבל ממנו הלוך מטבע והדתנן (לקמן דף ק.) המחליף פרה ללוי הוי פירושו המחליף פרה בהנאת קבלת חמור וכן החליף שור בפרה דבסמוך: שמע מינה מטבע נעשה חליפין. ואע"ג דמעות אינם קונות ה"מ סתמא אבל אי מפרש בתורת חליפין קני א"נ אפי' בסתמא כיון דמחזיר לו המטבע כדרך להחזיר הסודר קנו החליפין וא"ת והלא יאמר נשרפו חטיף בעלייה י"ל דלא שכיח מילתא שיקנה המעות דרך חליפין דלא שכיח שיתן המוכר חפצו בחליפין מעות שאינם שוות המקח דדרך חליפין שאינם שווים מעות המקח ולא גזר רבנן כדאמר בסמוך גבי החליף דמי שור בפרה ובקנין סודר דשכיחא ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה דכיון דלא קיבל המוכר המעות טרח ומציל פן יסרב הלוך ליתן לו המעות:

ב - מו דף

כל הנישום דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור שמע מינה ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא מטבע מאי כיצד הכי קאמר ומיירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור הניחא לרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין אלא לר"נ דאמר כלי אין אבל פירי לא עבדי חליפין מאי כיצד הכי קאמר יש דמים שהן בחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור מאי טעמיה דרב נחמן סבר לה כרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה ומלתא דשכיחא גזרו ביה רבנן מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ולריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה הניחא אי סבר לה כרב ששת מתוך לה כרב ששת מתוך לה אי סבר לה כרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין ומטבע לא קני היכי מתוך לה על כרחך כרב ששת מתוך לה תנן כל המטלטלין קונין זה את זה ואמר ריש לקיש ואפילו כיון מלא מעות בכיס מלא מעות תרגמא רב אחא בדינר אנקא ואניגרא אחד שפסלתו מלכות ואחד שפסלתו מדינה וצריכא דאי אשמועינן פסלתו מלכות משום דלא סגי כלל אבל פסלתו מדינה דסגי ליה במדינה אחריתי אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין ואי אשמועינן פסלתו מדינה משום דלא סגי ליה לא בצנעא ולא בפרהסיא אבל פסלתו מלכות דסגי ליה בצנעא אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין צריכא אמר רבה אמר רב הונא מכור לי באלו קנה

רש"י כל הנישום דמים באחר. כל שריגוליס לשום אותו כשנתנו אותו דמים באחר דהיינו כל המטלטלים אם בא אדם לתחם דמים בחפץ אחר לרכוש לשומו ככמה יתנו לו: כיון שזכה זה כו'. אם נתנם בתורת חליפין כיון שמשכן זה כו' ואשמועינן דמטלטלי ופרי נעשו חליפין ולא בעינן כלי דשפך איש נעלו (רוח ד) ללא דוקא דלקיים כל דבר דרשינן לקיים בכל דבר כלקמון (דף מז.): הכי נמי מסתברא. ללאו במטבע עסקינן לקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה כו': הכי קאמר ופירי נמי. כל מטלטלין א"ע"פ שאינו כלי עבדי חליפין כיצד כו' והכי מפרשינן לה כל העושה דמים באחר דהיינו מטבע אם נתנו בתורת חליפין כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין כיצד חליפין ומהו חליפין כגון המחליף שור בפרה ואשמועינן אגב אורחיה בסיפא דפירי עושים חליפין החליף שור בפרה גרסינן ו"ל"ג בשר שור: הניחא לרב ששת כו'. בין למאי דסליק אדעתיה מעיקרא בין למאי דשני רב יהודה סיפא דמתני' אשמועינן דפירי עבדי חליפין ולא בעינן כלי והא פלוגתא דרב נחמן ורב ששת היא לקמון בשמעתין (דף מז.) הניחא לרב ששת כו': ה"ק יש דמים שהן בחליפין. רישא וסיפא חלה היא ואשמועינן דיש תורת דמים שהמעות קונות בלא משיכה בחליפין של סודר: כיצד החליף דמי שור בפרה. מכר לו שור בכך וכך מעות ומשך את השור ונתחייב לו המעות א"ל הלוך פרה יש לי שאני נותן כך בדמי השור וניארתו יחד וקבל עליו נתחייב בעל הפרה לתת לו את הפרה ואין אחד מהם יכול לחזור והכי קאמר כל הנישום דמים באחר כל המטלטלין שאלם שם לחזירו ונתון לו שמת דמיהן בשביל חפץ אחר שהיה לו ללוך כיון שזכה זה לוקח ראשון במטלטלין הראשונים שמשכן ואפילו בתורת דמים על מנת להקנות לו חפץ שבו בדמים נתחייב זה לוקח שני בכל אונסי החליפין לפי קטנו לו מעותיו כל אונסי החליפין: כיצד החליף דמי שור בפרה. שם לו השור בדמים ע"מ שיהו לו זה פרה באתון מעות קנה: מאי טעמא דרב נחמן. דאמר דמים כי האי גוונא קנו ואנו תנן מעות אינן קונות: סבר לה כר' יוחנן. דאמר לקמון (דף מז.) דבר תורה מעות קונות כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש שאמרנו תורה ונתן הכסף וקם לו: ומפני מה אמרו משיכה קונה. ולא מעות: גזרה שמה. יניחא לוקח בבית מוכר זמן מרובה והפול לדיקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרוח ולהכיל לפיכך העמיזום בשרשות לחזור בו אם ירצה דכיון שאם יתייקרו בשרשותו יתייקרו ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו כי לדידה חשיב להו וטרח ומציל וכיון דהתנתא דרבנן בעלמא הוא במכר דשכיח עבוד רבנן תקנתא במכר ללא שכיח כגון האי שהיה שמוי דמי מטלטלין במטלטלין לא עבוד רבנן תקנתא במשיכה: ולריש לקיש דלמור. לקמון בפרקין (דף מז.): משיכה מפורשת מן התורה. וכיון דמדאורייתא מעות לא קנו לא שנה מכר דשכיח ולא שנה מכר ללא שכיח מעות לא קנו הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין מתוך לה למהני' כרב ששת וכלשני רב יהודה כל הנישום דמים באחר כגון מטלטלין ופירי שאלם רגיל לשומו כשנתנו דמים באחר היכא דעשאם חליפין כיון שזכה זה כו': אלא אי סבר לה כרב נחמן דלמור. כלי בעינן: ומטבע. בתורה דמים נמי לריש לקיש לא קני דנישתי כרב נחמן דלמור יש דמים שהם בחליפין דלא לריש לקיש מדאורייתא לריש לקיש מעות אינן קונות ואפילו למכר ללא שכיח נמי. היכי מתוך לה לחי. החליף שור בפרה דמתניתין לא בחליפין ולא בדמים: ואפי' כיון מלא מעות. ועל כרחק בחליפין קאמר דאי בתורת דמים מעות לא קנו ש"מ מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין: תרגמא רב אחא. בשמעתין מעות פסולות דהוא ליה כשאר מטלטלין מחליף כיון מלא דינרי איתקו בכיס מלא של דינריים אנוגרא: אחד מהם פסלתו מלכות ואחד מהם פסלתו מדינה. המלך גזר שלא יולאו ובני מדינה לוקחין אותו כהנעך ואחד מהם פסלתו מדינה. בני מדינה שנאוהו אבל המלך לא ראה ומנאוהו אותם בשר מדינות המלך: דלא סגי כלל. לשון הילוך הוא: מכור לו באלו. אחז

כידו מעות ואמר לחבירו מכור לי חפץ שלך באלו שבדי ולא הקפיד לשלוח כמה הם וקבלם מיד הבורה: קנה. לוקח החפץ במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור: (כ"ז')

תוספות ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה. רש"י ל"ג בשר דשור ופרה חיים מיקרו נמי פירי ופריד לרב נחמן בין למאי דס"ד מעיקרא בין למאי כלל משני כל הנישום וקשה דא"כ הכי נמי מסתברא לא קאי לפי המסקנא לרב נחמן שצריך לומר יש דמים שהם כחליפין ועוד קשה לרש"י דפסק לקמן כר"ל לא מתוקמא כלא מתני' דקיימא לן דפירי לא עבדי חליפין כרב נחמן וליכא לשנויי ופירי נמי עבדי חליפין ולא יש דמים שהם כחליפין לדברי רש"י דפסיק כר"ל ועוד דר"ח ורב אלפס וספרים קדמונים גרסי ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה ובשנויא דכל הנישום לא קאמר בשר שור ועוד דתניא לקמן פרתך בכמה בכך וכך תקשה לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין דלא מצי מיירי בדמים ומיהו לפר"ת דחליפין שוה בשוה קני לכ"ע אפילו פירי אתי שפיר ברייתא דבסמך ונראה דשור ופרה חיים היו כלי חשוב לפי שמשמש בהם לטעון משוי ולחרוש ולמאי דשני כל הנישום אתי שפיר אפילו לרב נחמן ולא פריך לר"י אלא לפי מאי דס"ד מעיקרא דאמר ופירי נמי עבדי חליפין וא"ת לישני דר"י יתירך כל הנישום כמו שהוא לפי האמת ויש לומר דמסתמא לא יחלוך ר"י על רב ולוי שהיו קדמונים דמ"ד מטבע נעשה חליפין צריך לשנות כל הנעשה דכל הנישום משמע למעוטי מטבע וצריך לומר לדידיה לומר לדידיה מטבע וצריך לומר לדידיה מטבע וצריך לומר לדידיה מטבע וצריך לומר לדידיה מטבע ולרב נחמן דאמר פרי לא עבדי חליפין מאי כיצד. וא"ת ולפר"ת לוקמיה בחליפין שוה בשוה גם ר"ל אמאי ע"כ כרב ששת ס"ל ולוקמא בפירי ובשוה בשוה וי"ל דומיא דרישא דכל הנישום דמייירי בחליפין כלי בכלי או כל הנעשה למאן דאמר נעשה חליפין דמייירי באינן שוה בשוה ה"ה סיפא דהחליף שור בפרה מייירי באינן שוה ומיהו למאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין לא מצי למימר דבשוה בשוה יועיל דא"כ מאי פריך מכל הנעשה דמים באחר וממתני' דמטלטלין קונים זה את זה דמייית בסמוך דמטבע נעשה חליפין דלמא איירי שוה בשוה ולעיל נמי אמאי הוצרך לשנויי בפרוטות הא שוה בשוה הוא דמשום טריטית היתר לא מקרי אינו שוה בשוה אלא היכא שהמקח שוה כפלים מן המעות דאז דומה לחליפין אלא ודאי קרא דמייית לשוה בשוה לפירי אתי ולא למטבע וא"ת למ"ד בין פירי בין מטבע עושה חליפין קרא למאי אתא י"ל דאתא לרבות מרוקא או דבר שאינו מסוים היכא דהוי שוה בשוה דממעטין להו לקמן מתורת חליפין א"נ ללוי דאמר לקמן בכליו של מקנה אתי קרא למימר דאם הוא שוה בשוה אפי' בכליו של קונה מועיל: יש דמים שהם כחליפין. ומקני להו במחילת הדמים אף על גב דאמר בקדושין (דף ו:ו) המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה היינו כי קדשה או קנה החפץ במעות שחייב לו אבל קדשה או קנה בהנאת מחילת מלוה מועיל כמו ארוח לה זמנא ואדבר עליו שלשולין: (תוספות)

א - מז דף

ויש לו עליו אונאה קנה אף על גב דלא משך דכיון דלא קפיד קנה דכי חליפין דמי ויש לו עליו אונאה דמכור לי באלו קאמר ליה רב אבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה ואין לו עליו אונאה פשיטא דמים ואין מקפיד עליהן הא קאמרין דקני דכחליפין דמו חליפין ומקפיד עליהן מאי אמר רב אבא בר אבהה תא שמע הוי שהיה תופש פרתו ועומד וזאב חבירו ואמר לו פרתך למה לחמור אני צריך יש לי חמור שאני נותן לך פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור לא קנה בעל החמור את הפרה שמע מינה חליפין ומקפיד עליהן לא קנה אמר רבא אטו חליפין בשופטני עסקינן דלא קפדי אלא כל חליפין מיקפד קפדי וקנה והכא במאי עסקינן דאמר ליה חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הוה ליה משיכה מעליא אמר מר מכור לי באלו קנה ויש לו עליו אונאה לימא סבר רב הונא מטבע נעשה חליפין לא רב הונא סבר לה כרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמרו לו נשרפו חטיף בעליה מלתא דשכיחא גזרו בה רבנן ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אמר ליה מר הונא בריה דרב נחמן לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אגן הכי מתניתו לה וכן אמר רב הונא אין מטבע נעשה חליפין במה קונין רב אמר בכליו של קונה דניחא ליה לקונה דלהוי מקנה קונה כי היכי דלגמר ולקני ליה ולוי אמר בכליו של מקנה כדבעינן למימר לקמן אמר ליה רב הונא מדסקרתא לרבא וללוי דאמר בכליו של מקנה הא קאי קני ארעא אגב גלימא אם כן הוה ליה נכסים שיש להן אחריות ונקנין עם נכסים שאין להן אחריות ואנן איפכא נתנן נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות ונקנין עם נכסים שאין להן אחריות ליה בההיא הנאה דקא מקבל מיניה גמר ואקני ליה כתנאי [\[רות ד-ז\]](#) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו גאולה זו מכירה וכן הוא אמר [\[ויקרא כז-כח/כח/לג\]](#)

ב - מז דף

במרוקא למקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קמ"ל למקניא ולא לקנויי ביה רב פפא אמר למעוטי מטבע ורב זביד ואיתמא רב אשי אמר למעוטי איסורי הנאה איכא דאמרי ביה אמר רב פפא למעוטי מטבע דכשר אמר רב זביד ואיתמא רב אשי למעוטי איסורי הנאה אבל מוריקא לא אצטריך: אסימון קונה את המטבע וכו': מאי אסימון אמר רב מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ ומייתיבין מיעושי ומיעושי מיעושי שני על אסימון ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ מכלל דאסימון לאו מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ וכי תימא פרושי קמפרש והא לא תנא הכי מחללין מעשר שני על אסימון דברי רבי דוסא וחכמים אומרים אין מחללין ושוין שאין מחללין על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ אלא אמר רבי יוחנן מאי אסימון פולסא ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי דוסא אמרו דבר אחד רבי דוסא הא דאמר רבי ישמעאל מאי היא דתניא [\[דברים יד-כה\]](#) וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצטר ביד דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לרבות כל דבר שיש עליו צורה: כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו וכו': אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמרו לו נשרפו חטיף בעליה סוף סוף מאן דשדא דליקה בעי שלומי אלא גזירה שמא תפול דליקה באונס אי מוקמת להו ברשותיה מסר נפשיה טרח ומציל ואי לא מסר נפשיה טרח ומציל ריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה מאי טעמא דריש לקיש אמר קרא [\[ויקרא כה-יד\]](#) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד ורבי יוחנן אמר מיד למעוטי קרקע דלית ביה אונאה וריש לקיש א"כ לכתוב קרא וכי תמכרו ממכר מיד עמיתך אל תנו או קנה למה לי שמע מינה משיכה ור' יוחנן או קנה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא וכי תמכרו ממכר אל תנו אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תנו וריש לקיש תרתי גמר מינה תנן ר"ש אומר כל שהכסף בידו ידו על העלונה מוכר הוא דמצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי מוכר מצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה אלא אי אמרת מעות אינן קונות לוקח נמי ליהדר ביה אמר לך ריש לקיש אליבא דרבי שמעון לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לריש לקיש היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן אלא לרבי יוחנן מאי איכא בין ר"ש לרבנן איכא בינייהו דרב חסדא דאמר רב חסדא כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך

תקנו משיכה בלקוחות ר"ש לית ליה דרב חסדא רבנן אית להו דרב חסדא תנן אבל אמרו מי שפרע מדור המבול הוא עתיד לפרע ממי שאינו עומד בדיבור אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי קאי באבל אלא אי אמרת מעות אינן קונות אמאי קאי באבל משום דברים ובדברים מי קאי באבל והתניא

רש"י מרוקא. כלי העשוי מנגלי בקר. למקניה. משמע לקנות בו ולא משמע להקנות בו אלא כלי של קונה קאמר. ביה. משמע מיעוט בו ולא בדבר אחר: לא אכתיב. למימר דלא קני: הניטות בסימן. הבגל מקבל סימנין מיד הגמנין לרחוץ בבית המרחץ לנעם כמה הם ולפיהם יחס המים ויכין אלוטיותא ונותנין לו מעות פחותות ורעות בסימן: פולסא. מחוסר אורה וקורין לו פלדו"ן: ואזרח רבי יוחנן לטעמיה. מדאורייתא לרבי ישמעאל דפליג על כל דבר שאין עליה אורה להחיר חיובו עליו לאמר כר' דוסא אשמועינן רבי יוחנן לאסימון דר' דוסא דבר שאין עליו אורה הוא: למעוטי קרקע מאונאה. לאשחעי ביה קרא אחי דכיון דלינה נקחה מיד ליד אין בו אונאה: נכתוב כי תמכרו ממכר מיד עמיתך אל חנו. מאי חו קנה להכי כתביה למסמך קנין למיד לומר שאין נקנה עד שיאלץ מיד זה ליד זה: תרתי גמר מיניה. אונאה מוכר מאו קנה אל חנו ומשיכה מדסמך מיד ללשון קנין ולא סמכיה לממכר: כל שהכסף בידו. פליג אדרבנן דאמרין נהו לו. מעות יכול לחזור בו זה וזה ופליג ר' שמעון ואמר לא יחזור אלא מוכר: אי אמרת בשלמא דבר תורה מעות קונות. ומשיכה תקנתא דרבנן היא אחא ר' שמעון למימר דינו אס אמרינן חזרה במוכר דמכי מוקמה לכו בראשיתה לחזור בו אם הוקרו מסר נפשיה לאלוניהו מימר אמר עדיין שכי הלוויה בהם שאם יתייקרו לחזור בו ולוקח לא מלי דבר ביה דמעות קונות אלא אי אמרת מן התורה מעות אינן קונות לוקח נמי יחזור: אליבא דר' שמעון ודאי לא קאמינא. דר' שמעון סבירא ליה משיכה תקנתא דרבנן היא: כי קאמינא אליבא דרבנן. דאמר לוקח נמי חוזר משום דמעות אינן קונות כלל. בשלמא לריש לקיש. דאמר לרבנן משיכה דאורייתא היא: היינו דאייבא בין ר' שמעון לרבנן. כלומר בהא פליגי והאי טעם יהבו למלתיהו דרבנן סברי משיכה דאורייתא והלכך לא שנה מוכר וכו' ל' לוקח מאי דלרי ור' שמעון סבר משיכה תקנתא דרבנן היא משום דנטרעה בהו הלכך למוכר הוא דעבוד רבנן תקנתא דליהדר ולא לוקח: אלא לרבי יוחנן. דאמר לרבנן נמי משיכה תקנתא דרבנן היא: מאי איבא בין ר' שמעון לרבנן. כלומר במאי קאמינא ומה טעם נותנים לרבניהם: כדרך שהקנו משיכה למוכרין. לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוכה: כך תקנו חכמים משיכה ללוכה. לחזור בו כשכיל אותה תקנה עממה דנשרפו חמיר דכ"ל כי מוקמת לחזרה נמי בראשית לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומליט שאם ירעה הלוכה ללוכה בהא יאמר חוזני בי ולקמן (דף מט:): אמרת רב חסדא גבי ההוא דיהב זוזי אחמרא שמע דבעו למינסביה דבי פרוק רופילא והדר ביה: (רש"י)

תוספות מרוקא פירוש גרעיני תמרה שמחליקין בהם את הקלף: לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה. משמע דהלכה כרב ואמרינן נמי פרק השולח (גיטין דף לט: ושם ד"ה משום) גבי היא אמתא דאמר לה קני הא וקני נפשך אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה לא עשה ולא כלום דהוה ליה כליו של מקנה: וכי תימא פרושי קמפרש. ולא תגרוס וי"ו דועל מעות הניתנות במרחץ: נשרפו חטיף בעלייה. הקשה ריב"ן אמאי הפקיעו חכמים קנין מעות שהוא מדאורייתא ליתקנו שיצטרך שניהם מעות ומשיכה ותיירץ אי משיכה לבדה לא תקנה דיאמר לוקח למוכר נשרפו חטיף בעלייה: אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי מוכר הדר ביה ולא לוקח. פרש"י דטרח מוכר ומציל משום שיכול לחזור בו אם יוקירו ולוקח לא יחזור אם יוזלו וא"ת וכי תקנו משיכה בשביל שאינם מהוגנים דטרח ומציל לפי שאם יוקירו יחזור ויקבל עליו מי שפרע שצדיקים לא יחזרו לעולם אפילו אם יוקירו וי"ל דודאי לא תקנו אלא משום שאינם מהוגנים שיניחו פירות חבריהם לשרוף ור"ת מפרש דאם נשרפו יכול אמר רב חסדא כדרך שתקנו משיכה במוכרים כך תקנו בלקוחות משמע דאף לר"ש אית ליה דרב חסדא ואפי"ן מי שפרע ליכא כיון דאיכא הפסד לגמרי מדלא א"ל זיל קבל עלך מי שפרע כדאמר ר' יוחנן לרבי חייא בר יוסף דזבין מלאח ואייקר כו' ולכך טרח מוכר ומציל שלא יחזור בו לוקח ולא יעמוד אפילו במי שפרע ואפילו משום יוקרא וזלא יכול לחזור בו לוקח אף לר"ש כדמוכח פרק איזהו נשך (למקן דף עז:): דקאמר כי קאמר ר"ש מוכר חוזר ולא לוקח בחד תרעא שעמד השער במקומו בתרי תרעי מי אמר לשם ידה דאף יכול לחזור דאי לא תימא הכי מי שפרע בלקוח לית ליה והא דקאמר בשמעתין דר"ש לית ליה דרב חסדא היינו היכא דלא הוול ולא הוקר דלרבנן ורב חסדא שניהם חוזרים ולר"ש מוכר יכול לחזור בו מפני שהכסף בידו ולא לוקח: (תוספות)

דף מח א

רבי שמעון ואמר אף על פי שאמרנו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד לפרע ממי שאינו עומד בדיבור והנושא ונותן בדברים לא קנה והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו דברים ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל דברים וליכא בהדייהו מעות לא קאי באבל אמר רבא קרא ומתניא מסייע ליה לריש לקיש קרא דכתיב **[ויקרא ה-כא]** וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו תשומת יד אמר רב חסדא כגון שיחד לו כלי להלוואתו עשק א"ר חסדא כגון שיחד לו כלי לעשקו וכי אהדריה קרא כתיב **[ויקרא ה-כג]** והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו ואילו תשומת יד לא אהדריה מאי טעמא לאו משום דמחסרא משיכה אמר ליה רב פפא לרבא אימא מעושק הוא דהדר קרא הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו וחזרו והפקידו אצלו היינו פקדון תרי גוני פקדון אי הכי תשומת יד נמי ליהדריה ולוקמה כגון שנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו אי אהדריה קרא לא תיבתא ולא שיעתא השתא דלא אהדריה קרא מסייע ליה ותשומת יד לא אהדריה קרא והתניא אמר ר' שמעון מנין ליתן את האמור למעלה למטה דכתיב **[ויקרא ה-כד]** או מכל אשר ישבע עליו לשקר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב לרבות תשומת יד להישבן בהדיא מיהא לא אהדריה קרא מתניא מנלן דתניא נתנה לבלן מעל ואמר רב דוקא בלן הוא דלא מחסרא משיכה אבל מידי אחרייתא דמחסרא משיכה לא מעל עד דמשיך והתניא נתנה לספר מעל וספר הא בעי לממשך תשפורת הכא במאי עסקינן בספר נכרי דלאו בר משיכה הוא תניא נמי הכי נתנה לספי או לספן או לכל בעלי אומנות לא מעל עד דמשך קשיין אהדרי אלא לאו ש"מ כאן בספר נכרי כאן בספר ישראל ש"מ וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות ובדקה לוי במתניתיה ואשכח נתנה לסיטון מעל

רש"י ואין דינר זהב קונה טלית. לגבי פירות הוי דהבא טבעא: מ"מ. כלומר אף לפי פורענות העתידה לכוב על החוזר: כן הלכה. שאין בית דין יכולין לעכב בידו: אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה אין דעתם נוחה עליהם הימנו על ידו: אנו אין לנו. קללה אחרת אלא אינו הגון בעיני חכמים: קאי דבכב. משום דכריש שבאו על כך לכלל מעשה אבל מעות לא קנו מדאורייתא ונפקא מינה לענין איסורא כגון אס קידש בו את האשה לר' יוחנן הוה קדושין דמדאורייתא קנייה וידיה הוא לריש לקיש לא הוה קדושין: מסייע לר"ב. דמדאורייתא נמי לא קנו מעות להדיא: תשומת יד. הלוואה ואמר רב חסדא כגון שיחד לו הגזה כלי עליה והוה דמשיך דפקדון דאילו כפר בהלוואה גרדתא לא מוחיב קרבן שבועה הואיל וניחנה להלוואה: עשק. שכר שכיר: שיחד לו כלי לעשקו. ואי לא לא מוחיב אכפיהת שכר שכיר קרבן שבועה דלא מייחד ליה דאפי נפשיה כפקדון וגזל ואבידה: וכי אהדריה קרא. להישבן לאחר שהודה כי יחטא ואשם: לכו משום דמחוסר משיכה. אותו כלי ולא קנאו מזה: מעושק דאהדריה קרא. מכיון דאהדריה קרא לעושק דמחסר נמי משיכה לא אכתיב להאדורי לתשומת יד דמעושק נילף ליה: הכא במאי עסקינן.

עושה להלכה קרא משתעו בשנתו שכיב כלמי ממנו וחזר והפקידו אללו: אי הכי. דמאי להלכה קרא מוקמת בלל מחוסר מאיכה נהי נמי דמשיכה בעינן להלכה קרא נמי לתשומת יד וטומאה בסי: אי להלכה קרא לא הוה גמרינן לא הויצתל וכל שיעעתי. דר' יוחנן לוקמה בלל משך וריש לקיש לוקמה בשמשך: השתל ללא להלכה משיע ליה. דמלהלכה לעושה ופקדון וגזל וזכירה וכל להלכה לתשומת יד איכא למילין השומת יד במחוסר מאיכה ועושה בשמשך: בהליא מיהא ללא להלכה קרא. שיהא חייב להשיבו ולהציא קרבן וכי הכר רבייה קרא דומיא דפקדון רבייה בשנתו הימנו וחזר והפקידו אללו: נתנה. לפוטוה של הדשך בשוגג: בללו. בשכי שריחלו בכית המחך: מעל. ואלע"פ שיעדין ללא רחך: ואלמר רב גרסינן: לוקא בלו. קתני דמעל הנותן מאס דשכיכות גמורה היא בנתינת הפוטוה ואין יכול לחזור בו שאין כאלו למשך אבל אם נתנה על דבר שיש בה מה למשך הימנו לא מעל עד למשך: הא בעי למשך. האי שוכר ההספורת דככל מידי דלוחי ביה מה למשך לא קני עד למשך: נכרי. לא שייך ביה דין מאיכה למיוד עמיתך כתיב (ויקרא כה): קשין אהלדי. ספר אספרי: וכן אמר רב נחמן. כר' יוחנן: ובקת לוי במתנהיה. הגייה והוספה בחוספתא שסידר וסנה כה: נתנה לסיטון מעל. סיטון חנוני גדול ומוכר פיכות הרבה לחנונים עניים ונתנין לו המעות על יד על יד כשהס מוכרים ונתחלת הקנייה נתנין לו ערבון דמי מועטין על הכל: מעל. אלע"פ ללא משך כל הפירות שהרי הרבה פוסק עמו בבת אחת: (רש"י)

תוספות אמר ר' שמעון אלע"פ שאמרו. לא גרסינן ר' שמעון בן אלעזר דבפרק איזהו נשך (לקמן דף עד): מוכח דהיינו ר' שמעון בן יוחאי: ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו. ואם תאמר מאי קמ"ל רבא בברייתא נמי הכי קתני החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו וי"ל דאשמעינן דאין רוח חכמים נוחה הימנו לאו היינו מי שפרע דקתני ברישא: דברים ואיכא בהדיהו מעות קאי באבל. ואם תאמר ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל דהך ברייתא ר' שמעון היא דסבר מעות קונות אפילו לריש לקיש ולכך לדידיה כי איכא מעות קאי באבל והמקשה מדמה לריש לקיש דאין מעות קונות לרבנן לדברים בלא מעות לר' שמעון: תשומת יד לא אהדרה קרא. הכי נמי לא היה צריך להחזיר עושה ובשביב שום דרשה אהדרה וא"ת ב' ערה שנתפתחה (כתובות דף מב. ושם: ד"ה מאי) דאמר אמר ליה אנסת בתי ר' שמעון פוטר מקרבן שבעה אפילו עמד בדין מקרא דוכחש כו' יצאו אלו שהן קנס בשלמא לר' יוחנן דלא בעי משיכה אלא יחוד אתי שפיר דגבי קנס לא יועיל יחוד אלא לריש לקיש דבעי נטלו וחזר והפקידו אצלו כיון שנטלו ממונא הוא ומה שייך לקנס וי"ל דלא קשה כלל דהתם ר' שמעון היא דאית ליה מעות קונות אפילו לריש לקיש ולא בעי אלא יחוד אבל קשה בהפלת שנו וסימת עינו מה צריך קרא למעט הא התם אינו פוטר אלא מטעם קנס דמאי יחוד שייך הלא יוצא לחרות וליכא למימר דתבע ליה שניהם הפלת שנו וסימת עינו ויחוד לו כלי על דמי עינו כדאמר במרובה (ב"ב דף עד. ושם) שיוצא בשן ונתן לו דמי עינו דהא מוקי לה התם כ"ד דאין צריך גט שחרור ור' שמעון סבר בפרק השולח (גיטין דף מב): דצריך גט שחרור ויש לומר דשפיר מקרי יחוד ששואל גופו שכובש בשעבודו ואינו משחררו: בלן דלא מחסרה משיכה. ואם תאמר והא מחוסר חזקה ויש לומר דשכיכות קרקע נקנה בכסף כדאמר במרובה (ב"ב דף עד. ושם) ואם תאמר ומנ"ל דדוקא בלן ויש לומר מדקאמר בסיפא משהו שא"ל הכנס ורחוק שהרי מרחץ פתוחה לפניך ואם תאמר וכי אתותב ר' יוחנן ממתני' וי"ל דר' יוחנן מוקי לה בבלן נכרי אבל ספר נכרי בעי משיכה וריש לקיש ורבה סבירא להו דמייירי בבלן ישראל דומיא דרישא דקתני נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל דאייירי בנתנו לחבירו ישראל דבנכרי לא שייך מעילה: והא בעי לממשך תשפוט. מכאן אומר ר"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין שוב לחזור בהם ואם תאמר מ"ש מפועל דיכול לחזור בו ויש לומר דמפעל דוקא דכתיב ביה עבדי הם ולא עבדים לעבדים יכול לחזור בו ולא קבלן: בספר נכרי. ה"מ לשנויי הא מני ר"ש היא כדבסמוך: נתנה לסיטון מעל. ואם תאמר ולוקמה בסיטון נכרי ויש לומר דסיטון הוא מוכר דבר לח דהיינו יין ושמן כדתנן בפרק הסיפנה (ב"ב דף פח.) הסיטון מקנה מדותיו ויין ושמן של נכרים אסור דהא ברייתא מתניא קודם שהתיר וי"ל נשיאה השמן ור"ת פוסק הלכה כר' יוחנן אלע"פ דר' אבא קאמר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל היינו לכאורה אבל אפשר לשנויי כר' יוחנן ומתני' נמי מוקים לה בבלן נכרי כדפרי' ואין ראייה מדלא חשיב לה רבא ב' החולץ (יבמות דף לו. ושם) בהדי ג' מילי דהלכה כריש לקיש משום דר"ל לאו משמיה דנפשיה אמרה דבפ"ב דבבורות (דף יג.) משמיה דר' אושעיא קאמר דמשיכה קונה ולא מעות ולא חשיב אלא הנהו דאמר משמיה דנפשיה דלא חשיב נמי הא דאמר ריש לקיש משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא לבסוף אלע"פ דר' אבא גופי' ס"ל הכי בתמיד נחשט (פסחים דף סג.) ובפרק ב' דזבחים (דף ל. ושם) אבל יש לדקדק דהלכה כר"י

דף - **מח** - **ב**

אלא קשיא לריש לקיש אמר לך ריש לקיש הא מני ר' שמעון היא: אבל אמרו מי שפרע כו': איתמר אביי אמר אודועי מודעינן ליה רבא אמר מילט לייטין ליה אביי אמר אודועי מודעינן ליה דכתיב **שמות כב-כז** ונשיא בעמך לא תאור רבא אמר מילט לייטין ליה דכתיב בעמך בעושה מעשה עמך אמר רבא מנא אמנא לה דר' חייא בר יוסף יהבו ליה זוזי אמלחא לסוף אייקר מלחא אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה זיל הב להו ואי לא קביל עליך מי שפרע ואי אמרת אודועי מודעינן ליה רבי חייא בר יוסף בר אודועי הוא ולא מאי מילט לייטין ליה רבי חייא בר יוסף אתי לקבולי עליה לטותא דרבנן אלא רבי חייא בר יוסף ערבון הוא דיהבי ליה הוא סבר כנגדו הוא קונה ואמר ליה ר' יוחנן כנגד כולו הוא קונה אתמר ערבון רב אומר כנגדו הוא קונה ורבי יוחנן אמר כנגד כולו הוא קונה מיתבי הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחולך ואלה אמר לו אם אני אחזור בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר אסמכתא קניא ר' יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבוני אמר ר' שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שאמר לו ערבוני יקון אבל מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים מאי לאו הוא הדין למטלטלין בדסתמא קני להו לכולהו לא מטלטלין בדסתמא לא קני ומאי שנא קרקע דבכספא קני ליה ממש קני ליה לכולה מטלטלי דלא קני אלא לקבולי מי שפרע לא קני ליה כוליה לימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ובכנסה השמיטה אלע"פ שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל ר' יהודה הנשיא אומר אם היה משכון כנגד הלוואתו אינו משמט ואם לאו משמט מאי אינו משמט דקאמר רשב"ג אילימא כנגדו מכלל דר' יהודה הנשיא סבר להך פלגא נמי משמט

רש"י אלא קשיא. הך מתני' דלוי לריש לקיש: ר' שמעון היא. דאמר במתני' לוקה לא מלי הדך ביה דקסבר מעות קונות: מודעינן ליה. דע שאם תחזור סופך להפריע מנך: בעושה מעשה עמך. בעמך דקשינן הכי והא לאו עושה מעשה עמך הוא דכתיב (פסיה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב: אייקר מלחא. ורלה לחזור: כד אודועי הוא. מתניה וכו' היה לריש לקיש להודיעו שהוא נפרע מן השקרנים והלא תלמיד חכם היה: ערבון. מקלח המעות נתן לו על פיסוק מרובה: הוא סבר כנגדו הוא קונה. אי מכירת קרקע הוא שנתנית בכסף קונה קנין גמור ואי מכירת מטלטלין הוא קונה כנגדו להחייב כמי שפרע: ור' יוחנן אמר כו'. בקרקע לקנין גמור ובמטלטלין לקלח מי שפרע: הנותן ערבון. לא דמי להאיא דלעיל דהא אינו פריעת מקלח מעות שקורין אייר"ש אלא ערבון ומשכון לקנות את החוזר בו פרמנינן' בלע"ז: רבי יוסי לטעמיה דאמר. בבבא בתרא בפרק גט פשוט (דף קסה): אסמכתא קניא. הדיבחה גוזמא שאדם מצביח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך: דין שיקנה כו'. לא זה מחולך ולא זה יכפול אלא זה לא ולא זה יכולין לחזור מלקיים מן המכירה כנגד הערבון וחוזרים על השא"ל: כד"ל. שאינו קונה אלא כנגד ערבונך: בזמן שאמר לו ערבוני יקון. יקנה שלא נתנה לו בתורת תחילת פירעון והשאר עליו מזהו אלא בתורת שערבון זה יקנה את הכל והלא לאו מלכתה היא: אבל מוכר לו כו'. ונותן לו מהן ה' מאות זוז לשם פירעון או סתם קנה כו' והאיא דלפילגו בה רב ורבי יוחנן כי האי גוגא הוא שזה הערבון תחילת הדמים הפירעון של פיסוקו יבט ליה תסו: מאי לאו. כי היכי דלמר רשב"ג בקרקע הקניו בכסף לגמרי דמכי יהיב ליה מקלח מעות סתם קנה לגמרי והוא הדין למטלטלי הקניים בכסף לענין מי

שפרע בטהמא קני ליה ערבון כולויה לחייבו במי שפרע: לא קני ליה כוליה. להקבל מי שפרע אס נחו לו כנגד ערבונו: ומאי שנא. מטלטלין לענין מי שפרע מקרקע לענין קנין גמור ומשנין קרקע דיפה כח הכסף בקניינה לקנות לגמרי קנין גמור מלחזור ויפה נמי כח מקלפת פריעתו לקנות הכל אבל מטלטלין שהרע הכסף בהו לאי פיע הכל לא קני אלא להקבל מי שפרע בטהמא נמי לא קני פיעון מקלפת לכונו להקבל מי שפרע על השאר אלא כנגד הערבונו: ההלכה על המשפון און ציבועי משמטת. דלא קרינא ביה לא גיגן שהרי איתו תובעו כלום: אלא פלג. חזי החוב: איתו משמטת. להקמן מפרש לה: אילימא. דאיתו משמטת כנגד חזי החוב שהו חובס משפון עליו איתו משמטת אבל משמטת הוא השאר: מכלל דר' יהודה הגשיל. אתא למימר דכיון דאיתו משמטת כנגד הלוואתו משמטת כל החוב בתמיה: (ר"ש"י)

תוספות דהלכתא כוותיה בדיני ס"ל כותיה וכן רב הונא ס"ל כר' יוחנן דאמר דמכור לי באלו קנה ואמרינן לעיל (דף מז.) דסבר מעות קונות כר' יוחנן וכן רב חסדא דאמר לעיל (דף ס.): כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו בלקוחות א"כ סבר מעות קונות כר' יוחנן דלריש לקיש דאורייתא היא ולא תקנה והדאמר פרק קמא דקדושין (דף יד): ושם ד"ה (הואיל) אשכחן נכרי דכל קניינו של נכרי בכסף משמע דהוי כריש לקיש דאית ליה פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) לעמיתך במשיכה ולנכרי בכסף דלר' יוחנן כל קניינו של נכרי במשיכה מפרש ר"ת דהכי פירושו אשכחן נכרי הואיל וכל קניינו של נכרי בעבד נכרי בכסף ולא בשטר דשטר ילפינן בעבד עברי מאמה העבריה והא לא שייך בנכרי ואע"ג דבפ' השולח (גיטין ד' לח.) ושם אמרי' דנכרי קונה ישראל בחזקה היינו דוקא בחזקה של כיבוש במלחמה דאפיק ליה מוישב ממנו שבי והא דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סג.) ושם ד"ה בזונה) בזונה כותית עסקין דלא. מחסרא משיכה היינו כריש לקיש דלר' יוחנן מתרץ תירווצים אחרים דמשני התם ואיבעית אימא כגון דקאי בחצירה אבל קשה דהתם (ד' עא) אמר מרימר משיכה בנכרי קונה ורב אשי אמר משיכה בנכרי אינה קונה אלמא רב אשי דגזול בחכמה ובמנין והוא בתרא סבר כריש לקיש וכן סבר רב אשי פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) ור"ה חיים מפרש דלא קשה לא מקדושין (דף יד: ולא מע"ז (דף עא.) דאפטר דלרבי יוחנן מעות קונות בנכרי כמו בישראל וכן יסבור רב אשי ודרשו כמאן דדריש בבכורות בפרק שני לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה אלא ידרשו לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לכעניי דאיכא נמי מאן דדריש התם הכי ויסבור דגזול הכעניי אסור דפלוגתא דתנאי איכא בפרק המקבל (לקמן דף קיא:.) ובהגוזל (קמא) (ב"ק דף קיג:.) איתא נמי דסבר דגזול הכעניי אסור דאי סבר דגזול כעניי מותר לא הוה צריך קרא למישרי אונאתו ולפי זה אתי נמי שפיר דלא תקשה דרב חסדא אדרב חסדא דאית ליה הכא כר' יוחנן ובפרק בתרא דע"ז (דף סג.) משני אמר רב חסדא בזונה כותית דלא מחסרא משיכה והיינו כריש לקיש ולפי מה שפירש' אתי שפיר כר' יוחנן אך קשה דאם כן תקשה להו מתני' דנתנה לבל דליכא לאוקמה בבלן נכרי ולא בבלן ישראל דמשמע דוקא בבלן אבל ספר עד שימשוך. ולפיכך משיכה אינה קונה לא בנכרי ולא בישראל ועוד דבהגוזל בתרא (ב"ק דף קיג:.) משמע קצת דרב אשי סבר דגזול כעניי מותר דקאמר רב אשי הוה קאזיל בארבה חזי שבשאל דגופנת תליא לבר ותלו ביה קטופי א"ל לשמעיה זיל חזי אי דכעניי נינהו זיל אייתי לי שמע ההוא כעניי א"ל דכעניי מי שרי א"ל כעניי שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי משמע דסבר גזל כעניי מותר ובשביל ששמע הכעניי הוה מתרץ דבריו וי"ל דרב אשי הדר ביה כדהוכיח לו רבינא בדבועי מינה דמשיכה בנכרי קונה כדמסיק ש"מ משיכה בנכרי קונה ש"מ ואע"ג דממילתיה דר' יוחנן גופיה מוכח לה מ"מ אי לאו דשמיעא ליה לרבינא דרב אשי סבר להך דר' יוחנן לא הוה מיייתי ליה מיניה ומסתמא מההיא דפרק שני דבכורות נמי הדר ביה ובפרק בתרא דע"ז (דף סג.) ל"ג רב חסדא בשנויא דזונה כותית ואית ספרים דלא גרסי ליה: בעושה מעשה עמד. לא מקרי האי אינו עושה מעשה עמד לענין שיהיה מותר לקלו בחנם כי אם לקלו על המקח הזה במי שפרע: רבי חייא ברבי יוסף בר אבון הוה דהיה יודע מתניתין אלא היה רוצה לקבל לטותא קודם שיפסיד היוקרא: אכפול לך ערבונך. אינו אומר שיחזיר לו כפלים במעות דא"כ למה יקנה המקח לר"י כנגד ערבונא אלא אומר אכפול לך במקח שיתן לו כפלים מן המקח כנגד המעות שנתן לו ר"י אומר דיו אם קונה המקח על כרחו של מוכר כנגד מעות שנתן אבל הלוך אס רוצה לא יקח כי אם מעות כי יאמר איני חפץ במעט מקח: בזמן שא"ל ערבוני יקון. רשב"ג מפרש דפליגי ר"י ורבי יוסי שלא נתן לו אותם מעות בתורת פריעה אלא בתורת פריעה משום שערבונו יהיה קוני לך אם אחזור בי וגם משמע יקון שיהא קונה לו במקח שווי יותר מכדי הערבון אם תחזור כך דהיינו כאילו א"ל בהדיא תכפול לי ערבוני: (תוספות)

דף מט א

אלא משכון דנקיט למה ליה אלא לאו שמע מיניה מאי אינו משמט דקאמר רבן שמעון בן גמליאל אינו משמט בכלו ומאי משמט דקאמר רבי יהודה הנשיא להך פלגא דלא נקיט עליה משכון ובהא קמיפליגי דרבן שמעון בן גמליאל סבר כנגד כולו הוא קונה ורבי יהודה הנשיא סבר כנגדו הוא קונה לא מאי אינו משמט דקאמר רבן שמעון בן גמליאל להך פלגא דנקיט עליה משכון מכלל דרבי יהודה הנשיא סבר להך פלגא דנקיט עליה משכון נמי משמט אלא משכון דנקיט למה ליה לזכרון דברים בעלמא רב כהנא יהבו ליה זוזי אכיתנא לסוף אייקר כיתנא אתא לקמיה דרב אמר ליה במאי דנקיטת זוזי הוה ליה ואידך דברים נינהו ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה דאיתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי אמנה ורבי יוחנן אמר יש בהם משום מחוסרי אמנה מיתבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר [ויקרא יט-לו] הין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק אמר אביי ההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב מיתבי ר' שמעון אומר אף על פי שאמרנו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן מעשה ברבי יוחנן בן מתאי שאמר לבנו צא ושכור לנו מעללים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת קטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתיהו מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוב סמך אי הכי אפילו התחילו במלאכה נמי התחילו במלאכה ודאי סמכי דעתיהו אמרו מימר אמר קמיה דאבוב וניחא ליה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא מותר לחזור בו אמר רב פפא ומודה רבי יוחנן במתנה מועטת דסמכא דעתיהו הכי נמי מסתברא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אי אמרת בשלמא לא מצי למיהדר ביה משום הכי רשאי אלא אי אמרת מצי למיהדר ביה אמאי רשאי איתתחך דקא אכיל טבלים הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו וחוזר והפקידו אצלו אי הכי אימא סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי סלקא דעתך כגון שנטלו ממנו וחוזר והפקידו אצלו אמאי אין לו עליו אלא תרעומת כיון דמשיכה ממונא אית ליה גביה אלא לאו שמע מינה בדלא נטלו שמע מינה ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי לסוף אייקר שומשמי הדרו בהו ואמרו ליה לית לך שומשמי שקול זוזך לא שקול זוזיה איגנוב אתו לקמיה דרבא אמר ליה כיון דאמרי לך שקול זוזך ולא שקלית לא מבעיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו הכי נמי אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמה ואמרי לה רב שמואל בר אשורא שמה דאי הוה יתבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה בדידי הוה עובדה ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה והוה יתבינא ואתא ההוא גברא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי לזבוי

ר"ש"י אלא משכון דהפס. למאי תפס אס לא ליהוית משכון תתה שזוי ובהיהו מיהא לא קרינא ביה לא גיגן: איתו משמטת ככולו. כולומר איתו משמטת כלל: מכלל דר' יהודה כו'. קושיא רוח: במאי דנקיטת זוזי הוה ליה. ואי לא מקבלת מי שפרע: ואידך. המותר: דברים נינהו. כלל מעות רב כטעמיה דאמר כנגדו הוא קונה: הין בכלל

איפה. שהיה י"ב לוגין ואיפה שלשה טאון שהן ע"ב לוגין: חלל היה הן ש"ך בו'. כלומר נשאתה מדבר הן או לאו קיים דבריו והגדל אותם: שלל ידבר אחד צפה בו'. בשעה שהיה חומר הדבור לא היה בדעתו לשנות אבל אם נשנתה השעה לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השעה אין כאן חסרון אמנה: אבל אמרו חכמים בו'. יוסף קתני החזיר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו אלמלא יש בהן משום מחוסרי אמנה: תנאי היא. דלשכתן רבי יוחנן בן מתיא דפליגי: מעשה בר' יוחנן בו'. משנה היא בהשוקב את הפועלים ש"וה את בנו לחזור בתנאו עד שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קליס: לא סמכא דעתייהו. על דברי הנון: מומר אמר קמיה. כבר הודיעו מה פסק לנו ונתרעה: מי אמר רבי יוחנן הכי. דיש בדברים משום חסרון אמנה ליכא: מודה ר' יוחנן במתנה מועטת. שאין מותר לחזור משום דמקבל דעתייהו ובי אמר כרחק מותר לחזור בו קאמר ולא שמעיתן דאפילו חסרון אמנה ליכא: מודה ר' יוחנן במתנה מועטת. שאין מותר לחזור משום דמקבל דעתייהו ובי אמר מותר לחזור בו במתנה מרובה קאמר דלא סמכא דעתייהו דמקבל דלקיימיה דליבדוריה: לבן לוי. כל לוי קרוי בן לוי: כור מעשר יש לך בידוי. שעשקתי מפיו והתנו לך: תרומת מעשר. שהלוי מפריש מעשר לכהן מעשר מן המעשר: משום הכי רשאי. שיש לו לסמוך על מה שכתוב (לפניה ג) שאריות ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כוז ולא יתנו ללוי אחר והא מתנה מועטת היא שאין לישראל במעשר זה חלל טובת הנאה שהיה בידו מתחילה לתת לכל בן לוי שירצה: אין לו עליו. אין לו לבן לוי ראשון על ישראל זה: חלל תרעומת. שהטעמו בתחלת נכזבה: חלל ש"מ בדלל נטלו. ויש בדברים משום חסרון אמנה: אפילו שומר חנם נמי לא היה. ואפילו פגעו במשקלתן פטורין: והא בעי לקבולי בו'. ולמלא לא היה מקבל ואישתכח דזוי ידיה הוה: הכי נמי. או משלם השומשמן או יקבל מי שפרע: בדידי הוה עובדא. אורו מעשה דשומשמן על ידי הוה ולא כן היה שאילו היבלתים לתת את השומשמן לא הייתי חוזר בי בכל חללו של עולם ולא על כן באתו לדון חלל כן היה: (ר"ש י')

תוספות מודה רבי. יוחנן במתנה מועטת. ויוקר נמי הוא כמו מתנה מועטת: וזר והפקידו אצלו. ה"מ למפרך אי הכי מאי למימרא אלא דבלאו הכי פריך משפיר מסיפא: אלא אפי' שומר חנם נמי לא הוה. והא דאמר בפרק האומנין (לקמן דף פ:) טול שלך והבא מעות שומר חנם היינו משום דמעיקרא היה שומר שכו' וכשא"ל טול שלך לא לסלק עצמו לגמרי משמירה קאמר אלא שלא יהיה שומר שכו': כל הא ביתא קמד לא מבעיא בו'. והא דאמר בפרק הפרה (ב"ק דף מז: ושם) הכניס ברות בעל החצר חייב ר' אומר עד שיקבל עליו בעל החצר שמירה י"ל דשמעתין אתיא כרבי דשמואל התם פסיק הלכתא כרבי ואע"ג דרב התם פסיק הלכתא כתנא קמא קיימא לן כשמואל בדיני לגבי רב ועוד דאפילו לרבנן דמחייבי היינו לפי שאמר ליה בנוס שורך דמשמע ואשמרנו אבל הא ביתא קמד סלק עצמו משמירה לגמרי: (תוספות)

ב - מט דף

אמרי ליה לא אמר לי ליהוה הנך זוזי בפקדון גבך דהא חשכה לי אמרי ליה הא ביתא קמד אותבינהו בביתא ואיגובו אתא לקמיה דרבא אמר ליה כל הא ביתא קמד לא מבעיא שומר שכו' דלא הוה אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוה אמרי ליה והא אמרו (לית) רבנן לרבא איבעי ליה לקבולי עליה מי שפרע ואמר לי לא היו דברים מעולם: רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה וכי' תניא אמר ר' ש' אימתי בזמן שהכסף והפירות ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח אינו יכול לחזור בו מפני שכספו בידו ביד מוכר הוא אלא מפני שדמי כספו בידו פשיטא אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עליה של לוקח מושכרת ביד מוכר טעמא מאי תקינו רבנן משיכה גזירה שמה יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה הכא ברשותיה דלוקח נינהו אי נפלה דליקה באונס איהו טרח ומימתי לה ההוא גברא דיהיב זוזי אחמרא לסוף שמע דקא בעי למנסביה דבי פרוק רופילא אמר ליה ה' לי זוזי. לא בעינא חמרא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות: **מובן** האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לקרובו הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע שליש למקח ושמונה תגרי לוד אמר להם כל

היום מותר לחזור אמרו לו יניח לנו רבי טרפון במקומינו וחזרו לדברי חכמים: **גמ'** אתמר רב אמר שתות מקח שנינו ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו שוי שיתא בחמשא שוי שיתא בשבעה כולי עלמא לא פליגי דבתר מקח אזלינן ואונאה היא כי פליגי שוי חמשא בשיתא ושוי שבעה בשיתא לשמואל דאמר בתר מעות אזלינן אידי ואידי אונאה הוה לרב דאמר בתר מקח אזלינן שוי חמשא בשיתא ביטול מקח הוה שוי שבעה בשיתא מחילה הוה ושמואל אמר כי אמרינן מחילה וביטול מקח היכא דליכא שתות משני צדדים אבל היכא דאיכא שתות מצד אחד אונאה הוה תנן האונאה ד' כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח מאי לאו דזבין שוי עשרים וארבעה ושמע מינה שתות מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרים מי נתאנה מוכר אימא סיפא עד מתי מותר להחזיר בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי עשרים וארבעה בעשרים ותמיא תנן הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שליש למקח מאי לאו דזבין שוי שיתסרי בעשרים וארבעה וש"מ שליש מעות נמי שנינו לא דזבין שוי עשרים וארבעה בשיתסר מי נתאנה מוכר אימא סיפא אמר להם כל היום מותר לחזור וא"ר נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר אלא דזבין שוי כ"ד בתלתין ותרינן תניא כוותיה דשמואל מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מבר לו שוה ה' בו' מי נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה רצה אומר תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתי מוכר לו

ר"ש י' אמרי ליה והא אמרו ליה רבנן לרבא. רבינא אמר להא מילתא אחרתהי כו' לההוא מרבנן היכי אמרת דלאו חזרת מקח וממכר הוה והא אמרו ליה לרבנן לרבא איבעי ליה לקבל מי שפרע: אימתי. יש חזרה בדבר: בזמן שהכסף ביד המוכר. דיכול מוכר לחזור בו דלוקמינהו רבנן ברשותיה לחזרה כי היכי דליטרח ולזיל: מפני שכספו בידו. משמע שהלוקח קיבל כבר כספו: פשיטא. הרי משיכה יש ואפילו רבנן מודו: מושכרת ביד מוכר. והיו הפירות מונחין ביד הלוקח ולא שחקנה לו חזרו בנתינת המעות דכיון דקיבל השכר נקנה המקום למוכר כל ימי השכירות וחזרו של מוכר הוא חלל ר' שמעון אית ליה מעות קונות דבר תורה כדאמרין (לעיל דף מז:) ומשיכה תקנתא דרבנן היא והכא לא איכתידי תקנתא דטעמא מאי תקון רבנן בו': א"ר שמא הפול בו'. לא גרס ליה חלל לישנא אחרינא הוה והיא היא: פרוק. שם השרי: רופילא. משנה למלך: כדרך שתקנו משיכה. לחזור בו המוכר כל זמן שלל משך הלוקח: כך תיקנו משיכה. לחזור בהו בלקוחות: מהנ' האונאה ארבעה כסף. מעות כסף שהם שך בדני: מעשרים וארבעה כסף לסלע. אם היה המקח בדמי הסלע שהו' כ"ד מעות דהשתא הוה אונאה שתות למקח חייב להשיב לו כל אונאתו ארבעה כסף: עד מתי מותר להחזיר. מי שנתאנה והא דנקט לשון מותר לאשמעיתן דליכא אפילו מי שפרע להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו: עד כדי שיראה המקח לתגר או לאחד מקרוביו. ואם שה' יותר מאל על אונאתו: ושמונה תגרי לוד. שהיו בקיאוין בסחורה ומוכרין ביוקב: גמ' שתות מקח שנינו. דוקא קתני מהנ' שתות למקח שאם האונאה שתות לשויו של מקח הוה אונאה אבל אם פחות או יותר היא חף על פי שיגנה שתות אכלל מעות שנתן זה אין זה קרוי שתות להיות בו דין אונאה והוה דין אונאה שתות להיות המקח קיים ואין אחד יכול לחזור אלא מחזיר אונאה אבל אם פחות משתות מחילה היא ואין מחזיר כלום ואם יותר על שתות שניה חוזרין אפילו רצה להחזיר לו האונאה הראשונה ביד שניהם לחזור הכי מוקמינן לה לקמן (דף נ: ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו. מהנ' דקתני שתות למקח לכו' אשויי של מקח דוקא קמי' חלל כל התנאי קרוי מקח בין מעות שניתנו בו בין דמי החפץ וכל כד שאתה מוצא שם שתות אונאה בין ללד מעות ובין שויו של חפץ יש שם אונאה ואין כאן לא מחילה

ולא ביטול מקח והשתתף מפרש פלוגתייהו: שוי שיתא בחמשה. ונחאנה מוכר או שוי שיתא בשבעה ונחאנה לוקח: כולי עלמא. בין לרב בין לשמואל אונאה הוא דהא שחוק היא ללד מקח ושמואל שחוק מעות נמי קאמר וכל שכן שחוק מקח: כי פליגי שוי חמשה בשיתא. ונחאנה לוקח בזוז שהוא חומש למקח ויותר משחוק הוא זה אבל אלל מעות שנתן שחוק הוא אי נמי שוי שבעה בשיתא ונחאנה מוכר בזוז לגבי מקח אין כלן שחוק אלל שביעית ושחוק משחוק היא ולגבי מעות הוא שחוק: אידי ואידי. בין שוי שבעה בשיתא בין שוי חמשה בשיתא: משני דרדין. באלח משני דרדין: מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרים וארבע. ונחאנה לוקח דהוא ליה חומש לגבי מקח ארבעה הוא חומש של עשרים וקרי ליה אונאה ולא קרי ליה ביטול מקח: לא דזבין שוי עשרים וארבע בעשרים. דהוא ליה שחוק למקח: ופריקינן וזי נחאנה מוכר בתמיה: לא שנו. דכדי שיראה ותו לא אלל לוקח: אבל אם נחאנה מוכר לעולם מוכר חוזר. ולקמן שפי' טעמא: אלל דזבין כו'. דהוא ליה שחוק למקח ונחאנה לוקח: תניא כותיה דשמואל. דבין שחוק מקח בין שחוק מעות: מי שהוטל עליו. מי שהאונאה עליו מי שנתאנה: (רש"י)

תוספות בכדי שיראה לתגר או לקרובו. וא"ת א"כ נתת דבריך לשיעוריהם דפעמים שהם רחוקים ממנו ופעמים שהם קרובים וי"ל דלעולם יש שיעור אחד לפי מה שמצוי רוב פעמים שיוכל להראות לתגר או לקרובו ואם הם קרובים או רחוקים בשביל כך לא יתנו לו שהות לא פחות ולא יותר: שחוק מעות נמי שנינו. אפילו למאן דאמר שחוק מעות נראה יותר לילך אחר שחוק מקח שהאונאה והטעות תלויה במקח אבל מעות אין אונאה וטעות תלויה בהם שאין צריכין שומא: שוי חמשה בשיתא בטול מקח הוי. וא"ת מנא לן הא דלמא הא הוי נמי שחוק מקח דהוי שחוק מלבר ויש לומר דמסתמא אית לן למיזל בתר שחוק שחוק שהאונאה והטעות תלויה בו ועוד דכשנתאנה מוכר לא תמצא שחוק מלבר דשוי שיתא בחמשה היינו שחוק מלגיו: ש"מ שחוק מעות נמי שנינו. וא"ת אם כן מאי שחוק למקח דקתני מתניין וי"ל דמפרש היינו אונאה שחוק שנהיה במקח ותימה דלשחוק משחוק למקח: תנן הורה רבי טרפון בלוד. תימה מה הוסיף להקשות מסיפא ממה שהקשה כבר ברישא: (תוספות)

דף נ - א

שחוק שש בחמש מי נתאנה מוכר יד מוכר על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאוניתי איבעיא להו פחות משחוק לרבנן לאלתר הוא מחילה או בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מאי איכא בין שחוק לפחות משחוק איכא דאילו שחוק ידו על העליונה רצה חוזר רצה קונה ומחזיר אונאה ואילו פחות משחוק קנה ומחזיר אונאה מאי תא שמע חזרו לדברי חכמים סברוה פחות משליש לר' טרפון כפחות משחוק לרבנן דמי אי אמרת בשלמא פחות משחוק לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולרבי טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת פחות משחוק לרבנן לאלתר הוא מחילה

רש"י שחוק שש בחמש. שחוק מקח שחוק חמש בשש שחוק מעות: לאלתר הוא מחילה. אפי' יחזור לאלתר: ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מאי איכא כו'. ואם באת לומר דוליא פשיטא לאלתר הוא מחילה דלוי בכדי שיראה מאי איכא בין שחוק כו': איכא דלוי שחוק. קתני מתני' מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה חוזר כו': ואילו פחות משחוק. אם חזר בתוך כדי שיראה לתגר או לקרובו קנה ומחזיר לו אונאה: חזרו לדברי חכמים. גבי תגרי לוד במתני': סברוה. רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מינה בעיין: פחות משלש לרבי טרפון. לאו אונאה היא אלל כפחות משחוק לרבנן: אי אמרת בשלמא. מחילה דרבנן בכדי שיראה הוא כי אמר להו ר' טרפון במחילה דלידיה כל היום דהיינו מפרטה ועד שליש: משום הכי חזרו. מעיקרא שמוחו דשחוק ויתר על שחוק עד שליש לרבנן הוא חזרה בתוך כדי שיראה ואם רצה לחזור מן המקח חזר וחשיב ליה איהו מחילה וקנה ומחזיר אונאה וכי אמר להו כל היום מפסיד להו טובא דפחות משחוק או שחוק דלרבנן בכדי שיראה משוי ליה איהו כל היום וצריכין להחזיר אונאה ואי משום דלרבנן הוא שחוק ויתר על שחוק חזרה ולדידיה קנה ומחזיר אונאה נוח להם שהתא חזרה בתוך כדי שיראה ואם לאו כל בכדי שיראה הוא מחילה מקנה ומחזיר אונאה והיה לו שחוק כל היום: (רש"י)

תוספות אי אמרת בשלמא פחות משחוק לרבנן בכדי שיראה כו'. מעיקרא שמוחו בר' טרפון משום דשחוק לרבנן ידו על העליונה ויתר משחוק נמי יכול לחזור בו בכדי שיראה ולר' טרפון כל פחות משליש קנה בע"כ ותגרי לוד לא היו חפצים שיתבטל המקח כו' ש' אי בטול מקח לרבנן לעולם חזר דניחא להו טפי בר' טרפון דלאחר כדי שיראה הוי לדידיה מחילה וכי אמר להו כל היום חזרו דניחא להו דברבנן דאמרי בפחות משחוק ושחוק ויתר על שחוק הוי מחילה לאחר כדי שיראה ולר' טרפון עד לאחר כל היום ואי משום דלרבנן הוי שחוק ויתר על שחוק חזרה בכדי שיראה ואם לאו תוך כדי שיראה תהא מחילה ממה שקנה בע"כ ויחזיר לו אונאה כל היום ומיהו אי בטול מקח לרבנן לעולם חזר לא חזרו אלא משום פחות משחוק ושחוק אע"ג דביתר משחוק ניחא להו בר' טרפון דקנה בע"כ ולאחר כל היום הוא מחילה ולרבנן לעולם חזר מ"מ ברזוחא דפחות משחוק ושחוק הוי טפי דבטול מקח לא שכיחא כולי האי ואפי' שכיחא יותר מריחים בשחוק ופחות משחוק שהוא מחילה לאחר כדי שיראה ולר' טרפון עד לאחר כל היום ממה שמפסידין ביתר משחוק דריוח מועט הוא בין קנה ומחזיר אונאה לחזרה והא דלאחר כל היום הוא דלאחר כל היום הוא מחילה ולרבנן לעולם חזר ליכא נפקותא נמי כל כך דרוב פעמים מי שחוזר חזרו בו ביום ומי שאינו חוזר בכל היום אינו חוזר לעולם אלא אי אמרת לאלתר הוא מחילה אמאי חזרו הא בר' טרפון ניחא להו טפי דהא כל היום דר"ט בשליש הוא דקאמר ואע"ג דאי בטול מקח לרבנן בכדי שיראה ניחא להו בשליש ויתר משליש בדרבנן טפי דלרבנן לאחר שיראה הוא מחילה ולר' טרפון עד לאחר כל היום הא ודאי לא שכיח כלל ויזהרו מאונאת שליש ויהיה הכל מחילה לאלתר מי סברת כו' לא משחוק ועד שליש פירוש ושחוק בכלל כשתות עצמה לרבנן דמי ואין חולק על חכמים אלא דבטול מקח דידהו משוי ליה אונאה אי הכי דרבי טרפון אבטול מקח לחודיה פליג במאי שמוחו מעיקרא תפשוט מדשמוחו דלרבנן לעולם חזר ולהכי שמוחו דלר' טרפון הוא מחילה לאחר כדי שיראה ובשחוק ופחות משחוק הם שוים כי אמר להו כל היום חזרו דשחוק הוא מחילה בכדי שיראה לרבנן ולר' טרפון לאחר כל היום גם ביתר משחוק נמי ניחא להו בדרבנן דשניהם כחם שחוק לחזור ולר' טרפון ידו על העליונה כדין שחוק ושחוק אע"ג דלרבנן לעולם חזר ולר' טרפון כל היום ותו לא ליכא נפקותא בין חזרה דכל היום ולעולם דאי ס"ד בכדי שיראה במאי שמוחו הלא לכ"ע פחות משחוק מחילה לאלתר ושחוק ויתר משחוק לכ"ע מחילה לאחר שיראה ואדרבה בדרבנן ניחא להו טפי דאמרי ביתר על שחוק שניהם חוזרים מר' טרפון דאמר ידו על העליונה ומשוי שמוחו בשחוק עצמה פירוש לא נאמר דשחוק עצמה הוא אונאה לר' טרפון כמו לרבנן כדאמר עד השתא אלא משחוק ואילך לרבי טרפון כשתות לרבנן אבל שחוק עצמה לר' טרפון הוא כפחות משחוק ושחוק עצמה דהוי לר' טרפון מחילה לאלתר ולכן שמוחו דלרבנן בכדי שיראה וגם ידו על העליונה וזה הריח ניחא להו טפי מריח דיתר על שחוק דשניהם חוזרים לרבנן ולר' טרפון ידו על העליונה וכי אמר כל היום חזרו דריוח של יתר משחוק דהוי מחילה בכדי שיראה ולר' טרפון אחר כל היום ניחא להו טפי מריח דשחוק עצמה דהוי מחילה לאלתר לר' טרפון לפי שהוא דבר מצומצם ולפי שיטה זו נראה דגרס. דאיבעיא להו דקאי אמסקא דאוקימא משחוק עד שליש לר' טרפון כשתות עצמה לרבנן ושחוק עצמה כפחות משחוק וקא מבעיא ליה בטול מקח לעולם חזר או בכדי שיראה ת"י חזרו אי אמרת בשלמא בטול מקח בכדי שיראה להכי חזרו דמעיקרא שמוחו משחוק ושחוק עצמה דהוי לר' טרפון מחילה לאלתר וכי אמר כל היום חזרו משום ויתר משחוק דהוי מחילה לרבנן לאחר כדי שיראה כדמפרש בשמוחו משום שחוק עצמה אלא אי אמרת בטול מקח לעולם חזר אמאי חזרו הלא שחוק לר' טרפון מחילה לאלתר וגם ויתר משחוק מחילה לאחר כל היום ולרבנן לעולם חזר ורש"י פי' דכי אמר בטול מקח לעולם חזר שחוק עצמה הוא אונאה לר' טרפון כמו לרבנן ואפי' מריח אמאי חזרו כדפרש"י ודוחק דלעיל כי אמר דבטול מקח לרבנן לעולם חזרו הוה ניחא ליה חזרו לכן נראה כדפרש"י ומשני בטול מקח לא שכיח פירוש שחוק עצמה דאמר

לר' טרפון דהויא כפחות משתות שנויא דחיקא היא אלא שתות ויתר משתות כשתות עצמה לרבנן ולכך מעיקרא שמוח משום יתר משתות דלר' טרפון הויא מחילה לאלתר לאחר כדי שיראה ולרבנן לעולם חוזר וכי אמר כל היום חזרו משום שתות עצמה דלר' טרפון כל היום ולרבנן בכדי שיראה וביתר משתות נמי לרבנן שניהם חוזרים ולר' טרפון ידו על העליונה ואע"ג דלרבנן לעולם חוזר ולר' טרפון כל היום ותו לא בטול מקח לא שכיח ואפי' שכיח אין נפקותא בין חזרה דכל היום לעולם כן נראה הסוגיא לפי שיטת רש"י וקשה דמעיקרא כי אמר מי סברת כו' הוי שתות לר' טרפון כמו לרבנן וכי אמר שמוח בשתות עצמה חוזר מסברתו וסובר דשתות לר' טרפון כפחות משתות וכן סוברת בעיא שניה ובמסקנא כי משני בטול מקח לא שכיח חוזר לסברתו הראשונה דשתות לר' טרפון כמו לרבנן והיה לו לגמרא לפרש מי סברת שתות לר' טרפון כמו לרבנן לא שתות כפחות משתות לכן נראה דמעיקרא נמי כי אמר מי סברת כו' הוי פירוש משתות עד שליש ולא שתות עצמה כשתות לרבנן אבל שתות הויא מחילה לאלתר ולא חש הגמ' לפרש דכיון דמה שהוא בטול מקח לרבנן עד שליש הויא אונאה לר' טרפון סברא הוא דאין לו אונאה אלא דוקא במקום בטול מקח לרבנן ולא בשתות א"ה במאי שמוח תפשוט דבטול מקח לעולם חוזר ולהכי שמוח מעיקרא דשתות הויא מחילה לאלתר לר' טרפון ויתר משתות מחילה לאחר כדי שיראה ולרבנן שתות בכדי שיראה ויתר משתות לעולם חוזר וכי אמר כל היום חזרו דשתות עצמה דהויא מחילה לאלתר לר' טרפון דבר מצומצם הוא ולא שכיח ויתר משתות דלרבנן לעולם חוזר ולר' טרפון כל היום ותו לא אין נפקותא בין חזרה דכל היום לעולם וניחא להו בדרבנן דאמרו ביתר על שתות שניהם כחם שוה לחזור מדר' טרפון דאמר ידו על העליונה דאי בטול מקח בכדי שיראה במאי שמוח הלא ביתר משתות ניחא להו בדרבנן טפי דאמרו שניהם חוזרים מדר' טרפון דאמר ידו על העליונה דבשתות עצמה שהוא דבר מצומצם אין ריוח כל כך במה שהוא מחילה לאלתר לר' טרפון ומשני שמוח בשתות עצמה דהויא מחילה לאלתר לר' טרפון ובהא ניחא להו טפי אע"ג דדבר מצומצם הוא מריוח דיתר על שתות דשניהם חוזרים לרבנן איבעיא להו בטול מקח לרבנן לעולם חוזר ת"ש חזרו לדברי חכמים והשתא סבר דפחות משליש לר' טרפון כפחות משתות לרבנן וסבר נמי דפחות משתות לרבנן ופחות משליש לר' טרפון בכדי שיראה ולא הויא מחילה לאלתר דהכי משמע ליה פטשא דמאן דתני טפי. ועוד אי משתות ועד שליש לר' טרפון הויא אונאה אתי שפיר שמוח וחזרו בין אי בטול מקח לרבנן לעולם חוזר בין בכדי שיראה כדאמר לעיל ומשום קושיא זו דחק לפרש בקונט' דמעיקרא דקאמר משתות ועד שליש לר' טרפון כו' ושתות בכלל דלפי זה אי פירשו המשנה אלא את"ל בטול מקח בכדי שיראה אבל אם לעולם חוזר לפי זה לא דקדק אמאי חזרו ולהכי פשיט שפיר ממתניתין אי אמרת בשלמא בטול מקח בכדי שיראה להכי חזרו ומעיקרא שמוח דשתות ויתר משתות עד שליש קנה המקח לר' טרפון ולרבנן יכול לחזור בו וכי אמר כל היום חזרו דלר' טרפון עד שליש לא הויא מחילה עד לאחר כל היום ולרבנן עד לאחר כדי שיראה אלא (תוספות)

ב - נ דף

ולרבי טרפון נמי לאלתר הויא מחילה אמאי חזרו בדר' טרפון ניחא להו טפי דמאי דרבנן קא משוו להו אונאה לר' טרפון הויא מחילה מי סברת פחות משליש לרבי טרפון כפחות משתות לרבנן דמי לא משתות ועד שליש לרבי טרפון כשתות עצמה לרבנן דמי אי הכי במאי שמוח מעיקרא תפשוט דבטול מקח לרבנן לעולם חוזר דכיון דאמר להו רבי טרפון הויא אונאה שמוח כי אמר להו כל היום חזרו דאי סלקא דעתך דבטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו במאי שמוח שמוח בשתות עצמה דלרבי טרפון מחילה ולרבנן אונאה איבעיא להו בטול מקח לרבנן לעולם חוזר או דלמא בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מה איכא בין שתות ליתר על שתות איכא דאילו שתות מי שנתאנה חוזר ואילו יתר על שתות שניהם חוזרים מאי ת"ש חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא בטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולר' טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת בטול מקח לרבנן לעולם חוזר אמאי חזרו בדרבי טרפון ניחא להו טפי דקא משוו להו אונאה כל היום ותו לא בטול מקח לא שכיח אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטול מקח שתות קנה ומחזיר אונאה וזהו כדבי שיראה לתגר או לקרובו תניא כותיה דרבא אונאה פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטול מקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה רוצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאניתינו וזהו כדבי שיראה לתגר או לקרובו: עד מתי מותר להחזיר כו': אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר נימא מסייע ליה חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר

רש"י ולרבי טרפון נמי לאלתר הוי מחילה. פחות משליש: אמאי חזרו. הא כל היום דר' טרפון פשליש הוא דקאמר להו ויחזרו מאונאה פליש ויהא הכל מחילה לאלתר: משתות ועד שליש לרבי טרפון. הויא אונאה כשתות עצמה לרבנן ואינו חולק על חכמים אלא דבטול מקח ליתיה משוי להו אונאה וידו על העליונה ואליבא דרבנן שניהם חוזרים: אי הכי. דר' טרפון אבטול מקח לחודיה פליג: במאי שמוח. מעיקרא: תפשוט. דמקדמה: בטול מקח לרבנן. דמיעביא לן לקמן אי לעולם חוזר או בכדי שיראה. תפשוט דמקדמה דלרבנן לעולם חוזר וכי אמר להו ר' טרפון אונאה וזהו סבורין דכדי שיראה ס"ל בלאונאה שמוח: כי אמר להו כל היום חזרו. חדא דכיון לעולם חוזר ובין שותות כל היום הגהה פורתא היא לדידהו דשתות הרבה יש לימנך כל היום ועוד אונאה יתר על שותות לא שכיחא וקמפסיד להו בשותות עצמה לרבנן בכדי שיראה ולדידהו כל היום: דאי ס"ד בטול מקח לרבנן. כלאונאה בכדי שיראה ואין בין אונאה לבטול מקח אלא דבאונאה ידו על העליונה ובטול מקח שניהם חוזרים כי משוי רבי טרפון לבטול מקח אונאה אין זו טובה להם: שמוח בשתות עצמה כו'. דהא דלמנן משתות ועד שליש לר' טרפון כשתות לרבנן משתות ומעלה אמרו ולא שותות עצמה: אם תמצא לומר כו'. כלומר אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר דאי בכדי שיראה מאי איכא כו': איכא דאילו שותות כו'. כי נמי אמרין תרווייהו בכדי שיראה עדיין יש חילוק זה ביניהם: משום הכי חזרו. מעיקרא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שותות אונאה לרבנן בטול מקח ולא הרחיב זמן החזרה שמוח בשתות עצמה דמחילה לאלתר כדלמנן וכי הדך אמר להו כל היום חזרו דהתמיך להם ביתר על שותות ופגם להם יותר ממה שהשביחם בשתות עצמה כדפרישית: אלא אי אמרת לעולם חוזר. נהי נמי דשתות עצמה משוי להו אונאה כרבנן דהאי דלמנן לעיל שמוח בשתות עצמה שגיטא דחיקא הוה משום שמוח דמעיקרא דקשיא לן במאי שמוח והשתא אמרת לי דשמחה מעיקרא משום בטול מקח היא דהואי לרבנן לעולם ולר' טרפון הוי סבורין בכדי שיראה כדיון אונאה דרבנן כי הדך אמר להו כל היום אכתי שמוח איכא דלרבנן לעולם ולר' טרפון כל היום ותו לא ואי משום שותות עצמה דלרבנן בכדי שיראה ולדידהו כל היום הרבה הוא שבה שמשבית רבי טרפון ביתר על השתות מפגם שפוגם בשתות עצמה שהי יבולין ליזרה בשתות עצמה יפחתו לו מעט ותהא מחילה נמצאו משתכרין בשל רבי טרפון כל אונאה שיתר על שותות: בטול מקח לא שכיח. ואין שבה זה חשוב להם צמדי דלא שכיח וכי מיקרי והוי נמי הרי נתן לו שותות כל היום לחזור ורוב הגמלכים נמלכים בו ציום הלכך פגם דשתות עצמה עדיף להו: הלכתא פחות משתות נקנה מקח. לאלתר: יתר על שותות בטול מקח. ושניהם חוזרים: שותות קנה. ואין אחד מהן יכול לחזור: ומחזיר אונאה. ולית ליה לרבנן ידו על העליונה דמתניתין ד"ל כו' נתן דכדייתא דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונתיב לעומקא דדינא בפרק הבית והעליונה (לעיל דף ק"ז: וב"ק ג:). זהו חזר. אונאה ובטול מקח: יד מוכר על העליונה. אם נתאמה מוכר והוא הדיון אם נתאמה לוקח יד לוקח על העליונה והכי מוקמינן לה לקמן (דף נ"א) מאי דשייר במתניתין תני בכדייתא: זה חזר. אונאה ובטול מקח: לא שנו. בכדי שיראה: אלא לוקח. שמוח בידו ויכול להראות: מוכר. שאין בידו מה להראות ולמנך איתו מכיר בלאונאה עד שיראה עלתא אחרת כדמורה נמכת דמייס יקריס הלכך לעולם חוזר אם לא נתיקרו תליתות ביניהם: (רש"י)

תוספות בטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו הלא לרבי טרפון לאחר כל היום הוי מחילה עד שליש ולרבנן לעולם חוזר ומשני בטול מקח לא שכיח ויתר יש ריוח בפחות משתות ושתות דהויא מחילה לרבנן לאחר כדי שיראה ולר' טרפון כל היום מריוח דיתר על שתות דלא שכיח ואין נפקותא בין חזרה דכל היום לעולם וקשה קצת לפירוש

זה . לישנא דקאמר גמרא דקמשוי ליה אונאה כל היום ותו לא דצריך לפרש אונאה מה שקנה ומחזיר אונאה ולעיל דקאמר כיון דאמר להו דהויה אונאה שמחו קרי אונאה הא דידו על העליונה ולפי רש"י אתי שפיר דהך אונאה נמי הי ידו על העליונה. ואילו יתר על שתות שניהם חזרי'. ואת דבפרק הספינה (ב"ב דף פג: ושם פד. ד"ה אי לא) אמר רב חסדא מוכר לו שוה ה' בו' והוקר ועמד על ח' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר דאמר ליה לוקח אי לאו דאונותי לא מצית הדר בך בו' וה"נ אמאי מאנה יכול לחזור נימא ליה נמי המתאנה אי לאו דאונותי כו' וי"ל דהכא כיון שהוא יותר משתות ה"ל רחוק מן המקח יותר מדאי וכאילו לא מוכר כלל דה"ל כיון ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין דשניהם חזרין (שם דף פג:) וה"ר יצחק בר' מרדכי תירץ דהתם כשאין הלוקח תובע אונאתו לכך אין המוכר יכול לחזור בו אבל הכא מייירי כשמתאנה תובע אונאתו ולכך המתאנה יכול לבטל המקח: אמר רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה. פ"ה קנה בע"כ כו' נתן דבסמוך לפי זה פחות משתות לאלתר הויה מחילה וזה יש בין שתות לפחות משתות וכן משמע לקמן (דף נא.) גבי ההוא גברא דנקט ורשכי לזבונא אמר אי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויה מחילה משמע דלאלתר הויה מחילה ודקאמר זה זה בכדי שיראה איתר משתות ושתות קאי ולא אפחות משתות ורבא אית ליה שפיר דרב חסדא דקאמר בפ' הספינה (ב"ב דף פג:) מוכר לו שוה ה' בו' לוקח יכול. לחזור בו ולא מוכר כיון שהוקר בכדי שיראה שזהו זמן שלוקח יכול לתבוע אונאתו והוקר על בטול מקח לכך לוקח יכול לחזור בו ולכך קאמר ועמדו על ח' ולא קאמר ועמדו על ז' שאין זה בטול מקח וק' ל"ת וכי חולק רבא על סתם מתניתין (לקמן נא.) דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה ועוד דהלכה כרבי מחבירו ועוד דרבא גופיה מוקי מתני' כו' יהודה הנשיא ולא כו' נתן א"כ משמע דסבר ליה כוותיה ועוד מה שייד למימר תניא כוותיה בדבר שיש מחלוקת תנאים כתוב באותה ברייתא ומפ' ו"ת דרבא דאמר שתות קנה היינו אם רצה כו' יהודה ולא חש לפרש בהדיא רצה משום דקאי אמתני' ותניא כוותיה מיייתי משום דקתני בברייתא זה זה בכדי שיראה כדרבא אבל מרבי יהודה הנשיא לא מיייתי דאמר רצה אמר לו כו' דאדרבה ה"ל לאתויי מתניתין ולקמן (דף נא.) פריך שפיר אי ר' נתן מתניתין קתני רצה ברייתא לא קתני רצה משום דר' נתן לא קאי אמתניתין וה"ל לפרשי אבל רבא דקאי אמתני' לא חש לפרש ואע"ג דרבא נקט לישנא דמילתא דרבי נתן אין פ' קנה דהכא קנה דרבי נתן: אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום הכי חזרו. אע"פ שגם תגרי לוד היו לוקחים ולא היה להם לחזור מ"מ חזרו משום תגרי לוד היו מוכרים תמיד במעט

מעט והיו לוקחים בבת אחת: (תוספות)

דף נא - א

משום הכי חזרו אלא אי אמרת מוכר נמי כלוקח דמי מאי נפקא להו מינה כי היכי דעבדי ליה רבנן תקנתא ללוקח הכי נמי עבדי ליה רבנן תקנתא למוכר תגרי לוד לא שכיח דטעו אושפזיכניה דרמי בר חמא זבין חמרא וטעה אשכחיה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל זביני חמרא וטעאי א"ל זיל הדר בך אמר ליה הא שהאי לי יותר מכדי שאראה לתגר או לקרובי שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא לוקח מקחו בידו כל היכא דאזיל מחוי ליה ואמרי ליה אי טעה אי לא טעה מוכר דלא נקט מקחיה בידיה עד דמיתרמי ליה זבינתא כזבינתיה וידע אי טעה ואי לא טעה ההוא גברא דהוה נקט ורשכי לזבונא קרי שיתא ושויה חמשא ואי הוה יחבי ליה חמשא ופלגא הוה שקיל אתא ההוא גברא ואמר אי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויה מחילה אתן ליה שיתא ואתבעיה לדינא אתא לקמיה דרבא א"ל לא שנו אלא כלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית אין לו עליו אונאה ההוא גברא דהוה נקט כיפי לזבונא קרי שיתן ושוי חמשיין ואי הוה יחבי ליה חמשיין וחמשא הוה שקיל אתא ההוא גברא ואמר אי יהיבנא ליה חמשיין וחמשא הויה מחילה אתן ליה שיתן ואתבעיה לדינא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מן בעל הבית אין לו עליו אונאה א"ל רב דימי ישר וכן אמר רבי אלעזר ישר והא אנת תנן כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר מאן הדיוט לאו בעל הבית אמר רב חסדא בצדרייתא אבל מאני תשמישתיה דיקרי עליה לא מזבין להו או לאו בדמי יתירי: **מתני'** אחד הלוקח ואחד המוכר יש להן אונאה כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר ורבי יהודה אומר אין אונאה לתגר מי שהוטל

עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאניתני: **גמ'** מנהגי מילי דת"ר. **ויקרא כה-יד**. וכי תמכרו ממכר לעמיתך אל תונו אין לי

אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר **ויקרא כה-יד** או קנה אל תונו ואיצטר"ך למכתב לוקח ואיצטר"ך למכתב מוכר דאי כתב רחמנא מוכר משום דקים ליה בזבינתיה אבל לוקח דלא קים ליה בזבינתיה אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו ואי כתב רחמנא לוקח משום דקא קני דאמרי אינש זבנית קנית אבל מוכר דאבודי קא מובדי דאמרי אינשי זבין אוביד אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו צריכא: רבי יהודה אומר אין אונאה לתגר: משום שהוא תגר אין לו אונאה אמר רב נחמן אמר רב בתגר ספסר שנו מאי טעמא מידע ידע זבינתיה כמה שויה ואחולי אחיל גביה והאי דזבנא הכי משום דאתרמיא ליה זבינתא אחריית והשתא מיהא קא הדר ביה רב אשי אמר מאי אין לתגר אונאה אינו בתורת אונאה שאפילו פחות מכדי אונאה חוזר תניא כוותיה דרב נחמן רבי יהודה אומר תגר אין לו אונאה מפני שהוא בקי: מי שהוטל עליו ידו על העליונה וכו': מני מתניתין לא רבי נתן ולא רבי יהודה הנשיא אי רבי נתן מתניתין קתני רצה וברייתא לא קתני רצה אי רבי יהודה הנשיא מתניתין קתני לוקח ברייתא קתני מוכר (סימן ז"ב ר"ש) אמר רבי אלעזר אונאה זו איני יודע מי שגאה רבא אמר לעולם רבי נתן היא ותני נמי בברייתא רצה רבא אמר לעולם ר' יהודה הנשיא היא ומאי דשייר במתניתין קא מפרש בברייתא אמר רב אשי דיקא נמי דקתני אחד הלוקח ואחד המוכר ומפרש ליה ללוקח שמע מינה שיוירה שיוירה למוכר שמע מינה איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה לימא רב דאמר כרבי מאיר ושמואל דאמר כרבי יהודה דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר' מ' רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דידעה וקא מחלה

רש"י משום הכי חזרו. שהם היו מוכרין ואינו נהגין בהרחבת זמן החזרה דר' טרפון שהרי אפי' לרבנן לעולם חוזרים: אמאי חזרו. לדידכו נמי מהני ההכחה זמן החזרה דאי טעו אינהו נהדרו בהו: ורשכי. השורי משי שקורין בינדי"ש: קרי שיתא. שא"ל דמייסה ששה זוזים: מבעל הבית. הכשיתין וכלי תשמיש שבו חביבין עליו ואינו מוכרן אלא ביוקר והוה ליה כמפרש יודע אני שיש בו אונאה דלמרינן לקמן אין לו עליו אונאה כך מלאתי בשאילתות דרב אחאי (פ' בהר סי' קיג): כיפי. נומים: הויה מחילה. לאלתר דהוה ליה פחות משתות: ואתבעיה בדינא. בכדי שיראה לתגר: בצדרייתא. בגדי קנבוס העומדים לימכר: מתני' ר' יהודה אומר אין אונאה לתגר. לקמיה מפרש לה: מי שהוטל עליו. מי שנתאנה: הויה לו מעותי. אם נתאנה לוקח: גמ' דאי כתב רחמנא מוכר. שהוה מוזכר בכל תונה: דקים ליה בזבינתיה. כמה נתן בה ובמזיד הוא עושה: זבנת קנית. אם לקחת חפץ המתקיים שכן הוא אלא שכל האלפת המעוטה ביצירה והוה הוא מתקיים לך: זבין אוביד. מכרת חפץ שלך הרי אתה נפסד שזכור המעוטה ביצירה: ספסר. קונה ומוכר מיד תמיד: מידע ידע זבינתיה כמה שויה. הרי לא שיהי בין קנייתה למכירתה: אפי' פחות מכדי אונאה חוזר. אם נתאנה דחייזו תלויין בכך ותקנו בו שיהיו: תניא כוותיה דרב נחמן. דאפי' בכדי אונאה אינו חוזר בו ואין מחזירין לו אונאה מדתלי טעמא מפני שהוה בקי כגון ספסר: קתני רצה. לידו על העליונה: ברייתא. בדרכי נתן: לא קתני רצה. אלא על כרחו קנה ומחזיר לו אונאה: קתני לוקח. היכא דנתאנה לוקח קתני לידו על העליונה כדקתני הויה לו מעותי: ברייתא. כו' יהודה הנשיא: קתני מוכר. דהיכא דנתאנה מוכר הוא לידו על העליונה אבל אם נתאנה לוקח לא: אונאה זו. משנתנו זו: ותני נמי בצדרייתא. כו' נתן רצה ובלוקח ומוכר הוא דלפניו: דיקא נמי. דמתניתין דמוכר נמי ס"ל הכי ומפרש ללוקח ולא פירש למוכר: לימא רב דאמר כו' מאיר. דאמר מהנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אפילו בדבר שבממון: ר' יהודה אומר בדבר שבממון. כגון שאר כסות וכו' נתן למחילה והויה מחלה אבל עונה שהיא זכור הגוף לא נתן למחילה: (רש"י)

תוספות | התנן כשם שאונאה להדין כך אונאה לתגר. פירוש לאפוקי מר' יהודה דאמר תגר אין לו אונאה כשמכר בזול לפי שהוא בקי ואחולי אחיל ליה והאי דזבני הכי משום דאתרמי ליה זבינתא אחריתי כדאמר' בסמוך והשתא פריך שפיר דע' מייירי בהדין מוכר מדתלי תגר בהדין דטעמא ידע וחיל לא שייך אלא במוכר וא' ומ' דמייירי בהדין שמוכר ביוקר ונתאנה לוקח דילמא מייירי בהדין שמכר בזול ונתאנה דהשתא הוי דומיא דתגר וי' דאונאה משמע בכל ענין בין שהוא מאנה | מאנה | בין | שהוא | מתאנה: | (תוספות)

דף | נא | ב

אבל הכא מי ידע דמחיל ושמאל אמר אנא דאמרי אפילו לר' מ' עד כאן לא קאמר ר' מ' התם אלא דודאי קא עקר אבל הכא מי ימר דקא עקר מידי אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמאל האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ע' מ שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה מיתבי הנושא והנותן באמנה והאומר לחבירו ע' מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אנא דאמרי אפילו לר' יהודה הא מני אמר אביי מחוורתא רב אמר כר' מ' ושמאל דאמר כר' יהודה רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש דתניא במה דברים אמורים בסתם אבל במפרש מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתים ידע אני בו שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך במנה ידע אני בו ששוה מאתים ע' מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ת' ר' הנושא והנותן באמנה הרי זה לא יחשב את הרע באמנה ואת היפה בשוה אלא או זה וזה באמנה או זה וזה בשוה ונותן לו שבר כתף שבר גמל שבר פונדק שבר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שברו משלם שברו משלם מהיכא קא יהיב ליה אמר רב פפא בצדרייה דיהבי ארבע למאה: **מתני'** כמה תהא הסלע חסירה ולא יהא בה אונאה ר' מ' אומר ארבע איסרות איסר לדינר ור' יהודה אומר ארבע פונדיונות פונדיון לדינר ור' ש' אומר

רש"י | מי ידע. דלכא אונאה הוא סבור דאין בו אונאה: דולאי עקר. בשעת התנאי עוקר דברי תורה שהטילה עליו שאלו כסות ועונה זה עוקר החובה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן מתנה בעלמא הוא: אבל הכא מי ימר דעקר. שמה ל' יהא בו אונאה: אין לו עליו אונאה. כדפרישית דמי ימר דעקר: שאין בו אונאה. אם אמר לו בלשון זה אין זה לשון מחילת אונאה אלא לשון תביעת אונאה דע' מ שאין בו אונאה אמר והכי יש בו ומקח טעות נמי הוא ולא רלה לחזור חוזר לגמרי: הנושא ונותן באמנה. מוכר במה שחולק וכן לי המעות לזמן פלוני והנני סומך עליך ונותן לו שבר טרחו כדלקמן: אין לו עליו אונאה. לומר יותר היה שוה ואם מכר זה בדמים רבים אין זה יכול לומר לא אתן אלא דמיו: מחוורתא כו'. ורב מוקי לה כרבי יהודה דלפי' היכא ללא ידע ומחיל נמי אמר: סהם. ע' מ שאין לך עלי אונאה ללא ידע דנחיל: מפרש. שפירש לו יודע אני שיש אונאה ואני מוכרו לך ע' מ שאין לך עלי אונאה דבהא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים דלמי לשאר וכסות: במה דברים אמורים. דיש אונאה ליה על זה: סהם. מוכר: אבל במפרש. כגון מוכר כו': הנושא ונותן באמנה כו'. כדפרישית: הרי זה לא יחשוב לו את הרע באמנה ואת היפה בשוה. להיות לו המתנה טעות היפה בשכר טרחו כגון היה לו שני ינות יפה שיש לו עליו קופלים ללקוח בבת אחת והרע שאינו נמכר אלא בחנות לא יאמר לו הרי לך יפה בשווי ע' מ שתמכור לי הרע בחנות כמה שחולק וכשימכר תן לי מעות שניהם ופוטור עלמא דמתנתה מעות של דמי היפה מלכת שבר טרחו על הרע והוי כרבייה: אלא או זה וזה באמנה. ויתן לו כדרך הנותן באמנה ששכר קצוב היה להם כדמפרש לקמן ארבעה למאה: או זה וזה בשוה. והשכר יהא של מקבל: ונותן לו שבר כתף שבר גמל. אם נתן באמנה כשיבואו לחשבון וינה לו שבר כתף המוליכו מיתו לחנות ואם הוצרך לגמלים נותן לו שבר גמל: כדלר' מ'. מוכרי צנדי קנינים ששכר קצוב להם ליתן ארבעה למאה למי שטורח במכירתו: מתני' כמה תהא הסלע חסירה. מטעם היולא והמדין הוא שזוקח וחסר כמה תחסר ואם הוליצה לא תהא אונאה: ד' איסרין. כלכל: איסר לדינר. והוא אחד מכ"ד בו ד' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדיון שני איסרין ובגמ' מפרש מאי שנה דגבי שאל סחורה אמרי' שאת וכלא יאן אומרים כך ויאן אומרים כך: ארבעה פונדיונים. אחד משנים עשר: (רש"י)

תוספות | הכא מי ידע דמחיל. וב' הכותב (כתובות דף פד. ושם ד"ה וסבר) דפסיק רב אם מתה אינו יורשה ומריך וסבר רב נתנו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה התם נמי לא ידע שתמות אשתו קודם שימות וא' ב' אע"פ (שם דף נו. ושם) דפריך טעמא דבכתב הא על מה אינה יכולה למחול לכתובה והא סבר ר' יהודה דבממון נתנו קיים ולישני דכתובה לא ידע דמחלה דאימור היא תמות קודם וי' דהתם פריך לשמואל דלא מפליג א"ר פריך לרבי דאמר בסמוך מחוורתא רב דאמר כר' מ' א"ר מ' כיון דקלה בעיני להוציאה ידעה ומחלה: אבל הכא מי ימר דעקר. וב' ק' דמכות. (דף ג. ושם ד"ה ושמואל) דפריך לשמואל מאונאה לשיעורית התם לשיעורית נמי לא ידע דעקר דאימר יפרע לו קודם שביעית: על מנת שאין כו'. פ' רש"י' אני מבטיחך שאין בו אונאה ויש בו אונאה והוי גס מקח טעות וקשה דב' ק' דמכות (שם) מדמהו לעל מנת שלא תשמטוהו שביעית דמשמטתו שביעית והתם לא שייך האי טעמא אלא הוי טעמא שאין לו כח להתנות שלא תחול שביעית על המלוה וי' דלא מדמי אלא כי היכי דגבי אונאה יש חילוק בין לשון שאין עליו לשאין בו ה"ג גבי שביעית יש חילוק בין לשון זה ולשון זה ורבינו שמאל מפרש דע' מ שאין בו אונאה משמע על מנת שלא יחול איסור דלא תנו על המקח וע"כ הוא חל והשתא הוי ממש דומיא דשביעית: הנושא ונותן באמנה. פ' רש"י' שמאמינו שימכרונו כמו שיוכל אין לו עליו אונאה והריחו וההפסד למשלחו וקשה דאין שייך לשון אונאה על זה ועוד אי שליח לא קבל עליו אחריות פשיטא שהריחו וההפסד למשלח ואי קבל השליח עליו אחריות וההפסד א"כ יש לו עליו אונאה ונראה דנושא ונותן באמנה היינו שמאמינו בכמה קנה ונותן לו כך ויותר מעט והשתא שייך שפיר אין עליו אונאה: במה דברים אמורים בסתם. ר"ח פסק כרב דהלכתא כרב באיסורי. תימה דהא לא פליגי אם מותר לעשות כן אלא פליגי אם חייב להחזיר האונאה והלכה כשמאל בדיני ובשאליות דרב אחאי פירש בהר סיני. פוסק רב משום דהך ברייתא קאי כותיה דמפליג בין סתם למפרש ואתיא לדידה שפיר כר' יהודה אבל לשמואל לא מתוקמא לא כר' מ' אפילו כר' מ' דלא ידע דעקר: לא יחשב את הרע באמנה. פ' רש"י' שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרונו בחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה בשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בשביל שטורח לו למכור הרע בחנות ממש מעט וזהו רבית וקשה דב' (לקמן דף סה.) ה"ל לאתויי ולא הכא ותו דבתוספתא (פ"ג) מתניא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שברו משמע שמקודם כבר היה לו שברו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דברים ב' דינרים ה' היפין שוה כל אחד דינר וחצי וחמשה הרעים אינן שווים כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמינך כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח ולא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחצי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בשביל שגם היפים נתן לו בדינר דינר והוי אונאה אלא או זה וזה באמנה פירוש אם ימכרו כולם יחד יחשב כולם דינר וחצי כפי' ששוים אם ימכור רעים לבדם יחשב כל אחד דינר ואם ימכור רעים לבדם יחשב כל אחד בדינר וחצי וגם יחשב שבר כתף כו' שבר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שברו פ' המוכר הראשון שקנאם תחלה ממנו: איסר לדינר. וא' והאמר רבא (לקמן דף נו.) כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי' דהכא בתורת מטבע נתנו ולא בתורת משקל: שני פונדיונים לדינר. והא דלא אמר מעה לדינר משום דרבי יהודה נקט פונדיון קאמר איהו שני פונדיונים וא' תקשה לרב דאמר שותף מקח שנינו ולא שותף מעות דהכא לר' שמעון אם מוכר סלע שוה כ' מעות בכ"ד הוי אונאה והיינו שוה ה' בו' דהוי לרב ביטול מקח ובגמ' מוקי מתני' דלעיל כר' שמעון ואפי' לשמואל דאמר שותף מעות שנינו תקשה דבשותף מקח מודה דהוי נמי אונאה וה"ק ב' פונדיונות לדינר הוי אונאה אבל ב' פונדיונות פחות פרוטה הוי מחילה אע"ג דאכתי הוי שותף מקח וי' דמייירי שמכר לו סלע שוה כ"ד מעות בסלע ונתן לו סלע שחשך ד' מעות דהיינו שותף מקח מיהו לעיל פ' טעם דמ"ד שותף מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי בחפץ שצריך שומא ולא במעות והכא הטעות והאונאה הוי בסלע: (תוספות)

נד - א

שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשלחני בכפרים עד ערבי שבתות אם היה מכירה אפי' לאחר שנים

עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא תרעומת ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: **גמ'** ורמינהי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא תנא דידן קא חשיב ממטה למעלה תנא ברא קא חשיב מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא פליגי אמר רבא מאן תנא טלית ר"ש היא אביי אמר טלית עד שתות מחיל איניש דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכרסיך סלע כיון דלא סגי ליה לא מחיל גופא עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על כן מוכרה בשויה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל בדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור (להוציאה) הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא להרג מפני שמרמין בה את אחריים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר מר בסלע עד שקל בדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא בדינר עד רובע אמר אביי מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דיקא תני רובע ולא קתני רביע ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור (להוציאה): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים פחות מכן יקוף יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקוף יתר על כן יקוף רבי אמי אמר פחות מכן יקוף יתר על כן יקיים מיתבי

רש"י שמונה פונדיונות. פחות כפאר אונאה: בכרכים. שיש שם שולחני עד כדי שיראה לשלחני: בכפרים. שאין שם שולחני: עד ערבי שבתות. שאל להוציאה בערב שבת כסעודה שבת אחי יעד אם יוכל להוציאה ויקבלה ממנו: ואם היה. הנתון מכינה: אפילו לאחר י"ב חודש כו'. בנמרה פריך הא אמרת עד ערבי שבתות: ואין לו עליו אלא תרעומת. מפרש בנמרה: ונותנה. בחילול מעשר שני ובגמ' מפרש אם בשויה אם בסלע יפה לפי שאינה מזה ז' של פוסלי מטבע בשביל חסרון מעט אלא נפש רעה: גמ' ורמינהי כמה תהא סלע חסירה ויהא בה אונאה. אלמא כהני שיעורי הויא אונאה ומתני' קתני ולא יהא אלמא כהני שיעורי לאו אונאה היא עד דליכא טפי: אמר רב פפא. לעולם אימא לך כהני שיעורי הויא אונאה ולא יהא דמתני' לאו אשיעורא קאי אלא אפחות מכשיעור קאי: מלמטה למעלה כהני שיעורי לאו אונאה היא עד דליכא טפי: אמר רב עד כמה יוכל להוציאה עד שפחתה שיעור כך וכך ומכיון שהגיעה לשיעור הזה יהא בה אונאה: והנא כדל. דנקט ויש בה: מלמעלה למטה אפחות. סלע שפחתה כמה פחתה להיות בה אונאה מפרש כל פחיתה גדולה שבה כגון שבע איסרות או שש או חמש הויא אונאה עד ד' והיא ככלל אבל לתנא דידן אין להכנסה בכלל לא יהא ועל כרחק לא מיתוקמא אלא כהני: סהם סחורה דהגן בהו לעיל (דף מטו) פחות למקח: ר"ש הויא. לגבי סלע אית ליה פחות: עשיק לגבי. ה"ל דלכסות גופא וצדיק ביוקרי: וכו' לכרכים. למחלף לא תקנה אלא בשווי: עשיק. לון יוקרי הוא וצדיקו באיזו נשך (לקמן דף עג). באחרת לאמימר עשיק עפלה: כיון דלא סגי ליה. שאינו יוצא בהוצאה: יתר על כן מוכרה בשווי. לקמיה מפרש לה יחירה על כן שאל פחתה כדי אונאה: מוכרה בשווי. בסלע יפה: בסלע עד שקל. סלע הטוב ופוחת והוכר עד שקל מותר לקיימו שאין עשוי לרמות בו בני אדם למכורו בסלע יפה לפי שפחתה שלו ניכר אבל משפחתה משקל לא יקיימו לפי שבה לרמות ולמכורו בתורת שקל שאין פחתה שלו ניכר לגבי שקל מתוך שהוא רחב כשהחילה היה סלע חסר משקל שקל הוא מטבע שקל חסר מטבע שקל ודינר מטבע קטן אסור מהם יש בשקל: בדינר עד רובע. ואם היה דינר נפחת עד שעמד על רובע מותר לקיימו קס"ד רובע דינר קאמר ולקמיה פריך מאי שנא סלע דלא מצי לשהויי אלא עד חזיו ודינר עד רובע משקל ועמד על פחות מרובע לא יקיימו דלתי לאפוקיה כדכונן: פחות מכלן איסר אסור. לקמיה מפרש: וז' אפחות אסור לקיימה לא התייר לו שימכרנה כדמיה לא לתגר: ולא לחרם. אדם אנס: ולא להרג. רוחה: שמומין בה את אחריים. ומיראה יקבלה מידם ביפה: רובע שקל. מטבע קטן שקל חסר דינר והוא הקרוי בנמרה סלע מדניה: למה ליה למתלייה לדינר בשקל. לימא בדינר עד חצי זוז: דלתי משקל. אם פחתה השקל עד חזיו ונעשה דינר: מותר לקיימו. ולהוציאו בדינר: דינר הבא מסלע אסור לקיימו. אפי' להוציאו בדינר דמתוך שהוא בה מטבע עבה ורחבה טועין בו לאמרו בשקל ואתי לקבולי בתורת שקל: מאי קאמר. הא ליכא למימר פחות מוכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איזיא איסר אפילו משהו נמי דהא אמר בסלע עד שקל וכו' לא: יתר מכדי אונאה. לר"מ כדלית ליה לרבי יהודה כדלית ליה: אסור להוציאה. ביפה: מטמאה. מקבלת טמאה מעתה שיהי עשה כלי: יקוף. והכנסה לשנים דלתי לאפוקיה בשקל: יתר על כן יקיים. דלגבי סלע מנכרה פחיתה ולא מחליפה בסלע: (רש"י)

תוספות תנא דידן קחשיב מלמטה למעלה. דאין אונאה עד ד' איסרין ולא עד בכלל דבד' איסרין יש אונאה דבגמרא אמרין מאן תנא טלית ר"ש היא דאמר ח' פונדיון והיין אונאה: ותנא ברא קחשיב מלמעלה למטה. אי גריסין בברייתא עד כמה אתי שפיר דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד ועד בכלל אבל אי לא גריסין עד לא הוה פריך למימר דחשיב מלמעלה למטה אלא כמשמעו כמה היא אונאה ד' איסרין ואגב דקאמר לתנא דידן מלמטה למעלה נקט לתנא ברא מלמעלה למטה: עשיק לגביך. וא"ת התייבא נתאנה לוקח נתאנה מוכר מאי איכא למימר והתייבא כסות פירות מאי איכא למימר וי"ל דלא פלוג רבנן ועי"ל דעיקר הטעם הוה סלע כיון דלא סגי לא מחיל: ולא קתני עד רביע. ואע"ג דרובע מצי למחוי נמי רובע דינר כדתנן בפ"ק דכריתות (דף ה). בו ביום עמדו ברבעתיים והיינו רובע דינר כדפי' התם וכן אמרין התם גר שנתגיייר צריך שיפריש רובע לקינו מ"מ אי מיירי הכא ברובע דינר ה"ל למיתני רביע דלא נטעי ברובע שקל: אמר אביי פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור להוציאה פריש"י ביפה וא"ת פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל דמירי אפי' בדעתו להחזיר האונאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אונאה מותר להוציאה ביפה ובלבד שיחזיר האונאה אם יתבענו הלא קודם שיראה לשלחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אונאה מוכרה ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר אונאה משום דהוי לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוציאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כר"מ ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור להוציאה אפילו בשויה וסבר כמ"ד בסמוך יתר על כן יקוף אבל פחות מאיסר שרי דלהפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומצי נמי סבר רבא בין כמ"ד יקוף בין כמ"ד יקיים: יתר על כן יקוף. ולא ימכרנו לתגר מצי נמי קאי אפחותה יתר מכדי אונאה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרים אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנה לתגר לא קאי אלא אבסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל אפילו פרוטה אסור לקיימה ואהא קאי לא ימכרנה לתגר כו': (תוספות)

יתר על כן מוכרה בשויה מאי לאו שפחתה יותר מכדי אונאתה לא יתירה דאכתי לא פחתה בכדי אונאתה מוכרה בשויה מיתבי עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל מאי לאו דפחית פורתא פורתא לא דנפיל לנורא ואפחות בחדא זימנא אמר מר יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו ורמינהי לא יעשנה משקל בין משקלותיו ולא יזרקנה בין גרוטותיו ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו ובצואר בתו אלא או ישחוק או יתוך או יקוף או יוליך לים המלח אמר ר' אלעזר ואמרי לה רב הונא אמר ר' אלעזר לא קשיא כאן באמצע כאן מן הצד: עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות: מאי שנה בסלע דמפליג ומאי שנה בטלית דלא מפליג אמר אביי כי תנן נמי מתני' בטלית בכרכין תנן רבא אמר טלית כל איניש קים ליה בגוה סלע כיון דלאו כל איניש קים ליה בגוה אלא שולחני הלכך בכרכים דאיכא שולחני עד שיראה לשולחני בכפרים דליכא שולחני עד ערבי שבתות דסלקין לשוקא: ואם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש כו': היכא אי בכרכין הא אמרת עד שיראה לשולחני אי בכפרים הא אמרת עד ערבי שבתות אמר רב חסדא מידת חסידות שנו כאן אי הכי אימא סיפא אין לו עליו אלא תרעומת למאן אי לחסיד לא קבולי ליקבלה מיניה ולא תרעומת תיהוי ליה ואלא להאיך דקבלה מיניה ולבתר דמקבלה מיניה תרעומת תיהוי ליה ה"ק הא אחר אע"פ שאין מקבלה הימנו אין לו עליו אלא תרעומת: ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: אמר רב פפא ש"מ הא מאן דמוקיע אזוי מיקרי נפש רעה והני מילי הוא דסגי להו מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה בא לפורטה פורטה בשויה בא לחללה מחללה ביפה מאי קאמר הכי קאמר אע"פ כשבא לפורטה פורטה בשויה כשהוא מחללה מחללה ביפה למימרא דסבר חזקיה דמזלזלינן במעשר שני והאמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פורטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעותיו מאי ביפה בתורת יפה דתרי זילי לא מזלזלינן ביה גופא אמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פורטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעותיו מיתבי התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש

רש"י יתר על כן מוכרה בשויה. לעיל קתני לה גבי סלע שפחתה מוכרה בשויה לפי דמיה ולא ביפה אלמא מותר לקיימה: יתר על כן. על כתי אונאה דלא פחתה כדי אונאה לכל חד וחד כדלית ליה: מוכרה בשויה. ביפה: מאי לאו דפחת' פורתא פורתא. וקאמר מותר לקיימה עד שקל אלמא לא מהלפתא בסלע ותיובתא דרב הונא: גרוטותיו. שברי כלי כסף: ה"ג או יקוף או יתוך. לשון תכנה ולא גרסינן יתחוד: דאמנע. דקבנה דמשנהבה לא כגויא: מן הצד לא יקבנה. לפי שהרמאי שימלאנה יקוף אותה כשיב עד שזיזיא את הנקב ומרמה בה את האחרים וזיזיאנה בשקל: דמפליג. בין כפרים לכרכים: ומאי שנה טלית דלא מפליג. דקתני בכדי שיראה לתגר או לקרובו לא שנה כרך לא שנה כפר: דסלקין לשוקא. לקנות כרך כעדות שבת: מלת חסידות. וה"ק אם חסיד הוא מקבלה: למאן. מי המתירעס: אם לחסיד. קאמר דיש לו תרעומת על המחזיר מי פורשו לקבל שיתרעס טוב לו שלא יקבלנה משקבלנה וזיזיא דיבה על חבירו: ואחר שאינו חסיד. ולא רעה לקבלה אין ליה עליו אלא תרעומת דליהו הוא דלפסיד אנפשיה שלא החזירו בזמנו: דמוקי אזוזא. מעמיד עצמו מלקבלם כשמואל בהם פגם: מסייע ליה. מתני' דקתני נותנה למעשר שני: בא לפורטה. בא להחליף סלע חסירה בפרוטות: פורטה בשויה. לפי הסדרה ולא ירמה את חבירו לפורטה ביפה: בא לחללה. לחלל מעשר שני עליה: מהלל עליה. מעשר בדמי סלע יפה: ביפה. כאילו היה יפה: מאי קאמר. בא לפורטה פורטה בשויה מתנימין אחא לאשמועינן דכיון דפחתה כדי אונאה חסור להזיזיא ביפה: ה"ק. אע"פ כשבא לפורטה בירושלים בפרוטות ליקח סעודת מעשר על כרחו יפרטה בשויה ולא ביפה אפילו הכי סלע שמה שאינה אלא נפש רעה וכשיחלל מעשר עליה מחלל ביפה ואשמועינן חזקיה דמתני' דקתני נותנה למעשר שני כאילו היא יפה קאמר: דמזלזלינן. ללמנע דמי פדיונו: שאין בו שוה פורטה. ואין בו כח לתפוס פדיונו שיתן פורטה ויחללה כדאמר לקמן ממעשרו ולא כל מעשר כו': אומר הוא וחומשו. שאני כריך להוסיף עליו: יהא מחולל על מעות הראשונות. שחיללתי עליה מעשר שני ועודן בידי יהא אף זה מחולל על אותו מעשר: שאי אפשר לאדם ללמנע מעותיו. לחלל בשווין דלמנעם שהוא ירא מלפחות ונמנע אוכלו בלא חילוף הוא מוסיק על דמיו הלכך פחות משוה פורטה זה מחלל על אותו עודף אלמא לא פריקין דלמנעם וכ"ש פחתה: בתורת יפה. בשויה וה"ק כש כשבא לפורטה בירושלים לא יקבלה הימנו להדיא אלא בשויה ויש מזלזלינן דממיה יותר מכדי פחתה כך כשבא לחללה מחללה בשויה דמים פחותים: בתורת יפה. משחלל עליה כפי דמיה ודאין שלה כך לא יחלל על זו אלא בדמים ודאין שלה: דתרי זילי לא מזלזלינן ביה. דאע"ג דתנן נותן למעשר שני חד זילתא אשמועינן דמהחלל על סלע חסירה ולא אמרינן הכי הוא באסימון או כעמות הניתנת באסימון אבל תרי זילי לחלל עליה מעשר בדמי סלע יפה לא: ביכורים. הוקפו לתרומה דקרינהו רחמנא תרומה דלמר מר (מכות דף זי.) ותרומת ידך אלו ביכורים: חייבין עליהן מיתה. זר או כהן טמא האוכלו במזיד: וחומש. זר האוכלו בשוגג דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' (רש"י)

תוספות והתקנה. אם צריכה מעשה כמו חיתוך אתי שפיר דנקט התקנה דמידי דמחוסר מלאכה אין טמא במחשבה כדאמרינן במרובה (ב"ק דף סו:) ואי אינה צריכה חיתוך הוי התקנה לאו דוקא דכל הכלים יורדים לידי טומאתם במחשבה: שיהא שוקל בה משקלות. וא"ת דהכא משמע שעושי משקל בשל מתכת ובהמוכר את הספינה (ב"ב דף פט:) ושם ד"ה (ולא אמרינן אין עושי משקלות משל מתכת וי"ל דדוקא לשקול בשר ושמן שהלחלוהו נדבק בהם ומתיבש ומכביד אסור אבל לשקול בהם כסף וזהב שרי אלא צריך לחופן בעור שלא ישחוק כדאיתא פ' המביא תניין (גיטין כב.) ושם) שלשה עורות הן כו' כדי לצור בו משקלות קטנה והיינו של מתכת דמחפים אותה בעור: נותנה למעשר שני. אחסרה כדי אונאה קאי ונותנה למעשר שני בשויה ואינו חושש משום אסימון דשם מטבע יש עליה דמי שאינו לוקחה בשויה בתורת מטבע כי אם כסו נסכא אינו אלא נפש רעה ורב פפא בא להוסיף אפילו שאר מטבעות מסייע ליה לחזקיה דאמר מחללה ביפה פ' כאילו מתחילה היתה כן ולא חסרה דהיינו בשויה דאי ממתני' ה"א נותנה למעשר שני בפחות משויה משום דנפש רעה אינו מקבלה בשויה בתורת מטבע וקמ"ל דלא מיקרי אסימון משום דמי שאינו לוקחה אינו אלא נפש רעה קמ"ל חזקיה דמחללה ביפה כאילו היתה מתחילה כך דכ"ע הכי שקלי לה והיינו בשויה ממש ופריך דאין לצמצם ולחלל בשויה ומשני בתורת יפה כלומר שמחלל בפחות מעט משום דאין יכול לצמצם כמו ביפה שמחלל כמו כן בפחות מעט והרב רבי יצחק בן הרב ר' מאיר מפרש דקאי אפחות מכדי אונאה ונותנה למעשר שני בסלע שלם שאינו אלא נפש רעה מי שאינו מקבלה בסלע שלם מסייע ליה לחזקיה דאמר אע"פ שפורטה לשולחני בשויה ולא בסלע שלם לפי שהוא מדקדק יותר אפי' הכי מחלל ביפה בסלע שלם דאזלינן בתר שאר בני אדם שאינם מדקדקים ומקבלין אותה בסלע שלם והשתא הוי ביפה כשמענו ופריך והא אמר חזקיה לפי שאי אפשר לצמצם ומשני בתורת יפה כלומר פחות מעט מסלע שלם כמו אם לא חסרה כלל היה מחלל עליה פחות מעט וקא משמע לן חזקיה דמחללה ביפה דאי ממתני' ה"א נותנה למעשר שני. בשויה כמו שיתן עליה שולחני לפי שאינו אלא נפש רעה למי שאינו מקבלה בשלם א"כ לא הוי אסימון והריב"ן פ' נותנה למעשר שני בסלע שלם אותה שחסרה כדי אונאה וקשה דאמאי הוי נפש רעה אותו שאינו מקבלה הלא חייב להחזיר האונאה: (תוספות)

ואסורים לזרים והן נכסי כהן ועולים באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובכורים מה שאין כן במעשר מאי מה שאין כן במעשר לאו מכלל דמעשר בטיל ברובא ואם איתא דחזקה הוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל וממאי דמה שאין כן במעשר דבטיל ברובא דלמא לא בטיל כלל לא מצית אמרת הכי דלגבי תרומה חומרי דתרומה קתני קולי דתרומה לא קתני והא קא תני והן נכסי כהן לא סלקא דעתך דתניא בהדיא מעשר שני בטיל ברובא ובאיזה מעשר שני אמרו במעשר שאין בו שוה פרוטה ושנכנס לירושלים ויצא ואם איתא לדחזקה ליעבד ליה לדחזקה וניחל ליה על מעות הראשונות דלא פריק וניתו מעשר דאית ליה ונצטרפינו דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי וניתו דמאי דלמא אתי לאתויי ודאי וניתו שתי פרוטות ונחלל עלייהו מעשר בפרוטה ומחצה ונחלל האי על היאך יתירא מי סברת פרוטה ומחצה תפסה שתי פרוטות לא פרוטה תפסה פרוטה וחצי פרוטה לא תפסה הדר הויה ליה דאוריית' ודרבנן דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי וניתו איסר דלמא אתי לאתויי פרוטות ושנכנס לירושלים ויצא ואמאי וליהדר ונעיליה בשנטמא ונפרקיה דאמר ר' אלעזר מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו

רס"ו ואסורים לזרים. כלל יחלל ואטריד למתנייה משום דנעו למתנייה מה שאין כן במעשר דאפי' אויסר ליכא: והן נכסי כהן. לקדש בהן את האשה משא"כ במעשר שהם משנה כרבי מאיר דלמרא מעשר ממון גבוה הוא והמקדש בו לא קודש: וטעוניה רחמי' ידים. לפיכך שהידים טמאות שניות גזרו בהן רבנן ושני עושה שלישי בתרומה מה שאין כן במעשר שאין טעון רחמי' ידים לפיכך דלמרא מר גטול דיו לפיכך היה זה מגסי הרוח והכי מוקמי' לה בחגיגה בפ' שני (דף יח:): והערה שמש. לשומאה דאורייתא משא"כ במעשר דלמרא מר טבל ועלה חובל במעשר ומקרא ילפינן לה ביבמות בפרק הערל (דף עז:): ועלוין בחדא ומאה. כריכין אחד ומאה לבטל ואין בטולין כרוב משא"כ במעשר דבטיל כרוב ולא דעי אחד ומאה ועל כרחך במעשר שאין לו תקנתא לא בפדייה ולא להעלותו לירושלים קאמר דלי אית ליה תקנתא אמור רבנן דבר שיש לו מתירין לא בטיל והכא כגון שנטמא דלית ליה תקנתא דכתיבה ואין בו שוה פרוטה דלמא דבר פדייה הוא אם איתא לדחזקי' כו': דלגבי תרומה. משנה זו במסכת בכורים (פ"ב מ"א) שגויה הלכך השיבוהא דיהה קא מני ואולי דלמא קולי דיהה שיהא היא עולה ומעשר אינו עולה: לא ס"ד. דלא בטיל כלל אלא ודאי בטיל כרוב קאמרי: ושנכנס לירושלים ויאל. לקמן מפרש דלית ליה תקנתא לא בכתיבה ולא בחילול: דלא פריק. לא פדה מעשר עד הנה שיהו מעות מעשר בידו: וניתו מעשר. שוה חצי פרוטה: ונכנס. ויבאנו אל המעורב ויאמר המעורב זה מחוללים על פרוטה זו ואשהכח דיש לו מתירין: דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי. להפסוק פרוטה זו כקדושה מעשר שהמעורב מן התורה בטל כרוב דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דלמרא היכא דיש לו מתירין לא ליטול הלכך אין אויסר מעשר כזה אלא מדרבנן הילכך אין מטריף עם זה להפסוק פדיונו נמלא שוה חצי פרוטה שהביא נאכל כלל חילול אבל דחזקה מעות הראשונות ככר נתפסו: וניתו. חצי שוה פרוטה דמעשר שני של דמאי הלכך מעט הארץ דלמאוסו ופדיונו דרבנן דמלאורייתא כל אדם נאמן על המעשרות: דלמא אחי לחותיו ודאי. ואז נמלא שוה חצי פרוטה שאינו מעורב נאכל כלל חילול: וניתו שתי פרוטות. ויחלל עליהן מעשר שוה פרוטה ומחצה. ונחלל ליהאי מעורב על היאך חצי פרוטה יתירא דהויה ליה כדחזקה: מי סברת שוה פרוטה ומחצה. מעשר: תפסה שתי פרוטות. כקדושה דנמלי היאך לאיטרופי בהדייהו שכבר נתפסו: פרוטה תפסה שוה פרוטה. מן המעשר: חצי פרוטה. הותר במעשר: לא תפסה. לפרוטה שניה ואל' המעורב בו ליטרף להטיל הדר הוה ליה דאורייתא ודרבנן ואם באת לומר דחזקה נמי היכי משכחה שיש ערוף על ידי מי נתפס משכחה ליה במחלל מעשר בסלע שלם או בשקל או באיסר שאפי' לא היה המעשר שווה אלא שלש פרוטות נתפס כל האיסר: וניתו אויסר שלם. ויחלל עליו מעשר כפחות ממנו: גזירה דלמא אחי לחותיו ב' פרוטות. ומעשר בפרוטה ומחצה ונמלא שוה חצי פרוטה נאכל כלל חילול הלכך טוב בו שיבטל כרוב: ולעילוייהו. עם הערובתו ויחללו בירושלים: וניפקיה. קס"ד כיש בו שוה פרוטה נמי קאמרי: (רס"ו)

תוספות ואסורים לזרים. פרש"י דמשום מעשר קתני לה לאשמעי' דאפי' איסורא ליכא ומיהו במסכת חלה (פ"א מ"ט) לא מצינו לפרשו הכי דתנן התם החלה והביכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורים לזרים ולא קתני מה שאין כן במעשר וי"ל כדמפרש בירושלמי ואסורים לזרים אפילו חצי שיעור או דאורייתא או דרבנן דפליגי רבי יוחנן ור"ל בפרק בתרא דינמא (דף עד.) ואין לפרש דאסורה לזרים אפי'. על ידי פדיון דבפרק הערל (יבמות דף עד.) אמר אין לה פדיון שיריה: ועולה באחד ומאה. בספרי דרש מפקדו ממנו דתרומה עולה באחד ומאה וערלה וכלאי הכרם באחד ומאתים דמתוך שכפל איסורו כפל עלייתו ואסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא תרומה וערלה וכלאי הכרם בטלים ברוב ביבש ובלח בס' כשאר איסורין דבפרק הזקין (גיטין דף נד:) גבי נפלו ונתפצעו קאמר והא הכא דמדאורייתא בטל ברוב ובפ' כל הבשר (חולין דף קטו:) ושם ד"ה ומה ובפ' כל שעה (פסחים דף כד:) ושם יליף איסור הנאה בבשר בחלב מק"ו דערלה ולא פריד מה לערלה שכן צריכה אחד ומאתים להתבטל ובפרק הערל (יבמות ד' עד:) דחשיב מחפ"ז דהוי בתרומה ולא במעשר ולא חשיב אחד ומאה והתם נמי. אמר ר' יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה: באחד ומאה עולין. מאיסור היתר ולוקחים מדה אחת ונותנים לכהן כדתן במסכת ערלה (פ"ב מ"א) תרומה ותרומת מעשר עולין בק"א וצריך להרים הערלה וכלאי הכרם במאת' אחד ואין צריך להרים וטעמא דצריך להרים טפי בתרומה מבשאר איסורים מפרש בירושלמי משום גזל השבט פירוש כהן: (לעיל) והן נכסי כהן. שיליה בכורים תנן למא אמרו נכסי כהן ליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה משא"כ במעשר דתנן בפרק קמא דמ"ש (מ"ז) אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ממועות מעשר שני ותימה דבפ' בתרא דמעשר שני (מ"ב) תנן לא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת משמע הא לחי דומיא דמת שרי אלמא שרי ליקח בנדים וי"ל דהיא דבפרק בתרא דמ"ש (מ"ב) אתיא כר' יהודה דאמר ממון הדיוט הוא אי נמי תרויהו כר' יהודה ובגדים דוקא שהגוף נהנה מהם שרי אבל עבדים איסורים מיתורא דקראי אי נמי תרויהו כר' מן התורה שרי לקנות כל מילי ומדרבנן הוא דאסור והא דאמר בירושלמי לא נתתי ממנו למת למאי אי ליקח ארון ותכריכין הא לחי נתתי בתמייה אלא לסיכה ההיא דרשה אסמכתא בעלמא היא למאי דאסירא מדרבנן ומוקי לה בסיכה אבל אמת הוא דאתא למעוטי ארון ותכריכין כדתנן בשיליה פירקין דמעשר שני והא דאמר פרק הערל (יבמות דף עד.) ושם) מנין למעשר שני שנטמא שמוט לטוח ממנו שנאמר לא נתתי איזהו דבר ששוה לחיים כו' ויאמא לארון ותכריכין ה"פ להא לחודיה אבל סיכה אסורה שמבערו בטומאה היו כמו אכילה ומשני ממנו מגופו של מעשר משמע [וע"פ תוס' יבמות עג. ד"ה נכסי]: וטעונין רחיצת ידים. אפילו למגע דאילו לאכילה אף למעשר טעון כדאמר בפ' השוחט (חולין דף לג:): כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר במעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרין: הוה ליה דבר שיש לו מתירין. וא"ת תרומה נמי יש לו מתירין בשאלה כדאמר בפ' הנודר (נדרים דף נט.) וי"ל כדאמר התם מי הוי מצוה לאתשולי עלה אי נמי שנתנה לכהן שאינו יכול לשאול עליה עוד שאינה ברשותו: דלמא אתי לאתויי ודאי. וא"ת בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) קאמר רבי שמעון שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ואמר לי רבי טרפון לך וקח בשוק ועשר עליו ולא גזרינן דלמא אתי לאתויי ודאי וי"ל דהתם ליכא למגדר דלמא אתי לאתויי ודאי ידידע שפיר דאין מפרשין מן החיוב על הפטור אבל הכא לא אסיק אדעתיה דלא מצטרפי דאורייתא ודרבנן: דלמא אתי לאתויי פרוטות. וא"ת והא דתנן (מ"ש פ"ב מ"ח) הפורט סלע ממועות מ"ש אלמא מחללין מעשר על פרוטות וא"א לצמצם שישוה מעשר לפרוטות שלמות וא"כ אותו פחות משוה פרוטה אוכל בלא חלול וי"ל דמייטי איסר בהדיהו וא"ת דלמא מייטי פרוטות לבד כדגזר הכא וי"ל דהתם לא טעי ידידע דחצי פרוטה לא תפסה אבל הכא טעי דלא מסיק אדעתיה דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי: ליהדר ולעילוייהו. לעיל גבי אין בו שוה פרוטה לא פריק הכי דאיידי ברחוק מירושלים הרבה ומקרי בהכי אין לו מתירין אבל הכא דקתני משנכנס לירושלים ויצא משמע אפי' לא יצא אלא פסיעה

פסיעה אחת ואמאי ולעילוייהו: (תוספות)

אפילו בירושלים שנה' [דברים יד-כד] כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר [בראשית מג-לד] וישא משאת מאת פניו אלא בלקוח בכסף מעשר שני לקוח בכסף מעשר נמי ליפקריה דתנן הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה כרבי יהודה דאמר יקבר אי רבי יהודה מאי איריא יצא אפילו לא יצא נמי אלא לעולם בטהור ומאי יצא דנפול מחיצות והאמר רבא מחיצה לאכול דאורייתא מחיצות לקלוט דרבנן וכי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות לא גזרו רבנן לא פלוג רבנן בין איתנהו למחיצות בין ליתנהו למחיצות רב הונא בר יהודה אמר רב ששת חדא קתני מעשר שני שאין בו שוה פרוטה שנטמא לירושלים ויצא אמאי וניהדר ונעיליה וניכילה דנפול מחיצות ונפקריה האמר רבא מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות כי ליתנהו למחיצות לא גזרו רבנן לא פלוג רבנן אי הכי מאי איריא אין בו שוה פרוטה אפילו יש בו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יש בו דקלטן ליה מחיצות אבל אין בו אימא לא קלטו ליה מחיצות קא משמע לן ת"ר [ויקרא כז-לא] אם גאל יגאל איש ממעשרו ממשערו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה איתמר רב אמי אמר אין בו רב אסי אמר אין בחומשו רבי יוחנן אמר אין בו רבי שמעון בן לקיש אמר אין בחומשו מיתבי מעשר שני שאין בו שוה פרוטה דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות בשלמא למאן דאמר אין בחומשו היינו דקתני דיו דאע"ג דבדידיה אית ביה כיון דבחומשיה ליכא שפיר אלא למ"ד אין בו מאי דיו קשיא איבעיא להו חומשא מלגיו או חומשא מלבר אמר רבינא תא שמע הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים הבעלים קודמין מפני שמוסיפין חומש אמר אחד הרי עלי בעשרים ואחד

רש"י ורש"י בירושלים. שאין מעשר טהור נפדה עם דכתיב (דברים יד) כי ירחק ממך וגו' ונתת בכסף ולא כשהיה בירושלים: בלקוח. מעשר זה ולא הוא עצמו היה מעשר אלא כרבי סעודה שקנה בירושלים בכסף מעשר: יקבר. דקא סבר לא אליו למיתפס פדיונו: אלא לעולם בטהור. בין מעשר בין לקוח ודקאמר נעיליה וניכילה: מצי ולא. נמי דקאמר דנפול מחיצות חומת ירושלים ושוב אין מעשר נאכל עם עד שיעמדו מחיצות דבעינן לפני ה' תחללנו (שם יב) ובפדיה נמי לא דקלטוהו מחיצות מלפדוהו עוד משכנסם לתוכו: והאמר רבא. במסכת מכות (דף כז.): מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן. מחיצה שנאמרה בתורה לא הוכחה אלא לטוב בטובה ושאמרנו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יאל דרבנן היא: וכי גזרו רבנן בו'. לאו רבא קאמר לה אלא המקשה קאמר מדאמר רבא קליטת מחיצות מדרבנן בעלמא היא והשתא דנפול מחיצות ליתא להיא גזירה דכי גזרו רבנן היכא דאיתנהו וזה הוליא את המעשר לחוץ אבל כי ליתנהו לא גזרו הלכך ניפקריה ואמאי בטלי: ומשי לא פלוג רבנן. בין יוצא מתוכו לנפלו דקליטת מחיצות גזרו כשהם בין איתנהו בין ליתנהו: רב הונא כרבי יהודה אמר. הא דלוחשת לחזקה מרישא דקתני בלחיה מעשר אמרו שאין בו שוה פרוטה וקשיא לך ליעבד כדחזקה לא קשיא: חדא קתני אין בו שוה פרוטה שנטמא לירושלים ויאל. דקליטת מחיצות מעכבת מלחלו עוד על מעות הראשונות: וניהדר ונעיליה וניכילה. בירושלים עם תערוכה: דנפול מחיצות. והיינו יאל דקתני: אפי' יש בו שוה פרוטה. נמי לאו בר אכילה ולא בר חילול הוא ואמאי תני בלחיה מעשר אמרו שאין בו שוה פרוטה בו'. לא מצעיא יש בו. דכיון דכר פדיה הוא חייבא עליו קליטת מחיצות דרבנן ולא מיפקרוהו חוץ אבל אין בו אימא כה"ג לא לגזור רבנן קליטת מחיצות לפדיה דמילתא ללא שכיח היא לחלבו על מעות הראשונות וניעבד ליה כדחזקה קמ"ל: פרט לשאין בו שוה פרוטה. שאינו בכלל גאולה ולמקד שאינה חופסת פרוטה: רב אמי אמר אין בו שוה פרוטה. שנינו אבל אם יש בו שוה פרוטה בר גאולה הוא ותופס פדיונו: ורב אמי אמר אין בחומשו שוה פרוטה. שנינו ולא בר גאולה הוא עד שיהא בו שוה ארבע פרוטות כדי שיהא ראויה לתוספת חומש דכתיב בהאי קרא: דיו שיאמר בו'. כדחזקה ולא אמרין יתחון עד שיעלנו לירושלים או יתחון עד שירפנו עם אחר דכיון דבחומשיה ליכא ופרוטה. לא תהייב ודיו בכך: אלא למ"ד אין בו מאי דיו. מאי רבותיה דלכתיב למתני דיו ליתני אומר הוא וחומשו בו': חומשא מלגיו. על שוה עשרים זוז מוסיף ארבע שהן חומשו של קרן: או חומשא מלבר. על ארבעה רבעי' מוסיף החומשית מן החוץ והוא להו לנשלים זוז חומשא זוזי: הבעלים אומרים בעשרים. גבי מקדיש ופודה הקדשו תנן לו במסכת ערכין (דף כז.): מפני שמוסיפין חומש ועשרים שלהן הו"ו כ"ה דאילו שאר כל אדם לא יוסיף חומש: (רש"י)

תוספות כרבי יהודה דאמר יקבר. בספרי מפי' טעמא משום דכתיב הכסף כסף ראשון ולא כסף שני וא"ת דבריש פירקין (דף מה.) אמרין כסף ראשון ואפי' כסף שני וי"ל דה"מ כסף על כסף אבל לחלל ב' פעמים פירות על כסף לא וא"ת דבפרק שלשי דמעשר שני (מ"י) תנן אמרו לו לר' יהודה ומה מעשר שנטמא נפדה לקוח לא כל שכן אמר להם לא אם אמרתם במעשר שנפדה טהור ברוח מקום תאמרו בלקוח שאינו נפדה בו' אם כן טעמא אחריתא אית ליה ולמה לי קרא בספרי וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא אי נמי טרח וכתב לה קרא: אפילו לא יצא נמי. מעיקרא דשני שנטמא ו"מ למפרך הכי אלא דעדיפא מיניה פריד: לא פלוג רבנן. תימה דבסוף פרק חלק (סנהדרין ד' קיג.) משני כי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות ולא קאמר דלא פלוג רבנן כדקאמר הכא ולא קשה מידי דהתם קאי אמאי דקאמר אלא דעיר הנדחת ואסקוה לירושלים והיה שם בשעת גמר דין ליתאכל דהא קלטוהו מחיצות וה"ל שלל ירושלים בשעת גמר דין בו' ומסיק לעולם בטהור ואסקיה לירושלים ונגמר הדין דעיר הנדחת ודקא קשיא לך ליתאכל כיון דנפול מחיצות אמר גמר דין וכדברא דנפול מחיצה לקלוט דרבנן שלא לפדות אפילו נפול מחיצה דלא פלוג רבנן כדקאמר בשמעתין דכיון דלקלוט לא היו אלא מדרבנן מן התורה חל עליו גמר דין אפילו לא נפול מחיצה כלל כיון שיכול לאוכלו אם ירצה ולא מיקרי נמי שלל ירושלי' כיון שיכול להוציא ולפדותו אלא דרבנן אמרו מחיצה לקלוט אפילו לקרות שלל ירושלים ולאכול דהעמידו דבריהם על דין תורה אהא מסיים כי גזרו רבנן היכא דאיתנהו למחיצות פירוש לא העמידו דבריהם על דין תורה למיקרי שלל ירושלים ולאכול אלא כי איתנהו למחיצות ולא נפול כלל אבל נפול מחיצות אחר גמר דין לא גזרו רבנן להעמיד דבריהם על דין תורה לקרות שלל ירושלים ולאכול אע"ג דבשעת גמר דין קלטוהו מחיצות כיון דנפול מחיצות אחר גמר דין אבל אי נפול מחיצות קודם גמר דין אע"ג דלא היו שלל ירושלים מ"מ לא חל עליו גמר דין דה"ל כגבולים וה"ל שלל שמים כיון שאינו ראוי לאכול ולא לפדות כדאמר בשמעתין דלא פלוג רבנן ויעלוהו בשיעשו מחיצות א"נ דוקא מיירי בנפול מחיצות קודם גמר דין ולא היו כמו בגבולים דכיון שהיה ראוי לאכול שעה אחת הוה ליה ממון הדיוט ושלל ירושלים לא היו כיון דנפול מחיצות בשעת גמר דין אבל נפול מחיצות אחר גמר דין כיון דהיו שלל ירושלים אלא שפיר טפי בפשיטות כי איתנהו בשעת גמר דין גזרו למיהו שלל ירושלים כי ליתנהו בשעת גמר דין לא גזרו ואם תאמר דמשמע דיגזרו משום דחל עלייהו גמר דין אבל היכא דלא חל עלייהו גמר דין יאכלו אם תבנה החומה והא אמרין בפרק קדשי קדשים (זבחים דף טו.) כשהיה מזבח שלם ונפגם ונבנה אין חורין ונראין וי"ל דדוקא זבחים שעושין מהם עבודות אבל מעשר או בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה חורין ונראין: דנפול מחיצות. פי' רוב מחיצות דאי נפול מקצתם אע"ג דאסור לטלטל בשבת מ"מ מקרי מחיצה לענין אכילת מעשר וקדשים קלים כדאמרין ריש פרק אלו דברים (פסחים דף סו.) ושם ד"ה תוחב ודף סז) דהיא שמעתתא דהלל צריך להעמיד אחר שנפרצו בה פרוטות לכך לא היו יכולין להוליך סכיניהם בשבת לעזרה לשחוט פסחיהם דקודם שנפרצו היו מותרים לטלטל כדאמר רבי יוחנן (עירובין דף ו:) ירושלים אלמלא דלתותיה נעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ואע"פ בלילה היו אוכלין פסחיהם: אין בו שוה פרוטה. אין תופס פדיון ולא בעי למדרש אין בו שוה פרוטה אין מוסיף חומש אבל פדיון תופס דסברא לאוקמא מיעוטא בגופה ולא בחומש דפחות משוה פרוטה לא חשיב ממון לתפוס פדיון אבל למ"ד אין בחומשו קשה דטפי הוה ליה למדרש דאין מוסיף חומש: או (תוספות)

הבעלים נותנין עשרים ושש עשרים ושנים הבעלים נותנין עשרים ושבע בעשרים ושלוש הבעלים נותנין עשרים ושמונה בעשרים וארבע הבעלים נותנין עשרים ותשע עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים לפי שאין מוסיפין חומש על עילוי של זה שמע מינה חומשא מלבר ש"מ כתנאי **[ויקרא כז-טו]** ויסף חמישיתו עליו שיהא הוא וחומשו חמשה דברי רבי יאשיהו ר' יונתן אומר חמישיתו חומשו של קרן איבעיא להו חומש מעכב או אינו מעכב ד' בד' פריק ואכנפשיה מוסיף חומש אלמא חומש לא מעכב או דלמא ארבעה בחמשה פריק וחומש מעכב אמר רבינא ת"ש הדמאי אין לו חומש ואין לו חומש ואין לו חומש ואין לו חומש רבי אליעזר לוי מאי טעמא קרן דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן חומש דלא מעכב בדאורייתא ליתא בדרבנן לימא כתנאי נתן את הקרן ולא נתן את החומש רבי אליעזר אומר יאכל רבי יהושע אומר לא יאכל א"ר נראין דברי רבי אליעזר בשבת ודברי רבי יהושע בחול מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בשבת מכלל דפליגי אפילו בחול מדאמר נראין דברי רבי יהושע בחול מכלל דפליגי אפילו בשבת מאי לאו בהא סברא קמיפליגי דרבי אליעזר סבר חומש לא מעכב ור' יהושע סבר חומש מעכב אמר רב פפא לא דכולי עלמא חומש לא מעכב והכא בחיישינן לפשיעוּתא קמיפליגי מר סבר חיישינן לפשיעוּתא ומר סבר לא חיישינן לפשיעוּתא אמר ר' יוחנן הכל מודים בהקדש שחילל הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק ובהקדש לא פליגי והתניא נתן את הקרן ולא נתן לו את החומש ר' אליעזר אומר חילל וחכמים אומרים לא חילל א"ר נראין דברי ר' אליעזר בהקדש ודברי חכמים במעשר מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בהקדש שחילל חזא דכתיב **[ישעיה נח-ג]** וקראת לשבת עונג ועוד הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק אמר רמי בר חמא הרי אמרו הקדש אינו מתחלל על הקרקע דרחמנא אמר **[ויקרא כז-טז]** ונתן הכסף וקם לו חומשו מהו שיתחלל על הקרקע תרומה אינה משתלמת אלא מן החולין דרחמנא אמר **[ויקרא כז-יד]** ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש חומשה מהו שישתלם שלא מן החולין מעשר מן החולין דרחמנא אמר **[דברים יד-כז]** וצרת הכסף בידיך לרבות כל דבר שיש עליו צורה חומשו מהו שיתחלל על האסימון אתגלגל מלתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אמר קרא עליו לרבות חומשו כמותו אמר רבינא אף אנן נמי תנינא הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל דמי תרומה אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין והקרן דמי תרומה

רש"י הבעלים נותנין. על כרחו עשרים ושש עשרים ושנים הבעלים נותנין עשרים ושמונה בעשרים וארבע הבעלים נותנין עשרים ותשע עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים לפי שאין מוסיפין חומש על עילוי של זה שמע מינה חומשא מלבר ש"מ כתנאי **[ויקרא כז-טו]** ויסף חמישיתו עליו שיהא הוא וחומשו חמשה דברי רבי יאשיהו ר' יונתן אומר חמישיתו חומשו של קרן איבעיא להו חומש מעכב או אינו מעכב ד' בד' פריק ואכנפשיה מוסיף חומש אלמא חומש לא מעכב או דלמא ארבעה בחמשה פריק וחומש מעכב אמר רבינא ת"ש הדמאי אין לו חומש ואין לו חומש ואין לו חומש ואין לו חומש רבי אליעזר לוי מאי טעמא קרן דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן חומש דלא מעכב בדאורייתא ליתא בדרבנן לימא כתנאי נתן את הקרן ולא נתן את החומש רבי אליעזר אומר יאכל רבי יהושע אומר לא יאכל א"ר נראין דברי רבי אליעזר בשבת ודברי רבי יהושע בחול מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בשבת מכלל דפליגי אפילו בחול מדאמר נראין דברי רבי יהושע בחול מכלל דפליגי אפילו בשבת מאי לאו בהא סברא קמיפליגי דרבי אליעזר סבר חומש לא מעכב ור' יהושע סבר חומש מעכב אמר רב פפא לא דכולי עלמא חומש לא מעכב והכא בחיישינן לפשיעוּתא קמיפליגי מר סבר חיישינן לפשיעוּתא ומר סבר לא חיישינן לפשיעוּתא אמר ר' יוחנן הכל מודים בהקדש שחילל הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק ובהקדש לא פליגי והתניא נתן את הקרן ולא נתן לו את החומש ר' אליעזר אומר חילל וחכמים אומרים לא חילל א"ר נראין דברי ר' אליעזר בהקדש ודברי חכמים במעשר מדאמר נראין דברי רבי אליעזר בהקדש שחילל חזא דכתיב **[ישעיה נח-ג]** וקראת לשבת עונג ועוד הואיל וגזברין תובעין אותו בשוק אמר רמי בר חמא הרי אמרו הקדש אינו מתחלל על הקרקע דרחמנא אמר **[ויקרא כז-טז]** ונתן הכסף וקם לו חומשו מהו שיתחלל על הקרקע תרומה אינה משתלמת אלא מן החולין דרחמנא אמר **[ויקרא כז-יד]** ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש חומשה מהו שישתלם שלא מן החולין מעשר מן החולין דרחמנא אמר **[דברים יד-כז]** וצרת הכסף בידיך לרבות כל דבר שיש עליו צורה חומשו מהו שיתחלל על האסימון אתגלגל מלתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אמר קרא עליו לרבות חומשו כמותו אמר רבינא אף אנן נמי תנינא הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל דמי תרומה אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין והקרן דמי תרומה

תוספות או דלמא ד' בה' פריק וחומש מעכב. וא"ת והלא בהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ומסתמא הוא הדין במעשר וי"ל דודאי אם אמר הוא וחומשו מחולל על פרוטה (פחות) מועיל אבל כי לא מזכיר בהדיא החומש לא מהני: אמר רבי נראין כו'. סבר חומש לא מעכב ולכך בשבת חילל אבל בחול לא חילל דחיישינן לפשיעה ובשבת לא חיישינן משום עונג: מכלל דפליגי אפילו בהקדש. תימה לישני דה"ק נראין דברי ר' אליעזר לר' יהושע בהקדש שאף ר' יהושע לא פליגי אלא במעשר דהכי משני בספ"ק דחולין (דף יב.). ואי גרסינן הכא תרי זימנין נראין ונראין אתי שפיר ולספרים גרסינן נתן לו מוכח בהדיא דמיירי בהקדש דנתן לו משמע לגזבר: הקדש אינו מתחלל על הקרקע. הא דאמר שמואל לקמן (דף נז.): בוגין בחול ואח"כ מקדישין למ"ד (חולין דף טז.). תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש אתי שפיר ואפי' למ"ד חשוב כמחומר מ"מ כיון דאם לא היה קדוש סופו ליעקר מקרי תלוש: ונתן הכסף וקם לו. וא"ת אי כסף דוקא מטלטלין נמי לא ואי גמרי' מנזקין ועבד דכתיב בהן (שמות כא) ישיב לרבות שוה כסף א"כ כסף א"כ קרקע נמי וי"ל דדרשין בכלל ופרט ויסף חמישית כלל כסף פרט והיה לו חזר וכלל וכן משמע פ' יש בכור (בכורות ד' נא.) דתנן אין מדין את הבכור בקרקעות כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמ' ולא הקדשות בכל אלו והתם גבי בכור דריש בכלל ופרט וכלל וא"ת דאי לא הוה כתב אלא כסף לחודיה ה"א שוה כסף ככסף והשתא דכתיבי כללי ממעטינן קרקעות וי"ל דהכא כסף מיותר דה"ל למכתב חמישית ערך וגבי בכור נמי ופדיו מן חדש תפדה בערך ה' שקלים ומדכתיב כסף למדרשה לפרטא הוא דאתא: עליו לרבות שחומשו כמותו. וא"ת והלא אין חומש מעכב א"כ אין חומש כמותו ובסמוך גבי מעשר נמי אמרינן דאין מוסיף חומש על החומש וי"ל דעליו לא מיירי אלא בדבר שמשלם קרן משלם חומש: אף אנן נמי תנינא. ה"מ לאתויי מתני' דמייתי בסמוך דמשלם חומשא דחומשא וכיון נעשה החומש תרומה א"כ משתלם מדבר הראוי להיות קדוש ומיהו יש לדחות דמצי לשלם בכל דבר וכי משלם דבר הראוי להיות קדוש אז נעשה תרומה אי נמי מהך דהכא עדיפא ליה לאתויי דקתני בהדיא חומש מן החולין: (תוספות)

ש"מ חומשו כמותו ש"מ אמר רבא גבי גזל כתיב [ויקרא ה-טז] וחמישיתיו יוסף עליו ותנן נתן לו את הקרן ונשבע לו על החומש הרי זה מוסף חומש על חומש עד שיתמטע הקרן פחות משהו פרוטה גבי תרומה כתיב [ויקרא כב-ד] איש כי יאכל קדש בשגגה ויוסף חמישיתו עליו ותנן האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש הקדש האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה וסחורה ואחד תרומה משלם חומשה וחומשא דחומשא ואילו גבי מעשר לא מכתב כתיב ולא מיתנא תנא ולא איבעיאי איבעיא לן גבי הקדש כתיב [ויקרא כז-טו] ואם המקדיש יגאל את ביתו ויוסף חמישית כסף ערכך ותנן הפודה את הקדשו מוסף חומש חומשא תנא חומשא דחומשא לא תנן מאי גבי תרומה כתיב ויוסף גבי דלמא גבי תרומה כתיב ויוסף אי שקלת ליה לוי' דיוסף ושדית ליה על חמישיתו הוה ליה חמישיתו גבי הקדש כתיב ויוסף חמישיתו הע"ג דכי שקלת ליה לוי' דיוסף ושדית ליה על חמישיתו סוף סוף הוה ליה חמישיתו ותיפוק ליה דהוה ליה הקדש שני ואמר רבי יהושע בן לוי אהקדש ראשון מוסף חומש על הקדש שני אין מוסף חומש אמר ליה רב פפי לרבינא הכי אמר רבא חומש כתחילת הקדש דמי מאי הוה עלה אמר רב טובימי משמיה דאביי אמר קרא [ויקרא כז-טמיט]

דף נה

באמצע הקדש ליתא אמר ליה לפי שאינה בסוף הקדש אמר ליה רב אחא מדיפת לרבינא באמצע הקדש מיהא איתא ולוסיף נמי חומש אמר ליה הרי הוא כסוף הקדש מה סוף הקדש אינו מוסף חומש אף אמצע הקדש אינו מוסף חומש אמר ליה רב זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מאי חזית דמדמית ליה לסוף הקדש נדמייה לתחילת הקדש א"ל מסתברא לסוף הקדש הו"ל לדמיוי שכן נתפס מנתפס אדרבה לתחילת הקדש הוה ליה לדמיוי שכן דבר שיש אחריו קדושה מדבר שיש אחריו קדושה כדאמר רבא [ויקרא ו-ג] העולה עולה ראשונה ה"נ הטמאה טמאה ראשונה תניא כוותיה דרבי"ל פרה זו תחת פרה של הקדש טלית זו תחת טלית של הקדש פדוי ויד הקדש על העלונה פרה זו בחמש שלעים תחת פרה של הקדש טלית זו בחמש שלעים תחת טלית של הקדש פדוי על הקדש ראשון מוסף חומש על הקדש שני אין מוסף חומש: מתני' האונאה ארבעה כסף והטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה חמש פרוטות הן ההודאה שוה פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש מעל והמוצא שוה פרוטה חייב להכריז והגוזל את

חבירו שוה פרוטה ונשבע לו ויליכנו אחריו אפילו למדי: גמ' תנינא חדא זימנא האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח הטענה

שתי כסף וההודאה שוה פרוטה אצטריכא ליה הא נמי תנינא שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה סיפא אצטריכא ליה דקתני חמש פרוטות הן: חמש פרוטות הן וכו': וליתני נמי האונאה פרוטה אמר רב כהנא זאת אומרת אין אונאה לפרוטות ולוי אמר יש אונאה לפרוטות וכן תני לוי במתניתיה חמש פרוטות הן האונאה פרוטה וההודאה פרוטה וקידושי אשה בפרוטה וגזל בפרוטה ושיבת הדיינין בפרוטה ותנא דידן מאי טעמא לא קתני ישיבת הדיינין תנא ליה גזל ומה לא תני גזל וקתני אבידה הנך אצטריכא ליה גזל הגוזל מתחבירו שוה פרוטה ונשבע לו ויליכנו אחריו ואפילו למדי אבידה המוצא אבידה שוה פרוטה חייב להכריז ואע"ג דזל ולוי מאי טעמא לא תני אבידה בפרוטה תנא ליה גזל ומה לא קתני גזל וקתני ישיבת הדיינין ישיבת הדיינין אצטריכא ליה לאפוקי מדבר קטינא דא"ר קטינא ב"ד נזקין אפילו לפחות משהו פרוטה ולוי מ"ט לא קתני הקדש בחולין קמיירי בקדשי' לא קמיירי אלא תנא דידן דקא מיירי בקדשים נתני מעשר בפרוטה כמאן דאמר אין בחומשו פרוטה וליתני חומש מעשר בפרוטה בקרנא קא מיירי בחומש לא קא מיירי גופא אמר רב קטינא ב"ד נזקין אפילו לפחות משהו פרוטה מתיב רבא [ויקרא ה-טז] ואת אשר חטא מן הקדש ישלם

רש"י באמצע הקדש ליתא. נהי דכסף הקדש לא משכחת לה משום דלאו למזבח חזיר ולא לסקעה בכניו מיהו בהקדש שני משכחת לה שמתפסה תחת אחר וחוזר ופודה אותה: לפי שאינה בסוף הקדש. ומשום הכי אימעיט אמצע הקדש מינה כדמפרש ואזיל: (סוף הקדש אמצע הקדש) מדמינן לכוף הקדש: מה סוף הקדש. נפקא לן מינה דממעט מחומש: אף אמצע הקדש כו'. וסוף הקדש דלאו בלא מיעוטא דקרא נמי לא סייד ביה חומש דהא לא פריק ליה מיהו להני מיעוטא דקרא לדמיוי ליה אמצע הקדש דכלא מיעוטא לא מיתא למיגמר אמצע הקדש מסוף הקדש דהתם אמצע ליה חומש הוא: כדלמך רבא כו'. כלומר בהדיא אימעיט אמצע הקדש מינה כדלמך רבא כדברי יומא (דף לז): העולה. דכתיב גבי סדר המערכה ובער עליוה הכהן עולים בבקר ובקור ועליו העולה ה' יתירה דריש שההא היא ראשונה שלא יהא הקטר קודם לתמיד של שחר: הקדשו פדוי. אע"פ שלא קא דמים קרובין דקיימא לן הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל וקרי לאיתחניו מינה ומיהו יד הקדש על העלונה שאם דמים הללו יחיו על דמי ההקדש קנה הקדש ואם הקדש יתר עליוהם יקלים על כרחו: טלית זו בחמש שלעים כו' הקדשו פדוי. אע"פ שאינו שוה ולא תימא הואיל וקא ליה דמים ואינה שוה כמה שאמר אין דכיון כלום אלף הקדש פדוי והוא יקלים: על הקדש שני. אם חזר ופדה את זה: את מתני' האונאה ארבעה כסף. למקח סלע וכדלמך דהוה ליה שותה: והטענה שתי כסף. שאין שבועת דיינין על הטענה פחותה משתי כסף שיעטנו שוה שתי כסף יש לי ביתך וזה יודע לו מהם שוה פרוטה ויכפור השאר או יודה הכל ויכפור פרוטה: וההולאה שוה פרוטה. כדפרשין להיות הולאה במקלה ויהייב שבועה: המוצא שוה פרוטה כו'. אבל כצ"ל מהכי לא כדלמך (לעיל ד' כז). מאשר תאבד ממנו פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה: ויוליכנו אחריו. אם הודה שנסבע לסקר דלא הויה ליה כפרה עד שיחזירנו לידו ממנו ולא ללשונו כדכתיב (במדבר ה) ונתן לאשר אשם לו: גמ' ונתני נמי האונאה פרוטה. כגון אם היה המקח כסף פרוטה: אין אונאה לפרוטות. פחות מאיכס שהוא מטבע של כסף: וגזל בפרוטה. לחייבו קרבן שבועה אם נשבע לסקר ולהוליכו אחריו: ושיבת הדיינין בפרוטה. למי קאן שוה עדים או שחייב מודה ודווחו מלכ"ס יקבו הדיינין ויכופו אותו: תנא גזל. מכיון דתנא גזל בפרוטה ש"מ ממונה הוא וכפינו: הגר אצטריך ליה גזל. לאשמענין דיוליכנו אחריו: אע"ג דזל. בין מציאה להכרזה: ליתני מעשר בפרוטה. דלצ"ל מהכי לא תפיס פדיונו: (רש"י)

תוספות איתא התם מה יש לי לרבות פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים ת"ל בבהמה טמאה ואם כל בהמה טמאה וכו' פריך לעיל בשלמא כולה לשמים למעוטי קדשים קלים דליכא מעילה לא מסיק אדעתיה מסוף הברייתא דמרב אף קדשים קלים: נדמייה לתחילת הקדש. וא"ת אם כן קרא למה לי אי למעוטי סוף הקדש הא אין חומש שייך בו כיון שאין נפדה עוד וי"ל כגון שלקח אבנים כדי לשקען בבנין ונמלך עליהם לפדותם ומקרי אפ"ה סוף הקדש כיון שמתחילה היה דעתו לשקען או נמי כגון שגבל הבנין ורוצה לפדות האבנים אי נמי הכי פריך מני"ל למעוטי אמצע הקדש דלמא קרא לא אתא ללא למעוטי אין כולה לשמים: העולה עולה ראשונה. הכתובה ראשונה בקרבנות בפרשת פינחס והיינו תמיד של שחר וכן פ' רש"י פרק תמיד נשחט (פסחים דף נח: ושם) אי נמי ראשונה שהקריבו ישראל במדבר [נמאן] דאמר דעולת תמיד הוא אי נמי ראשונה לחינוך המזבח כדאמר בהתכלת (מנחות דף מט. ושם) אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד השחר: פרה זו תחת פרה של הקדש הקדשו פדוי. וא"ת והכתיב (ויקרא כז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש י"ל דהכא מיירי בקדשי בדיק הבית ואפילו בתמימים דאמר בריש תמורה (ד' ה:) המתפסות תמימים לבדק הבית אע"פ שעובר בלא תעשה מה שעשה עשוי והוא דאמר' התם כל הראוי לגבי המזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם היינו דכשפודין אותו מוכרין אותו לצרכי עולות אי נמי מיירי אפילו בקדשי מזבח וכגון שקדם המום להקדש דאינו עושה תמורה אבל אין לפרש דמיירי אפילו קדם הקדשו למזבו וכגון דידו אקדש דלא עבדי תמורה אלא היכא דאנא ידו אחולין דפרה זו תחת פרה של הקדש משמע דידו אחולין: טלית זו בחמש שלעים הקדשו פדוי. הכא לא גרסינן יד הקדש על העלונה דכיון שנתכוון לחלל הקדש אפילו שוה הרבה על דבר מועט מחולל כדקאמר שמואל לקמן אבל ברישא שלא הזכיר שום שוה לא היה בדעתו לקנות הקדש אלא לחללו שוה בשוה לכך ישלים ואם הותר יד הקדש על העלונה ולכך לא עירב לשנות הבבות יחד: ותנא דידן מאי טעמא לא תני ישיבת הדיינין. תימה לישני דאית ליה דרב קטינא דנזקין אפילו לפחות משהו פרוטה דבסמוך אמר דלוי דתני ישיבת הדיינין לא איצטריך אלא לאפוקי דרב קטינא וי"ל דמסקינן דבתחילת דין מודה רב קטינא דבעינן שוה פרוטה להכי פריך ותנא דידן ליתני ישיבת הדיינין דמשמע תחילת ישיבה וכי משני אלוי לאפוקי דרב קטינא (סבר דרב קטינא אית ליה דנזקין אפילו לפחות משהו פרוטה):

דרב קטינא אית ליה דנזקין אפילו לפחות משהו פרוטה):

ב נה דף

לרבות פחות משהו פרוטה להישבון לקדש אין אבל להדיט לא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב קטינא אם הוזקקו בית דין לשהו פרוטה גומרין אפילו לפחות משהו פרוטה תחילת הדין בעינן פרוטה גמר דין לא בעינן פרוטה: **מתני'** חמשה חומשין הן אלו הן האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים מוסיף חומש והפודה נטע רבעי ומעשר שני שלו מוסיף חומש הפודה את הקדשו מוסיף חומש הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מוסיף

חומש והגוזל את חבריו שוה פרוטה ונשבע לו מוסיף חומש: **גמ'** אמר רבא קשיא ליה לר' אלעזר תרומת מעשר של דמאי וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה דתניא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם ולריבי מאיר משום דלא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר מתיב רב ששת מחללין אותו כסף על כסף נחושת על נחושת כסף על נחושת ונחושת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דברי רבי מאיר וחכ"א יעלו פירות ויאכלו בירושלים ומי מחללין כסף על נחושת והא תנן סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר כל מקום שישנה סלע של מעשר שני מחוללת על מעות הללו ובורר את היפה שבהן ומחללו עליה

רש"י לרבות פחות כו'. ואת לריש דכל אחין וגמין ריבויין: אם הוזקקו בית דין לשהו פרוטה. בין תובע לנתבע: גומרין אפילו בפחות. אם חזר השני ותבעו פחות משהו פרוטה קודם שעמדו ב"ד משם נזקקו לו: מתני' האוכל תרומה. בשוגג תרומה גדולה: ותרומת מעשר. מעשר מן המעשר: ותרומת מעשר של דמאי. שהלוקח מעט הארץ כריך להפריש מספק אבל תרומה גדולה של דמאי ליכא דלא חייבוהו חכמים להפריש כדאמרין ב"ב (דף מה). לפי שכלת בכל גבול ארץ ישראל ורחלה שלח היו מפשיטין ללא תרומה גדולה בלבד אלמלא זהירין היו בה: מוסיף חומש. דכל הני איקרו תרומה בתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) והתרומת ממנו תרומה ה' בחלה כתיב (שם טו) חלה תרומה תרומה בבכורים כתיב (דברים יב) ותרומת ידך ואמר מר אלכו בכורים (מכות דף יז). וכל הני חד נינהו דמשאם אחד הן באין: נטע רבעי. מוסיף חומש בפדיונו לפדיון נטע רבעי קדש קדש גמר ממעשר ב' שני דקדושין (דף נד): גבי נטע רבעי כתיב קדש הלוים וגבי מעשר כתיב כל מעשר הארץ מזרע הארץ וגו' והני תני גמי חד חשיב להו דמחד קרא נפקי דחומש בנטע רבעי לא כתיב ללא ממעשר וליף: שלו. דוקא נקט שאם חילל של אחריים אין מוסיף חומש אלא ממעשרו כתיב (ויקרא כז): הקדשו. ולא של אחריים המקדש כתיב: הנהגה. בשוגג דחייב קרבן מעילה וחומש: גמ' קשיא ליה לר"א. משנתנו היתה קשה לר"א בן פדת: עשו חכמים חיזוק. להוסיף על תרומת מעשר של דמאי חומש שאין הפרשתי אלא מדבריהם: המביא גט ממדינת הים. לאשה שעשאו בעלה שליח להלויה לגרש הכריזוהו לומר בפני נכתב ונחתם והסמך לפי שאין בקיאות לשמה ואין עדים מניין לקיימו: יוציא. מי שנשאה על ידי גט זה: מחללין אותו. גבי מעשר שני של דמאי קתני לה: נחושת על הפירות. ואפי' חוץ לירושלים: ויחזור ויפדה את הפירות. ויעלה הכסף לירושלים דכתיב (דברים יד) וזרת הכסף: וחכ"א יעלו פירות ויאכלו בירושלים. ולא חזיקוהו לכך לחזור ולחללן ואם רוצה מעלה הפירות לעמן דהקילו בו: ומי מחללין כו'. מסקנא דתויבתא דלוחיב רב ששת הוא והכי קאמר שמענו לר"מ דמיקל בפדיון דמאי לחללו כסף על כסף נחושת על נחושת דמאי בפדיון והתנן כו': שנתערבו. ורואה ליהנות בשל חולין: מביא בסלע מעות. נחושת מביא דמאי סלע ואומר כל מקום כו' נמאלא שתייהן חולין והמעות מעשר: ובורר את היפה שבהן. ומחלל עליה המעות הללו והוא היא מעשר והמעות והסלע השני חולין כדבראשונה: (רש"י)

תוספות [לעיל] כמאן דאמר אין בחומשו. ולמ"ד אין בו קשה וכן נמי איתותב לעיל: וכי עשו דבריהם כשל תורה. אע"ג דבכמה מקומות עשו אפי' יותר משל תורה היינו היבא דשייך לקנוס כדי לעשות שייג אבל הכא אפילו בתרומת מעשר ודאי לא היה שייך למקנס חומש אם לא שאמרה תורה ולכן לא היה לקנוס בשל דמאי ומשני דה"נ עשו הולד ממזר אע"פ שאין סברא אלא משום דבאשת איש הולד ממזר: ולא אמר בפני נכתב ונחתם. נכתב לא נקט אלא משום רבנן דלר"מ אין צריך לומר נכתב . דא"ר יהודה אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה כשר: וחכמים אומרים אין הולד .. ממזר. מדלא קאמרי רבנן לא תצא דעדיפא טפי מכלל דסבירא להו דתצא אע"ג דאין הולד ממזר: כיצד יעשה. פירוש לרבנן כיצד יעשה אם ניסת שלא יצטרך להוציא אי נמי לר"מ כיצד יעשה קודם שניסת ולא יצטרך גט אחר אבל אחר שניסת אין נראה לר"מ שיהיה שום תקנה: יטלנו הימנה. וא"ת ויאמר בפני נכתב ונחתם בעודנו בידיה וכי תימצא צריך לומר קודם שניסת האמר בפרק קמא דגיטין (דף ה. ושם) כגון שנתנו לה ולא הספיק לומר עד שנתחרש ויש לומר דצריך לומר אחר נתינה מיד שנתגרשה בעודם עסוקים באותו ענין: כסף על נחושת. וא"ת כיון דתנא דמחללין כסף על כסף אע"ג דאסור בודאי אפילו מדוחק כ"ש כסף על נחושת דשרי דאפי' בודאי מדוחק שרי כדאמר בסמוך וי"ל לאתויי דמצינו דמאי קאי מודאי דבמסכת דמאי (פ"א מ"ב) ופריך דבודאי אסור כסף על נחושת שלא מדוחק והכא גבי דמאי שרי וקשה לפירושו דמכמה מקומות ה"מ לאתויי דמצינו דמאי קאי מודאי דבמסכת דמאי (פ"א מ"ב) תנן הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור ובמתני' תנן נמי מעשר שני מוסיף חומש ולא קתני של דמאי כדקתני גבי האוכל תרומת מעשר ועל חנם הביא מתני' דמאי דמעשר שני ותו מדקאמר מדוחק אין שלא מדוחק לא משמע דשאר המשנה אתיא ליה שפיר והלא עדיפא ה"מ למפרך דכסף על כסף אסור בודאי אפי' מדוחק מדלא מתנה על אחד מן הסלעין ובדמאי שרי ותו מה שפירש דלפדות הפירות עדיף מלעלות אפכא משמע בכמה דוכתי בפ"ג דמעשר שני (מ"י) גבי לקוח בכסף מעשר שני שנטמא כו' אמר להם לא אם אמרתם כו' תאמר בלוקו שאינו נפדה טהור ברחוק מקום אלמא לקוח צריך להעלותו וכן בכמה דוכתי לכן נראה לפרש דלר"מ אם ירצה יחזור ויפדה הפירות וחכ"א דצריך להעלותו ופריך אמאי דשני שמואל דר"מ מחמיר בדמאי יותר מחכמים והכא מיקל טפי מחכמים אבל הא לא קשיא ליה אמאי מוסיף חומש בתרומת מעשר של דמאי כודאי ובפדיון לא מחמיר דדוקא באכילה שעושה עבירה מחמיר בדמאי כמו בודאי אבל בפדיון שאינו עושה עבירה לא החמירו והוצרך להביא מתניתין דמחללין כסף על נחושת מדוחק דלא תימא כמו כן מיקל ר"מ בודאי וא"כ משוה הוא דמאי לודאי כמו בתרומת מעשר לכך מיייתי דגבי דמאי אין מחללין כסף על נחושת שלא מדוחק וא"כ קשה דהא מיקל בדמאי לגבי דמאי יותר מחכמים ואביי ס"ל בסמוך דשאר ר"מ מחמיר גבי מיתה בדמאי כודאי יותר מחכמים וגבי לאו לא מחמיר כמו בודאי ורבנן אע"ג דמחמיר גבי לאו גבי מיתה דתרומת מעשר של דמאי אין נראה להם לקנוס חומש כדפ"ל דאפילו בודאי לא היה לקנוס אם לא שצותה תורה ומיהו קשה דגרסינן במשנה במלתיה דר"מ מבלבד שיפדה הפירות וי"ל כן מחללין כסף על כסף אפילו לחזור ולפדות אותו הכסף על דבר אחר וכן נחשת על הפירות דמאי כמו שפירש כסף על כסף ובלבד שיפדה פירוש בלבד שיהא דעתו מתחילה כשחלל נחשת על הפירות לחזור ולפדות הפירות אז מותר אבל אם היה אז דעתו

דעתו להעלותם ונמלך לפדותן צריך להעלותן: (תוספות)

מפני שאמרו מחללין אותו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחללן על הכסף קתני מיהת מחללין מדוחק מדוחק אין שלא מדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וכן"א אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדברי אילעאי דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר **[במדבר יח-לב]** ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליהוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתה ב"ד דלמא שאני מיתה ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מוטיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומוטיב רב ששת לאו דכתיב **[דברים יב-יז]** לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמוטיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמוטיב מנחתום לסייע ליה מפלטור דתנן הלוקח מן הפלטור מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי אית לך למימר פלטור מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם: **[מתני' אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה שומר חנם אינו נשבע ונושא שטר אינו משלם רבי שמעון אומר**

רש"י מפני שאמרו. כלומר לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות וחוזר ומחלל המעות וכל אמרו שיטוב היפה שבהן ויאמר אז אם של מעשר הרי טוב וחס 14 של חולין הרי של מעשר מחוללת על זו מפני שאמרו: מחללין כסף על נחשת מדוחק חבל כסף על כסף לאו דרך חיובו הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכוון דלף כסף על נחשת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שיקיים כן שבזיון מעשר הוא ועוד שהפירוט מחללין: קתני מיהת. גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכוון דלמכר כסף על נחשת מדוחק אין שלא מדוחק לא וגי' דמאי תנא מחללין חלמא לרבי מאיר לא עשו בו חיזוק: מחמיר הוא באכילתו. של מעשר שני של דמאי ומתניתין באכילתו קאי: לא התירו לחבר הלוקח דמאי שימכרו לאחריים עד שיעשר: אלא לסיטון בלבד. סיוון חבר לא הרכיבוהו לעשר אלא מוכרו כשהוא דמאי והלוקחו ממנו יפירו מעשרותיו שהכל יודעין שהסיטון מכמה עמי הארץ לוקח שהסיטון מן המשפיעין למכור במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות מוכרין ומוכרין לתונוס: ובעל הבית. הלוקח מעם הארץ: בין כך ובין כך. בין שכל לחזור ולמכור במדה גסה לתונוס כסיוון בין שכל לחזור ולמכור במדה דקה לתונוס בחמת פרוטה פרוטה הריץ לעשר קודם שימכור לפי שהלוקח ממנו סבור שהן מפירות ארלו וכוון שהוא חבר מחזיקין אותו בחזקה שעשיר ואין המוכרים אומרים אחד סיטון ואחד בעל הבית. שכל למכור במדה גסה כדרך המשפיעין וכדרך הסיטונות מוכר ושוכל לחבירו כל המוכרים ונותנין במדה גסה בחזקה שלא עשירו דמאי הם והלוקח מהם מעשר אורובל וכמסתמא דמאי (פ"ב מ"ה) מפרש איזו מדה גסה שכלה קבין בלח. אה לינה: מן הנחתום. עם הארץ: מעשר דמאי מן החמה כו'. ואפילו מן דפוסין הרבה אין הככרות דומות זו לזו וי"ל שנתחום הזה לקח ככרות של דפוס זה מאיש אחד וככרות של דפוס זה מאיש אחר ועמי הארץ יז מהם שמעשין ויש מהן שאין מעשין וקאמ' זה לא עשיר והוא עשיר והמפריש מזה על זה מפריש מן החיוב על הפטור ואין קם מעשר חל עליו ונתן טבל לכהן או מן הפטור על החיוב ואין קם מעשר חל עליו ונמלא שאין כענגדו מתוקן לא היישין בדמאי להבי והליגן למימר מחד גברא זבין ואי עשו חיזוק ככל תורה בשלמא מן הצוננת על החמה אע"פ שהחמה יפה מן הצוננת לא היישין כדברי אילעאי: אלא מן דפוסים הרבה ליהוש דלמא חלמא דלמא מפריש מן הפטור כו': קשיא לא גרסין דלמא תרוצי קא מתרין: אמר אביי ר' אלעזר דקשיא ליה. וכי עשו חיזוק כו' שפיר קשיא ליה: וקאמ' דלמא. הא מני ר' מאיר הוא ואייתי רביה מן המביא גט: לא שפיר שני ליה. כדמפרש ואזלי: דקשיא ליה לרבי אלעזר. וכי עשו חיזוק בחרות מעשר של דמאי שהיה קלה שפילו הרומה ודלית אינה אלא במיתה בדי שמים אז האוכלה: ומשני ליה שמואל: שעשו חיזוק לדכריהם בשעת איש שאיסור תורה שבה מיתה בדי אדם והיא חמורה: ורב ששת. דלוקחיה לשמואל מחילול שלל עשו בו חיזוק בחילול של דמאי: לאו שפיר איתיה. דהא חיובו כי לא בעיד ליה שפיר. לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגי': ולמאי דלוחיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה. דלע"פ שמואל ר"מ בפדיונו כו': פלטור. הוא לענין ככרות כסיוון לענין תבואה לוקח ככרות הרבה ומוכר לתונוס ולנחתום: מעשר מכל דפוס ודפוס. חלמא חייב דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: אלא מאי אית לך למימר. מאי קאמ' דחייש על הפלטור משום דמתרי תלתא זבין: נחתום נמי. דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחתום מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד. הליגן למימר מחד גברא זבין ויש אדם אחד עושה ככרות בדפוסין חלוקין: מהני' אלו דברים שאין להם אונאה. בגמרא מפרש טעמא: השטרות. המוכר שטרות לגבות חוב שכתבו ויטלנו לעלמא: וההקדשות. גזבר המוכר הקדש או המוכר עולתו שגבל מוס: ולא תשלומי ארבעה וחמשה. אם טעם אחר מוכר ומשום הקדשות אכטרין למיתנייה דלוי' עבדים ושטרות וקרקעות לא שייך למימר דלוי' תשלומי ארבעה וחמשה אינה נהגת אלא בשטר ושה בלבד: אינו נשבע. שלא פשע שלא הזקיקתו תורה לישבע עליהן: אינו משלם. אם נגנבו ממנו: (רש"י)

הוספות לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. וא"ת דבפרק הפינה (ב"ב דף פח. ושם) אמרין הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנות קנה ונתייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא א"כ יעשר אלמא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהכא איירי למכור לחבר ותו י"ל כמו שהתירו להאכיל לעניים ולאכסנאים דמאי כך התירו למכור לסיטון ולבעל הבית כשמוכרה במדה גסה: הלוקח מן הנחתום. הכי איתא מתני' דדמאי פ"ה הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי יהודה אוסר שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר הלוקח מן הפלטור מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל והשתא קשה מאי קאמר בשלמא מן הצוננת כו' אלא מדפוסים הרבה אמאי אדרבה מן הצוננת על החמה קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי יהודה אוסר אבל אדפוסים הרבה לא פליג כדקתני שאני אומר חטים של אמש היו משל אחר משמע דלא פליג אלא אצוננת ועוד דאפילו בפלטור דאסר ר' מאיר שרי ר' יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחתום וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת אפילו הן החמה והצוננת מדפוסים הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בצוננת על החמה היכא שהם מדפוסים הרבה שאני אומר של אמש דהיינו הצונן משל אחר כיון דאיכא נמי דפוס משונה משל היום והשתא פריך שפיר בשלמא צונן וחמה מדפוס אחד כדברי אילעאי דשרי בדיעבד בודאי ולכן בדמאי מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה וצוננת בדפוסים הרבה אמאי שרי הלא רבי יהודה אוסר שם אלמא רבי מאיר מיקל טפי מרבנן ורבינא ידע שפיר דאסר ר"מ בפלטור משום דמתרי תלתא זבין אלא דמ"מ פריך מכא דמיקל ר' מאיר מרבנן ואביי משני דלאו בקולא וחומרתי תלי טעמא דר"מ אלא ברגילות ומנהג דנחתום מחד גברא זבין ולוקח פעמים ב' מיני תבואות והכל דאחד ועושה אותם בשני דפוסין כדי לידע איזו מתבואה רעה ואיזו מטובה ורבי יהודה סבר כיון שהיא חמה וצוננת וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח אבל בשינוי של דפוסים לחוד אפי' בפלטור לא חייש רבי יהודה: נשיאות חטא למה. ואם תאמר דלמא נשיאות חטא משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת וי"ל דמשמע קרא דאפרשה (תוספות) גרידא הוי נשיאות חטא':

קדשים שהוא חייב באחריותו יש להן אונאה ושאינו חייב באחריותן אין להן אונאה רבי יהודה אומר אף המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להם אונאה אמרו לו לא אמרו אלא את אלו: **גמ'** מנהגי מילי דתנו רבנן **[ויקרא כה-יד]** וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלים יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ומכרו שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי ואינן עומדין אלא לראיה שבהם מכאן אמרו המוכר שטרותיו לבשם יש להם אונאה פשיטא לאפוקי מדרב כהנא דאמר אין אונאה לפרוטות קמ"ל יש אונאה לפרוטות הקדשות אמר קרא **[ויקרא כה-כה]** אחיו אחיו ולא הקדש מתקיף לה רבה בר ממל כל היכא דכתיב ידו ידו ממש הוא אלא מעתה דכתיב **[במדבר כג-כו]** ויקח את כל ארצו מידו הכי נמי דכל ארעא בדיה הוה נקיט לה אלא מרשותו הכא נמי מרשותו וכל היכא דכתיב ידו לאו ידו ממש הוא והתניא **[שמות כג-ג]** אם המצא תמצא בידו ידו ממש הוא ותו תניא ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה חצירה וקרפיפה מנין ת"ל אם המצא תמצא מ"מ טעמא דכתב רחמנא אם המצא תמצא הא לאו הכי הוה חו"א כל היכא דכתב ידו ידו ממש אלא כל ידו ידו ממש הוא ושאיני התם דליכא למימר הכי אלא ברשותו בעי רבי זירא שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה ממכר אמר רחמנא אבל לא שכירות או דלמא לא שנה אמר ליה אביי מי כתיב ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב והאי נמי ביומיה מכירה היא בעי רבא חטין וזרען בקרקע מהו יש להם אונאה או אין להם אונאה כמאן דשדיין בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטלינהו על גב ארעא היכי דמי אילימא דאמר איהו שדאי בה שיתא ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה אלא חמשה והאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא דאמר איהו שדאי בה כדאבעי לה ויאגילא מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה יש להם אונאה או אין להם אונאה כמאן דשדי בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטלינהו אגב ארעא נשבעין עליהו או אין נשבעין עליהו כמאן דשדיין בכדא דמיין ונשבעין עליהו או דלמא בטלינהו אגב ארעא ואין נשבעין עליהו עומר מתירן או אין עומר מתירן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא דתנן אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא לא צריכא דחדינהו וזרעינהו קודם לעומר ואתא ליה עומר וחליף עילוייהו ולא אשרוש קודם לעומר

רש"י קדשים שחייב באחריותו. אמר הכי עליו עולה והפרישה והוממה ומכרה: יש להן אונאה. דכיון דלאס מתה או נכנסה חייב באחריותה לדידה היא ואלו חונו איש את אחיו קנינא ביה: ושאינו חייב באחריותו. כגון דלמך הכי זז: אף המוכר ספר תורה כו'. מפרכ טעמא בגמרא בכרייתא: גמ' דבר הנקנה מיד ליד. הזהיר עליו בכל חונו: שהוקשו לקרקעות. ודכתיב והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה) הוקשו ללחוחיה: מכאן אמרו. מדלגא למעטו שטרות אלף משום דלון גופן קנוי ומכור: המוכר שטרותיו לבשם. לזרז בהם אבקה סממנין נמלא ממכרן של חלו לזרז תשמיש גופן הוא: יש להן אונאה. דגופן קנוי ומכור: פשיטא. מאי שנא מכל מטלטלי דעלמא: לפרוטות. שהם מוכר שטרות לבשם אין שם המקה של איסור ביחד אלף של פרוטות: ידו ממש הוא. דקדייקת לעיל מיד עמיתך מטלטלים דוקא הנקחין מיד אל יד: הכא נמי מרשות. עמיתך קאמר ואפילו קרקעות נמי במשמע: אין לי. שיתחייב כפל: אלא. בזמן שקחה בידו: גגו חצירה וקרפיפה מנין. שאם נכנסה שם ונעל בפניה לנכנסה מנין שקנה לו חצירו ומתחייב כפל: ת"ל ונתן מ"מ. מדלגא כתיב ובידה יתנו: ושאיני התם. ויקח את כל ארצו: יש להם אונאה. אם מכר: בטלינהו אגב ארעא. ואין אונאה לקרקעות ובשלא השרישו קאין: שדאי. זרעתי בה שש סאין: חוזר. דמקה טעות הוא דהא דהקדש פי' בחזקה כן ואינו כן וכיון שהמקה טעות הוא אפי' בטיל ליה אגב ארעא חוזר נהי דלוימעיט קרקעות מדין אונאה מדין מקח טעות לא אימעיט שהרי אין זה מכר דלדעתה דהכי לא זכר: כדבעי לה. כמה שצריך לקרקע דמידי דלומנדל דשכיח דטעו היו כדון אונאה: נשבעין עליהו. אם הודה במקה כגון טענו פסקה עמי לזרז ו' שמסרתו כן חרעת חמש והוא אומר זרעתי חמש ומחלה: עומר מתירן. קס"ד גידולין לדידה קמיבעיא ליה ולהכי קמהדר אי דלשרוש קודם לעומר: תנינא. דעומר מהיר את גידוליהו במסכת מנחות (דף ע"א). והתם מפרכ טעמא: ואי דלא אשרוש. בשעת הבאה עומק: תנינא. דלון עומר מתירן: דחדינהו. מן החדש והיו כריכין שיתחייב עומר לאכילה: וזרעינהו קודם לעומר. והלך ליה עומר עלייהו בדלגא אשרוש: (רש"י)

תוספות יצאו שטרות. מדמעט להו מאונאה משמע דחל המכר מדאוריית' בשטרות וא"ת פרק מי שמת (ב"ב דף קמז:) אמרינן מתנת שכיב מרע מדרבנן ופריד והאמר רב נחמן המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מחול ומודה רב נחמן שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא מתנת שכיב מרע דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול כו' והשתא והלא מכר שטר חוב דאורייתא ואפי' הכי יכול למחול ומפרש ר"י דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו מוהעברתם א"כ עשאו הכתוב יורש וא"כ אמאי יורש מחול מאי אולמיה דהאי יורש מהאי אי נמי אפי' הוי מכר שטר חוב דרבנן משכחת ביה אונאה מדאורייתא כגון שהלוהו על פה ונתן לו יותר מדאי כדי לעשות שטר שיעבוד או הלוהו בשטר ונתן לו הלוה יותר מדאי שיחזיר לו השטר ויהיה מלוה על פה ולרבינו חיים נראה דקנה מן התורה אם יש ללוה קרקעות שמוכר לו שיעבוד יש לו בקרקעות ובמרובה (ב"ק דף סב:) כתבתי באריכות: והאי ביומיה מכירה הוא. תימה דבפ' קמא דע"ז (דף טו. ושם ד"ה והשתא) מוכח דשכירות לא קני מישראל ששכר פרה מכהן ומלא לבית דירתו אמרו וי"ל דהכא גבי אונאה כתיב ממכר מיותר לרבות שכירות: כל דבר שבמדה כו' אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. הכא משמע דרבא מיירי אף בקרקעות וכן נמי פרק האיש מקדש (קדושין דף מב: ושם ד"ה ה"ג) דקאמר ובמקרקעי נמי לא אמרינן אלא דפליג באומדנא אבל פליג במשחתיא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר וחוזר דקאמר היינו שהמקח בטל לגמרי כדמוכח ריש התורה (מנחות דף עז.) ושלחי הספינה (ב"ב דף צ.) וקשה דבפרק בית כור (שם דף קד. ושם ד"ה פחות) תנן בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל פיחת כל שהוא ניכה הותיר כל שהוא יחזור ופירש רשב"ם התם דהא דאמר רבא דחוזר מילתיה לא הוי בקרקעות וקשה לפירושו מהכא וי"ל דהתם אינו אומר המוכר מדדתי שיש בה בית כור דאז ודאי היה חוזר כדברא אלא סתמא אומר כך וסבור היה המוכר שיש כך וכך המקח קיים וא"ת לימא דידע דשדא שיתא ומוכרו יותר משווי וכיון דזרעינהו דלמא בטל אגב קרקע וי"ל בענין זה פשיטא דיש אונאה שהמכר אינו תלוי בקרקע אלא בחטי שבשוק: אלא דאמר שדאי בה כדבעי לה. וא"ת היינו מקח טעות דבעי ליה ו' והוא לא שדא אלא ח' וי"ל דהמוכר מודה דלא שדא אלא ח' ואמר דלא בעי אלא ח' וקרקע זו אם זרעה כדבעי לה שיהא אותם דמים ואנלאי מילתא דבעי שיתא וא"ת למה לא תחשב זו אונאת קרקע כיון שלא טעה לא במדת מנין החטין ולא בשומא לא טעה אלא במה שלא הושבח הקרקע כדבעי לה וי"ל כיון דאי הוה שדא בה כדבעי לה כמו שאמר היו שיה

אותם	דמים	נמצא	האונאה	מן	החטין	ולא	מן	הקרקע:	(תוספות)
------	------	------	--------	----	-------	-----	----	--------	----------

מהו למינקט ומיכל מינייהו כמאן דשדיין בכדא דמי ושריניהו עומר או דלמא בטלינהו אגב ארעא תיקו אמר רבא אמר רב חסא בעי רבי אמי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם או אין להן אמר ר"ג הדר אמר רב חסא פשיט ר' אמי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם ר' יונה אמר אהקדשות ר' ירמיה אמר אקרקות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרו אונאה אין להם ביטול מקח יש להן מ"ד אהקדשות כ"ש אקרקות מ"ד אקרקות אבל אהקדשות לא כדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל תנן התם אם היה קודש בעל מום יצא לחולין וצריך לעשות לו דמים א"ר יוחנן יצא לחולין דבר תורה וצריך לעשות לו דמים מדבריהם ור"ל אמר אף צריך לעשות לו דמים מן התורה במאי עסקינן אילמא בכדי אונאה בהא לימא ר"ל צריך לעשות לו דמים דבר תורה והתנן אלו דברים שאין להם אונאה הקרקעות והעבדים והשטרות וההקדשות אלא ביטול מקח בהא לימא רבי יוחנן צריך לעשות לו דמים מדבריהם והא"ר יונה אהקדשות ורבי ירמיה אמר אקרקות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם לעולם בביטול מקח ואיפוך דרבי יוחנן ר"ל ודר"ל לרבי יוחנן במאי קמיפלגי בדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל מר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל איבעית אימא דכולי עלמא אית להו דשמואל והכא בהא קמיפלגי מר סבר שחיללו אין לכתחלה לא ומר סבר אפילו לכתחלה איבעית אימא לעולם בכדי אונאה ולא תיפוך ובדרב חסדא קמיפלגי דאמר מאי אין להם אונאה אינו בתורת אונאה

רכ"ז מהו למינקט ומינייהו ומיכל. כלומר הגידולין ודיקה לא מציעי לן שהרי אפי' החיר עומר של אשהקד את הזרעים קודם שזרעו וזרעם קודם העומר וכל השריפו הוה הגידולין אסורין עד שיבא עומר הבא כי קא מיבעי ליה לנהו מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר: ושריניהו עומר. שהעומר מחיר את הלחשין חדשים של שנה זו ואת גידולין המחוברין שהשקישו: או דלמא בטלינהו אגב ארעא. ובקרקע בעלמא דמו ולא שייך עומר גבייהו למשריניהו: בעי ר' אמי אונאה. הא תנן לה בפתיתין לאין להו כלל הגך דמתני': ביטול מקח. יותר משתות: יש להן או אין להם. מי אמרינן מחל תונו (ויקרא כה) הוא לאימעוט והא לאו בכלל אונאה הוא אלא מקח טעות הוא או דלמא כיון דלאו דבר שבמדה הוא ולא אטעיה בדיובריה כשאר דין אונאה הוא: ר' יונה ור' ירמיה. מיכתא באפי נפשייהו אמרי ואלו אדרבי אמי קיימי ללא ר' וירמיהו אקרקות ורבי יונה [יונה] אהקדשות אמרי משמיה דר' יוחנן אונאה אין להם ביטול מקח יש להן: מ"ד אהקדשות. אמרה ר' יוחנן: כ"ש. דאהקדשות נמי אמר דכיון דאשמועינן דביטול מקח לאו בכלל אונאה הוא מהיבא אימעוט אי דהקדשות קחשיב ליה מקח טעות אע"ג דליכא טעות כלפי שמיא ופ"ה אמרינן ביטול מקח כל שכן דלגבי חזרה דליכא למימר טעה ואלעתה דהכי לא אקנייה כל שכן דהדרי: מ"ד אקרקות. אמרה: אבל אהקדשות לא. דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואלעתה דהכי לא אקניי אבל אהקדשות ליכא למימר הכי וכיון דליתנהו בדין אונאה טעות נמי לא אמרינן בהו כדשמואל: מחולל. כדאמרן דאימעוט מאונאה וטעות נמי ליכא בהו דמאן טעה: תנן ההם. במסכת תמורה (דף טו:): אם היה קודש בעל מום. רשע דמתני' הכי האומר הכי זו תחת זו או תמורה זו או חלופי זו הכי זו תמורה זו מחוללה על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מהחלל ואם היה קודש בעל מום יצא לחולין וצריך לעשות לו דמים אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסיף עליה מעותיו עד כדי דמי הקדש: יצא לחולין דבר תורה. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאימעוט באונאה: אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה. דגבי הקדשות ערכך כהיבא בכללה וקסבר ערכך שוויו משמע ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אם זול אם יוקר: והא"ר יונה אהקדשות כו'. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: ואיפוך. אליבא דר' יונה אבל אליבא דרבי ירמיה לא תיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן אהקדשות אין להם ביטול מקח מ"ד אקרקות אבל אהקדשות לא כדשמואל וה"ר איתא בתמורה לרבי יונה איפוך וקמיפלגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין להן ביטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעוט מאונאה לא שנתה לא שנתה יתר משתות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אבל בהקדש ליכא למימר טעות: ומר לית ליה דשמואל. קסבר כיון דליכא יתר משתות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: שחיללו אין. דהא אימעוט מאונאה לא שנתה גדולה ולא שנתה קטנה: לכתחילה לא. ודבר תורה דערכך שוויו משמע: ומר סבר אפי' לכתחילה. ערכך כל דהו משמע הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומיהו לאחר זמן יטלם: לעולם בכדי אונאה. וקאמר דבר תורה ואפילו בכדי אונאה כריך לעשות דמים דבר תורה: ולא תיפוך. דאוי מפסת לה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרופי אין להן אונאה דמתני' כרב חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר מדל"ר יוחנן: אונאה אין להן ביטול מקח יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא אבל ר"ל כי מוחבת ליה ממתנתא מוקי לה כרב חסדא: מאי אין להן אונאה. דגבי הקדשות (רכ"ז)

תוספות אמר ר"ג הדר א"ר חסא אונאה אין להן ביטול מקח יש להם. משמע דרב נחמן לא פליג ארב חסא רבו וקשה לר"ת דבפ' המקבל (לקמן דף קח. ושם) אמרינן זבן בר' ושוה ק' סבור מינה כו' אמר רב נחמן אין אונאה לקרקעות אלמא אפי' ביטול מקח אין להם ותירף ר"ת דאין אונאה עד פלגא אבל מפלגא ואילך מיקרי ביטול מקח ויש להם ואתי שפיר הא דתנן (לעיל דף נז:): רבי יהודה אומר אף המוכר בהמה ומרגלית אין להם אונאה ומפרש בגמרא עד כדי דמיהם מדקאמר אף משמע דקרקות נמי אית להו האי שיעורא ובפרק אלמנה נוזנית (כתובות דף צט:): תנן שום הדיינין שפחתו שתות או הותרו שתות מוכרם בטל רש"ג אומר מוכרם קיים ומפרש התם דמוכרם קיים עד פלגא: יצא לחולין כו'. למ"ד צריך לעשות לו דמים מדבריהם יצא לחולין הכל אבל מדרבנן צריך לשלם להקדש אונאתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמים דבר תורה דיש להקדש ביטול מקח יצא לחולין כנגד המעות שנתן והשאר יתחלל בדמים שישלם וקמ"ל דלא אמרינן כיון שיש להקדש ביטול מקח יבטל הפדיון ולא יצא לחולין כלל כמו בהדיוט דהמקח בטל והיינו טעמו משום דבהדיוט המאנה חוזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ואפילו אם המתאנה פטור מלהחזיר מ"מ שניהם חוזרים כיון שהמתאנה היה יכול לבא לידי הפסד אם לא ירגיש ויחזור בכדי שיראה אבל הקדש המתאנה אינו יכול לבא לידי הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדו שויו וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב להקדש בטעות מפסיד כדאמרינן ביש נוכלין (ב"ב דף קלז:): ושם ד"ה (וא) לא תשיימה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כאן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל בכך כל הקדש ולא יצטרך להוסיף כי מ"מ נתרצה לשוה בשוה ולא נתכוון מסתמא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהם חוזרים: והאמר רבי יונה אהקדשות. ביטול מקח יש להם ולא היה יכול לתרף דביטול מקח יש להם מדרבנן דאם כן מאי איכא בין אונאה דהקדש לביטול מקח דבאונאה נמי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפריך אי באונאה בהא לימא ר"ל דבר תורה אבל לרבי יוחנן דאמר מדבריהם אתי ליה שפיר ולעיל נמי אמר יד הקדש על העליונה אפילו באונאה ועוד אי ביטול מקח דקאמר ר' יונה מדבריהם א"כ נצטרך לומר דלמ"ד אין להם ביטול מקח היינו אפילו מדרבנן א"צ להשלים דמים ובהדיא קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל יד הקדש על העליונה: ומר סבר אפי' לכתחילה. תימה דבפ' המקדיש שדהו (ערכין דף כט.). אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר ובפ"ק דסנהדרין (דף יד:): אמר דבשומת הקדש בעיני ט' וכהן ולעולם הבעלים קודמין שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריוח הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שדבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אבל לכתחילה שעשה דבר שמוטר שנתכוון לחללו שוה בשוה וטעה ונמצא שהקדש שוה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שוה בשוה אבל בשוה אבא במזיד לכ"ץ אסור לאנות הקדש: (תוספות)

דאפי' פחות מכדי אונאה חוזר מיתבי רבית ואונאה להדיט ואין רבית ואונאה להקדש מי אלימא ממתניתין דאוקימנא בתורת אונאה ה"נ רבית ודין אונאה להדיט ואין רבית ודין אונאה להקדש אי הכי היינו דקתני סיפא זה חומר בהדיט מבהקדש ארביית ליתני נמי זה חומר בהקדש מבהדיט אונאה הכי השתא בשלמא זה חומר בהדיט מבהקדש ותו לא אלא הקדש זה חומר ותו לא רבית דהקדש היכי דמי אילימא דאופיה גזבר מאה במאה ועשרים והלא מעל הגזבר וכיון שמעל הגזבר יצאו מעותיו לחולין והוה להו דהדיט אמר רב הושעיא הכא במאי עסקינן כגון שקיבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש כדתינא המקבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש מספק מארבע משלש מספק מארבע שיד הקדש על העלוונה רב פפא אמר הכא באבני בנין המסורות לגזבר עסקינן כדשמואל דאמר שמואל בונין בחול ואח"כ מקדישין: אין בהן תשלומי כפל (וכו'): מנהני מילי דת"ר [שמות כב-ח] על כל דבר פשע כלל על שור על חמור על שה על שלמה פרט על כל אבדה אשר יאמר חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון הקדשות אמר קרא [שמות כב-ג] רעהו רעהו ולא הקדש: ולא תשלומי ד' וה' (וכו'): מאי טעמא תשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה: שומר חנם אינו נשבע (וכו'): מנהני מילי דת"ר [שמות כב-ו/ט] כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה פרט וכל בהמה לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון הקדשות אמר קרא רעהו רעהו ולא של הקדש: שומר חנם אינו נשבע וכו': ורמינהו בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם משנתרמה התרומה

רש"י דלפילו פחות מכדי אונאה חוזר: ואין רבית ואונאה להקדש. אין איסור אונאה ואיסור רבית נוהג בהקדש ולקמיה מפרש היכי דמי רבית דהקדש: דין אונאה להדיט. שות: ואין דין אונאה להקדש. דלפילו פחות מכדי אונאה חוזר: היינו דקתני כו'. בתמיה והא חומר דהקדש הוא: ומשני כי קתני חומר דהדיט ארביית קאי: אונאה. ומשום אונאה ליתני נמי זה חומר בהקדש: אלא הקדש זה חומר ותו לא. בתמיה: דלחזין. שהלוה להדיט: והלא מעל. שהוציא מעות הקדש לחולין ולא הכניס תמיהו להקדש כלום ושוגג הוא אללו כסבור שמוחר משום סכר הקדש: והוה ליה להדיט. של גזבר שהרי עליו לשלם להקדש קרן וחומש: הכא במאי עסקינן. האי דקתני אין רבית להקדש לאו בהלואה קאי אלא בהדיט שקיבל מעות מן הלשכה מן הגזבר לספק סלתות כל השנה למנחות של כבוד ארבע סאין בסלע והוקדו ועמדו משלש סאין בסלע דלילו דהדיט אסור לפסוק על פירות עד שיאם השער וכאן לפילו לא יאם השער עדיון לארבע פוסקין: רב פפא אמר. לעולם בהלואה דלחזין מאה במאה ועשרין ודקשיא לך הלא מעל: באבני בנין. עסקינן שהלוה הגזבר מהו להדיט דליון בהו מעילה ואין על הגזבר לשלם אלא שליו בעלמא הוא: דאמר שמואל בונין בחול. כשהו בונין בניני הקדש לא היו קוגין האבנים והטויט ממעות הקדש כדי שלא יבואו האומנין והעם לידו מעילה אם ישבו עליהם או אם יתנו מהם אלא לוקחין בהקפה והיו חול עד שיבנו בחומה ומשן בנזירות בחומה נותנין מעות הקדש ולוקחין אותן והוא הקדש או אם התנדב אדם אבנים נותנין לבנאי ואינו קורא שם הקדש עליהן עד שיבנו בנין הלכך לא מעל הגזבר: על כל דבר פשע. סיפיה דקרא משתעי בטוען טענת גנב או בנכח עממו: ולא תשלומי שלשה וארבעה. שלשה לשה וארבעה לזר דכיון דלוימעיט מכפל כזר ליה חלה שהכפל בטובה ומוכר בכלל תשלומי ד' וה': וכן יתן וגו'. לקמן בהשאלה (דף נז:) אמרינן פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר סכר וכתוב בפרשה ראשונה ונקרב בעל הבית וגו' ואוקימנא לכפועה בהמפקיד (לעיל דף מא:): שקליהן. שקלים של ארז לקרבנות כבור: ונגנבו. מן השלוחין: אם משנתרמה התרומה. אם כשכאז לדין ככר נתרמה התרומה שהיו תורמין הלשכה בג' קופות: (ד"ט)

תוספות דאפילו כל שהוא חוזר. ודוקא הקדשות אבל קרקעות עד פלגא אינו חוזר: בשלמא בהדיט זה חומר ותו לא. פי' זהו חדוש שהדיט חומר אבל בהקדש זה חומר בתמיה פי' מה יחדוש הוא שמצאנו חומר בהקדש מבהדיט ולא גרסינן תו לא שהרי אף בהדיט איכא טובא שומר חנם אינו נשבע וכל הנך דמתניתין: כיון דמעל הגזבר נפקא להו לחולין. ולא מצוי למימר דאזכריה במזיד דלא נפקא לחולין דא"כ ליכא אגד נטר כיון שהלוה אסור להשתמש בהם דלא זכה בהם: לספק סלתות מארבע ועמדו משלש. תימה היכי מייירי אי יצא השער או לא יצא השער ויש לו א"כ בהדיט נמי שרי ואי דלא יצא השער וגם אין לו על מה מחלל מעות הקדש וליכא למימר שיחלל על פרוטה דהא אע"ג שזהו ריוח הקדש שמתנה לתת ארבע סאין בסלע להקדש כל השנה כיון דבשעת חלול מחלל על דבר שאינו שוה זהו זילותא דאם לא כן אמאי הדר ביה ממאי דאוקי דאזכריה במאה כו' ומזה הטעם נמי אין לומר לב ב"ד מתנה עליהם להתחלל בשביל ריוח הקדש דא"כ בחנם חזר בו משנויא קמא וי"ל כגון שהתנדב אדם לתת ק' סלעים ולא הקדישם עדיין ונתנם לנחתום כדי לתת להקדש ארבע סאין בכל סלע ויצא השער של לקוטות אבל לא יצא השער כלל אסור דלמא אתי לאחלופי בהדיט ולכך נקט ועמדו אחר כך משלש וכן בזויה אם נתן ק' זוזי לאדם שיחזיר להקדש מאה ועשרים אסור דאפילו מדאורייתא נראה דאסור דחשיב כאילו מקבל מלוה עצמו כמו (קדושין ז.). תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת מדין ערב דחשוב כאילו קבלה ממנו והא דשרי בסמוך דאזכריה אבנים במאה ועשרים היינו שהגזבר עצמו נותנין וגם אבנים הם דמוכחא מילתא שהם של הקדש אבל דרך מקח וממכר שנתן על הסלחות וגם יצא השער של לקוטות שרי להקדש: . שומר חנם אינו נשבע נראה דהוא הדין דאינו משלם דאפילו שומר שכר אם פשע נראה דלא משלם מדמירך לקמן (דף נח.) מה שזכר מועל לשמור כו' ולא משני כשפשע והיינו טעמא דמכל דין הפרשה אמעיטו והא דלא קתני אינו משלם דהוי רבותא טפי משום דעיקרה בשבועות פרק דהיינין (דף מב:) ונסבה אגרה דהתם: רעהו ולא של הקדש: ובריש מרובה (ב"ק דף עו.) ממעט מונוב מבית האיש: . כי יתן איש אל רעהו כלל. בריש ג' מינים (נזיר ד' לה.) דריש בפרט וכלל ופרט ובת"כ דריש בכלל ופרט לחודא ונראה דכל הני כללי ופרטי אסמכתא דבמרובה. דרשינן מעל חמור שור ושה חד למעוטי עבדים וחד למעוטי קרקעות וחד לשטרות בין מכפל בין משבועה והשתא אתי שפיר דכסף או כלים דרשינן פרק שבועת דהיינין (שבועות דף לט: ושם ד"ה מה) מה כלים שנים אף כסף שנים מה כסף דבר חשוב כו': (תוספות)

נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להם לשנה הבאה אמר שמואל הכא בנושא שכר עסקינן ונשבעין ליטול שכרן אי הכי נשבעין לגזברין לבני העיר מבעי ליה אמר רבה נשבעין לבני העיר במעמד גזברין כי היכי דלא נחשדיניהו ואי נמי כי היכי דלא לקרו להו פושעים והא נגנבו או שאבדו קתני ושומר שכר בגניבה ואבידה חיובי מיחייב והכא נמי נהי דשלומי לא משלמי אגרייהו מיהא לפסיד אמר רבה נגנבו בלסטין מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים רבי יוחנן אמר הא מני ר"ש היא דאמר קדשים שחייב באחריותן יש להן אונאה ונשבעין עליהם התינן עד שלא תתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאינן חייב באחריותן נינהו דתינא תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל התינין לגבות אלא א"ר אלעזר שובעה זו תקנת חכמים היא שלא יהו בני אדם מזלזלים בהקדשות: נושא שכר אינו משלם: רמי ליה רב יוסף בר חמא לרבה תנן נושא שכר אינו משלם ורמינהי השוכר את הפועל לשמור את הפרה לשמור את התינוק לשמור את הזרעים אין נותנין לו שכר שבת לפיכך אין אחריות

שבת עליו היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שבע נותנין לו שכר שבת לפיכך אחריות שבת עליו מאי לאו לשלם לא להפסיד שכרו אי הכי רישא דקתני אין אחריות שבת עליו הכי נמי דלהפסיד שכרו ומי אית ליה שכר שבת והא קתני אין נותנין לו שכר שבת אשתיק א"ל מידי שמיך לך בהא א"ל הכי אמר רב שבת בשקנו מידו וכן א"ר יוחנן בשקנו מידו: ר"ש אמר קדשים שחייב באחריותו יש להן אונאה ושאינו חייב באחריותו אין להן אונאה: תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבא קדשים שחייב באחריותו חייב שאני קורא בהן בה' וכחש ושאינו חייב באחריותו פטור שאני קורא בהן בעמיתו וכחש אמר ליה כלפי לייא

רש"י נשבעין לגזברים. שלא פשעו בהן שהן בעלי הדיו דמכיון שהרמו את הלשכה אין אחריות אביה על הבעלים אלא על ההקדש כדאמרין לקמן תורמין על האבוד שיהא חלק בקופות הללו למי שקלח שקלו ואבד ואינו יודע עכשיו שאבד: ואם לאו. שגודע להם מקודם לכן שוב אין תורמין עליהם אלא על מנה שישלחו להם אחרים תחתייהם לפיכך בני העיר הן בעלי הדיו של גזברים: נמלאו. קאי אלאדו: שהחזירו. קאי אנגנבו: אלו ואלו שקלים הם. דכיון דקדוש קדוש: הכא בנושא שכר עסקינו. כלומר שבעה זו לא ליפטר מהשלומו היא דלאו שומר חנם נשבע על הפשיעה ולא נושא שכר משלם גניבה ואבידה כי מהני' ובעוה זו. כדי ליטול שכר נשבעין שאינו נדרשות וגזבין שכרן מני בני העיר ולקמיה פריך והא כיון דשומר שכר יש עליו לשומרו מגניבה ואבידה ולא שומר לא השלים עבודתו אין לו ליטול שכר: נשבעים לגזברים. בתמיה והלא אין שכרן אלא על בני העיר: נשבעים לבני העיר. ליטול שכרן ובעמדם הגזברים מפני שההפסד על ההקדש: והכא נמי נהי דשלומו לא משלמי. דאימעיטו ההקדש מהשלומו שומרים: אגרייהו מיהא לפסיד. שהרי נשתעבדו לשומרן מגניבה ואבידה ועל מנה כן היו נוטלין שכר והרי לא השלמו מלאכתן: בלשמים מוזין. דלואם היו ולשמיה זו לא קבלו עליהם: הא מני ר"ש היא. במסכת שבעות (דף מ"ב): יש להן אונאה. כדבי גרם לה ומאן דגרם לה. לא ידע שאמר ר"ש בהדיא לבני שבעה והואך ללמדה ממנה: שחייב באחריותו. שהמפקיד חייב באחריותו הלכך כדדיה דמי לר"ש והכא נמי חייבין כל בני העיר לשקול אחרים תחתיהן: תורמין על האבוד. כשהיו ממלאים שלש קופות מכסף הלשכה והיא תרומה ליקח מכסף הקופות כל קרבנות עבור ותורמין אותן ע"מ שיהו שלש קופות ראש ותורמין לשיכיים שיהו אותן שהביאו שקלים הנאמרים בלשכה זוכים בתרומת הקופה להיות הקרבנות גם עליהם ותורמין אותן אע"פ שקלח שקלו ואבד לו ואין ידוע לו: ועל הגבוי. ועודנו בדרך: ועל העמיד לגבות. מי שנאנס ולא שלח שקלו באלד היה משלחו כל השנה כולה ונותנין בשופר שכתוב עליו תקלין חתין והלשכה יהיה נתרמה ג' פעמים בשנה פטרם הפסח ובפטרם ערלה ובפטרם החג ובשמיני' זמן לתרום נותנין מעות השופר בלשכה ותורמין וכשורמין תרומה ראשונה מתנין אף על העמיד לגבות וגם בשניה ובשלישית והמביא אחר שנתרמה השלישית נתנו לשופר ששמו תיקלין עתיקין וגופל לשירי הלשכה ומאן באין חומת העיר ומגדלותיה: אלא ר"ל. לעולם שבעה זו ליפטר מן התשלומין היא ובשומר חנם ודקאף לך מהני' דאורייתא פטור לגמרי ורבנן הוא דהקוין לה שלא יזלזלו בהקדשות בשמירתן: השוכר את הפועלים. גזר של הקדש ששכר פועלים משל הקדש: לשמור את הפרה. דלומה שלקחיה ושומרין אותה שלא תיפסל בעליית עול או כמות: לשמור את התנוקות. שלא יטמאו שהיו מגדלין אותן לפניה בתליות הנוטות בסלעים ותחתיהן חלל כדאמרין בסוכה בהישן תחת המטה (דף כ"א). לפי שעשו מעלה בכהן האקוף את הפרה שחאה פרישתו בטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעה כדאמרין בסדר יומא (דף ה'): והתנוקות הללו שלא נטמאו מעולם ממלאים מים למקדשן ומזין עליו כל שבעה: ולשמור הזרעים. שהם המצרכות וזרועה לעומר קודם ללפסח שבעים יום כדאמרין במנחות (דף פ"ה). אי נמי בשביעית שפתיים לעומר וקאי הללם: אין נותנין לו שכר שבת. אם שכיר יום הוא: לפיכך אין אחריות שבת עליו. אם איננו כהן לקולו בשבת אין חייב לשלם: שכיר שבת. שבעה: שכיר שבעה. שמיטה שלומה: נותנין לו שכר שבת. שנבלע בשכר שאר הימים ואינו מפורש לשבת: בשקנו מידו. שאם ילקח שמירתו ישלם הא ודאי שלם שהרי הוריד עלמנו לכך ושיעבד נכסיו: תני תנא. לענין שבעות הפקדון אשם גזילות: קדשים שהבעלים חייבין באחריותן. כגון דלמך הרי עלי והפרישן והפקידן לזה וכפר ונשבע והודה חייב קרבן שבעה: שאני קורא בהן בה' וכחש. קס"ד טעם דחויבא משום דהן של גבוה קריין בהו ומעלה מעל בה' וכחש: ושאינו חייבין הבעלים באחריותן פטור. הגשבע שאני קורא בהן בעמיתו וכחש מפני שהם קרוין של עמיתו ודעמיתו פטור דבעינן בה': כלפי לייא. כלפי היכן הדבר נוטה. לייא היכא כגון (ברכות דף נ"ח): חכמי לנהרא כגני לייא: (רש"י)

הוספות נשבעין לגזברים. פרש"י אם משנתרמה התרומה באו לדין נשבעים לגזברים דתנן תורמין על האבוד משמע שרוצה לפרש תורמין על האבוד שאלו ששליח קודם שנתרמה אך לא באו לדין אלא אחר שתרמו וקשה לפירושו דהוה ליה זו ואין צ"ל זו דכ"ש על הגבוי שלא נאבד שנתורמין עליו וגם הפשט לא מייירי בבואם לדין ויש לפרש תורמין על האבוד שבה ליד הגזבר ונאבד קודם שתרמו כיון שהגיע ליד הגזבר ועל הגבוי ועודנו ביד השליח בדרך תורמין אע"פ שנאבד אחר שתרמו ועל העתיד לגבות אחר זמן ולשולחו לגזבר אע"פ שבשעת הרמה לא נתנה עדיין לשליח ובפרק בתרא דכתובות (ד' קח. ושם ד"ה ועל) גבי מודר הנאה דפריך בשלמא שוקל שאני דתנן תורמין על האבוד כו' פירוש אותו שנאבד משליח אחר שתרמו דאין זה הנאה כיון שהוא פטור ולא כפרש"י דהתם דפי' דמעידת לגבות מוכיח דתורמין אע"פ שלא יגבה לעולם ואין משמע כן בשמעתין: דתנן תורמין על כו'. דתניא גריסין דאין זו משנה בשקלים ותימה אמאי לא מוכח מגופא דאינו חייב באחריות מדקאמר נשבעין לגזבין ולא לבני העיר: אמר רבי יוחנן בשקנו מידו. וא"ת דב' הפועלים (לקמן ד' צד. ע"ש) תנא מתנה שומר חנם להיות כשואל להתחייב באונסין ופריך במאי מתנה בדברים ומשני אמר שמאל בשקנו מידו ור' יוחנן אמר אפילו תימא לא קנו מידו בההוא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה א"כ מאי בעי קנין וי"ל דהכא דפטור אפי' משבועה לא משעבד נפשיה בלא קנין אי נמי התם כיון שמתחייב כשואל סבורים העולם שהשאל לו ובההוא הנאה משעבד נפשיה: לשומר הזרעים. וא"ת והיאך מותר לעומר כיון ששומר הא כתוב (יחזקאל מה) ממשקה ישראל מן המותר לישראל ודרשין (ת"כ פ' בהר) ואת ענבי זיתך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן ההפקד משמע דאסור אם ליקט מן המשומר וכי תימא אינו אסור כי אם לבצור אבל אם עבר בוצר שרי לאכול הא אפילו מן ההפקד אסור לבצור דבצירה תולדה דקצירה כדאמרין בריש מועד קטן (ד' ג.) וי"ל שלא היה מוחה לעולם מליקח רק שהיה מודיען שיחידים לעומר ומעצמן היו נמנעין מליקח: (תוספות)

ב - נח דף

איכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריותן פטור דאמעיטו מבעמיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה מרגלית ובהמה אין להם אונאה: תניא רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווג אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווג ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיה תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסייף וחסייטום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: **תנינן** כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם

הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר **[שמות כב-כ]** וגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר **[ויקרא כה-ז]** לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר **[ויקרא כה-ד]** וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי

אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים **[ויקרא כה-יז]** לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שיאמרה מפי הגבורה אם היו יסוריו באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שאמריו לו חביריו לאיוב **[איוב ד-י]** הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה ענינו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו **[ויקרא כה-יז/למג]**

נד דף

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מדדבר רבא דדרש רבא מאי דכתיב **[תהילים לה-טו]** ובצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים והאלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם מיתתו בחנק ויש לו חלק לעוה"ב אבל המלכין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב (ואמר) מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידיא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שימלי עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתיב **[בראשית לח-כה]** היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה אמר רב חננא בריה דרב אידי מאי דכתיב **[ויקרא כה-יז]** ולא תונו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונוהו אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדעתה מצויה אונאתה קרובה א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר **[איכה ג-ח]** גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר **[תהילים לט-ג]** שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ואמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר **[מלכים א-כא-כה]** רק לא היה כאחאב וגו' א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביאת לישראל אחרינא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא אמר רב חסדא כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה שנאמר **[עמוס ז-ז]** הנה ה' צב על חומת אנך וביתו אנך א"ר אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר וביתו אנך א"ר אבהו ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגזל וע"ז אונאה דכתיב וביתו אנך גזל דכתיב **[ירמיה ו-ז]** חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד ע"ז דכתיב **[ישעיה סה-ג]** העם המכעיסים אותי על פני תמיד [וגו'] אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר **[תהילים קמו-ד]** השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא ואמר רב חנינא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר **[שופטים ו-ג]** והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב **[שופטים ו-ו]** יחזנו עליהם וגו' וכתיב **[שופטים ו-י]** וידל ישראל מאד מפני מדין (וא"ר) חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר **[בראשית יב-טו]** ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא אוקירו לנשיכיו כי היכי דתתערתו נתן התם חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים מטמאין

רש"י וכללני. כעביל אשתי זו שמתחילה חטאתה בה כמו (בראשית ז) ויבן את הללע: שמחו ונאספו: קרעו ולא דמו. אם קרעויו לא מלאו דם: כדכ"ס. רבא. לטובה מעשה של דוד ובה שבע משלם וספק אשת איש היא שהיזלח למלחמת בית דוד גם כריתות כותב לאשתו על מנת שאם ימותה תהיה מוגדלת מעסקיו ולא תהיה ליבם וכל אותן הימים היא ספק מוגדלת אם מת מגורשת מתחילה ואם לא מת לא נתגדלה: היא מוגדלת והיא שלמה. אע"פ שהיו מוציאין אותה לשריפה לא חמרה להם ליהודה נבעלתו אלא שכלה לו לזמן קצתו ולא אכזייהו ואם יודה הוא מעלמה יודה: עמיתו. עם אחו: בלוגאנה אשתו. בלוגאנה דברים ללענה: אונאתה קרובה. לזכר פורענות אונאתה ממחר לזכר: אפי' שבעת הפלתי. אין לשונות מלשון בקשה שמבקש מלחם הקב"ה שישמע תפלתו אבל כל החרש יש לשונות מלשון בקשה ולומר בזה לזני בוטח שאין דרכך לשתוק ולא להתייר אל תחרש אל תעשה אל תתן משמשין לשון בקשה וממשמשין לשון עתיד כגון (תהלים קכ"ב) אל יתן למנעוהו קולו ויחמיר יעקב לא התן לי מאומה (בראשית ט) הוא לשון עתיד: רק לא היה כחלחב ספיסה דקרא חסד הסהה וחזרו איצטל אשתו: ואתהך גולא. אשתך קטנה כפוף עמךך ושבע דבריה: כל השערים. של הפלה ננעלו: חוץ משערי אונאה. האועק על אונאה דברים אין השער ננעל כדפניו: הכל ע"ז שליטה. נפרעים על כל צעירות ע"ז שליטה: ובדיו. לא מסרה לשלם. פרגוד. מחילה צבין שפינה לזבא מרוס: אינו ננעל. להפסיד רחיון מן המקום אלח תמיד רואה אותם עד שיפרע: ובדיו אהך. משמע שהיא תמיד אלכו ומשממם בה: על פני. לפני ואין מחילה כינו לזין העצירה: אימתי גבולך שום. כשחלב חטים יצביעך הקב"ה: מכלה. כל שנותנים בו שעורים: נקיש ואתי תגדלה. התגר מקהקש ובא ואני שמעתי הכל מקהקש כדרך כלי ריקה שנשמע בו קול הצרה כשמקהקשין עליו: וידל ישראל. לעיל מיניה כתיב ויחטו עליהם ושחיתו את יבול הארץ: חוקירו נשיכיו. כבדו שחיתו: מחווא. עיר שהיא רבא דר בתוכה כך שמה: חתכו חוליות. תנו תהטו חוליות מזרפו בכבשן כדרך כלי חרס ואח"כ לזיף החוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא: ר"א מטהר. שאין זה כלי חרס אלא צבין כעין כלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה: וחכמים מטמאין. לחלזי בתר חוליות שאר תורים שלהם היו עשויים כעין הקירות גדולות ופיו למעלה וזיף בכבשן כשאר הקירות ומטלטלים אלא שהיו מושביו על הארץ או על הקר ומדבק את טפילות הטיט סביב על כולו לשונותו עב שקלוט ויחזיק את חומתו: (רש"י)

הוספות נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש כו'. נקט הכי משום דבת שבע ספק אשת איש היא ומי' בקונטרס משום דכל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט לאשתו ע"מ שאם ימות יגרשנה ולא תזיקק ליבם וכל אותם הימים היא ספק מגורשת וק' לר"ת דא"כ אין זה כל היוצא אלא דוקא שיש להם אחיו ואין להם בנים מיהו בקונטרס לאו דוקא נקט יבם אלא שלא תתענן ועוד קשה לר"ת דאמר במסכת שבת (ד' נ. ו) ושם ד"ה (גט) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה אמאי והא חזר אוריה מן המלחמה אח"כ ומהיו יש לדחות מהיו מתנין אם לא יחזרו בסוף המלחמה ועוד קשה דתניא ב"ב' מי שאחזו (גיטין דף עג. ע. ושם: ד"ה אמר) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ואפילו לרבי יוסי חטא דוד דאינה מגורשת ודאי וכו' דהתם בלא אמר מעכשיו דמוקי לה בגמרא באומר מעת שאני בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתו ובמלחמת [בית] דוד היו כותבים מהיום הא קתני בהדיא בתוספתא מהיום אם מתי הימים שבינתים רבי יהודה אומר היא כאשת איש ומתני' דמי שאחזו (שם) נמי מוכח דאמר מהיום אדלעיל מיניה קאי והא דאמר בגמרא באומר מעת שאני בעולם מפ' ר"ת ור"ח דפירושו נעשה כאומר מעת שהיו בעולם משום כיון דאמר אם שמתני' היה מוכחין לרחק הגרושין כמו שיוכל ואינו רוצה שתתגרש עד סמוך למיתתו והא דקאמר מהיום להראות שהוא רוצה שיחולו גרושין. (מהיום) ומפ' ר"ת דבמלחמת בית דוד היו מגרשין לגמרי בלא שום תנאי אלא היו עושין הדבר בצנעה כדי שלא יהו קופצין על שותיהן לנושאן לכך קרו להו ספק אשת איש ולכל הפי' קשה דאפילו בא על אשת איש רדיא טוב ממלכין מדקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל מלבין כו': ולא עוד אלא בשעה שעוסקין בנגעים והאלות. כלומר לא מבעיא בשעה שהם בטלים אלא אפי' עוסקים בהלכות חמורות וגם אין עניינם לאשת איש ויש ספרים דגרסי בשעה שעוסקין בארבע מיתות ב"ד: דכתיב היא מוצת. בלא אל"ף כמו (איכה ד) ויצת אש בציון שהיתה קרובה לאש כבר ולא שלחה לו אלא ברמוז לא אם היה מודה לה היתה מפרסמתו: ואל דמעתי אל תחרש. אינו אומר שמע אל בכיי או ראה דמעתי אלא אל תחרש כלומר בטוח אני שלא תחרש דשערי דמעתי לא ננעלו: חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא. לחוליא. אם לא היה חול בינתים היה מודה רבי אליעזר דכתיב חושב הוא שהטפלה סביב לתנור מחבת החוליות ומעמידתו אז עלו ומושו דנתן חול בינתים להפריד החוליות זו מזו מטהר ר"א והכי נתן במסכת כלים (פרק ה משנה ח) חתכו לרוחבו פחות פחות מארבעה טפחים טהור מרוח בטיט טמא משיסקו לאפות בו סופגנים הרחיק את הטפלה ונתן חול וארז צרור בינתים בזה אמרו הנה והטמאה והטהרה אפופת בו והוא טהור קתני חול

דומיא	צרור	שאה	יבש:	(תוספות)
-------	------	-----	------	----------

זהו הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רבי יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנאי וזו וטמאווה תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראייה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראייה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטיין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר **[דברים ל-יב]** לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה **[שמות כג-ב]** אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בה היא שעתא א"ל קא חייד ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמה ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחבירים בדילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמיט וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות לקה העולם שלישי בזיתים ושלישי בחטים ושלישי בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה טפח תנא אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו אימא שלום דביתו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתי דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שגא מאנה דכתבי שלשה לאוין **[שמות כב-ב]** וגר לא תונה **[ויקרא יט-לג]** וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו **[ויקרא כה-יז]** ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי **[שמות כב-ב]** ולא תלחצו **[שמות כג-ט]** וגר לא תלחץ **[שמות כב-כד]** ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה הזהירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה בל"ו מקומות בגר מפני שסורו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים (תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיותקה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתא: **[מתני'** אין מערבין פירות בפירות אפי' חדשים בחדשים

רש"י עכנאי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכניס זנבו אלל פיו: כל טהרות שטיהר ר"א. על ידי מעשה שאירע נשאלה הלכה זו בבית המדרש שפלה טומאה לאוין תנור זה וחזרו ועשו על גביו טהרות וטיהרם ר"א והביאום ושרפום לפניו: לנש שחורים. ענין זכר ואכל: אף הוא קרע בגדיו. שהמנוחה חייב בקריעה: וחלץ מנעליו. שהמנוחה חסור בעיניהם הסגל כמו"ק (דף טו): ונשמיט. מן הכסא: טפה. נתקלקל: אף גדול. מכה גדולה: ר"ג. נקיא היה ועל פיו נעשה: שלא ירבו מחלוקות. שלא ירגיל היחיד לחלוק על המרובין: אימא שלום. כך שמה: בין מלא לחסר. סבורה היתה שהיה החדש חסר וקבוע ביום ל' ולא יפול ביום החדש על פניו והיה מלא ולא נקבע עד יום ששקם ואחד ולא נהרה בו ביום ל' ונפל על פניו: מבית אבי אבא. מבית אבי שהיה המשפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: חוץ משערי אונאה. לפי שזכר הלכ הוא וקרב להוריד דמעות: המאנה את הגר. אונאה דכריס: הלוחצו. דוחקו: לא תהיה לו כנושה. לחץ הוא שדוחקו לתבוע חובו: ה"ג מאי שגא מאנה דכתיב ביה תלחץ וגר לא תונה ולא תונו אוחו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא: לוחצו נמי תלחץ כתיב ביה. וגר לא תלחץ ולא תלחצו ולא תהיה לו כנושה: מום שבך אל תלחצו לחברך. כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם להזכיר שם גירות: מאן דלית ליה זקיפ' בדיותקה לא נימא לחבריה זקיף ביניתא. מיש שיש בו תלוי במשפחתו לא יאמר לעבדו או לכן ביתו תלה לו דג זה שכל שם הלייה גנאי הוא לו: מתני' אין מערבין פירות בפירות. בעל הבית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר כך כך וכך שאין לא יעריכו בפירות שדה אחרת: (רש"י)

תוספות זה תנור של עכנאי. יש דגס חכנאי וכן בירושלמי וכן זה נחש ושמה בעל התנור שהיה עושה שמו כן: לא בשמים היא. והא דאמר בפ"ק דיבמות (ד' יד. ושם ד"ה רבי) דהלכה כב"ה משום דיצאה בת קול שאני הכא שבא לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רבים להטות אבל התם אדרבה ב"ה רובא אין לאו דהוה מספקא לן אי אזלינן בתר רובא משום דב"ש הוה חריפי טובא ועוד דכאן לא יצאה בת קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו והא דאמר התם רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול ולא שמעינן ליה לר' יהושע אלא על ב"ק דהאי מעשה דר"א דהכא התם דייק מדקאמר לא בשמים היא כבר ניתנה לנו תורה מסיני משמע דבשום מקום אין משגיחין: קחייד ואמר נצחוני בני. והא דאמר בריש ע"ז (ד' ג): מיום שחרב בהמ"ק אין שוחק לפני הקב"ה היינו קבוע והכא מילתא דבדיותא בעלמא הוא דאמר: וקרע בגדיו וחלץ מנעליו. אין להוכיח מכאן הא דמבעיא ליה במועד קטן (ד' טו: ושם ד"ה לא) אם מנודה צריך קריעת בגדים וחלץ מנעל דלמא הכא לעזרא בעלמא הוא דעבד הכי: מבית אבי אבא. פי' בקונטרס מבית דוד אבי משפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: חוץ משערי אונאה. לפי שזכר הלב היא וקרב להוריד דמעות משמע משום דנפקא לעיל מקרא דתהלים דשערי דמעה לא ננעלו ובחנם דחק כן דהא דריש לעיל רב חסדא בהדיא מדכתיב הנה ה' נצב על חומת אנך ושמה מבית רבן גמליאל היתה מקובלת שהיה אבי המשפחה ולאו אדוד קאמר כדאשכחן נמי (ר"ה ד' כה). דאמר רבן גמליאל מקובלני מבית אבי אבא שפעמים בא בארובה כו': ואמרי לה במ"ו. יש מפרש משום דחשיב כי גרים הייתם וכיוצא בה: (תוספות)

ואין צריך לומר חדשים בישינים באמת אמרו ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משיבוהו אין מערבין שמרי יין ביין אבל נותן לו את שמריו מי שנתערב מים ביינו לא ימכרו בחנות אלא א"כ הודיעו ולא לתגר אע"פ שהודיעו שאינו אלא לרמות בו מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו התגר נוטל מה' גרנות ונותן

לתוך מגורה אחת מה' גיתות ונותן לתוך פוטוס אחד ובלבד שלא יהא מתכוין לערב: **גמ'** ת"ר אין צ"ל חדשות מארבע וישנות משלש דאין מערבין אלא

אפילו חדשות משלש וישנות מארבע אין מערבין מפני. שאדם רוצה לישון: באמת אמרו ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משיבוהו (וכו'): א"ר אלעזר עזא אמרה כל באמת אמרו הלכה היא אמר ר"ג ובין הגיתות שנו והאידנא דקא מערבי שלא בין הגיתות אמר רב פפא דידעי וקא מחלי רב אחא בריה דרב איקא אמר הא מני רבי אחא היא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנטעם: ואין מערבין שמרי יין ביין אבל נותן לו את שמריו (וכו'): והא אמרת רישא אין מערבין כלל וכי תימא מאי נותן לו את שמריו דקא מודע ליה הא מדקתני סיפא לא ימכרו בחנות אלא א"כ מודיעו ולא לתגר אע"פ שמודיעו מכלל דרישא אע"ג דלא מודע ליה אמר רב יהודה ה"ק אין מערבין שמרים של אמש בשל יום ולא של יום בשל אמש אבל נותן לו את שמריו תניא נמי הכי רבי יהודה אומר השופה יין לחבירו ה"ז לא יערב של אמש בשל יום ולא של יום בשל אמש אבל מערב של אמש בשל אמש ושל יום בשל יום: מי שנתערב מים ביינו ה"ז לא ימכרו בחנות אלא א"כ מודיעו וכו': רבא אייתו ליה חמרא מחנותא מזגיה טעמיה לא הוה בסיים שרדיה לחנותא א"ל אביי והא אנו תנו ולא לתגר אע"פ שהודיעו א"ל מזגא ידידי מידע ידיע וכי תימא דטפי ומחיליה ומזבין ליה א"כ אין לדבר סוף: מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו וכו': תנא למחצה שליש ולרביע אמר רב ובין הגיתות שנו: **מתני'** רבי יהודה אומר לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבא אצלם וחכמים מתירין ולא יפחות את השער וחכ"א זכור לטוב לא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מתירין ומודים שלא יבור מעל פי מגורה שאינו אלא כגונב את העין אין מפרכסין לא

את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים: **גמ'** מאי טעמייהו דרבנן דאמר ליה אנא מפליגנא אמגוזי ואת פליג יסיסקי: ולא יפחות את השער וחכ"א

זכור לטוב וכו': מאי טעמא דרבנן

רש"י ואין צ"ל חדשים בישינים. פסק למכור לו ישינים לא יערב בהן חדשים שהשנים יבשום ועושין קמה יותר מן החדשים: מפני שמשבחו. קשה משבחו את הך לפיכך פסק עמו רב מערב בו קשה ודוקא קשה כדן ולא רב בקשה פסק עמו קשה לא יערב בו את הך וכו' אין צריך לומר חדשים בישינים דוקא אבל ישינים בחדשים שפיר דמי: אין מערבין שמרי יין ביין. בגמרא מפרש לה: ימכרו בחנות. פרוטה פרוטה: אלא א"כ הודיעו. לכל אחד ואחד מהן שמים מעורבין בו: ולא לתגר. ימכרו ביחד ואף על פי שמודיעו: לפי שאינו לוקחו אלא לרמות. ולמכרו בחנות: מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו. דכיון שנהגו אין כאן טעות שכל היטול בחזקה כן: ההגר נוטל מחמש גרנות וכו'. שהכל יודעין בו שלא גדלו בשדותיו ומבני חום הכנה לוקח ובחזקה כן לוקחין: מגורה. אוצר שאולרין בו תבואה גזון הוא שדשן חורין בו את התבואה ודכן התגר לקנות מעבלי בתים בשעת הגזון ולהכניס למגורה שלו: שלא יתכוין לערב. ולהוציא קול לקנות הרוב ממקום משופח לערב בו ממקום אחר ושכניו סבורין שכל הפירות מאותו מקום: גמ' ת"ר אין צריך לומר חדשות מארבע. שאין בסלעו וישנות מארבע. שאין בסלעו: דאין מערבין. חדשות בשנות דהואיל ובחזקה ישנות מוכרין נמלא מאנהו ומוכר לו זולת בתורת יקרות: אלא אפי' חדשות מארבע. שאין בסלעו: דאין מערבין. חדשות בשנות דהואיל ובחזקה מפני שעובי דמיהן של חדשות אינן מפני שהן טובות כישנות אלא שאלם רוצה לישון וזה שפסק עמו על הישנות אינו רוצה לישון לפיכך אסור לערב בהן חדשות ואפי' מעולות בדמים: עזא אמרה. זאת אומרת כל עזא כמו הדל: באמת הלכ' . ומיהב טעם למילתו מפני שמשבחו ואין לגמגם בדבר ונקט בה למתניתין באמת ש"מ כל היכא דהני באמת הלכה ואין להסם ולגמגם בדבר: ובין הגיתות שנו. דמשבחו שחוססין זה עם זה ונעשים טעם אחד אבל לאחר הגיתות שכבר קלט כל אחד ריחו וטעמו אין משבחו אלא פוגמו: ידיעי. הכל יודעים שהחזקו לערב: בדבר הגטעם. שאדם טועם קודם שלקחו ויכול להבחין שנתערב בו: והא מדקתני סיפא. ומפליג בין הודיעו ללא הודיעו מכלל דרישא דקתני אבל נותן לו את שמריו אע"ג דלא אודיעיה: של אמש. מיון ששפה אמש ושאריו השמרים אין מערבין אותו בין ששפה היום ששמרי יין זה מקלקלן בין אחר: אבל נותן הוא לו את שמריו. של יין עלמנו ויום ואמש לאו דוקא והוא הדין ליום ויום משחי חביות אלא אורחא דמילתא נקט דסתם יום ואמש משחי חביות: השופה יין. כל דבר האכלו הגורק בנחת מכיל אל כלי שלא יתערבו בו שמרים קרו לה שפיה: מזגיה. נתן בו מים שכן דרכו: בסיס. מבוסס וטוב: והא חנו תנו ולא לתגר שאינו אלא לרמות בו'. וחנוני היינו תגר ויחזור חנוני זה וימכרו בחזקה יין בחנות והרי המים מעורבין בו ואתה מכרת לו ואיכא לפני עור (ויקרא יט): מזגא ידידי מידע ידיע. שאני נותן בו מים הרבה: וכי תימא מייחיה חמרא חייל ומערב בה. עד שלא יהא ניכר טעם המים: א"כ. דלכובי האי חיישינן: אין לדבר סוף. שאף המים לבדם אסור למכור לחנוני שמה יערבם ביין ולא חשו אלא בזמן שאני מוכר לו דבר העשוי לרמות בו כמות שהוא עכשיו: למחצה שליש ולרביע. הכל כמנהג המדינה יטיל מים אם מחלה מחלה אם שליש שליש: מהני' ולא יפחות את השער. למכור בזול מפני שמרגיל לבא אצלו ומקפה מזונות חבירו: זכור לטוב. שמתוך כך אולרין פירות מוכרין בזול: גריסין. פולין גרוסות בריחים אחת לשתיים: לא יבור את הפסולת. לפי שמתוך שנראות יפות הוא מעלה על דמיהם הרבה מדמי הפסולת שנטל מהם: וחכמים מחילין. טעמא מפרש בגמרא: ומודים שלא יבור מעל פי המגורה. למעלה להראות יפות ואת הפסולת שבתוכו לא יכיר: לפי שאינו אלא כגונב את העין. בבביריה זו: ואין מפרכסין. מפ' בגמרא: לא את האדם. עבד כנעני העומד לימכר: גמ' יסיסקי. פרוג"ש: מאי טעמא. נקט זכור לטוב לשון ברכה: (רש"י)

תוספות ואין צ"ל חדשים בישינים. משום דאמר בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף צא): דכל מילי עתיקי מעלו בר מתמרי שיכרא והרסנא: [מאי] (אבל) נותן לו שמריו דקמודע ליה. דס"ד דאפ"ה אסור שלא ירמה בו אחרים: רבא אייתו ליה חמרא. רבא גריסין דאשכחן שהיתה מזיגתו משונה כדאמרין בנדרים (דף נה). ובכיצד מערבין (עירובין דף נד). דמאי האי מזיגא למזגא דרבא בריה דרב יוסף בר (חייא) והשתא ניהא הא דאמר רבא בפרק המוציא יין (שבת דף עז. ושם ד"ה דאמר) כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לו). אמרין אל יחסר המזג שאם הוצרכו מהם לצאת אם יש שם כ"ג כנגד סנהדרין קטנה יוצאים ואם לאו אין יוצאים משמע דמזיגה על חד תרי דקרא [איירי] במזיגת סתם בני אדם ומיהו קשה דמשמע התם דס"ל לרבא דעיקר מזיגה כן דינה דמוקי מתני' דבמזוג ב' חלקים מים ואחד יין ביין השרוני דוקא דרפי ונראה דרבא מוקי מזיגה דקרא דאל יחסר המזג בין השרוני והרב נחם מיוני פירש דאל יחסר המזג שלא יחסרו נ' מסנהדרין גדולה דמזג בגימ' נ' אבל אם יחסר מ"ט ישארו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם אחד הרי כ"ג ומיהו בירושלמי משמע דאיירי במזיגת יין ממש: (תוספות)

משום דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מתירין וכו': מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין. שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחיזרא זעירי אמר רב כהנא מזקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסכוסוי קרמי רבה שרא למידק צרדי רבא שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי מירכוס דאדם מאי היא כי הא דההוא עבדא סבא דאזל צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבנן אמר ליה יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל זבניה יומא חד א"ל אשקין מיא אזל חווריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש מאבוך קרי אנפשיה [משלי יא-ח] צדיק מצרה נחלץ ויבא אחר תחתיו:

רפ"ז משום דמרווח תרעא. ווארזי פירות יראו שהזלו וימכרו בזול: מתיר בדבר הנראה. הלל יבול הטוקה לראות ולהבין מה דמי הפסולת הנכר מאלו שישטו בחכמים וטוב לו להעלות בדמיהן של אלו יתר על כן מפני הטורח: משרבעין. לשון שרביטו כדמפרש לקמיה שזוקף שער הבהמה כשרביטו שתרעה שמינה: ואין נופחין בקרביים. בני מעיים הנמכרים בבית הטבח שיראו רחבים וגדולים: ואין שורין בשר במים. שגלביין והכחוש נראה שמן: מיא דחיזרא. משקין אותה מי סובין והם נופחין מעיה ושערה נוקה: מוקפתא. קירוף אשטל"ר בלעז: למימרא תומי לסרבלא. פרמי"ש לייפותו עושין לו הלחי מחוטי משי סביב: לכסכוסוי אנפשי"ר בלעז בני סובין: קרמי. בגדים המצויים אוברי"ץ בלעז: למידק צרדי. להקד בגדי קנבוס במקבות עץ שיראה חוטין דק: לללומי גירי. לזייר חיזים: דיקולי. סלים: כדחתי. מותר. שאינו אלא ליפות והרזה להסוף על דמיהם בשביל ופויס. מוחל הוא: בעתיקי. חסור שגונב את העין שגראים כחדשים: צבעיה. שהיה זקנו לבן וצבעו שחור ונראה ככחור: זיבנן. קנה אותי לעבד ונכרי היה לעבד עברי אסור לאחר חורבן שאין הויבל נוהג: ויהיו עניים בני ביתך. משנה היא (אבות פ"א מ"ה) טוב לו לפרנס עניי ישראל וישמטני: דיקניה. זקנו: צדיק. מלכה. נחלץ. זה רבא: (רפ"ז)

פרק חמישי - איזהו נשך

מתני' איזהו נשך ואיזהו תרביית איזהו נשך המלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש אסור מפני שהוא נושך ואיזהו תרביית המרבה בפירות כיצד לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין בל' דינרין אמר לו תן לי חטין שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין אמר לו הרי חטין עשויות עלי בשלשים

והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו: **גמ'** מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרביית חדא מלתא היא והא קראי כתיבי נשך

כסף וריבית אוכל ותיסבא דאיכא נשך בלא תרביית ותרביית בלא נשך בלא תרביית היכי דמי אי דאזיפיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נכית ליה דקא שקיל מיניה מידי דלא יהיב ותרביית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אוזפיה ודנקא קא. שקיל מיניה סוף סוף אי בתר מעיקרא אזלת הרי נשך והרי תרביית אי בתר בסוף אזלת לא נשך איכא ולא תרביית איכא ותו תרביית בלא נשך היכי דמי אי דאזיף מאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אזלת לא נשך איכא ולא תרביית איכא אי בתר סוף אזלת הרי נשך והרי תרביית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרביית ולא תרביית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין ת"ר [ויקרא כה-לז] את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל [דברים כג-ב] נשך אוכל ריבית בכסף מנין תלמוד לומר נשך כסף

רפ"ח מתני' איזהו נשך. שהוא נשך דשקל מיניה מאי דלא יהיב ליה: המרבה בפירות. המרבה שער לעלמו בפירות ובגמרא מפרש דכהלוואת כסף או פירות נמי היו תרביית שהרי מתרבה ממנו והכל ריבית דרבנן קמפרש דרך מקח וממכר: דינר זהב. כ"ה דינר כסף: וכן השער. כך היו נמכרין בעיר והואר לו לתת מעות עכשיו על מנת ליהן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו ואף על פי שעכשיו אין לו חטין דתנן בפירקין (עב ד) יאל השער. פוסקין ואף על פי שאין ליה זש ליה ויכול המוכר הלו לקנותם תעה במעות הללו: עמדו חטין. לאחר זמן בשלשים דינרין: אמר לו תן לי חטין. וזו מותרת היא אם נתן לו חטין אבל פסוק היין שפוסק לו לתת בהן. אסור הואיל ואין לו שמה ויקיר היין ואף על פי שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר יאל השער ובגמרא מפרש טעמא: גמ' לרביה דאורייתא. דרך הלוואה משמע כדכתיב (משלי כח) מרבה הוטו בנשך ובתרביית: והכתיב נשך כסף ורביית אוכל. את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך ומדחלקו לשני לאוין. תרתי ניהו: מי איכא נשך. שגושך את חיביו ואין ממנו מתרבה: ומי איכא תרביית. שהיא מלוה נשכר ולא היא ליה נשך: נשך בלא תרביית. היכי מדמינן ליה: כגון דלחויף. הלוואה: מאה פרוטות. במאה ועשרים: מעיקרא. כשמלווה: ולבסוף. כשמשלם: דנקא. במעה כסף שהוא שתות לדינר: נכית. נשך ומחסרו: אי בתר מעיקרא אזלת. אי חשבת להני פרוטות שהשתא כדמעיקרא. הרי נשך והרי תרביית שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה ונשכר עשרים: לא נשך איכא. שהלוה יכול לקנותם במעה וזה. שה מעה הלווה: בחומשא. יכול ליקח בהן כסף חומש דינר שהוא יותר על שתות: אין לי. שהיא עובר אלף על ללווה של נשך. בכסף ועל ללווה של ריבית. באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום ללווה דנשך תלמוד לומר. לא תשיך לחאיך נשך אוכל ומקרא זה בלוי נאמר מדלל כתיב לא תשיך לחאיך והראשון נאמר במלוה דכתיב לעיל מינה אל תקח מאתו וגו' ומיהו שמעת מינה מיהא דשיך לשון נשך באוכל: (רפ"ח)

תוספות מתני' איזהו נשך. מאה בדנקא פרש"י. ק' פרוטות במעה שהוא שתות דינר וקשה היאך הוזלו הפרוטות כל כך דבשער בינוני אין כי אם שנים ושלישים במעה ומעה שני פונדיון מנדיון ב' איסרים איסר ח' פרוטות היינו ל"ב פרוטות ונראה כפירוש ריב"ן דפירש ק' מעות בשתות מנה שהוא ארבע סלעים וארבע מעות א"נ ק' איסרים בשתות דינר זהב שהוא ארבע דינרי כסף ומעה: למה חלקם הכתוב לעבור עליו בשני לאוין. וא"ת ולמה שינה בלשון לכתוב כסףך לא תתן בנשך ובנשך לא תתן אכלך ויש לומר כיון שהוצרך שני לאוין אורחא דקרא לכתוב לשון משונה שהוא נאה יותר: נשך באוכל מנין. ואם תאמר תחילה הוה ליה למדרש ריבית בכסף דמפיק ליה מנשך כסף הכתוב ברישא ויש לומר משום דנשך אוכל כתיב בהדיא וריבית כסף לא נפיק אלא באם אינו ענין (תוספות)

אם אינו ענין לנשך כסף שהרי כבר נאמר **[דברים כג-ב]** לא תשיך לאחיך תנהו ענין לרביית כסף אין לי אלא בלוה במלוה מנין נאמר נשך בלוה ונאמר נשך במלוה מה נשך האמור בלוה לא חלקת בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברביית אף נשך האמור במלוה לא תחלוק בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברביית מנין לרבות כל דבר ת"ל **[דברים כג-ב]** נשך כל דבר אשר ישך רבינא אמר לא נשך באוכל ולא רביית בכסף צריכי קרא דאי כתיב את כספך לא תתן לו בנשך ואכלך במרביית כדקאמרת השתא דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך ובמרביית לא תתן לו בנשך ובמרביית לא תתן אכלך והא תנא נאמר נאמר קאמר הכי קאמר אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה שוה עכשיו שנאמר קרא ג"ש לא צריך אלא גזירה שוה למה לי לנשך כל דבר אשר ישך דלא כתב במלוה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא לאו ברביית לאו בגזל לאו באונאה צריכי דאי כתב רחמנא לאו ברביית משום דחידוש הוא דאפילו בלוה אסרה רחמנא ואי כתב רחמנא לאו בגזל משום דבעל כרחיה אבל אונאה אימא לא ואי כתב רחמנא לאו באונאה משום דלא ידע דמחיל חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא לאו ברביית ותיתי מהנך מה להנך שכן שלא מדעת תאמר ברביית דמדעתיה לא לכתוב רחמנא לאו באונאה ותיתי מהנך מה להנך שכן אין דרך מקח וממכר בכך אלא לא לכתוב רחמנא לאו בגזל ותיתי מהנך דמאי פרכת מה לרביית שכן חידוש אונאה תוכיח מה לאונאה שכן לא ידע ומחיל רביית תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן גזלו אף אני אביא גזל אמרי הכי נמי אלא לאו בגזל למה לי לכובש שכר שכיר כובש שכר שכיר בהדיא כתיב ביה **[דברים כד-ד]** לא תעשוק שכיר עני ואביון לעבור עליו בשני לאוין ולוקמה ברביית ואונאה ולעבור עליו בשני לאוין דבר הלמד מעניינו

רש"י רביית בכסף מנין. שעובר אף בלאו שני של רביית: ח"ל. בלוה נשך כסף אם אינו ענין לגופו לחייבו על לכו לאו של נשך שהרי כבר נאמר בכסף המקרא לא תשיך ובסופו נאמר כל דבר אשר ישך תנהו ענין לרביית כסף והשתא דשמעינן מלך תשיך בין כסף ובין אוכל אייתרו תרווייהו נשך כסף ונשך אוכל לחייבו את הלוה על לכו של רביית על שניהן: אין לי. שעובר על שני לאוין בין בכסף ובין באוכל חלף לזה: רבינא אמר לא נשך באוכל ולא רביית בכסף צריכי קרא. ומגזירה שוה נפקא ליה והכי פליג אמורא חננא ואמר דמגופיה וליף: כתיבי כדמפרש ואיזיל: כדקאמרת. נשך קאי אכסף ומרביית אאוכל: והא תנא נאמר נאמר קאמר. ומגזירה שוה נפקא ליה והכי פליג אמורא חננא ואמר דמגופיה וליף: הכי קאמר תנא אילו לא נאמר קרא. בדרך הגמיעה לטניהם אע"פ כן הייתי לומדו מגזירה שוה והשתא גזירה שוה לא כריך להכי: למה לי לאו ברביית לכו בגזל כו'. ילמדו זה מזה ששכבו חסרון ממנו שמחסר את חבירו: דאפילו בלוה אסר רחמנא. וגזר עליו שלא יתנו ואיכא למימר חידוש הוא שחידשה תורה בזו ולא שאסר לחסר את חבירו בדרך אחרת דהא אזהרת ליה לאו משום דמחסר הוא: מה להנך לכו מדעתיה. אונאה לא ידעי ביה גזל על כרחיה שקל: האמר ברביית דמדעתיה. ונתן לו: שכן אין דרך מקח וממכר. האמר באונאה שהיא דרך מקח וממכר ויש בני אדם שצריכין לחפץ וקונון ביותר משווי: לא לכתוב בגזל ותיתי מהנך. דכי פרכת מה לרביית שכן חדוש. האמר בגזל אונאה תוכיח מה לאונאה שכן לא ידע דמחיל. האמר בגזל לידע ואיכא למימר דמייאש ומחיל רביית תוכיח וחזר הדין האד השוה שבהן שמחסרו ממנו אף אני אביא גזל: לכובש שכר שכיר. לכו מטא לידיה ולא מחסר ליה: (רש"י)

תוספות אם אינו ענין לנשך כסף שכבר נאמר לא תשיך. מי אפילו אי לא כתב אלא לא תשיך לאחיך כסף אוכל הוי ידעינן נשך בכסף ואוכל ואי כתב לא תשיך לאחיך נשך כסף אוכל הוי ידעינן נמי רביית כסף ואוכל באם אינו ענין ונשך כל דבר אתי לאוקמי נשך במלוה באם אינו ענין ללוה והויא ג"ש מופנה משני צדדים והיינו דקאמר בסמוך מה ליה לא חלקת כו' דהכל כתב בלוה וכי קאמר נשך באוכל מנין ת"ל נשך אוכל לאו מנשך מפיק אלא מאוכל גרידא דקאי אלא תשיך וה"ק ת"ל נשך אוכל בלוה ובג"ש מפיק ליה במלוה וא"ת כיון דכתיב כל דבר אפילו לרבות עצים ואבנים א"כ כסף אוכל למה לי וי"ל למדרש כלל ופרט כלל ואלא תשיך כלל כסף אוכל פרט כל דבר חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון כו' יצאו קרקעות שאין מטלטלין ויצא פחות מש"פ שאינו ממון וכן משמע פרק גערה (כתובות דף מו. ושם ד"ה אתיא) דקתני רבי יהודה אומר אינו חייב עד שישכור דאתיא. (שומא שומא) בעי ר' ירמיה שחרם בקרקע מהו או בפחות מש"פ מהו ואי שייך רביית בקרקע או בפחות מש"פ מאי בעי אלא דאי פטור ובעי כיון דגמר מרביית מה להלן פטור אף כאן פטור א"ד לא והדאמר בערכין (דף לא. ושם) גבי בתי ערי חומה רביית גמורה היא והתורה התירה התם הלוה מעות על הקרקע אבל קרקע בקרקע אפשר דשרי מן התורה: קרי ביה כספך לא תתן בנשך ובמרביית. וה"ו בפ"ק דע"ז (דף כ. ושם ד"ה אחד) ופרק כל שעה (פסחים דף כא. ושם ד"ה ליכתב) ופרק כל הבשר (חולין דף קיד: ושם ד"ה או) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי ודריש לגר תתננה ומכור תתננה ומכור לנכרי ואפילו מאן דפליג היינו משום דכתיב או לחלק וא"ת בפ"ק דקדושין (דף לב: ושם) לא בעו רבנן למדרש כו' יוסי הגלילי מפני שיבה תקום והדרת תקום פני זקן וי"ל משום דאין מפני מיושב אוהדרת ולא תקום אפני זקן והא דאמר התם ורבנן אי כתיב מפני שיבה תקום והדרת תקום הו"ו דאין תקום והדרת תקום פני זקן כדאמרת היינו משום דאז על כרחך אמרת הכי והא דאמר בפרק הוציאו לו (יומא דף נב. ושם: ד"ה שאת) ה' מקראות אין להם הכרע שאת ארור מחר משוקדים וקם ולא אמר דקאי אלעיל ואלרע היינו משום דהכא כיון דקאי על כרחך נשך אכספך אמרת ה"ה ארביית וכיון דקאי רביית אוכל כמו כן נשך קאי אוכל כמו תתננה כן אבל הנך חמש דלמא לא קיימי אלא אלעיל לבד או אלרע וא"ת התניא פרק שני דבחים (דף כד.) ולקח הכהן מן הדם באצבעו ונתן קבל או זרק בשמאל פסול וי"ש סבר קבל בשמאל כשר ואמר אביי טעם דר"ש דסבר דקרא דאצבעו דמשמע ימין לא קאי אלא אונתן דלאחריו ולא אולקח דלפניו ולתנא קמא קאי אתרווייהו והשתא מאי שנא מהנך ה' אין להם הכרע וי"ל דהתם פשטיה דקרא משמע דקאי אולקח מ"מ סבר תנא קמא דקאי נמי אונתן דכתיב קרא אחרינא ולקח מדם הפר ונתן על קרנות המזבח באצבעו דהתם קאי אצבעו אנתניה וילמד סתום מן המפורש והיינו נמי טעמא דר"ש: גזירה שוה לא צריך. וא"ת קרא למה לי וי"ל דאין שום אריכות לשון בפסוק אלא שסמך נשך ומרביית זה לזה: אמרי הכי נמי וא"ת והא אין מזהירין מן הדין וי"ל דגזל לאו הניתק לעשה הוא כדאמרין פרק שילוח הקן (חולין קמא.) ומטעם דאין מזהירין מן הדין הוה מצי למימר לעיל דלא ילפי מהדדי אלא דעדיפא קאמר דאפילו מדינא לא אתי: אלא לאו דגזל למה לי לכובש שכר שכיר. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ובגזל עבדים דלא אתי מרביית ואונאה דאין אונאה לעבדים כדקאמר לעיל (דף נו:) דהא קרקע אינה גזולת אינו מן המקרא אלא משום דאי אפשר לזוזה ממקומה אבל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזול: לעבור עליו בשני לאוין. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ולעבור עליו בשני לאוין וי"ל משום דלא לקי אלאו דגזל משום דניתק לעשה אבל כי מוקמינן אכובש שכר שכיר באם אינו ענין לקי שפיר וא"ת לקמן בהמקבל (דף קיא:) אמרינן דגזל הכנעני מותר ודריש רעך ולא כנעני וצריכי דאי כתב גזל דלא טרח פירוש דשמא נפלו בירושה או מציאה או מתנה אבל שכר שכיר דטרח כנעני נמי אסור והשתא הא מוקמינן הכא האי לא תעשוק את סור דאיצטריך קרא למעוטי הלא בישראל גופיה לא ידענא גזל אלא מרביית ואונאה ורביית שרי בכנעני דכתיב לנכרי תשיך ואונאה נמי דכתיב עמיתך ודרשינן לעיל (דף נט.) עם שאתך בתורה [במצות] וי"ל דהוה אסרינן גזל הכנעני מואכלת את כל העמים דדרשינן מהתם בהגזול בתרא (ב"ק דף קיג:) שגזל הכנעני אסור דדוקא בזמן (תוספות)

שהם מסורים בידך שרי קרא: (תוספות)

ובעניינא דשכיר כתיב **[ויקרא יט-יא]** לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי לכדתניא **[שמות כ-טו]** לא תגנובו על מנת למיקט לא תגנובו על מנת לשלם תשלומי כפל א"ל רב יימר לרב אשי לאו דכתב רחמנא במשקלות למה לי א"ל לטומן משקלותיו במלח היינו גזל מעליא הוא לעבור עליו משעת עשייה ת"ר **[ויקרא יט-לה]** לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה במדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח ובמשורה שלא ירתיח והלא דברים ק"ו ומה משורה שהיא אחד משלשים (ושלשה) בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית הלוג אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברביית יציאת מצרים גבי יציאת מצרים במשקלות אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולה מעותיו בנכרי ומלוה אותם לישראל ברביית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא רבינא איקלע לסורא דפרת א"ל רב חנינא מסורא דפרת לרבינא יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי שרצים למה לי א"ל אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני עתיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאין בקרבי דגים טהורין ומוכרן לישראל אמר ליה אנא המעלה קא קשיא לי מאי שנא הכא המעלה דכתב רחמנא א"ל לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל אמר הקב"ה אילמלא (לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין בשרצים דיי א"ל ומי נפש אגרייהו טפי מרביית ומציצית וממשקלות א"ל אע"ג דלא נפש אגרייהו טפי מאיסי למכלינהו: ואיזהו תרביית המרבה בפירות כיצד לקח הימנו חטים בדינר זהב וכו': אטו כל הני דאמרין עד השתא לאו רבית הוא א"ר אבהו עד כאן של תורה מכאן ואילך של דבריהם וכן אמר רבא עד כאן של תורה מכאן ואילך של דבריהם ע"כ **[איוב כז-יז]** יכון רשע וילבש צדיק עד כאן ותו לא אלא אפי' ע"כ יכון רשע וילבש צדיק ע"כ רבית קצוצה מכאן ואילך אבק רבית א"ר אלעזר רבית קצוצה יוצאה בדיינין אבק רבית אינה יוצאה בדיינין רבי יוחנן אמר אפילו רבית קצוצה נמי אינה יוצאה בדיינין א"ר יצחק מ"ט דרבי יוחנן דאמר קרא **[יחזקאל יח-יג]** בנשך נתן ותרביית לקח וחי לא יחיה את כל התועבות האלה עשה למיתה ניתן ולא להשבון רב אדא בר אבהו אמר קרא **[ויקרא כה-לו]** אל תקח מאתו נשך ותרביית ויראת מאלהיך למורא ניתן ולא להשבון רבא אמר מגופיה דקרא שמיע ליה **[יחזקאל יח-יג]** מות יומת דמיו בו יהיה הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים מה שופכי דמים לא ניתנו להשבון אף מלוי רבית לא ניתנו להשבון א"ר בר יצחק מ"ט דר"א דאמר קרא

רש"י ובעניינא דשכירות כתיב. לאו דגזל לא תעשוק ולא תגזול וכל עושק כבישת שכר שכיר הוא: לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי. לילף מרביית ואונאה שהי מחסרו ממון לא תגנובו דעשרת הדברות לא קמיבעיא ליה דלחיהרה לגנוב נפשות הוא כדלמריין בסנהדרין (דף פו.): למיקט. לנעמי. על מנת לשלם תשלומי כפל. שרואה להטהוה ויודע בו שלא יקבל: לאו דמשקלות. לא תעשה עול וגו' (ויקרא יט): לטומן משקלותיו. המנה או הפרס טומן במלח להכבידו וכשהוא לוקח במשקל לוקח בחלו: משעת עשייה. משעת הטמנה ואפילו לא שקל בהו: לא ימדוד לאחד בימות החמה יו. לחון החלון לחלוק את השדה לא ימדוד המדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים בלוחו מפני שהחבל לא בימות הגשמים ומתפשט כל כרכו ובימות החמה מתוך יוצאו הוא נגמד וכו': משורה. מדת הלח היא: ירתיח. השקומ"ל בלעז שמלמל את המדה כשמוציא את הין ולחחר זמן נמלאת הסרה: יציאת מצרים גבי רבית. בפרשת בהר סיני: גבי משקלות. בקדושים תהיו: שהבחנתי במצרים. הני שבאו עשרה חוקים על מלכות אחת ונתעברה מהן בעשר עבירות עשר כבודות שהן כבודות של אבותינו. כוון מתו: תולה מעותיו בנכרי. מלוה מעותיו לנכריהו וכו': אמר ק"ל נכרי הם: קבל אילו. כצע הדומה להכלת ורחמנא אמר (במדבר עו) פחול תכלת ותכלת דמיו יקרים שצבעו כדם חלזון שאינו עולה מן הארץ אלא לטבעים שנה: סורא דפרת. סורא היוצאת על נהר פרת ואין זו סורא סהם: גבי שרצים. בויהי ביום השמיני כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים: אלא בשביל דבר זה. כדמפרש לכהנייהו שהן מעולים ונאים ואין נמאסים בשקלים הללו להכי כתב לשון עילוי שמעלה גדולה היא אלמס: עד השתא. המלוה סלע בחמשה זיני: של תורה. דרך הולאה: עד כאן יכון רשע וילבש צדיק. שאם מת והגיה לבנו מעות של רבית אין חייבין להחזיר ועל זה נאמר יכון רשע וילבש צדיק והכי תניא לה בהוספתא: ע"כ ותו לא. בתמיה כ"ש דרבית דרבנן אין הבן חייב להחזיר: אפילו ע"כ. דרבית דלורייתא הוא: יכון. האב שהוא רשע וימות ולא יהנה והבן שהוא צדיק אינו חייב להחזיר: ע"כ רבית קצוצה. וטופן אותו ב"ד להחזיר אם תובעו בחייו: וחי לא יחיה. סיפיה דקרא מות יומת דמיו בו יהיה: מגופיה דקרא. דנשך נתן דיוחזקאל נפקא ליה בעדיא מדכתבו דמיו בו יהיה הוקשו לשופך דם כלומר דמים ששפך שהעני את שכירו ומה כרעב עליו יסובו: (רש"י)

תוספות שתולה מעותיו בנכרי. וא"ת והלא אפילו יהא אמת שהם של נכרי אסור כיון שאין ללוה עם הנכרי כלום ומיהו לפי מה שבניא ראייה לקמן ישראל שיש בידו מעות נכרי והם באחריות הנכרי מותר להלותם ברבית לישראל אתי שפיר אי נמי ו"ל דאירי כגון שאמר ליה חברי הלויני מעות מן הנכרי ואמור לו שישמוך עלי או כגון שנתן לו משכונותיו ליתנם לנכרי והוא הלוה לו משל עצמו ואומר שעשה כדבריו: שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא. ואע"ג דעבור על מצות יציאת מ"מ איצטריך קרא לעבור עליו משעת תלייה: יכון רשע וילבש צדיק. אפי' למ"ד רשות יורש לאו כרשות לוקח וליכא שנוי רשות ואפי' הניח קרקעות ומלוה על פה גובה מן היורשין אפי' ילבש צדיק כדאמר רבא בריש הגוזל בתרא (ב"ק ד' קיב). וחי אחיך לדידיה אוהר רחמנא דנהדר לבריה לא אוהר רחמנא: רבא אמר מגופיה דקרא. אע"ג דרבא משני ריש הגוזל בתרא (שם) אפילו יתימא רשות יורש לאו כרשות לוקח ושאני הכא דכתיב וחי אחיך עמך לאו משום דס"ל כ"ר אלעזר דהא הכא דריש רבי יוחנן אלא לא בא אלא ליישב הברייתא דהתם למ"ד לאו כרשות לוקח ולכן בסמוך דקאמר רב נחמן מ"ט דר"א לא קבעו הגמרא כמו כן בשם רבא: מות יומת דמיו בו יהיה הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים. תימה היכי משמע דמיו בו עבירה דשפיכות דמים הלא באוב וידעוני וכמה עבירות דלא שייכי לשפיכות דמים כתיב דמיהם בם וי"ל דמיתורא דדמיו בו דריש דאי לאו הכי למאי כתיב דאי למגמר סקילה ברבית מאוב וידעוני חדא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ותו לא מצינו מיתה גבי ממון ובפרק קמא דתמורה (ד' ו:) יש בספרים וכתב בתריה והוליד בן פריץ שופך דם לפי זה אתי שפיר דהוקשו בהדיא: (תוספות)

[ויקרא כה-לו] וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניח ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתיים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבריך מיתביני הניח להם אביהם מעות של רבית אע"פ שידועים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן הא אביהן חייב להחזיר בדין הוא דאבוהון נמי לא מיחייב להחזיר ואידי דקא בעי למתני סיפא הניח להן אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תני נמי רישא בדידהו והני מפני כבוד אביהם מי מחייבי קרי כאן **[שמות כב-כז]** ונשיא בעמך לא תאר בעושה מעשה עמך כדאמר ר' פנחס משמיה דרבא בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה שלא הספיק להחזיר עד שמת מיתביני הגזלנין ומלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין גזלנין מאי אע"פ שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גזלנין קרית להו אלא אימא גזלנין מאי ניהו מלוי רבית אע"פ שגבו

מחזירין תנאי היא דתניא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב פוטרין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן קום עשה מאי קום עשה לאו משום דאמרין להו קומו אהדרו מכלל דתנא קמא סבר לאו בני אהדורי ניהו לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר שטר העומד לגבות כגבוי דמי והא עבדו איסורייהו ואי לאו כגבוי דמי הא לא עבד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי והא קא משמע לן דשומא מילתא היא הכי נמי מסתברא דתנן אלו עוברים בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כולהו עבד מעשה אלא עדים מאי עבד אלא לאו שמע מינה דשומא מילתא היא ש"מ אמר רב ספרא כל שאילו בדיניהם מוציאים מלוה למלוה בדינינו מחזירין ממלוה ללוה כל שאילו בדיניהם אין מוציאים מלוה למלוה בדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה א"ל אביי לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה בסאה דבדיניהם מוציאים מלוה למלוה ובדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת פקדון אתא לדידה א"ל רבינא לרב אשי והרי משכנתא בלא נכייאת דבדיניהם מוציאים מלוה למלוה

ר"פ וחי אחיך עמך. רישיה דקרא ברביית קאי אל תקח מאתו וגו': אם ישתו שניהם ימותו. כלמא שאין מספיק לשניהם: ואם ישתה האחד מגיע לישבו. וימלא מיס: עמך. חיך קודמין: אינהו הוא דאין חייבין להחזיר. כדמכיל רבה בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיב). וחי אחיך עמך לדידה הוא דלזהכיה רחמנא אהדר ליה נתיח בהך דספיה דקרא ארישיה קאי אל תקח ואם לקחת החזר כאל כבירה לא אהיר: דין הוא כו'. כרבי יוחנן דהאי וחי אחיך כלכר"ע: המסוס. שניכר שהוה גזל וזכריה נוכר בה לקולן: ד' פנחס. בסוף חומרי בקודש (תגינה דף כו). גזלנין קרייה להו. בתמיה: פוטרין את המלוה ואת הערב. מן לא תעשה ומלקות: מפני שיש בהו קום עשה. והוה ליה ללוה הניקח לעשה: קומו אהדרו. מה שגביהם והוה נתקו לעשה כדמכרינן אל תקח ואם לקחת החזר וחי אחיך: ללוה בני אהדורי ניהו. וחי אחיך כלכר"ע: לא. לעולם אימא לך אם גבה דכתיב הכל אינו מתוקן בחזרה מן המלקות דאין כן יתק לעשה והאי דתני פטורין בשלם גבו דהתם לא הואי אלא שומא בעלמא ששמו עליו נשך על ידי הנאי ואתו רבוי נחמיה ור' אלעזר למימר דלא תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא לאו שומא גרידתא קפיד אלא שומא גרידתא הבה לדי גיבוי וכל כמה שלם גבו איכא קום עשה לקרובי שטרא והשתא קפיד ואיזיל לפרושי שינויא מאי קסבר כו': כגבוי דמי. שהרי שיעבד לו קרקעותיו על הקרן ועל הרבייה: עבדו לאיסורייהו. וקריעתו הויה השבוע ואם גבו נמי הוה מיחייבי ליה לזהכרי: לא עבד כלום. ומאן פליג עלייהו: לעולם לאו כגבוי דמי. ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא: דתנן כו'. וחי אחיך ללוה מחייבי עד גבשו בשלמא כולהו עבדי מעשה בגבייהו מלוה גובה מן הערב והערב מן הלוה הלוה נתן ביד המלוה ועבר בלא תשיך (דכריס כב) אלא עדים מאי עבדו: אלא ללוה משום שומא. הלכך מלוה וערב נמי מחויבתו חייבין משום שומא: בדיניהם. של אומות שלא נאסר להם רבית: מוציאים מן הלוה למלוה. אם אין לו משכון ע"י שגביהם כגון רבית קלוה: בדיניהם. אם גבה מחזירין לו כו' אלעזר ולמקיה פריך ליה מאכב רבית דבדיניהם מוציאים ובדינינו אין מחזירין: כל שבדיניהם אין מוציאים. מפרש לקמן: ובדיניהם אין מחזירין. את העודף ביוקר שהוקירו החטים בשעת השלומין דהא אכב רבית הוא: אינהו בתורת פקדון אתו לדידה. אינהו כי מגבו סאה בסאה מן הלוה למלוה ללוה בתורת רבית קא מגבו ליה אלא בתורת פקדון הוא בעיניהם דהא סאה מסר לו בידו וכי אמר רב ספרא למילתיה הכי אמרה: כל שבדיניהם מוציאים בתורת רבית. בדיניהם מחזירין: משכנתא בלא נכייאת. מלוה מעות על הכרס ואוכל את הפירות ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום כשביל אכילתו ואוכל בתורת רבית: דבדיניהם מוציאים. אם אכל הלוה הפירות משמכנתא: (ר"פ)

תוספות אי עשה תשובה מאי בעי גביה. למ"ד רבית קצוצה יוצאה בדינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דאמר אינה יוצאה מ"מ הוה לו להחזיר משום לעז ובשבת וכיון דלא חשש גם בניו אין להם לחוש לכבודו: גזלן מאי א"ע"פ שגבו איכא. וא"ת דאף על פי שגבו משום מלוה ברבית נקטי' וי"ל דאי"כ גזלנין למאי תננה פשיטא דמחזיר להכי איצטרריך ליה לשנויי הגזלנין מאי ניהו מלוי ברבית: תנאי היא. וא"ת דבהגוזל (ב"ק דף צד:) משני דמחזירין לצאת ידי שמים ואמאי לא משני נמי הכא הכי והתם נמי אמאי לא משני תנאי היא כדמשני הכא וי"ל דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידה דאמר אינה יוצאה בדינין אף לצאת ידי שמים אינו צריך להחזיר ולכך לא מצוי לשנויי הכא אלא תנאי היא וסוגיא דהתם אתי כההוא תנא דאית ליה יוצאה בדינין דפריך אההיא ברייתא דסברה דמן התורה מחזירין אלא משום מעשה שהיה תקנו דאין מחזירין ופריך מהך ברייתא דהויא לאחר התקנה ותנאי דהכא נחלקו אם יוצאה בדינין מן התורה ודלא כפי' ריב"ן דפירש לעיל למורא יתן שיש לו להחזיר מיראת שמים ולא להשבון על פי בית דין: לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש"י וכולהו סבירא להו כוותיה דר' יוחנן דאי גבו אין מחזירין דתו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגתייהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגתייהו ברבי יוחנן דחי דכולהו סבירא להו כוותיה כל שכן דאמר ליה שפיר טפי וי"ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלא דואל תקח מאתו נשך ופליגי ברבי יוחנן ורבי אלעזר ומסיק דכולהו אית להו דר' אלעזר ולא לקי אלאו דאל תקח משום דניתק לעשה הוא בהשבה אבל פליגי בלאו דלא תשימון והיכא דלא גבה עדיין הרבית דת"ק סבר מיד כשנכתב השטר נגמרה השומא והוה כאילו גבה כבר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימון ור' נחמיה ורבי אלעזר [ב"י] סברי לאו דשומא מתלא תלי וקאי שאם יקרא השטר קודם שיגבה פטור והמקשה לא הביין יפה טעמו ופריך אי כגבוי דמי כו' ואי לאו כגבוי דמי אמאי חייב לרבנן ומשני לאו כגבוי דמי וטעמיהו דרבנן דסברי משעת כתיבה נגמרה השומא וא"ת והיכי ס"ד מעיקרא דפליגי באל תקח הא אמרין לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אלא משום לא תשימון בלבד וי"ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אבל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ונתנו למלוה לכך חייב גם משום אל תקח לת"ק ואם תאמר ואמאי לא דחי דכולהו סבירא להו כו' אלעזר ופליגי אי חייב על לאו הניתק לעשה אי לאו וי"ל (דנכא) הלכא דפטור ועוד דבריש תמורה (דף ד:) פ' דלכ"ע פטור: אינהו בתורת פקדון אתא לדידה. דאמר (לקמן דף סג:) מי קדחו חטין באכלבאי כמו כן הייתי שומרם בבית ומוכרם ביוקר:

ב - סב דף

ובדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת זביני אתא לידייהו אלא כל שאילו בדיניהן דקאמר רב ספרא מאי אתא לאשמועינן הכי אתא לאשמועינן כל שאילו בדיניהן מוציאים מלוה למלוה בדינינו מחזירין ממלוה ללוה ומאי ניהו ברבית קצוצה וכדרבי אלעזר כל שאילו בדיניהם אין מוציאים בדינינו אין מחזירין רבית מוקדמת רבית מאוחרת: כיצד לקח הימנו חטים בדינר זהב הכור וכן השער וכו': וכי אין לו יין מאי הוה והתניא אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין לזה יש לזה אמר רבה תמניתין בבא לחוב בדמיהן עסקינן וכדתניא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואומר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר לו חטים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו דמי א"ל אביי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי איריא אין לו אפי' יש לו נמי אלא אמר אביי מתני' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייה דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייה יש דברים שהם מותרין ואסורין מפני הערמת רבית כיצד אמר לו הלויני מנה א"ל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלויני שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדינר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית ליה חמרא ודאי משקל זווי מיניה מחזי כרבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חטי דמי חטי מבעי ליה תני דמי חטי שאני מוכרן שמכרתים לך מבועיא ליה תני שמכרתים לך הרי חטיך עשויות עלי בשלשי דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמינהו עילויה הכי קאמר ליה בדמי חטיך שעשית עלי בשלשים דינר לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא בדינר זהב הכור וכן השער קתני אלא אמר רבא כי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי

רש"י ובדוינו אין מחזירין. לזכר רבית הוא כיון דזימנן שאין עושים פירות שהכרמים לוקין אין זו רבית קלושה: אינהו נמי כי אפקי ליה. סבדי דבורת זביני אתו הגך פירות לידה לזוקה דכל זמן שלא פרע לו מעותיו הכרם מכור לו עד זמן שפסקו ביניהם שיכול לפדוהו והוא הדיו דמלי לאחזיבה נמי מאבק רבית המרבה בפירות דמתניתין אלף הא שטייה נמי אית ליה לשנויי בחורת זביני אתו לידה: מאי אחא לאשמועינן. הי נינהו דבדיניהם אין מוציאין והוא רבית ובדיניהם אין מחזירין: רבית מוקדמת ורבית מאוחרת. בשלבי מתניתין (דף עה) קהני לה והא בחורת רבית יהיב ליה ובדיניהם אם לא נתן אין מוציאין שהרי לא פסק עמו: וכי אין לו זמן מאי הוי. אחר שילא השער לזין והוא חייב לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק עמו עכשיו על היין: אין פוסקין על הפירות. ליתן לו מעות עבור חטין ולומר לו תנהו לי לכוף זמן גדול ואפילו יש שנתותיו אוחו עכשיו בכך בחחילת הקליר אין זה שער עד שילא שער מפורסם וקבוע בשוקי העיר בכך: אע"פ שאין לזה. המוכר: יק לזה. לאיש אחר ויכול לקנותו עכשיו בדמים שקיבל: מתניתין בכל לחוב דמיהן עסקין. שלא נתן לו זה המוכר לזוקה דמי החטין שחייב לו שיחזור ויקבלם הימנו בשביל היין אלף כל לעשות עליו דמי החטין חוב ולפסוק על החוב יין וכך אמר לו אני מקבל עלי חטין כל דינך כמו שאתה יכול למוכרו והרי כך אלפי בהן יין כשער של עכשיו דלי הוא ליה יין הוא קני לו מעכשיו ואי אייקר כשאתה אייקר אלף אין לו והוא לא קיבל עכשיו מעות שנוכל לומר יכול הוא לקנותו בדמים שקיבל נמלא שאינם אלף אלף בהלואה בעלמא: תניא. שיש הפרש בין נותן מעות לזכר עליו בחובו: ואני אענה כך. החטים כל שנים עשר חשק אף אם יתעלו דמיהן לחבל עלי העלו ונתנם כך בדמים הללו: דלא כחיסרו הבא לידו דמי. שאין זה דומה לנותן חיסר בשעה שפוסק לחיבה למימרו יקנה לו עכשיו בשוק במעות שקיבל: אפילו יש לו יין נמי. דהאי תנא בעומד על גורנו קאמר דיש לו חטין ואפילו הכי אסר: כדתינו רב ספרא. ולא כפוסק עמו בחחילה על החטין: שאני נותן כך. כשער של עכשיו ונתנם לו: וחזר ולקחו ממנו ככ"ד סלעים. לחזירי גביה סלע שהמנה כ"ה סלעים והוא היה לחוק למעות ולא יכול להמתין ליום השוק: מותר. שהרי לא העלה לו דמי החטים יותר ממדיהן בשכר המתנת המעות והאי הוא לחזירי גביה: וחזר ולקחו ממנו דינר זהב. מתניתין כי קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאי וכבא לתובעו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח בהן יין אמר לו הרי מעותיך עשויות עלי בדמי שקיבל דינרין יין וזוין אין לו: ואי הוה ליה חמר. זוזי יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לזבית אלף משקל מיניה זוזי אסור דינר זהב יהיב ליה וקא שקיל מיניה תלתין: הא דינר זהב הכור וכן השער קהני. ואם כדברך כשלקחו דינר זהב היה השער שקיל מדינר זהב והאי לחזירי גביה דלי השער דינר זהב וזה העלם עליו שקיבל דינר מעיקרא אוקמינהו כדבית בשביל המתנתו: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוחי. כשמות ר' אושעיא ילא להקראתי: (רש"י)

תוספות לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור. רש"י פירש דמקח חטין הוי היתר אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאי אסור אלא איין ונקט רישא לרבותא דסיפא דזין אסור אע"פ שבא מכח פיסוק הראשון של חטים שהיה דרך מקח וממכר ולא דרך הלואה וקשה לפירושו חזק שצריך למחוק הספרים לקמן (דף סג.) בגמרא דגרס והא לקח קתני מאי לקח לקח בהלואה כי לפי זה אתי שפיר לקח דקאי אחטים דשרו ועוד כיון דאסור לא קאי אלא איין מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי הוי והתני יצא השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה וכי לא ידע דאסור לפסוק יין מחמת חוב ולא נתן לו אז שום דמים ועוד מדמשיני בבא לחוב בדמיהם מכלל דמעיקרא סבר שהיה נותן לו דמים ותו אדפריך מיצא השער פוסקין לפרוך מרישא דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתרץ דהוה משני דאסור קאי גם ארישא או הוה מוקמינן רישא דשרי ביש לו חטים דוקא לכך נראה דאיזהו תרביית דאסור קאי אכולה מתני' וכי קתני בסיפא יין אין לו הוא הדין דגם חטין אין לו לכך פריך בגמרא וכי אין לו יין וגם חטים מאי הוי ועיקר קושייתו מכח חטים דאסור כי אין לו אע"פ שנותן דינר זהב ומשני בבא לחוב בדמיהן שכבר היה חייב לו דינר זהב ובשעת קנין אינו נותן לו כלום ומדין הוה ליה למפרך והא לקח קתני אלא דפריך ליה השתא עדיפא מינה וא"ת מאי תני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן שוה ל' דינר הלא אפילו חטים הוה איסורא ליקח בל' דינר כיון שלא היה לו חטים בפסק הראשון וי"ל דנקט לאשמועינן דאף ברישא אין לו חטים ואסור: והתני אין פוסקין. אית דגרסי והתניא משום דלא גרסינן במתניתין יצא השער פוסקין וכן לקמן (דף עב:) אית ספרים דגרסי אלא מתני' דאין פוסקין וכו' הא יצא השער פוסקין היכי משכחת לה באכלבאי וארבי ולספרים דגרסי הכא והתני גרסי במתני' יצא השער פוסקין ולא גרסי' לקמן הא: אע"פ שאין לזה יש לזה. דאע"פ דלא משך חטין אין זה רבית כיון שאם היה בא מוכר לחזור הוא קאי במי שפרע ולכך חשיבי כמתיקרו ברשות לוקח: הרי שנושה בו ועמד על גורנו. תימה והלא מעות קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא דלא שכיח היא כדאמרין בהזהב (לעיל דף מו:): גבי החליף דמי שור בפרה וי"ל דהכא מייירי שלא פטרו ממנו עד שיתן לו החטין: (תוספות)

דף סג - א

דמתרצנא מתני' כוותיה דתני ר' אושעיא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואמר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהן חטין ואמר לו חטין יש לי שאני נותן לך צא ועשאו עלי כשעור של עכשיו הגיע זמן חטין למכור אמר לו תן לי חטין שאני רוצה למכור וליקח בהן יין אמר לו יש לי שאני נותן לך צא ועשאו עלי כשעור של עכשיו כולם אם יש לו מותר אין לו אסור ומאי לקח לקח בהלואה אמר רבא שמע מינה מדר' אושעיא תלת שמע מינה דמעמידין מלוה על גבי פירות ולא אמרינן דלא כאיסרו הבא לידו הוא וכו' הוא דיש לו וכו' איתא לדברי ינאי דאמר רבי ינאי מה לי הן מה לי דמיהן דאתמר רב אמר עושין אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים ור' ינאי אמר מה לי הן ומה לי דמיהן מיתבי כולם אם יש לו מותר אמר רב הונא אמר רב בשמשך אי בשמשך צריכא למימר אלא כגון שיחד לו קרן זית ושמואל אמר הא מני רבי יהודה היא דאמר צד אחד ברבית מותר דתניא הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדה מוכר בזמן שהמוכר אוכל פירות מותר לוקח אוכל פירות אסור ר' יהודה אומר אף בזמן שהלוקח אוכל פירות מותר א"ל רבי יהודה מעשה בביתוס בן זונין שעשה שדה מוכר על פי ר' אלעזר בן עזריה ולוקח אוכל פירות היה אמרו לו משם ראייה מוכר אוכל פירות היה ולא לוקח מאי בינייהו אמר אביי צד אחד ברבית איכא בינייהו רבא אמר רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו אמר רבא השתא דאמר רבי ינאי

רש"י דמתרצנא מתניתין כוותיה. שאני רגיל לתרץ משניות שסתם רבי ככרייתא שסתם הוא וכוותיה אמר רבא בהגחל בתרא (ב"ק דף קיא:): הגיע זמן חטין למכור. שהתייקרו ודרך אלוותיהן למוכרן מעתה: יש לו מותר. ולא אמרינן לזכר כחיסרו הבא לידו היבא דיש לו דזכי בהו האי מהשתא אע"פ דלא משך כי מוקרי כשאתה מוקרי וכל הוי רבית הואיל ואם בל לחזור. קאי עלייהו במי שפרע ומיהו היבא דליו לו לאו כאיסרו הבא לידו הוא דהיבא דיהיב ליה זוזי פוסק וכו' אע"פ שאין לו דיכול זה לקנותו במעות שקיבל דחטין מלזין לו הואיל וילא השער אלף זה אין בידו כמה יקנה דמי לזבית: ומאי לקח. דקתני במתני' לקח בהלואה שהיה נושה בו דינר זהב ולי נראה דלא גרסינן ליה ופירוש משוכם הוא שנתלה בספר לפי שראה כדבי אושעיא נושה בחבירו מנה דשמעינן מינה דלי הוא יהיב ליה השתא זוזי אפילו אין לו נמי שרי שבש מתניתין ופירשה בזוקה בהלואה וכל לא מבעי לשבועי מתניתין בכי דר' אושעיא משום חטין קמאי נקיט ליה ולמימר דיש לו מותר אע"פ דלאו כאיסרו הבא לידו וכי אין לו אסור הואיל וכל בא חיסרו לידו אלף מתניתין כי תנא אין לו גבי יין תנא שמחמת הלואה בל עליו שהיו כבר דמי החטין מלוה עליו אלף גבי חטין כל תנא חיסורא ואפילו אין לו שרי לחיסרו בל לידו ופירי תני בה לקח: מעמידין מלוה. שיש לו על חבירו: על גבי פירות. לפסוק עליהם פירות כשער של עכשיו כל

יבטיחה (ע"פ סד) קדחה אש; והא בעי למיתב זוזי לספסירא. היכי אמרינן מאי אהני לפסוק על שער שבשוק זוזי לספסירא סכסוכא סמבטא למוכרי חטין נמלא מתכבד זוזי בהקדמת המעות: ומשני דיהיב. לריד הלוקח ליתן למוכר דמי הסכסוכי: רב אשי אמר. לא לריד זוזי דלוינש עבדי ליה ספסירא חממין הולכין אלכל בעלי המעות להוליד לו תפולה: האי מאן דיהיב זוזי אחרעא חריפא. הסוכס על הפירות עד שלא יכל השער הבכור אלכל שער הבכיר שהיא סמוך לקריז שהלוקחות מוכרין בזולא זה סאה זה סאה וזה סאה וזה סאה (דף עב): דאם יאן לו מותר לפסוק ולע"פ שלא יכל השער דקתני היה הוא החילה לקוראים פוסק עמו על הגדיש: לריד הלוקח למיתב זוזי רבי. קל מוכר כשהוא דק חזרה תפולה בגורן ולהכי נקיט הרעא חריפא שאין פוסקין עליו אלכל למה שיש לו גורן דלוינש שער הבכיר פוסקין קף למה שאין לו: למאי. מיבעי האי דמתחזי: אי למיני. ממש קלא יוכל המוכר לחזור: הא לא קני. בהכי אלכל א"כ משך: אי לקבולי מוכר עליה מי שפרע. אם יחזיר: סמכא דעתא. לכל חד וחד וידע לעליה קא סמך האי לוקח וסחורה מקויימת היא ואין דעתו לחזור הלכך אם חזר בו מוכר איכא למילטייה צמי שפרע: השתא דלמרת. לאי מיתחזי מוסמך דעתא הוא: אפילו. לא מיתחזי רבי דמי אלכל אשכחיה בשוקא ללחך זמן ואמר ליה חזי דעלך סמכיןא איכא מי שפרע: אגר נטר ליה. שכר המתנה אי מוזיל גבי משום המתנה שמקדים לו המעות והמתקן אין לו למוכר עכשיו: לקוראה. מוכר שעה: ד' ל. חלות שעה בזוזא: יהיבנא לך ה' ה'. לזמן פלוני והקדים לו המעות עכשיו: איתנאו. אם בירו אלכל אינס בעיר או אכל המפתח והוא לחוק למעות שרי דהוי ליה הלויני עד שיכל בני דתנן במתניתין (דף עה). דמות: לאית ליה אשכחיה במתא. המוכר הזה קף הוא נתן מעות ופסק עם אחריים על שעה: ואשכח טופינא. זה שקיבל המעות מאלכ בהן יותר ממה שאמר לו חבירו: אי בכדי שהדעת טועה. דליכא למיזמר טעה המלוא בחשבון ולא ידע בהן חייב זה להחזירו לו: (ר"פ י)

הוספת ופוסקין על שער שבשוק אע"פ שאין לו. פ"ה וא"ת מתני' היא יצא השער פוסקין איכא למ"ד אין פוסקין על שער שבשוק ומוקי לה למתני' באכלבאי וארבי ולא היה לו לפרש כן דאפילו לר' יוחנן דאמר לקמן אין פוסקין על שער שבשוק מודה דלא בעינן תרעא דמשיך כולי האי כמו אכלבאי וארבי ולא בעי אלא כדורמוס ולא אמר ר' יוחנן דאין פוסקין אלא בשוק של עיירות וא"ת והיכי שמעינן מר' ינאי דפוסק על שוק של עיירות ולא בעינן דורמוס וי"ל דהכי דייק מדאמר רבי ינאי מה לי הן מה לי יחזיר ויכול לפרוע לו דמים כמו שיכול לפרוע לו חטין משום דמן חטין יכול למצוא דמים ה"נ פוסקין אפילו על שוק של עיירות דיותר יודמן לבעל המעות לקנות חטין אפי' בשוק של עיירות ממה שיודמן לבעל חטין למכור אפילו בשוק של אכלבאי וארבי: ואמר ליה יהיבנא לך חמשה בזוזא. פ"י לזמן פלוני איתנאו שרי ליתנאו אסור אבל ד' בזוזא שרי לפסוק כיון שכן השער דפוסקין על שער שבשוק וא"ת אמאי אסור לפסוק חמשה בזוזא מאי שנא מטרשא דרב נחמן גופיה אמר לקמן (דף טה). טרשא שרי למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש [לו] אם מעכשיו בפחות וי"ל כיון דאזלי הכא ד' בזוזא הוי כאילו פירש אפי' בשוקא דרב נחמן גופיה אמר לקמן (דף טה). פלוני ביותר ולפי זה לא שרי ר"ג לקמן טרשא אלא בדבר שאין שומתו ידוע כגון פרה או טלית אבל פירות אם יצא השער אסור לעשות מהן טרשא: מהו דתימא כדן שיבא בני דמי קמ"ל. וא"ת והא רב נחמן פסק לקמן בשילהי פירקין (דף עה). כהלל דאסר עד שיבא בני וי"ל דודאי דרך הלואה אסור אפילו סאה בסאה אבל דרך מקח וממכר כי הכא שרי אפי' ה' בארבע דאי לאו הכי תקשה דאפילו רבנן לקמן לא שרו אלא סאה בסאה אבל סאה בסאתיה לא אלא כדמרישית דרך מקח וממכר שרי טפי חמש בארבע מדרך הלואה אפילו סאה בסאה דהכי שרי לכ"ע וא"ת דטפי ה"ל לאתויי הכא דפוסק על הגדיש דמאי טפי דהוי מקח וממכר וי"ל דפוסק עמו על הגדיש לא שרינן אלא לפסוק עמו בשער לקוטות אבל לפסוק שוי שיתא בחמשה לא כיון דאכתי לית ליה שעדיין צריך תיקון ואי מוזיל גביה כולי האי מחזי כאגר נטר אבל כשיש לו מזומן בעין אלא שמחוסר ביאת בנו או הבאת מפתח מותר אפילו שוי חמשה בארבע וה"ק נעשה כעד שיבא בני ושרי הכא לכ"ע כדשרי התם לרבנן: (תוספות)

דף סד - א

בעישוריתא וחומשייתא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואי איניש תקיפא הוא דלא יהיב מתנה מאי א"ל דלמא מיגזל גזליה ואבלע ליה בחשבון דתניא הגוזל את חבירו והבליע לו בחשבון יצא ואי איניש דאתי מעלמא דלא שקיל וטרי בהדיה מאי א"ל דלמא איניש אחרינא גזליה וא"ל כי זיזף פלוני פשיטי מינד אבלע ליה בחשבון אמר רב כהנא הוה יתיבנא בשילהי פרקי דרב ושמעית דקאמר קרי קרי ולא ידענא מאי קאמר בתר דקם רב אמרי להו מאי קרי קרי דקאמר רב אמרו לי הכי קאמר רב האי מאן דיהיב זוזי לגינאה אקרי וקא אזלי עשרה קרי בני זרתא וא"ל יהבינא לך בני גרמיא איתנאו שרי ליתנאו אסור פשיטא מהו דתימא כיון דממילא קא רבו שפיר דמי קמ"ל כמאן כי האי תנא דתניא הוולך לחלוב את עזיו ולגוזו את רחליו ולרדות את כוורתו מצאו חבירו ואמר לו מה שעזי חולבות מכור לך מה שרחלי גוזות מכור לך מה שכורתי רודה לך מה שכורתך רודה לך מכור לך אסור ואע"ג דממילא קא רבו כיון דליתנאו בההיא שעתא אסור רבא כיון דממילא קא רבו שפיר דמי והתניא כן וכך אסור התם לאו מיניה קא רבו דשקלי ליה להאי ואתי אחרינא בדוכתיה הכא מיניה קא רבו דכי שקלי ליה להאי לא אתי אחרינא בדוכתיה אמר אביי שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ארבעה זוזי אחבינא דחמרא אי תקפה ברשותך אי יקרא אי זילא ברשותי א"ל רב שריבא לאביי

ר"פ י בעישוריתא וחומשייתא. אם יש לחלקם למעות העדופות להוציאן עשרה עשרה או ה' ה' ואין אחד או שנים עדופות שאין צאות לכלל ה' יש לומר שטעה בחשבון אם עישוריתא נינהו טעה בין חמשים לארבעים או בין ארבעים לשכשים ואם אינן עשיריות ושנן חמישיות יש שהיו רגילין למנות חמשה חמשה ואם היו עדופות הרבה כגון נ"ה טעה בעשיריות כדפי' ויש כאן טעות של ג' דבילוג אחד וזה' העדופות טעה בין ג' לארבע או אם עדופות ט"ז או כ"ה. טעה ג' פעמים או ה' פעמים בחשבון של חמש אבל אם עדופות על החמישיות אחת או ב' או ג' וד' שאינן מניעות לה' לא טעה כלום וכולם מתנה: ואי איניש תקיפא הוא. זה שנתם לו אדם קשה הוא שאינו רגיל לגמול הסדום ולתת מתנת חנם: מאי. כמה יתלה זה לכעבס בידו: אמר ליה. כיון דליכא למיזמר טעה בחשבון חלינן למיזמר דלמא מיגזל גזליה זה ימים רבים וזה לא ידע והשתא מלכו לכו להשיבו: דלא שקיל וטרי ליה. לא נשא ונתן עמו מעולם: בשילהי פירקין. כשסיים לדרוש באתי ולא שמעתי החילה דבריו: שמעי' דקאמר קרי קרי. שמעתי דרש ומזכיר דלועין תמיד: יהיבנא לך. לאחר זמן: בני גרמידא. אמה אמה: איתנהו. אמה אמה: ליתנאו. ועודו קטנות הן אסור: ולרדות את כוורתו. על שם שעשויות חלות חלות ודבוקות מדופן אל דופן קרי ליה רדייה כרדיית פת מדובקת בתנור: מה שעזי חולבות מכור לך. בכך וכך זוזי חמש מעט אם רב יגיע: מותר. שהרי קיבל עליו הפסד ושכר הלכך אפי' ימנאל ויחר משוה הדמים אין כאן אגר נטר ליה דאי הוה כזיר מדמים נמי הוא שקיל: אבל אמר לו כך וכך סאין. ואחיל גביה בשכר הקדמת המעות אסור: איכא דלמרי. גבי קרי אמר רבא שפיר דמי: והא תניא אסור. גבי גיהה וחלבו: לאו מיניה קא רבו. חלב הבא לאחר זמן אינו גדל מכח חלב שהיה צבאמה בשעת מכר דהא כי שקיל להאי כוליה לגמרי אחי אחרינא: אבל הכא. הנוסף על הדלועים קטנים ונעשו גדולות: מיניה קרבו. מכח הקטנות בל והקטנות כבר היו בשעת מכר ומידיה הוא דקא משבס ואזוי: דכי שקלי ליה להאי. בזוינא זוטרתא ליה אחי אחריני ש"מ מגופיה קרבו: אחבינא דחמרא. שיש בידך: אם תקפה. אם מחמתא: (ר"פ י)

תוספות בעשוריותא וחומשייתא. הם היו רגילין בחמשה כדרך שאנו מונין אחד אחד ולדין היו בכל ענין בכדי שהדעת טועה: מה שעזי חולבות מכור לך מותר. הך ברייתא לא קשיא לרב דאסר לקמן פרדיסא בסוף פירקין (דף עג. עג.) דהכא אין רגילות לזילא בשביל המתנת יום או יומים לכך מותר שמקבל עליו הפסד ושכר וכך יכול להפסיד כמו להשתכר הלכך אפילו ימצא יותר מן הדמים שנתן לא היו אגר נטר אבל פרדיסא אסר רב דקא אוזיל גביה טובא שרגיל לקנות בעוד שהוא בוסר ומשום הקדמת מעות עד זמן הבציר אוזיל גביה והוי אגר נטר ואע"ג דהתם נמי זימנין דאית בהו תיוהא כדקאמר שמואל כגון ברד או קרח או גשמים ומפסיד הכל רב לא חייש להכי דלא שכיח הוא וא"ת לרב דאסר פרדיסא מ"ש ממשכנתא דסורא דמשמע לקמן (דף עז): דשריא לכ"ע דכתבי הכי במשלים שניא אילין תיפוק ארעא דאבל כסף דשרי אפילו לכמה שנים לאוזיל גביה כ"ש לשנה אחת ויש לומר דשאני משכנתא דסורא שקונה קרקע מעכשיו במעות ושטר למירוניה לא יא פדנה הוה אבל פרדיסא אינו זוכה בשום דבר והוי זוהי הלוואה גביה עד הבצירה ועוד דמשכנתא דסורא קנוי לו קרקע לכל דבר אפי' למשטח בה פרי ולהעמיד שם בהמותיו וכל תשמיש שירצה אבל בפרדיסא אינו מוכר אלא יין בלבד ועוד י"ל דרב לא אסר פרדיסא אלא דוקא כשאמר ליה כך וכך הינני מכור לך אבל אם מכר לו הן רב הן מעט מה שיגדל מודה רב דשרי ואפי"ה שרי שמואל משום תיוהא שהיין יהיה רע ולא ישוה הדמים שנתן והכא בקרי ועזי חולבו' דאסור מודה שמואל דלא שייך ביה תיוהא ולא יכא דאמרי נמי דשרי רבא כיון דממילא קא רבו אתיא אפי' אליבא דרב ואע"ג דהתם נמי ממילא קרבי איכא לאוקמי דהתם מייירי בפרדיסא כשלא יצא עדיין הפרי כלל: אי תקפה ברשותך. תימה דהיכי מייירי דאי בשמשך א"כ אפילו אמר ליה אי תקפה אי זילא ברשותך ואי יקרי ברשותך הוה שרי מתנה עמו שאם יוקיר יהא המקח קיים מעכשיו ואין המעות הלוואה אצלו ואי תקפה או זילא יהא המקח בטל ויהיו המעות הלוואה ויחזירו לו ומה רבית יש כאן ואי בשלא משך מה צריך להתנות אי תקפה ברשותך כי לא אתני יכול לחזור דליכא מי שפרע כיון שמפסיד הכל כדמשמע לעיל בפ' הזהב (דף מט): גבי ההוא חמרא דבעי למנסביה דבי פרוק רופילא וי"ל דלעולם איירי כשמשך ואפי"ה אסור אי אמר אי זילא ברשותך דחשיב קרוב לשכר ורוחק להפסד כדאמר לקמן (דף ע). גבי עיסקא דאסור אע"ג שיכול להתנות שאם יבא הפסד בעיסקא יהיו כל המעות הלוואה ואם ובא ריוח יהיו כולם פקדון אלא ודאי כיון דאחריות ההפסד על המקבל לא מהני אפילו בתנאי החשבים פקדון א"נ מייירי א"נ משך וצריך להתנות דאי לא מתני איכא מי שפרע דאין בו כל כך הפסד דאיכא דניחא ליה בחלא טפי מבחמרא כדאמרין בהמוכר את הספינה (ב"ב ד' פד: ושם) וא"ת אבתי כי לא אתני נמי יכול לחזור בו אי תקפה דמקח טעות הוא אפי' הביאו לוקח בביתו ושהה הרבה ואחר כך החמיץ דא"ר חנינא בהמוכר את הפירות (שם ד' צח. ושם) גבי מוכר יין לחבירו והחמיץ לא שנו אלא בקנקנים דלוקח אבל בקנקנים דמוכר מצי אמר ליה הא חמרך והא קנקנך ואפי' מאן דפליג התם ואמר מזלא דגברא גרים מ"מ כי אתני מאי פריך הכא קרוב לשכר ורוחק להפסד הוא והא מקח טעות הוא דליכא למימר מזליה דלוקח גרים כיון דהתנה עמו דאי תקפה ברשותיה ובסוף פירקין (ד' עג): נמי אמרינן גבי רבנן דיהבי זוהי אחמרא בתשרי ומבחרי להו בטבת וקאמר אחמרא יהבי ואחלא לא יהבי ואין לחלק בין מוכר בתשרי ולוקח בטבת לשאר השנה דבהמוכר פירות לא קמפלגי בין קודם טבת לאחר טבת לכך נראה דתקפה דהכא לאו היינו שהחמיץ אלא קלקול בעלמא כמו יין הנמכר בחנות דהמוכר פירות דאותו שהחמיץ אחר תשרי מתשרי היה עומד להתחמץ כדאמר בסוף פירקין ואתוהו הוי מקח טעות אבל תקיף דהכא אין זה הקלקול ראוי לעמוד מתשרי ואין זה מקח טעות ועליו יהבי זוהי והוי תקפה דהכא כי ההוא דהמוכר פירות דאמר רבא האי מאן דביין חביאת דחמרא ותקיף כו' דלאו היינו החמיץ דבעי בתר הכי חלא מאי ואף על גב דבההיא דברכות (ד' ה): רב הונא תקיפא ליה ארבע מאה דני דחמרא הוי החמיץ דקאמר אייקר חלא מ"מ הך דהכא לאו היינו החמיץ כדפי' וא"ת מאי צריך לקמן (שם) טעמא דמעיקרא חלא חלא תיפוק ליה דאפילו בתקפה דליכא למימר הכי שרי להתנות כדאמר הכא כיון דקביל עליה יוקרא וזולא קרוב לזה ולזה הוא וי"ל דקלקול של חימוץ שכיח הלכך אע"ג דמקבל עליה יוקרא וזולא הוי רחוק להפסד והוי דומה לרבית אי לאו טעמא דמעיקרא חלא חלא: (תוספות)

ב סד דף

האי קרוב לשכר ורוחק להפסד הוא אמר ליה כיון דמקבל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: **מתני'** המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית: **גמ'** אמר רב יוסף בר מנימי אמר רב נחמן אע"פ שאמרנו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלווה ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר מאי קמ"ל תנינא המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית אי ממתני' הוה אמנא הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קמ"ל איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מנימי אמר רב נחמן אע"פ שאמרנו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוויני דדור בחצרי צריך להעלות לו שכר מ"ד הלווה כל שכן הלוויני ומ"ד הלוויני אבל הלווה לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה לית לו בה רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זווי ועביד בהו עבידתא א"ל רבא ברבי מ"ט עביד מר הכי א"ל אנא כרב נחמן סבירא לי דאמר רב נחמן עבדא נהום כריסיה לא שוי א"ל אימור דאמר רב נחמן כגון דארי עבדיה דמרקיד בי כובי עבדי אחרני מי אמר א"ל אנא כי הא דרב דניאל בר רב קטינא אמר רב סבירא לי דאמר התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור

רש"י קרוב לשכר. אם יקרא: רחוק להפסד. אם תקפה לא מקבל עליה: והניח בפירקין (ד' עג.) קרוב לשכר ורוחק להפסד רשע דשקול רבית דכיון דלוינו מקבל עליו אחריות המקח נמלא שאין זה מוכר וממעות הלוואה הן אכלו וקריבת השכר מחמת רבית הוא: ה"ג כיון דקביל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא: אע"פ שאמרנו. בבבא קמא פריך שני (ד' כה): אינו צריך להעלות לו שכר. ואוקימנא בחצר דלא קיימא לאגרא אבל חצר דלא קיימא לאגרא חבל האוי גברא שדר בה עביד למיגר בית לדיכחו דהוה ליה זה נהנה זה לא חסר: בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר. המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא נמלא זה דהוה ליה הוא נהנה ובעל חצר חסר דהא קיימא להכי שהיה משכיהה לאחריס: אבל חצר דלא קיימא לאגרא. דהוה ליה זה לא חסר: וגברא דלא עביד למיגר. דהוה ליה זה לא נהנה דכלא הכי נמי לא הוה מיגר שיש לו אחרות: קא משמע לו. דמימחיא רבית ויש ללמוד מכאן שאסור להלוות על בית ולדור בו אפילו בנכייחא דתנן לא ישכור ממנו בפחות ולא דמי למשכונא של כרם (לקמן ד' עב): דההא זימנין דלא שקיל ביה מידי ואפילו הכי מנכי ליה והוה ליה קונה את הפירות בנכייחא זו על הספק אבל כהן זה נהנה תמיד ואין כהן ספק נמלא שוכרה בפחות: מאן דלומר הלווה. ולא קאץ עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: כ"ש הלוויני. דקאץ לו דינת הבית בתורת רבית: אבל הלווה לא. ומתניתין דקאץ ליה או בשעת מתן מעות או לאחר כו': תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זווי. מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו וקופס לעשות מלאכתו: נהום כריסיה. להם מלאכתו: נהו זנו ביום מלאכתו: דארי עבדיה. כך שמו: דמרקיד בי כובי. ליכא הוה ומרקד בתנויות לשנות יין: (רש"י)

תוספות האי קרוב לשכר ורוחק להפסד הוא. וא"ת תיקשי ליה אמתני' (לקמן עב): דיצא השער מוסקין דהתם נמי אין הלוקח מפסיד כלום בתקיפה וי"ל דשאני התם כיון דאין הפירות מבוררין ללוקח אין ניכר שיהא קרוב לשכר ורוחק להפסד ופוסק עמו על הגדיש (שם) וברייתא דרבי אושעיא דקתני (לעיל ד' סג.) יש לו מותר איכא למימר דאם מתקלקל כל הגדיש או כל חטיין שיש לו אין נותן לו אחרים אלא מאותם וכן משמע לקמן (ד' עג): דקאמר מעיקרא דחלא חלא ואחלא לא יהבי משמע דקלקול אחר דלאו חימוץ הוה מקבלי ומיהו נראה קצת דפוסק על הגדיש הוי דומיא דפוסק על שער שבשוק שאין הלוקח מפסיד בשום ענין ומכל מקום לא קשה דהתם יכול המוכר לתת לו חטיין אחרים ואלו שיש לו מסתברא דיכול לאוכלם ולא מהני יש לו אלא לענין היתר פסיקה בלבד ורבנן דיהבי זווי אחמרא משמע דקלקול אחר בר מחימוץ הוה מקבלי היינו לפי שהיו סומכין על יין של בעלי בתים דוקא ולא היו יכולין לקנות מן השוק אחר וליתן להם: ולא ישכור הימנו בפחות. פי' בקונטרס בגמרא דיש ללמוד מכאן שאסור להלוות על הבית ולדור בו אפילו בנכייחא דתנן לא ישכור הימנו בפחות ולא דמי למשכונא של כרם (לקמן ד' עב). דהתם זימנין דלא שקיל מידי ואפילו הכי מנכה ליה והוה ליה קונה פירות בנכייחא על הספק אבל בבית נהנה תמיד ואין כאן ספק ונמצא שוכר בפחות ור"ת אמר דבית נמי זימנין דלא שקיל מידי או נופל או נשרף או שלא יצטרך לו אלא בין בית בין שדה היכא שאינו מלוה מעותיו עליהם אסור בפחות לאכול הפירות ולדור בבית דבהכי מייירי מתני' מדקתני המלוה

את חבירו לא ידור בחצירו ולא קתני המלוה על חצירו של חבירו אבל היבא שהלוה על הבית או על השדה מותר בנכיתא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה החוק בו במשכון וקשה דאטו לפי שזה מוחזק במשכון ירקבו הפירות ולמה לא יוכל הלוה למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עצמם בחבובו ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשמלוה על הבית או על השדה שרי טפי בנכיתא דהוי כאילו השדה בידו בתורת מכר כל אותן השנים כדאמרינן לעיל (ד' סב:) גבי משכנתא בלא נכיתא אינהו בתורת זביני אתו לידיה ומיהו בערין (ד' לא.) דקאמר רבית גמורה היא והתורה התיירה משמע כפירוש הקונטרס דבבית לא שייך תיזוהא ושום ספק מדחשיב ליה רבית גמורה דבשדה בלא נכיתא לא חשיב לה לעיל אלא אבק רבית ולפירוש רבינו תם צ"ל דה"פ רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהתורה התיירה בהדיא לא רצו להעמיד שם חכמים דבריהם ומתני' דקתני כעין רבית ואינה רבית יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן וצריך לדחוק ולפרש לרבא דע"ג דההוא תנא סבר דצד אחד ברבית שרי אפילו מדרבנן מ"מ סבר רבא דלית לן למימר שיתיר ר' יהודה צד אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש בהדיא ומה שדקדק רבינו תם מדלא קתני המלוה את חבירו על חצירו מכלל דאייירי בשלא הלוהו על חצירו און זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לו. ושם ד"ה אלא) גבי דא קתני המלוה את חבירו על המשכון אינו משמט פריד אלא מעתה הלוהו ודר בחצירו הכי נמי דלא משמט והתם בעי למימר הלוהו על חצירו דאפילו הלוהו על חצירו משמט כדאמרינן לקמן (ד' סד:) האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטתו ועוד דאי לא אהלוהו על חצירו פריד אמאי נקט חצר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשמט במשכנו הכי נמי דלא משמט אלא ודאי דמשכון דחצר אמשכון דמטלטלין פריד: אמר רב נחמן אע"פ שאמרו כו'. בפרק כיצד הרגל (ב"ק ד' כא.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקלקלתא דיתמי דקאמר לימא קסבר רב נחמן הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא אלא לא קאי התם הכי ועוד דהכא מיירי בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוי זה לא נהנה זה אינו חסר כדמסיק: אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן. כהאי לינשא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן. כדמוכח רבא מיניה בסמוך והשתא קשה דאדם שמלוה לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מביעיא דברים שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות ליטול שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דאסור וי"ל דדוקא במיילי דמרהסיא ואושא טובא אסור הכא כולי האי כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל כליו או סוסו מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט ולא ישכיר את כליו או בהמתו בפחות ועוד וי"ל דדוקא לדור שלא מדעת חבירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דכיון שלא ברשות עושה נראה דעל המלוה סומך שבשילו יסבלו הבעלים אבל מדעתו לא אסור אלא בדבר שלא היה עושה לוח למלוה בלא הלוהא דומיא דהקדמת שלום דסוף פריקין (ד' עה:) שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי איירי מתניתין כדמשמע הפשט דאייירי במלוה הדר מדעתו לוח ולא אסור אלא בחצר דקיימא לאגרא וכן משמע מדקתני לא ישכור הימנו בפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו והא דקא מסיק קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניתין איירי אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם איירי בדקיימא לאגרא כיון דמדעתו נכנס: (תוספות)

ס ה דף

דניחא ליה דלא נסתרי עבדיה אמר ליה הני מילי היבא דלא מסיק ביה זוזי מר כיון דמסיק בהו זוזי מיחזי כרבית דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר אמר ליה הדרי בי אמר אביי האי מאן דמסיק זוזי דריביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גרווי בזווא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה אידך אוזולי הוא דקא מוזיל גביה רבא אמר חמשה מפקינן מיניה דמעיקרא בתורת ריביתא אתאי לידיה ואמר אביי האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה גלימא בגוייהו כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה גלימא לא מפקינן מיניה רבא אמר גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא כי היכי דלא לימרו גלימא דמסיק וקאי גלימא דריביתא הוא אמר רבא האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אגרא הכי דהוה קא משתירי לי השתא דלא משתירי לי כדאגרי כולי עלמא הוא דאגרנא משום דאמר ליה סברת וקבלת: **מתני'** מרבין על השכר ואין מרבין על המכר כיצד השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חודש בחודש סלע לחודש מותר מכר לו את שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זה אם לגורן בשנים עשר מנה אסור: גמ מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו שכירות אינה משתלמת אלא בסוף והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבא לאו אגר נטר ליה משווא הוא דהכי שויא והאי דקאמר ליה אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה אוזולי הוא דקא מוזיל גביה סיפא כיון דזביני נינאו ובעי למישקל דמי מעכשיו הלכך אגר נטר ליה הוא ואסור אמר רבא דקו בה רבנן בהא מילתא ואוקמוה אקרא **[ויקרא כה-נג]** לשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת: ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור: אמר רב נחמן טרשא שרי איתביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר חמא לרב נחמן ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור א"ל התם קץ ליה הכא לא קץ ליה אמר רב פפא טרשא שרי מאי טעמא שוכראי לא פסיד זוזי לא צריכנא אנא הוא דקא עבידנא מילתא גבי לוקח אמר ליה רב ששת בריה דרב אידי לרב פפא מאי חזי מר דקא אזלת בתר דידך זיל בתר דידהו דאילו הוה ליה זוזי הוה שקלי כי השתא השתא דלית להו זוזי שקלי כיוקרא דלקמיה א"ר חמא טרשא דידי ודאי שרי מאי טעמא ניחא להו דליקו ברשותי דכל היבא דקא אזלי שבקי להו מכסא ונקוט להו שוקא

רש"י דלא נסתרי עבדיה. ש"ל יגיל להיות בטל ויתעלל נסתרי החי"ו משמט כדרך המהפעלים בחיבת ש"י וסמ"ד כאשר יתפעל שר ויארמר תשתרר שהחי"ו מתמלעת להפסיק אחריות השורש וכאשר יארמר בגזירת סף הסתופף מגזירת סף אשתוחה וכן בלשון גמרא משתרי מיסתמיך אשתהי אשתתקיל: כי מפקינן מיניה. הרבית שלחן דכרבי אלעזר דלמר רבית קטנה יזאלה בדיינים דקיימא לן כוותיה לקמן (עמוד ב'): גלימא כל מפקינן מיניה. מתקו קיים וקולית הרבית יחזיר לבעליו: ולימא ליה כי אגרא חנא. כשכרתיה חני בדמיס יקריס הללו: דהוה קא מישתקשי לי. בריות היתה צאה חלי: מתני' מרבין על השכר. בשכר המתנת מעות השכירות: ואין מרבין על המכר. בשכר המתנת המקח ובגמרא מפרש טעמא: ואם של חדש בחדש. ואם תהו לי שכר כל חדש בחדשו של תקדים לי שכר כל השנה יחד. תהו לי סלע בחדש: ואם לגורן. ואם אמתין לך עד הגורן שתמכור מתבואתך ותהו לי מעותי: גמ' שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. מן הדיון: אלא לבסוף. לסוף הזמן הלכך כי שקיל מיניה סלע בחדש דהוה להו שנים עשר סלעים אין זה שכר המתנת מעות שהרי כל נתיביו לו כלשם שכירות עד סוף החדש והאי דלמר ליה אם מעכשיו תהו לי הרי הוא לך בעשר סלעים אי הוה מקדים ליה הוא מחיל ליה מדמי השכירות ומגור ליה בפחות משווייה אבל סיפא גבי מכר משמטך המקח. דינו ליתן המעות וכי אמר ליה אם מעכשיו תהו הרי הוא לך בחלק הן הן דמיה וכן מיטפי עלייהו לגורן שכר המתנת מעות הוא: דקו בה. חיפשו אחריה עד שאלמו בה מקרא לסמוך בהא מילתא דתשלומי שכירות לבסוף: טרשא שרי. למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה וכלכד שלא יפרש לו אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות אלא ימכור סתם בכך וכך ליום פלוני: תן ליה. אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות דבהדיא פריש ליה דשכר המתנה הוא נטול: טרשא דידי שרי. עושה שכר תמרים היה ומוכר לו בזמן הוול בתשמי כשער של ניסן וממתין לו עד ניסן: שיכראי כל פסיד. אינו מתקלקל והייחא יוכל להצניעו עד ניסן: זוזי כל כריכא. שאני עשיר ואינו דחוק למכור כשער של עכשיו: זיל בתר דידהו. אחרי הלכותות דלינהו ודאי אגר נטר יהבו ליה למר דאילו הוה ליה זוזי הוה שכיח להו שיכרא טובא כשער של עכשיו: אמר רב חמא טרשא דידי ודאי שרי. מוכר פקמטיא היה מוכר במקום הוול כשער שהוה נמכר במקום היוקר וממתין ליה והן מעלין אותו למקום היוקר והוא מקבל עליו אחריות דרך בהליכה והלקוחות משתכיס

בפרקמטיא ש'קוקחין קס במעוהו ומצ'און לכאן ואחריות החזקה עליהם וכיון דלא מקבלי עלייהו אחריות לא הויה מלוה גבייהו עד שהפרקמטיא נמכרת והן מקבלין המעוה וזאת המעוה נעשין עליהם מלוה ואין כאן רבייה נקטי להו שוקא. מכריון שלא יהא אדם ראשי למכור עד שימכרו הם: (רש"י)

תוספות ניחא ליה דלא ניסתרי עבדיה. מי' בערוך. לשון סתירה וקלקול וא"ת בלאו האי טעמא נמי פטור דהא תנן (ב"ק ד' צו): גזל עבדים והזקינו משלם כשעת הגזילה אבל שכר פעולתם לא משלם ויש לומר דיש לחלק בין נחת אדעתא דגזולתא לנחת אדעתא דמלאכה כדמפליג התם גבי התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה: שכירות אינה משתלמת אלא בסוף. אפילו למ"ד בהגוזל קמא (ב"ק ד' צט. ושם ד"ה ואב"א) ובהאיש מקדש (קדושין ד' מח. ושם ד"ה דכ"ע) דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מודה דאינה משתלמת אלא לבסוף כדיליף הכא מקרא ואפי' למ"ד אינה אלא לבסוף מודה דמועל יכול לחזור בו ואפילו בחצי היום וכשהוא חוזר הרי הוא סוף שאינו רוצה לעשות מלאכה יותר ולא נפקא מינה מההיא פלוגתא אלא לענין קדושין דאי ישנה מתחילה ועד סוף חשיבא מלוה ואין מקדש בה ונפקא מינה נמי להיא דב"ק דמסכת ע"ז (ד' יט: ושם ד"ה אלמא) הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לבנותה וקאמר בגמרא אם בנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואימת מיתסר במכוש אחרון מכוש אחרון ליה בה שוה פרוטה: שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה האחרת. ואם תאמר דבפ"ב דבכורות (ד' נג:) דרשינן דאין תורמין מן החדש על הישן משום דכתיב שנה שנה דמשמע אותה שנה עצמה וי"ל דהתם כתיב שנה בלא ב' והכא דרשינן מדכתיב שנה בשנה בב' דמשמע בשנה האחרת ואם תאמר דבפרק עד כמה (שם ד' כז: ושם ד"ה שנה) גבי בכור תאכלנו שנה בשנה איזו היא שנה הנכנסת בחבירתה הוי אומר זו שנה של בכור דלא מנינן לשנת עולם שאם נולד בכסליו שנת עולם מסיימת בתשרי יאכל עד כסליו והשתא ה"ל למדרש שלא יהא נאכל עד שנה אחרת ולא בתוך שנתו וי"ל משום דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו דכתיב (שמות כב) ביום השמיני נתנו לי: נקטי להו שוקא. דאי לאו הכי הוה אסור אע"פ שאחריות הדרך היה על רב חמא שהרי היו טורחין לו להביא סחורתו ולמכרה בשכר הלואתו אבל השתא דנקטי להו שוקא אף בחזרתן הוי בשביל טורחן ושרי: (תוספות)

דף - סה ב

והלכתא כרב חמא והלכתא כרבי אלעזר והלכתא כרבי ינאי דאמר מה לי הן ומה לי דמיה: **מתני'** מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימת שתצרה הבא מעות וטול את שלך אסור הלווה על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה ביתוס בן זוני

עושה ע"פ חכמים: **גמ'** מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דאמר לבי מיייתת קני הא דאמר לבי מיייתת קני מעכשיו תני רב ספרא ברביה דבי רבי חייה פעמים ששניהם מותרין פעמים ששניהם אסורין ופעמים שהמוכר מותר ולוקח אסור ופעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך פעמים ששניהם אסורין דא"ל לבי מיייתת קני מעכשיו פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לבי מיייתת קני פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי ליהוה הלוואה גבך מאן תנא שניהם אסורין אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר צד אחד ברביית מותר: משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתצרה למוכרה לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשויהן מותר מאן תנא בדמים הללו אסור אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר: מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירים לי אסור לכשיהיו לי מעות אחזירים לך מותר: מאן תנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר מאי שנא רישא ורישא וי"ל סיפא אמר רבא (רישא סיפא דא"ל מדעתיה: ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפו לה מינך מגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אמיר

רש"י והלכתא כר' אלעזר. דרביה קולא יולאה בדיונין: מהנ"ג במתניתין. מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתו שתרצה הבא מעות וטול את שלך אסור הלווה על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה ביתוס בן זוני עושה ע"פ חכמים: **גמ'** מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דאמר לבי מיייתת קני מעכשיו תני רב ספרא ברביה דבי רבי חייה פעמים ששניהם מותרין פעמים ששניהם אסורין ופעמים שהמוכר מותר ולוקח אסור ופעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך פעמים ששניהם אסורין דא"ל לבי מיייתת קני מעכשיו פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לבי מיייתת קני פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי ליהוה הלוואה גבך מאן תנא שניהם אסורין אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר צד אחד ברביית מותר: משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתצרה למוכרה לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשויהן מותר מאן תנא בדמים הללו אסור אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר: מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירים לי אסור לכשיהיו לי מעות אחזירים לך מותר: מאן תנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה האמר צד אחד ברביית מותר מאי שנא רישא ורישא וי"ל סיפא אמר רבא (רישא סיפא דא"ל מדעתיה: ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפו לה מינך מגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אמיר

שהשקב והפירות שיטרפו ממך: (רש"י)

תוספות והלכתא כרב חמא. אור"ת דהלכתא נמי כר"ג בטרשא מדקאמר לקמן (דף סח.) לית הלכתא כטרשא דפונאי מכלל דהנהך הוה הלכתא והא דנקט הכא הלכתא כרב חמא לא אתא לאשמעינן אלא לאפקי דרב פפא והיינו טעמא דר"ג לא שרי אלא בדלא קף אבל רב פפא ורב חמא איירו אפילו בקף או כשהשער קבוע דהוה קכף ורב פפא אשניוירא דרב נחמן קאי דשאני הכא דקף לה ולא גרסי' במילתא דרב פפא טרשא דדידי ודאי שרי דמשמע לישנא דודאי דיותר שרי מדרב נחמן אלא גרסינן טרשא דדידי שרי ואי גרס ליה איכא למימר דלסברא דרב פפא דלא אזיל בתר לוקח שרי טפי אבל לפי האמת דרב נחמן שריא ודרב פפא אסור וכן פסק רב האי גאון בשער מ"ב דהלכתא כטרשא דרב נחמן אף פירש טרשא דר"ג בע"א ממה שאנו מפרשים: רב הונא אמר מוכר אוכל פירות כו'. ולא רצו לפרש לוקח אוכל פירות וכדאמר ליה ארעא קנויה לך מעכשיו וזויה ליהוה הלואה גבך כדבסמוך דאמתני' קיימי דקתיני הבא מעות וטול את שלך ומשמע להו וטול את שלך זכי את שלך וקני מקחך דע"י הבאת מעות קני מעתה או למפרע ולא משמע להו טול את שלך שכבר קנית אלא שבתורת משכון נשאר בידו: לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור. מה שפירש בקונטרס פסק לו דמים מועטין להוסיף על מעות הללו להעמידה בידו אם בא למכרה משום דלאו אורחא דמילתא הוא שימחול לו לגמרי בדמי הלואה דלמה יעשה כן דטוב לו שתהא בתורת משכון שיפדה מתי שירצה ובחנם פירש כן דבלאו תוספת דמים פוסק עמו להצמיחה בידו אם בא למכרה דכשידחוק אותו מלוה ממעותיו ע"כ יאה זקוק לפדותה או למכרה וא"ת אמאי אסרינן הכא והא תנן לקמן (ד' סה.) הלוחה על שדהו ואל"א אם אי אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלי הרי היא שלו ומסתמא איירי בלוקח בפחות משויה וכן משמע בגמרא (לקמן סו.) דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו וי"ל דלמאי דמוקי לה מעכשיו א"ש דלא הויה הלואה ואפילו למאן דמוקי לה בלא מעכשיו מ"מ התם הלוחה היה יכול למכור מן השדה לאחר כנגד המלוה ולקח לעצמו המותר וכשהוא מניח לו כולה אינו עושה משום רבית אלא מילתא בעלמא הוא דעבד (מלוה לגביה) שמחלו לו בחנם: לכשיהיו לי מעות החזירים לי אסור. דלא כרבי יהודה ולא דמי למשכנתא בלא נכיתא (לקמן ד' סז): דהכא אם לא יפדה אין זה מלוה אלא מכר אבל משכנתא יכולים לעולם לפדות או הוא או יורשיו אבל כאן נהי דהוא יכול לפדות יורשיו אין יכולין לפדות: (תוספות)

דף סו - א

פטומי מילי בעלמא הוא אמר ליה רב אשי לאמימר טעמא מאי כיון דלוקח בעי לאתנווי והכא מוכר קא מתני אמרת פטומי מילי בעלמא הוא אלא מתנייתא דקתיני לכשיהו לך מעות אחזיר לך מותר דמוכר הוא דבעי לאתנווי מוכר לא אתני ולוקח קא מתני ואמרינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ואמר רבא סיפא דאמר ליה מדעתיה טעמא דא"ל מדעתיה הא לא א"ל מדעתיה לא אמרינן פטומי מילי בעלמא הוא א"ל נעשה כמאן דא"ל מדעתיה אתמר: ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביהתהו אנגיד ואתנח אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנה אמר רב זביד פטומי מילי בעלמא הוא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ואי לאו פטומי מילי מאי בדידה קיימא למישידי תנאה בגיטא בדידיה קיימא למישידי תנאה מהו דתימא מהו דתימא אדעתא דידה קא גמיר ויהיב גיטא קא משמע לן: הלוחה על שדהו: אמר רב הונא בשעת מתן מעות קנה הכל לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ורב נחמן אמר אפילו לאחר מתן מעות קנה הכל עבד רב נחמן עובדא גבי ריש גלותא כשמעתיא קרעיה רב יהודה לשטריה אמר ליה ריש גלותא רב יהודה קרע לשטרך אמר ליה דרדקא קרעיה גברא רבה קרעיה חזא ביה טעמא וקרעיה איכא דאמרי אמר ליה דרדקא קרעיה דכולי עלמא לגבי דידי בדינא דרדקי נינהו הדר אמר רב נחמן אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום אתיביה רבא לרב נחמן אם אי אתה נותן לי שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו אמר ליה אני ואומר אסמכתא קניא ומניומי אמר אסמכתא לא קניא ומניומי קשיא מתנן איבעית אימא מתנן רבי יוסי היא דאמר אסמכתא קניא

רש"י פטומי מילי. אין אלו חלה דברי הנחמין בעלמא לפטם את לבו: הא לא אמר ליה מדעתיה אסור. אלמא על כרחיה מקיים הנאה לפיכך אינו מכר והוה ליה כרכיית וכל אומר' פטומי מילי ונינה הואיל וכל אחי מוכר: א"כ. הא דרבא נעשה כחומי מדעתיה החזיר הכי אמר רבא לגיבול מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבא סיפא כיון דבעי מוכר אחינוי וכל אחי והלוקח קאמר ליה מנפשיה נעשה כחומר ליה מדעתיה אחיזניה אם חלה ור"ל דלא פריש מדעתיה כמאן דפירש דמי ואין עליו לכופו הלכך ר"ל אהדיכיהוה השתח הוא דהדר זבין להו: דכתב לה גיטא לדביהתהו. שכל חזקת ליבוס וכל כתב לה על הנחלי אם מהי: פטומי מילי. אין אחיזניה וזו קבלת הנחלי חלה לנחמה ואם חלה חלה לנחמה: ואי לאו פטומי מילי מאי. ואף אם אמרה בהמת ובהקבלת שבעה גמורה מאי: בדידה קיימא כו'. בתמיה הגט אינו חלה מדעת האיש ואיך דמוכר לו על הנחלי ואם לא התנה בשעת נתינה הנחלי שלה אינו כלום ואפי' אחיזניה קודם לכן וכל דמי לממון דמשעבד נפשיה בדיבוריה: בשעת מתן מעות. התנה על מנת כן קונה הכל ואם לאחר מתן מעות התנה אין דרכיהו קרעיה. בתמיה וכן לא חסם גדול הוא לא קרעו בלא טעם: אני אומר אסמכתא קניא. הייתי רגיל לומר קנה הכל לאסמכתא קניא אבל מניומי חלוק עלי והחזירני מדכתי והא אסמכתא היא הבטחה בעלמא לסמוך על דבריו שאם לא ימלך דכרי ותן לו שזה מחתים במנה: רבי יוסי. בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שפרע מקלת חובו והשליש את שטריו כו': (רש"י)

תוספות פטומי מילי בעלמא הוא. דוקא הכא שכבר עמדו על סוף לקנות שלא באחריות והיה מצטער הלוקח שלא היה מתרצה המוכר למכרה באחריות והוא לא היה רוצה להניח מלקנותה בשביל כך ולהכי הוה פטומי מילי בעלמא אבל אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפי לה מינך כו' לא הוה פטומי מילי אלא תנאי גמור כי בודאי לא נתכוון ללוקחו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר ונפקא מיניה למ"ד [אחריות] לאו טעות סופר הוא או לשאר תנאים וכן בסמוך מיירי שנתרצה וגמר בדעתו ובפיו לגרש בלא תנאי והיא בהתא לחומי בדבריה: קמ"ל. פירוש דכי נמי אדעתה דידה מקנה לה אינו חוזר דם היא לא אמרה אלא פטומי מילי משמע הכא דש"מ המגרש אשה סתם אם עמד אינו חוזר בגט וכן משמע במי שאחזו (גיטין דף עה: ושם) שהוצרך שמואל לתקן בגיטא דשכיב מרע אם מתי היא גט ואם לאו לא יאה גט ומכאן מקשה ר"ת על פ"ה ור"ח דפי' הא דאמר רב הונא במי שאחזו (שם דף עב: ושם) גיטו הרי הוא כמתנתה מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופי' דאסתם ש"מ קאי דכשתון גט סתם אם עמד חוזר כמו במתנה ומיהו י"ל סוגיא דהכא ושמואל פליגי ארב הונא דה"ל פליגי עליה התם רבה ורבה ורבה ושבו מקשה ר"ת שם על פירוש ומפרש דרב הונא אמתניתין דהתם קאי אמתיים אם מתי מחלו זה כו' אבל כשתון סתם מודה רב הונא דאינו יכול לחזור ושם (ד"ה אמר) מפורש: לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו. וא"ת יקשה דכפרין בסמוך מי קא"ל קני לגובינא והלא אמר ליה קני הכל לסוף ג' והכל אינו קונה ולכן אף כנגד מעותיו לא יקנה ואע"ג דלעיל בפרק הזהב (דף מח: ושם) אמרינן גבי ערבון שקונה כנגד ערבובו אע"פ שהתנה עמו כפליים התם לפי שנתן ערבון לקנות כנגדו עד שיביא שאר מעות ויקנה הכל אלא שמתנה שאם יחזור בו מוכר שיקנה כפליים וי"ל דהכא ה"פ לאחר מתן מעות לא קנה אלא אם התנה עמו קני לגובינא קני כנגד מעותיו וא"ת כי התנה נמי לגובינא לא ילקני דאסמכתא הוא כדפירש לקמן וי"ל דהכא רב הונא קאמר לה דאמר בשעת מתן מעות קנה הכל אע"ג דבשאר אסמכתא לא קני והטעם מפרש בסמוך וה"ל קני בשעת מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו: ומניומי אמר אסמכתא לא קניא. כלומר החזירני מדברי כדפי' בקוני' ואת' בלא מניומי נמי קבלה רב נחמן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) ושם מרבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ומיהו יש שפרים דגרסי הלכה כר' יוסי ואי אפשר לגרוס כן כדמוכח בפרק (ארבעה נדרים) (נדרים דף כז.) גבי ההוא דאתמיס זכותיה בב"ד ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלו זכויותי ולא אתא אמר רב הונא בטיילן זכויותי ופריך והא אסמכתא היא ומשני שאני הכא דאתפיס ופריך כל היכא דאתפיס לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש שטריו כו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ועוד ק' דמאי פריך התם ארב הונא מדרב נחמן והא רב הונא פליג עליה הכא ואמר בשעת מתן מעות קונה הכל ואית ליה דאסמכתא קניא ומיהו רב הונא יש ליתן טעם דבשעת מתן מעות לא חשיב לה אסמכתא דהתם בנדרים ודאי הוה אסמכתא דאין חפץ שיתקיים הקנס והגוומא אלא מתנה כך להסמך חבירו על דבריו אבל הכא על דעת כן מלוהו מעותיו שתהא משקועת בידו אם לא יתן לו עד שלש שנים אבל לרב נחמן דאמר דאף לאחר מתן מעות קונה הכל לא יתכן טעם זה ומפרש ר"י טעם שוה לשניהם דהכא קני טפי מבעלמא שבתחילת המשכנתא הוה קצת כעין מקח וממכר שמקנה לו כל הקרקע להשתעבד לו בתורת משכון וגם עשה לו טובה בהלוואה הלכך בשמרתו לא שיהא שלו אם לא יתן לו עד ג' שנים ישיב דעתו לקיים ולא להשמיכו על דבריו אמר כן אלא גומר בדעתו להקנות לו לרב הונא כדאית ליה ולרב נחמן מקמי דהדר ביה כדאית ליה ומשום דעדיפא תך אסמכתא משאר אסמכתא אתי שפיר (נמי) למניומי ולרב נחמן בתר דאהדריה מניומי דמהי הכא

מעכשיו בלא ב"ד חשוב ובפ"ג דנדרים (דף כז:): אמרי' והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב וסתם קנו מיניה היינו קנין סודר וקנין סודר אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו אחר זמן כיון דבההיא שעתא כבר הדר סודר למרי' כדאמר בפרק השותפין בנדרים (דף מח:): אלמא בשאר אסמכתות אפי' מעכשיו לא קני אלא דוקא בב"ד חשוב ומיהו קנס שעושיין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנוהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטומתא דלקמן (דף עד). דקניא ועוד דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמבייש את חברו וכן אם קבל עליו המלמד בשעה שהשכירוהו קנס אם יחזור בו ולא נמצא מלמד אחר מוזמן אין זה אסמכתא ולא חשיב גזום כיון שמפסידו והוי כמו (לקמן דף קד). אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דלאו אסמכתא היא ואי' דפרק ארבעה נדרים דפריך מרב נחמן ארב הונא טפי ה"ל למימר דרב הונא אדרב הונא אית ליה הכא דאסמכתא לא קני אע"פ דתפיס המלוה והוי כמו אתפיס דהתם דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה וי"ל דהתפיסה דהכא דהוי במקרקעי לא חשיב כאתפיס דהתם דהוי במטלטלי ור"ת תירץ אקושיא דלעיל דלא קשיא דרב הונא דאמר הכא בשעת מתן מעות קנה אדרב הונא דנדרים דהכא קני משום דתפיס מלוה גופיה ולעיל בפרק הזהב (דף מח:): דלא קני מוכר הערבון אע"פ דתפיס ליה היינו משום דלא קני לוקח כפליים דאיהו לא תפיס: (תוספות)

ב - סו דף

איבעית אימא דאמר ליה קני מעכשיו א"ל מר ינוקא ומר קשישא בני דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעאי משמיה דרב נחמן האי אסמכתא בזמניה קניא בלא זמניה לא קניא א"ל כל מידי בזמניה קני בלא זמניה לא קני דלמא הכי קאמריהו אשכחיה בגו זמניה וא"ל קני קני בתר זמניה ואמר ליה קני לא קני מאי טעמא מחמת כיסופא הוא דקאמר ליה ולא היא דאפילו בגו זמניה נמי לא קני והאי דקאמר ליה קני קא סבר כי מטי זמניה לא ליתי ליטרדן אמר רב פפא האי אסמכתא זימנין קניא זימנין לא קניא אשכחיה דקא שתי שכרא קני דקא מהפך אזווי לא קני א"ל רב אחא מדפתי לרבינא דלמא לפכוחי פחדיה קא שתי אי נמי איניש אחרינא אסמכיה אזווי אלא אמר רבינא אי קפיד בדמי ודאי קני אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא דלמא סבר כי היכי דלא תיתזיל ארעיה אלא אמר רב פפא אי קפיד בארעא ודאי קני ואמר רב פפא אף על גב דאמור רבנן אסמכתא לא קניא אפותיקי הויא למיגבא מינה א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא מי קאמר ליה קני לגוביינא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא ואי אמר קני למיגבא מינה קני סוף סוף אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אלא אפותיקי דקאמר רב פפא מאי היא דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה באחריות א"ל אי טרפו ליה מנאי מגבית לי מעידי עידי דאית לך אמר ליה מעידי עידי לא מגבינא לך דבעינן למימסר קמאי אלא מגבינא לך מעידי אחרים דאית לי לסוף טרפוה מינה איתא בדיקא שיקל לעידי עידי דאית לך רב פפא למימר מעידי א"ל והא קיימא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אמר לך אנא מגבינא לך דהוה עידי עידי קיימא השתא קיימא ליה עידי במקום עידי עידי רב בר שבה הוה מסיק ביה רב כהנא זווי א"ל אי לא פרענא לך ליום פלוני גבי מהאי חמרא סבר רב פפא למימר כי אמרינן אסמכתא לא קניא הני מילי בארעא דלאו זבונא קיימא אבל חמרא כיון דזבונא קאי כזווי דמי א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא הכי אמרי' משמיה דרבה כל לא קני אמר רב נחמן השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קניא הדר ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הויא מחילה והאימתר המוכר פירות דקל לחבריו אמר רב הונא עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ורב נחמן אמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ואמר רב נחמן מודינא דאי שמיט ואכיל לא מפיקין מיניה התם זביני הכא הלואה אמר רב

רש"י ואיבעית אימא מתני' דא"ל מעכשיו קנה. אם לא חתן לך עד שלש שנים דלאו אסמכתא היא חלף קנין גמור היא ע"מ מכר גמור החזיק בה מעכשיו דמייס הללו ואזוילי אוזילי ביהוה זה קיבל עליו שאם יחזיר לו מעותיו עד שלש שנים יקבלם והפירות לרבי יהודה לוקח אוכלן ולרבינא משלשין אותו; בזמניה קניא. כו"ד הגיע זמן ולא נתן לו מעותיו; בלא זמניה. קודם שהגיע: אשכחיה. ליה: בגו זמניה. וא"ל קני לך אפדנה עוה: קני. דגמר ואקני דאי לא למה ליה למימר ליה הלל אין יכול עכשיו לזבוע: לא ליתי ליטרדן. ולדחיהו בעלמא משום כיסופא: אשכחיה. ביום האוון: דשתי שיקרא. בחנות אין זה עבד לחזור אחר פדיון שדהו ודעתו לשקעה: לפכוחי פחדיה. להפיגו דלחזרו שדוואו על המעות דכתיב (תהלים קד) ויין ישתה: אי קפיד דמני. אם מקפיד במכירת חפציו שלא לפחות משוויין: ודאי קנה. אינו חש אם תשקע שדהו: דלא תיתזיל ארעיה. שאם ירצה אותו מחזר אחר מעות ומוכר נכסיו בפחות מוזהר קרקעותיו ולעולם אנוס הוא ולא גמר ומקני: קפיד בארעא. שלא ימכור שום קרקע אפילו בשוויין: למיגבא ביה מיניה. קונה בה כנגד מעותיו ואם בלא פרוע המעות לאחר זמן לא יקבלם: סוף סוף אסמכתא היא. דלא ח"ל קני לגוביינא חלף אם אינו נותן לך מחלף ועד שלש שנים הדר הויא לה אסמכתא דכל דאי. אסמכתא ארעא: חלף אפותיקי דרב פפא היכי דמי. דגבי אסמכתא תיהו אפותיקי: דאי לא יהא לך פרעון חלף מזה. אף בתוך שלש שנים ואם אין חתן לך מגופה כנגד מעותך עד שלש שנים תהא כולה שך בהא אמר רב פפא דע"ג: דלא קניא למיהו כוליה ידידה לאחר ג' אפותיקי הוי למגבי מיניה דכלא אסמכתא נמי שווייה אפותיקי: מגבית לי. כנגד מעות מעידי עידי דאית לך: בידקא. שטף נהר שטפה לעידי עידי וכשכח זה לגבות מן העידי כפי תנאו אמר לו לא תגיב חלף מביטות אחרת שיש לי. כי אימית לך חנא. לגבות מעידי: גבי מהאי חמרא. ופסק דמיס ולבסוף אייקרי: והדרא פירי. לאחר שלש אם אכלן לוקח: מחילה בטעות. כי האי דהמוכר סבר שהיא קנויה לזוכה ומן הדיון אוכל פירות ומוחל על אכילתו: מוכר פירות דקל. קודם שהשתא פירותיו: עד שלש בלא לעולם יכול לחזור בו. אם בלא לחזור בו קודם שהשתא פירותיו חוזר דלפילו למ"ד (יבמות דף כג). אדם מקנה דבר שלא בלא לעולם הני מילי שכל לחזור אחר שכל לעולם: משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו. דקסבר אדם מקנה דבר שלא בלא לעולם בשעת המכר שהיה המכר חל לכשיבא לעולם: אף משבאו בו. דאין אדם מקנה דבר שלא בלא לעולם: לא מפיקין מיניה. שהרי כל זמן שלא חזר מחל על אכילתו ואע"פ שבטעות שלא היה יודע שיוכל לחזור מחילה היא: הכא הלאה היא. ומיחזי כרביה שמתחילה בהלאה בלא לו וכרביה קא"ה דמי ואין אבק רביה דכרבי הלאה חלף דכרבי מכר כגון המכרה בפירות דמתניתין (לעיל סו:): (רש"י)

תוספות אי קפיד בדמי קני. מ' בקונטרס אם מקפיד במכירת חפציו שלא לפחות משווי קנה קשה דא"כ ה"ל דלא ליתזלו מטלטלין ואמאי קאמר דלא ליתזל ארעיה ועוד דהא דמקפיד למכור בפחות משווי דידע דאסמכתא לא קניא דע"ג דאית ליה לאהדורי אזווי אי לא אסמכוה היינו משום דליקו בהימנותיה אבל למכור בפחות לא וכן מה שפירש אי קפיד בארעא למוכרה אפי' בשווייה ודאי קני ואמאי דלמא קפיד משום דאסמכתא לא קניא ונראה לפרש אי קפיד בדמי שהקפיד בשעת הלואה ליקח עליה שווייה בזה התנאי א"כ דעתו היה לשקעה ביד המלוה ופריך דלמא כי היכי דלא ליתזל ארעיה אינו רוצה לעשות שום תנאי שיש בו זלזול אלא אי קפיד בארעא שאינו רוצה לעשות תנאי זה בשום קרקע אלא בזה א"כ אין בדעתו לפדותה: ואי אמר קני לגוביינא מי קני האי אסמכתא היא. וא"ת והא משמע בסוף פירקין (דף עג:): דלא הוי אסמכתא אלא היכא דאין בידו אע"ג דלא גזים כי הוהא דיהיב זוי לחבריה למזבין ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה או היכא דגזים אע"ג דבידו כי הויא. דאם אוביר ולא אעביד אשלם אלא זוי אבל אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא (שם). דלא גזים ובידו לא חשיבא אסמכתא והכא מאי אסמכתא איכא אם נותן לו דקרקע בחובו וי"ל דחשיב כמו גזים לפי שאין אדם רגיל למכור קרקעותיו כלל ובסמוך גבי חמרא דאמר כל דאי לא קני אע"ג דחמרא למכירה קאי התם נמי כמו גזים חשיב לפי שעדיין לא היה זמן מכר היין ונתנו עתה בזול: התם זביני הכא הלואה. פירוש בקונטרס הכא הלואה ומתחילתה כרביה שמתחילה בהלואה בא לידו וכרביה קצוזה דמי ואין אבק רביה דבבר הלואה אלא בדבר מכר כגון המרבה בפירות דמתניתין וקשה דאם כן פליג רב נחמן אדרבינא דאמר בריש פירקין (דף סב). משננתא בלא נכייטא בדינינו אין מחזירין ועוד דאמר לקמן בשמעתין משכנתא באתרא דמסלקי אבל טפי לא מפיקין מיניה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד דמשמע לפירוש הקונטרס דבמשקנתא לרב נחמן מחילה בטעות הויא מחילה בר מהלואה משום דמיחזי כרביה ובכל דוכתיין משמע דמחילה בטעות לא הויא מחילה לרב נחמן בחזקת

הבתים (ב"ב דף מא. ושם ד"ה אמר) גבי רב ענן דשקיל בדיקא בארעיה א"ל מחילה בטעות הוא ולעיל בריש המפקיד (דף לה.) גבי ההוא דאפקיד כיפי דאמר שומא בטעות הואי ותני נמי (נזיר דף לא.) ב"ה אומרים הקדש טעות אינו הקדש ובספ"ק דגיטין (דף יד.) אמרינן כל קנין בטעות חוזר ומפ"ת הכא הוואה דהלוה לא הקנה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא לא קניא נמצא דהוי מחילה (תוספות)

דף סז

הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ובעי לאותביה אונאה ואודיק חזיתן איילונית והרי אונאה דמחילה בטעות היא ולא היא מחילה ואודיק חזיתן איילונית הרי איילונית דמחילה בטעות היא והוא מחילה דתנן הממאנת והשנייה והאיילונית אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ולא היא לא אונאה היא תיובתיה ולא איילונית מסייע ליה לא אונאה תיובתיה דלא ידע דאיתיה אונאה דמחיל גביה ולא איילונית מסייע ליה דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות היא איתתא דאמרה ליה להווא גברא זיל זבין לי ארעא מקריבין אזל זבן לה א"ל אי הווי זוי מהדרת לה ניהלי א"ל את ונוולא אחי אמר רבה בר רב הונא כל את ונוולא אחי אמר סמכא דעתיה ולא גמר ומקני ארעא הדרה פירי מאי רבית קצוצה הווי ויוצאין בדיינין או דילמא כי אבק רבית הווי ואין יוצאין אמר רבה בר רב הונא מסתברא כי אבק רבית הווי ואין יוצאין בדיינין וכן אמר רבא כי אבק רבית הווי ואין יוצאין בדיינין אמר ליה אביי לרבה משכנתא מאי התם טעמא מאי משום דלא קץ ליה הכא נמי לא קץ ליה או דילמא התם זביני הכא הלוואה א"ל התם טעמא מאי משום דלא קץ ליה הכא נמי לא קץ ליה אמר רב פפי עבד רבינא עובדא וחשיב ואפיק פירי דלא כרבה בר רב הונא אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא הא משכנתא באתרא דמסלקי אכל שיעור זוי מסלקין ליה אכל טפי לא מפקינן מיניה ולא מחשבינן משטרא לשטרא ובדימתי אכל שיעור זוי מסלקין ליה אכל טפי מפקינן מיניה ומחשבינן משטרא לשטרא אמר רב אשי השתא דאמרת אכל טפי לא מפקינן מיניה אכל שיעור זוי נמי לא מסלקין ליה בלא זוי מאי טעמא סלוקי בלא זוי אפוקי מיניה הווא הוי אבק רבית ואבק רבית אינה יוצאה בדיינין עבד רב אשי עובדא ביתומים קטנים

רש"י הוה יתיבנא. כי אמר ומודינא דאי שמיט ואכיל כו' ובעי לאותביה אונאה. דתנן (לעיל דף נא.) דמחזיר לו אונאה ורע"ג דמדעת נתן לו האויל וטעה אלמא מחילה בטעות לאו מחילה היא: ואודיק. הקניח ב' ורעה שהיה בעדתי להשיב על דבריו: חזיתן איילונית. קדמי להראותי טעמא דלבריו מאיילונית דלמקנן: הממאנת. קטנה ויומה שהארתה אמה לדעתה אמרו חכמים יוכלה למאן דמן התורה אין מעשה קטנה כלום ואמה אינה זוכה בה לקדשה ורבען הוא דתקון נשואין ליתומים שלא ינהגו בה מנהג הפקר ושמרינה בעלה והם אמרו דסגי לה במיאון: אין לה כתובה. ואף מה שהכניסה לו נזונייהה ושמתון בכחוכה וכל שכן מאתים שתיקנו לאשה משום דבעל כרחיה נפקא: שנייה. שניות לעריות שגזרו חכמים צפ' שני דבימות (דף כ.) אין לה כתובה דקנסא הוא דקנסין לה מפני שמרגילתו עליה כדאמרין ביבמות (דף פה): והאיילונית. דזכרתינא דלא ילדה לשון איל און לה כתובה שמקחו טעות ולא דעתא דהכי נסבה ורע"ג דכי מחלה היא נזוני' דילה למוסרה בידו טעות הואי מחילה בטעות היא מחילה: ולא פירות. נכסים שנפלו לה בירושה אחר שנקאה חתונה שנקאה חתונה וכל חיקו תחתיהן שאלם נשצית חייב לפדותה משלו ואלו אף על פי שאין להם תקנת פירות שאלם נשצית לה יפדנה דלא קרינא בה ורואהינן דלא יפדנה הכי לפשתא לא יחזיר לה פירות שאלם: ולא בלאות. הכניסה לו בגדים נזונייהה אפי' יס מהם קיימים לה יחזיר בלאותיהן אלמא מחילת חכמים פירות א"ע שפטעות מחלה לו מחילה היא: דלא ידע. שנתאנה דלחובו הלכך אין כלן מחילה ואפילו בטעות: דניחא לה דניפוק עלה קלא שמה דלויקות. ואפי' יודעת שאין נשואיה נשואין לזונה להאכיל: א"ל. מוכר לשליה: אי הוה לי זוי מהדרת לי. רואה אני שהקבל מעוה: את ונוולא אחי. אתה והיא קרובים אתם והתכרו ביניהם ונוולא לשון ארמי בין בזכר בין בנקבה כשרואה לומר אתה והוא או אתה והיא כך ראיתי בתשובת הגאונים ואני אומר שזה שמה: משכנתא מאי. משכן לו שדה ולא קץ עמו לחטוב פירות לשם רבית אלף סהם והוא ירד ועשה ואלו: הכל נמי לא קץ ל'. ופליג דרבי נחמן דלמיר לטוב עובדא דרע"ג ורע"ג פירי: והשיב. כמה אכל פירות ואפקיהו מיניה: דאתרא דמסלקי. במקום שנהגו להלוות סהם ומולוה אובל פירות ולא פסק עמו נכחיהו דלמקנן ונהגו לסלק את המלוה ממנה בכל עת שהשיג יד הלוה למעוה: אכל כשיעור זוי. כפי מה שנמכרין הפירות בשוק וכל הלוה לפעמי ורע"ג ואמר איני רואה שישאל פירות ברבית ואינו אומר שזה שמה: משכנתא מאי. משכן לו שדה ולא קץ עמו לחטוב פירות לשם רבית אלף סהם והוא ירד ועשה ואלו: הכל נמי לא קץ ל'. דאבק רבית הוא ואינה יוצאה בדיינין הו מיילי לבתר דשקליה אכל זה רצין הוא ואינו מניחו לכחול אלף כדי הקרן: אכל טפי לא מפקינן מיניה. דאבק רבית הוא ואינה יוצאה בדיינין: ולא מחשבינן משטרא לשטרא. אם חייב לו מעות בשטר אחר אין העודף בזה שאכל פרעון לחובו השטר האחר דהוי אפקינן מיניה הוא מה שאכל ככר: ובימותים. אם שדה זו של יתומים היא: אכל טפי מפקינן מיניה. שפ"ד שבעיר צביה של יתומים והרי הם שליטים לעשות משפט והם לא מחלו על העודף שאכל והוה ליה כמאלו דלמקנן משעתא דאכל שיעור זוי: לא מפקינן ליה בכל זוי. עד שיתן לו כל שיעור מעות הלוואתו וכיון דכי אכלניהו להך לאו בתורת פרעון אכלניהו. הוה ליה אבק רבית משעתא דאכלה ואינה יוצאה בדיינין וכי סלקוהו משדה זו בלא זוי אפוקי מיניה אבק רבית שאכל הוא והוא נקט לעיל אתרא דמסלקי דלוינו אתרא דלא מסלקי שנהגו לכחול המשכנתא שנים הקצובות למנהגן ואילו הו ליה זוי לא מצי מסלקי ליה. הכל מודים דכל אותן השנים כמכר הוא אכלו ואי נמי אכל שיעור זוי לא מסלקין ליה: (רש"י)

תוספות בטעות ולא הו מחילה ולכך הדרי פירי אבל אם היה נותנו בתורת רבית לא הו הדרי דאבק רבית הוא אבל התם גבי פירות דקל זביני ולא מחילה בטעות היא דנהי דיכול לחזור מ"מ אין לו לחזור כי היכי דליקו בהימנותיה ולכך את לן לומר דאפילו היה יודע שיכול לחזור לא היה חוזר ורבה דהוה בעי לאותביה מאונאה היה סבור דטעמא דרב נחמן דלא מפקינן באי שמיט ואכיל משום דמחילה בטעות היא מחילה ולפי סדרת רבא היה משיבו ומביא אריה מאיילונות: הממאנת והשנייה והאיילונית אין להן כתובה פירות ומזונות ובלאות. בפ"ב דכתוב' (דף קז:) תניא כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שרתי הבעל חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה ואיילונית נמי יש לפרש בענין זה דלמזונות שאחר מיאון ואחר שנמצאת איילונית לא אצטריך דפשיטא דלית לה מזוני ושנייה אין לפרש ביתא תותיה דהא מילתא דפשיטא דהא אפילו אלמנה לכ"ג דאית לה כתובה אין לה מזונות היכא דיתבא תותיה כדאמר ביש מותרות (בבמות דף פה. ושם) בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה וכשהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה לא אצטריך דהא אלמנה לכ"ג כה"ג נמי אין לה כדמסיק ביש מותרות אלא לאחר מיתה איירי דס"ד דיש לה כמו אלמנה כדאמר' התם: ובלאות. פי' בקונט' שהכניסה לו בגדים בנידונייה אפילו יש מהן קיימין לא יחזיר ואי אפשר לומר כן דבכל מקום שמירי בבלאות קיימין מזכיר בהדיא קיימין כדאמר סוף פרק אע"פ (כתובות דף סג:) מרדה הפסידה בלאותיה קיימין ובסוף אלמנה (בבמות דף קא:) נמי אמרינן ונתה לא הפסידה בלאותיה קיימין ובהדיא אמרינן בפ' אלמנה (שם.) בגמרא דהך משנה לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה ופיר' אהייא אולימא אממאנת ואיילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלה אלא אשנייה אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ואי דליתנהו וקנסוהו רבנן לדידה בדידה ולדידה בדידה אלא הנך בלאות דקתני הכא היינו בלאות שאין קיימין ופירות דקתני לאו בפירות שאכל קאמר דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה אלא אצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליטת והם עדיין בעין אי נמי תקנת פירות קאמר דאין לה כגון שנשבת ולותה ופדתה עצמה ואחר כך מיאנה דומיא דמזונות: פירי מאי כרבית קצוצה דמי ויוצאין. אע"ג דמשמע הכא דאי הדרו פירי לא הדרו אלא מטעם

דהוי רבית קצוצה מכל מקום רבינא דאפיק פירי ע"כ לאו מהאי טעמא דהא אית ליה בריש פירקין (לעיל דף טב). דמשכנתא בלא נכייטא בדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אלא צ"ל דטעמא דרבינא משום דהויא מחילה בטעות ולא הוי מחילה דוקא בזבני ענין עובדא דרבה בר רב הונא אפיק רבינא פירי ולא כהלואה ור"ת מפרש הכא כרבית קצוצה דמי לא מטעם רבית קצוצה יוצאים אלא כלומר משום דמחילה בטעות לא הויא מחילה ויוצאים כמו רבית קצוצה דיוצאה או דילמא הויא מחילה ואין יוצאים כאב רבית דאין יוצאים בדינין ואין נראה דמה לו לתלות מחילה בטעות ברבית קצוצה אבל טעמא דרבינא הויא ודאי משום מחילה כדפרישית: (תוספות)

דף סז

מנדולים אמר רבא בריה דרב יוסף משמיה דרבא האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול אלא בנכייטא וצורבא מדרבנן אפילו בנכייטא לא ניכול אלא במאי ניכול בקיצוצא הניחא למאן דאמר קיצוצא שריא אלא למאן דאמר קיצוצא אסירא מאי איכא למימר דאתמר קיצוצא פליגא בה רב אחא ורבינא חד אמר קיצוצא שריא וחד אמר קיצוצא אסירא היכי דמי קיצוצא דאמר ליה עד חמש שנין אכילנא לה בלא נכייטא מכאן ואילך שיימנא לך כולהו פירי איכא דאמרי כל בלא נכייטא אסור אבל היכי דמי קיצוצא דאמר ליה עד חמש שנין אכילנא בנכייטא מכאן ואילך שיימנא לך כולהו פירי מאן דאסר בקמייתא שרי בבתייתא מאן דאסר בבתייתא היכי שרי למיכל שרי כי משכנתא דסורא דכתבי בה הכי במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אמרי תרוייהו האי משכנתא באתרא דמסלקי אין בעל חוב גובה הימנה ואין הבכור נוטל בה פי שנים ושביעית משמטתה ובאתרא דלא מסלקי בעל חוב גובה הימנו ובכור נוטל בו פי שנים ואין שביעית משמטתה ואמר מר זוטרא משמיה דרב פפא האי משכנתא באתרא דמסלקי מסלקי ליה ואפילו מתמרי דאבדויא ואי אגבהנהו בסיסני קננהו ולמאן דאמר כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח אפילו דלא אגבהנהו בסיסני קננהו: פשיטא באתרא דמסלקי ואמר לא מסתלקנא הא קאמר דלא מסתלקנא אלא באתרא דלא מסלקי ואמר מסתלקנא מאי צריך למקנא מיניה או לא רב פפא אמר לא צריך למקנא מיניה רב ששת בריה דרב אידי אמר צריך למקנא מיניה והלכתא צריך למקנא מיניה אמר איזיל ואייתי זוזי לא אכיל איזיל ואטרח ואייתי זוזי רבינא אמר אכיל ומר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא אכיל והלכתא לא אכיל רב כהנא ורב פפא ורב אשי לא אכיל בנכייטא רבינא אכיל בנכייטא אמר מר זוטרא מאי טעמא דמאן דאכיל בנכייטא מידי דהוה אשדה אחוזה שדה אחוזה לאו אע"ג דקא אכיל פירי טובא אמר רחמנא

רפ"ז כנדולים. ורע"ג דלכל שיעור זוזי לא מסלקין ליה דקסבר מהחילת אכילתו אבך רבית הוא ואין כח בדינין להוציאו: באתרא דמסלקי לא ניכול פירא אלא בנכייטא. שיכנה לו מן החוב דבר קצוב לשנה נדרשה כמוכרו לו ויודך בספק להפילו תלחה ולא יהו בה פירות יבנה לו אותה קצבה הלבך כי שקול מיניה טפי לאו רבית הוא ודווקא באתרא דמסלקי אכל באתרא דלא מסלקי כל ימי הזמן הוי כמכירה אכלו וכלל נכייטא נמי אכילו: וטורחא מדרבנן. שצריך לישך דרכיו ולהתקדש אף בנותר לו פן ילמדו ממנו לזבל בלתיסורין אפילו בנכייטא נמי לא ניכול: קיצוצא. לקמן מפרש: מאן דאסר בקמייתא. ללישנא קמח לאמר דאוכל בלא נכייטא פליגי סבר בבתייתא טולי עלמא שקיי: למאן דאסר בבתייתא. ללישנא בתרא דאמרינן אפילו כי אכל חמש שנים קמחי בנכייטא פליגי דחד מנייהו אסר היכא שקיי: במשכנא קבא כו'. דלא מייחזי כהלואה אלא כלוקח הימנו פירות השנים האלו במעות הללו: אין בעל חוב גובה הימנה. אם מת המלוה ונפלה לפני בניו אין בעל חוב של אביהם גובה הימנה דלון להם להאביהם בגופה של קרקע כלום ומטלטלי בעלמא ניהו ומטלטלי דיתמי לא משמענדי דבעל חוב דבשאלמא בעורו קיים גבי אפילו מגלימא דעל כהפיה שהרי לו הלוה מעותיו ונשקעבד והתורה אמרה יבא שלח ב"ד ויכנס לביתו ויטול משכנו דכתיב (דברים כז) והאיש אשר חתה נושה בו וגו' ואמרינן לקמן (דף קיג.) זה שלח ב"ד אכל היכא דמית בעדי יתמי מאי עבידיהו דתבע הרי לא לו ממנו ואי ידחי קרקעות משקעבדי נכסיה ומייחזי מדון ערב דנכסייהו דבר איניש אינון ערבון ביה דכי ארופיה עלייהו סמך אכל מטלטלי אפילו דין ערב ליכא דלאו עלייהו סמך מלוה האויל ובידו להנתינן ולאבדן: ואין הבכור נוטל פי שנים. למאן דאסר בבכא בתרא (דף קכד.) דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה הא נמי האויל ואתרא דמסלקין מלוה בעלמא הוא דאין השדה לפניו אלא לשעבוד פירות והוה ליה רחוי ואין בכור נוטל ברחוי לבל לפניהם לאחר מיתה להלוך כמחוזק ביד אביו דכתיב (דברים כח) בכל אשר ימצא לו: ושביעית משמטתה. כשאר מלוה בשטר שנסכס ליה משועבדין ליהן ושביעית משמטתו דלון זה מלוה על משכון שאין שביעית משמטתו ההם במשכון של מטלטלין קיימין וטעמא משום דבעל חוב קונה משכון שצדו דילפינן (לקמן דף פג.) מולך תהיה דקדה והוה ליה כגבוי: בעל חוב גובה ממנו. למכר הוא אכלו והיינו טעמא דכולהו: אפי' מתמרי דאבדויא. כשגודרין מתמרי שטחין מהלכות תחת הקלפין ונפלים התמרים עליהם ואם בל וקילס לו מעותיו מסלקו אף מן התמרים התלושין שעל המחללות: ואי אנדחינהו כבר בסיסני. שנתנן בתוך סלים כשנתנו מן המחללות: קנה. אותם בהגבהה קודם שקיבל מעותיו והרי הן שלו: ולמ"ד. בבכא בתרא (ד' פה): כליו של לוקח קונה לו. ואפי' הוא בכרזת של מוכר: רע"ג דלא אנדחינהו. לפי שקנו לו מהלכותיו שהן כליו: ואמר לא מסתלקנא. בשעת מתן מעות התנה על מנת שלא תוכל לסלקני עד כך וכך שנים כו' ועל מנת כן נתן מעותיה וקרקע נקנה בכסף בין דרך מקח בין דרך שכירות בין בכל הדרכים כפי התנאי: צריך למקנא מיניה. דאי לא קני מיניה דיבורא בעלמא הוא ויכול לומר לא אשנה מן המנהג: א"ל חזיל ואייתי זוזי. ואשגלס לך ומעתה אל תאכל פירות עוד: לא אכיל. האויל והמעות מוכנים לו ולא נתנו לו רשות להיות שומט ואוכל ובאתרא דמסלקי קאיי: שדה אחוזה. שאמרה תורה (ויקרא כז) לפדותה מן ההקדש לפי השנים שעד היובל אלע ופוגדיון לשנה כפי חשבון חמשים שקל לבית זרע חומר שעורים לארבעים ותשע שנות היובל: רע"ג דלכיל פירי. הקדש טובא שאין פירות של כל השנה הרבה: (רפ"ז)

תוספות במישלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף. תימה מה בין זה לנכייט' דע"כ יכול לסלקו דאם לא היה יכול לסלקו אדם כן בלא נכייטא נמי שרי כדמשמע לעיל דקאמר באתרא דמסלקי לא ניכול אלא בנכייטא משמע אבל באתרא דלא מסלקי אכיל אפילו בלא נכייטא וזה דוחק לומר דבנכייטא אין דרך לנכות אלא דבר מועט אבל במשכנתא דסורא רגילים היו לשום כדי שויו דמשמע דמשום דכתיבי הכי שרי וי"ל דמאחר שמפרש כן לא מייחזי כהלואה אלא כלוקח ממנו פירות של השנים הללו באותן דמים אבל כשאנו כותב לו כך אלא מנכה כל שנה ושנה בפני עצמה נראה כאילו מוזיל גביה פירות אותה שנה בשכר מותר המלוה כדתנן (לעיל ד' סד:) לא ישכור הימנו בפתות ואפילו אם נאמר שלא יוכל לייקר לו פירות של שנה אחרת דמסתמא אין באין לעשות תנאי חדש בכל שנה מ"מ האויל ולא קצבו סכום כל שנה לפרש בשטר במישלם שניא אילין תיפוק מיחזי כהלואה: האי משכנתא באתרא דמסלקי אין ב"ח גובה הימנה. דהוי כמטלטלי דיתמי דלא משמענדי לבעל חוב ולא דמי ליתומים שגבו קרקע בחובת אביהן דב"ח חוזר וגובה אותה מהן אע"ג שזומא דהרא לעולם דלא הדרא אלא משום ועשית הישר והטוב ומרישא הוא דקא זבין לה כדאמרינן ב"פ (לעיל ד' טז:) ולהכי נמי אוכלין הפירות בלא נכייטא: ושביעית משמטתה. לא דמי למלוה על המשכון דאינה משמטתה דשאני מטלטלין דתפסי להו וקנה להו שלא בשעת הלוואתו כו' יצחק (לקמן ד' פג.) ולהכי גם בשעת הלוואה חשוב של אחיך בידך אבל קרקע לא: והלכתא צריך למקנא מיניה. אין לפרש משום דלעיל אמרינן דצורבא מרבנן אפי' בנכייטא לא ניכול ועוד דלעיל איפלגו בקיצוצא רב אחא ורבינא ואפי' מאן דשרי מודה בנכייטא דאסור לכל הפחות לצורבא מרבנן ואמר ר"ת דרבינא לא היה רוצה ליטול השם ולעשות עצמו צורבא מרבנן ועוד נמצא מונה בספרו של רבינו תם רפרם במקום רבינא בפלוגתא דקיצוצא וי"מ אין לפרש נכייטא דרבינא היינו קיצוצא דאיכא דאמר לעיל חמש שנים אכילה בנכייטא מכאן ואילך שיימינן לכולהו פירות דהא פליגי רב אחא ורבינא וקיימא לן דרבינא לקולא ונראה

דף סח

קא פריק לה בארבעה זוזי הכא נמי לא שגא ומאן דאסר אמר לך שדה אחוזה הקדש היא ורחמנא אוקמיה אפדיון הכא הלוואה היא ומיחזי כרביית אמר רב אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא סתם משכנתא שתא למאי נפקא מינה דאי אכיל לה שתא מצי מסלק ליה ואי לא מצי מסלק ליה ואמר רב אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה למאי נפקא מינה לדינא דבר מצרא אמר רבא לית הלכתא לא כטרשי פפונאי ולא כטרשי מחוזנאי ולא כחכירי נרשאי כטרשי פפונאי כטרשי דרב פפא שטרי מחוזנאי דזקפי ליה לרווחא אקרנא וכתבי ליה בשטרא מי יימר דהוה רווחא א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא עביד הכי וכי אתו לקמיה מהימן להו א"ל תינח היבא דאיתיה לדידיה אי שכיב ונפל שטרא קמי יתמי מאי הוי **לקהלת ינה** כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה דאמימר חכירי נרשאי דכתבי הכי משכן ליה פלניא ארעיה לפלניא והדר חכרה מינייה אימת קנאה דאקנייה נהליה והאידין דקא כתבי הכי קנינא מינייה ושהינא כמה עידין והדר חכרה כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין שפיר דמי ולא מלתא היא: **מתני'** אין מושיבין חנוני למחצית שכר ולא יתן מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר אלא אם כן נותן לו שכרו כפועל אין מושיבין תרנגולין למחצה ואין שמיין עגלין וסייחין למחצה אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומזונו

אבל מקבלין עגלין וסייחין למחצה ומגדלין אותן עד שיהו משולשין וחמור עד שתהא טוענת: **גמ'** תנא כפועל בטל מאי כפועל בטל

רש"י פריק לה בארבעה זוזי. דהיינו סלע: הכא נמי לא שגא. דהא חזינן דהיכא דיווד לספק ונותן מעות סלע לשנה ספק יהיו זה פירות ספק לא יהיו זה פירות הוה זביני מעיקרא ומיפקה בכבי: ההם לאו הלוואה. בפדיון הלוואה מילתא ורחמנא אוקמיה אחאי פדיון ואמר דכתיב נפרוק: ללא מצי מסלק ליה. כל שנתו ואפילו באתרא דמסלקי: דשכונה גביה. אין שכן קרוב ממנו ואם בלא הלוואה למוכרה אין צבעל מזכירה שכן טוב לקנותה כזה: טרשא דרב פפא. דאמר לעיל (דף שה). ככרתי לא ספיד וכו'. לית הלכתא כוותיה כדאמרן מאי חזית דלזולת בתר דידך זיל בתר ידיה: מחוזנאי. בני מחוזאי: דזקפי רווחא אקרנא. שקונים פרגמטיא צעלי בתים וטומנין לתגרים למחצית שכר ושמין כך וכך שכר יהיה בהן וזוקפין מחצית השכר עם הקרן וכותבין בשטר פלוני חייב לפלוני כך וכך לזמן פלוני: וכי אתו לקמיה. ואמרי ליה לא הוה רווחא מהימן להו: תינח היבא דאיתיה לדידיה. אם יהא אביד קיים לזמן הפרעון שהוה חסיד ומאמינם ומה אם ימות היורשין יבדו הכל: חכירי. המקבל עדה מחזירו בעשרה כורין לשנה בין תעשה הרבה בין תעשה מעט: חכירי נרשאי. שהיו צעלי בתים מזלים מעות לעניים על צדוהיהן וחוזרים וחוכרים אותם להם בכך וכך כורין לשנה: אימת קנייה. מלוה להך עדה דאקנייה נהליה לבעלים בתורת חכירות נמאל נטול רביית הקאה שהרי אין טורח בה ואף אם הלוקח לא יפסיד מחכירתו כלום: שהינא כמה עידין. ביד המלוה ועשה הוא ואכל בנכייטא והדר חכרה מיניה: שפיר דמי. כדי שלא תנעול דלת דכיון דשהייה גביה ואכל תלת שנין מה לי עבד בה איהו ומה לי חכריה: ולאו מילתא היא. דאפילו שהייה נמי אסור. דרביית גמורה היא שאין כאן ספק בעשה ואוכל שפעמים שמוציא ואינו נוטל: מתני' אין מושיבין חנוני למחצית שכר. לא יאמר צעל הבית לחנוני הרי פירות נמכרים בשוק ארבעה סאים כסלע ואחיה מוכרין בחנות פרוטה פרוטה ומשכר סאה היכך פירות וקב ומכור תמיד והריוח נחלוך וטעמא דמילתא משום דאמרינן לקמן (דף קד): הך עסקא פלגא פלגא מלוה ופלגא פקדון סתם המקבל פרגמטיא למחצית שכר מקבל עליו אחריות הכי הקרן באונסין וזולת הלכך הוה פלגא כיון דמיחייב באונסין מלוה הוא אלא שהרי שומא הוא אלאו בעמעות כשער השוק ודינו ליטול חזי שכר נמאל מתעסק בחלווה של צעל הבית שהוה פקדון אלאו כשכר המתנת מעות המלוה לפיכך אסור: אלא אם כן נותן לו שכר עמלו. בחזי: אין מושיבין תרנגולין למחצה. לשום ביאים דנמיים לצעל התרנגולת להשיבה עליהם בגדל הפרוחים למחצית שכר מה שהיו הפרוחים שזין יותר על דמי הביאים דהואיל וזה מקבל עליו אחריות חזי דמי הביאים אם יתקלקלו או אם ימותו היה להם פלגא מלוה שהרי נישומין עליו בדמים מעכשיו דמיהן עליו במלוה ונמאל זה מגדל את חזיו השני בשכר המתנת מעות: ומוזנו. מזון שהוא מוציא באפרוחים: ואין שמיין עגלים וסייחין למחצה. עכשיו הן שזין כך וכך ככלם עליוך בגללם שנייים למחצית שכר ולמחצית הפסד אם ימותו: אכל מקבלים עגלים וסייחין. מגדלה עד שהתא טוענת משאוי כך היה מנהגם בגללם קודם חלוקה: גמ' ה"ג תנא כפועל בטל. ובמתניתין לא גרסינן בטל: כפועל בטל. משמע כמה אדם רואה ליטול ולקב בטל: מאי כפועל בטל. הלא אין וקב וצטל שהרי טורח להוליך ולהביא פירות לחנות ולמכור ולקבל מעות ולמדוד הפירות: (רש"י)

תוספות ונותן לו שכרו כפועל בטל. אי גרס תנא כפועל בטל א"כ לא גרסי' במתני' בטל פירש בקונטרס כפועל בטל מאותה מלאכה דבטל מינה היינו שאם היה עושה תחלה מלאכה כבידה מרווח הרבה וזאת היא קלה אומדים כמה יניח משכרו לעשות מלאכה זו שזהו יותר ממה שנותנין לעשות כי אין אדם מניח מרווח גדול אלא מעט אע"פ שבא לו בטורח יותר ולפירושו אתיא מתניתין כר' שמעון דאמר נותן לו שכרו משלם ולא כר' מאיר וקשה לפירושו דקאמר בגמ' אבל סיפא דנפיש טרחה אימא לא סגי ליה כפועל בטל והשתא והלא לפי מה שהיא כבידה נוטל יותר אמאי ס"ד דלא תסגי כפועל בטל ועוד דקתני בתוספתא (פ"ד) המושיב את חבריו בחנות למחצית שכר נותן לו שכרו כפועל בטל דברי ר' מ' משמע דמתני' אתיא כר' מאיר ולכן נראה לפרש כפועל בטל היינו כיושב ובטל לגמרי והשתא א"ש צריכותא דגרמא ומתניתין אתיא כר' מאיר והא דקאמר בגמ' רבי מאיר בין מרובה בין מועט היינו כלומר בין היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת לעולם נותן לו כפועל בטל ר"ש אומר נותן לו שכרו משלם שאומדים כמה היה רוצה ליטול וליטול ממלאכה כבידה שהיה עוסק ויעסק במלאכה קלה כזו דהיינו טפי מר' מאיר והא דקתני בתוספתא בסיפא בתר מילתיה דרבי מאיר ור' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם אבל אינו דומה עושה מלאכה ליושב בטל יושב בחמה ליושב בצל לאו בטל לגמרי אלא מאותה מלאכה החמורה ומיהו לעיל בסוף אלו מציאות (דף לא: ושם) גבי השבת אבידה דקתני נוטל שכרו כפועל בטל נראה כפי' הקונטרס מדפריך התם הא לאו בטל הוא משמע דפריך משום דמשמע ליה ברייתא דקתני כפועל בטל שנותנים לו כמו שירצה מועל לישב וליבטל לגמרי לכך נראה לפרש התם הך דמשני אביי למיתני כפועל מאותה מלאכה דבטל מינה כדפי' בקונטרס וא"ת אם כן הוא נוטל שכרו על השבת אבידה ובהכנס (ב"ק דף נו: וזו) אמרינן דטעם דשומר אבידה הוי כשומר חנם משום דמאי הנאה קא מטי ליה וע"כ לא קאמרי רבנן טעינה בשכר אלא משום דא"כ לכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה וי"ל דאין לחוש אם נוטל שכר כיון שעוסק במלאכה אחרת ומפסיד דהא אם היה שם בית דין היה מתנה ליטול כל מה שמפסיד ועכשיו דליכא ב"ד למה לא יטול כל טרחה ובפרק עד כמה (בבבב דף כט: ושם ד"ה כפועל) נמי דקתני נוטל שכר לזון כפועל בטל התם נמי ו"ל כפי' כיון שמתבטל ממלאכתו יכול ליטול שכר: אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומוזנו. הכא לא שייך למיתני כפועל בטל דאין מתבטל להאכילה ולהשקותה אלא רגע אחד ביום אבל חנוני כל עסקו בכך דתניא בתוספתא (פ"ד) המושיב חנוני בחנות אם היה אומן לא יעסק באומנתו: אבל מקבלים עגלין וסייחין. תימה מאי קמ"ל פשיטא כיון דאין מקבל עליו אחריות ואי משום דבעי למיתני ומגדלין אותן עד שיהיו משולשין זה היה יכול להשמיענו ברישא לאחר שנתן שכרו ויש לומר דקמשמע לן דבסתמא אין מקבל עליו שום אחריות ולא הוי עסקא כיון דבתחלה כשקבל עגלים לא שמו אותם אלא לאחר שגדלו ובאין לחלוק שבהז א שמיין אותם כמה השבירו ולהכי תנא ברישא שמיין ובסיפא מקבלין וכששמיין בשעת קבלה בסתם מקבל עליו חצי האחריות כמו בשאר עסקא: (תוספות)

אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה וצריכא דאי תנא חנוני חנוני הוא דסגי ליה כפועל בטל משום דלא נפיש טרחיה אבל מעות ליקח בהן פירות דנפיש טרחיה אימא לא סגי ליה כפועל בטל ואי תנא מעות ליקח בהן פירות הוה אמינא התם הוא דבעי כפועל בטל משום דנפיש טרחיה אבל חנוני דלא נפיש טרחיה אימא סגי ליה במשהו בעלמא דאפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו צריכא: (כמה עיזי ותרגולין מעלין סימן) תנו רבנן כמה הוא שכרו בין מרובה ובין מועט דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו ר' שמעון בן יוחאי אומר נותן לו שכרו משלם תנו רבנן אין שמיין לא את העזים ולא את הרחלים ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל למחצה ר' יוסי ברבי יהודה אומר שמיין את העזים מפני שחולבות ואת הרחלים מפני שגוזזות ושטפות ומורטות ואת התרגולות מפני שהיא עושה ואוכלת ותנא קמא גיזה וחלב לא ספק לשכר עמלו ומזונו בגיזה וחלב כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בנסיובי ותותרי תנא קמא סבר לה כר' שמעון בן יוחאי דאמר נותן לו שכרו משלם ר' יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבוב דאמר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו תנו רבנן משכרת אשה לחברתה תרגולות בשני אפרוחין אשה שאמרה לחברתה תרגולות שלי וביצים שליכתי ואני ואת נחלוק באפרוחין רבי יהודה מתיר רבי שמעון אוסר ורבי יהודה לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא ביצים מוזרות תנו רבנן מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין ואין משנין ממנה המדינה רבן שמעון בן גמליאל אומר שמיין עגל עם אמו וסיח עם אמו ואפילו במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא גללים ואידך גללים אפקורי מפקיר להו: אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי יוסי ברבי יהודה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל בני רב עזיליש נפק עלייהו ההוא שטרא דהוה כתיב ביה פלגא באגר בהפסד אמר רבא רב ר' עזיליש גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי מה נפשך אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד

רש"י אמר רביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. אם היה נגר או נפח כמה חסם רואה ליתול ליתול מלאכה כבידה כוז ולעשות מלאכה קלה: ר' יהודה. מיקל טפי מדר' מאיר דר' מאיר בעי ציפסוק לשום שכר ומיהו בכל מה שיצאת לקבל עליו בשכרו בין רב בין מעט הא קביל עליה ורבי יהודה לא בעי ציפסוק לשום שכר אלא יטבול עמו בציר כאחד מן האוק: גרוגרת. תאנה יבשה: משלם. כפועל בטל: ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל. אבל עושה ואוכל כגון פרה החורשת והמור הטוענת משאוי פעולתן הוא שכר עמל ומזון: וטופות. כשעוברין בנהר המים שוטפין מן הגיזה והוא נוטלה: ומורטות. כשעוברות בין הקולאים: והנא קמא גיזה וחלב לא ספק בשכר עמלו ומזונו. בתמיה וכו' גיזה של רחלים וחלב העזים אינו מספיק לשכר עמל ומזון: בגיזה וחלב כ"ע לא פליגי. אם נאות בעל הבהמה שלא לחלוק בהן: בנסיובי. מי פסולת החלב שקורין משג"ח: והתרי. שטיפה ומריטה הרחלים חותרי תרגום של נשקין דנתיב ע"י שטיפה ומריטה: משכרת אשה לחברתה תרגולות בשני אפרוחין. אשה שאמרה טו'. אשה שיש לה תרגולות מותרת לומר לבעלה הביאים בלשון שכירות הני לי ביאים ואוסיב תרגולות עליהם ואטרח באפרוחים ואתול שני אפרוחים בשכרי אבל בלשון חלוקה פליגי בה וקאמר רבי שמעון דכל לשון חלוקה עסקא היא וקריבה להפסד בשכר וכיון דלחריית הני ביאים עליה אשהכח פלגא מלוה אבל בלשון שכירות אין לחריית הביאים על בעלת התרגולות: איכא ביאים מוזרות. שאין קולטות אפרוח ונוטלתן בשכרה והן מותרות באכילה לחרייתן בשחיטת חולין (חולין ד' סד): ביאים מוזרות נפש היפה תחלם ור' יהודה לטעמיה דלמר אפילו טבל עמו בציר זהו שכרו ור' שמעון לטעמיה דלמר נוטל שכרו משלם: ה"ג מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין. מקום שנהגו שהם עגלים וסייחים קנינים למחאה לחרייתן נותן לו מעות בשכר שמוציאן עמל כתיפו. מעלין: עם אמו. לויכא טרחא לחפוקי ולעיוולי לפי שנמשך אחר אמו ובלא עמל ומזון כי אמו עושה ואוכלת ואין לריד להעלות לו שכר כתף: ואפילו במקום שנהגו להעלות. לנגלים וסייחים הנוטלין לבידם: כרבי יהודה. בטבל עמו בציר: כרבי יוסי ברבי יהודה. בנסיובי ותותרי: נפק עלייהו שטרא. שקיבל אביהם עסקא פלגא באגר ופלגא בהפסד: לא הוה ספי. לא היה מאכיל רביה לבעל הבית דאי קביל עליה הכי ריביהא הוא דקטרה פלגא דפקדון משום פלגא דמלוה אלא ודאי שטרא הכי מפסקי ללגינה שקיבל עליו חוץ מהם שיראה: אי פלגא. יקבל הנותן באגר יקבל עליו לחריית ההפסד יותר ממחצית כגון חרי תולתי דהשתא לויכא רביה דהשתא לויכא אלא תולתא מלוה דלא קיבל עליה רב עזיליש אלא תולתא באחרייתו וקסקיל פלגא באגר והוה מאז לקיול באגר אשה טפי מתולתא שכר עמלו לטרוח שהו עוסק בשני שלישי פקדון: (רש"י)

תוספות איכא ביצים מוזרות. דשרו באכילה כדאמרין באלו טריפות (חולין דף סד): ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם וליכא למימר לא מצא ביצים מוזרות ילך לביתו ריקן דביצים מוזרות שכחי טובא הלכך אפילו כי לא מצא שרי: מקום שרגילין להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין כו' רשב"ג אומר כו'. כך כתוב בתוספתא (פ"ה ע"ש) וכן גרס בקונטרס אבל ברוב ספרים גרסינן בטר לבהמה מעלין ולהעלות ולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין ומצינן למימר דרשב"ג לא פליג אלא ארישא כדאמר במילתיה דאין נותן לו שכר כתף למעות אבל אסיפא למקום שנהגו להעלות ולדות בשכר לא פליג אי נמי כל שכן דפליג בסיפא דהא אמאי איצטריך ת"ק למיתני סיפא כיון דתנא רישא אלא איצטריך לאשמועינן שלא תאמר מנהג חמור כ"כ שמעלין ולדות בשכר יכול לשנות אם כן לרשב"ג דיכול לשנות ברישא כ"כ בסיפא ור"ח גריס מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות מעלין לבהמה מעלין להעלות ולדות כו' פי' אם היו פירות כבר מונחין בחצר המקבל מעלה לו פירות כשער שבשוק ומעלה עליהם שכר כתף שהיו צריכין להביא פירות מביתו של הנותן לביתו של מקבל כדתינא היו פירות מופקדין אצלו מעלה לו במעות: ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ומזונו. פשיטא דשכר מזונו בעי למיתב דהיאך יהיו גללים שכר מזונו אלא מעמלו גרידא פריד דאפילו עם אמו הרבה פעמים צריך שכר כתף: הא איכא גללים. ובפרק אלו מצואות (לעיל דף כז.) גבי שה דאבידה פריד ואימא לאתויי גללים ומשני דסתם גללים מפקד להו התם לכ"ע מחיל להו בשביל השבת קרן אבל הכא דצריך ליתן שכר רוצה הוא להיות פטור ע"י גללים: אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד אי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר. כך גרס בקונטרס ולגריסא זו קאי רישא אנותן וסיפא ארב עזיליש המקבל ואי גרסינן פלגא באגר תרי תילתי בהפסד ואי פלגא בהפסד תילתא באגר אז קאי הכל אנותן ואי גרסינן פלגא באגר תילתא בהפסד ואי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר אז קאי הכל ארב עזיליש וקשה וכי שוטה הנותן לעשות כזה למקבל ולתלות בדעתו דכשיראה הפסד יאמר אני רוצה פלגא באגר ועליך תרי תילתי בהפסד ואם יראה אותו יאמר אני רוצה פלגא הפסד ושני שלישי ריוח והרי כאילו התנה שמקבל הנותן עליו תילתא באגר ושני תילתא בהפסד ויש לומר דשמוא זמן אחד קבוע ואם שתדן אותו זמן יברר רב עזיליש איזה מהם שירצה אי נמי רבא היה תמיה על לשון השטר דאי פלגא באגר הוה לו לכתוב תרי תילתי בהפסד כו' ור"ח גרס נפק עלייהו שטרא דכתב ביה פלגא באגר ובהפסד ולא גרס ופלגא בהפסד וכן רבינו משולם והשתא מדקדק דעל כרחק האי פלגא דכתב בשטר לא קאי אלא באבאר ולא אהפסד דהא כיון דפלגא באגר בעינן תרי תילתי בהפסד דאי פלגא קאי נמי אהפסד אם כן הוה בעינן תרי תילתי באגר אלא ודאי האי שטרא הכי קאמר פלגא באגר תרי תילתי בהפסד: (תוספות)

אי פלגא בהפסד תרי תילתי באגור אמר רב כהנא אמריתא לשמענתא קמיה דרב זביד מנהרדעא ואמר לי דלמא רב עיליש טובל עמו בציר הוה ואמר רב נחמן הלכה כר' יהודה אמר ליה לאו הלכתא איתמר אלא שיטה איתמר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי למה ליה למיחשב ולמימר הלכה הלכה לימא הלכה כר' יהודה דמיקל מכולהו אמר רב מותר שלישי בשכרך הרי זה מותר ושמואל אמר לא מצא מותר שלישי ילך לביתו ריקן אלא אמר שמואל קוצץ לו דינר וסבר רב אין קוצצין לו דינר והאמר רב ריש עגלא לפטומא מאי לאו דאמר ליה מותר שלישי בשכרך לא דקאמר ליה אי מותר שלישי אי ריש עגלא לפטומא איבעית אימא כי קאמר רב מותר שלישי בשכרך מותר כגון דאית ליה בהמה לדידיה דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי ר' אלעזר מהגרונאי זבין בהמה ויהיב ליה לאריסיה מפטיס ליה ויהיב ליה רישא באגוריה ויהיב פלגא רווחא אמרה ליה דביתהו אי משתתפת בהדיה יהיב לך נמי אליתא אזל זבין בהדיה פליג ליה מאליתא א"ל תא נפלגיה לרישא א"ל השתא כמעיקרא נמי לא א"ל עד האינדא זוזי דידי הוה לא הוה יהיבנא לך טפי פורתא מיחזי כרביה השתא שותפי אנן מאי קאמרת שותפי פורתא אמרי אינשי סתם אריסא למרי ארעא קמשעבד נפשיה לאתויי ליה רעיא תנו רבנן השם בהמה לחבירו עד מתי חייב לטפל בה סומכוס אומר באתונות שמונה עשר חדש בגודרות כ"ד חדש ואם בא לחלוק בתוך זמנו חבירו מעכב עליו אבל אינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת (אבל מאי קאמר) אלא לפי שאינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת תניא אידך השם בהמה לחבירו עד מתי חייב לטפל בולדות בדקה ל' יום ובגסה ג' יום רבי יוסי אומר בדקה ג' חדשים מפני שטיפולה מרובה מאי טיפולה מרובה מפני ששיניה דקות מכאן ואילך נוטל מחצה שלו וחצי מחצה בשל חבירו רב מנשיא בר גדא שקל מחצה שלו וחצי מחצה בשל חבירו אתא לקמיה דאבאי א"ל מאן פלג לך ועוד מקום שנהגו לגדל הוא ותנן מקום שנהגו לגדל יגדילו הנהו תרי כותאי דעבוד עסקא בהדי הדדי אזיל חד מנייהו פליג זוזי בלא דעתיה אתו לקמיה דרב פפא א"ל מאי נפקא מינה הכי אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו לשנה זבון חמרא בהדי הדדי קם אידך פליג ליה בלא דעתיה אתו לקמיה דרב פפא א"ל מאן פלג לך א"ל קא חזינא דבתר דידי קא אתי מר א"ר פפא

ר"ז חי פלגא בהפסד. כלומר פלגא בהפסד דכתב בשטרעא הכי קאמר דאם ירצה רב עיליש יטול תרי חילתי באגור ויקבל עליו חצי ההפסד דאיכא סכר עמלו במאי דשקיל טפי באגורא ממה שמגיע לחלק פלגא דמלוה: שיטה איתמר. הכי אמר רב נחמן ר' יהודה ורבי יוסי בנו ורבן שמעון כוון בשיטה אחת אמרו דביהיה: מותר שלישי בשכרך. השם עגל למחלה בשכר ובהפסד ואמר לו מה סיבא יותר על שלישי דמיו על עקשו טול בשכרך וכל השאר נחלוך בשוה: מותר. דהא קיבל עליה מספק ואע"ג דזמינו דליכא מותר שלישי: ריש עגלא לפטומא. המקבל עגל לפטמו למחית הראש יטול כולו. לחלקו בשכר עמלו ומזונו והשאר חולקין בשוה: מאי לאו דאמר ליה כו'. ואשמעינן רב דחי ליכא מותר שלישי. נשקול ריש עגלא: כי קאמר רב. הרי זה מותר אע"ג דזמינו ליכא מותר שלישי: כגון דאית ליה בהמות. למקבל דיך עליו לטרוח לפני בהמותיו ובשבל בהמה אחת עממה חין טרוחו נוסף: דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי. באורח טורח אשתה מגבל סובין ושעריין לפני שור אחד חתה יכול לגבל לפני שנים: ויהיב ליה לאריסיה. למחלה בשכר והפסד: חי משתתפת בהדיה. חלו נתת חצי המעות והיית שותף בבהמה היה נותן לך חף האליה כולה לחלקך: פלגיה לאליה. כשדארו לחלוך. חלק רבי אלעזר את האליה: אמר ליה. אריסיה: אשתא כמעיקרא נמי לא. עקשו לך אתו הראש כולו כמו שנתת בראשונה: זוזי ילדי הוו. וכי קיבלת עגל פלגא בהפסד הוו זוזי מלוה גבד: ואי לא יהיבנא לך טפי פורתא. אשתתק דקא טרחת פלגא פקדון משום פלגא מלוה: לטרוחא טפי פורתא. להכניס ולהוציא דאילו מזון. אם הואך לטרוח או שעריין. קנית לאמנע כדרך שותפין: לאתויי ליה רעיא. מרעה לבהמות שאינו כריך לקנות בשוק שיש עליו לטרוח בשבילן: בגודרות. בהמה דקה לקון גדרות אכן (במדבר לב): ואם בא המקבל לחלוך. בתוך הזמן הזה: חבירו. בעל בהמה מעכב עליו: אבל אינו דומה טיפולה של שנה הראשונה לטיפולה של שנה אחרת. אריסיה בשניה למזונות מרובים יותר מן הראשונה: מאי אבל דקאמר. כל שכן דהיינו טעמא דמעכב עליו: אלא. הכי קאמר לפי שאינו דומה כו' וכיון דכך מנהא המקבלין חבירו מעכב עליו ואני שמעתי אופכא אם בא בעל בהמה לחלוך בתוך זמנו המקבל מעכב עליו לפי שאינו דומה טיפולה כו' שטיפול שנה ראשונה קשה משל שניה מפני שהיא דקה טיפולה מרובה להכניס ולהוציא אבל טיפול השניה קל ושבתה מרובה וקשיא לי חי טיפולה של שניה קלה משל ראשונה מאי לקון חייב לטפל בה דקתני רישא משמע דעל כרחו חייב לטפל בה כל הזמן הזה: עד מתי חייב לטפל בולדות. שאף הן נחלקין למחלה שהן שכר והמקבל בא לומר חלוך אותו מיד שלא לעסוק בחלק שלך שאינו נוטל בו כלום: בדקה שלשים ובגסה חמשים. כדרך שפירט לך הכתוב בטיפול הבכור שחייב ישראל לטפל בו בדקה שלשים ובגסה חמשים ואח"כ נוהגו לכהן דילוף ליה בכבורות (דף כו): מקראי: שניה דקות. ואריסיה לאמה ולאדם הנגיל בכך: מכאן ואילך. יטול המקבל מחלה שלם בשביל חלקו שהרי חזו שבו הן ובמחלה השני של חבירו יטול מחלה בשכר כדרך שנוטל באמה מחלות שכר ושכר עמל ומזון ליכא ואע"ג דחצי אחריות של מחלות חבירו עליו כיון דעני למיטרב בה משום מחלה שלו שהוא קרן גמור ואינו מלוה וכי טרח משום דידיה קא טרח ולא מיחזי כרבייהא: מאן פלג לך. מי שם ארחה שמא לא נישומית יפה: יגדילו. הולדות עד שיהו גדולים ואינו נוטל בשל חבירו כלום: (ר"ז)

תוספות אלא שיטה איתמר. אומר ר"ת דמכ"מ הלכה כרשב"ג דהא אמרינן (גיטין דף עה). כל מקום ששנה רשב"ג במשנתיו הלכה כמותו אין נראה דהא רב ושמואל בעו או לקצוץ דינר או ריש עגלא לפטומא ור' שמעון בן גמליאל לא בעי אלא גללים וליכא למימר דהיינו דוקא בעגל עם אמו דלא נפיש טירחא דהא ר' יוסי בר' יהודה אמר לעיל (דף סח): אפילו בבהמות גדולות דסגי בנסיובי ותותרי דסבר לה כאבוה וגם רבינו חננאל פירש דכל כי האי גוונא שנאמר שיטה לית הלכתא כחד מינייהו אלא כרבי שמעון דאמר (שם) נותן לו שכרו משלם: אמר רב מותר שלישי בשכרך מותר. וא"ת והא צד אחד ברבית הוא דשמה לא ימצא מותר שלישי ורב לית ליה דר' יהודה דשרי צד אחד ברבית דאמר לעיל (דף סג). עושין אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים ומשמע לעיל דהיינו דלא כרבי יהודה ועוד דאפילו לרבי יהודה לא שרי בכי האי גוונא אלא כשיש ביד לוח או מלוה לעשות צד אחד שלא יהיה רבית ויש לומר דהבא אקילו רבנן משום דשכיחי טובא שיהא מותר שלישי: דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי. וא"ת מהאי טעמא לשתרי אפילו לית ליה בהמה לדידיה דהא צריך לטרוח לעצמו משום פלגא דמלוה וי"ל דלא דמי דאי לית ליה בהמה לדידיה אין צריך לטרוח בבהמה של שותפות בכל יום אלא כל אחד יטרח ביומו: אי משתתפת בהדיה יהיב לך נמי אליתא. תימה למה היא סבורה כן דהא כי משתתף בהדיה נמי ויטול כל הראש הרי הוא כבתחלה דמתחלה שהיה טורח בכל הבהמה של ר' אלעזר היה נוטל הראש ועכשיו שטורח לרבי אלעזר רק בחצי בהמה יטול חצי הראש מחלק רב אלעזר ועוד מאי קאמר השתא שותפי אנן והלא גם עתה היתה חלקו של רבי אלעזר פלגא מלוה ויש לומר דכשנתת עמו היה לומר שטורח בחציו של רבי אלעזר בחנם ועל כן אמרה יהיב לך נמי אליתא אחריו שאינך לוקח מחלקו שום שכר: (תוספות)

כה"ג דאי צריך לאודועיה זוזי מי שקיל טבי ושביק חסרי (אמר ליה לא אמר ליה) חמרא כולי עלמא ידעי דאיכא דבסיס ואיכא דלא בסיס גופא אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו הני מילי טבי וטבי תקולי ותקולי אבל טבי ותקולי לא רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא ביומא כלו זוזי דרב חמא הוה סבר מאי שגא ממרא ולא היא מרא הדרא בעינא וידיע פחתיה זוזי לא הדרי בעינייהו ולא ידיע פחתיה אמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ד' זוזי ואופייה לפלניא זוזי לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוח ולמלוח ואמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה שקיל לך ארבעה זוזי וא"ל לפלוני לאוהפן זוזי מ"ט שבר אמירה קא שקיל כי הא דאבא מר בריה דרב פפא הוה שקיל אוגנא דקירא מקיראי וא"ל לאבוה אוזפינהו זוזי אמרו ליה רבנן לרב פפא אכיל בריה דמר רביתא אמר להו כל כי האי רביתא ניכול לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוח ולמלוח הכא שבר אמירה קא שקיל ושרי: **מתני'** שמין פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל למחצה מקום שנהגו לחלוק את הולדות מיד חולקין מקום שנהגו לגדל יגדילו רבן שמעון בן גמליאל אומר שמין עגל עם אמו וסוּח עם אמו ומפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית: **גמ'** תנו רבנן מפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית כיצד השוכר את השדה מחבירו בעשרה כורים

חטין לשנה ואומר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה מותר אבל אין מפריז לא על חנות ולא על ספינה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח פעימים שמפריז על חנות לצור בה צורה ספינה לעשות לה איסקריא חנות לצור בה צורתא דצבו בה אינשי והוי אגרא טפי ספינה לעשות לה איסקריא כיון דשפירא איסקריא טפי אגרא טפי ספינתא אמר רב אגרא ופגרא אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מ"ט שתיק רב לא שמיעא ליה הא דתניא אע"פ. שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים אבל אמרו השם פרה לחבירו ואמר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ואני אעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים ולא עשאה אמר רב ששת לא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה אמר רב פפא הלכתא ספינה אגרא ופגרא

רש"י טבי ותקולי. יק זוזי שמשקלם קל וזכרם יואלת בהואלה והורגבו בה וטובים בהואלה יותר מאזרה אחרת של זוזי שמשקלן יתר ואותן שמשקלן יתר חביבין למי שאקבל כסף מנה או פרס במאזנים הלכך טבי וטבי או נמי תקולי ותקולי כמאן דפליגי דמי דאלו שהגיה טובים כאלו שנטל: אבל שקל טבי ושקל תקולי. אי נמי שקל תקולי ושקל טבי ליה: מוגר זוזי בפשיטא ליומא. בלשון שכירות ולא בלשון הלוואה הנני משכיר לך זוז היום בפשוט דהיינו זוז מדינה דהיינו סמינית שבאורי: כלו זוזי דרב חמא. יכרו לטימיון כדלמרינון לקמן (דף ע"א) שהמלוין רבית נכסיהן מתמוטטין: מ"ט ממר. פשוטי"ר בלעז הלך כשאי אני להשכיר את כלי: הדרה בעינא. אותו כלי חוזר בעצמו בעין ואינו הלוואה אלא בדמים ואין אחריותו עליו אם נאנס או נשבר מחמת מלכאפה הלכך אין שכרו רבית: וידיע פחתיה. ועוד שניכר פגמו שהו נפסם ומתקלקל מחמת מלכאפה: זוזי לא הדרי בעינייהו. שהרי מוציאם ולפיכך אחריותו עליו ושכרו רבית אע"ג דלמיר בלשון שכירות ועוד אי נמי אהדר ליה בעיניה לא ידיע פחתיה נמלא שכרו חנם רבית: אוגנא דקירא. חלות הנחכות בכלים הטנים עגולים כאגנות: מקיראי. תגרי שעוה: מחני' שמין פרה. גדולה וחמור גדול שראוין למלכאפה ומלכאפה כולה של מקבל: למחאה. לחלוק שבה ששביחו בדמים ובוולדות: לחלוק את הוולדות מיד. כשחבטא שנת החוקתן כדלמרון לעיל דבקה שלשים ונכנס חמשים יום: שמין עגל עם אמו. ואין כריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל אלא ללחם: מפיון על שדהו. לכן פרה ורבה ונבג' מפסח פילד מפיון ולי נראה מפריז צווי"ן לכן מרחיב ומגדיל כמו (זכריה ב) פרוזת תשבי ירושלם וכן מצינו בנדה (דף ד) לא כהלל שהפריז על מדותיו וכן יסד רבינו משולם בפיוט חכמי מדות מפריזים: גמ' תן לי מאתים זוז. הלוני מאתים זוז ואוציאם בקנה לזבל לקאר ולזרוע ולחרוש: ואפרינסנה. כל זכרה כל דבר קרוי פרנסה: ואני אעלה. בחיובותיה שנים עשר כורין של חטין לשנה ואחזיר מעותיך: מותר. ואין זוזי רבית שכר מעות אלא שחוכר ממנו שדה משוכרת ועמלה לו בחיכות עדה טובה יותר משדה רעה מאתים זוז שני כורים חטין: אבל לא מפריז לא על שכר חנות ולא על שכר ספינה. שאם שכר ממנו חנות או ספינה אסור ללות הימנו מעות לקנות פירות ולמכור בחנות או פרקמטיא להלכך בפשיטה ועמלה לו על דמי שכירותו כיון דלא בגופה החנות וספינה קא מפיק להו להגן זוזי להשכיר החנות או הספינה. אין תוספת השכר בצביל חנות וספינה אלא בצביל שכר מעות: לזר זה אריות. שיוציא מעות הללו לזר בו זרות שתהא נאה והכל רצון לחכות לקנות ולחבול שם: אסקריא. וילון ושאר כלי הספינה כגון חרין: שפיתא אמר רב אגרא ופגרא. מותר להשכיר ע"מ שאם תשכר יגלם אותה השוכר: אי אגרא לא פגרא. כיון דנוטל שכר אין לו לחבוש דמי שביכתי: ואי פגרא לא אגרא. מאחר ששמהו בדמים שאם תשכר יקל מזה גביה והויא שכרה רבית: אין מקבלין צאן ברזל. עסקא שחדם מקבל מחבירו ומקבל אחריות שאם ממו ממו לו ואם אבדו אבדו לו והשכר יחלוקו והיינו צאן ברזל שקשה כבדל שקיים אלא בעליו ואינו פוחת אללם ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בהמה דקה להכי קרי להו צאן: הרי פרתך עשויה עלי כל' דינר. אם לא חשיבנה לך: ואני אעלה לך בשכר. שאחרת בה סלע בחרוש: מותר. ואין זה רבית כדמפרש לפי שלא עשאה דמים מחיים שאם יחלו פרות בשוק ויעמדו דמיה על עשאים לא יגלם אלא לאחר מיתה שאם תמות או אם תשכר אלמלא כל כמה דלא קביל עליה זולא לזר מלוח היא גביה וגבי ספינה נמי לא קביל עליה זולא: (רש"י)

תוספות כי האי גוונא דאי צריך לאודועיה. משמע דוקא הכא לפי שהיה לו פתחון פה לחשוש קאמר צריך לאודועיה משום והייתם נקיים מה' ומישראל (במדבר לב) אבל בעלמא לא והא דאמר בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא: ושם ד"ה ואם) שנים שנתעצמו לדין שכופין אותו וכן בעירו ואם אמר כתבוננו מאיזה טעם דנתוני כותבין ונתנין : לו אר"ת מכה היא דהא דוקא התם דלא רצה לדון אלא על ידי כפייה אבל אם מדעתו דנו אותו אין כותבין ונתנין לו וי"מ דהא כל כה"ג צריך לאודועיה דלא איירי הודעה מאיזה טעם חייבו אלא היה משיבו כל כה"ג היה לך להודיעו כשחלקת ולא היה לך לחלוק שלא מדעתו: אוגר זוזא בפשיטי מקבל היה. עליו אחריות אוניסין להכי ס"ד דשרי: מרא הדרא בעיניה וידיע פחתיה. ועוד שניכר פגמו שהוא נפגם אם יתקלקל מחמת מלאכה זוזי לא הדרי בעינייהו שהרי מוציאין ולפיכך אחריותו עליו ושכרו רבית אע"פ שאמר בלשון שכירות ועוד אי נמי מהדר להו בעינייהו לא ידיע פחתיה נמצא שכרן בחנם והוי רבית כך פי' בקונטרס וקשה לפירושו דא"כ היה אסור להשכיר לחבירו קטלא וכוס של זהב וטבעת דלא ידיע פחתיהו כדתן בפרק הנהנה (מעילה דף יח.) ושאין בו פגם כיון שנהנה מעל כיצד קטלא בצוארה וטבעת בידה ושתתה בכוס של זהב כיון שנהנה מעל ועוד דבהדיא תניא בתוספתא (פ"ד) משכיר אדם מעותיו אצל שולחני להתראות בהן ולהתלמד בהן וריב"ן לא גרס וידיע פחתיה ונראה דגרס ליה וה"פ מרא אינה מלוח כי לא ניתנה להוצאה ולהחזיר אחרת אלא צריך להחזיר בעינה והשכר אינו שכר מלוח אי נמי היה נותן המרא להוציא ולעשות הימנו כל הפצו ולשלם אחרת אע"כ מותר ליטול שכר ואין ללמוד היתר משם לאוונורי זוזי דבמרא השכירות אינה בעבור הלוואה שיש לו רשות להוציאה אלא נותן השכירות עבור הפחת שתפחת על ידי מלאכה אם יחזיר השוכר בעינה אבל זוזי דרב חמא היה מלוח ולצורך הוצאה השכירם לו ולא בשביל קבלת שום פחת: (תוספות)

ונהגו בני כופרא אגרא בשעת משיכה פגרא בשעת שבירה אטו במנהגא תליא מילתא משום דמתניתא תניא מנהגא אמר רב ענן אמר שמואל מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית אמר ליה רב נחמן משום דיתמי ניהו ספינא להו איסורא יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקיהו אמר ליה אימא לי איזו גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ההוא דודא דבני מר עוקבא דהוה בי מר שמואל תקיל ויהיב ליה תקיל ושקיל ליה שקיל אגרא ושקיל פחתא אי אגרא לא פחתא ואי פחתא לא אגרא אמר ליה כי הא אפילו בדקנני נמי שרי למיעבד דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא דכמה דמקלי נחשא בציר דמיה אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא ואמרי לה אמר רבה בר יוסף בר חמא אמר רב ששת מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורוחק להפסד תנו רבנן קרוב לשכר ורוחק להפסד רשע קרוב להפסד ורוחק לשכר חסיד קרוב לזה ולזה רוחק מזה ומזה זו היא מדת כל אדם אמר ליה רבה לרב יוסף הני זויי דיתמי היכי עבדינן להו אמר ליה מותבינן להו בי דינא ויהיבין להו זוזא זוזא א"ל והא קא כליא קרנא אמר ליה מר היכי עביד אמר ליה בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריכא ונקטינן דהבא מיניה ויהיבין להו ניהליה קרוב לשכר ורוחק להפסד אבל דבר מסוים לא דלמא פקדון ניהו ואתי מריה יהיב סימנן ושקיל ליה אמר רב אשי תינח אי משתבח גברא דאית ליה דהבא פריכא אי לא משתבח גברא דאית ליה דהבא פריכא ניכלו זויי דיתמי אלא אמר רב אשי חזינן גברא דמשפו נכסיה ומהימן ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהיבין להו ניהליה בבי דינא:

רש"י ונהגו בני כופרא. בעלי ספינה קרי בני כופרא לפי שזפתין אותם צפת: אגרא בשעת משיכה. נותנין אותם מיד ואע"פ שקיבל שכרה. נותן לו פגרא לכשתשכרה: אטו במנהגא תליא מילתא. היכי שבקינן להו לקבל שכר האזיל וסופו לקטוה כולה: משום דמתניתא תניא. דמותר כדקתני שלא עשה לה דמים מחיים הלכא לאחר מיתה נהוג מנהגא: ה"ג משום דמתניתא תניא מנהגא: בתר שבקיהו. אחר אביהן לבית הקבורות: גופא דעובדא. שראית את מר שמואל נהוג כן שהעדת זאת בשמו הא ודאי פשיטא ללך שמעתא איתמר הכי בפירוש הלכא מכלל שראית אותו נהוג. העדת כן: דההוא דודא. הלכתא שקורין הלדיר"א: דבני מר עוקבא. יתומים היו: תקיל ויהיב לה תקיל ושקיל לה. היה משכיחה ללחריס ושקלה כשהוא מוסרה להם וחוזר ומקבלה במשקל אם חסר נחשקה משלמין לו דמי חסרונה ויהיב ליה דמי אגרי: פחתא. חסרון נחשקה ואי ס"ד אסור להלוותן ברבית אי אגרא לא פחתא למה נותנין שכר האזיל ומקבלי עלייהם השוכרין פחת נחשקה: בדקינני. בייסומים גדולים שנתמלח זקנס ואינן קרוים יתומים שרי: דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא. פחת דמי הנחשה שנשאר כדמפרש ואזיל לכל מה דמיקלי נחשא בכרי דמיה אע"פ שמשלמין את חוסר המשקל יש פחת בנחשת הנותן בו הגזרף בלכור וכל נחשת שרוף דמיו פחותים: קרוב לשכר. שהיו יתומים נוטלין חלק בשכר ואין נוטלין חלק בהפסד אבל רבית ממש לא אלא מה שישתכרו מעותיהם יחלוקו ואע"ג דבדיקנני אסור לאו רבית ממש הוא אלא חלק רבית הוא ומדכרנן וביתמי לא גזר שלא יכלו מעותיהם להאכילם פרוטה אחר פרוטה: ויהיבין להו זוזא זוזא. לסעודה אכילתם: דהבא פריכא. גרוטאות של זהב דלודיא שלו הן ואינן פקדון ללך עבידי אינשי דמפקדי דהבא פריכא בפקדון וכיון דעשיר הוא ויש לו לגבות ממנו אם יאבדו מעותיו יהיבין להו נהליה קרוב לשכר ורוחק להפסד: דמשפו ניכסיה. שנכסיו שקטין אכלו ואין ערערו על קרקעיהו דמשפו כמו (ישעיה יג) על הר גשפה שאו נס ומתרגמין על טורא שליוא: בכי דינא. בפני ב"ד שיש להם כח להפקיר נכסי המקבל אלא יתומים ולהתנות עמו קרוב לשכר ורוחק להפסד: (רש"י)

התוספות מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית. ה"מ למיפוך תיפוק ליה משום לוח דקעבר בלא תשיך (דברים כג) אלא דעדיפא פריך א"נ קסבר דלא מחייב לוח משום לא תשיך אלא כשגם המלוה מוזהר: דקא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא. משמע אע"ג דקא מקבל נותן עליה זולא ויקראת הוה אסור משום דאחריות על המקבל אף על גב דאחריות לא הוה אלא משעת שבירה אלא דוקא משום פחת דחוסכא דנחשא שרי ליקח שכר והא דשרי לעיל (דף סט): נמי בספינא אגרא ומגרא היינו משום דמקבל עליה קלקול הספינה שמתקלקל העץ במים דלא משלם למשכיר אלא מה שהיא משתברת ומכאן קשה לפי ריב"ן שפירש לעיל שמוטר ליתן עיסקא למחצית שכר קרוב לשכר ורוחק להפסד כיון דמקבל נותן ויקרא זולא דא"כ למה היה צריך כאן לקבל חוסכא דנחשא לא יקבל אלא זולא ועוד דאמרינן לעיל (דף סח): ותרי תילתי בהפסד ותילתא באגר למה ליה למיעבד הכי ליקבל עליה הנותן זולא ולישתרי אפילו יאח כל אחריות על המקבל והא דאמרינן לעיל (דף סד). גבי חמרא אי תקפה ברשותן ומסקינן כיון שמקבל עליה ויקרא זולא קרוב לזה ולזה הוא התם שאני דמכר גמור הוא: אתא מריה ויהיב סימנא ושקיל. תימא דהיכי שקיל ע"י סימנא הא מצי האי למימר לקוח הוא בידי ואי חיישינן דלמא מודה ליה מקבל דשלו הן א"כ דהבא פריכא נמי יחוש שמה מודה ליה וא"כ כיון דאין בו סימן למה יאמינו לו א"כ בדבר מסוים נמי יחוש שמה הגיד לו ואפילו לא היה אמיד היה נאמן לומר לקוח הוא בידי דאימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו והא דאמר בפ' האשה שלום (יבמות קטו: ושם ד"ה וכן) גבי שומשמי דטוען נפקד ידידה שקלתנהו והני אחריני ניהו ואמרינן התם אימור איתרמוי איתרמו דמשמע הא לא שכח דמתרמי דהוה חשיב סימנא מעליא והיה נאמן המפקיד להוציא מידו התם היה לו למפקיד עדים שהפקיד בחבית במדה זו ועדיין נמצאו כן בחבית ואפילו לא היו עדים בדבר היה נאמן אי הוה סימנא מעליא כיון שהנפקד אינו טוען לקוחין הן בידי או שלי היו מעולם ובני ביתי הגידו לך הסימן אלא מודה שהפקיד לו אלא שאומר כמו שאירע הסימן בשלך כן אירע בשלי ואע"ג דאית ליה מגו לא היה נאמן דהו מגו במקום עדים ונראה לפרש דהבא חיישינן דלמא אתי מריה אחר מיתת המקבל כדאמרי' בהבכות (כתובות פה: ושם ד"ה ועוד) ועוד גבי ההוא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכוב חסא ולא פקיד אתא מריה ויהיב סימנא אר"נ חדא דידעינן ביה בחסא דלא אמיד ועוד דקא יהיב סימנא משמע אפי' אמיד נמי כיון דיהיב סימנא שקיל ומיהו קשה כיון דאמיד הוא אמאי לא נטעון ליתמי לקוח הוא והיינו יכולין לומר דלא טעינן להו לקוח אלא בדברים שהיה אביהם משתמש בחיי אבא דברים שלא היה משתמש בהם דומה הוא שבפקדון הם אצלו ומהדרין בסימנא אבל א"כ לא שבת חיי לכל בני עשירים שאדם שהיה אגיל אצלם וידע עניינם ילך ויגיד לאחרים דלא עיילי ונפקי בביתם סימני כסף וזהב שלהם ועוד אכתי קשה דלמה ליה הבא דאית ליה דהבא פריכא אפילו דבר המסוים נמי אלא שיאמר בפני ב"ד שהוא שלו ונראה לפרש דהבא בשמעתין חיישינן שמה יבאו עדים שהפקיד בידו חפץ שיש בו סימן זה וכיון שמביא עדים אין להם לב"ד למנוע מלהראות החפץ לעדים וכירו אם הוא זה ובההיא דהכתוב עיקר טעמא הוה משום דלא אמיד וכיון דלא אמיד אין לנו לטעון ליתומים לקוח ביד אביהן דמציאה או מתנה מילתא דלא שכח הוא ולא טעינן ליתמי אע"ג שאביהן היה נאמן לטעון לקוח היה בידי והכי פירושו חדא דידעינן ביה דלא אמיד וטעם זה לחודיה לא סגי ועוד דאפילו את"ל דלא מהני אמיד לחודיה הא קא יהיב סימנא ויועילו שני הטעמים יחד א"נ מעיקרא לא ר"ל שהיה הטעם דלא אמיד לחודיה דיי אלא מתחילה לא נתכוון לומר אלא שבין שניהם יועילו והא דאמר בסוף פ"ק דכתובות (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דאמר התם רב יוסף למאי יחוש לה חדא דקא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ופריך ובהא כי לא מודה מי מכשר רבן גמליאל התם לא מצי למימר שיועילו שני הטעמים דאי טעמא דהא קא מודה לא מהני לחודיה לא מהני נמי בהדיה דהלכה כרבן גמליאל כיון דלא מכשר אלא ברוב כשיורין אצלה והכא כולן פסולין אצלה לבד מארוס ולהכי פריך כי לא מודה פ"י כי לא מהני טעמא דמודה

דמודה	מנהי	מנהי	בהדיה	טעמא	דהלכה	כר"ג	כו':	(תוספות)
-------	------	------	-------	------	-------	------	------	----------

של עכו"ם מדעת העכו"ם אבל לא מדעת ישראל: **גמ'** למימרא דברשותא דמקבל קיימא ורמינהו המקבל צאן ברזל מן הנכרים ולדות פטורין מן הבכורה
אמר אביי לא קשיא הא דמקבל עליה אונסא וזולא הא דלא קביל עליה אונסא וזולא א"ל רבא אי דקביל עליה מרה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה ועוד
אדתיני סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן העכו"ם ליפלוג בדידיה במה דברי' אמורים דלא קביל עליה אונסא וזולא אבל קביל מרה אונסא וזולא שפיר דמי אלא
אמר רבא אידי דלא קביל עליה מרה אונסא וזולא וגבי בכורות היינו טעם דולדות פטורין מן הבכורה כיון דאי לא יהיב זוזי אתי נכרי תפיס לה לבהמה
ואי לא משכח לה לבהמה תפיס להו לולדות והוי ליה יד נכרי באמצע וכל יד נכרי באמצע פטור מן הבכורה **[משלי כח-ח]** מרבה הונו בנשך ותרביית לחונן
דלים יקבצנו מאי לחונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכא אלא דאפילו רבית דעובד כוכבים איתביה רבא לרב נחמן
[דברים כג-כא] לנכרי תשיך מאי תשיך לאו תשיך לא תשיך לא סגי דלאו הכי לאפוקי אחיך דלא אחיך בהדיא כתב ביה ולאחייך לא תשיך לעבור עליו בעשה
ולא תעשה איתביה לוי מן מקבלין אותם ברבית וכן בגר תושב אמר רב חייה בריה דרב הונא לא נצרכא אלא

רש"י מתני' אין מקבלין צאן ברזל. כל האחריות הנכסים על המקבל וס' אותם עליו במעות וכל זמן שאין נותן לו מעותיו חולקין השכר ואע"ג דמשנה יתירא היא דהא תנא ליה (לעיל דף סח.) אין מושיבין חנווני למחצית שכר משום דמקבל עליה פלגא דהפסד וכל שכן הכא דמקבל עליה כל האחריות
נכס ליה משום סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן העכו"ם ולפירושו לא הוי רבית זו אלא מדרבנן שהוא קרוב לשכר ורוחק להפסד וקשה דמאי פריך בגמרא ממתניתין
הכא מתני' דבכורות (דף טז.) ושם: ד"ה אין) הא ע"כ ס"ל למקשה דמתניתין דבכורות בלא קביל עליה נכרי אונסא וזולא מדפריך רבא אשיניא דאביי אי דקביל
עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה ואם כן על כרחך הויא רבית דרבנן ואפ"ה הוה אתי ליה שפיר הא דפטורין מן הבכורה משום כיון דלא נקיש מריה זוזי ברשותיה
קיימי דאמר בהדיא האי טעמא בפ"ב דבכורות (שם) מקמי דרמינן עלה ממתני' דהכא וא"כ מאי קשיא ליה ממתניתין דהכא ועוד דפריך בגמרא ולפולוג וליתני בדידיה
אבל קביל עליה אונסא וזולא מקבלין הא עיקר מתניתין לא אתא אלא לאשמועי' דמן עכו"ם מקבלין כדפירש בקונטרס אבל בישראל דקביל עליה נותן אונסא וזולא
דמקבלין לא אצטריך כלל דהא מרישא שמעינן לה אבל מקבלין עגלים וסייחים וכו' ונראה כמו שפי' רבינו תם דמתני' דהכא איירי ברבית דאורייתא שפסק דמים על
הצאן וגם פסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה דבר קצוב בין יהיה שם שבח בין לא יהיה והיינו רבית קצוצה ותנא ההיא דחנווני שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל
דהאי רבית דאורייתא הוא כדקתני מפני שהוא רבית כלומר רבית דאורייתא ואע"ג דקתני לעיל (דף טז.) לא ישכור הימנו בפתוח מפני שהוא רבית והיינו רבית דרבנן
לפ"ת שעושה נכיתא דבית כנכיתא דשדה התם אצטריך לאשמועינן דהוי רבית דרבנן דלא הוי כמו שאר משכנתא בנכיתא דשריא אבל האי מפני שהוא רבית דהכא
אי לאו דאורייתא קאמר מאי קמ"ל וכפ"ת משמע בירושלמי דקאמר איזהו צאן ברזל היה לו ק' צאן ואמר ליה הרי עשויות לך בק' דינרים של זהב ולדות וחלב וגיזות
שלך ואם מתו אתה חייב באחריותן ואתה מעלה לי שכר סלע מכל אחת ואחת משלך באחרונה אסור משמע בהדיא ששם עליו הקרן והשבח והשתא א"ש דאי לאו מתני'
דהכא לא הוי קשה לן מתני' דבכורות אמאי פטורין דשפיר חשיבי ברשות הנכרי כיון דאי לא יהיב ליה זוזי תפיס לבהמה ואי לא משכח לבהמה תפיס לולד אע"פ שנותן
לו מהם קצבה בכל שנה ולהכי לא נפקי ולדות אכתי מרשות נכרי כי יש לו בהן עדיין קצת קנין אבל משום דחשיב ליה במתני' דהכא רבית דאורייתא פריך דא"כ
יצא מרשות בעלים לגמרי כשאר מלוה ורבא מסיק דהאי דפטור מן הבכורה לאו משום דקיימא ברשותא דמרה אלא משום דחשיב יד נכרי באמצע כדמפרש ואזיל ובכל
דהוא יד נכרי באמצע פטור דלא קרינא ביה כל מןקד תזכר (שמות לז) דמשמע ששהא מכל וכל רשות ישראל שלא תהא יד נכרי באמצע כלל ופריך נמי שפיר לפולוג
וליתני בדידיה אע"ג שכבר שמעינן לה מרישא כמו כן מקבלין צאן ברזל מן העכו"ם אינו חידוש וטפי אית לן לאיפלוגי בדידיה: ואי לא משכח לבהמה תפיס לולד הוה
ליה יד נכרי באמצע. וא"ת מ"ש מבהמת ארונא דחייבת בבכורה ללישנא קמא דרבא בפ"ק דפסחים (דף ו.) ושם ד"ה התם) היכא דמצי ישראל לסלוקיה בזווי וה"נ אי
יהיב ליה זוזי לא תפיס לא לבהמה ולא לולדות וי"ל דהתם עיקר הבהמה של ישראל מתחילה אלא דמשועבדת לארונא וכיון דמצי לסלוקי בזווי לא יצאת מרשות ישראל
ולא חשיב יד נכרי באמצע אבל הכא דמתחילה הבהמה של נכרי כל זמן שיש לו לנכרי כח זה דאי לא יהיב זוזי תפיס לבהמה לא יצאת מרשות הנכרי ומקרי יד נכרי
באמצע דלא נסתלק לגמרי: תשיך לא סגי דלאו הכי. אבל אי תשיך ניהא דלא סגי דלא תשיך דאסור להלוות לו בחנם כדאמר קרא (דברים ז) לא תחנם ועוד שאמר הכתוב
להלוות להם ברבית וא"ת ומאי פריך מהאי קרא הא לא אסור אלא מדרבנן גזירה שמה ילמוד ממעשיו כדאמרין בסמוך וי"ל דהכי פריך מהאי קרא כיון דאמר רחמנא
לנכרי תשיך לא היה להם להכמים לאסור והא דדריש ליה מקרא דשלמה אע"ג דלא אסור אלא משום גזירה אפשר דשלמה גזר אי נמי שלמה דיבר ברבית דאורייתא
ורבנן הוא דאסמכוה מילתייהו אקרא דידיה ומה שנהגו עתה להלוות לנכרים אור"ת משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל וקו"ל כאידך לישנא דמתני הא דרב הונא
אבריייתא דרב יוסף ולא אסרו מעולם רב נחמן ורב הונא רבית דנכרי ואפי' ללישנא קמא יש להתיר לפי שיש עלינו מס מלך ושרים והכל הוי כדי חיינו ועוד שאנו שרויין
בין האומות ואי אפשר לנו להשתכר בשום דבר אם לא נישא וניתן עמהם הלכך אין לאסור רבית שמה ילמוד ממעשיו יותר משאר משא ומתן וא"ת כיון דרבית עכו"ם
שרי לאידך לישנא למה לא היה אותו שהלוה בריבית במתים שהחיה יחזקאל בבקעת דורא כדאמר בתרגום [ירושלמי] של והוה כד שלח פריעה וי"ל דשמה בני נח היו
מוזהרין על הרבית כמו שהזכירו על הגזל ואע"ג דרבית דאורייתא לא אתי מגזל (לעיל סא.) מ"כ מ"כ היכי דדרשינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נו.) דבני נח מוזהרין על הגזל מכל
עץ הגן ולא גזל ה"ה לרבית ואונאה ואם תאמר ואם כן מאי פריך תשיך לא סגי דלא תשיך דלמא אתי למימר אע"ג דהוזהרו על הרבית זה מזה שרי ליה לעכו"ם להלוות
לישראל ברבית דאם היה אסור א"כ היה עובר ישראל משום לפני עור וי"ל דמלא תשיך לאחייך נפקא הא (תוספות)

בכדי חייו רבינא אמר הכא בתלמידי חכמים עסקינן טעמא מאי גזר רבנן שמה ילמוד ממעשיו וכיון דתלמידי חכם הוא לא ילמוד ממעשיו איכא דמתני לה

להא דרב הונא אהא דתני רב יוסף [שמות כב-נד] אם כסף תלוה את עמי את העני עמך עמי וכנרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם עניך ועני עירך עניך קודמין עני עירך ובעני עיר אחרת עני עירך קודמין אמר רב יוסף עמי וכנרי עמי קודם פשיטא אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכא דאפילו לכנרי ברבית ולישראל בחנם תניא אמר ר' יוסי בא וראה סמיות עיניהם של מלוי ברבית אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו והם מביאין עדים ולכלר וקולמוס דויו וכותבין וחותרין פלוני זה כפר באלהי ישראל תניא ר' שמעון בן אלעזר אמר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא ברבית עליו הכתוב אומר [תהילים טו-ה] כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין אמר רבי אלעזר הללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואינן עולין [תבוקא א-יג] למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו אמר רב הונא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע תניא רבי אומר גר צדק האמור לענין מכירה וגר תושב האמור לענין רבית אינו יודע מה הוא גר צדק האמור לענין מכירה דכתיב [ויקרא כה-לט] וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך ולא לך אלא לגר שנת' [ויקרא כה-מז] לגר ולא לגר שנת' [ויקרא כה-מז] לגר ולא לך אלא לגר שנת' לגר למימרא דגר קני עבד עברי ורמיניהו אין הגר נקנה בעבד עברי ואין אשה וגר קונין עבד עברי גר לא נקנה בעבד עברי [ויקרא כה-מא] ושב אל משפחתו בעיניו והא ליכא ואין אשה וגר קונין עבד עברי אשה לאו אורח ארעא גר נמי גמירי דמקני קני דלא מקני לא קני אמר רב נחמן בר יצחק אינו קונה ודינו כישאל אבל קונה ודינו כנכרי דתניא הנרצע והנמכר לכנרי אינו עובד לא את הן ולא את הבת אמר רב יוסף וגר קונין עבד עברי נימא דלא כרבן שמעון בן גמליאל דתניא אשה קונה את השפוחת ואינה קונה את העבדים רבן שמעון בן גמליאל אף קונה את העבדים אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל ולא קשיא כאן בעבד עברי כאן בעבד כנעני עבד עברי צניע לה עבד כנעני פריץ לה אלא הא דתני רב יוסף ארמלתא לא תרבי כלבא ולא תשרי בר בי רב באושפיזא בשלמא בר בי רב צניע לה אלא כלבא כיון דמסריך בה מירתתא אמרי כיון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה אמרי אינשי משום אומצא דשדיא ליה הוא דמסריך גר תושב האמור לענין רבית מאי היא דכתיב [ויקרא כה-לה] וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת גרו ונתושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך ורמיניהו ליון מהן ומליון אותן ברבית וכן בגר תושב אמר רב נחמן בר יצחק מי כתיב אל תקח מאתו כתיב מישראל תנו רבנן אל תקח מאתו נשך ותרבית אבל אתה נעשה לו ערב

רפ"ו בכדי חייו. החירו לו ויותר מכאן חסור מדרבנן דלמא אחי למיסריך: רבינא אמר. מתניתין דקתני מלוין אותן ברבית בתלמוד חכם עסקינו: עומא מאי אמרו רבנן. רבית נכרי חסור שמא יתגבר הנכרי אלכו וילמד ממעשיו לא גרסינן דלמא אחי למיסריך: אם כסף תלוה את עמי. עמי וכנרי באין ללוות. עמי קודם: עניך ועניי עירך. עניי שהם קרובין וממשפחתך: עניך קודמין. דכתיב עמך. הקרובין לך: עני עירך קודמין לעניי עיר אחרת. דהגך הוה עמך טפי: יורד עמו לחייו. רגיל להתקוטט עמו כאילו הכהו וכאילו בח' להרוגו ואני שמעתי קשאי לירד לתוך אומנותו של חבירו ולמטע מוונותיו של חבירו וקשה בעיני שיתו חכמים לישאל בהתקם ולגמול רעה ועוד דלמרי' בכחות (דף טז.) עד שהים עשרה שנה מתגלגל אדם עם בנו מכאן ואילך יורד עמו לחייו ומאי יורד לתוך אומנותו איכא הא לייסרו ולכופו לתורה קאמרו: פלוני כפר. שהלואה ישראל ברבית: מתמוטטים. דוק הכי עושה אלה לא ימוט הא אם נהן נשך ימוט: הללו מתמוטטין ועולין והללו וכו'. והכי משמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעולם כלומר ואם ימוט אין מוטתו מוטת עולם אלא הנותן נשך ימוט לעולם: צדיק גמור אינו בולע. ואע"פ שמתמוטט. עולה ואינו נבלע לעולם: ולא כך אלא לגר. לעיל קאי ויפא דכרייתא במסכת ערכין (דף לו.) פה ורעה כמה קשה אבהה של שביעית אלס טשא וגוהן כפירות שביעית סוף מוכר מטלטליו כו' עד לא פתח ליה עד שמוכר עלמו שגאמר ונמכר כך ולא כך אלא לגר: נמכר לעבודה כוכבים. לחטוב עזים וכשאוב מים: אמר רב. השהח מפרש מאי קשיא ליה דקאמרו: אינו יודע מהו: לאו אורח ארעא. שהיא מהיחיד עמה: גמירי דמיקני קני. התנה בעבד עברי. קונה בעבד עברי: דניחא. דיש חיובו בין והמכר לכנרי לנמכר לישאל: הירגע. בעבד עברי והמכר לישאל ומת הארון קודם היושב: אינו עובד לא את הן ולא את הבת. שגאמר (שמות כה) ועבדו לעולם ולא לבן: והמכר לכנרי. ילפון כקדושין (דף יז.) וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו: אנוי לה. מוחזק אנוי הוא בעיניה שלם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר הלכך דאסור לקנות: פריץ לה. ויפאה היא להפקיר לו את עצמה: לא תרבי כלבא. לא תגדל כלב שמה תקלקל עמו: אנוי לה. ובעוהה שלא יודע: כיון דמסריך סריך מירתתא. להיות נרבעת לו: גר תושב. שקיבל עליו לא לעבד עבודה כוכבים ואוכל נבילות: אל תקח מחלו כהני. אחיך קאי וכי כתיב גר תושב לעניו וחי עמך כתיב שאתה מלוה לחייו: אבל אתה נעשה לו ערב. ערב של לוח כנגד המלוה: (רפ"ו)

תוספות לכנרי שרי וע"ל דבני נח לא הוזהרו מן הרבית והוא גברא דלא קים בבקעת דזרא זה לא היה עונש שלא היה שעת תחיית כל המתים ולא נענש זה יותר משאר מתים שלא היו באותה עשה אלא חבירו וכו בשביל שזהרו מן הרבית וע"פ שלא נצטוו כמו שקיימו אבותינו את התורה וע"פ שלא ניתן להם: אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו. כתוב בתשובות הגאונים בשם רב צדוק גאון יורד עמו לחייו רשאי לשרוף שליש תבואתו ותימא גדול מנין לו זה: הא חזינן דלא עבדי הכי ומתמוטט. וא"ל דלמא משום שאר עבירות הכתובים באותו פסוק ושוחד על נקי לא לקח וי"ל דפריך דחזינן צדיקים גמורים נמי מתמוטטין א"ל לר"ע פריך דדריש בסוף מכות (דף כד.) ע"פ עושה אלה עושה אחת מכל אלה לא ימוט: או לעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. וא"ל למכתב בתר עקר משפחת גר דהיינו נכרי כיון דנמכר לעבודת כוכבים א"כ נמכר לכנרי וי"ל דה"א לעבודת כוכבים של ישראל כיון שפלו של מיכה א"ל אי לאו דכתיב משפחת גר ה"א דעקר היינו נכרי אבל אין לתרץ דאצטריך משום גאולת קרובים דמגר תושב נפיק כ"ש נכרי: אינו עובד לא את הן ולא את הבת. אגב בן נקט בת דאפילו נמכר לישראל אינו עובד את הבת: לא תרבי כלבא. משום לזות שפתים בעלמא לפי שהולך אחריה שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה וגם אין אסור להתייחד: (תוספות)

ב - עא דף

ערב למאן אילימא ערב לישראל והא תנא אלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים אלא לכנרי וכיון דדיניה דכנרי דאזיל בתר ערבא איהו ניהו דקא שקיל מיניה רביתא אמר רב ששת שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי קיבל עליו לדון בדיני ישראל רבית נמי לא לשקול אמר רב ששת שקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו: מלוה לישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי כו': תנו רבנן מלוה לישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל כיצד ישראל שלה מעות מן הנכרי ברבית וביקש להחזירם לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור ואם העמידו אצל נכרי מותר וכן נכרי שלה מעות מישראל ברבית וביקש להחזירם לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר ואם העמידו אצל ישראל אסור בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא כיון דאין שליחות לכנרי איהו ניהו דקא שקיל מיניה רביתא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון דאמר ליה הניחם על גבי קרקע והיפטר אי הכי מאי למימרא אלא אמר רב פפא כגון שנטל ונתן ביד ואכתי מאי למימרא מהו דתימא נכרי גופיה כי עבדי אדעתא דישאל קא גמיר ויהיב קמ"ל רב אשי אמר כי אמרינן אין שליחות לכנרי הני מילי בתרומה אבל בכל התורה כולה יש שליחות לכנרי והא דרב אשי ברותא היא מאי שנתרומה דלא דכתיב [במדבר יח-כח] אתם גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם נמי בני ברית שליחות דכל התורה כולה נמי מתרומה גמרינן לה אלא דרב אשי ברותא היא איכא דאמרי אמר רב אשי כי אמרינן אין שליחות לכנרי הני מילי אינהו לדידן אבל אנו

לדידהו הוינא להו שליח והא דרב אשי ברותא היא מ"ש אינהו לדידן דלא דכתיב אתם גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אן לדידהו נמי מה אתם בני ברית קאמר אלא הא דרב אשי ברותא היא רבינא אמר נהי דשליחות לנכרי לית ליה זכיה מדרבנן אית ליה מידי דהוי אקטן קטן לאו אף על גב דלית ליה שליחות

רפ"ז ערב למאן. מי הוא המלוה שאני מותר לעשות לו ערב: אלו עוברין. משום לא תשימון (שמות כג); והא כיון דנכרי בתר ערבא חזיל. אינו חובע אלא את הערב: הוא ניהו דשקיל רבית. ערב זה הלוה מן הנכרי וחזר והלוה לישראל: לזון בדיני ישראל. יתבע מן הלוה החולה וכשלא ימלא אלא יגבה מן הערב והשתא אין הערב ליה מתחילה הלכך כי פרע לנכרי היאך שנתא הוא דלחופיה לחכיה ומאי דמוזף ליה שקיל מיניה: אסור דהוא ניהו דקא מוזף ליה ברבית: ואם העמידו אלא נכרי. אע"פ שישאל ונתנו לחבירו במזאת הנכרי: מותר. דשלוחו הוא: ואם העמידו אלא ישראל אסור. ואף על פי שקיבלם זה מיד נכרי משום נכרי שליח ישראל ושלוחו של אדם כמותו: בשלמא סיפא. דקתני אם העמידו אלא ישראל אסור דמשמע שנכרי זה חשבו שולחו של ישראל חומר דרבנן הוא למיסר דהא דק"ל דשלוחו של אדם כמותו. בשולח ישראל ושליח ישראל נאמר דמתרומה גמרינן בפרק שני דקדושין (דף מא): אדם גם אדם. לרבות שולחם מה אדם בני ברית. אף שולחם בני ברית: אלא רישא. דקתני אם העמידו אלא נכרי. מותר: כיון דאין תורת שליחות לנכרי. וישאל מישראל קיבלם הוא ניהו דשקיל רבית: דאמר לו נכרי. לישראל דקשון: הניחם על גבי קרקע והפטור. וכן עשה ומשם נטלם ישראל שני: כגון שנטף ונתן הנכרי ביד. וקבלם מן הרשון ונתנם לשני: אדעתא דידהי דישאל. שהרי הוא הביאו אלא והוי נכרי שולחו ונחמיר מדרבנן למיסר כדמחמירין כסיפא: שליחות דכל התורה כולה. שיהא שולחו כמותו: מתרומה גמרינן לה. בקדושין: אבל אן לדידהו. כגון רישא דברייחא הוי שליח וסיפא לחומר דלחמירין: אן לדידהו נמי. מה אדם בני ברית ואדם היינו שולחים לא נאמרם שליחות אלא בשולח ישראל ושליח ישראל מאן דגריס הכא אף שולחם בני ברית משתבע: זכיה מדרבנן אית ליה. שיהא ישראל זוכה לטורף נכרי הלכך הואו ישראל זוכה ליה מדרבנן כהלוהה זו מישראל שני: קטן לית ליה שליחות. דכי כתב שליחות בגדול כתב כרחי לחרום שיהא הקדש והקדשו ודיבורו חל דגבי הקדשות ונדרים אף כתיב וגבי תרומה מאת כל אשך אשך ידבנו לבו וגו' (שמות כה): (רפ"ז)

תוספות מצאו ישראל אחר אמר לו תנם לי ואני אעלה לך כו'. ואם תאמר מאי איריא ואני אעלה לך אפילו אמר אני אעלה לנכרי אסור דלא שרי אלא בהעמידו אצל נכרי כיון דמלוה מעותיו לחבירו כדי שיפרע לנכרי רבית בשבילו פשיטא דהוי רבית דאפילו לא היה המלוה חייב לנכרי רבית כיון דמשכר הלוהה נותן לנכרי הרבית ע"פ המלוה הרי הוא כנותן למלוה עצמו מדין ערב כמו מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקדושת מדין ערב בפ"ק דקדושין (דף ק.י). וכן קשה בסיפא וי"ל דנקט לך משום העמידו לאשמעינן רישא דאפילו מקבל ישראל רבית שרי כיון שמקבלו בשביל נכרי וכן בסיפא כשהעמידו אצל ישראל אסור אפילו מקבל הנכרי רבית: בשלמא סיפא לחומר. תימה אמאי לא הוי רבית גמור כשהעמידו אצל ישראל אפילו מקבל הנכרי רבית שהרי נעשה ישראל שני שולחו של ראשון לקבל חובו מידו של נכרי וי"ל דאפילו שיוכל לזכות לחבירו במציאה הכא אין קבלתו מן הנכרי זוכה לישראל חבירו דנהי אם היה נכרי מפקיר מעותיו היה יכול לזכות לחבירו השתא מיהא שהנכרי אינו מפקיר אלא בא לזכות מעותיו למלוה על ידי זה הלוה אין לו כח לזכות שאם כן היה ישראל המקבל שולחו של נכרי לזכות במעותיו של ישראל ואין שליחות לנכרי וה"ל להיות מותר אפי' העמידו אצל ישראל אי לאו דלחומר אמרינן דיש שליחות לנכרי אלא רישא אמאי שרי בהעמידו אצל הנכרי כיון דאין שליחות לנכרי נמצא דישאל שני לא זכה בקבלתו לנכרי ואינו חייב לנכרי כלום אלא לישראל וכשנותן רבית לנכרי הרי הוא נותן עבור ישראל המלוה ופוטרו נגד הנכרי והוי כנותן לישראל עצמו ומשני דאמר כשנטלם ישראל שני מכל מקום כשפרע לנכרי רבית אינו בשביל ישראל ראשון שהרי כבר פטרו הנכרי אבל כשלא הניחם ע"ג קרקע אלא אמר תן לפלוני ישראל והפטור ואני אתנה עמו שיתן לי קרן ורבית היה אסור אע"פ שעתה נמי אינו פורע לו רבית לפטור את הראשון שהרי כבר פטרו הנכרי מכל מקום כיון שקבל המעות מיד ישראל הראשון שהיה עד עתה המעות באחריותו נראה כנותן לו רבית אע"פ שאינו מתנה עמו אלא הנכרי: כגון שנשא ונתן ביד. אומר רבינו תם דהשתא תו לא אמרינן סיפא לחומר כדחזקו אמרינן מעיקרא אלא מייירי נמי כגון שנטל ונתן ביד שיקבל ישראל המעות מן הנכרי ונתנם לחבירו וקמ"ל דלא אמרינן אדעתא דנכרי גמור ומקני ליה וה"ל איכא בשלמא בס"פ ארבעה אחין (יבמות דף לד.) דלא קאי גבי בשלמא כולהו משכחת להו דשוו שליח ומתוך פ"ה ור"ח משמע דלעולם סיפא לחומר כתוב בירושלמי ישראל שמנהו נכרי אפוטרופוס או סנטר מותר ללוות ממנו ברבית ונכרי שמנהו ישראל אפוטרופוס או סנטר אסור ללוות ממנו ברבית מעותיו של נכרי שמופקדין ביד ישראל אסור ללוות ממנו ברבית מעותיו של ישראל שמופקדין ביד נכרי מותר ללוות ממנו ברבית זה הכלל כל שהוא באחריות ישראל אסור באחריות נכרי מותר בתשובה אחת כתב רבינו תם דהיתר גמור הוא כהאי גוונא שישלח ישראל הלוה משכנתו על ידי נכרי או על ידי עבדו והמלוה יקבל משכנתו מיד נכרי ויתן. המעות לנכרי או אפי' לישראל אך שיאמר המלוה אני מלוה לך בשביל הנכרי ולא יתן סומך המלוה כלל על הלוה כ"א על המשכנות והלוה הוא מסולק מן המשכון שהרי אם אבד אין לו דין ודברים עם המלוה שהרי לא קבלו אלא מיד נכרי ומותר לישראל להיות ערב בשביל נכרי דישאל המלוה לא בתר ערבא אולי אלא בתר ליה אולי ואי לא יפרע הנכרי יפרע הנכרי יפרע הערב הקרן והרבית דהשתא הוא דמוזף לנכרי: (תוספות)

דף עב - א

אית ליה זכיה מדרבנן הכא נמי לא שנא ולא היא ישראל אתי לכלל שליחות עכו"ם לא אתי לכלל שליחות תנו רבנן ישראל שלוח מעות מן הנכרי ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם קודם שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וכן נכרי שלוח מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית אם משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית ואם לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי יוסי אמר רבא מאי טעמא דרבי יוסי כדי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה תנו רבנן שטר שכתבו בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי רבי מאיר וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר קונסין התירא משום איסורא ורבנן סברי לא קונסין התירא משום איסורא תנן התם שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין מוקדמין אמאי פסולין נהי דלא גבו מזמן ראשון ניגבו מזמן שני אמר ר' שמעון בן לקיש במחלוקת שניה ור"מ היא ורבי יוחנן אמר אפי' תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון ההוא ברא דמשיכן ליה מדיסא לחבריה אכלה תלת שני א"ל אי מזבנית לה ניהילי מוטב ואי לא כבישנא לה לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי אל קם אקניה לבנו קטן והדר זבנה ניהיליה זביני ודאי לא הוי זביני זוזי כמלוה בשטר דמו וגובה מנכסים משועבדים או דילמא כמלוה ע"פ דמו ואינו גובה מנכסים משועבדים אמר אביי ולא היוו היינו דרבי אסי דאמר ר' אסי

רפ"ח אית ליה זכיה. דתנן זכין לקטן בפרק מי שמה (ב"ב דף קנו): וזקפן עליו במלוה. לאחר זמן חישב עמו על הרבית וזקף הכל ביחד במלוה וכתב לו שטר עליהם כך וכך אני חייב לפלוני: וגובה את הרבית. דמשעת זקפיה הוי כגבוי: בין כך ובין כך. אסיפא פליג וטעמא דמפרש ואזיל שלא יאמרו כו': שטר שיש בו רבית. שכתוב בו פלוני ליה מפלוני מנה כרביית כך וכך לזמן פלוני: המוקדמין. למלוה: פסולין. דבעי למטרף לקוחות מזמן הכתוב בו ועדיין לא הלוה וסטר התקוחות קודם למלוה וזה מצינו שטרו והוא קודם והוא שקי: פסולים. ואינו טורף מן המשועבדין ואפילו מן המאוחר למלוה: ר"מ היא. דקנים היקירא אטו איסורא: שמא יגבה מן זמן

ראשון. לזיכרון לזמן הזה ולזמן הקודם ומתקין קדם להלוואה: פרדיסא. כרס: כפיצול. אטמון: ואמינה לקוחה הוא בידי. ואז שטר המכירה והוא מכה חזקה על ג' שנים וטובי הוא לא מינה למיזמה בשטר: אזל. בעל הכרס: חקיייה. בנתנה בעדים: לבנו קטן. כני קלא הוא מכירה מכירה שקפויזיל שטר מכירה זה יוליף שטר מתנתו ולא גילה הדבר: וזוי. מעות שהורו חובע ממנו שקפויזיל עליו שטר שמכרה לי כרס שאין שך וקבלת מעותיו וכתבה לי החריות: כמלוה בשטר דמו. דלא כתב ליה החריות: (כ"ש')

תוספות שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואין גובה לא את הקרן ולא את הרבית. פריב"ם דאין גובה ממשעבדי אבל מבני חרי. גבי ע"פ אותו השטר דעדים אינם פסולים דאינם עדי חמס דאין מרויחים כלום בדבר וקשה דתניא בתוספתא [פ"ה] דמכלתין המוצא שטר שיש בו רבית יקרעוהו בא לב"ד יקרעוהו והשתא אי גבי ביה מבני חרי אמאי יקרעוהו ימתינו עד שיגבה בו קודם וי"ל שאסור להשהותו מיהו נראה דר"מ קניס לגמרי ולא גבי ביה כלל כמו שטרי חוב המוקדמים דמוקמינן בסמוך כר"מ ואף על גב שגם שם פי' בקונטרס דאין פסולין אלא לגבות ממשעבדי אין נראה דפסולין משמע דלא גבי ביה כלל והא דפריך נהי דלא גבי מזמן ראשון ליגבי מזמן שני הוה מצי למימר נמי נהי דלא גבי ממשעבדי ניגבי מבני חרי אלא רבותא פריך דאפי' ממשעבדי ניגבי מזמן שני ובסמוך דפריך אעובדא דפרדיסא אלא הא דאמר רבי יוחנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון נימא דלא ניתן ליכתב ולא משני משום דטעמא דלא ניתן ליכתב לא מהני אלא דלא גבי ממשעבדי משום דס"ל דודאי מהני לפסולו לגמרי ולא גבי ביה כלל והא דלא מביעיא ליה אלא אי גבי ממשעבדי אבל מבני חרי פשיטא ליה דגבי אף על גב דלא ניתן להיכתב התם הוא דפשיטא ליה דגבי היינו משום שהמוכר היה מודה ללוקח שלא פרע ועוד נראה דאפי' יש עדים אחרים או שחייב מודה אפי' קניס ר"מ דהכי משמע דאין גובה קרן דומיא דרבית ובתוספתא (שם) נמי משמע דאפילו במלוה על פה קניס דקתני המלוה את חבירו ברבית ובא לפני ב"ד קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית שהיה ר"מ אומר שטר שיש בו רבית כו' ובפ' המניח (ב"ק דף ל:). נמי מדמינן לההוא דקנסו גופן משום שבחן דמפסיד גוף הממון הוא הדין דקניס בגוף המלוה אע"פ שיש לדרות דהתם עבירה נעשית בגוף הממון יותר מכאן דכאן עיקר עבירה בשטר כדאמרין התם משעת כתיבה עבד ליה שומא ולכך לא קנסו אלא בשטר ומיהו רבנן נראה דודאי לא קנסו כלל ומשום לכאורה דגבי ברבית בשטר קרן אפילו ממשעבדי ור"מ נמי לא פליג אלא משום דקניס ותימה דאמאי אין העדים פסולים כיון שעוברים על לא תשימון (שמות כב) אע"פ שאין מרויחים יש להם לפסול מידי דהוה אעברין אוכל נבילות להכביע דקי"ל (סנהדרין דף כז.). כאביי דפסול והא דלא חשיב להו בפרק זה בורר (שם) דף כז: (ה"ג) לא חשיב ליה אלא הוי בכלל מלוה הבאה ברבית כדמפרש התם. מלוה הבאה ברבית והוא הדין נמי דעדים בכלל ואין לפרש כגון שאין רבית מפורש בשטר אלא כתב סתם פלוני חייב לפלוני מנה וכללו הקרן עם הרבית והעדים לא ידעו דא"כ בסמוך דקאמר ר' יוחנן דמודו רבנן בשטרי חוב המוקדמין גזירה שמא יגבה מזמן ראשון ה"ג נגזרו שמא יגבה רבית בתורת קרן ואין לומר נמי דכיון שהרבית מפורש בשטר אין העדים עוברין על לא תשימון כיון דידועין העדים דבית דין לא יגבה על ידי רבית ולכך השטר כשר והא דתנן במתני' (לקמן דף עה:). דעדים עוברין היינו כשאין ניכר הרבית בשטר וידועים עדים שיש בו רבית דהא אהאי שטרא גופי' אמרי' בפרק המניח (ב"ק דף ל:). ובפרק המוכר פירות (ב"ב דף צד: ושם ד"ה וחכמים) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא וי"ל דאיירי הכא ברבית דרבנן ולא מיפסלו באיסור דרבנן כיון שאין מרויחים כלום אע"פ שעבירה דאורייתא הוי נפסלים אי נמי אפי' ברבית דאורייתא יש להכשיר דשמא לא תשימון לאינשי במלוה משמע להו ולא בעדים ולכך כשרים כדאמרין נמי (לעיל דף ה:). לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו אבל קשה הדין דשטרי חוב המוקדמים היאך העדים כשרים דמוקמינן לה כר"מ אבל לרבנן גובה מזמן שני ולר"מ נמי היה גובה אי לאו משום דקניס ורבי יוחנן נמי לא קאמר דפסולים לרבנן אלא משום גזירה שמא יגבה מזמן ראשון והלא העדים הללו במתכונן שקר והקדימו את הזמן וי"ל כגון שיש עדים שמעידין עליהם שהיו אנוסים מחמת נפשות או כגון שאומרים טעינו בשנת המלך אי נמי בשיפורא בין מלא בין חסר ולא הזכירו בשטר בכמה בשבת אלא בכמה בחדש: קונסין אותו ואינו גובה וכו'. ואע"ג דאמר' בפי' אע"פ (כתובות דף ס:). הלכה כר"מ בגזירותיו היינו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו והכא קנס דהה"ג נמי פסקו בהלכות [גדולות] כרבנן דר"מ במעוברת חבירו ומייקת חבירו דאם נשא יוציא לכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס ולא כר"מ דאמר לא יחזיר עולמית (י. סוטה דף כז.). דהוי קנסא וריאה מדבעי בהחולץ (יבמות דף לו.). אם אינסבא לכהן (לא) [אין] החמירו לגרש כיון שאינו יכול לחזור ולכנוס דגרשה אסורה לכהן [וע"ע תוס' ד"ה א"ר עקיבא]: אמר אביי לאו היינו דרבי אסי דאמר רבי אסי כו'. תימה מה ענין דר' אסי לכאן וי"ל דהכא לא מביעיא ליה אי גבי ממשעבדי אי לא אלא משום דפשיטא ליה דנאמן לומר פרעת' משום דלא ניתן ליכתב ומביעיא ליה אי לא גבי ממשעבדי כיון דאין השטר מעיל אלא ע"פ הודאתו או דימלא גבי ועל זה בא אביי להביא מדרבי אסי דכי היכי דמודה בשטר מהני הודאתו לגבות ממשעבדי אע"פ שאם היה אומר מזויף הוא היה צריך קיום ה"ג הכא גבי פרדיסא ולא שייך כאן לגרוס אין צריך לקיימו אלא גרסי' לאו היינו דרבי אסי דאמר ר' אסי מודה בשטר שכתבו גובה מנכסים ממשעבדים ולפי זה כשמקשה על רבא מההיא דלשבח קרקעות בלא רבא היה יכול להקשות מידי לכ"ע מ"ש הכא דנאמן לומר פרעת' ובנמצאת שאינו שלו אינו נאמן כל זמן ששטר מכר בידו אלא נטר עד לבסוף ומקשה על רבא מגביית ממשעבדי השנוי בפירושו. בברייתא: (תוספות)

דף עב - ב

מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו וגובה מנכסים משועבדים אמר ליה רבא מי דמי התם ניתן להכתב הכא לא ניתן להכתב יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא אמר ליה רבינא למרימר אלא הא דאמר ר' יוחנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון נימא לא ניתן ליכתב א"ל הכי השתא התם נהי דלא ניתן ליכתב מזמן ראשון אבל ניתן ליכתב מזמן שני הכא לא ניתן ליכתב כלל אלא הא דתניא לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין נימא לא ניתן ליכתב הכי השתא התם אי למ"ד ניחא ליה דלא ניקרייה גזלנא אי למ"ד ניחא ליה דליקום בהימנותיה מפייס ליה למריה ומוקים ליה לשטריה הכא לאברוחי מיניה קמכוין שטרא מקיים ליה: **מתני'** אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה היה הוא תחילה לקוברים פוסק עמו על הגדיש ועל העביט של ענבים ועל המטען של זיתים ועל הביצים של יוצר ועל הסידי מששקעו בכבשן ומוסק עמו על הזבל כל ימות השנה רבי יוסי אומר אין פוסקין על הזבל אלא אם כן היתה לו זבל באשפה וחכמים מתירים ומוסק עמו בשער הגבוה רבי יהודה אומר אע"פ שלא פסק עמו בשער הגבוה יכול לומר תן לי כזה את תן לי את מעותי:

גמ' אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן אין פוסקין על שער שבשוק אמר ליה ר' זירא לר' אסי אמר ר' יוחנן אפי' כדורמוס הזה אמר ליה לא אמר ר' יוחנן אלא בשוק של עיריות דלא קביעי תרעייהו ולמאן דסליק אדעתין מעיקרא דאמר ר' יוחנן אפי' כדורמוס הזה אלא מתני' דקתני אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין היכי משכחת לה מתניתין בחיטי דאכלבי וארבי דמשוך תרעייה טפי ת"ר אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה היו חדשות מארבע וישנות משלש אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו לקטות מארבע ולכל אדם משלש אין פוסקין עד שיצא השער ללוקט ולמוכר אמר רב נחמן פוסקין ללקטות כשער הלקטות א"ל רבא לרב נחמן מ"ש לוקט דאי לית ליה יזיף מלקוט חבירה בעל הבית נמי יזיף מלקוט א"ל בעל הבית זילא ביה מילתא למיזף מלקוט איבעית אימא מאן דיהב זוזי לבעל הבית אפירי שפירי יהיב אמר רב ששת אמר רב הונא אין לון על שער שבשוק אמר ליה רב יוסף בר חמא לרב ששת ואמרי לה רב יוסי בר אבא לרב ששת ומי א"ר הונא הכי והא בעי מיני' מרב הונא הני בני רב דיזפי בתשרי ופרעי בטבת שרי או אסיר אמר להו הא חיטי בהיני והא חיטי בשילי אי בעי זבני ופרעי ליה מעיקרא סבר רב הונא אין לון כיון דשמעה להא דא"ר שמואל בר חייה א"ר אלעזר לון אמר איהו נמי לון תנו רבנן המוליד חבילה ממקום למקום מצאו חבירו ואמר לו תנה לי ואני אעלה לך כדרך שמעלין לך באותו מקום

רש"י מודה בשטר שכתבו. מאחר שהלואה מודה ששטר חוב שהוציא עליו שטר אמת הוא אין המלוה כריך לחזור אחר העדים החתומים בו ולהעיד על החימתו ולקיימו וה"נ הרי מודה שמכרו לו בחברות ואם השטר בטל לענין המכירה מפני שטר המתנה שקדמו. לא בטיל לענין אחריות: לא ניתן ליכתב. מאחר שנתנו כבר במתנה ועל כרחו כתבו ליה זה: לא שמתנה. דרבה: נימא לא ניתן ליכתב. אלא שמע מינה לא בטיל שטרא מאוס האי טעמא: לבצח קרקעות כילד. רישא דידיה אין מוציאון לבחילה פירות ולבצח קרקעות מנכסי' משועבדים מפני תקון העולם וקא מפרש לבצח קרקעות כילד: והרי היא יוצאה מתחת ידו. של לוחק שהגנוג מוציאה דבין: כשהוא גובה. כשהלוחק גובה מעות מן הגזנן: מנכסים משועבדים. טורף לקוחות שלחחו אחריו מפני שהאחריות שכתב בשטר מכירתו קודם למקחו: וצח מנכסים בני חורין. ולא ממשועבדים מפני תקון העולם דאין הלכות ויכולין להזכר בדבר שאין לו חכמה כגון אחריות השבח והפירות דבשלמא בקרו נזארו להניח מקום לגבות ממנו ואי לא נזארו אפשרו אנפשייהו: נימא לא ניתן. שטר מכירה זה ליכתב שהרי גזולה היתה ובטל השטר ואחריות שבו ואמאי גובה קרו מנכסי' משועבדים: אי למ"ד. בפ"ק 179 טו: נימא ליה דלא ליקרייה גזולא. אדם שמכר שדה גזולה לחבירו מחזר על העבליים הראשונים ולוחקה מהם להעמיד ביד הלוחק כי היכי דלא ליקרייה גזולא: מפייס ליה למרה. לוחקה מן העבליים הראשונים: הלא אברוחי קמברח ליה. שהקנה לבנו קטן להבדיל מזה: שטריה מקיים ליה. בתמיה אין דעתו להחזיקה בידו הלכך לא ניתן ליכתב הוא: מהני' היה הוא תחילה לקוריים. ויש לו גדיש ועדיין' לא ילא הער: פוסק עמו. באזיה שער שירלה לתת לו מאותו גדיש דכיון דיש לו. אין כלן רבית דמעשקו הוא קניו לו וזע"פ שלא משך דכי אין לו. נמי אבק רבית מדרבנן הוא וכי יש לו. לא גזרי: על העבליים של עבדים. כלי גדול שצדקו בו את העבדים לפני דריכה והם מתחממין ומתבקלים להוציא יינם יפה ופלג ופלג זתיס קרוי מעטון: ועל העבליים של יוצר. פוסק עם היוצר על הקדירות באיזו שער שירלה וזע"פ שלא ילא השער אם הכנים עפר ועשאו ביצים שקורין מענט"ש ועשה מהם קדירות: ועל הסיד. פוסק עמו משקיעטו כבבשן אבנים והעלים לשרוף: ה"ג רבי יוסי אומר לעולם אינו פוסק עמו על הזבל עד שיהא לו זבל באשפות: ופוסק עמו כשער הגבוה. אם יפחות השער ממה שהוא עכשיו. תהו לי כשער הזבל שער הגבוה היינו בזוב שנותנין פירות הרבה בדמים מועטים: יכול הוא לומר לו. כשיראה שער הזבל: תן לי כזה או תן לי מעותי. שהרי לא משך ויכול לחזור בו ואפילו מי שפרע ליכא הואיל ולא נתן מעותיו ע"מ לקבל עכשיו אלא לאחר זמן ובהודך כך נשתנה השער. סהם דעתיא דלתינא אחרעא זולא פסקי: גמ' כדורמוס. איטלוז רב וגדול: באלבלי ארבי. משתחילו בעלי בתים וארצות פירות לפחות אלוהיהם וספיות בצות בנהר המביאות תבואה למכור: דמשך תרעיהו. לזמן מרובה: הכי נרסינן בתוספתא. היו חדשות מארבע וישנת משלש: אין פוסקין על חדשות מארבע עד שיאלא שער לחדש ולישן. דהא דחדש מארבע משום דלא יבשן עדיין כל הארץ והפוסק על החדשות לא יקבלם הימנו עכשיו אלא לאחר זמן כשתיבשן כל כרכם לפיכך אין פוסק עליהם לקבל עליהן ארבע שאין בסלע עד שיאלא השער בארבע לחדש ולישן: היו של לקוטות מארבע. סהם תבואות לקוטות אינן יפין שזקטין בכמה שדות ומעריבין שיכלי שיופן עם שיכלי חטין: אין פוסקין עם בעל הבית מארבע. עד שיאלא השער של ד' ללוקט ולמוכר: ויזף מלקוט. תבואה מעורבת: אין לזון על שער שבשוק. אני שמעתי אין לזון מעות בדרך הלואה ע"מ שאם לא אשלים כך מעות עד זמן פלוני אחר כך פירות כשער של עכשיו דזע"ג דדרך מקח וממכר שרי. דרך הלואה אסור ובהלכות גדולות מפרש אין לזון סהם בסאה על סמך שער שבשוק דנימא הואיל וחיתי ביהני וחיתי בשילו היה ליה כעד שיבא בני או עד שאמלא מפתח (לקמן דף עה.). דיוצי בתשרי. מעות: ופרעי פירות בטבת. כשער של תשרי ולבשון האחר לזון חטין ופורעין חטין: ממקום למקום. ממקום הזול למקום היוקר: תנה לי. ואוליכנה ואעשה רכבי במעות עד זמן פלוני: (רש"י)

תוספות יזף מלקוט חבירה. אי לאו משום דמצי למיזף אע"ג דמצי למזבן אין חשוב שער לפסוק עליו: אין לזון על שער שבשוק. ומסקנא דלזון לפי ה"ג דאירי סאה בסאה מיירי ביש לו מעות ללוה דמצי לבין בשוק או יש לו מעט כדברי יצחק בסוף פירקא (דף עה.) יש לו סאה לוח עליה כמה כורים וק"מ למה לי שער רק שימא פירות לקנות אפילו ביוקר ואית דגרסינן אין לזון על פירות שבשוק: (תוספות)

עג

ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור המוליך פירות ממקום למקום מצאו חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום אם יש לו פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור והחמיר מעלים במקום היוקר כבמקום הזול ואינן חוששין מאי טעמא רב פפא אמר ניחא להו דמגלו להו תרעא רב אחא בריה דרב איקא אמר ניחא להו דמוזלי גבייהו מאי בינייהו איכא בינייהו תגרא חדתא בסורא אזלי ארבעה ארבעה בכפרי אזלן שיתא שיתא יתיב רב זוזי לחמרי וקביל עליה אונסא דאורחא ושקיל מינייהו חמשה ונשקול שיתא אדם חשוב שאני בעא מיניה ר' אסי מר' יוחנן מהו לעשות בגרוטאות כן א"ל ביקש ר' ישמעאל ברבי יוסי לעשות כן בכלי פשתן ולא הניחו רבי איכא דאמרי ביקש רבי לעשות בגרוטאות כן ולא הניחו ר' ישמעאל בר' יוסי פרדיסא רב אסר ושמואל שרי רב אסר כיון דלקמיה שויא טפי מיתחזי כי אגר נטר ליה ושמואל שרי כיון דהוי ביה תיוהא לא מיחזי כי אגר נטר ליה אמר רב שימי בר חייה ומודי רב בתורי דנפיש פסידיהו אמר להו שמואל להנהו דשבשי שבשא הפוכו בארעא כי היכי דקני לכו גופא דארעא ואי לא הויה לכו כהלואה ואסור אמר להו רבא להנהו דמנטרי באגי מוקו הפוכו בבי דרי כי היכי דלא תשתלם שכירות דידכו עד ההיא שעתא דשכירות אינה משתלמת אלא בסוף וההיא שעתא אוזולי דקא מוזלי גבייכו אמרו ליה רבנן לרבא קא אכיל מר רבית דכולי עלמא שקלי ארבעה ומסלקי לאריסא בניסן מר נטר להו עד אייר ושקיל שיתא אמר להו אתון קא עבדייתון שלא כדון ארעא לאריס משתעבד אי אתון מסלקיתו להו בניסן מפסידתו להו בכמה אנא נטרנא להו עד אייר ומרוחנא להו בכמה

רש"י ברשות מוכר. אם קבל עליו מוכר אחריות הדרך: מותר. דאין כאלו מלוה עד שתמכר וכל מה שנמכר ביוקר של בעלים הראשונים הוא: ברשות לוקח אסור. דמהשתא מלוה הוא גביה ויהיב ליה טופיינא מדמיה צריכותא: תנס לי. ואוכלם כלן ואני אעלה לך לזמן פלוני מפיות שיש לי שם: יש לו שם מותר. דמהשתא חמיקניהו ברשותיהו וזע"ג. דלא משך סאה בסאה ללו רבית קאלה היא אלא אבק רבית דרענן וכי יש לו. לא גזרי: אין לו בצותו מקום אסור. דבשכר המתנתו נתן לו זה במקום היוקר: והחמיר מעלים במקום היוקר כבמקום הזול ואין חוששים. החמיר המשכירים בתבואה ומביאים ממקום הזול למקום היוקר מותר להם ליקח מעות מבעלי בתים עשירים במקום היוקר ע"מ ליתן להם לזמן פלוני הפירות כשער מקום הזול ואין חוששין שיהא רבית שטר המתנה מעות כדמפרש ואזיל: מ"ט רב פפא אמר ניחא להו דמגלו להו תרעא. שעל ידי מעותיו של זה הם ניכרים סוחרים ומכירים אותם בעלי בתים של מקום הזול ונותנין להם בהקפה ומשכירים אלם ואפילו לא היה זה ממתין להם שום זמן אלא להביא לו מיד נוח להם לטרוח ולהיות שזוכים לקבל עליהם אחריות הדרך על כך: דמוזלי גבייהו. בני מקום הזול כששומעין שאין אלו משכירים בה מוזלי גבייהו כדי שלא ימשכו ידיהם מלהרגיל אלם: תגרא חדתא. תגר שאינו ניכר עדיין למאן דלמך דמגלו להו תרעא איכא למ"ד מוזלי גבייהו ליכא דכיון שאינו ניכר להם אין מאמינים בדבריו שהוא נותנם במקומו בזול ולא מוזלי גבייהו: בסורא אזלן ארבע. גריוני בזוזא: בכפרי. שם מקום: אזלן שיתא. גריוני בזוזא:

ונשקול שיהא. כיון דמקבל עליה אונסא דלורחא אין כאן רבית ואפילו לא קבל עליה אונסא דלורחא קתני החמרים מעלים במקום היוקר כבמקום הזול; מהו לעשות בקדושתה. כן, בשאר פירגמטיא כגון שכי זב וכו' וכן פירוש מיני מחסות מי אמרינן תבואה דמידי דשכיח הוא דלאזיל ואיתו כל שעתא אמרינן ניחא לכו דמגלו הרעא אי נמי דמחלי גבייהו אכל קרא פרזמטיא לילכא גיבוי הרעא ולא חולי גבייהו דמי שמכר לו עבדו לא ימכור למחר ופרזמטיא שקלקה היום אינו לוקח למחר: פירוסא. לקנותו יין מן הכרם בדמים פחותים כל פירות שנה זו בכך וכך ולקוחין אחר שהן נופר או שמכר אבל עדיין לא הגיעו לביכור: רב אסר. דמקום הקדמת מעות לזמן הבציר קמחיל גביה והוי אגר נטר ליה: כיון דהוי ביה חיובא. פעמים יש לקבלו בכרם כגון כרד או גשמים או קרח ומפסיד הכל ומקבל עליו כל פסיקו הפסד לא מוחיזי כלכר נטר ליה. תיובתא נראה בעיני דבר הרטה כמו קדושין (דף מ) תיבה על ההאשנות: ומוזהר רב בחורי. מקום שצוירי נכרמים בשורים בעגלה ומוחילין את העגלה בין שורות הכרמים ומתקלחין רגלי השורים בקליש שרשים שנקרקה והפסדן רב: שכי שבישא. בעלי בתים המלוים תבואה לאריסין לזרע ומשלמין להם לגורן תבואה חשקה: סייגה גופה לארעא. בחריש ובקציר מעט: הויל כהלוכה. סאה כסאה: מנטרי באג. שומרי הקמות עד הקציר: הפורו בני דרי. סייגו את בני הבקעה בדישת התבואה גורן בהולכה ובהגעה סיועה פורחא לפי שבצביל שאתם ממתינים שכרכס עד גמר מירוח הגורן הם נותנים לכס מתנה יותר על שכרכס לפיכך סייגו אותם כדי שאתם פעולתכם מושכת עד ללות הגורן ושיביות אינה משהלמת אלכא לכסוף ואין כלל המתנה ואם יוסיפו לכס אין זה שכר המתנה שכרכס אלכא חוזלי מוזלי לבגייט: כולי גלמא. החוכרים שדוחקים לאריסין: שקלי ארבעה. כורין בחכירות הגדה: ומשלמי לאריסא בניסן. טופין אותם לקצור תבואתו ולהסתלק ממנה בניסן: ומר משום דנטר ליה עד אייר. שקיל שיתא וקא סלקא דעתך משום המתנת החכירות קא מוספי: איתון הוא דעבדיתו שלא כדון. שאתם מסלקין אותו בניסן ועדיין לא נתמלאת התבואה בקשיה ומפסידין אותו הרבה וארעא לאריסא משהעבד עד שהתבשל התבואה כל כרכה הלכך שלא כדון היא כפייתכס: אלא נטרנא לכו עד אייר ומרווחנא לכו בכמה. ואכר שדי אני טוטל שככך אני מפריז על חכירתה ואינו בשכר המתנת ד' כורין: (ר"א"י)

הוספות ברשות מוכר מותר. ובגון שנתן לו שכר עמלו ומזונו שלא יתיר לו בשכר הלואה וא"כ מביא קמ"ל וי"ל דסיפא איצטרדי ליה ברשות לוקח אסור דס"ד ללא מיחוי כרבית כיון שהוא מוכר במקום היוקר כמו שהוא נותן לו כאן במקום הזול: החמרים מעלין במקום היוקר כבמקום הזול. פירש בקונטרס אפילו אחריות הדרך בהליכה ובחזרה על החמרים ואי אפשר לומר כן דלעיל (דף טז). גבי טרשא דרב חמא פ"י בקונטרס גופיה שהיה אחריות ההליכה על רב חמא ע"ג: דהוה שביק לכו מיכסא ונקטי להו שוקא ואפילו היה שם אחריות עליהם של מקבלים יש להתיר שם יותר מכאן דשביק להו מיכסא ונקטי להו שוקא יותר מבסחורות אחרות הויה שויה טפי והוה זבני לה ביוקר אבל כאן מה שהיו ניכרים סוחרים ע"י המעות ומגלו להו תרעא כך היה נעשה להם במעות אחרים וכל לוינ כמו כן משתכרים ועוד דפריך בסמוך אדרב דשקיל חמשה בסורא ומקבל אונסא דאורחא ונשקול שיתא ולא פריך לא ליקביל אונסא דאורחא אלא נראה דאחריות הדרך בחזרתם עם התבואה במקום הזול היה על בעה"ב והחמרים היו משתכרין במעות בהליכה במקום היוקר למקום הזול בשום סחורה ואי לאו טעמא דמגלו להו תרעא או מוזלי גבייהו הוה אסור דבשכר הלואה של הליכה היו טורחין להם בחזרה: מאי טעמא ניחא להו דמגלי להו תרעא. לא ה"מ למימר כגון דיהבי להו שכר עמלם כדפי' ברשות מוכר מותר זה לא היה שום חידוש ור"ח פ' דאפילו שכירות החמרים נותן בעה"ב לחמרים ומ"מ נראה דמדה דלא יהיב שכר עמלם דאי יהיב לא הוה צריך כלל לטעמא גלויי תרעא ואזלי גבייהו ומה שדחק ר"ח לומר שנתון שכר החמרי' לפי שדומה לו שכר מועט גלוי תרעא ונחנס דחק דהקילו חכמים ברבית דרבנן כמו לעיל (דף טז). ריש עגלא לפטומא: ניחא להו דמגלי להו תרעא. פירש בקונטרס ע"י מעות שבידים ניכרים סוחרים ומקפין להם סחורות אחרות וקשה דקאמר איכא בינייהו תגרא חדתא ולפירושו איכא בינייהו נמי תגרא ישן דטעמא דמגלו להו תרעא לכוהי שרייכים הם מימי קדם ונראה כפי' ר"ח דפירש דטעמא דמגלו להו תרעא שבעלי בתים המלוים מגלים להם שערי היוקר שפעמים בעוד שהולכים החמרים למקום הזול וחוזרין ומתייקרין כאן ובעלי בתים מודיעין להם ומסייעין להם למכור: בתורי דנפיש פסידייהו. ר"ח גריס בתורי ופי' שמוכר עגלים קטנים ולדות עדרו אשר יולדו לו בשנה זאת ומודה רב בהו דשרי שריגלות הרבה שמפילות והוה הקלקול יותר מתיובא של פרדס: דשביש שיבשא. פ' בקונטרס בעלי בתים המלוים תבואה לאריסין לזרע ומשלמין להן לגורן תבואה חדשה ולא אשכחן בשום דוכתא שקורין זה שביש ושיבשי היינו זמורות שמתרגם (בראשית מ) שלשה שריגים תלת שיבשין וכן (ברכות דף ה:) דלא יהיב מר שיבשא לאריסא [זבן שיבשאת מאריסא] ור"ח פירש שנותנין מעות לבעל הזמורות בכך וכך המשויה והם שוים יותר בשעת שזומר הכרמים וליכא תיובתא בזמורות כמו בפירי ולכך מצריך שמואל להפסיק בארעא: (תוספות)

דף - עב ב

רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביתא הדר זבנה לרבא נטר תריסר יריחי שתא שקל אגר ביתא אמטי ליה לרבא אמר ליה האי דלא אמטאי למר אגר ביתא עד האידינא דסתם משכנתא שתא אי בעי נכרי לסלקי לא הוה מצי מסלקי לי השתא לשקול מר אגר ביתא א"ל אי הוה ידענא דהוה ממושכן ליה למר לא הוה זביננא ליה השתא כדיניהם עבדינן לך כל אימת דלא מסלקי בזווי לא שקיל אגר ביתא אנא נמי לא שקילנא מינך אגר ביתא עד דמסלקנא לך בזווי אמר ליה רבא מבריגיש לרב אשי חזי מר רבנן דקא אכלי רביתא דיהבי זווי אחמרא בתשרי ומבשרי לה בטבת אמר ליה אינחו נמי אחמרא קא יהבי אחלא לא קא יהבי מעיקרא דחמרא חמרא דחלא חלא היא שתא הוא דקמבשרי רבינא הוה יהיב זווי לבני אקרא דשנותא ושפכי ליה טפי כופיתא אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה מי שרי אמר ליה אין אחולי הוא דקא מחלי גבך אמר ליה הא ארעא לאו דידהו היא אמר ליה ארעא לטסקא משעבדא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא אמר ליה רב פפא לרבא חזי מר הני רבנן דיהבי זווי אכרא דאינשי ומשעבדי בהו טפי אמר ליה השתא איכו שכיבא לא אמרי לכו הא מילתא הכי אמר רב ששת מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כראג לשותעביד למאן דיהיב כראג רב שעורם אחוה דרבא הוה תקיף אינשי דלא מעלו ומעייל להו בגוהרקא דרבא אמר ליה רבא שפיר קא עבדת דתנינא ראית שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי להשתעבד בו תלמוד לומר [ויקרא כה-מן] לעולם בהם תעבודו ובאחיכם יכול אפילו נוהג כשורה ת"ל [ויקרא כה-מן] ובאחיכם בני ישראל איש באחי וגוי' אמר רב חמא האי מאן דיהיב זווי לחבריה למיזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדקא אזיל אפרווחא דזולשפט אמר אמימר אמריתא לשמעון קמיה דרב זבדי מנהרדעא אמר כי קאמר רב חמא הני מילי ביין סתם אבל ביין זה לא מי יימר דמזבני ליה ניהליה רב אשי אמר אפי' יין סתם נמי לא מאי טעמא אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ולרב אשי מאי שנה מהא דתנן אם אובר ולא אעביד אלשל במיטבא התם בידו

ר"א"י רב מרי בר רחל. בת שמואל הוה נשכית ונשאה נכרי ונתגייר ושמיה חיסור גיורא ורב מרי הורחו שלא בקדושה ולידתה בקדושה ומחמת כבודו תלחוהו על שם אמו: הדך. נכרי זבנה לדכא: נטר שחא. המתין רב מרי שנה שלומיה: שקל אגר ביתא. משנה הבאה ואמטי ליה לדכא: הא דלא אמטאי. הבאתי: לא שקילנא אגר ביתא. עד שאכופך את הנכרי לשלם לך מעותך ואין זו רבית דהא רבא לא מיהיב מידי אלכא נכרי: ומבשרי ליה בטבת. נוטלין יין טוב ואי הוה שקלי ליה מחשרי. דלמא הוה מחמיץ ואשתכח דמשום דלקדימו מעות בחשרי ועדיין לא יאל השער קיבל עליו המוכר אחריות ולא דמי להואה דלעיל (דף עב): קיש לו חטין לפי שהיו רגיל להתמיץ ושמא כוול החמיץ: מעיקרא. משעה שקלחו: דחמרה חמרה דחלח חלח. קלקולו בתוכו הוא אלכא שאינו ניכר ויין המקולקל לא לקח הימנו: לבני אקרא דשנותא. שנותא שם הגהר אקרא קונטריו"ה בע"ע"ז ושמים על שפת אורה נהר והיב לכו רבינא זווי לפני הבציר לכו לו היין בשעת הבציר כשער היוצא: ושפכי ליה טפי כופיתא. מדעתם שלא בתנאי: אחולי קמחלי גבך. האילל ולא פסקת עמהם ומדעתם נותנים לך ואין מזכירים לומר בשכר מעותך שהיו בטובות אלכלו מתנה בעלמא הוא: והא

בעפר לבן. שאינו מלא ומכסהו מנוסין אותו חלל מנובל ועשוי זיכרון: אבל בעפר שחור. שהוא מלא במקומו אין לך שיהא זכרון לשם און לזה יש לזה: מני עיילי עפרה. משהכנס המוכר וזכר עפר בביתו ועפר שחור היה: עשיק עפרה. יקר וחיוני מלא: סמכא דעתיה. לכל אחד והחוזר יקבל מי שפרע: לא סמכא דעתיה. לזמלא לא משכח עפרה וליכא מי שפרע שהוא עזמו לא נסמך עליו חלל נתן על הספק: (רש"י)

תוספות הכא לאו בידו. מכאן מקשה ר"ת לפירוש הקונט' דפרק זה בורר (סנהדרין דף כד: ושם ד"ה כל) גבי משחק בקוביא דקאמר התם דלאו אסמכתא היא ופי' הקונט' משום דהיכי דמי אסמכתא כגון אם אוביר ולא אעביד וכגון משליש שטרו דנט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) דסמיק על (לא) דבר כסבור כל זה בידו לעשות ומרישא כי מתני אדעתא דלא יהיב לאסמכתא קא מתני דטועה שלא יבא לידי כך אבל משחק בקוביא לא סמיק אמדיד לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפי"ה מתני שמע מינה מספיקא גמיר ומקני והכא משמע איפכא דהיכא דלאו בידו הוי טפי אסמכתא ונראה לר"ת דהתם משום הכי לא הוי אסמכתא דאגב דבעי למיקני גמר ומקני וקשה לפירושו דבההוא (לעיל דף מה: ושם) חשיב אסמכתא לההיא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול לך ולא אמרי' מגו דבעי למיקני גמר ומקני ועוד דא"כ היכי מדמה בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) לההיא דאין אחד מהם נזיר דהתם לא שייך האי טעמא ור"ת בעצמו חזר בו והגיה בספר הישר גבי עובדא דשנים שהמרו זה את זה בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) שהקנו זה לזה דאי לא הקנו ליהדרו בהו ואע"ג דיש מקומות דקנו בלא קנין בדברים בעלמא כגון בסנהדרין (דף כד.) נאמן עליו אבא כו' דבאתן לך מחלוקת וכן (שם) דור לי בחי ראשך דאין יכול לחזור בו התם דין הוא שיועיל כיון שיש להם תביעה זה על זה והם קבלו עליהם כך את הדין ולא דמי להיכא שאין לו שום תביעה והתם בפ' זה בורר (סנהדרין דף כה.) גבי מפרחיי יונים משמע כפי' הקונט' דקאמר וצריכא דאי קאמר בתולה בדעת עזמו התם דקאמר קים לי בנפשי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו להרויח הויא טפי אסמכתא ומהך דשמעתין נראה לי דלא דמי דהכא הויא בידו ולא בידו דאע"ג דמצוי הוא לקנות מכל מקום כיון דתלוי באחרים דאם לא ירצו למכור ממי יקנה הלכך לא גמר ומקני אבל התם דאין בידו כלל גמר ומקני וכשהיה. בידו מכל וכל כגון אם אוביר ולא אעביד אי גזים לא גמר ומקני כגון דאמר אשלם אלפא זוזי כדלקמן בפרק המקבל (דף קד:.) אבל אשלם במיטבא דלא גזים גמר ומקני ועוד פ"ת דוקא כי ההיא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול לך וההיא דמירקין לעיל (דף סה:.) דאם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים וההיא דמשליש חשיב אסמכתא כיון דגזים שאין מתכוין אלא להסמיק חברו על דבריו שיאמינוהו אבל משחק בקוביא אדעתא דהכי קא עבדי שירויחו זה או זה ובסנהדרין (דף כד: ד"ה כל) האריך בפסק משחק בקוביא: תני רבי חייה על כומר של זיתים. וא"ת אמאי לא אמר רבי חייה מילתיה ארישא דעביט של ענבים ויש לומר דאין רגילות למכור ענבים כמו זיתים וא"ת לשמואל דאמר בידו אדם אפילו מאה פוסק למה לי על כומר ויש לומר דכימור הזיתים מקרי בידו שמים: וכפר שיחין וחברותיה אע"פ שאין לזה יש לזה. לא מייירי בעפרא דהא מחוסר שלש הוא ואינו פוסק אלא בביצים איירי ומדנקט האי לישנא דאע"פ שאין לזה יש לזה דנקט גבי פוסקין על שער שבשוק משמע שיש שער שבשוק לביצים וקמ"ל דאע"פ שאין שער לקדירות שבשוק כיון שיש שער לביצים חשיב כאילו יש לו ביצים לפסוק לקדירות כשער מוכרי קדירות בזול שהביצים לענין קדירות כעין לקטות למוכרי תבואה אי נמי אפילו אין שער יכול להיות דחשיב כיש לו לפי שדרך יוצרים דיזפי מהדדי גיש הרבה מהם: יכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי. אין זה מעמיד מלוה על גבי פירות כיון דבתורת מקח נותן לו מעות תחילה ואפילו מי שפרע ליכא דדעתיה דאינשי אתרעא זילא כשנותן מעות על מנת לקבל פירות לאחר זמן: (תוספות)

ב עד דף

ימות הגשמים איכא בינייהו: ופוסק עמו כשער הגבוה: ההוא גברא דיהיב זוזי לנדוניה דבי חמוה לסוף זל נדוניה אתו לקמיה דרב פפא אמר ליה אי פסקת עמו כשער הגבוה שקיל כהשתא ואי לא שקיל כי מעיקרא אמרו ליה רבנן לרב פפא ואי לא פסק שקיל כמעיקרא מעות ניהו ומעות לא קנו אמר להו אנא נמי לקבולי עליה מי שפרע קא אמינא אי פסק כשער הגבוה מוכר קא הדר ביה מקבל עליה מוכר מי שפרע אי לא פסק לוקח קא הדר ביה מקבל עליה לוקח מי שפרע אמר ליה רבינא לרב פפא וממאי דרבנן היא דפליגי עליה דרבי שמעון דאמרי מעות לא קנו ואפילו הכי אי פסק כשער הגבוה שקיל כדהשתא אי לא פסק שקיל כדמעיקרא דלמא ר' שמעון היא דאמר מעות קונות וכי פסק כשער הגבוה שקיל כי השתא אי לא פסק שקיל כמעיקרא משום דקני להו זוזי אבל לרבנן בין פסק בין לא פסק שקיל כי השתא דדעתיא דאינשי אתרעא זילא אמר ליה אימור דאמר רבי שמעון בחד תרעא בתרי תרעי מי אמר דאי לא תימא הכי מי שפרע בלוקח לרבי שמעון לית ליה וכי תימא הכי נמי והתניא מכל מקום כך הלכה אבל אמרו חכמים מי שפרע כו' מאי מכל מקום לאו דלא שנת לוקח ולא שנת מוכר מקבל עליה מי שפרע אלא כי קאמר רבי שמעון בחד תרעא בתרי תרעי לא אמר אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ותיפוק ליה דשלחי שוייה מעיקרא א"ל בתגרא דזבין ומזבין: **מתני'** מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע אבל לא לאכול מלוה את אריסיו חטין בחטין

לזרע ביוקר והוזלו או בזול והוקרו נוטל מהן כשער הזול ולא מפני שהלכה כן אלא שרצה להחמיר על עצמו: **גמ'** תנו רבנן מלוה אדם את אריסיו חטים בחטים לזרע בד"א שלא ירד אבל ירד אסור מאי שנת תנא דידן דלא קא מפליג בין ירד ובין לא ירד ומאי שנת תנא ברא דקא מפליג בין ירד ובין לא ירד אמר רבא ר' אידי אסברה ניהלי באתרא דתנא דידן אריסא יהיב ביזרא בין ירד ובין לא ירד כמה דלא יהיב ביזרא מצוי מסליק ליה וכי קא נחית לבציר מהכי קא נחית באתרא דתנא ברא מרי ארעא יהיב ביזרא אי לא ירד דמצוי מסליק ליה כי קא נחית לבציר מהכי קא נחית אי ירד דלא מצוי מסליק ליה אסור תנו רבנן אומר אדם לחבירו

רש"י ימות הגשמים איכא בינייהו. תנא קמא כל ימות השנה קאמר ופליגי עליה רבי יוסי ואומר לא שנת ימות החמה ולא שנת ימות הגשמים עד שיהא לו למוכר זבל באשפות והוכמים מתירין אף על פי שאין לו יש לאחרים אם ימות החמה הן שהכל יש להן זבל שכבר נקבד וניסוף צימות הגשמים וענשה זבל אבל צימות הגשמים לא ופוסק עמו כשער הגבוה. אכולה מתניתין קאי שזכיר לפסוק עמו שאם יזולו ויפתחו דמי השער ויגבה עבר הפירות שיתנו יותר בסלע שיתן לו כשער הזול ואם לא פסק כן. יקבל על כרחו כשער שפסק: ההוא גברא דיהיב זוזי לנדוניה דבי חמוה. ופסק עם מוכרי נדוניה חכמייהו הבנות ונתן להם מעות להיות מוכנים ליום פלוני ועשאו חמוי שזיה לפסוק: זל נדוניה. ולזה לחזור שאין חמוי רצה לקבלה בדמים הללו: מוכר הקהד ביה. כשאינו מקיים תנאו ליתן כשער הזול: וממאי. דמתני' דמזכיר ליה לפסוק כשער הגבוה אפילו לרבנן קאמר דפליגי עליה דר' שמעון דפסק ההוא (לעיל דף מד.) ואמרי לוקח יכול לחזור בו כמוכר ואין לו עליו חלל מי שפרע בחוזר בו אף בלא נשתנה השער ואפילו הכי אמרינן במתני' כי נשתנה השער ואיכא למימר הואיל ולא נתן המעות על מנת לקבל עכשיו חלל לאחר זמן ובהך כך נשתנה השער דעמיה אתרעא זילא הוא לא אמרינן הכי חלל אס כן פסק בפירוש שער הגבוה דשקיל כהשתא ואי לא שקיל כמעיקרא או יקבל מי שפרע: לזמלא מתני'. דלכרעא לכפרושי: רבי שמעון היא דלמיר מעות קונות. וגבי מוכר הוא דתקון רבנן חזרה כי לא משיך מיניה ומקבל מי שפרע אבל לוקח לא מני הדך ביה מני יהיב זוזי (אף) כי לא נשתנה השער ומשום הכי כי נשתנה השער נמי הואיל ומעות קונות לא מני הדך ביה האי לוקח דמתני' דקנו ליה חלל לרבנן דלאמרי אף לוקח יכול לחזור בו אפילו בשעה שכל נשתנה ולא קני חלל לקבולי מי שפרע היכא דנשתנה השער והוא לא נתן מעות חלל ע"מ לקבל לאחר זמן אימא כך דמי שפרע נמי ליכא ואפילו לא פירש: דדעתיה דלוינש. שפוסק עד לאחר זמן: אתרעא זילא הוא. אם נשתנה בחוד הזמן: אימור דלמיר רבי שמעון. לוקח לא מני הדך ביה: בחד תרעא. כגון שלא נשתנה השער או הפוסק ע"מ לקבל מיד ונשתנה וכתוך כך נשתנה השער דכי פסק לזול דלעתה דתרעא זילא פסק: בתרי תרעי. כי המתניתין: מי אמר. מודה הוא לחוזר

ואין עליו אלא מי שפרע וכי נמי אוקמת לה כרבי שמעון להגלגל מקללת מי שפרע מזכיר לה לפסוק כשער הגבוה ואם לא פירש וחזר בו מקבל מי שפרע וה"ה לרבנן דבתי ריעי לא פליגי: דלוי לא הימא. דמודי ר"ש בתי ריעי דלוקח יוכל לחזור בו ויקבל מי שפרע: לית ליה. בתמיה: והתניא מכל מקום כך הלכה כו'. ור"ש קאמר לה בפירוש הזהב (לעיל מת). ותיפוק ליה. דלוי כאן מי שפרע אכל דוקח נדוניה וזו היא שלוח שויה של בית חמיו עשאוהו שלוח לפסוק וחמיו חוזר בו ומה בידו של זה לעשות שב"ד מקללין אותו וחמיו נמי לאו בר קבולו מי שפרע הוא דמאי אמר היה כך לפסוק כשער הגבוה ולתקוני דקדוק ולא לעשותו ודבר עיוות כמה שהיה עליו לתקן לא נעשה שוהו: בתנא דרבי ומזבין. לא שלוח נעשה אלא הוא פסק עם חתנו וחתנו פסק עם אחריים ומשכר א"כ לא פסק חמיו עמו וזה פסק כדי למוכרה לחמיו ולהשכרה: מתני' חטין בחטין לזרע. טאה בסאה ובגמרא מפרש טעמא: שהיה ר"ג. כלומר לכך הולך לטות משנה זו לפי שהיה ר"ג מחמיר שאם החלו טעל מהן כשער הזול ואשמועינן מתניתין לא שהלכה כן אלא שרצה להחמיר על עצמו: גמ' שלא ירד. עדיין לא ירד האריס לתוכה לעובדה בשום עבודה: אבל ירד אסור. כדמפרש ארז: רבי אריז אסברה לי. פירש והבינה לי: ביזרא. הארע: מלי מסלק ליה. בעה"כ הלכך אפיילו ירד וכבר חרשה הואיל וביד בעה"כ לסלקו בשביל שאין לו זרע כשלוה ממנו חזרע וכשיוקרו חטין יתן חטין אין זו הוראה אלא לכארי מהכי נחית הרי הוא כיווד לתוכה מעכשיו ע"מ שיטול בעה"כ הזרע החלה. מחלק המגוע לאריס והאריס יטול השאר בשכר טרחו ויטול פחות משאר אריסין כשיעור הזרע ועל מנת כן ירד שיטול פחות משאר אריסין כשיעור הזרע: מדי ארעא יהיב ביזרא. וזה היה קרקע שבו יפה וקניה ממנהג העיר להטיל על האריס הלכך אם פסק כן עמו בתחילתו קודם שירד דמאי מסלק ליה כי נחית לכארי מהכי נחית ואין זו הוראה אבל ירד ומתחילתו לא פסק עמו שהיה הזרע שבו ואחר מייכן נתרצה מאליו ע"י קבלת דמים או מתנה אין ירדתו עכשיו לתוכה דנימא לכארי מהכי נחית וההוראה היא גביה ואסור: (כ"ט"ו)

תוספות דלמא רבי שמעון היא כו'. אבל לרבנן בין פסק ובין לא פסק שקיל כדשתא וניחא ליה לאוקמה כרבי שמעון טפי דהשתא לא היא אלא שתי מחלוקת דרבנן דרבי שמעון כו' יהודה דמתניתינן אבל אי מתני' רבנן היא איכא שלש מחלוקת בלא פסק דלר' שמעון אין הלוקח יכול לחזור בו כלל אפי' אם הוא רוצה לקבל מי שפרע ולרבנן יכול לחזור בו וקאי במי שפרע ולרבי יהודה אפילו מי שפרע ליכא ועוד דסברא הוא דלרבנן דרבי שמעון כיון דלא נתקיים המקח בשעת מתן מעות ויכול לחזור הלוקח אפי' לא הולד אלא שהיה במי שפרע אם כן כשהולד השער שפרע אפי' לא היה דדעתיה דאיניש אתרעא זילא אבל לר' שמעון דסבר דלוקח לא מצי הדר ביה להכי אי פסק כשער הגבוה שקיל כדשתא אי לאו שקיל כדמעיקרא דליכא למימר לדידיה לישקול כדשתא משום דדעתיה דלוקח אתרעא זילא דהרי נתקיים המקח משעת נתינת המעות לענין שלא יוכל לחזור אפילו יקבל עליו מי שפרע: תיפוק ליה דשליח שוייה. ארב פפא מריך דאמר לעיל אלא נמי לקבל מי שפרע קאמינא ומריך דלא שייך מי שפרע בשליח ולשון תיפוק ליה יש ליישב דה"ק דנהי דלא נתבטלו דברי רב פפא מחמת קושיא של רבינא מכל מקום תיפוק ליה דשוייה שליח: (תוספות)

דף עה

הלוויני כור חטין וקוצץ לו דמים הוזלו נותן לו חטים הוקרו נותן דמיהם והלא קצץ אמר רב ששת הכי קאמר אם לא קצץ הוזלו נוטל חטין הוקרו נותן דמיהם: **מתני'** לא יאמר אדם לחבירו הלוויני כור חטין ואני אתן לך לגורן אבל אומר לו הלוויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח והלל אוסר וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחברתה עד שתעשה דמים שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית: **גמ'** אמר רב הונא יש לו טאה לוח טאה סאתים לוח סאתים ר' יצחק אומר אפי' יש לו טאה לוח עליה כמה כורין תני ר' חייא לסייעיה לרבי יצחק טיפת יין אין לו טיפת שמן אין לו הא יש לו לוח עליה כמה טיפין: והלל אוסר: אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי הלל ולית הלכתא כוותיה: וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה [וכו'] אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי הלל אבל חכמים אומרים ליום סתם ופורעים סתם ואמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לויין ופורעין ב"ט וכדברי הלל אף משום רבית ואמר רב יהודה אמר שמואל תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה ברבית מאי טעמא מידע ידעי דרבית אסורה ומתנה הוא דיהבו אהדי א"ל שמואל לאבוב בר איהי הלויני מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין ואריך אמר רב יהודה אמר רב מותר לו לאדם להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית ולא מילתא היא משום דאתי למסרך: **מתני'** אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמד עמי ואעדור עמד ולא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמד עמי ואנכש עמד

רש"י וקוצץ לו דמים. כך וכך דמים כשער של עכשיו אתן לך וקאמר תנא דלאס הוזלו נוטל חטין והיינו דפרכינו והלא קצץ וכי הוזלו נמי יטול דמים שקצץ דהא כמו אחפיה זוזי הוא: מתני' אבל אומר הלוויני עד שיבא בני. דכיון דיש לו שפיר דמי דהא טאה בסאה דרבנן הוא דלאו נשך דאורייתא וכי יש לו לא גזרי: גמ' כמה כורין. דכל דלא חתל לחמיו וזו טאה תחמיה שהרי אינה קנויה למלוה ובידו לאוכלה ולמוכרה ונמצאת אותה שלוח נזקקת על פינות כשקו חו פנויה ללוות עליה וכשלוה כל אחת ואחת לוח ביהרר דהא אילו לוח טאה אחת ואכלה ואכל גם הראשונה הואיל כשלוה ביהרר לוח יאסל חטין הכא נמי כשלוה. ביהרר לוח כל טאה וטאה שהרי זו עומדת: לויין. ככרות סתם בלא קניית דמים שלא תחמירו דקדק באיסור טאה בסאה כל קד: בני חבורה. הולכין בדרך או יושבין בבית אחת איש לסעודה עצמו: המקפידים הם על זה. שאין מוחלזין על דבר מועט ומקפידין להלוות זה את זה במדה במשקל ובמנין: עוברין. בשבחות ובימים טובים: משום לויין ופורעים דתנן במסכת שבת (דף קמת). ובכ"ז שלא יאמר לו הלוויני והתם מפרש טעמא שמה יכתוב: ואריך. ושפיר דמי דמתנה בעלמא הוא ולא רבית: אריך. טוב ודומה לו כספר עזרא (ד') וערות מלכא לא אריך לנח למחזי ופירושן גנות המלך לא יפה לנו לראות: להטעימן. שיערו כמה מטעור ומיכר הנותן ויבינו כמה עונשו גדול: מסך. להרגיל שיחמוד לכס השכר: מתני' נכש עמי. היום ואני אנכש עמד למחר: נכש. שרקל"ר בלע"ז: עזר. חסור: אבל לא יאמר לו נכש עמי היום ואעדור עמד לזמן פלוני. פעמים שאז קשה מזה ויש וכן אחר נטר ליה בשכר שממתין לו על שכר פעולתו עד אותו זמן הוא מקבל עליו מלככה שהיא קשה מזה: (כ"ט"ו)

תוספות הלוויני כור חטין ואני אתן לך לגורן אסור. דחיישינן שמא תתייקר אע"פ שאז אין רגיל להתייקר: ולית הלכתא כוותיה. ונראה דהשתא ק"ל כר' יצחק דאפילו שאין לו אלא טאה לוח הימנו כמה כורין דבריינתא דרבי חייא מסייע ליה ורבי"ן פ"י דביחא אין יכול להלוות אלא כמו שיש לו ובהו אחר זה דוקא שרי ומיהו בהא מודה רבי"ן דאפילו יתן לו ביחד ויאמר קני בזה אחר זה שרי דבדבר לח מסתמא שופך ביחד ושרי כמה טיפין ומיהו נראה דאין צריך לדקדק אלא לוקח הרבה בבת אחת לרבי יצחק דאותה טיפה יכול להיות כנגד כל טיפה וטיפה: בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה כו'. פ"י מתוך שמקפידין באין לידו כך דתנן בפרק אין צדון (ביצה כט. ושם) אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה פירוש שלא יכור לו שום מדה וקפידותן גורמת להם להזכיר כדי שיהא מבורר יפה מה שמתחייב להם וכן משקל תנן (שם כח.) אין משגיחין בכך מאזנים כל עיקר והם מתוך שמקפידין שוקלים במאזנים אי נמי אפי' ביד אסור להם לשקול כמו במאזנים לפי שמדקדיקים

הרבה אע"ג דשרי התם בטבח שאין אומן כשאינו מקפיד וכן אסור להם לומר מלא לי כלי זה אפילו בלא הזכרת מדה וכן משמע מתוך פירש"י במסכת שבת בפרק שואל (דף קמט. ושם) בני חבורה שמדקדקין זה על זה שאמר אחד לחבירו מנה שלקחת גדולה תן לי כמותה והוא שוקלה בידו: משום מנין. פ"ר"ח אה"ו אגוזים ושקדים ודומה להם ואמר לקחת עשרים אגוזים גם אני אקח עשרים או אמר בשעה שנוטלה המתן עד שאשקול הימנה ועד שאמדוד אורך הדגים והקישואים ואמנה הביצים והאגוזים והשקדים שאתה נוטל שאטול גם אני במשקלם ובמדתם ומנינם משמע שר"ל אע"ג דשרי לומר לחנווני הרגיל אצלו תן לי עשרים אגוזים זהו לפי שאין משמע שם שאתה שום קפידא על המנין אלא שמודיעו שכל כך הוא צריך אבל כשאמר לקחת כ' גם אני אטול כ' מראה שמדקדק ומקפיד על המנין והוא עובדא דחול כעין משא ומתן ואי נמי שרי בכי האי גוונא נעמיד כגון שאמר ליה המתן עד שאמנה לך האגוזים שאתה נוטל ואטול גם אני כמניינם וכן כעין זה במדה ובמשקל אסור ועוד מפרש בה"ג איסור מנין בענין אחר בהלכות י"ט הולך אדם אצל רועה הרגיל וכו' ברייתא בס"פ אין צדין (ביצה כט:). עד ואמר תן לי עשרים ביצים ועשרים אגוזים שכן דרך בעה"ב להיות מונה בתוך ביתו עשרה אפרסקין כ' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו סכום מנין רש"ב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח סכום מנין דכי הוה נקט מיניה שיתין והשתא נקט מיניה ארבעים לא לימא ליה מלי להו מאה ונראה דהטעם כיון שבא לדקדק בצמצום החשבון אסור שאין זה כדרך בעה"ב כי אין רגיל לדקדק בצמצום החשבונות כעין זה וחומרא גדולה היא ונראה דדוקא כשנותנין ק' אגוזים בפרוטה אז אסור דאי חשבון של ק' לא שייך לצמצום דמים אין נראה שיהא אסור וסכום מקח פ' בה"ג כי הוה נקט מיניה חמשה דנקי והשתא נקט מיניה בדנקי לא לימא ליה מלא לי בדינר ונראה שלא פ' כן בשביל שיהא מתור אם לקח הימנו שוה דינר ביחד לומר הרי יש דינר ולא יאסור אלא דוקא שמדקדק לצמצם במיליו הדינר דפשיטא דהא נמי אסור ומה שפ' כן בה"ג דשמא היה פשוט זה יותר לאסור שמזכיר סכום המקח שלוקח עכשיו ור"ח גרס במסכת ביצה סכום מקח במילתיה דת"ק סכום מנין במילתיה דרשב"א אבל בתוספתא כתוב כמו בה"ג אבל בספר שלנו כתוב סכום מידה במילתיה דת"ק סכום מקח במילתיה דרשב"א ואין נראה דלפי גרסא זו לא מצינו איסור מנין לא במשנה ולא בברייתא וא"כ מני"ל לשמואל איסור מנין דקאמר עוברין משום מנין דמשמע שאיסור ידוע לנו כמו מדה ומשקל: ולפי מורעין ב"י"ט. אסור לומר לחבירו לשון הלואה ומריעה אלא יש לו לומר לשון שאלה וחזרה והם אינם רוצים לומר כן דלשון שאלה משמע דהדר בעיניה ומחשב בלבו השואל שאם יזכור לשון שאלה שיוקח להחזיר מיד וי"מ דיי"ט לא קאי אלא אלון ומורעין אבל עובדים משום מדה ומשקל ומנין נקט לענין גדול ואי אפשר לומר כן דבפרק שואל (שבת דף קמט.) מיייתי לה התם לענין שבת: וכדברי הלל אף משום רבית. ודוקא במקפידים (אסרי ב"ה) [אסר הלל] כדאמרינן בני חבורה המקפידים אבל שאין מקפידים שרי אע"ג דבמתני' אירי בסתם בני אדם הם מקפידים ולא מחלי על מה שנתיקר ושוה יותר אלא משום שכן הלואה ורבין שרו אפי' במקפידין דמחלי על דבר מועט ונותנין שלא בתורת רבית ואפי' לא מחלי איכא למימר דטעמא דרבנן דשרי לפי שלא החמירו באיסור סאה בסאה כ"כ לאסור אפי' בכרות כדפי' בקונטרס לעיל ואין להקשות כיון דסתם בני אדם מקפידין אמאי נקט שמואל בני חבורה המקפידים ולא נקט בסתם בני אדם דנקט בני חבורה שרגילין ללוות זה מזה ואין זכרים לדקדק כל שעה ועושין ב"י"ט כמנהגם בחול וגם אין זכרים לעשות דמים על הככרות כל שעה כשלוים זה מזה לפי שרגילין תמיד ללוות זה מזה ואין יכולין ליהרר אע"פ שפ' לעיל דאפילו ביד אסור לשקול בשר בני חבורה המקפידים ובמסכת ביצה (דף כח.) שרי לטבח שאינו אומן התם לא הוי כסתם בני אדם החשובין כמקפידים דאין טבח מקפיד אצל הרגיל ליקח ממנו ואין לפרש דסתם בני אדם כאין מקפידין דמו ומתנין דאסור הלל נוקי דוקא במקפידים דהא אמרינן בפרק שואל (שבת דף קמח.) וכן אשה שואלת מחבירתה ככרות ובלבד שלא תאמר לה הלויני ופרכין בגמרא בשבת הוא דאסור הא בחול שפיר דמי לימא מתניתין דלא כהלל ומאי קושיא ההיא בסתם בני אדם דלא קפדי והלל לא אסר אלא דוקא במקפידין: מתנה בעלמא קא יהיבי אהדדי. נראה דוקא דבר מועט שיועד בלבו שהיה נותן לו בלאו הכי ואפילו מתנה מועטת דוקא בת"ח: (תוספות)

ב עה דף

כל ימי גריד אחד כל ימי רביעה אחת לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני אחרוש עמך ברביעה רבן גמליאל אומר יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת כיצד נתן עיניו ללוות הימנו והוא משלח לו ואומר בשביל שתלוני זו היא רבית מוקדמת לזה הימנו והחזיר לו את מעותיו והוא משלח לו ואומר בשביל מעותיך שהיו בטילות אצלי זו היא רבית מאוחרת ר"ש אומר יש רבית דברים לא יאמר לו דע כי בא איש פלוני ממוקם פלוני ואלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים והכמים ואומרים אף הסופר עוברים משום [\[ויקרא כה-לו\]](#) לא תתן ומשום [\[ויקרא כה-לו\]](#) אל תקח מתנתו ומשום [\[שמות כב-כד\]](#) לא תהיה לו כנושה

ומשום [\[שמות כב-כד\]](#) ולא תשימון עליו נשך ומשום [\[ויקרא יט-יד\]](#) ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה': **גמ'** תניא ר"ש בן יוחי אומר מנין לנושה בחבירו מנה ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום ת"ל [\[דברים כג-כ\]](#) נשך כל דבר אשר ישך אפילו דיבור אסור: ואלו עוברין: אמר אביי מלוה עובר בכולן לזה עובר משום [\[דברים כג-כ\]](#) לא תשיך לאחיך [\[דברים כג-כא\]](#) ולאחיך לא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב והעדים אין עוברין אלא משום לא תשימון עליו נשך תניא ר"ש אומר מלוי רבית יותר ממה שמרויחים מפסידים ולא עוד אלא שמשמימים משה רבינו חכם ותורתו אמת ואמרין אילו היה יודע משה רבינו שיהיה ריוח בדבר לא היה כותבו כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל לא תהיה לו כנושה ר' אמי ורבי אסי דאמרי תרוייהו כאילו דנו בשני דינין שנאמר [\[תהילים סו-יב\]](#) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ויש לקיש אמר גורם קלה לעצמו שנאמר [\[תהילים לא-יט\]](#) תאלמנה שפתי שקר הדיבורות על צדיק עתק אמרו ליה רבנן לרב אשי קא מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן שלח ליה בהדי פניא דמעלי שבתא לישדר לי מר עשרה זוזי דאתרמי לי קטינא דארעא למזבן שלח ליה ניתי מר סהדי ונכתב כתבא שלח ליה אפילו אנא נמי שלח ליה כל שכן מר דטריר בגירסיה משתלי וגורם קלה לעצמי תנו רבנן שלשה צועקין ואינן נענין ואלו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים והקונה אדון לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו קונה אדון לעצמו מאי היא איכא דאמרי תולה נכסיו בנכרי איכא דאמרי דביש ליה בהא מתא ולא אזיל למתא אחרייתא:

רש"י כל ימי גריד אחד. הם ולא דקדקו בדבר לחוש שמא יוס אחד יהא ארוך מחבירו או קשה מחבירו אלא מתור לומר לו עמך עמי היום הזה של גריד ואעזור עמך ביום פלוני של גריד. גריד. לשון יובש שהארץ יבשה ואין גשמים יורדין: וכל ימי רביעה. חשבוין כאלה: אבל לא יאמר לו חרוש עמי ואני אחרוש עמך כרביעה. שימי רביעה קשין למלאכה בשדות: על לא תתן לו. את כספך לא תתן לו בנשך עוברין על כל התן ועל כל תקח כו'. כל חד וחד מאי דשיך ביה כדמפרש בגמרא: גמ' מלוה עובר בכולן. בכל הני דהשיב בתנאי דהוא נותן בנשך בשעת הלואה והוא לוקח בשעת פירעונו והוא לו כנושה כשהובעו ודוחקו והוא שם עליו נשך בשעת פיסוק התנאי ונותן מכשול לפני הלוה להעבירו על לא תשיך לאחיך שהיא אזהרה ללוה: מפסידין. כדאמר בפירקין (דף עא.) מתמוטטין לעולם: משה חכם. ליטנא מעליא נקט: לא תהיה לו כנושה. לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה ויבוס: לכאשנו. לשון נושה כדמתרגמין כרש"א הרי לנו באים באש ובמים: עובר משום לפני עור. שעולה על רוחו של לזה לכפור: קלה. כשהובעו זה סופר הכל מקללין אותו ואומריין שהוא דובר על כזיוע עתה: ומשחלי. ישכח הלוואתי ואגרוס קלה לעצמי: לועקין. ב"ד של מטה: ואינן נענין. שהרי הם גרמו לעצמן: קונה אדון לעצמו. מפרש לקמן: תולה מעותיו בנכרי. אומר מעות שאני משתמש בהן של פלוני נכרי הם שלח להשיבע עמנו ופעמים שהנכרי שומע ומעמיד עדים והובעו כדכתיב: (רש"י)

תוספות ערב ועדים אין עוברין אלא משום בל תשימון. זימנין דעברי נמי אלפני עור לא תתן מכשול כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים אבל לא תשימון פסיקא ליה אבל לפני עור זימנין דלא עברי כגון שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי דמושיט כוס של יין לזינר לא עבר אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא שלא היה שותהו אם לא היה

פרק שישי - השוכר את האומנין

מתני' השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומות שוכר את החמר ואת הקדר להביא פרייפרין וחלילין לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם שוכר עליהן או מטען השוכר את האומנין וחזרו בהן ידם על התחתונה

רש"י מתני' השוכר את האומנין והטעו זה את זה. מפרש בגמרא: שוכר את החמר או את הקדר להביא פרייפרין וחלילין. קדר. בעל קרון. פרייפרין. ע"ס משפ"ס ונא"ס לעשות לו פרייפרין: חלילין לכלה. לשמח חתן וכלה: או למת. לקונן: משרה. רוי"ט מ"ס שזרין בהן קנבוס ופשתן כשהן בגבעולין: מקום שאין אדם. שאינו מוצא פועלין לשכור והפשתן אבד והוא סמך עליהן: שוכר עליהם. בני אדם ביוקר ועליהם לשלם: או מטען. מפרש בגמרא: השוכר את האומנין. לעשות מלאכה בקבלנות בכך וכך: וחזרו בהן. לאחר שעשו מקלה: ידם על התחתונה. אם הוקרו פועלים ואינו מוצא מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד לעשות מעכב משכר ממה שעשו כל מה שיצטרך להוציא עד שהגמר מלאכתו בשכר שפסק עם אלו והוא פועלים ואינו מוצא מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד לעשות מעכב משכר ממה שעשו להם האי שכן ואין יכולים לומר לו הרי פועלים אחרים תחתיו לגמור מלאכתך ותן לנו כל שכרינו חוץ ממה שנטלו אלו: (רש"י)

תוספות מתני' השוכר את האומנין. משמע ליה בין בשכיר יום בין בקבלנות אבל בפרקין דבתר הכי (דף פג.) נקט פועלים משום דפועלים לא משמע אלא שכירי יום דבהכי מיירי כדאמר התם בזמן שאמרו להשכים ולהעריב ורב נמי דקאמר (לקמן עז.) פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום דוקא בשכיר יום איירי ולא בקבלן כדמוכח בשמעתין ולכן נקט פועל ולא אומן וא"ת דתניא לקמן בשמעתין (שם) השוכר את הפועל ובחצי היום שמע שמת לו מת או אחותו חמה אם שכיר הוא כו' ואם קבלן הוא כו' כיון דבריייתא מיירי בין בשכיר בין בקבלן אמאי נקט פועל ה"ל למינקט אומן דמשמע תרווייהו וי"ל דה"ק אם שכיר הוא כדאמר השוכר את הפועל נותן לו שכרו ואם קבלן הוא כך דינו ומשום דבעי למתני ובחצי היום לא שייך למתני אלא בשכיר יום: את הקדר. בשני רישין והוא בעל קרון ולספרים דגרסי קדר י"ל דלהכי נקט קדר לפי שקדרים רגילין להיות להם קד. ונות: פרייפרין. דבר האבוד חשיב לה שעתה זמנו הוא לעשות: (תוספות)

א - עו דף

אם בעל הבית חוזר בו ידו על התחתונה כל המשנה ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה: **גמ'** חזרו זה בזה לא קתני אלא הטעו זה את זה דאטעו פועלים אהדדי היכי דמי דאמר ליה בעל הבית זיל אוגר לי פועלים ואזיל איהו ואטעיניהו היכי דמי אי דאמר ליה בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלתא תרעומת מאי עבידתיה סבור וקביל אי דאמר ליה בעל הבית בתלתא ואזיל איהו אמר להו בארבעה ה"ד אי דאמר להו שכרם עלי נתיב להו מזדיה דתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שהנהו לא צריכא דאמר להו שכרם על בעל הבית ולחזי פועלים היכי מיתגרי לא צריכא דאיכא דמגר בארבעה ואיכא דמתגר בתלתא דאמרו ליה אי לאו דאמרת לן בארבעה טרחינן ומתגרינן בארבעה איבעית אימא הכא בבעל הבית עסקינן דאמרו ליה אי לאו דאמרת לן בארבעה טרחינן ועבדינן לך עבידתא שפירתא וליחזי עבידתייהו בריפקא ריפקא נמי מיידע ידע דמלי מיא ולא ידע איבעית אימא דאמרי ליה כיון דאמרת לן בארבעה טרחינן ועבדינן לך עבידתא שפירתא וליחזי עבידתייהו בריפקא ריפקא נמי מיידע ידע דמלי מיא ולא ידע איבעית אימא לעולם דאמר ליה בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלתא ודקאמרת סבור וקביל דאמרי ליה לית לך [משלי ג-כז] אל תמנע טוב מבעליו פשיטא אי אמר ליה בעל הבית בתלתא ואזיל איהו א"ל בארבעה ואמרי ליה כמו שאמר בעל הבית דעתייהו אעילויה אלא אי א"ל בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלתא ואמרי כמה שאמר בעל הבית מאי אדיבורא דידיה קא סמכי דאמרי ליה מהימנת לן דהכי אמר בעל הבית או דילמא אדיבורא דבעל הבית קא סמכי ת"ש הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הילך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב אפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת שמעת מינה אדיבורא דידיה קא סמך דאי סלקא דעתך דאדיבורא דידיה קא סמך מבי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש אמר רב אשי

רש"י ואם בעל הבית חוזר בו ידו על התחתונה. יתן להם לפי מה שעשו ואם הוצלה מלאכת פועלים על כרחו יתן להם כמה שפסק חוץ ממה שצריך להוצאות בהשקמתה: כל המשנה ידו על התחתונה. כגון נתן זמר לזבוע לזבוע אדום וזבוע שחור אם השבח יותר על הילואה. אין נותן לו שכרו משלם אלא דמי יולאת ע"ס וסממנים ואם יולאת יחזרה על השבח נותן לו את השבח: וכל החוזר בו. בגמרא מפרש לחזיו מאי: גמ' חזרו בהן לך קתני. דניחוי האי הטעו הם את בעל הבית או בעל הבית ארתון דא"כ הוה ליה למיתני לן חזרה: דאטעו פועלים אהדדי. אחד מן הפועלים הטעה את חבירו: בארבעה חזרי. ליומא: אמר להו חיהו. בתלתא: סבור וקבול. ומאי תרעומתן: ואמר להו בארבעה. ולערב לך נתן כע"ב א"ל א"ל ג' היכי דמי. דתרעומת יהיה לך ולך יותבי: וליחזי פועלים היכי מתגרי. חי מתגרי בארבעה. על כרחיה דע"ב יתקוב ארבעה דהא קתני נוטל מבעל הבית מה שהנהו ארתו וזע"פ שלח ארתו וזע"פ שלח ארתו והרי ההנה ארתו בכך וחי מתגרי בשלש מאי תרעומת ארתו: הוה טרחינן. לכתך אדם דוקוק לפועלים שישכור בארבעה: אי בעית אימא בבעל הבית עסקינן. פועל שיש לו לעצמו קדוה שהן שלו ואינו נשכר למלאכה אחרים אם לך ביותר על דמי שכירות והיינו תרעומת דמי לך לא דאמרת לי בדי' לך הייתי מזולת בעממי: לעולם בפועלים. הרגילים למלאכה אחרים: בריפקא. שחפרו חרין סביבות קדה ואין מלאכתן ניכרת כגון דמלו מיא כדמסויס ואזיל אל תמנע טוב מבעליו. פסוק הוא במשלי: דעתייהו אעילויה. אע"פ שאמרו לו הרי לנו נשכרים כדבר בעל הבית לך לפחות

מקבלתו של זה אמרו אלף להוסיף וכך אמרו מהימנת כן דהכי אמר בעל הבית וכיון שבעל הבית פוחד אי אמר להן האי שצרכם עלי יתן משלו ואי אמר שצרכם על בעל הבית יש להם תרעומת עליו: אלף. הא מביעלן כן אמר ליה בעל הבית כדברעיה והוא אמר להו תלתא אמרו ליה הכי חנו שקברים כמו שאמר בעל הבית מאוי: אדיווריה דפעול סמכי. והכי אמרו ליה מהימנת כן דהכי אמר בעל הבית ולית להו תלתא ותרעומת דלל תמנע טוב: או דלמא. לכו לדייהי המינורו אלף הכי אמרו חכמי דברי בעל הבית נכד וכל סבור וקטול ופקדי ל: ה"ג הכא לי גיטי ושאףד אמרה התקבל לי גיטי. האשה שאמרה ללמד להם תמנע את בעלי אמרו לו קשילי לי את גיטי בידך ותיעשה שלוחו של בעלי לגרשני כשאניע גט לידך קשילי להולכה על הבעל לעשות והאשה מתגרשת כשאניע גט לידך קשילי להקבל על האשה לעשות שיהא הוא שזוחה וכמותה ותתגרש משאניע גט לידך קשילי להולכה ולית להו תלתא ותתגרש מתגרשת. אלמא אדיובורא דידהי קא סמיך והכי ה"ל ממינת לי דכך אמרה וכל עשאו קשילי להולכה הלכך און כפון שלוחות ואון עליה לעשות קשילי להולכה והכי ה"ל אמרה לו וכל התקבל והבעל נתנו וכל בתורת קשילי קבלה ושלוחות זה אינו ציד הבעל לעשות: דלי סלקא דעתך אדיובורא דידהי סמיך. ולא לדבריו האמון אלף היכך כמה שאמרה היא קאמר ליה אם כן עשאו קשילי להולכה וזו צידו הוא וכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש: (ר"ט")

תוספות ואולי איהו אמר להו בארבעה דעתיהו אעילווי. והא דאמרו ליה כמו שאמר בעה"ב היינו מהימנת לן דהכי אמר בעה"ב אי נמי משום דאי אמר בעל הבית טפי מארבעה שיהא להם כמו שאמר בעל הבית והיינו דמבעיא ליה בטר הכי אי אמרינן מהימנת לן דהכי אמר בעה"ב אי משום דדעתיה אעילווי: דעתיהו אעילווי. באמר להו שצרכם עלי איירי דאי אמר להו שצרכם על בעל הבית מאי נפקא מינה אי דעתיהו אעילווי דבעה"ב לא ישלם להם אלא מה שהתנה. ר"י וכן רבינו חננאל: (לעיל) השוכר את האומנין. וחזרו בהם ידם על התחנותה. שאם קבלו קמה לקצור בשני שלעים וקצרו חציה והוקרו ושוה מה שעתיד לעשות שלע וחזרו מועלים לא יתן להם רק חצי שלע לפי שיצטרך לתת שלע וחצי לקצור חציה השני והיינו כר' דוסא ואם בעה"ב חוזר בו ידו על התחנותה פירש בקונטרס אם הוזלו מועלין ואין שוה החצי אלא שקל וחזר בו בעה"ב יתן להם שלע וחצי לפי שבחצי השלע ימצא שיגמרו קצירו ולא רצה לפרש דידו על התחנותה כשהוקרו מועלין ויתן להם שלע וחצי על חצי שעשו כמו שוה עכשיו שאין זה סברא כי למה יתן להם בעה"ב יותר ממה שהתנה עמהם כיון שאין מפסידין בחזרת בעה"ב ואדרבה יתרו מרויחים שעתה ימצאו שינתו להם שלע וחצי לקצור חצי קמה והוא לא היה נותן להם כ"א שלע וא"ת דאמר לקמן (דף עז.). אמר מר או יגמרו מלאכתם ויטלו ב' שלעים פשיטא לא צריכא דול עבידתא ואימר בעה"ב ופייסוהו מועלים והשתא למה חוזר בעה"ב בזה בשביל שהזל המלאכה מה מרויח בחזרה הלא צריך ליתן להם שלע וחצי על מה שעשו ומועלים נמי למה פייסו כיון שאין מפסידים כלום וי"ל דבעה"ב חוזר מחמת שנהא שהיתה קטטה ביניהם ומועלים פייסו שלא יצטרכו לחפש ולמצוא מקום להשתכר: דאי ס"ד אדיובורא דידהי סמיך כי מטי גיטא לידה מיהא תתגרש. דאי אמרינן דגבי מועלים דעתיה אעילווי דבעה"ב ה"ל למימר דדעתיה דבעל אעילוויא דידהי דאמרה הבא לי גיטא אע"ג דהאי דקאמר שלח התקבל לי גיטי הוי עילוויא טפי לבעל שמתגרשת יותר במהרה אם היתה האשה אומרת כן מכל מקום השתא שאמרה האשה הבא הוי טפי וכות הבעל אי סמיך אמאי דקאמר שמתגרש מיהא כשיגיע גט לידה וכיון דלא מיגרשא אלמא לאו דעתיה דבעל אעילוויא דידהי ה"ל נבי מועלין לית לן למימר דדעתיה אעילוויא דבעה"ב אבל אין לפרש דעילוויא דבעל הוי מה שאינה מתגרשת במהרה דהא עדיף ליה ממתגרשת לאלתר כי עכשיו יהיה בידו עדיין זה לקיים אם לגרש והשתא פשיטא ליה דבסמוך לא יתיישב דקאמר בשלמא אי איתמר איפכא כו' מששהגיע גט לידו מגורשת דאדיובורא דידהי קא סמיך ולפי זה היינו אגרעות' דידהי שמתגרשת מהרה ופשיטא דכ"ש דאעילוויא דבעה"ב יש לסמוך וא"כ סותר פשיטא דלעיל דהוי פשיטא ליה דדעתיה אעילוויא דקאמר שלח ולא אנדיותא

אנדיותא דבעה"ב והכא סמיך בעל אנדיותא דידהי: (תוספות)

ב עו דף

הכי השתא בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה ואמר ר'נ' אמר רבה בר אבוא אמר רב משיגיע גט לידו מגורשת אלמא דאדיובורא דידהי קא סמיך אי נמי משהגיע גט לידה מגורשת אלמא דאדיובורא דידהי קא סמיך אלא התם משום דעקר שלח לשליחותי לגמרי דא"ל שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא איבעית אימא האי תנא חזרו נמי הטעו קרי ליה דתניא השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית או בעל הבית הטעה אותן אין להם זה על זה אלא תרעומת במה דברים אמורים שלא הלכו אבל הלכו חמורים ולא מצאו תבואה מועלין ומצאו שדה כשיאה לחה נותן להן שכן משלם אבל אינו דומה הבא טעון לבא ריקן עושה מלאכה ליושב ובטל בד"א שלא התחילו במלאכה אבל התחילו במלאכה שמיין להן מה שעשו כיצד קבלו קמה לקצור בשני שלעים קצרו חציה והניחו חציה בגד לארוג בשני שלעים ארוג חציו והניחו חציו שמיין להן את מה שעשו היה יפה ששה דינרים נותן להן שלע או יגמרו מלאכתן ויטלו שני שלעים ואם שלע נותן להם שלע ר' דוסא אומר שמיין להן מה שעתיד להעשות היה יפה ששה דינרים נותן להם שקל או יגמרו מלאכתן ויטלו שני שלעים ואם שלע נותן להם שלע במה דברים אמורים בדבר שאין אבוד אבל בדבר האבוד שוכר עליהן או מטען כיצד מטען אומר להן שלע קצצתי לכם באו וטלו שתיים ועד כמה שוכר עליהן עד ארבעים וחמשים זוז במה דברים אמורים בזמן שאין שם מועלים לשכור אבל יש שם מועלים לשכור ואמר צא ושכור מאלו אין לו עליהן אלא תרעומת תני תנא קמיה דרב נותן להם שוכרן משלם אמר ליה חביבי אמר אילו אנא הואי לא הוה יחיבנא להן אלא כפועל בטל ואת אמרת נותן להם שוכרן משלם והא עלה קתני אינו דומה הבא טעון להבא ריקן עושה מלאכה ליושב ובטל לא שיימוה קמיה איכא דאמר ר' חיימה קמיה והכי קאמר חביבי אמר אי הואי אנא לא הוה יחיבנא ליה כלל ואת אמרת כפועל בטל אלא קשיא דהך לא קשיא הא דסיירא לארעיה מדאורתא הא דלא סיירא לארעיה מאורתא כי הא דאמר רבא האי מאן דאגר אגריי לרפקא ואתא מטרא ומלייה מיהא אי סיירא לארעיה מאורתא

ר"ט"ז הכי השהא בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ושאףד אמרה הבא לי גיטי ואמר רב נחמן וכו'. כלומר ועלה שמעת לרב נחמן דלמך מגורשת היה לך ללמוד לפי דבריו שיאמר בהענת הגט לידו או לידה לדיהו גירושין או אדיובורא דידהי סמיך או אדיובורא דידהי סמיך כיצד אמר רב נחמן אם משאניע גט לידו קשילי מגורשת יש ללמוד דאדיובורא דידהי סמיך ולא כו' האמון ונתרצה למסרו לו בתורת קשילי להולכה והבעל עכשיו גירש ואי הוה אמר רב נחמן עלה כשאניע גט לידה מגורשת וכל קבלה קשילי יש ללמוד דאדיובורא דידהי סמיך ומהימנת לי דהכי אמרה קאמר ליה ועשאו קשילי להולכה והשליח נתרצה להיעקר מתורת שלוחות של אשה להקבלה ונעשה קשילי לבעל לגרש והרי עשה שלוחותו והגיעה לידה: אלף ההם. דשמעת ליה דלמך אינה מגורשת. און לך ללמוד מדכך נחמן דאדיובורא דידהי סמיך ואון כפון שלוחות קבלה דא"ל אמרינן דאדיובורא דידהי סמיך דלף הבעל עשאו קשילי להולכה כדברי האשה און כפון שלוחות שהרי קשילי לה לנתרצה דהא עקר ליה לשליחותיה לגמרי דאמר ליה קשילי להקבלה איפשי להעשות שלח אטרח לגביע לידה אכל קשילי להולכה לטרוח ולהגיע לידה אי אפשי להעשות הלכך אפילו נמלך והגיעו אלףה און זה קשילי שניתן לגירושין שקשקבלו לה קבלו על מנת כן ואי קשיא הא אמרינן גביה איפכא היכא דהיא אמרה התקבל והוא אמר לבעל קשילי אמרה הבא והוא אמר היכך כמה שאמרה דלי הוה אמר עלה משאניע גט לידו מגורשת הוה שמענו דאדיובורא דידהי סמיך ומסרו לו על מנת קבלה ולא קשיא כן הא קשילי עקר לשליחותיה ולא נתרצה הוה בשליחות קבלה איכא למימר דלי הוה אמר רב נחמן הכי הוה קמ"ל דהאי לאו עקידיה הוה דהא מתרצה להיות קשילי להולכה כל שכן דמתרצה בשליחות קבלה שהקבלה ככלל הולכה לענין הטורה: ואי בעית אימא כו'. אשנינא דריש פירקא קאין: הטעו קרי ליה. וזה את זה דקתני במתני' בפועלים ובעל הבית נמי קאמר וכל דבאטעו פועלים אהדי: דתניא. דגבי פועלים ובעל הבית נמי קרי להו הטעו: און להן זה על זה אלף תרעומת. דלמך להן תשכירו עכשם לחאריס

ואינה נמי אמרו ליה כי הדרי בהו לא וקבור אחריים ומיהו תרעומת איכא קיהו קריכיס לחזר זה אחר פועלים וזה אחר שוכרים ותביעת ממון לזכא דהא דברים בעלמא נינהו: ד"א. דלחין להם עליו ממון אם חוזר הוא: בשלל הלו. למקום המלאכה ובקבר אמר להו חוזרני ביי: אבל אם הלו. אלל המלאכה כגון אם חמרים הו ששכרו להביא לו תבואה ממקום אחר והלוכל וכל מלאו או אם פועלים הם ששכרו לעזור שדה והלוכל ומלאו שדה שהיא לכה צמיס ואינה ראויה לעידו: נותן להם שכרם. קל כל היום משלם כפי הרכיו להם וכדמפרש ואזיל: אבל אינו דומה הבא טעון להבא ריחם. ואומרים את החמרים כמה חרם רואה לפחות משכרו קל אוחה הדרכ לזכא ריקם מבלב טעון: עושה מלאכה ליושב ובטל. ואומרים את הפועלים כמה חרם רואה לטוב שכרו פחות ולשכב בטל מלעזור כל היום ולטוב כך וכך: ד"א קלל התחילו במלאכה. ארישא קחי ועד השתא פריש מידי דשכיחות והשתא פריש מידי דקבלנות: ד"א. דהיכא דחזרו בהו או הוא חזר און להם אלל תרעומת בזמן קלל התחילו במלאכה: אבל התחילו במלאכה. יק דין אחר ביניהם מהו הדיון שמיין להם מה שעשו לפי התנאי ויקבלו כפי השבון שעשו: ארגו חליה. ומניע לכפרן סלע לפי תנאים: היה ופה ו' דינרים. שאם היה בל לשכור שכיר לחזיה אינו מואל בפחות משקה דינרים ומלאו נפסד בעל הבית כמה שעחיד להעשות אפי"ה און הולכין אחר העחיד להעשות אלל שמיין להו את מה שעשו לפי השבון תנאו ונותן להם סלע דלית ליה להאי תנא הא דתנן במתניתין כל החוזר בו ידו על התחונה: ואם סלע. ואם אין ופה אלל סלע דנמלאון פועליו לעשות חזיה השני בסלע: נותן להו. כמה שעשו סלע ולקמן (דף עז.) פריך פשיטא: שמיין להו העחיד להעשות. רבי דוסא סבירא ליה כתנא דידן דלמר החוזר בו ידו על התחונה ויעכב שכר מה שעשו כדי לשכור פועלים ולגמור כפי תנאי הראשון: היה ופה. העחיד להעשות ו' דינרים: נותן להו שקל. כדי שהתא נגמרה בשני סלעים: ואם סלע נותן להם סלע. לקמן פריך פשיטא: ד"א. דלחין החוזר נפסד אלל לפי השבון לר' דוסא ולרבנן מקבלין כמה שעשו: בדברי שאינו אבוד. ואפי"ג דלחין פועלים מניין עבשו כדמוקי ליה בסופא שאינו מואל לשכור ימתין עד שימלא הואיל ודבר שאינו אבוד הוא: אבל בדברי שהו אבוד. אם ימתין ואינו מואל לשכור בכדי שכר פועלים אפי"ה לפי שוקר נתייקרו: שוכר. פועלים אחריים עביוהו ביותר מכדי שכרו: או מטען. לאלו: כמה דברים אמורים. דשוכר עביוהו בשאינו מואל לשכור: תני תנא. בההיא דלעיל הלו חמרים וכל מלאו כו': חגיגי אמר. דודי ר' חייא: אי אנא הואי. אי אני השוכר לך הוא והבינא כו': והא עבלה קתני. נמי דכפועל בטל הוא דשקה: לך סיימוה קמיה. לך סיימו סוף הברייתא לפניו: לך הוא והבינא כלל. למזליהו גרס ואינהו גרס ואינהו נמי הוא לך לשוקי אדעתיהו קלל ימלאו שדה לכה: הא דסיירא לארעא מאורחא. והולכי הפועלים לשם ורואה וכל הבינו שהיא לכה או שירדו גשמים בלילה לית להו כלל דהא חזו אינהו גופיהו ועל מנת כן נשכרו לו והרי לך יכולין ולא היה להו לילך בבקרא: לך סיימוה מאורחא. עליו היה לתת לב לדבר ולהודיעם את המלאו שדה לכה לך אתן לךם כלום והיו לך כפועל בטל: (רש"י)

תוספות אין להם זה על זה אלא תרעומת. קשה לר"י דהא קי"ל כו"מ דדאין דינא דגרמי בהגוזל קמא (ב"ק דף ק. א.) א"כ אמאי לא יתן להם כפועל בטל כיון שעל ידו נתבטלו אותו היום וי"ל דמיירי שכשחוזר בו עוד ימצאו להשתכר ומכל מקום יש עליו תרעומת שעתה לא ימצאו אלא ע"י טורח ובי מפליג בסמוך בין לא הלכו החמרים להלכו ומצאו שדה לכה הוה מצי לפלוגי אף בלא הלכו כלל בין יכולין עוד להשתכר בין חוזר בו אחר שלא מצאו עוד להשתכר אלא אורחא דמילתא נקט דבהלכו לא שכיח שימצאו עוד להשתכר ואם לא הלכו מסתמא כשבא לחזור חוזר מיד בעוד שימצא להשתכר: (תוספות)

דף עז

פסידא דפועלים לא סיירא לארעיה מאורתא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל ואמר רבא האי מאן דאוגיר אוגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דפועלים אתא נהרא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל ואמר רבא האי מאן דאוגיר אוגורי לדוולא ופסק נהרא בפלגא דיומא אי לא עביד דפסיק פסידא דפועלים עביד דפסיק אי בני מתא פסידא דפועלים לאו בני מתא פסידא דבעל הבית ואמר רבא האי מאן דאגר אוגורי לעבידתא ושלים עבידתא בפלגא דיומא אי אית ליה עבידתא דינחא מינה יהיב להו א"ג דכותה מפקד להו דקשה מינה לא מפקד להו ונותן להם שכרן משלם אמאי וליתבי להו כפועל בטל כי קאמר רבא באכלושי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי אמר מר שמיין להם את מה שעשו כיצד היה יפה ששה דינרים נותן להם סלע קא סברי רבנן יד פועל על העליונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא לא צריכא דאייקר עבידתא ואימרו פועלים ואזל בעל הבית ופייסינהו מהו דתימא מצו אמרי ליה כי מפיסינן אדעתא דטפת לן אאגרא קמ"ל דאמר להו אדעתא דטרחנא לכו באכילה ושתיה: סלע נותן להם סלע: פשיטא לא צריכא דזל עבידתא מעיקרא ואגרינהו בטפי זוזא ולסוף אייקר עבידתא וקם בטפי זוזא מהו דתימא אמרי ליה טפי זוזא אמרת לן טפי זוזא הב לן קמ"ל דאמר להו כי אמרי לכו טפי זוזא דלא הוה קים לכו השתא קים לכו: רבי דוסא אומר שמיין להו את מה שעתידי להיעשות היה יפה ששה דינרים נותן להם שקל: קסברי יד פועל על התחונה: או יגמרו מלאכתן ויטלו שני סלעים: פשיטא לא צריכא דזל עבידתא ואימר בעל הבית ואזל פועלים ופייסוהו מהו דתימא מצו אמר להו אדעתא דבצירתו לי מאגריי קמ"ל דאמרי ליה אדעתא דעבידן לך עבידתא שפירתא: סלע נותן להם סלע: פשיטא א"ר הונא בריה דרב נתן לא צריכא דאזילו אינהו גביה זוזא מעיקרא ולסוף זל עבידתא מהו דתימא בציר זוזא אמריתו לי בציר זוזא והבינא לכו קמ"ל דאמרי ליה כי אמרנא לך בבציר זוזא דלא הוה קים לך השתא קים לך אמר רב הלכה כר' דוסא ומי אמר רב הכי והאמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום וכי תימא שאני ליה לרבי דוסא בין שכירות לקבלנות ומי שאני ליה והתניא השוכר את הפועל ולחצי היום שמע שמת לו מת או שאחזתו חמה אם שכיר הוא

רש"י פסידא דפועלים. גשמים שירדו הפסד פועלים הוא דלא יהיב להו מידי דלמר להו מזליכו גרס: לך סיימא מאורתא פסידא דבעל הבית. דלמרי ליה מי יומר לדעתא דהוא רעא אגרת: לדוולא. להשקות שדות: ואתא מטרא. והשקה אותה ואינה קריכה לדוולא: אתא נהרא. גדל הנהר ועלה ונכנס במחילין העשויין בשדה ומהן היא שותה ואינה קריכה לדוולא: פסידא דבעל הבית. דפועלים אינם יודעין במנהג שדה שהיא נהר עולה להשקותו אך הוא היה יודע: ופסיק נהרא. שממנו משקין: אכלושי דמחוזא. במחוזא שהוא עירו של רבא היו בני חרם הרגילים לשאת משאות תמיד וכשישבין בטלים קשה להו: יד פועל על העליונה. ואפילו הוא חוזר בו דיכול לחזור בו כדכתיב (ויקרא כה) כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים ומהכא ליהו כה בפ"ק דקדושין (דף כב): פשיטא. דכי גמרי שני סלעים הוא דשקלי: דאייקר עבידתא. הוקרו פועלים: ואימרו. לשון הפרש ונזר חוזר ומתרחק מן הדבר ובלשון המקרא דומה לו כעת במזמור תמריא (איוב לט): פייסינהו. הרבה תחנונים: מהו דתימא. כיון דיד פועל על העליונה: פשיטא. דלם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע אלל מה יתן לך לריכא דזל עבידתא מעיקרא. כששכרן היו פועליו בזו: ואגרינהו בטפי זוזא. ואלו לך רכו להשתכר כשאר פועלים והוסוף להם זוז כשפסק להו סלע על חזיה לך היה ראויה אלל לסלע חסד דינא: והשתא אייקר עבידתא. וקם בטפי זוזא חזא ששאר פועלים יטלו עליו סלע: מהו דתימא. הואיל ולרבנן יד פועל על העליונה מצי אמרי ליה כו': לך קים לכו. לך הייחס יודעים שהיו ראויה לטובל סלע ואני בכך היה אפשי לשכור וראויה בדעתם שלל תהרצו בפחות מסלע ואמרתו להוסוף זוז על שכר פעולה כדי לטובל סלע להשלים לזנכס: השתא דקיים לכו. שהכל נוטלין סלע כרזנכס על זאת לך התניתי להוסוף: מהו דתימא. הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחונה טעמיה משום דהפיס בעל הבית הוא והשתא כי פייסוהו פועליו מצי אמר להו רכו: סלע נותן להם סלע. ואם העחיד להעשות יכול הוא לגמרו בשכירות סלע נותן להם כמה שעשו סלע: לך לריכא דזל עבידתא השתא. לך יגמרו בסלע

אבל בשעת התנאי היה חלילה ראו יותר מסלע והן נשפסקו על כולה ב' שלעים דחוקים היו ואחילו גביה: מהו דחימא. האויל וזכרי דוסף יד פועל על התחונה נימא לכו בזכיר זוזא אמריתו לי בזכיר זוזא שקורו והרי הכל עושם חליה בסלע עטו חסם כמה שעשיתם סלע חסר זוז: קמ"ל. דלמרי ליה כי אמריתו לך אדעתא דלך קיס לך לעשות בסלע וראיתו שחי אפסק נהרתינו חטו לסלע דהוא פחות מכלי פסק פעולה: הנהא דקיס לך. אי אפשינו פחות מיכן שהרי בסלע נהרתי: שכירות. שכי יוס: שאני ליה בין שכירות לקבלות. גבי שכירות איהא להאי טעמא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים אבל בקבלות און זה עבד חלף לעלמו ורבי דוסף נהרתי מיירי דקתני קיבלו קמה לקטרו ורכב בשכיר יוס: (כ"ט)

תוספות דאגר אגורי לדוולא ואתא מטרא פסידא דמועלים. משמע הכא דהלכה כרבה דליכא מאן דפליג ותימה דאמר במי שאחזו (גיטין דף ע"ד: ושם ד"ה רבה) ההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלתא ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעה ושקול תלתא לסוף אתי מטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא אצטריך ומפרש טעמא דרבה משום דמשימא רחימי עליה ומוכח התם דהלכה כרבה וי"ל דדוקא באריס שיריד לקרקע באריסות נותן לו השליש אפילו אתי מיטרא מספק דמא לא אתי כמו שאר אריסי דשקלי ריבעא אפי' אתי מיטרא לא יצטרך לדלות תלתא אבל הכא דמועלים שאינם אריסין אלא נותן להם שכירות על המלאכה אפי' התחילו במלאכה אין להם ליטול אלא לפי מה שעשו כיון דלא נחתי לארעא להיות בחזקת אריסין: ואתא מיטרא בעילה פסידא דמועלים. לספרים דגרסי בליילא צ"ל דמיירי בסיירא לארעיה דבלא סייר לא היו פסידא דמועלים כדאמר רבא בההוא דלעיל ואצטריך הך דהכא לאשמועינן דבאתי נהרא פסידא דבעה"ב דאע"ג דסיירי לארעא דלעיל בההיא דריפקא לא שייך לאשמועינן באתא נהרא דאין רגילות על ידי גידול נהר דתיתמלי ארעא מיא שלא תהא ראויה לריפקא בשביל כך ומההוא דדוולא דהכא אפילו הוה מפליג בין סיירא ללא סיירא לא הוה שמעינן מינה ההיא דריפקא דה"א דגבי ריפקא אפילו סיירא לא הוה פסידא דמועלים דלא היה להם לידע דתיתמלי מיא כ"כ ע"י מיטרא שלא יוכלו לרמוק בה אבל הוה מכיר קרקעו שהמטר מונעה מריפקא ולא היה לו בבקר להוליכן שם ועי"ל דהכא גבי דוולא אפי' לא סיירא הוה פסידא דמועלים ולהכי לא מפליג בה בין סיירא ללא סיירא דהתם אי לא סיירא לא הוה פסידא דמועלים לפי שהפועלים אין להם לידע שהמטר ימנע קרקעו מריפקא אבל בדוולא רוב השדות מתמלאות בהם יאריים על ידי המטר ולא היה לו לירא יותר מפועלים ולא פשע כמה שהולכים שם: ופסק נהרא בפלגא דיומא. הכא נקט פלגא דיומא משום דבפלגא דיומא עביד דפסיק טפי על ידי שדולין ממנו להשקות השדות: עביד דפסיק פסידא דבעה"ב. גבי ואתא נהרא דלעיל לא מפליג בין רגיל למיתי ללא רגיל דסתמא עביד למיתי שלכך יש בו חריצין להוליך המים בכל השדה ולא מפליג בין בני ההוא מתא לבני מתא אחריתי דאפילו איתנהו בההוא מתא הוה פסידא דבעה"ב דאין להם לידע עיני שדהו אם בו מהנהר לתוכה אבל אם פסק הנהר יודעין בני כל העיר: יד פועל על העלוה. כלומר אינה על התחונה כדקאמר רבי דוסא שפוחת להם מה (תוספות) שצריך לשכור מועלין ביוקר:

ב ע ד

נותן לו שכרו אם קבלן הוא נותן לו קבלנותו מני אילימא רבנן מאי איריא שמע שמת לו מת או שאחזתו חמה דאניס כי לא אניס נמי הא אמרו רבנן יד פועל על העלוה אלא לאו ר' דוסא היא וש"מ לא שאני ליה לרבי דוסא בין שכירות לקבלנות א"ר נחמן בר יצחק בדבר האבדו ודברי הכל תנן כל המשנה ידו על התחונה וכל החוזר בו ידו על התחונה בשלמא כל המשנה ידו על התחונה דסתם לן תנא כו' יהודה אלא כל החוזר בו ידו על התחונה לאתויי מאי לאו לאתויי פועל וכו' דוסא אלא ר' דוסא תרתי קאמר ורב סבר לה כותיה בחזא ופליג עליה בחזא איבעית אימא כל החוזר בו ידו על התחונה לכדתניא כל החוזר בו כיצד הרי שמכר שדה לחבירו באלף זוז ונתן לו מעות מהן מאתיים זוז בזמן שהמוכר חוזר בו יד לוקח על העלוה רצה אומר לו תן לי מעותי אתן לך קרקע כנגד מעותי מהיכן מגביהו מן העידין ובזמן שלוקח חוזר בו יד מוכר על העלוה רצה אומר לו הילך מעותיך רצה אומר הילך קרקע כנגד מעותיך מהיכן מגביהו מן הזיבורית רשב"ג אומר מלמדין אותן שלא יחזרו כיצד כותב לו אני פלוני בן פלוני מכרתי שדה פלונית לפלוני באלף זוז ונתן לי מהם מאתיים זוז והריני נושה בו ח' מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים: אמר מר מהיכן מגביהו מן העידין קא"ר מעידין דנכסיו ולא יהא אלא ב"ח ותנן ב"ח דינו בבינונית ועוד הא ארעא דיהיב זוזי א"ר נחמן בר יצחק מעידין שבה ומזיבורית שבה רב אחא בריה דרב איקא אמר אפי' תימא מעידין דנכסיו סתם מאן דזבין ארעא באלפא זוזי אוזולי מוזיל ומזבין נכסי' והוה ליה כניזק ותנן הניזקין שמין להן בעידין: רשב"ג אומר מלמדין אותן שלא יחזרו כיצד כותב לו אני פלוני בן פלוני כו': טעמא דכתב ליה הכי הא לא כתב הכי לא קני והתניא הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונא אמר רבן שמעון בן גמליאל ד"ב אומר בזמן שאמר לו ערבוני יקון אבל מוכר לו שדה באלף זוז ונתן לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי' לאחר כמה שנים לא קשיא הא דקא עייל ונפיק אזוזי הא דקא עייל ונפיק אזוזי דאמר רבא האי מאן דזבין מידי לחבריה וקא עייל ונפיק אזוזי לא קני לא קא עייל ונפיק אזוזי קני ואמר רבא האי מאן דאזופיה מאה זוזי לחבריה ופרעיה זוזא זוזא פרעון הוה אלא דאית ליה תרעומת גביה דאמר ליה אפסדתניהו מינאי ההוא גברא דזבין ליה חמרא לחבריה ופש ליה חד זוזא וקא עייל ונפיק אזוזא ותיב רב אשי וקא מעיין בה כי האי גוונא מאי קני לא קני אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא זוזא כוזי דמי ולא קני אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא אמרין משמיה דרבא קני אמר ליה תתרגם שמעתין במוכר שדהו

רש"י נותן לו שכרו. האויל וזכרי הוה און לקנסו ולעשות ידו על התחונה ונותן לו חצי דמי שכרו: ש"מ. מדנקט אונס בתריווייהו הא לא חניסי. לא ואפילו שכירות נמי: אמר ר"ב בר יצחק. לעולם שאני ליה ומודה הוה בשכיר דידו על העלוה והא דנקט אונס בשכיר אפי' רבנן נמי אמרי ליה דחי לא חניס לך הכי כ"ט ר' דוסא והא מתניתין דכבר האבדו עסקין ודכרי הכל אין הפועל יכול לחזור בו: כ"י יהודה. פלוגתייהו בפרק הגזול ע"פ (ב"ק ק:) לזכור לו חדוה וכדעו שחור וכו' ולקמן בפירוק (דף ע"ה:) מייתי לה: לאו לאתויי שכיר יוס. דרישא דמתני' תנא אומנין דמשמע קבלות ותנא בהן ידו על התחונה הדך תנא כל החוזר לאתויי פועל: ואיבעית אימא כל החוזר בו. לאו לאתויי פועל דדחמנא חקיל גביה חלף לאתויי הך חזרה דתניא וכו': מהיכן מגביהו. מגבה לו חובה: מן העידין. ולקמן מפרש טעמא: מלמדין אותן. לכל הלוהק ואין לו מעות כוון חלף מהקטן לעשות כביניהם החלה דבר קיום שלף ויכולו לחזור: והרי אני נושה בו. דכיון שעשעם עליו מזוה הוא כחילו נטלס והלוהם וקרקע נקנית בכסף: מעידין נכסיהם. דשאר נכסיו שאם יש לו קרקע יפה מזו יטול בה בשוה מאתיים: לא יהא חלף דעל חוב. לא יהא לוקח זה דינו קל חלף אפי' הוא חמור כבעל חוב שיש לחוש בו לנעילה דלת חף הוא לך יפה כחו לטול עידיה חלף בינונית: סתם מאן דזבין ארעא (לחבריה) באלפא זוזי חויל ומזבין. סתם אשך הקונה קרקע גדולה ויקרה כוז אין כל כך מעות מזויות לו חלף חס כן מוכר מטלטלין ושדות קטנות ורקיך למכור בזול וכי חוזר בו מוכר נמצא זה ניקח על ידו: ותנן הניזקין שמין להן בעידין. לגבות מעידין נכסיו של מוזיק כדכתיב (שמות כב) מיטב שדהו ושלם: דכתיב הכי. שזקפו עליו במלוה: כד"ל. שיוכל לחזור בו וללא יטול זה חלף כנגד מעותיו: בזמן. שנתנו לו בתורת ערבון וללא בתורת החלה שרעון: דלמנן ליה ערבוני יקון. יקנה הכל והאי לא חויל גביה למכור לו כל הקרקע בפק: אבל נתנו לו בתורת החלה שרעון הוה לכו השאר מלוה עליו: קנה. הקרקע כולה ומחזיר לו את השאר. אפילו לאחר כמה שנים: הא דעייל ונפיק אזוזי לא

זקפו עליו במלוה חוזר בעייל מוכר ונפיק ומחזר אחר הלוקה ליתן לו מעותיו גלי דעתיה דזוזי אנוסורו למכור וכיון דלא יהיב ליה זוזי בעטת לחקו אלעתא דהכי לא זכין ליה: דזכין ליה חמרה. חמור: ופש. גבי לוקח חד זוזא: וקא עייל ונפיק. מוכר אההוא זוזא: כי האי גוונא. משום חד זוזא מי אמרינן דמלי למהיכי: (רש"י)

תוספות רב פליג עליה בחדא. וא"ת ב' הגוזל קמא (ב"ק קב. ושם) דאמר דהלכה כמתני' דכל המשנה ידו על התחונה משום דתני לה בהדי הלכתא פסיקתא דכל החוזר בו והלא אין הלכה כהך דכל החוזר בו וסתמא הלכה כרב דפליג עליה וי"ל דהתם סבר כאיבעית אימא דהכא דשפיר סבר רב כמתני' דכל החוזר א"נ כיון דתנא לה תנא גבי הלכתא פסיקתא אם כן סבר התנא דהכי הלכתא דכל המשנה ידו על התחונה ונהי דבהיא דכל החוזר אין הלכה מ"מ היא דכל המשנה היא הלכה דלא אשכחן אמורא דפליג עליה: לא יהא אלא בע"ח. אבל מזיבורית לא קשה ליה דכי נמי הוי כבע"ח אוקמה אדאורייתא דהוי בזיבורית דהכא לא שייך נעילת דלת וכי משני מזיבורית שבה לא היה צריך דמזיבורית לא הוה קשה ליה מידי כדפרישית אלא מוקי לה הכי דליהוי זיבורית שבה כמו עידיית שבה אמי כי היכי דלא תקשי הלא לב"ח לא מסלקי' בארעא כי אית ליה זוזי ללוה וכי משני מזיבורית שבה א"ש הכא דלא משלם זוזי לפי שנתקיים המקח כנגד המעות שנתן: מעידיית שבה ומזיבורית שבה. והא דלא שקיל מבינונית שבה משום דקנסו את החוזר בו אבל מעיקרא פריך שאין לקנסו כ"כ ולהגבותו עידיית דעלמא: והוה ליה מזיק. לאו דוקא מזיק שהרי אין שמין כפי הנזק שהזיקו שהרי אינו משלם אלא כפי המעות שקבל אלא קצת דימוהו למזיק ליטול חובו מן העידיית: עייל ונפיק אזוזי לא קני. נראה דאייירי אפי' משך המקח אם לא פירש בשעת מכירה משיכה זו תהא קונה חפץ זה וזוזי ליהוה הלוואה גבאי כמו בשטר דאמר לעיל אני פלוני מכרתי כו' דאין סברא לומר דלענין מי שפרע מיירי: תתגס שמעתיד במוכר שדהו מפני רעתה. ונראה דהשתא אפילו נפיק ועייל בכולהו זוזי קני ולא דוקא חד זוזא כדאמר' בסמוך ולא טרח וזבין במאתים וקא עייל ונפיק אזוזי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי או לא: (תוספות)

דף עה - א

מפני רעתה: פשיטא בעי לזבוני במאה ולא אשכח וזבין במאתים וקא עייל ונפיק אזוזי לא קני אלא אי בעי לזבוני במאה ולא אשכח ואי טרח הוה משכח ולא טרח וזבין במאתים וקא עייל ונפיק אזוזי מאי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי או לא תיקו: שכר את החמר ואת הקדר וכו' שוכר עליהן או מטען: עד כמה שוכר עליהן אמר רב נחמן עד כדי שכרן איתבייה רבא לרב נחמן עד ארבעים וחמשים זוז אמר ליה כי תניא היא שאתה חבילה לידו: **מתני'** שוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה בבקע' והוליכו בהר אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין ומתה חייב השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם החליקה פטור ואם הוחמה חייב להוליכה בבקעה והוליכה בהר אם החליקה חייב ואם הוחמה פטור אם מחמת המעלה חייב השוכר את החמור והבריקה או שנעשת

אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך מתה או נשברה חייב להעמיד [לן] חמור: **גמ'** מ"ש רישא דלא קא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג אמרי דבי ר' ינאי רישא שמתה מחמת אויר דאמרינן אויר אהר קטלה ואמרינן אוירא דבקעה קטלה ר' יוסי בר חנינא אמר כגון שמתה מחמת אובצנא רבה אמר כגון שהכישו נחש רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הא מני ר' מ' היא דאמר כל המעביר על דעת של בעל הבית

רש"י מפני רעתה. דאנן סהדי דכלל' אונסא דזוזי נמי הוה מזבין לה והאי דעייל ונפיק אזוזי ממהר הוא לגבות שכל יחזור לוקח: בעא לזבוני במאה. היה צריך למאה זוזי וכה למכור שדה קטנה במאה זוז ולא מצא לה לוקחין ומכר גדולה במאתים: וקא עייל ונפיק אזוזי. וזה עיבסב: לא קני. דאנן סהדי דעל כורחו מכר המותר ויכול לומר לכך הייתי מחזר אחר המעות לקנות שדה קטנה תחתיה: ולא אשכח. לא מצא לה לוקחין מיד: ואילו היה טורח. טובא לחזור אחר הלוקחין: הוה משכח. לוקחי שדה קטנה: ולא טרח. הוקשה לו הטורח ומכר הגדולה במאתים: ועייל ונפיק אזוזי מאי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי. כיון דמשום טירחא דלהדורי אחר לוקח הוקלה עליו למכור אותה בלא דוחק מעות שמע מינה לא חגיבה היתה עליו: עד כדי שכרן. אם עשו אכלו קת המלחכה ולא קיבלו כלום. שוכר עגלויה כל מע שווא חייב להן יוסוף לחמרים ויגמרו: שבתא חבילה לידו. אם יש בידו משלחן הרבה כדרך האומנים המקבלים עליהן מלחכה מביאום כלי אומנות לבית בעל הבית: מחגי' בבקעה והוליכה בהר. בראש ההר וזע"פ שהדרך חלק וישר. חייב בגמ' מפרש מאי שנא רישא הכא דלא מפליג בין הוחלקה להוחמה ובסיפא מפליג להוליכה בהר והוליכה בבקעה: ואם החליקה פטור. שבהר היא ראויה להחליק יותר שראש ההר חד ומשופע ללדקין: ואם הוחמה חייב. שהבקעה מעלה הכל לפי שההרים סיבה ואין אויר שולט בה: אם מחמת המעלה הוחמה. בעלזוהא מרגל ההר לראשו: חייב. שהמעלה גרמה לה והוא סינה להוליכה בהר: והבריקה. בגמר' מפרש: או שנעשת אנגריא. שנטוה לעבודת המלך: אומר לו. משכיר לשוכר: הרי שלך לפניך. טלנה כמו שהיא סמויה והלך שאף מזלך גרם כמו מזלי וטרח ואשר אוהה דרכים וגבי אנגריא נמי המתן עד שהשוכר שאף מזלך גרם ונפסיד שנינו: מתה או נשברה. שמשפסיד כל שכרו: חייב. המשכיר למכור העור והגבילה לכלבים ולחוסין מעות ולהעמיד לו חמור או יסכור לו אחר דמני נבילה שהרי חמור זה שיעבד לו או יחזור לו שכרו: גמ' דקא מפליג. בין הוחלקה להוחמה: שמתה מחמת אויר. לא הוחלקה ולא הוחמה ומתה מעלמה הואיל וסינה בה. יכול לומר לו לא מתה זו אלא מחמת אויר לא היתה לימודה ליגלל באויר וקשה לה לו לא היתה לימודה באויר בבקעה וקשה לה: אובצנא. עייפות ויגיעה ממשאה הוליכה בהר. יכול לומר לו עייפות המעלה שעלמה לראש ההר הועיל לה מתחילה על כן עייפה לה לאחר זמן כשהלכה בדרך החלקה ויגיעה תחת משאה ומתה ואם סינה להוליכה בבקעה זע"פ שכל ראויה אותה מעות ולא היוס חס מאד לומר הוחמה. י"ל אם הלכה בהר היה האויר שולט שם ונזון בה כח ולא תיגע תחת משאה בבקעה לא שליט בה אויר והיא היתה חסירה כח ויגיעה לה: (רש"י)

תוספות כגון שבתא חבילה לידו. וא"ת א"כ פשיטא וי"ל דה"א אסמכתא היא ולא קני א"נ דמועל לא נותן לו אלא לשכור בשויה ולא מן הכל: אפילו זו י' מילין כו'. וה"א אפילו זו שהלך בה קצרה יותר אלא שלא חש להאריך: הוחמה בהר פטור. וא"ת למ"ד לעיל (דף מב.) תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אמאי פטור הוא תחילתו בפשיעה היה לענין הוחלקה וי"ל דלא מחייב אלא באונס שיש לתלות שאם לא היה משנה אפשר שלא היה בה האונס כי ההיא דריפא דארובני דאונס בא מחמת הפשיעה שאם היה מצניעם תחת הקרקע כדשמואל לא היו נגבים אבל הכא כי הוחמה בהר כ"ש דאם לא שינה והיה הולך בבקעה דהוה הוחמה והכי אמר רבא בהמפקד (לעיל דף לו): גבי פשע בה ויצאתה לאגס אפילו למ"ד חייב הכא פטור דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם וא"ת שיליה הפועלים (לקמן דף עג: ושם ד"ה א) גבי הניח עדרו ובה לעיר ובה ארי ודרס פטור ומוקי לה רבה דעל בעינא דלא עיילי אינשי ופריך אביי תחילתו בפשיעה לענין גנבי וסופו באונס הוא לענין ארי והתם אפילו לא פשע הוא ולא בא לעיר היה נארע האונס ומאי פריך וי"ל דשמה אס היא שם היה מוליכין למרעה אחר קודם ביאת ארי כי כן דרך הרועים לרעות חצי היום בשדה זו וחצי היום בשדה אחר או שמא אס היה שם הארי היה ירא לבא שם או היה מקיים ביה גם את הארי ואת הדוב הכה עבדך ובלאו הכי צריך לפרש הפשע התם כך דקאמר אין אומרים אילו היה שם היה מציל אלא אומרים אס היה יכול להציל חייב ואם לאו פטור ואי אפשר לפרש בע"א רב אלפס פירש התם דאביי לטעמיה דאמר בפרק המפקד (לעיל דף לו: ושם) לא מיבעיא כו' אלא אפילו למ"ד פטור הכא חייב דהבלא דאגמא קטלה משמע דלמ"ד חייב א"ש בלאו האי טעמא זע"פ שהאונס היה נארע בכל ענין ויש לדחות ראייתו דלמ"ד חייב נמי סמך אהאי טעמא דקאמר בסוף דהבלא דאגמא קטלה דאם לא כן תקשי ליה ממתניתין דהכא דקאמר הוחמה בהר פטור ומיהו למה שנפרש לבסוף דהכא לא חשיב תחילתה בפשיעה א"ש: אם הוחמה מחמת המעלה חייב. וא"ת והיכי ידעינן ברישא דקתני הוחמה בהר

פטור דשלא מחמת המעלה הוחמה וי"ל דראינו שלא הוחמה בעלייתה שעלתה בלא טורח והלכה אחר כן הרבה ולא היתה מזיעה ובתר הכי הוחמה וא"כ שלא מחמת מעלה היה ופטור: כגון שמתה מחמת אויר. פי' שידוע שאותו יום היה אויר מושנה בהרים יותר מבקעה או איפכא משלג או ממטר והוי תחילתו וסופו בפשיעה ולהכי נקט להולכה בהר והולכה בבקעה ולא נקט להולכה בהר זה והולכה בהר אחר משום דאין רגילות להשתנות אויר אלא מהרים לבקעות אבל מהר להר ומבקעה לבקעה אין דרך אויר להשתנות: רבי יוסי בר חנינא אמר שמתה מחמת אובצנא. שנתייגעה מחמת מלאכה ואף על גב דמתה מחמת מלאכה מ"מ כיון ששינה חייב שאם היה לו להולכה בהר אפשר שאם היה מוליכה שם לא היתה מתייגעת מחמת אויר והרוח ששולט שם או אם היה לו להולכה בבקעה לא היתה מתייגעת שם לפי שאין טורח שם כמו בהר ולהכי חייב אפילו למי"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אף על רבה דאמר כגון שהכישה נחש קשה לריב"ם אמאי נקט לדידיה הר ובקעה דה"נ מ"מ למינקט בקעה ובקעה אם ידוע שנמצא נחשים היום בבקעה ששינה להולכה שם דלא שייך האי קלקול להשתנות מהר לבקעה טפי מבקעה לבקעה ואר"י דרבה לטעמיה דאית ליה תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ד' צג: ושם) מדפריך ליה אביי אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והשתא א"ש דלהכי נקט הר ובקעה משום דהשתא הוי תחילתו בפשיעה לענין הוחמה והחלקה אבל אם שינה מבקעה לבקעה היה פטור דליכא תחילתו בפשיעה וברישי כהונס (ב"ק ד' נו. ושם) דפריך ארבה דאמר והוא שחתרה הניחא למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למי"ד חייב מאי איכא למימר הוי מצי למיפריך דרבה אדרבה דאית ליה הכא חייב אי גרס בתרווייהו רבה והשתא כל אלו אמוראים שבאין לתרץ סבורים כרבא דאמר מלאך המות מ"ל הכא כו' דלאביי דאמר הבלא דאגמא קטלה א"ש מתינתין בלאו הני שנויי וחייב אפילו מתה כדרכה דאמר ההוא אוירא שהולכה שם קטלה אע"פ שאין ידוע שיהא אותו אויר רע כלל יותר מאויר אחר דלאו דוקא נקט הבלא דאגמא ה"ה כל שינוי אויר כדמוכח בשמעתין דהתם והא דנקט בסיפא הוחלקה בהר והוחמה בבקעה חייב ה"ה מתה כדרכה כיון דהוי תחילתו בפשיעה אלא משום דפטור דהר תני הוחמה אשמועינן אף על גב דחיימום הוי בהר טעמא לפטור בבקעה לא מיפטר בהכי אלא אדרבה הוי טעמא לחיובא וא"ת והא שמעינן ליה מרישא דאפילו מתה כדרכה חייב משום דהוי תחילתו בפשיעה לענין הוחלקה בהר וחיימום בבקעה כ"ש כשמתה ע"י החלקה דהר וחיימום דבקעה דחייבו וי"ל דאי לאו אשמועינן בסיפא לא הוה ידעינן אמאי חשיב לה ברישא תחילתה בפשיעה לחיובא אפילו במתה כדרכה וא"ת ולרבה וכל האמוראים דהכא דפטרי דמתה כדרכה אמאי תני בסיפא הוחמה בהר והוחלקה בבקעה (תוספות)

דף **עח** **ב**

נקרא גזלן הי רבי מאיר אילימא ר"מ דצבע דנתן גנותן צמר לצבעו צמר לצבעו שחור שחור וצבעו אדום שחור שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו ר' יהודה אומר אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח ממאי דלמא שאני התם דקניא בשינוי מעשה אלא הא רבי מאיר דמגבת פורים דתניא מגבת פורים לפורים מגבת העיר לאותה העיר ואין מדקדקין בדבר אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלים אותן והמותר יפול לכיס של צדקה רבי אלעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום ר"מ ורשב"ג מיקל דלמא התם נמי דאדעתא דפורים הוא דיהיב ליה אדעתא דמידי אחרינא לא יהיב ליה אלא הא ר' מאיר דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו טלית טלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית ודלמא שאני התם דאתו למיחשדיה דאמרי אינשי אמר פליגא זבנינא ליה לבושא לפלוני עניא ולא זבן ליה אי נמי זבנינא ליה גלימא ולא זבן ליה אם כן ליתני מפני החשד מאי מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית שמע מינה משום דשני הוא וכל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזלן: השוכר את החמור והבריקה: מאי והבריקה הכא תרגימו נהורייתא רבא אמר אבזקת ההוא דאמר להו אבזקת במילתא דמלכא אמרו ליה במאי בטלי כסף או בטלי דהב איכא דאמרי בטלי כסף אמר וקטלוה איכא דאמרי בטלי דהב אמר ושבקוה: או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך: אמר רב לא שנו אלא באנגריא חוזרת אבל אנגריא שאינה חוזרת חייב להעמיד לו חמור ושמואל אמר בין אנגריא חוזרת בין אנגריא שאינה חוזרת אם בדרך הליכה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו בדרך הליכה ניטלה חייב להעמיד לו חמור מיתביי השוכר את החמור והבריקה או שנשתתה אומר לו הרי שלך לפניך מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור בשלמא לרב לא קשיא כאן באנגריא חוזרת כאן באנגריא שאינה חוזרת אלא לשמואל קשיא וכי' לישמואל נמי לא קשיא כאן שברך הליכה ניטלה כאן שלא בדרך הליכה ניטלה הא מדקתני סיפא רבי שמעון בן אלעזר אומר אם בדרך הליכה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו חייב להעמיד לו חמור מכלל דלתנא קמא לא שאני לאו מי איכא רבי שמעון בן אלעזר דקאי כוותי אלא דאמרי כרבי שמעון בן אלעזר איבעית אימא כולה רבי שמעון בן אלעזר היא וחסורי מיחסרה והכי קתני השוכר את החמור והבריקה או שנשתתה אומר לו הרי שלך לפניך מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור במה דברים אמורים שלא בדרך הליכה ניטלה אבל ניטלה בדרך הליכה אומר לו הרי שלך לפניך

רש"י נקרא גזלן. וקמה ליה כשחזרה להחייב בכל אונסיה וסיפא רבנו: נותן לו דמי צמרו. דמיים שאמר לכן נמכר בשוק דקנייה בזבזו לשלם כשעת הגזלה: היאליה. דמי עגים והסמנזין ולא שכר שלם: כשינוי. ששינה מכמות שהיה ואיכא למחן לזכר שינוי קונה בהגזל קמא (ב"ק ק): אבל גבי החמור לא נשתנה החמור: מגבת פורים לפורים. מעוה שגובין הגבאין מבני העיר לחלק לעניים לסעודה פורים: לפורים. כולה יתנוה לעניים דפורים: ואין מדקדקין. לומר דייס פחות והמותר יפול לכיס של דקה: אבל לוקחין את העגלים. לרוב בכל המעות: והמותר. שלא יספיקו ללכול פורים ימכור ויפול לכיס של דקה: אדעתא דמידי אחרינא לא יהיב ליה. וכיון דלאו אדעתא דהכי יהיב נמלא מעות בחזקת בעלים חוץ מן הוולאין כסעודה פורים: דלחו למיחשדיה. לבעל הבית בנודר ואינו מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני עני ולא קנה לו: נהורייתא. מולוי"א בעל"ל הוולאית בשחור העין: אבזקת. ההולעים ההלועו רגילה: אבזקת במילתא דמלכא. ראויה עש אשכח סיראיש של אורח המלך: בטלי כסף. כלי פשתן: בטלי זהב. כלי אמר כבועין אדום: וקטלוה. שאין עש אשכח כלי פשתן: אבל אנגריא שאינה חוזרת. הוא ליה כמתה או נשברה: אם בדרך הליכה ניטלה. שהאנגריא מוליכה לדרך שהיה זה רוצה להלך: אומר לו הרי שלך לפניך. שכן דרך אנגריא נוטל חמורו של זה ומהלך בעליה אחריה וכל חמור שפוגע בו ראשון נוטלו ומחזיר לו את שלו והשני חוזר אחר חמורו עד שפוגע בזה הלכך אומר לו הוולאין ואף מולך גרם שכור חמור אחר וכן אחריו עד שפוגע בחמור אחר: הבריקה או שנתהויה. עדיין היא ראויה למשאו: בשלמא לרב לא קשיא. דומיא דמתניהון אהדי דמלוי לגנויי כאן בחזרתה וכו': (רש"י)

תוספות דפטור ה"ל לאשמועינן טפי מתה כדרכה דפטור דלא נימא אוירא. דההוא אתרא קטלה כ"ש הוחמה בהר והוחלקה בבקעה דודאי אילו לא שינה היתה מתה בענין זה ויש לומר דמשום דבחיובא דהר תני הוחלקה תני לה נמי בפטורא דבקעה ועני נראה דפטורא דחיימום בהר והוחלקה בבקעה הוי רבותא טפי ממתה כדרכה אדאם יכול ליהרר בהני טפי יותר ממתה כדרכה והוה לן למימר שפשע במה ששינה שאם היה מוליכה בהר היה מדקדק יפה וישומרה יפה שלא תחלוק בהר ושלא תתחמם בבקעה אבל מה ששינה גורם שלא דקדק ומיהו דחוק הוא שיחלוק אביי על כל האמוראים לכן נראה דלא חשיב הכא פשיעה במה ששינה דכילי ליהרר ולדקדק יפה שלא תחלוק בהר ושלא תתחמם בבקעה ומודה אביי הכא דפטור במתה כדרכה כיון דלא הוי תחילתו בפשיעה ורבה דמשיני כגון שהכישו נחש צ"ל שפעמים מצויים נחשים בהרים מבקעה או איפכא להכי נקט הר ובקעה ואתי שפיר לרבה אפילו תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור: מגבת פורים לפורים. וא"ת דאמרינן בעריכין (ד' ו): מעות של צדקה מותר לשנותן בכל מה שירצה ואפילו באו ליד גבאי ואפילו אמר מנורה זו לבד"ה מותר לשנותה למצוה אחרת וי"ל דדוקא בפורים אמרינן הכא דאין לשנות ומגבת העיר לאותה העיר נמי דפורים דוקא: רבי אלעזר אומר מגבת פורים לפורים. ת"ק לא איירי אלא בגבאי דלא ישנה ור' אלעזר איירי בעני שנתנו לו מעות לצורך סעודת פורים שאינו רשאי העני לשנות: במילתא דמלכא. אית דגרס במולאת פירוש היינו פרדס כמו (שבת ד' נב). מולאות של בית רבי בטלי זהב או בטלי כסף כלומר פרדות אדומות או לבנות ואין נראה לר"י דבלשון ארמי לא קרי להו אלא כודנייתא: באנגריא חוזרת. דיכול לעשות מלאכתו כשתחזור אע"פ שמתאחר במלאכתו

ב עט דף

נימא ליה הב לי ההוא חמרא ואנא מיייתינא ספינתא אמר רב פפא לא משכחת לה אלא בספינה זו ויין זה אבל בספינה סתם ויין סתם חולקין ת"ר השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת היכי דמי אילימא דקא משכח לאגורה אמאי אית ליה תרעומת ואי דלא קא משכח לאגורה כוליה אגרה בעי שלומי לעולם דקא משכח לאגורה אלא אמאי אית ליה תרעומת משום רפסתא דספינתא אי הכי טענתא מעלייתא הוא וממונא אית ליה גביה אלא מאי פרקה דפרקה לטועניה בגויה אלא מאי תרעומת משום שינוי דעתא אי נמי לאשלא יתירא תנו רבנן השוכר את החמור לרכוב עליה שוכר מניח עליה כסותו ולגנותו ומזונות של אותה הדרך ומכאן ואילך חמר מעכב עליו חמר מניח עליו שעורים ותבן ומזונותיו של אותו היום מכאן ואילך שוכר מעכב עליו היכי דמי אי דשכיח למזבן חמר נמי ליעכב ואי דלא שכיח למזבן שוכר נמי לא ליעכב אמר רב פפא לא צריכא דשכיח למטרח ולמזבן מאוונא לאוונא חמר דרכיה למטרח ולמזבן שוכר לאו דרכיה למטרח ולמזבן ת"ר השוכר את החמור לרכוב עליה איש לא תרכב עליה אשה אשה רוכב עליה איש ואשה בין גדולה ובין קטנה אפילו מעוברת ואפילו מניקה השתא מניקה אמרת מעוברת מיבעיא אמר רב פפא מעוברת והיא מניקה קאמר אמר אביי שמע מינה בינייתא אכרסה תקלה למאי נפקא מינה למקח וממכר:

רש"י נימא ליה הב לי ההוא חמרא. גופיה והנא מיייתנא ספינתא אחריתי הואיל והספן יש צידו להשלים הנחו זה מעכב ושלם כל השכר: לא משכחת. להא דר' נתן: אלא כיון זה וספינה זו. ולא ביד זה וזה להשלים הלכך יד תובע עב התחנתה לומר ליה היאך אלא לא מעכבנא מני מיייתת דידך: חולקין. אם קבל יחזיר החלי ואם לא נתן יתן החלי שרי ציד שניהם להשלים ואם יעכב הנתבע מליתו החלי יעשה תנאו: השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך. קא חלקא דעתיה שכרה עד מקום פלוני צדך וכשהגיע לחצי הדרך פרקה והוציא חבילותיו ממנה: ואין לו. לבעל הספינה עליו אלא תרעומת: לאגורה. להשכירה לאחרים: רפסתא ספינה. ריעוע הספינה שמתרועעת בהוצאת חבילות והכנסת חבילות: דפרקה לטועניה בגויה. בחצי הדרך הוסיף לתת בה חבילות שהיו לו לשם והוא התנה מתחילה לכך ליתן בחתום כאשר ירצה והשכר לפי חשבון המשאיות והדרך הלכך נותן לו שכר חוספת המשאיו של חצי הדרך: משום שינוי דעתא. הייתי סבור לכתת מהר ולחזור מהר: לאשלא יתירא. צריך אני לקנות חבלים ביוקר כאן שכשהספינה מכבדת צריך להפליגה אל אמרעית הנהר למקום מים עמוקים שלא תהא גושקת ואיך חבלים ארוכים ותהא לא הודעתני שאכניס חבלים הצריכים לה: חמר נמי ליעכב. השוכר שלא יניח עליה אלא מזונות של יום אחד: מאוונא לאוונא. ממלון דלילה למלון דלילה: למטרח. לחזור ושלאול בעיר מי מוכר מזונות: ואשה בין גדולה ובין קטנה. פסק לרכוב עליה אשה מרכיב עליה כל אשה שירצה בין שהיא גדולה ובין שהיא קטנה: השתא מניקה. שהיא שני גופים והוולד כבד אמרת תרכב עם וולדה: מעוברת. דחד גופא הוא מיבעיא: ש"מ. מדקתני אפילו מעוברת דמשמע שהמעוברת כבידה מן הריקנית: האי בינייתא. דג הנמכר בשוק במשקל: אכרסה תקלה. לפי כריסה כובדה אם כריסה גדול משקלה יתיר: למקח וממכר. אם כריסה דג שכריסו גדול לא תקנהו במשקל אלא אם כן יוציא את מעיו: (רש"י)

תוספות אי אתה מוצא אלא ביין זה וספינה זו. דהמחזיק יאמר לחבירו לית לך גבאי ולא מידי דקיים תנאך וא"ת דמ"מ אם נתן כל השכירות אמאי לא יטול השוכר שכר דחצי הדרך שלא הלך וכי בשביל שמשכיר מוחזק ירויח ועוד דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ולמה יפסיד השוכר שכר חצי הדרך שלא הלך וי"ל כיון שנתן לו שכרו נתרצה שיהא שלו לאלתר אע"ג דאינה משתלמת אלא לבסוף לדעת כן נותנו שיהא שלו לאלתר אם לא ישאר בו וריב"ם פ"ו הא דפריך בספינה סתם ויין זה אם לא נתן אמאי לא יתן לא פריך אלא אמאי לא יתן שכר חצי הדרך שכבר הלך אבל שכר חצי הדרך שלא הלך פשיטא שלא יתן כיון שהוא אנוס מ"מ אהא דקתני אם נתן לא יטול דמשמע דלא יטול כלל אפילו שכר חצי הדרך שלא הלך לא קשה ליה דכיון שהוא מוחזק ומזומן לקיים תנאו ניחא ליה שלא יחזיר כלל ומשני ביין זה וספינה זו דמאן דתפיס לא מפיקין מנייה דהמחזיק יאמר לחבירו כיון שאינך יכול לקיים תנאך מזלך גרם המוציא מחבירו עליו הראיה: אבל ספינה סתם ויין סתם חולקין בהא מספקא ליה לריב"ם אם חולקין שכר חצי הדרך שהלך דוקא ונותן רביעית או חולקין כל השכירות ויתן שכר הדרך כיון שכבר הלך ועדיין מזומן לקיים תנאו: כוליה אגרא בעי למיתב ליה. לאו דוקא כוליה אלא כלומר כפועל בטל: דפרקה לטועניה בגויה. פי' בקונטרס שהוסיף המשא בחצי הדרך וקשה דהוה ליה למימר פריך לה כיון שממקום אחר היה פורק לספינה ועוד דקאמר ושינוי דעתא מה מפסיד דכל שבין טוב לו שמרויח יותר ור"ח פירש דפרקה לטועניה ששוכר סחורה שבספינה לאחר היינו שינוי דעת כי שמא זה אדם הקונה הוא אדם קשה א"נ לאשלא יתירא שצריך חבלים להוציא כלים של ראשונים ולהכניס של אחרונים וא"ת ומאי מוקי לה הכי לימא לעולם דשכיח לאוונא וכו' ת"ת מאי תרעומת איכא משום שינוי דעתא וי"ל כיון דמסיק טעמא דרפסתא דספינה תו לא מצי למימר הכי דטענתא מעלייתא הוא וריב"ם פ"ו דהכי קאמר לעולם דשכיח לאוונא וליכא רפסתא דספינה דאיירי דפרקה לטועניה בגויה כלומר שהתיר חבילה בתוך הספינה והוציא על יד על יד וכן אחרון שהכניס סחורה במעט מעט דלא רפסה ספינה ותרעומת הוי משום שינוי דעת שלא הורגל עם זה האחר ולא ידע להתנהג לפי דעתו אי נמי לאשלא יתירא שאם ירבה זה במשא יצטרך לקנות כאן ביוקר חבלים חזקים כי אם היה יודע בביתו היה קונה שם בדמים מעטים וליכא אלא תרעומת דלאו טענה מעלייתא היא שכנגד זה מרויח שנותן שכר יותר מחבילה מחמת גדולה: כסותו. ר"ח גריס כסותו כסת שמניח מראשותיו דכסת הוא הקטן וכו' הוא הגדול כדתנן במסכת [פכ"ח] (פכ"ח מ"ה) כר שעשאו סדין וכסת שעשאה מטפחת: מאוונא לאוונא. נקט הכי משום דאי שכיח למטרח ולמזבן אפילו בחצי היום אם כן למה מניח חמר מזונות של כל היום ומעיקרא דקאמר אי דשכיח למזבן חמר נמי ליעכב ה"מ למימר שוכר נמי ליעכב לחמר להניח מזונות כלל של אותו היום כיון דשכיח בכל מקום למזבן מדלא קאמר אי דשכיח מאוונא לאוונא אלא לא חש להאריך כל כך: אשה בין גדולה ובין קטנה. באיש לא רצה לשנות בין קטן בין גדול משום דגברי שכיח שהם גדולים ופשיטא דאדעתא דגדול נמי אגריה ניהליה: השתא מניקה אמרת דרכבה מעוברת מיבעיא. כן גרסת הספרים ואין נראה לר"ת דאין זה פירכא דזו ואף זו קתני ועוד דאין מתיישב שפיר לפי גרסא זו הא דקאמר ש"מ בינייתא אגב כרסה תקלה וע"כ נראה לו כגריס' שמצא השתא מעוברת אמרת אין מניקה מיבעיא דאשה מעוברת כבידה יותר ממניקה עם בנה לפי שהחי נושא את עצמו ומיקל אבל כשהוא בעמי אמו מכבד ואבריה כבידיים עליה וגם מליאה דם והשתא א"ש הא דקאמר שמע מינה בינייתא אגב כריסה תקלה שאם היה חוצה לה לא יכבד כ"כ בין הכל ויש ליישב גירסת הספרים ומכל מקום פריך שפיר דלא שייך כה"ג למתני זו ואף זו כיון דאיתיה בכלל מאי דקאמר בסוף כגו נמי מפני ארבע וחמש קופות (שבת ד' קכו): דפריך חמש מפנין ארבע מיבעיא ומשני ארבע וחמש כדאמרי אינשי אבל אי לאו הכי אמרי אינשי לא שייך לשנויי דזו ואף זו קתני כיון דארבע בכלל חמש אלא שמוסיף. והכא נמי מעוברת שהוא גוף אחד בכלל מניקה שהם שני גופים וקאמר ש"מ בינייתא אגב כריסה תקלה פי' מדקתני ברישא בין גדולה ובין קטנה ובכלל זה נמי יש במשמע בין גסה ובין דקה ולמאי איצטרך למתני ואפילו מעוברת דהיינו נמי גסה דגוף אחד הוא אפילו למ"ד עובר לאו ירך אמו הוא לענין לשון בני אדם במשא ובמתן חשובים הם גוף אחד אלא ודאי שמע מינה דגסה מחמת עיבור כבידה יותר מגסה מחמת עצמה כי העובר מכבד (תוספות)

מתנני' השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה אם נשבר הקנקן פטור בבקעה וחרש בהר אם נשבר הקנקן חייב לדוש בקטנית ודש בתבואה פטור לדוש

בתבואה ודש בקטנית חייב מפני שהקטנית מחלקת: גמ' היכא דלא שני בה מאן משלם א"ר פפא דנקיס פרישא משלם רב שישא בריה דרב אידי אמר

דנקיס מנא משלם והלכתא דנקיס מנא משלם ואי דוכתא דמחזקא גונדרי תרוייהו משלמין אמר רבי יוחנן המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגחנית היא נשכנית היא בעטנית היא רבצנית היא והיה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות תניא נמי הכי המוכר שפחה לחבירו ואמר לו שפחה זו שוטה היא ניכפית היא משועממת היא והיה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבא היו כל המומין הללו אין זה מקח טעות: מתנני' השוכר את החמור להביא עליה חטין והביא עליה שעורין חייב תבואה והביא עליה תבן חייב מפני שהנפח קשה כמשאוי להביא לתך חטין והביא לתך שעורין פטור ואם מוסיף על משאו חייב וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום ר"מ סאה לגמל שלשה קבין לחמור:

גמ' איתמר אביי אמר קשה למשאוי תנן רבא אמר קשה כמשאוי תנן נפחא כי תקלא ואי מוסיף שלשה קבין חייב רבא אמר

קשה למשאוי תנן תקלא כי תקלא ונפחא הוי תוספת תנן להביא לתך חטין והביא לתך שעורין פטור ואם הוסיף על משאו חייב מאי לאו שלשת קבין לא סאה והא עלה קתני וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום ר"מ סאה לגמל שלשה קבין לחמור הכי קאמר היכא דלא שני חטין והביא חטין שעורין והביא שעורין כמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום ר"מ סאה לגמל שלשה קבין לחמור ת"ש להביא לתך חטין והביא

רש"י מתנני' השוכר את הפרה לחרוש וכו'. וכל כלי המחרישה לבעל הבקר ועריוי הולכין עם בהמתו זה אוחז הדרכן לכיון הפרה לתלמיה זה הולך אחר המחרישה ומכבד היתד בקרקע שבו הברזל שקורין קולטרי"ל בלע"ז והוא קנקן דמתנני' חייב. שהריים קשים לחרוש שהסלעים הם: ודש בתבואה פטור. אם החליקה: גמ' והיכא דלא שני. ואין לבעל הפרה לתבוע לו כלום ולאו שהיו בפעולתו המנהיג והאוחז יחד שפיריים היו אזיה מן פושע בצבירת הקנקן: דנקיס פרישא. מרדע הוא משלם שלא כוון את הפרה יפה ועל ידי פעולות את השורה של מענה נשבר הקנקן: דנקיס מנא. קנקן: משלם. שהעמיק יותר מדאי בחרץ: והלכתא דנקיס מנא משלם. שאילו לא העמיק יותר מדאי לא היה נשבר בעיות השורה: ואי דמחזקא בגונדרי. שהיה יודע להם בהר שמעלה אבנים וטונמא וטראשין: תרוייהו משלמים. שהיה להם להזהר מאד ובדבר מועט פעולות אף המנהיג הוא נשבר והוא דבר המוטל בספק: היה בה מום אחד. אחד מן המומין הללו היה בה: וסנפו בין מומין אחרים. שלא היו בה: הרי זה מקח טעות. לפי שהכיר הלוקח בשאר מומין שאינן ובסבור הוא בכולן משקר אלא להשליך מעליו תרעומת הוא אומר הילכך מקח טעות הוא דלדעתה דהכי לא צנן: מום זה ומום אחר. שפירש לו שם אחר מום לבדו ואמר לו מום זה בה ועוד מומין אחרים: אין זה מקח טעות. דכיון דלאו המום הזכיר לו לבדו היה לו לבדוק: וסנפו. דכרו כמו סניפין עשירוס דתענית (דף כה:). נכפית. נופלת מחוליה משועממת. משוגעת: היה בה מום אחד. מאלו המומין והשאר אין בה: היו בה כל המומין הללו. ואינו מקפיד אלא על האחד וכל וטוענו כסבור הייתי שאתה כולל בה מה שאין בה ומה שיש בה ואילו ידעתי שזה בה לא הייתי לוקחה מאי: אפילו לא גרסינן והכי גרסינן הכי אמרינן משמיה דרבא לרב אשי היו כל המומין האלו אין זה מקח טעות: מתנני' והביא עליה שעורין. שהם קלים מחטין: חייב. דקילקולה אם הוסיף ג' קבין ולא אמרינן הואיל והשעורין קלים יש לו להוסיף עד כדי כובד לתך חטין שמשא החמור לתך חטין ח"י כו': מפני שהגפח קשה לבהמה כמשאוי. וכיון דנפח לתך שעורין כנפח לתך חטין קשה לה תוספת: והביא לתך שעורין. שלא הוסיף: פטור. אם מתה: גמ' קשה כמשאוי. כלפרישיה אף על פי שאין משאון כבד כמשא חטין. הרי נפחן כנפח חטין והנפח כמשאוי: ונפחא כתקלא. נפח קשה כמשקל הואיל ונפחן שזה הרי הוא כמשקל שזה: ואם הוסיף שלשה קבין. דהוא שיעור תוספת לחמור לתקלא חייב: קשה למשאוי. אם השוה כובד השעורין לכובד החטין כגון שהוסיף סאה שלמה על התך הרי הרעה הנפח ורוב הנפח קשה למשאוי והוי נפח זה תוספת לתקלא לחמור: תיקלא כתקלא. אינו חייב עד שישוה כובד השעורין לכובד החטין דליהוי נפח זה תוספת אבל נפח שזה ומשקל חסר לא אמרינן נפח השוה הרי היא כמשקל וליהויב בתוספת של שלשת קבין דקשה למשאוי תנן ולא קשה כמשאוי: מאי לאו שלשת קבין. כאביי: לא סאה. והכי קאמר להביא לתך חטין והביא לתך שעורין פטור ור"מ פ' שגינה שהרי שניה לתקלא ואם הוסיף עד כדי משקל החטין חייב משום תוספת הנפח: הכי קאמר ר"מ. ומילי מיילי קתני והאי וכמה יוסיף לאו אלהביא חטין והביא שעורין קאי: (רש"י)

תוספות היכא דלא שני מאן משלם. וא"ת היכא דשני נמי אמאי לא משלם אחד מן הפועלים שפשע בשבירת הקנקן ותיבעי נמי מאן משלם וי"ל דהיכא דשני לא משלם דמירי שהמכיר את הפרה הוא שוכר את הפועלים לילך עם פרתו ולעשות מלאכת השוכר ולהכי לא משלם דא"ל למשכיר אנו לא התנינו עמך אלא לחרוש בבקעה ולא קבלנו שמירת הקנקן בהר אלא בבקעה ואם היינו חורשים בבקעה לא היינו שוברים וי"מ שכירות שלנו לא נפסיד כי דעתך היה שנעשה כמו שירצה בעל השדה כי. הייתי סבור שלא יחרוש אלא בבקעה: ואי דוכתא דמחזקין בגונדרי תרוייהו משלמי. מ' בקונטרס משום דהוי ספק מי עשה ואין נראה דלא ק"ל (ב"ב ד' לה: כ) סומכוס מדא כרבנן והמוציא מחבירו עליו הראיה ואי הוה ספק הוי שניה פטורים אלא ג' דהכא שניהם פשעו כיון דמחזקא בגונדרי הוה נשבר מאד בקל והיה לכל אחד ליתן על לב חבירו כמו על עצמו ולהזירו ואחרי שלא הזהירו גם הוא פשע: שפחה זו שוטה היא כו' הרי זה מקח טעות. מכאן קשה לפ"ה שפי' אהא דאמר בכתובות (ד' נח. ושם ד"ה הנהו) סימפון בעבדים ליכא אי מומין שבגלי כו' מאי אמרת ליסטין מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו ופירש בקונטרס וסבר וקביל וקשה לר"ת דהא הכא אמרינן דהוי מקח טעות באלו המומין וא"כ משכחת סימפון בעבדים ואיך אוכלין בתרומה ונראה לר"ת לפרש הנהו קלא אית להו ואם איתא דהוי מוכתב למלכות או ליסטין אז היה קול וכיון דליכא קלא ליכא למיחש להכי ובהנהו דהכא נמי קלא אית להו וכן משמע לישנא דמאי אמרת כלומר באיזה סימפון משכחת דלא הגיעו בליסטין מזויין או במוכתב למלכות וברישי המוכר פירות (ב"ב ד' צב: ושם ד"ה ליסטין) תניא בהדיא נמצא ליסטין מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך: היו בה כל המומין הללו מהו. ברייתא דקתני הרי זה מקח טעות דלמא מיירי כגון שכל המומין היו בה והוי מקח טעות אע"פ שלא בדק הלוקח אפילו באחד משום דאמר לוקח מסתמא כל הני דקאמר ליתנהו לכולהו ומדהא ליתא הא נמי ליתא ומום זה ומום אחר אין זה מקח טעות כיון שאין מזכיר אלא אחד ולא שייך למימר מדהא ליתא הא נמי ליתא או דלמא הרי זה מקח טעות היינו היכא דליתנהו לכולהו ובדק לוקח אחד מינייהו ואישתבח דליתא ואמר מדמשקר בהך באיידך נמי משקר אבל אם כולם אמת לא הוי מקח טעות והא דקתני מום זה ומום אחר ה"ה הזכיר לו כמה מומין כיון שכולם בה אין זה מקח טעות בתוספתא דכתובות משמע דאם הזכיר שני מומין אחת יש בה ואחת אין בה דלא הוי מקח טעות אלא דוקא כי סנפו בין הרבה מומין שאין בה דהכי תניא עד שלשים יום יעמיד פרנס א"ל קדש לי בתך על מנת שאין בה מומין א"ל שוטה היא שעמומית היא נכפית היא אם א"ל אותו המום ומום אחר עמו אין זה מקח טעות היה בה מום אחד וסנפו עם הרבה מומין הרי זה מקח טעות: קשה כמשאוי תנן. לאביי סיפא דקתני כמה יוסיף קאי לפרש רישא [ולרבא רישא] דקתני להביא עליה חטין והביא עליה שעורין היינו בכובד החטין שהוא סאה כדמוכח בשמעתין חייב דינפחא הוי תוספת להביא לתך חטין והביא לתך שעורין פטור אפילו הוסיף ג' קבין לחמור דליכא תקלא כי תקלא והיכא דלא שני אלא שהביא מין שהתנה כמה יוסיף על משאו ויהא חייב סאה לגמל כו': (תוספות)

שש עשרה שעורים חייב הא שלשת קבין פטור תרגמה אביי במחיקתא ת"ר קב לכתף אדריב לעריבה כור לספינה שלשת כורים לבורני גדולה אמר מר קב לכתף אם איתא דלא מצי ביה בר דעת הוא לשדיה אמר אביי בשחבטו לאלתרא רבא אמר אפילו תימא בשלא חבטו לאלתרו לא צריכא לאלא לאגרא יתירא רב אשי אמר הוא סבור חולשא הוא דנקיט ליה כור לספינה שלשת כורין לבורני גדולה אמר רב פפא ש"מ סתם ספינות בת תלתין כורין למאי נפקא מינה למקח וממכר: **מתני'** כל האומנין שומרי שכר הן וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם שמור לי ואשמור לך שומר שכר שמור לי וא"ל הנח לפני שומר חנם הלוהו על המשכון שומר שכר ר' יהודה אומר הלוהו מעות שומר חנם הלוהו פירות שומר שכר אבא שאול אומר רשאי אדם להשכיר משכונו של עני

להיות פוסק והולך עליו מפני שהוא כמשיב אבידה: **גמ'** לימא מתניתין דלא כרבי מאיר דתניא שוכר כיצד משלם רבי מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה

אומר כשומר שכר אפילו תימא רבי מאיר בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ואגרי ליה לדידיה הוי עילויה שומר שכר אי הכי שוכר נמי בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ומוגר ליה לדידיה הוי עילויה שומר שכר אלא אפילו תימא ר' מאיר בההיא הנאה דקא יתיב ליה טפי פורתא הוי עילויה שומר שכר שוכר נמי מי לא עסקי' דקא משוי ליה טפי פורתא אלא אפילו תימא ר' מ' בההיא הנאה דתפיש ליה אאגריה דלא בעי למיעל ולמיפק אזוזי הוי עליה ש"ש איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבוב ותני שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר שכר רבי יהודה אומר כשומר חנם: וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם: תנן התם אמר לו שאל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שהחזירה בתוך ימי שאלתה אבל לאחר ימי שאלתה פטור מתיב רב נחמן בר פפא וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם

רש"י שש עשרה. תוספת סאה להסוותן למשאוי החטין: חייב. כשביב הנפת: הא שלשת קבין פטור. כדרכא: במחיקתא. רני שמעתי שעריין שהלגיעו וכן בפירוש השו"ת הגאונים אבל לדידי קשיא לי מה לי התלגיעו ומה לי לא התלגיעו והרי יא כולן נפח של לתך ולשכת קבין וקתני פטור ולכאפי נפח כמשאוי דהא לאו התלגיעו נמי שעריין קלים הם ומחייב להו אביי משום ניפחא ונראה לי שמשא' החמור לתך ומדידתן טפופות ט"ז סאין וכל מחוקות ומוקי לה אביי בט"ז מחוקות שהמחוק פחות ג' קבין ואין כולן אלא תוספת נפח שלש קבין של לתך טפופות. טפופות לא מחוק ולא גדוש: מחוקות. ריש"ש: קב לכתף. קב הוי תוספת לאלס הנושא בכתף וחייב המוסקי בקלקולו מכאן אהא למד שמשא' אדם בינוני שלשים קב שהו חמש סאין דתנן תוספת החמור שלשה קבין שהו חמי' סאה ומשא' לתך ט"ז סאין אלמא תוספת אחד משלשים כמשא' הוא ולא משועינן דלס הוסקי עליו קב חייב לקמן פריך והרי הוא בן דעת ח' לז' מלי ביה לשדייה אלרעא: אדריב לעריבה. לתך הוי תוספת למשאוי ספינה קטנה: כור. הוי תוספת לספינה בינונית: כשחבטו לאלתרא. לא הספיק לפרק המשא' מעל כפרו עד שרצף תחת משא'ו: בת תלתין כורין. לריכה שהיה גודולה ותהא בכך הולכת על פני המים דהא תוספת אחד מל' הוא ומדקתני כור לספינה ט"מ ספינה בת שלשים: ה"ג. א"ר פפא ש"מ סתם ספינה וכו' למאי נ"מ למקח וממכר: מהנ"ל כל האומנין. קבלנין המקבלין עליהן לעשות המלאכה בבחיסה: שומרי שכר. להתחייב בגניבה ואבידה וטעמא מפרש בגמרא: וכולן שאמרו טול את שלך. שכבר גמרא ומשוא'ו אנו הבא מעות שאינו מעכבו לתופסו על שכרי הרי הוא מעתה ש"ח: הלוהו. מעות על המשכון: שומר שכר. שכר מזה: הלוהו מעות שומר חנם. דלית ליה לר' יהודה שכר מזה לענין דינא: הלוהו פירות שומר שכר. דדרך פירות להקייב: מותר אדם להשכיר. ללחריס: משכנו של עני. שבידו: להיות פוסק עליו. שכר: והולך. תמיד ופוחת מן החוב בגמרא מפרש ארזיה משכון קאמר: גמ' שוכר. בהמה: כיצד משלם. לשומר חנם ושומר שכר ושאל כתיבי שוכר לא כתיבי ומהו דין חיובו לענין גניבה ואבידה פטור או חייב רבי יהודה אומר כשומר שכר. הואיל ובהנחתו הוא אללו אע"פ שנתן שכר פעולתו. ש"ש הוא דלוי לא יתיב שכר או שאל חייב באונסין השתא דיהיב ליה אנרא. לא הוי שאל והוי ש"ש: ר' מאיר אומר כשומר חנם. דקא יתיב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכר על שמירתו ואומן דמי לשוכר שלהנאת שכר אומנותו היה אללו אבל לא שכר שמירה הוא נוטל אללו שכר פעולה: דקא יתיב ליה טפי פורתא. שאי אפשר ללמנא שכר קבלנות לשכר דמי פעולה שלל יתוב יותר: מי לא עסקין דקא משוי ליה. אזיל משאר משכרי בהמה מי לא אמר רבי מאיר נמי דהוי שומר חנם: משוי. ליטנא דמוזיל ומשכיר בשוה כמו (סוכה דף לז:) אשוי זביני (לעיל ד' נב.) ושוי לכרטי: ואיבעית אימא. אי נמי דמי אומן לשוכר קא מיתוקמא מהני' כרבי מאיר כדמחליף וכו' ומהדר לאוקמא כר' מאיר משום דסתם משנה ר"מ: תנן התם. לקמן בפרק השואל (ד' נח:) אמר לו השואל שלח אוחה לי ביד עבדך או שוחתך: ושלחה ומתה. כדרכה בדרך קודם שתיכנס לביתו: חייב. באונסין שמעשה שמסרה לשלוחו במזות השואל נתייב השואל באונסיה ואם לא אמר לו שלח אללו המשא'ל שלחה לו כשארמר לו זה השאילני פתך אמר לו הן ועמד ושלחה ומתה בדרך פטור: וכן בשעה שמחזירה. אם מסרה השואל ליד השליח להשיבה לבעלה ולא אמר המשא'ל שלחה לי ביד פלוני ומתה חייב דלא קמה בדרשוהיה דמשא'ל: לא שנו. שהשואל חייב בה עד שתבא ליד המשא'ל: אללו שהחזירה בתוך ימי שאלתה. ש"ל השאילני עד זמן פלוני והחזירה בתוך הזמן דהתם אחתי לא כליא אללה עד דלתיח ליד בעליה: אבל לאחר ימי שאלתה פטור. ואפילו בכיתו של שואל מהה משכנו הימים אינו שואל עליה: וכולן שאמרו וכו'. טעמא דגלי דעתיה שאינו חפץ להיות עוד שומר עליה: (רש"י)

תוספות תרגמה אביי במחיקתא. מה שהקשה בקונטרס לפי תשובת הגאונים נראה דלאו מירכא היא דכי אם התנה עמו להוליך ברזל או אבנים והוליך שובין או נוצה ה"ג דאם יוסקי יהא חייב: סתם ספינה בת תלתין כורין. משמע דתוספת אחד משלשים ואם כן מדתנא סאה לגמל משמע דמשא' גמל כור וק' לריב"ם דבפ' מי שהשחיד (שבת ד' קנה:) אמר רב ירמיה מדפתי לדידי חזי לי ההוא טיעא דאוכלה כורא ואטענה כורא משמע דשאר גמלים אין טוענים כל כך אלא ההוא שהיה משונה וי"ל כדפ"ה התם דאטענה כורא למזונות אותו הדרך לבד שאר המשאוי וכן נראה דאין סברא שיוכל להאכיל לגמל אפילו ע"י אביסה כדי משאו בפעם אחת: נימא תנן סתמא דלא כר' מאיר. מדמי ליה אומן לשוכר דכי היכי דאומן הוי שומר שכר אע"פ שאינו נוטל שכר על השמירה אלא שכר טורחו ה"ג שוכר הוי כשומר שכר אף על פי שאינו נוטל שכר שמירה אלא כיון שנהנה ממנה בשכר שנתן: דקא יתיב ליה [טפי] פורתא הוי עליה שומר שכר. והוה מצי לאקשויי מי לא עסקין דלא יתיב טפי פורתא אלא בלאו הכי פריך ליה שפיר: דקא תפיס ליה אאגריה הוי שומר שכר. וא"ת הא דתנן במתני' הלוהו על המשכון שומר שכר ודחיק לאשכוחי טעמא בגמ' דהוי שומר שכר כדשמואל ארבי יוסף לימא טעמא דבההיא הנאה דתפיס ליה אחובה הוי שומר שכר וי"ל דהתם לא איתנהי מלוה מידי דאין מרויח במה שהלוה ממה שלא היה מלוה ולא היה לו משכון וא"ת שוכר נמי בההיא הנאה דתפיס ליה אשכרו שנתן ליהוי שומר שכר וי"ל דאומן ודאי הוי שומר שכר במאי דתפיס אאגריה לפי שרוב אומנים עושין מלאכה בבית בעל הבית ואינם תופסים כלום בשכרם וזה שעושה בביתו ותפוס בכלי נהנה הרבה אבל שוכר אין לו הנאה שכל שוכרים תפוסים בדבר ששכרו דאין יכוילין לעשות מלאכתן

הא גמרתיו שומר שכר לא הא הבא מעות וטול את שלך שומר שכר אבל גמרתיו מאי שומר חנם אי הכי אדתיי וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם נשמעינן גמרתיו וכי"ש טול את שלך טול את שלך אצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא שומר חנם נמי לא הוי קמ"ל איכא דאמרי אמר רב נחמן בר פפא אף און נמי תנינא וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם מאי לאו הוא הדין גמרתיו לא טול את שלך שאני הונא מר בר מרימר קמיה דרבינא רמי מתניתין אהדי ומשני תנו וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם והוא הדין לגמרתיו ורמינא אמר לו שאל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה ומשני אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שהחזיר בתוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי שאילתה פטור איבעיא להו פטור משואל וחייב כשומר שכר או דלמא שומר שכר נמי לא הוי אמר אמימר מסתברא פטור משואל וחייב כשומר שכר הואיל ונהנה מהנה הוה תניא כוותיה דאמימר הלוקח כלים מבית האומן לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהן ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן ונאנסו בהליכה חייב בחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר ההוא גברא דזבין ליה חמרא לחבריה א"ל קא ממטינא ליה לדוכתא פלוני אי מזדבנא מוטב ואי לא מהדרנא ליה נהליך אזל ולא אזדבנא ובהדי דקא אתא אתניס אתא לקמיה דרב נחמן חייביה איתבייה רבה לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב ובחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר א"ל חזרה דהאי הליכה היא מאי טעמא סברא הוא בחזירתו אילו אשכח לזבניה מי לא זבנה: שמור לי ואשמור לך שומר שכר: ואמאי שמירה בבעלים היא א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר תנו רבנן שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך שמור לי ואשאילך השאילני ואשמור לך כולן נעשו שומרי שכר זה לזה ואמאי שמירה בבעלי' היא א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר הנהו אהלויי דכל יומא הוה אפי' לה חד מינייהו ההוא יומא אמרו ליה לחד מינייהו זיל אפי' לן אמר להו נטרו לי גלימאי אדאתא פשעו בה ואגובו אתו לקמיה דרב פפא חייבינאו אמרו ליה רבנן לרב פפא אמאי פשיעה בבעלים היא אכסיף לטוף איגלאי מילתא דההוא שעתא שברא הוה קא שתי הניחא למאן דאמר פשיעה בבעלים פטור משום הכי אכסיף אלא למ"ד חייב אמאי אכסיף אלא ההוא יומא לאו דידיה הוה ואמרו ליה לדידי' זיל אפי' לן את ואמר להו בההוא אגרא דקא אפינא לכו נטרו גלימאי

רש"י הא גמרתיו שומר שכר. ולא אמרינן כיון שידעו הבעלים שכלו ימי האומנות ולא שלחו והביאום פטור השומר וגבי השואל נמי אף על פי שידעו הבעלים שכלו ימי השאילה. שאלה הוא: לא. תדק הא גמרתיו שומר שכר הוא אלא הכי דייק מינה: הא הבא מעות. דגלי דעתא דהפסיד ליה לאגריה שומר שכר הוא: אבל גמרתיו מאי שומר חנם. דכל כמה דלא גלי דעתיה ולית לן למימר דהפסיד ליה לאגריה כלתה שמיית שכר פעולה מדגמריה ואודעיה וגבי שאל נמי כלתה שמיית אכלה מדידעו הבעלים שכלו ימי השאילה דהאם לאו לאודעי בעי דהא ידע שלכך וכך ימים השאילה לו: שומר חנם נמי לא הוי. דלינו שומרו לו עוד קאמר ליה: קמ"ל. דלינו תופסו על שכרו הוא דקאמר ליה אבל מדיון פקדון לא סליק נפשיה: מאי לאו הוא הדיון לגמרתיו. והאי דנקט טול את שלך לאשמעינן מינה דשומר חנם מיהת הוי כדלמין: וכן בשעה שמחזירה. כל כמה דלא אמר ליה משאיל שלח קמה כדשוחיה דשאל כי הכי דשעתה שאלה קיימא ברשות משאיל עד דלמר ליה שאלה שלח וקס"ד דמשכחו ימי שאילה קאמר דמני לגמרתיו: פטור משואל. מאונסין: וחייב כשומר שכר. בגניבה ואבידה: הואיל ונהנה. בשאילה: מהני. להיות עליה שומר שכר עד שתגיע ליד הבעלים: לשגרן לבית חמיו. סבלנות לארוסתו: כפי טובת הנאה. שיחזיקו לי טובה שפקדתיים בסבלנות: ונאנסו בהליכה חייב. דהואיל וקאץ דמיהן ומשכחו לשם לקוחה הכי הם לקוחין בידי עד שידע שאינה לקוחה והכי נמי אמרינן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פז): אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן על מנת דכקרו ואם אין בו מוס יקחנו ונאנסו בידי חייב והוא דקאמר דמיה: בחזירה פטור. מאונסין מפני שהוא כנושא שכר בחזירה ולא כשואל ומהו נשיאות שכרו הואיל ונהנה שנתפאר בהו והיינו כוותיה דאמימר דא"ג דיהיב ליה כפי טובת הנאה שבהו הוי עלייהו שומר שכר אחר שכלתה שמיית המקח הואיל ונהנה כל שכן גבי שאילה דלא יהיב ליה מדי: שומר לי ואשמור לך שומר שכר. וחייב אם נגנבה: ואמאי שמיית בבעלים היא. בעליו של חזק זה שנגנב במלכתו של שומר היה שאף הוא משמר היה לו וקוביב אם בעליו עמו לא ישלם ודרשין לקמן עמו במלכתו וא"ג דשואל כתיב לקמן דרשין ליה נמי אכולהו שומריין בפרק השואל (לקמן ד' נה). ואני אשמור לך למחר. דלאו במלכתו הוא השתא: השאילני ואשאיל לך. אין זה שואל להתחייב באונסין שאין כל הנאה שלו שאף הוא משאיל: שמיית בבעלים היא. אשמור לי ואשמור לך קאי שניהם זה במלכתו של זה אבל השאילני כליו ואני אשאיל לך כליו שומר לי ואשאילך הו' השאילני ואשמור לך אין כאן בעלים של חפץ במלכתו של שומר: אהלויי. מוכריי אהל שמכבדים בו גנדים והוא עשב ואיכא דאמרי אהלות והוא מין בושם: זיל ואפי' לן. קס"ד יומא דידיה הוה דהשתא לא הוה אוניו בשמיית טליתו אלא כשומרי חנם ואכסריין דמימר פשעו בה דלי לא לא מייחבי: פשיעה בבעלים. שאף הוא במלכתו היה: איגלאי מילתא דההוא שעתא שברא הוה קא שתי הניחא למאן דאמר פשיעה בבעלים חייב. ולא היה במלכתו שעדיין לא התחיל לפנות ומנאם ששענה שנגעו הן שומריין לא מסר עמלו להיות מלכתו עליו אבל אם נתעסק מיד ואפיה ולאחר אפיה שתי שכתא ובאותה שעה אבדה טליתו פשיעה בבעלים נמי הוה הואיל וכשנגעו שומריין היה במלכתו דאמריין לקמן (ד' נה): היה עמו בשעת שאילה אינו כריד להיות עמו בשעת שבורה ומתה: הניחא למאן דאמר. בפרק השואל (סג). פשיעה בבעלים פטור היינו דאכסיף: אלא למאן דאמר פשיעה בבעלים חייב. שלא נאמרה פטור בבעלים אלא בשואל ושומר שכר שחובו בלא פשיעה אבל שומר חנם שחובו אינו אלא בפשיעה אינו פטור משום בעליו עמו הואיל ופשע אמאי איכסיף: בההוא אגרא וכו'. והוה להו שומריי שכר: (רש"י)

תוספות הא גמרתיו שומר שכר. וא"ת ומאי פריך שאני הבא דאכתי תפיס ליה אאגריה ולכך הוי שומר שכר אף על פי שגמר מלאכתו ומיהו לטעמיה דלעיל דמדמינן אומן לשוכר ולא אמרינן שאני אומן דתפיס ליה אאגריה פריך הכא שפיר וי"ל דלא מהני תפיס ליה אאגריה אלא דוקא בעוד שמשכתו באומנותו דתרתו בעינן שמשכתו ותפיס ליה אאגריה: לא הא הבא מעות וטול את שלך שומר שכר. ואע"ג דגמרתיו לא הוי אלא שומר חנם לפי שנגמרה מלאכתו מ"מ הכא שמפיר שבהדיא שלא יטול עד שיתן מעות הוי שומר שכר: אתא לקמיה דרב נחמן וחייביה. ותימא מדלא אשכח לזבנא משמע דלא הוי זבנא חריפא ואם כן אמאי חייביה והלא הנאת שניהם היתה ואמרינן בנדרים (ד' לא): דאין לחייב הלוקח אלא בזבנא חריפא שכל הנאה שלו וי"ל דזבנא חריפא היה ואם היה רוצה לתת בדמים שנתן לו המוכר היה מוצא הרבה אלא היה רוצה למוכרו ביוקר ומה שלא מכרו כמו שהיה יכול משום שאף אבא דביתיה כשיחזור יתנו לו אותן דמים או יתור: הניחא למ"ד פשיעה בבעלים פטור. וקשיא למ"ד חייב מעובדא דרב פפא דרב אחא ורבינא איפילו בה לקמן שהיו אחר רב פפא: (תוספות)

עד דאתא אגביה דרב פפא חייבינאו אמרו ליה רבנן לרב פפא הא שמירה בבעלים היא אכסיף לטוף איגלאי מילתא דההוא שעתא שברא הוה שתי הנהו בי תרי דהו קא מסגו באורחא חד אריך וחד גוצא אריכא רכיב חמרא והוה ליה סדינא גוצא מיכסי סרבלא וקא מסגי בכרעיה כי מטי לנהרא שקליה לסרבליה ואתביה עילוי חמרא ושקליה לסדיניה דההוא ואיכסי ביה שטפוה מיא לסדיניה אתא לקמיה דרבה חייביה אמרו ליה רבנן לרבא אמאי שאלה

בבעלים היא אכסוף לסוף איגלאי מילתא דבלא דעתיה שקליה ובלא דעתיה אותביה הוא גברא דאוגר ליה חמרא לחבריה אמר ליה חזי לא תיזול באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנהר שר דליכא מיא אזיל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא כי אתא אמר אין באורחא דנהר פקוד אזיל ומיהו ליכא מיא א"ל רבא מה ליה לשקר אי בעי אמר ליה אנא באורחא דנהר שר אזיל אמר ליה אביי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרין: שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם: אמר רב הונא אמר לו הנח לפניך אינו לא שומר חנם ולא שומר שכר איבעיא להו הנח סתמא מאי ת"ש שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם הא סתמא ולא כלום אדרבה מדאמר רב הונא הנח לפניך הוא דאינו לא שומר חנם ולא שומר שכר הא סתמא ש"ח הוא אלא מהא ליכא למשמע מינה לימא כתנאי אם הכניס ברשות בעל חצר חייב רבי אומר בכלום אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בחצר דבת נטורי היא וכי קאמר ליה עייל עייל דאינטר לך קאמר ליה אבל הכא שוקא לאו בר נטורי הוא אנח ותיב נטר לך קאמר ליה אי נמי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא בחצרו דלעיולי רשותא קא בעי למשקל מיניה וכי יהיב ליה רשותא לעיולי תיב ונטר לך קאמר ליה אבל הכא הנח ואנא מנטרנא קאמר ליה דאי סלקא דעתך הנח ותיב ונטר קאמר ליה אי לאותבה רשותא בעי למשקל מיניה: הלוהו על המשכון שומר שכר: לימא מתניתין דלא כר' אליעזר דתניא המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון ישבע ויטול מעותיו דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר יכול לומר לו כלום הלוייתי אלא על המשכון אבד המשכון אבדו מעותיך אבל הלוהו אלף זוז בשטר והניח לו משכון עליהם ד"ה אבד המשכון אבדו מעותיו אפילו תימא רבי אליעזר ולא קשיא כאן משכנו בשעת הלוואתו כאן משכנו שלא בשעת הלוואתו והא אידי ואידי

רש"י עד דלחמא אגניב. כלל פשיעה וחייבניה משום גניבה דקומר שכר: סנינא. של פשתן ואון מים מכבידן אותו כל כך: סרכלא. גלופקרא שקודין קו"ץ והוא של כמר והרבה מים נכלעין בו ומכבידן אותו לפיכך פשטו הסרכל ונתחבסה בדסין: שללה דבעלים היא. שבעתה השללה היה המשכיל במלכתו של שאל ונשך סרכל שלו על חמורו ומעבדו לו על אמת הגמים: במקום עדים. דלן סהדי שאין אותו הדך כלל מים: הגח לפניך אינו לא שומר חנם כו'. כיון דלמר ליה לפניך תיב ונטר לך קא"ל: לימא. והניו סתמא תנאי היא: אם הכניס ברשות. משנה היא דפסק שור שנגח את הפרה (ב"ק ד' מז). בקדר שהכניס קדירותיו ושכרן שורו של בעל הבית או הכניס שורו ונגחו שורו של בעל הבית או שהכניס פירותיו ואכלתו בהמתו: בעל חצר חייב. נזקו דכי אמר ליה עול עול ונטר לך קאמר ליה וה"ה הנח סתמא בשוק: רבי אומר כסוף אינו חייב. דעול ותיב ונטר לך קאמר ליה וה"ה נהגה סתמא בשוק: דנת טעורי היא. שאין חכם מכניס דבר לטובה אלף להשקטו בה דלון טורח בשמירתה: עול דלוינטר לך קאמר ליה. שאין שמירה קשה עליו: דלוי לטורחיו פלוג עליה בהא אבל בסיפא דאיירי שלא בשעת הלוואה מודה דקני דעיקר קרא דולך תהיה צדקה איירי שלא משכנו לגויינא אלף להיות בטוח במעותיו שלא יוכל לכפור ולעולם שומר חנם הוא עליו שאם חמד. יגבה ממנו אחר: אבל הלוהו אלף זוז בשטר והניח לו משכון עליהם דברי הכל אבדו מעותיו. דהא משכון ודלוי לגויינא שקל לגבות הימנה דסהי שטר יש בו שעבוד קרקעות ויש לו מהימן לגבות וטובה הוא וגם לכפור אינו יכול דהא קאי שטרם הלכך לאו לזכרון דכריס נקטיה: כאן משכנו בשעת הלוואתו. קאמר ר' אליעזר שומר חנם ומתני' כשמכנו שלא בשעת הלוואתו ללא לחצר זמן כשהבעו מעותיו כב"ד ולא שילם ומשכנו על פי בית דין דהוא ודלוי לגויינא שקליה: (רש"י)

תוספות דברי הכל אבד המשכון אבדו מעותיו. פירוש לכך מודה רבי אליעזר משום דהוי שלא בשעת הלוואתו וקני משכון ושטר דנקט לאו דוקא אלא לומר דאיירי שלא בשעת הלוואתו דכיון שעשה שטר מסתמא לא לקח משכון בשעת הלוואה [עד] אחרי כן אבל רישא דפליגי היינו בשעת הלוואה ולמאי דמוקי לה דפליגי בדברי יצחק היה סבור דרבי יצחק איירי אף בשעת הלוואה ורבי אליעזר פליג עליה בהא אבל בסיפא דאיירי שלא בשעת הלוואה מודה דקני דעיקר קרא דולך תהיה צדקה איירי שלא בשעת הלוואה ועל פ"ה דפי' שלהי שבועת הדיינים (שבועות ד' מד. ושם ד"ה מאי) דמשום שטר מודה ר' אליעזר בסיפא דכיון דיש שטר לשם משכון קבל ולא לזכרון דברים בעלמא כמו ברישא תימא דאי ברישא לא נקט משכון אלא לזכרון דברים בעלמא משום דליכא שטרא א"כ אמאי לא יהיה משמט אפילו שוה המשכון כנגד מעותיו כדמשמע בהזהר (לעיל מט). דהיכא דלא נקט אלא לזכרון דברים בעלמא דמשמט והתם משמע דאם שוה משכון כנגד מעותיו לכ"ע אינו משמט ועוד אמאי קאמר מתניתין מחוורתא דלא כרבי אליעזר לוקמה בשטר דמודה ר' אליעזר אלא ש"מ דאף ר' אליעזר אינו מודה אלא שלא בשעת הלוואה ומיהו יש לתרץ דהלוהו על המשכון משמע בלא שטר ועוד דאי מתני' מייירי בשטר לא הוה פליג ר' יהודה דאמר הלוהו מעות שומר חנם דלא יחלוק ארבי אליעזר ורבי עקיבא ובה"ג דרב יהודאי גאון נמי משמע דסיפא דהלוהו בשטר איירי שלא בשעת הלוואה דמוקי הא דאמר רבי יצחק דב"ח קונה משכון היינו דוקא שלא בשעת הלוואה אבל בשעת הלוואה לא קני היינו דוקא בשטר דכיון דאיכא שטרא לא סימך אמשכון אלא אשטרא אבל בלא שטר אפילו בשעת הלוואה קני והוי שומר שכר ושלם בשעת הלוואה הוי שומר שכר אע"ג דאיכא שטרא דדאי אמשכון סימך וא"כ סיפא דהלוהו בשטר איירי שלא בשעת הלוואה דבשעת הלוואה לא איבד מעותיו דאשטר סימך ומה שר"ל דהיכא דליכא שטר קני אפילו בשעת הלוואה לא מטעם דר' יצחק דקרא לא איירי אלא שלא בשעת הלוואה אלא קני מדשמואל וסברי דהלכה כשמואל ואין הלכה כרב יוסף: והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני. משמע דמלוה חבירו על המשכון משמע בשעת הלוואה ותימה דבפרק השולח (גיטין לו. ושם ד"ה שאני) קאמר תנן המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לו"ד אינו משמט ומפ' התם דהמלוה על המשכון אינו משמט משום דקני ליה מדר' יצחק והא לא קאמר רבי יצחק אלא שלא בשעת הלוואה ועל המשכון משמע דאפילו בשעת הלוואתו אינו משמט ויש לומר דכיון שלא בשעת הלוואה קני ליה לגמרי מדרבי יצחק בשעת הלוואה נמי דליכא קנין אלא שעבוד אלים שעבודיה ליחשב ולא של אחיך בידך וכן בפרק כל שעה (פסחים ד' לא. ושם ד"ה בדר"י) גבי ישראל שהלוה לנכרי על חמצו עובר עליו משום דרבי יצחק כדאמרין התם התם נמי כיון דשלא בשעת הלוואה קני אהני שעבודיה בשעת הלוואה ליחשב כשל ישראל וכן נכרי שהלוה לישראל על חמצו אי לאו דנכרי מישראל לא קני לא היה נאסר אף משכנו בשעת הלוואתו דלא קני כיון דשלא בשעת הלוואה הוה קני בשעת הלוואה נמי הוה אלים שעבודיה דנכרי שלא יצטרך לבערו ואף על גב דהוי דישיראל וקרינא ביה שלך מ"מ מדאפקיה קרא מלא ימצא לא מחייב אלא כשמצוי לו לגמרי וכיון דאליים שעבודיה דנכרי לא חשיב מצוי והכי נמי אמרין בפרק קמא דפסחים (ד' ו. ושם ד"ה יחד) יחד לו בית אין זקוק לבער אע"ג דחשיב לגמרי כשל ישראל כיון דקבל אחריות מ"מ כיון דיחד לו בית אינו מצוי אצלו: (תוספות)

א - פב דף

הלוהו על המשכון קתני אלא לא קשיא כאן שהלוהו מעות כאן שהלוהו פירות והא מדקתני סיפא ר' יהודה אומר הלוהו מעות שומר חנם הלוהו פירות שומר שכר מכלל דלתנא קמא לא שני ליה כולה רבי יהודה היא וחסורי מיחסרה והכי קתני הלוהו על המשכון שומר שכר במה דברים אמורים שהלוהו פירות אבל הלוהו מעות שומר חנם שרבי יהודה אומר הלוהו מעות שומר חנם הלוהו פירות שומר שכר אי הכי קמה לה מתני' דלא כרבי עקיבא אלא מחוורתא מתניתין דלא כר' אליעזר לימא בדלא שוי משכון שיעור זוזי ובדשמואל קא מיפלגי דאמר שמואל האי מאן דאזכריה אלפא זוזי לחבריה ואנח ליה קתא דמגלא עליוליהו אבד קתא דמגלא אבדו אלפא זוזי אי בדלא שוי משכון שיעור זוזי דכולי עלמא לית להו דשמואל והכא בדשוי שיעור זוזי וקא מיפלגי בדר' יצחק דאמר ר' יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר [דברים כד-ג] ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנא ליה מכאן לבעל חוב שקונה משכון ותסברא אימור דאמר ר' יצחק במשכנו שלא בשעת הלוואתו אבל משכנו שלא בשעת הלוואתו כולו עלמא אית להו דרבי יצחק והכא במשכנו בשעת הלוואתו ובשומר אבידה קא מיפלגי דאיתמר שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם רב יוסף אמר כשומר שכר לימא דרב יוסף תנאי היא לא בשומר אבידה דכולי עלמא אית להו דרב יוסף והכא

רש"י במלואו לרד"ק למשכון. להשתמש בו ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב והולך קמיפלגו ורבי עקיבא סבר רפי' הכי איכא מלוה: מר. פוסי' ר' פסל. דוליי' ר': קרום. כיטנור' ר': מהני' יצבע. שלא פשע ויפטר ובגמרה מפרש טעמא אחרי' פטור פומר סבר בצבועה הא בלאו פשיעה נמי חייב שאין זה אונס הלכא כנגיבה ואבידה שכן הדין לזונם ופשיעה: ר' אליעזר אומר זה זה יצבע ותמיהו לני וכו'. כלומר לא חזי שמעתי מרבותי כרבי מאיר אבל תמיהו לני על זה וע' ר' יהודה נפטרין בצבועה ובגמרה מפרש תמיהה: גמ' נתקל לאו פושע הוא. דקאמר יצבע שלא פשע פשיעה אחרת דהא דלאי כליר מנתקל לאו הוא ועוד דהא פוטרי לנשא סבר הלכא אונס חשיב ליה: וקיימא לן. כדבא קמא כהמניח את הכד (דף כט:). האי כדנייה. דולאי נתקל לאו פושע הוא ונשא סבר יצבע דלאי נמי לאו הוא פושע דיניה לשלם: התיבה במקום מדרון. דליכא למימר קרוב לאונס הוא: שלא במקום מדרון. ודאי פושע הוא: (רש"י)

הוספות במלואו צריך למשכון. פי' בקונטרס להשתמש ואין להקשות לפירושו דאמאי קאמר לעיל (דף פא:). מתניתין דלא כרבי אליעזר נוקי מתניתין באין צריך למשכון דסוגיא דשמעתין דלעיל אתיא אליבא דרבה דקיימא לן כוותיה אי נמי אי מתני' איירי באין צריך לא הוה פליג רבי יהודה ור"ח פירש צריך למשכון היינו שאינו רוצה להלוות לו בלא משכון ולפירושו א"ש דלא מצי דאוקמי מתני' באין צריך אבל אין נראה פירושו דלישנא דצריך למשכון לא משמע הכי ועוד דע"ג דאין רוצה להלוות אלא על המשכון מצוה קעבא שבלא משכון אין לו להלוות כיון שירא להפסיד ואפשר במשכון: (לעיל) אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלוואתו. פי' בקונטרס דשלא בשעת הלוואתו קני ליה להתחייב אף באונסין ולפירושו הא דאמר בפ"ק דפסחים (דף ה:). דחייב לבער פקדונות של כותים כשקבל עליו ישראל אחריות היינו דוקא כשקבל עליו אחריות דאונסין. דהא מלוה על המשכון של חמץ בשעת הלוואה אע"ג דאחריות המשכון עליו מנגיבה ואבידה מדשמואל ואפי' בדלא פירש כדפ"ל דמה שכנגד המשכון כמפורש דמי אפי' אין חייב לבער אם לא מטעם דקני ליה לגמרי שלא בשעת הלוואתו כדרכי יצחק ומיהו נראה דשלא בשעת הלוואתו לא קני להתחייב באונסין אלא דהוי שומר שבר הא מדמה מתניתין דקתני שומר שבר לדרבי יצחק וכן פי' בהדיא בה"ג שהבאתי לעיל וכן פירש בשערי דרב האי גאון בשער מ"ב וצריך לפרש מאיזה טעם יהיה שומר שבר דאי חשיב קנין גמור אפילו באונסין יתחייב ואי לא חשיב קנין גמור לא יהיה אפילו שומר שבר וי"ל דבההיא הנאה שיכול לקדש בו את האשה כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף ח: ושם) דקדשה במשכון דאחרים מקדושת ולקנות בו עבדים וקרקעות הוי עליה שומר שבר ולפי זה הא דאמר קדשה במשכון מקדושת היינו דוקא במשכון שמשכנו שלא בשעת הלוואתו וא"ת ולמה יחשב שומר שבר בשביל כך והלא כך היה יכול לקדש במעותיו וי"ל דכיון דעכשיו שנוטל משכון אין מעותיו בידו חשיב שומר שבר לפי שיכול לעשות בו קדושין או קנין ועוד דחליפין יכול לעשות במשכון מה שלא היה יכול לעשות במעות דאין מטבע נעשה חליפין וקשה דבפרק כל שעה (פסחים דף לא: ושם) פליגי רבנן אר"מ דאמר ישראל שהלוה לכותי על חמץ עובר עליו ומפרש התם דפליגי בדרכי יצחק דרבנן לית להו דר' יצחק א"כ כ"י אית להו דרבי יצחק וטעמא דרבנן דאמרי אינו עובר משום דסברי דישתא מכותי לא קני והשתא לרבנן אמאי אינו עובר והא קי"ל כשמואל והוי שומר שבר אפי' בדלא פירש כדפרישית דהא משום דר' יצחק לא הוי אלא ש"ש ואפי' מיקרי חמץ וי"ל דמשום חוב דשומר שבר לא מיקרי חמץ או לאו משום דאמר הכתוב דקני ליה והוי שלו כד' יצחק: וסבר רבי מאיר כו'. אבל דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא ואע"ג דחכמים דפסרי בנשברה כדו ולא סילקה הו' ר' יהודה כדמוכח בהמניח (ב"ק דף כח: ושם ד"ה אמר) דסבר רבי יהודה נתקל לאו פושע הוא וכיון דלא הוי פושע אע"ג דלא הוי אנוס גמור פטור בנשברה כדו ולא סילקה דלא חשיב בור אלא שנעשה בפשיעה אבל בשנעשה באונס דכעין גניבה ואבידה כמו רוח שאינה מצויה פטור כדקתני בסיפא דברייתא דנשברה כדו מודה רבי מאיר לחכמים במעלה קנקיני על הגג לנגב ונפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו שהוא פטור וא"ת כי נמי סבר רבי מאיר דנתקל לאו פושע הוא אלא אנוס אמאי פטור והא אדם המזיק מרבינן (ב"ק דף כו:). מפצע תחת פצע לחייב על אונס כרצון וי"ל דלאו בכל אונס חייב אדם המזיק אלא באונס דכעין גניבה ואבידה כמו רוח שאינה מצויה דאמרינן סוף פרק שני דבי"ק (דף כז:). דנפל ברוח שאינה מצויה מן הגג חייב נזק ורוח שאינה מצויה הוי כעין אבידה כדאמרינן סוף פרק ד' וה' (שם ד' מה:). וכולן חייבים להחזיר דמי השור לבעליו חוץ מ"ח ומוקי לה התם דנטריה שמירה פחותה ולא נטריה שמירה מעולה ש"ח כלתה שמירתו כו' ושמירה פחותה היינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואינה יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה כדמשמע בריש הכונס (שם דף נה:). והוי כעין גניבה ואבידה דש"ח פטור וש"ש חייב אבל באונס גמור פטור אדם המזיק כדמשמע בירושלמי דאם היה יסן ובא חבירו וישן אצלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והשני חייב ובהגוזל בתרא (שם דף קב:). טבוחה ואכלה משלמין דמי בשר בזול דכיון שלא היה להם לידע שהיא שאולה אין משלמים מה שהזיקו אלא מה שנהנו ובריש המניח (שם דף כז: ושם ד"ה ושמואל) לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ושאר שינויי דהתם דפטר ליה לפי שלא היה לו לידע וכן במתניתין דהתם (דף לב:). היה בעל חבית ראשון כו' ואם עמד בעל חבית פטור בעל קורה והרבה כיוצא באלו וא"ת ורבי יהודה דאמר נתקל לאו אנוס הוא ומחייב שומר שבר אמאי פטור מעביר בחנם והלא הוא אדם המזיק וי"ל דנתקל הוי לרבי יהודה כעין גניבה דהוי קרוב לאונס ולכן פטור אדם המזיק ולא מחייב אדם המזיק אלא בדבר שהוא כעין אבידה דהוי קרוב לפשיעה כדאמר בהשוואל (לקמן דף צד:). דאבידה קרובה לפשיעה וגניבה קרובה לאונס ורוח שאינה מצויה חשובה כעין אבידה ולהכי חייב בה אדם המזיק וכן משמע בהגוזל קמא (ב"ק דף צט: ושם ד"ה אימא) דפרקי למאן דפטר טבח אומן שקלקל היכא דעבדי בחנם מברייתא דקתני בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שבר השתא מה היה סברתו של מקשה שהוא כנושא שבר אע"פ שעושה בחנם אי סבר דחשיב אמיא תולה אותו בנושא שבר היה לו לומר מפני שהוא פושע אי סבר שדומה לגניבה ואבידה אע"פ"כ חייב כדן אדם המזיק אם כן מה מתוך אימא מפני שהוא נושא שבר ואי דומה לגניבה ואבידה בלא שבר נמי ליחייב כדן אדם המזיק ואי המתוך דמה לה לאונס גמור א"כ שומר שבר נמי ליפטר אלא דלא אדם המזיק חייב כעין אבידה ופטור כעין גניבה והוה מדמי ליה המקשה לקלוקל שחטיה דאומן לבעין אבידה ומשני אימא מפני שהוא נושא שבר אבל בחנם פטור דהוי כעין גניבה: מאי משתבע. מעיקרא הוה אתי ליה שפיר שנשבע שלא שינה מן המנהג אבל השתא דתרצת דכי נמי לא שינה דהוי פושע ואפילו הכי פטור משום תקנת חכמים אם כן אפילו שינה ממנהגו נמי פטור מכח אותה תקנה דמה לי פשיעה רבה ומה לי פשיעה זוטא ומשני שבועה שלא בכונה שברתי: (תוספות)

דף פג א

ואפילו במקום מדרון נמי התינה היכא דליכא ראייה אבל היכא דאיכא ראייה נתיי ראייה ונפטר דתניא איסי בן יהודה אומר **[שמות כב-ט]** אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראייה ויפטר ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חבית לחבירו ממקום למקום היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכונה שברתיא ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שבר ישלם האי כדנייה והאי כדנייה ואתא ר' אלעזר למימר אין גמרא כר"מ ומיהו תמיהא אני אם יכולים זה זה לישבע בשלמא שומר חנם משתבע שלא פשע בה אלא שומר שבר אמאי משתבע כי לא פשע בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינה במקום מדרון שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינה היכא דליכא ראייה היכא דאיכא ראייה נתיי ראייה ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראייה ויפטר והוה גבירא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא בריסתקא דמחוזא ותברא בזיאו דמחוזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחוזא שכחיה בה אינשי זיל אייתי ראייה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי וסבירא לן כוותיה הוה גבירא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא זיל זבן ליה לוסף אתא לקמיה א"ל זבני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל ארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראייה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי וסבירא לן כוותיה אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו בארזא ואיתבר נשלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד ווטר לורי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בדינא משלם כולה רבה בר רב נון תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימיהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו לגלימיהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה **[משלי ב-ב]** למען תלך בדרך טובים יהיב להו לגלימיהו אמר ליה עניי אנו וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין **[משלי ב-ב]** וארחות צדיקים תשמור: מתני

רס"י ואפי' במקום מדרון נמו. היאך נפטר בשבועה במקום שבני אדם רגילין להלך אר"כ מציא עדים היבא דאיכא ראיא במקום שעדים מרובין: נייחי ראיא. ולא יפטר בשבועה כאיסי ור' מאיר אית ליה נהקל אנוס הוא הלכך שומר שפר נמי פטור ודאיסי ליה ליה: ה"ג ורבי חייה בר אבא וכו' ולא גרסינן אלא ומילתא באפי נפשיה מהרץ הא דרמינן לעיל דר"מ אדר' מאיר בנהקל ואמר ר' אלעזר תברא וכו' ור' חייה בר אבא פליג אדר' אלעזר ואמר לעולם חד תגא הוא ונהקל ודאי פושע הוא והבא היינו טעמא דמיפטר בשבועה: פושע זה חקת חכמים. להיפטר זה והקמיה מפרש מאי משתבע הא פשע שאם אי אהה פוטרו מן השלומין כשהתקל אין לך אדם וכו' שדולג שלא יכשל ותשבע: הכי משתבע. לרבי חייה בר אבא חליבא דר"מ הא ודאי פושע הוא: ואחא רבי יהודה. לחיפוגי ולמימר נהקל לאו פושע הוא אלא קרוב לאנוס ולפשיעה ודמי לגניבה ואבידה והקנה חכמים אין כאן אלא הא כי דיניה והאי כי דיניה: אין גמרא כרבי מאיר. דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דכשלמא שומר חנם משתבע דלא פשע דלמא בעלמא כר' יהודה סבירא לך דנהקל לאו פושע הוא ולאו אנוס אלא שומר שפר כו': ברהקא. רחבה: זיזא. קורה היוצא מן הכותל וכולטת לרשות הרבים: אייתי ראיא. ואינו נאמן בשבועה אלא בעדים: זכיית לך. קניתי לך. והקיפו להו. החמיטו: קלא אית להו. אימת החמיטו ואלל מי היו ושל מי היו שמה שכל היו לו קניית חומץ בדמים פחותים ולא אללך החמיטו: דדרו באגרא. מוט כפוף באמצעו ונתנו על הכפו וגושא שני בדין בשני ראשו וגושא בו משל כבד: משלם פלגא. פועל שקבל עליו להלוך הכיות ממקום למקום ונשאם בכותו מוט וגשבר משלם פלגא: מאי טעמא נפיש לחד. ולא היה להטעינו לבדו: חוטר גהרי. וכיון דאינו ראוי לשני משאות דרך בני אדם להתחזק ולטוענו כאלה הלכך דמי נמי לאנוס: דדרו בדיגלא. עץ מפולל בראשו והקשר בו משא שני בני אדם ומכניס לראשו שני פלגיו ומוטל על ב' כהפיו וקורין אותו בלשון אשכנז גב"א וראשו של מטה ארוך ובשעומד לפוש מצינו בקרקע: משלם כוליה. שפשיעה היא שהרבה במשא שני בני אדם: שקולאוי. טשאוי משאות ותכרו ליה שלא במקום מדרון ובפשיעה אי נמי בדיגלא: בדרך טובים. לפנים מקורת הדיו: ואכרות (רס"י) דקייס השמור. טאפיה דקרא הא:

פרק שביעי - השוכר את הפועלים

מתני' השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן מקום שנהגו לזון לזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו מועלין הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעת לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם

עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: **גמ'** פשיטא לא צריכא דטפא להו אאגרייהו מהו דתימא אמר להו הא דטפאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי קא משמע לן דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבידין לך עבידתא שפירתא אמר ריש לקיש

רס"י מתני' השוכר את הפועלים: אינו יכול לכופן. בגמרא פריך פשיטא: מתיקה. ליתקו: בשעתו. בעת מלכותו דמלך והדיוט הוא: שהם בני אברהם יצחק ויעקב. והעדותו של אברהם גדולה משל שלמה כדמפרש בגמרא: עד שלא התחילו במלאכה. דליון כאן אלא דכרים ודברים אין בהם משום מחוסרי אמנה דליוכו משתחילו לך תוכל לחזור: גמ' דטפא. הוסיף על שכן משאר פועלין: (רס"י)

תוספות מתני' השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב. פי' ר"י בששכרן שתמא ואמר להם אחר שהשכירן כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל **לפי תנאו:** (תוספות)

ב פג דף

מועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעל הבית שנאמר **[תהילים קד-כב]** תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב וליחוי היכי נהיגי בעיר חדשה וניחוי מהיבא קא אתו בנקוטאי איבעית אימא דאמר להו דאגרייתו לי כפועל דאורייתא דרש רבי זירא ואמרי לה תני רב יוסף מאי דכתיב **[תהילים קד-כ]** תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער תשת חשך ויהי לילה זה העולם הזה שדומה ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון תזרח השמש לצדיקים יאספון רשעים לגיהנם ואל מעונתם ירבצון אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו יצאו צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב במי שהשלים עבודתו עדי ערב ר' אלעזר ב"ר שמעון אשכח לההוא פרוגונא דקא תפיס גנבי אמר ליה היכי יכלת להו לאו כחיותא מתיילי דכתיב בו תרמוש כל חיתו יער איכא דאמרי מהאי קרא קאמר ליה **[תהילים י-ט]** יארב במסתר כאריה בסוכו דלמא שקלת צדיקי ושבתק רשיעי א"ל ומאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר תא אגמורך היכי תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חזית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנמ שאלו עילויה אי צורבא מרבנן הוא ונייש אקדומי קדים לגרסיה אי מועל הוא קדים קא עביד עבידתיה ואי עבידתיה בליליא רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה אישתמע מילתא בי מלכא אמרו קריינא דאיגורתא איהו ליהוי פרונקא אתיוה לרבי אלעזר רבי שמעון וקא תפיס גנבי ואזיל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם שלח ליה יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו יומא חד פגע ביה ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מדחציף כולי האי שמע מינה רשיעא הוא אמר להו תפסוהו ותפסוהו לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי קרי עליה **[משלי כא-כג]** שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו זקפוהו קם תותי זקיפא וקא

בכי אמרו ליה רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים הניח ידו על בני מעיו אמר שישו בני מעי שישו ומה ספיקות שלכם כך דאית שלכם על אחת כמה וכמה מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפי' הכי לא מיתבא דעתיה אשקויהו סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוו מפקו מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשת בתמוז ואב ולא מסרחי כל תרבא נמי לא סריח כל תרבא לא סריח שורייקי סומקי מסריח הכא אף על גב דאיכא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה [תהלים טז-טז] אף בשרי ישכון לבטח ואף ר' ישמעאל ברבי יוסי מטא

רש"י בכניסתו. לעיר: משלו. כריד לוחר משלו אלל בעל הבית ולהשדך אללו: וביילאחו. למלאכתו צבורי: משל בעל הבית. אינו כריד להקדים אלל עם הגן החמה: יאספון. החיות ללעול מיניה כתיב תשת חושך והי לילה בו תרמוש כל חיתו יער חרזה השמש וגו' וסמך ליה יאל אלס לפעלו ולעבודתו עדי ערב עד שחשך: וליחו היכי נהיגו. בעיר והכל כמנהג המדינה ודריש לקוש מלי היא: צוקוטא. שנתלקטו במקומות הרבה ויש מקום שמתקיימו ויש מקום שמתקיימו וליכא למיסמך אלל אלוארויאל: אלו רשעים שבו. שמתקיימו להן יכולת להלך ברשעם ואין נפרעין מהם: תורה השמש. לעולם הבא: ואל מעוותים ירבנו. הלויקים: עדי ערב. עד יום מותו: פרהגולא. ממונה של מלך: פיס גנבי. בודק אחריהן וחופסן: היכי יכלת להו. להבין החבולות: לאלו כחיותא מתוילי. וכי לל חיות נמשלו שמתחבולות ביום במסתייהס: דלמלא. הני דסקלת דיקוי ניהו: הרמנא דמלכא הוא. מלת המלך היא: צארבע עני. שהיא שנת סעודה והכל נכנסין בחטיות וסועדין: אלקויהו אלקים לגיסייה. השכים בעוד לילה ולכך הוא נמננס: ואי פועל הוא. שכיר יוס: ואי עבודתיה בליילא. חומן שמתחבולת בליילה: רדודי רדי. תרגום (שמות לט) וירקעו את פתי. ורדודי מותח חוטיו נחשת וצרכל לעשות מחטין ומוטותו בליילה לפי שמושכו בכלי חומותו צנקהים דקים זה דק מזה ואין קולו נשמע בליילה ואפילו לל נשמע קול פטיס צביות בלותו לילה לין לין לתופסו על כך דלמא רדודי רדי: גננא הוא. ולכך הוא יסן שניעור בליילה לחרוב עוברי דרכים או לחפור בתים: קריינא דליגרתא. משל הוא: פרווקא. שלוח: חומץ בן יין. רשע בן דיקוי: יבא בעל הכרס. הקב"ה כי כרס"ה כבאות בית ישראל: ויכלה. ויטול את קוליו של כרס: קרי עליה. על הכובס: זקפואו. תלפואו: קס. רבי אלעזר: תוחי זקופא. תחת העץ: על נערה מאורסה. שהיא בסקילה וכל הנסקלון נחלין: ודאית שלכם. מקום שיש טעם בדבר כנון הגך דניימי צחנותא: דיקולי דתרבא. סליס מלאים שומן לפי שעל בשר היה מאוד: בשמשא. לנסות אם יסריח ויסם חולעיס: כל תרבא לל מסריח. אר"כ יש בשר עמו: שורייקי סומקי. גוויס דלומים והן מין הבשר: (רש"י)

תוספות פועל בכניסתו משלו. פ' בכניסתו לביתו מן המלאכה משלו' בשעה שהיא שלו דהיינו אחר יציאת הכוכבים לפי שחזרה לבית אינו לצורך בעל הבית ולכך אין לו להתבטל בשביל החזרה שאינה ממלאכת בעה"ב וביציאתו למלאכה משל בעה"ב דזמן המלאכה הוא מהניף עד צאת הכוכבים ולא מעמוד השחר כדמשמע בפרק אמר להם הממונה (יומא דף כח: ושם) דתנן האיר כל המזרח ויצאו כל העם לשכור פועלים משמע שלא היו נכנסים למלאכה עד הניף וכן משמע בריש פסחים (דף ב: ושם ד"ה ר"א) דקאמר התם דאסור לעשות מלאכה מהניף בערי פסחים ואמאי טפי מהניף אלא לפי שהוא זמן התחלת פועלים לעשות מלאכה ואע"ג דבעזרא כתיב גבי בנין בית המקדש שהיו עושין מעלות השחר התם משום כבוד בהמ"ק הוה מקדמי טפי אבל שאר פועלין לא היו יוצאין למלאכה אלא מהניף ואילך שההליכה היא לצורך בעל הבית ואע"פ שזוכר כניסה שהיא בסוף היום קודם יציאה שהיא בבקר כן דרך הגמרא כהוא דאמר רב יהודה לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב ובעושי פסין (עירובין דף כא.) אבל מטפס ועולה מטפס ויורד ואע"ג דשעת הכנסת פועלים דריש פרק שום היתומים (ערכין דף כא: ושם ד"ה בשעת) היינו שעת הכנסת פועלים למלאכה כדמוכח התם וכן בפ' כל הנשבעין (שבעות דף מח:) מכניס לו פועלים ומוציא לו פועלים התם לשון הכנסה והוצאה הוי אבל הכא נקט כניסה ויצאה דהיינו כניסה לביתו ויצאה מביטו ופ' זה משמע בב"ר ואפילו לשון הכנסה מפרש התם כניסה לביתו והכי איתא התם מפרש ויצא ויצא ויבא יעקב מן השדה בערב תנינן תמן השוכר את הפועלים ופסק עמהם להשכים ולהעריב כו' אמר ר' ננא במקום שאין מנהג תנאי ב"ד הוא שתהא הוצאה משל בעה"ב והכנסה משל פועלים הוצאה משל בעה"ב מנין דכתיב (תהלים קד) תזרח השמש יאספון מכאן ואילך יצא אדם לפעלו הכנסה משל פועל מנין דכתיב (שם) ולעבודתו עדי ערב וכן מירש בקונטרס אלא שפירש בכניסתו משלו מוותר משלו שאינו הולך עד אחר צאת הכוכבים ומה שהזכיר ויתור אין נראה לר"י שאינו מוותר כלום ור"י פירש בכניסתו למלאכה נותן משלו לבעה"ב ומתיר ויצאה מביטו ופ' זה משמע בב"ר ואדרב' שם משמע כפי' קמא ועוד קשה לפירושו דמאי פריך וליחוי היכי נהיגי הא ריש לקיש לא אתא למימר שצריך לעשות כן והוה משל בעה"ב שהרי דינו היה עד צאת הכוכבים כמו שמביא מן הפסוק וקמ"ל ריש לקיש ששינו העולם מנהגם מדין הפסוק שמביא לקיים הא דאמר לעולם יכנס אדם בכי טוב ופ' שכן משמע בב"ר ואדרב' שם משמע כפי' קמא ועוד קשה לפירושו דמאי פריך וליחוי היכי נהיגי הא ריש לקיש לא אתא למימר שצריך לעשות כן

אלא אתא לאשמועין למה שינו פועלים מנהגם מפועל דאורייתא: (תוספות)

דף פד א

כי האי מעשה לידיה פגע ביה אליהו אמר ליה עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה אמר ליה מאי אעבד הרמנא דמלכא הוא אמר ליה אבון ערק לאסיא את ערוק ללודקיא כי הוה מקלעי ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר בר' שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי בינייהו ולא הוה נגעה בהו אמרה להו ההיא מטרוניתא בניכם אינם שלכם אמרו לה שלהן גדול משלנו כל שכן איכא דאמרי הכי אמרו לה [שופטים ח-כא] כי כאיש גבורתו איכא דאמרי הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה להו לאהדורי לה והא כתיב [משלי כד-ד] אל תען כסיל כאולתו שלא להוציא לעז על בניהם א"ר יוחנן איברי דר' ישמעאל [בר' יוסף] כחמת בת תשע קבין אמר רב פפא איברי דרבי יוחנן כחמת בת חמשת קבין ואמרי לה בת שלשת קבין דרב פפא גופיה כי דקורי דהרפנאי אמר רבי יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלים האי מאן דבעי מחזי שופריה דרבי יוחנן נייתי כסא דכספא מבי סלקי ונמלייה פרצידיא דרומנא סומקא ונהדר ליה כלילא דוורדא סומקא לפומיה ונותביה בין שמשא לטולא ההוא זהרורי מעין שופריה דר' יוחנן איני והאמר מר שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרבי אבהו שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון ואילו ר' יוחנן לא קא חשיב ליה שאני ר' יוחנן דהדרת פנים לא הוא ליה ר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי סלקן נוות ישראל מטבילת מצוה לפגעו כי כי היכי דלהו להו בני מפירי כוותי גמירי אורייתא אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא אמר להו אנא מזועצא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב [בראשית מט-כב] בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר ר' אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר חנינא אמר מהכא [בראשית מט-טז] וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהן יומא חד הוה קא סחי ר' יוחנן בירדנא חזייה ריש לקיש ושור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא אמר ליה שופרך לנשי א"ל אי דדרת בדך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי הדר אקרייה ואתנייה ושויה גברא רבא יומא חד הוה מפלגי בי מדרשא הסייף והסיכון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן רבי יוחנן אמר משיצרפם בכבשן ריש לקיש אמר משיצחצחן במים א"ל לטסאה בלסטיותיה ידע אמר ליה ומאי אהנת לי התם רבי קרו לי הכא רבי קרו לי אמר ליה אהנאי לך דאקריבנך תחת כנפי השכינה חלש דעתיה דרבי יוחנן חלש ריש לקיש אתאי אחתיה קא בכיא אמרה ליה עשה בשביל בני אמר לה [ירמיה מט-יא] עזבה יתומיך אני אחיה עשה בשביל אלמונתי אמר לה [ירמיה מט-יא] ואלמונותיך עלי תבטחו ח נפשיה דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתריה טובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליתביה לדעתיה ניזיל רבי אלעזר בן פדת דמדחדדין שמעתתיה אזל ויתיב קמיה כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן אמר ליה תניא דמסייעא לך אמר את כבר לקישא בר לקישא כי הוה אמינא מילתא הוה מקשי לי עשרין וארבע

קושייתא ומפריקנא ליה עשרין וארבעה פרוקי וממילא רווחא שמעתא ואת אמרת תניא דמסייע לך אטו לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קא אזיל וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא את בר לקישא היכא את בר לקישא והוה קא צוח עד דשך דעתיה [מייניה] בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה

רס"ו כי האי מעשה לדיה. מינהו המלך לתפוס גנבים ולסטים: לגבי הדלי. פנים אל פנים: בקרא דחורי. כמד בקה: בינייהו. בין שניהן מתחה כריסן מתוך שכריסן גדול: מטרותיה. שרית נכריה: אינס שלכס. שאינכס יכולין להזקק לנשותיהם: שלהן גדול משלנו. כריסס קל נשותיו גדול משלנו: כי כאיש גבורותו. אבר תשמיש. לשון אחר שלהן גדול תהוה של אשה מרובה משל איש: כ"ש. שהתורה מרובה ואינכס נזקקים להן ונבעלות לאחריהם: אהבה דוחקת את הבשר. ומתוך שהתורה מרובה על התלמוד בשר שנינו נחמקו: כי לקווי להפלא. סלים שעוין בהרפנא: אישתיורי. נותרתי: שופרי. זיהורוי תארו וקיוון [עור] פניו: מבי סילקי. כשזאלא מביה האומן שהוה אהב ממרעה להב האש: בי סילקי. בעלותו מן האש: פרלודי. גרעיוני: ונהדר ליה כליאלא. יסובנהו שפה לפיו סביב של ורד ארום: זיהורוי. דפקוי מיניה על פני הארץ: מעין. ולא הכל: הדעת פנים. זקן: עולי עין. עולין למעלה מן העין והיא מלמטה שהיא אינה יכולה לשלוט בהן: חזייה ריש לקיש. שהיה לסטים: שוור. קפז: אמר ליה. ר' יוחנן: חילף לאוריהאל. כמה כומך יפה לסבול עול תורה: שופר. יופייד: לנשי. רחוי לנשים: ולא מלי. לקפוז ככראשונה דמשקבל עליו עול תורה תשך כוחו: הסויף והסכין. משנה היא בנמ' [וכליס] [פי"ד מ"ה]: הפיגיון. אשפי: ומגל יד ומגל קאיר. פלליל"א בלע"ז: משיירפס. דקוי"ו בלע"ז: ליטטאה בלסטיטויה ידע. לפי שהיית לסטים אתה בקי באתון כלי אומנות ליסטיות: ר' קרו לי. רבן של לסטים ורשך להן הייתי: אחתי. דרבי יוחנן אשתו דריש לקיש: וקא בכיא קמיה. דר' יוחנן להתפלל על בעלה: עזבה יתומיך אני אחיה ואלמנותיך עלי תבטחו. פסוק הוא בירמיה: מלעבר. מתחרטו על שהמיתו שלח היה מולא תלמיד ותיק כמותו: דשך דעתיה. נעקרה ממנו דעתו ונשתתה: [רס"ו]

תוספות אמר רבי יוחנן איברייה דרבי ישמעאל כו'. אלו דברים נכתבו שלא להוציא לעז על בני אדם שהם כך: אמר ר' יוחנן אנא אשתיירי משפירי ירושלים. רבי יוחנן אחר חורבן הרבה היה אלא כלומר אשתיירי משפחתם ולפי שהזכיר רבי יוחנן שהיה משונה משאר בני אדם בדבר אחד הזכיר גם שהיה משונה ביופי: יתיב אשערי טיליה. והא דאמר' גרבי פסחים (פסחים דף קיא). האי מאן דפגע באתתא בעידן דסלקת מטבילת מצוה אחת ליה רוח זנונים היינו כשפוגע בה אבל רבי יוחנן שהיה יושב שם בקבע אין זו גייעה אי נמי התם שפוגע כשעולה בעודה ערומה מן הנהר: אי הדרת בך כו'. מכאן אמר ר"ת דר"ל מתחלה ידע הרבה אלא שפרק על תורה ונעשה עם הארץ ועסק בלסטיות מדקאמר אי הדרת בך משמע להיות כבתחלה ולא תפרוק על תורה מעליך וקאמר נמי מאי אהינת לי התם קרו לי רבי כלומר מעיקרא נמי הוה קרו לי רבי אלא ששכחתי ומה שפי' בקונט' ר' היינו רבו של לסטים אין נראה אע"ג דאשכחן במס' ע"ז (דף יז:): מ"ט קרו לך רבי רבן של סרסנים אני והיינו דאמר' בפי' כל כתבי (שבת דף קט:): א"ל ר"ל רבי יהודה נשיאה כך מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינקות של בית רבן כו' משמע שקודם שלימדו רבי יוחנן למד מאחרים: אי הדרת בך. לקמן מוכח דנסבה דקאמר אתיא אחתיה וקא בכיא קמיה ולא חש לשמא יאמרו בשביל זו חור זה כדחייש לקמן (דף פה:). הסכין והפיגיון מאימתי מקבלין טומאה. הקשה ר"ת דתנן במס' כלימ' פרק י"ד. הסייף והסכין מאימתי מקבלים טומאה הסייף משישופנו והסכין משישחיונה והיינו דלא כרבי יוחנן ודלא כר"ל ונראה דהיא מנתני' כשהעלו חלודה ונא לתקן דתניא בתוספת'. סייף וסכין שהעלו חלודה טהורין שפן והשחיון (מקבלין טומאה) אבל מתחלתם היו גמר ידיהו כדמפרש בשמעתין ונראה דשפן קאי אסייף והשחיון קאי אסכין אע"ג דקתני לשון רבים והוי השתא תוספתא כמו המשנה: (תוספות)

ב פד דף

ואפילו הכי לא סמך רבי אלעזר ברבי שמעון אדעתיה קביל עליה יסורי באורתא הוה מייכי ליה שיתין נמטי לצפרא נגדי מתותיה שיתין משיכילי דמא וכיבא למחר עבדה ליה דביתיהו שיתין מיני לפדא ואכיל להו וברי ולא הוה שבקא ליה דביתיהו למיפק לבי מדרשא כי היכי דלא לדחוקהו רבנן באורתא אמר להו אחיי ורעיי בואו בצפרא אמר להו זילו מפני ביטול תורה יומא חד שמעה דביתיהו אמרה ליה את קא מייתית להו עילויך כלית ממון של בית אבא אימורה אזלה לבית נשא סליקו ואתו הנך [שיתין] ספונאי עיילו ליה שיתין עבדי כי נקטי שיתין ארנקי ועבדו ליה שיתין מיני לפדא ואכיל להו יומא חד אמרה לה לברתה זילי בקי באבוק מאי קא עביד האידינא אתיא אמר לה זילי אמרי לאמך שלנו גדול משלהם קרי אנפשיה [משלי לא-יד] היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה אכל ושותי וברי נפק לבי מדרשא אייתי לקמיה שתיין מיני דמא טהרינהו הוה קא מרנני רבנן ואמרי סלקא דעתך לית בהו חד ספק אמר להו אם כמותי הוא יהיו כולם זכרים ואם לאו תהא נקבה אחת ביניהם היו כולם זכרים ואסיקו להו ר' אלעזר על שמה תניא אמר רבי כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מיראל כי הוה קא ניחא נפשיה אמר לה לדביתיהו ידענא דרבנן דרתיחי עלי ולא מיעסקי בי שפיר אוגנין בעיליתאי ולא תידחלין מינאי א"ר שמואל בר נחמני אישתעי לי אימיה דרבי יונתן דאישתעיא לה דביתיהו דרבי אלעזר ברבי שמעון לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין אוגניתיה בעיליתא כי הוה סליקנא מעיננא ליה במזייה כי הוה משתמטא ביניתא מיניה הוה אתי דמא יומא חד חזאי ריחשא דקא נפיק מאוניה חלש דעתאי איתחזי לי בחלמא אמר לי לא מידי הוא יומא חד שמעי בזילותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדבעי לי כי הוה אתו בי תרי לדינא הוה קיימי אבבא אמר מר מילתיה ומר מילתיה נפיק קלא מעיליתיה ואמר איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי יומא חד הוה קא מינציא דביתיהו בהדי שבבתא אמרה לה תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא איכא דאמרי רבי שמעון בן יוחאי איתחזאי להו בחלמא אמר להו פרידה אחת יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביאה אצלי אזול רבנן לאעסוקי ביה לא שבקו בני עכבריא דכל שני דהוה ניים רבי אלעזר ברבי שמעון בעיליתיה לא סליק חיה רעה למתייהו יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה הוה טרידי שדרו רבנן לבני בירי ואסקוהו לערסיה ואמטויהו למערתא דאבוה אשכחוה לעכנא דהדרא לה למערתא אמרו לה עכנא עכנא פתחי פיד ויכנס בן אצל אביו פתח להו שלח רבי לדבר באשנתו שלחה ליה כלי שנתמש בו קודש ישתמש בו חול תמן אמרין באתר דמרי ביתא תלא זיינה כולבא ריעא קולתיה תלא שלח לה נהי דבתורה גדול ממני אבל במעשים טובים מי גדול ממני שלחה ליה בתורה מיהא גדול ממך לא ידענא במעשים ידענא דהא קביל עליה יסורי בתורה מאי היא דכי הוה יתבי רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה אספסלי יתבי קמיהו רבי אלעזר בר' שמעון ורבי ארעא מקשו ומפרקו אמרי מימיהן אנו שותים והם יושבים על גבי קרקע עבדו להו ספסלי אסקינהו אמר להן רבן שמעון בן גמליאל פרידה אחת יש לי ביניכם ואתם מבקשים לאבדה הימני אחתהו לרבי אמר להן רבי יהושע בן קרחה מי שיש לו אב יחיה ומי שאין לו אב ימות אחתהו נמי לרבי אלעזר ברבי שמעון חלש דעתיה אמר קא חשביתו ליה כותי עד ההוא יומא כי הוה אמר רבי מילתא הוה מסייע ליה רבי אלעזר ברבי שמעון מכאן ואילך כי הוה אמר רבי יש לי להשיב אמר ליה רבי אלעזר ברבי שמעון כך וכך יש לך להשיב זו היא תשובתך השתא היקפתנו תשובות חבילות שאין בהן ממש חלש דעתיה דרבי אתא א"ל לאבוה אמר ליה בני אל ירע לך שהוא ארי בן ארי ואתה ארי בן שועל והיינו דאמר רבי שלשה ענוותינן הן ואלו הן אבא

רס"ז ואפילו הכי. דלמך רבי אלעזר ברבי שמעון לעיל ספיקות שלכס כך: לא סמיך. דעתיה אהכי מלכק רחמים ומחילה ביסורין שמה חטא באלו הן הדיקוים: בלורתא הוה מייכי ליה שיתין נמטי. בערב היו מקפלין תחתיו כמשכבו ס' לדיס שקורין פלשטי"ז: משיכל. כמין עריבות קטנות שמתמשין בהן מים וסופין וכלשון בלע"ז הוקר'": ונגדי מתותיהו שיתין משיכילי דמא וכיבא. ומושקין מתחתיו שקים עריבות מלכות דס כדס לקוי שהלכין שזבו ממנו משחין שפה עליו: מיני לפדא. מיני

מאכל שעושים מתאנים: אמר להו. למכאוביו: ביטול תורה. שהיה עוסק בגירסתו המיד בביתו: את מייתה להו עליו. אהה מביא עליו: כלית ממון. במאכל ורקבון בנדרים: ספוגאי. וירדי הם באניות: עייבו ליה שיהו עבדי. לפי שעמד עליהן נחשול של ים והתפללו להנצל בזכותו של ר"א ויגורו בזכותו וכשעלו מן הים שלחו לו דורון: אמרה לה. אשתו לברתה: בקי באבון. בקי באבון מהו עושה בקי לשון בקיאות וידועה: אמר. ר' אלעזר לבתו זילי אמרי: שלנו. עשר גדול מזה: היתה כלניות סוחר. על התורה נאמרו: וכי. והחזק: נפק לבי מדרשא. אותו היום שלא עיבתו אשתו: שיתן מיני דמא. שהרלו לו הגשים לראות אם הם נדה הוא אם הם טהור דקיימא לן נדה (דף יט.) חמשה דמים הן טמאים באשה ואחר מראות דמים טהורים: טהריהו. להזקק לבעליהם בלא טבילה: יהיו כולן זכרים. יתעברו כולן הלילה זכרים: רשעה זו. מלכות הרשעה שמינהחו תופש גנבים ולא כל לבית המדרש תמיד להראות לו הגשים את דמון ל"א על אשתו שעובדתו מלבד לבית המדרש שנים רבות: דרחמי עלי. על שנתקחין גנבים על ידי והיו להם קרובין: אנונין בעיליהו. הקיבנו בעליהם: במזיזה. בשער: בנייהל. שער: ריחשא. הולעת: חלש דעהו. לנחמי שמה מעתה יסריח ויקריב: כולי האי. משגודע לבריות שאינו חי ולא נקבר. אין זה כבוד: פרידה. גזל אחד: יש לי בניכס. אביו היה: עכבריא. אם מקום שסמוך לעירו: לבני בירי. אם כפר אחד שהיו קרובין: עכנא. נחש: דהדרה. ליה מערה הקיפה את המערה כעין גלגל וזנבה אלל פיה: פתחי פוך. הרחיבו זנבך מעל פוך ליתן מקום ליכנס: לדבר באשתו. שתמשא לו: תמן אמרי. בארץ ישראל אומרים המשל הזה על כגון זה: באתרא דמריה חלא זיינה כולבא רעיא קולתיה חלא. יחד שהיה הגבור רגיל לחכות בו כלי זיינו הגבל הרעה תרמינו תלה בזו"ל"א בלע"ל: בחורה. מיהת לדברך הוא גדול ממך בחורה חלא לא ידענא חלא שפך ענה כך: חבל במעשים טובים. אני יודעת שהוא גדול ממך דלא קביל עליה יסורים: רשב"א. אביו של רבי: רבי יהושע ב"ק. ורבנן טובא בהדייהו חלא שפניהם גדולי הדור: אמרי רבנן. דבי מדרשא דיתבי אספסלי: פרידה אחת. בן אחי: לבדקה הימני. שמה תשטט בו עין רעה: שאין לו אב. דנח נפשיה דר"ש בן יוחי: (רש"י)

תוספות שתין ספני. מפרש במדרש שעמד עליהם נחשול שבים טבעים ונדרו לו ושקט הרוח: (תוספות)

דף פה

ובני בתירה ויונתן בן שאול רבן שמעון בן גמליאל הא דאמר בני בתירה דאמר מר הושיבוהו בראש ומינוהו לנשיא עליהן יונתן בן שאול דקא"ל לדוד | **שמואל א כב-יז** | ואתה תמלוך על ישראל ואני אהיה לך למשנה ממאי דלמא יונתן בן שאול דחזא דגריר עלמא בתר דוד בני בתירה נמי דחזו להלל דעדיף מינייהו אלא רבן שמעון בן גמליאל ודאי ענוותן הוה אמר רבי חביבין יסורין קבל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא ואמרי לה שבעה בצמירתא ושית בצפרנא האוריייה דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא כד הוה רמי כיסתא לחיותא הוה אזיל קלא בתלתא מילי הוה מכוינ דרמי בההיא שעתא דעיל רבי לבית הכסא ואפי' הכי מעבר ליה קליה לקליהו ושמעו ליה נחתי ימא ואפי' יסורי דר' אלעזר בר' שמעון עדיפי מדרבי דאילו ר' א"ר בר' ש מאהבה באו ומאהבה הלכו דרבי ע"י מעשה באו וע"י מעשה הלכו ע"י מעשה באו מאי היא דהוה עגלא דהוה קא ממטו ליה לשחיטה אזל תליא לרישיה בכנפיה דרבי וקא בכי אמר ליה זיל לכך נוצרת אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין וע"י מעשה הלכו יומא חד הוה קא כנשא אמתיא דרבי ביתא הוה שדיא בני כרכושא וקא כנשא להו אמר לה שבקינהו כתיב | **תהילים קמה-ט** | ורחמי על כל מעשיו אמרי הואיל ומרחם נרחם עליה כולה שני יסורי דר' אלעזר לא שכבי איניש בלא זמניה כולהו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא דאמר רבה בר רב שילא קשי יומא דמיטרא כיומא דדינא ואמר אמרי אי לאו צדיק לעלמא בעו רבנן רחמי עליה ומבטלי ליה אפי' הכי כי הוה עקרי פוגלא ממשרא הוה קיימא בירא מליא מיא איקלע רבי לאתריה דר' אלעזר בר' שמעון א"ל יש לו בן לאותו צדיק אמרו לי יש לו בן וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו בשמנה אתייה אסמכיה ברבי ואשלמיה לר' שמעון בן איסי בן לקניא אחות דאמיה כל יומא הוה אמר לקרייתא אנא איזיל אמר ליה חכים עבדו יתך וגולתא דדהבא מרסו עלך ורבי קרו לך ואת אמרת לקרייתא אנא איזיל אמר ליה ממי עזובה דא כי גדל אתא יתיב במתיבתא דרבי שמעיה לקליה אמר הא קלא דמי לקליה דר' אלעזר בר' שמעון אמרו ליה בריה הוא קרי עליה | **משלי יא-ט** | פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם פרי צדיק עץ חיים זה ר' יוסי בר' אלעזר בר' שמעון ולוקח נפשות חכם זה ר' שמעון בן איסי בן לקניא כי נח נפשיה אמטוהו למערתא דאבות הוה הדרא לה עכנא למערתא אמר ליה עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אביו לא פתחא להו כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו בשמנה אתייהו לקמיה אמר ליה אי הדרת בך יהיבנא לך ברתא הדר ביה איכא דאמרי נסבה וגירשה איכא דאמרי לא נסבה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חזר זה ולמה ליה כולי האי דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר | **ירמיה טו-יט** | אם תשוב ואשיב לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר | **ירמיה טו-יט** | ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה אמר ר' פרנץ אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם שנאמר | **ישעיה נט-כא** | ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם מאי אמר ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריהו לא ימוש מפך יתיב ארבעים תעניתא אחריני ואקריהו לא ימוש מפך ומפי זרעך יתיב מאה תעניתא אחריני אתא ואקריהו לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך אמר מכאן ואילך לא צריכנא תורה מחזרת על אכסניא שלה ר' זירא כי סליק לארעא דישאל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבליא מיניה כי היכי דלא נטרדיה יתיב מאה אחריניא דלא לשכוב ר' אלעזר בשניה ונפליה עליוהי מילי דצבורא ויתיב מאה אחריני דלא נשלט ביה נורא דגיהנם כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה שגר תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה קטיין חריך שקיה אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב | **ירמיה ט-יא** | מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ דבר זה

רש"י ר"ש הא דלמכו. דקאמר אתה חרי בן שועל: בני בחירה. במס' פסחים שהיו נשיאים ובשביל שראו להלל שהיה גדול בתורה ועלה אלכן מבבל עזבו נשיאותו ומיניהו נשיא עליהן: דחזו להלל דעדיף מינייהו. והלכות שהיו נשאלות מהו בבית המדרש נעלמות מהו ובזמן דבדכ: חביבין יסורין. שראה שהועילו יסורין של ר"א שלא שלטה בו ירמיה: כלמיתא. אכן שמקום קטנים: לפיכך. חולי שכתוב הפה ושמו מיאג"ל: האוריייה. שומר סוסין: כיסתא. מספוח: עבר קליה. דרבי: לקליהו. דחיותא: תליא לרישיה בכנפי דרבי. החביא את ראשו תחת כנפי כסותו: אמרי. דקיעול: כנשא ביתא. מכבדת הבית: שדיין בני כרכושא. היו מוטלין שם בני חולדה: ואפי' הכי. דלא אתא מיטרה בהנהו שני: כי הוה עקרי פוגלא. לטון: ממשרא. מן הערכוה: הוה קיימא בירא מליא מיא. היתה הגומא עומדת מליאה מים: שוכרתו בשמונה. מחמת יופיו: אסמכיה בדכ. שיהו קורין אותו רבי כדי שיתקנא וישים (אל) לבו על ת"ה: ואשלמיה. מסרו לרבי שמעון ללמדו תורה: כל יומא הוה אמר. אותו הבן: לקרייתא חלא חזי. לעירי אני חפץ לומר: מומי עזובה דא. בשבועה הגתיה זאת ולא אשאל עוד לומר: ולוקח נפשות. המלמדו תורה קוניה לכן: לעבר מערה. שנתכחאו שם ר' שמעון בן יוחי ור' אלעזר בנו י"א שנה במס' שבת (דף לג): שמקפה את בניו. שהיה רגיל לאמר חקפה את בני כשנשבע: ורבי למה ליה כולי האי. לחזור על בני אחריים לשאלו

אם יש לו בן; אם תשוב. יקראל למוטב בתוכחהך ואשיבך אלי ולפני תעמוד הקב"ה אמר לי שאעמוד ואתקיים לפניו אם אוכל להשיבכם: יקר מזולל. ה"ח מע"ה: מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. הקב"ה אמר כך אני ערב מעתה שכל ימוך עד עולם: ארבעון הענייה. שכל הפסוק תורה מזרעו: גמרא דבבבלי. גמרא שלגו: דלא ניטריה. כשעלה לחרץ יקראל ללמדו מפי ר' יוחנן ואמוראלין שפארץ יקראל לא היו בני מחלוקת ונחון זה לזה כשמן כלאמרי' כסנהדרין (דף כד.) ומיישבתין את הטעמים כלא קושיות ופיקוקין: קטין חרץ שקי. דאזינש גולא הוה: דבר זה. על מה אכזה הארץ: (רש"י)

תוספות הוה עתיר משבור מלאכ. פי' מזבל בהמותיו של רבי כדאשכחן נמי בבראשית רבה (פ' סו) זבל בהמותיו של יצחק ולא כספו והבו של אבימלך: (תוספות)

דף פה ב

אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר **[ירמיה ט-יב]** ויאמר ה' על עזבם את תורתיה אשר נתתי לפנים אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה אמר רב חמא מאי דכתיב **[משלי יד-לג]** בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע בלב נבון תנוח חכמה זה ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים תודע זה ת"ח בן ע"ה אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא אמר ליה ר' ירמיה לר' זירא מאי דכתיב **[איוב ג-יט]** קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו אטו לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש דעתיה אמר רבש"ע לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבצת כי הוה מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצית ח"ו אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' ממר אמר ליה אין אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תהא כזאת בישראל אמר ר' זירא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ר' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דזקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חזי ליה ההוא מרבנן דהוה שכח אליהו גביה דלצפרא הוה שפירן עיניה ולאורתא דמין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי אמר לי דאמרי ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי שלקי למתיבתא דרקיע אמר לי בכולהו מצית לאסתכלי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכולהו אזלי מלאכי כי שלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחתי לא מצאי לאוקמא אנפשיה אסתכלי בה אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיהו להווא גברא וסימניהו לעיניה למחר אזלי אשתטחי אמרתיה אמינא מתנייתא דמר מתנינא ואתסאי אליהו הוה שכח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מאי טעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמיניהו בהדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הזה אמר ליה איכא ר' חייא ובניו גזר רבי תעניתא אחתיניהו לר' חייא ובניו אמר משיב הרוח ונשבה זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיעא מאן גלי רזיא בעלמא אמרי אליהו אתיוהו לאליהו מחיוהו שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדובא דנורא על בינייהו וטרדיניהו שמואל ירחינא אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל לא יכילנא אשטר לך משטר [א"ל] לא יכילנא הוה מותיב ליה בגובתא דסמני תותי בי סדיה ואתיסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתבי ביה שמואל ירחינא

רש"י אמרו חכמים. מי האיש החכם. אמרו הנביאים. אשר דבר פי ה' אליו: שכל כפרו בתורה תחילה. כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפניו קרא יחירא דאשר נתתי לפניו קרא דרש ברכת אשר [נתן לנו תורה אמת] שהיא לפניו של דברי תורה וכוון לכל מברכי גליא דעתייהו שאינה מתנה השובה להם: תודע. מודיע לכל ומתפאר כמתנה: בן עם הארץ. היינו בקרב כסילים משפחת כסילים: איסתירא בלגינא. סלע אחד בלגינא: קיש קיש קריא. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא כסלים. לא היה משמיע קול: מזיו מערתא דרבנן. שכל יכשלו כהנים לעבור עליהו ולהחליט שכל הארבע הקלה על ידי דיוקנים: איעלמא מיניה. לא יכול למצוא מקומה: ריבצת. לאחריהן שכן [מ"ק וף] המרביץ שדהו משקה: רבי חנינא. בר' חמא: שדינא כיתנא. זרעו אני זרעוני פשתן: שדינא. משלך: וגדילנא נישבי. והולעו אני ממנו קשות ומכמורות: ואיידנא טבי. ואני כד כבייס: ואריכנא מגילתא. ומתקן אני מעורותיהן הלפסי: וסליקנא למתא. למקום שאין מלמדי היתקוה: לחמשה ינוקי. לכל אחד ספרו: ומתנינא. על פה שיתא סדרי משנה לשיתא ינוקי: אקרו אהדדי. לימדו זה את זה מה קלרות: ואתנו אהדדי. לימדו זה את זה סדרו: לא תהא כזאת בישראל. לא תלמדו זה את בישראל: אמש נראה לי. כהלוך תקוה. ושכ בשיבה של מעלה: ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראו ליגב אצל ר' חייא: ובעורין. תרגום דלפידין: דמנפשא הוה שפירן עיניה. בבקר ראיתי את עיניו ואתו ולעבר ראיתי זמות כחזיו נפשו באור: אמרי ליה. אמרתי לו: לאמרי. אמרתי לאליהו: גוהרקא. הקדרא: בוטיטי. נלוות אישטנזיליו"ש בלע"ז: מתני' דמר קמתנינא. תוספתא של אדוני שסידרה לששה סדרים אני שונה תמיד דר' חייא סדרה לתוספתא כלאמרי' בעלמא רבי לא שנהא ר' חייא מנא ליה ואמרי' כל מתניתא דלא מיתנייא בי רבי חייא ורבי אושעיא לא תוחבו מינה בני מדרשא: תקפי ברחמי. מרבין בהפשה: ומייתי למשיח בלא זמניה. לכך אין יתן לי רשות להעמידן יחד: יש דוגמתן. שההא הפלתן נשמעת: פולסי. חבטת מלקות: שמואל ירחינא. הוא שמואל בר אבא חביו של רב ועל שהיה בקי בסוד העיבור כלאמרי' במס' ר"ה (דף כו) אמר שמואל יכילנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינא: אימלי לך סמא. בתוך העין: אשטר לך משטר. חמשה לך ע"ג העין משטר מטפח מולין"ר בלע"ז כלאמרי' גבי כותח הבבלי (חומץ האדומים) בפסחים (דף מד.) משטר קשטר. מטבל פתו: גובתא. קנה חלול: תותי בי סדיא. תחת מראשותיו וקובע כח חוץ הסם והולך דרך עמם גולגלתו ומתו עד עיניו: הוה מצטער רבי למיסמכיה. טרח ומתעסק לסומכו לפי שחכם בקי היה כל כך: ולא הוה מסתייעא מילתא. שהיתה השעה נטרפת או לא היו החכמים נאספים: (רש"י)

תוספות אסתירא בלגינא קיש קיש קריא. מפרש ריב"א לפי שאין דרך זה להניח בלגין הוא מקשקש ואם היה מניחו בארנקי כדרכו להיות שם לא היה מקשקש: כי מטא [למימר] מחיה המתים רגש עלמא. אע"ג דאיכא נמי מחיה המתים מקמי משיב הרוח אמר ר"ת משום דתחיית המתים לא היו אלא ע"י טל ועי"ל דבמשיב הרוח ומוריד הגשם נשב זיקא ואתא מיטרא משום שזהו עיקר תפלת הרוח והגשם שבברכה זו אבל תחיית המתים עיקרה היא בחתימתה: (תוספות)

ריבה להן ומעשה נמי בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים הלך ופסק להן מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדשלמה והכתיב [\[מלכים א ה-ב\]](#) ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סולת וששים כור קמח עשרה בקר בריאים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור וברבורים אבוסים ואמר גוריון בן אסטיון משמיה דרב הללו לעמילן של טבחים ור' יצחק אמר הללו לציקי קדירה ואמר ר' יצחק אלף נשים היו לשלמה כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך מאי טעמא זו סבורה שמא אצלי סועד היום וזו סבורה [שמא] אצלי סועד היום ואילו גבי אברהם כתיב [\[בראשית יח-ז\]](#) ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה התם תלתא תורי תלתא גברי הכא לכל ישראל ויהודה שנאמר [\[מלכים א ד-ב\]](#) יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת) הים מאי ברבורים אבוסים אמר רב שאובסים אותן בעל כרחן ושמואל אמר שאבוסים ועומדים מאליהם ורבי יוחנן אמר מביאין תור ממרעיתו בדלא אניס ותרנגולת מאשפתה בדלא אניסא אמר רבי יוחנן מובחר שבבהמות שור מובחר שבעופות תרנגולת אמר אממימר זותא אוקמתא בי בטניתא דמשתכחא ביני עזרי דלא מציא פסיא קניא [\[בראשית יח-ז\]](#) ואל הבקר רץ אברהם אמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה ואימא חד כדאמרי אינשי רכיך וטב א"כ לכתוב רך טוב מאי וטוב ש"מ לדרשה אימא תרי מדטוב לדרשה רך נמי לדרשה מתיב רבה בר עולא ואיתימא רב הושעיא ואיתימא רב נתן ברבי הושעיא [\[בראשית יח-ז\]](#) ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו כל חד וחד יהיבי נער חד [\[בראשית יח-ח\]](#) ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם דקמא קמא דמטיא אייתי לקמיהו ולמה לי תלתא תסגי בחד אמר רב חנן בר רבא כדי להאכילן שלש לשונות בחדל אמר רבי תנחום בר חיילאי לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם ואכלו סלקא דעתך אלא אימא נראו כמי שאכלו ושתו אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכל [מה] שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח [\[בראשית יח-ז\]](#) ואל הבקר רץ אברהם [\[במדבר יא-לא\]](#) ורוח נסע מאת ה' ויקח חמאה וחלב [\[שמות טז-ד\]](#) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים [\[בראשית יח-ח\]](#) והוא עומד עליהם תחת העץ [\[שמות יז-ו\]](#) הנני עומד לפניך שם על הצור [וגו'] [\[בראשית יח-טז\]](#) ואברהם הולך עמם לשלחם [\[שמות יג-כא\]](#) וה' הולך לפניו יומם [\[בראשית יח-ד\]](#) ויקח נא מעט מים [\[שמות יז-ו\]](#) והכית בצור ויצאו מננו מים ושתה העם ופליגי דר' חמא בר' חנינא דאמר ר' חמא בר' חנינא וכן תנא דבי רבי ישמעאל בשכר שלשה זכו לשלשה בשכר חמאה וחלב זכו למן בשכר הוא עומד עליהם זכו לעמוד הענן בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם אמר רבי ינאי ברבי ישמעאל אמרו לו וכי בערביים חשדתו שהם משתחיים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו ישמעאל [\[בראשית יח-א\]](#) וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האוהל כחום היום מאי כחום היום אמר רבי חמא בר' חנינא אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה ונא הקב"ה לשאול באברהם הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים שדריה לאליעזר למיפק לברא נפק ולא אשכח אמר לא מהימנא לך היינו דאמרי תמן לית הימנותא בעבדי נפק איהו חזייה להקדוש ברוך הוא דקאי אבא דכתיב [\[בראשית יח-ג\]](#) אל נא תעבור מעל עבדך כיון דחזא דקא אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא למימא הכא היינו דכתיב [\[בראשית יח-ב\]](#) וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מעיקרא אתו קמו עליה כי חזיהו דהוה ליה צערא אמרו לאו אורח ארעא למימא הכא מאן נינהו שלשה אנשים מיכאל וגבריאל ורפאל מיכאל שבא לבשר את שרה רפאל שבא לרפא את אברהם וגבריאל אזל למהפכיה לסדום והא כתיב [\[בראשית יט-א\]](#) ויבאו שני המלאכים סדומה בערב דאזל מיכאל בהדיה לשזיבה ללוט דיקא נמי [דכתיב] [\[בראשית יט-כה\]](#) ויהפוך את הערים האל ולא כתיב ויהפכו שמע מינה מאי שנא לגבי אברהם דכתיב [\[בראשית יח-ה\]](#) כן תעשה כאשר דברת ומאי שנא לגבי לוט דכתיב

רש"י ריבה להן. יותר על המנהג דכיון דלא כריך לאתגויי ואתני. מזוני יתירי קאמי: הללו. הקמה והסולת: לעמילן של טבחים. חלות עשויות לכסות פי הקדוחות לשאוב זוזמת התבשיל: הללו. הבקר והאלן המנוין בזה הפסוק: לציקי. קדירה. אינו חלל למין מאכל ששמו ציקי קדירה אשור"ל בלע"ז: צדוריים. תרנגולין: שזכרון אותן בעל כרחן. חובטין להם מאכל כפייהם בחזקה: תור. שור: בללל חנים. שלל עשה מלכאה: בללל חניסא. גידול הפרוחין: זתא. תרנגולה: פטיוחא. המפתמת בבית לשון אחר בענינה בעלת כרס: דמשכחא בי עזרי. בין הגיתות ואוכלת התרנגול: ללא מלי פסיא קניא. שאינה יכולה לפסוע קנה מרוב סמנה: קמא קמא דמטאלי. ראשון שנגיע ללחם שנגמר בישול: לשונות בחדל. מעדן מלכים ושרים הוא: מלח ה'. כגון שלשים הגוי בעצמו: יוקח נא מעט מים. על ידי שלמה: זכו לשלש. שלש מתנות שניתנו להם במדבר על ידי משה והארי: זכו לעמוד ענן. עומד עליהם תמיד כדכתיב (במדבר יד) ועננך עומד עליהם: לבלתי שגו מים. היינו נמי והכית בצור ובעמוד ענן פלוגי: ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ. שלל יכניס ע"ז בתוך ביתו שהעריבים רגילין להשתחוות לאבק רגליהו והן נדמו לו כעריבים: כבר ילא ממנו ישמעאל. ממך ילא רגיל ללגשות כן: האריח חמה מנרתיקה. להאריח חמה בכח שלל יהו עזרי דרכים מלוים: ותמן אמרי. בללל ישראל: כיון דחזא. הקדוש ברוך הוא: קמא אסר. אברהם חל מילתו וקרי אמר לאו אורח ארעא למימא הכא: היינו. דמעיקרא כתיב נצבים עליו ולבסוף כתיב וירץ לקראתם: דיקא נמי. דהוה הוא דלויז ללפך סדום: (רש"י)

תוספות נראין כאוכלין ושותין. ובסדר אליהו רבה קתני לא כאותו שאומר נראין כאוכלין ושותין ושותין ממש מפני כבודו של אברהם ופליגא אדהכא: חזייה להקב"ה דקאי אבבא. והיינו דכתיב (בראשית יח) אל נא תעבור מעל עבדך הכא משמע שהשכינה היה רוצה להסתלק מעל אברהם ובמפנין (שבת דף קנז.) משמע שלפי שרצה אברהם לילך לקראת אורחים ולהכניסם אמר להקב"ה להמתין עד שיכניס אותן דדרשינן מיניה גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני השכינה וקאמר נמי התם בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר דם מדת בשר דם אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקב"ה כתיב אל נא תעבור: ההוא דאזא לשזיבה ללוט. ותימא דאמרינן בבראשית רבה (פרשה ג) דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות ויש לומר דכאן לא עשה מיכאל בשליחות אחת כי אם מעשה אחד שבישר את שרה וכשהלך משם לסדום אז הותחלה שליחות אחרת ודוקא במקום אחד אין עושה ב' שליחות ובי"ר (שם) יש שרפאל בא להציל את לוט ורפואת אברהם אינה נזכרת ואפילו בא כמו כן לרפואת אברהם חשיב הכל שליחות אחת דרפואה והצלה ענין אחד הוא הקשה ה"ר אלחנן הא משמע לישנא דקרא ששניהם הצילוהו כדכתיב (בראשית יט) ויחזיקו האנשים בידו וכתוב ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר וכתוב בתריה שאמר ליה מלאך שבא להפוך את סדום כי לא אדקל לעשות דבר עד באך שמה ויש לומר ששניהם הוציאוהו חוץ לעיר ומיכאל הלך עמו עד צוער וגבריאל היה מצוה אותו למהר: (תוספות)

[\[בראשית יט-ג\]](#) ויצא בם מאד א"ר אלעזר מכאן שמסרבינן לקטן ואין מסרבינן לגדול כתיב [\[בראשית יח-ה\]](#) ואקחה פת לחם וכתוב [\[בראשית יח-ז\]](#) ואל הבקר רץ אברהם אמר רבי אלעזר מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים מנלן מעפרון מעיקרא כתיב [\[בראשית כג-טו\]](#) ארץ ארבע מאות שקל כסף ולבסוף כתיב [\[בראשית כג-טז\]](#) וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר דלא שקל מיניה אלא קנטרי דאיכא דוכתא דקרי ליה לתיקלא קנטריא כתיב [\[בראשית יח-ז\]](#) קמח וכתוב סלת א"ר

יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש כתיב [\[בראשית יח-ט\]](#) לשי ועשי עוגות וכתוב [\[בראשית יח-ח\]](#) ויקח חמאה וחלב וכן הבקר ואילו לחם לא אייתי לקמיהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר אברהם אבינו אוכל חולין בטרה היה ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה [\[בראשית יח-ט\]](#) ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל להודיע ששרה אמנו צנועה היתה אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יצחק יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל כדי לחבבה על בעלה רבי יוסי ברבי חנינא אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה תני משום רבי יוסי למה נקוד על איו שבאלו לימדה תורה דרך ארץ שישראל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל על ידי בעלה שאני [\[בראשית יח-יב\]](#) אחרי בלויתי היתה לי עדנה אמר רב חסדא אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו כתיב [\[בראשית יח-יב\]](#) ואדוני זקן וכתוב [\[בראשית יח-יג\]](#) ואני זקנתי דלא מותיב הקב"ה כדקאמרה איהי תנא דבי רבי ישמעאל גדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו שנאמר [\[בראשית יח-יב\]](#) ותצחק שרה בקרבה וגו' [\[בראשית יח-יב\]](#) ואדוני זקן וכתוב [\[בראשית יח-יג\]](#) ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני זקנתי [\[בראשית יח-יב\]](#) ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה כמה בנים הניקה שרה אמר רבי לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אמות העולם מרננים ואומרים איתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בנינו הוא ולא עוד אלא שעושיין משתה גדול להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהם וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות והניקה את כולן ועדיין היו מרננים ואומרים אם שרה הבת תשעים שנה תלד אברהם בן מאה שנה יוליד מיד הנפק קלסתר פנים של יצחק ונזמה לאברהם פתחו כולם ואמרו [\[בראשית כה-ט\]](#) אברהם הוליד את יצחק עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם אלא אברהם בעא רחמי והוה זקנה שנאמר [\[בראשית כד-א\]](#) ואברהם זקן בא בימים עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא שנאמר [\[בראשית מח-א\]](#) ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא אלישע בעא רחמי ואתפח שנאמר [\[מלכים ב יג-ד\]](#) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו מכלל דחלה חלי אחרייתו תנו רבנן שלשה חלאין חלה אלישע אחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ואחד שגירה דובין בתניקות ואחד שמת בו שנאמר [\[מלכים ב יג-ד\]](#) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו: אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כו': אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב חסדא פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן אמר ליה האלהים צריכה וי"ו כי מורדיא דלברות: רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו צריך הכל כמנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי הא דתנן השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר נתון לו כפחות שבשכירות דברי רבי יהושע וחכמים אומרים משמנין ביניהם: [\[מתני'\]](#) ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידולו מן הארץ ואלו שאין אוכלים העושה במחובר לקרקע

רש"י קנטרי. משקל גדול שקורין קטני"ר מאה מנה: עובר לכוהן. מלמד שבכל מקום היה מתקבל בפקל ואיכא זוכתא דקרו לקטורי תחלה: סולת. עדיף מקמחה: מכלן שהאשה עיניה צרה באורחיהן. היא אמרה קמה והוא סולת: פירסה נדה. חזר להיות לה אורח נקשים: כדי לחבבה על בעלה. להודיעו שהיא צנועה משאך החבורה שאינה נראית ונרדף לישאל אחריה: על איו שבאלו לימדה תורה (נקוד). איו שבו נקוד והלמ"ד אינה נקודה: לימדה תורה וכו'. והיינו נקודה חיו דלא היו כריכין לישאל דיודעין היו שהיא צנועה דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה חלה לדרוש מינה דרך ארץ: באכסניא. אשת אושפיזא: על ידי בעלה. לא ישיאל חלה לבעלה לישאל מה שלום הגברת: קמטין. פרוג"ש: היא אמרה ואלו זקנתי: אסופי. ילד מן השוק ולא נודע של מי והמונחלו אסופי חל הבית: בעא רחמי. כדי שיכיר בינו ובין בנו: בעא רחמי והוה חולשא. שיחלה חלם לפני מותו ויזוה לביטו: והתפח. ונתרפא: חליו אשר ימות בו. מכלל דחלה עוד שלל מת בו: כי מורדיא דלברות. שם הגהר מורדיא ע"ז שרב החובל מנהיג בו הספינה לרחקה מן האבנים ומן המכשולים ובלע"ז גוביניו"ל: ואמר לו בעל הבית. הכי שכרך עליו כלאחד מפועלי העיר: משמנין ביניהן. לא כפחות ולא כיותר חלה כמנהג המדינה בינונית: מתני' ואלו. פועליו: אוכלין. ממה שעוסקין בו: גמר מלאכה. כשחולשין אותו: עד שלא נגמרה מלאכתו. למעשה ואם בר חלה הוא עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה וטעמא דכולה מתני' מפרש בגמ' מקראי: (רש"י)

תוספות למה נקוד על איו שבאלו. בבראשית רבה א"י נקוד למ"ד אינו נקוד א"ר שמעון כל מקום שאתה מוצא כתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב וכאן שהנקודה רבה אתה דורש את הנקודה איו אברהם אמר רבי עזריה כשם שאמרו לו לאברהם איה שרה כך אמרו לשרה איו אברהם וה"ל הוי פי' הכא אבל לפ"ה דפירש דמשום הכי נקוד דעל חנם שאלו לו קשה דהיה לו לנקוד על איה שרה דהיא עיקר השאלה ששאלו עליה: על ידי בעלה. היינו דוקא לשאל איה פלונית אבל לשאל בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע' ושם ד"ה אין ע"ש צ"ע קצת): פת קטנית תנן. הא פשיטא דר' יוחנן אמר לבנו פת קטנית ולא פת של קטנית אלא הכי מביעי עליה פת קטנית תנן ואפ"ה משמע שפיר פת הנאכלת עם הקטנית ולא משמע פת של קטנית וטעמא משום דאין רגילין לעשות פת של קטנית וי"מ לאדם שאמר ליתן לפועלו פת קטנית שצריך ליתן להם פת קטנית או דלמא פת קטנית תנן אבל אמר לו פת קטנית בלא ו' הוי משמע פת של קטנית: ואלו אוכלין מן התורה. משום דאיירי מעיקרא בפועלים שאוכלים ע"י שפסקו להם מזונות או ע"י מנהג המדינה להכי נקט ואלו אוכלין מן התורה בלא פסק ובלא מנהג: במחובר בשעת גמר מלאכה. פי' שאין צריכין עוד לקרקע כגון הקוצר והבוצר יצא המנכש והעודד ומפיק ליה בגמרא מואל כליל לא תתן בזמן שאתה נתן לכליו של בעל הבית ובתלוש קודם גמר מלאכה היינו גמר מלאכה למעשה ובגמרא מפיק ליה מדיש: (תוספות)

ב פז דף

בשעה שאין גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו ובדבר שאין גידולו מן הארץ: **גמ'** מנא הני מילי דכתיב [\[דברים כג-ה\]](#) כי תבא בכרם רעך ואכלת אשכנך כרם כל מילי מנא לן גמרינן מכרם מה כרם מיוחד דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו מה לכרם שכן חייב בעוללות גמרינן מקמה קמה גופה מנא לן דכתיב [\[דברים כג-ב\]](#) כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך מה לקמה שכן חייבת בחלה וממאי דהאי קמה קמה דמתחייבת בחלה היא דלמא כל קמה קאמר רחמנא אתיא קמה קמה כתיב הכא כי תבא בקמת רעך וכתבי התם [\[דברים טז-ט\]](#) מהחל חרמש בקמה מה התם קמה דמחייבא בחלה אף הכא נמי קמה דמחייבא בחלה איכא למיפרך מה לקמה שכן חייבת בחלה כרם יוכיח מה לכרם שכן חייב בעוללות קמה תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ואתא נמי זית דאית ביה צד מזבח וזית במה הצד אתי הוא גופיה כרם איקרי דכתיב [\[שופטים טו-ה\]](#) ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית אמר רב פפא כרם זית אקרי כרם סתמא לא אקרי מכל מקום קשיא אלא אמר שמואל אמר קרא וחרמש לרבות כל בעלי חרמש והאי חרמש מביעי ליה בשעת חרמש אכול שלא בשעת חרמש לא תיכול ההוא [\[דברים כג-ה\]](#) מואל כליל לא תתן נפקא תינח דבר חרמש דלאו בר חרמש מנא לן אלא אמר ר' יצחק אמר קרא קמה לרבות כל בעלי קמה והא אמרת קמה קמה דמחייבא בחלה הני מילי מקמי דנתיי חרמש השתא דאתי חרמש איתרבי ליה כל דבר חרמש ואף על גב דלא מייחייב בחלה קמה למה לי לרבות כל בעלי קמה והשתא דנפקא לן מחרמש וקממה כי תבא בכרם רעך למה לי אמר רבא להלכותיו דכתיבא כי תבא נאמר כאן ביאה ונאמר להלן [\[דברים כד-טו\]](#) לא תבא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר בכרם רעך ולא בכרם כותי הניחא למ"ד גזל כותי אסור היינו דאיצטריך קרא למישרי

פועל אלא למ"ד גזל כותי מותר השתא גזילה מותר פועל מיבעיא מוקים לה בכרם רעך ולא של הקדש ואכלת ולא מוצץ ענבים ולא ענבים ודבר אחר כנפשו כנפש של בעל הבית כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור שבעך ולא אכילה גסה ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעה"ב אי אתה אוכל אמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר

רש"י בשעה שאינה גמר מלאכה. כגון המנכס בצללים: מאחר שנגמרה מלאכתו. כגון תפסרו עגוליו דמתניתין: וכדכר שאין גידולו מן הארץ. כגון החולב בהמותיו והמגבד: גמי מנח הני מילי. דפועל אוכל במחובת: כי תבא ואכלת ענבים. לקמן דריש ליה בפועל וסיפיה דקרא ואל כליך לא תתן משמע אלף לכליו של בעל הבית תתן אלמלא בשעת גמר מלאכת חיבורו קאי: כי תבא בקמת רעך. וגו' וחרמש לא תניף אלמלא בשעת חרמש קאי: אחיף קמה קמה. והמקשה אומר גזירה שזה ז' כדי להקשות ולומר אימלא דלא אישתעי קרא אלף בחייבת בחלה כגון קמה מין דגן אלף בקמת קטנית לא: מהלך חרמש בקמה. הוא עומר הקרב בפסח שהוא צל מן השערין שחייבין בחלה: לך מוצת. יין לנסכים וכולת למנחות: ואחי נמי זית. בהאי דינא דלית בה לך מוצת הוא שמן למנחות אלף שאר מיני אילנות וזרעים לא: וזית כמה האד אחי. בחמיה וכי מדקשא בעי למילפיה הא ככלל כרם הוא: בשעת חרמש. שהוא גמר מלאכה: מאל כליך. כדמפרש לה לעיל ולקמן דקריש לה הכי: תינה דבר חרמש הוא. כגון קטנית: דלאו דבר חרמש. כגון המוסק בזיהים והגורד בחמרים: בעלי קמה. העומדים בקומה בצרף והכל בכלל: והא חמרת קמה דמתייבא בחלה הוא. כלומר והא כבר ארבינא דליכא למיכף בג"ש דבקמה בת חלה קאי: הני מילי. דליכא למיפרך היא ספרא: מקמי דדרשין חרמש. לרבות קטנית: השתא. דדרשין חרמש ליתא לג"ש ואיחריבי קמה לרבות כל בעלי קמה: כרם רעך. ואל כליך לא תתן אלף כרם כותי תתן: הניחא וכו'. פלוגתא בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיג.). ולא של הקדש. אסור לאכול: ולא מוצץ. היין וזיקה החרטום: ולא ענבים ודבר אחר. לטבול ענבים במלח למתקן שיאכל הרבה: כנפשו. כליכו הן שרף: מה נפשך אוכל ופטור מן המעשר. דהא לא נגמרה מלאכתו למעשר דתתן (מעשרות פ"א מ"ז) יין משייר לבור: אף פועל אוכל ופטור. ולא אמרינן האויל דבאגריה אכיל על כרחו של בעל הבית הוא ליה כמקח ומקח קובעת למעשר אף דבר שלא נגמרה מלאכתו כיון דזבניה אחשביה: אין הטבל מתחייב. אפילו מירחו בכרי בשדה: (רש"י)

תוספות אימא דבר חרמש אכול דלאו בר חרמש. כגון אילנות לא תיכול ואם תאמר ואמאי לא יליף מחרמש והא ליכא שום פירכא וי"ל דלהכי לא יליפין מחרמש משום דהוה שני כתובים הבאים כאחד דאמאי איצטריך קרא למכתב כי תבא בכרם רעך לילף מחרמש אלא ודאי שני כתובים הבאים כאחד נינהו ואין מלמדין וכי דריש מקמה כל בעלי קמה על כרחך אצטריך כרם להלכותיו כדקאמרינן בסמוך: אמר רבא להלכותיו דתניא כו'. תימה דמכל מקום למה נכתב כרם דהוה ליה למכתב כי תבא בשל רעך דהא קמה קמה דכתיב ב' פעמים דרשינן תרוייהו חד לרבות כל בעלי קמה וחד לאדם בתלוש והיינו משום דלא הוה ליה למכתב בקמת רעך אלא בשל רעך ושמא אצטריך ליה לשום דרשא: אלא למ"ד גזל כותי מותר כו'. פי' בקונטרס דפלוגתייהו בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיג.) וקשיא דהתם אפילו מאן דרשי לא שרי אלא הפקעת הלוואתו אבל גזילה ממש מנדו כולי עלמא דאסור אלא אור"י דפלוגתייהו לקמן בהמקבל (דף קיא: ושם) דאיכא דרשי גזילתו ממש וא"ת למאן דאמר גזל כותי מותר מאי עביד ליה לקרא דוחשב עם קוניה דדרשינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיג.): ידקדק עם קוניה שלא יגלוש עליו ולא יבא עליו בעקיפין ודרש מהתם דגזל הכותי אסור וליכא למימר דס"ל דקרא איירי כשידים תקיפה על עצמם דאם כן היכי קאמר קרא דיצא ביובל איך יצא ביובל והלא הכותי לא יניחנו לצאת ויש לומר דהיכא דאיכא חילול השם מודה דאסור שהכותי בטח עליו ונותן לו כל שכרו והוה חילול השם אם היה יוצא בחזקה קודם היובל: רעך ולא של הקדש. דס"ל כי היכי דרשי רחמנא איסור גזל שאובל משל חבירו הכי נמי הוה אמניא דרשי בשל הקדש תימה דתניא בגי' ולד חטאת (מעילה דף יג.) הפועלים לא יאכלו גרוגרות הקדש וכן פרה לא תאכל כרשני הקדש ומפיק לה בגמרא מדכתיב לא תחוסם שור בדישו וישו שלך ולא דישו של הקדש ואף אפועלים יליף ליה דה"נ לענין גמר מלאכה דמעשר לא גמרינן בפועל אלא מדיש וא"י רעך למה לי למעוטי הקדש ועוד למאי אצטריך רעך ג' פעמים חד בכרם ושנים בקמה דחד למעוטי הקדש וחד דריש ליה לקמן (דף פח:): לשור במחובר ושלישי למאי אתא ולמאן דדרש לשור במחובר מקרא אחרינא גם השני אייתר ושמה לשום דרשא אצטריך ליה: שבעך ולא אכילה גסה. אי לאו דכתיב שבעך הוה מנעוטינן מואכלת אכילה גסה דאכילה גסה לא שמה אכילה ולא הוה דרשינן ואכלת ולא מוצץ דשתיה. בכלל אכילה אבל השתא דכתיב שבעך ולא אכילה גסה אייתר ואכלת (תוספות) למדרש מיניה ולא מוצץ: (תוספות)

דף פח א

עד שיראה פני הבית שנאמר **[דברים כו-יג]** בערתי הקדש מן הבית ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר **[דברים כו-יב]** ואכלו בשעריך ושבעו ורבי יוחנן נמי הא כתיב מן הבית אמר לך חצר דומיא דבית מה בית המשתמר אף חצר המשתמרת ורבי ינאי נמי הכתיב בשעריך ההוא מיבעי ליה דמעיל ליה דרך שער לאפוקי דרך גגות וקרפיפות דלא מתיב רב חנינא חוואה כנפשו כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור הא לוקח חייב מאי לאו בשדה אמר רב פפא הכא בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר עסקין ולמאן דאמר לבית לבית א"ה בעל הבית נמי ניחייב בעל הבית עיניו בתאנתו ולוקח עיניו במקחו ולוקח מדאורייתא מי מחייב והתניא מפני מה חרבו חנויות של בית הינו שלש שנים קודם ירושלים מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה שהיו אומרינן

רש"י פני הבית. שזכרם דרך הפתח שהוא פני הבית ולא דרך גגות וקרפיפות: ואכלו בשעריך. ונתה ללוי וגו' משעה שזכרם לשעריך: דמעיל ליה דרך שער. דלפילו הבית לא קבע ליה אלף כי מעיל ליה דרך שער ביאתו: אלף לוקח חייב. דמקח מחשיב ליה כגמר מלאכה: מאי לאו בשדה. ומקח לא עדיף מגמר מלאכה: טעיה לחכר. דמכי תכסה חזיק פני חכר: א"ה בעל הבית נמי. הלישה היא גמר מלאכה והרי רואה פני הבית: עיניו בתאנתו. אין הנוף חשוב בעיניו הלכך הכל הולך אחר העיקר ועיקרה בחוץ הלכך עד שיגמר כל לקיטתו ויכנס לבית לאו גמר מלאכה הוא: במקחו. והן פירות התלושין ומשנתלשן באלו לבית: ולוקח מדאורייתא' מי מחייב. דלאיטריך ליה לקרא לאפוקי פועל מהורת לוקח: של בית הינו. שם מקום: שהעמידו דבריהם. כל' מה שאסור מדברי חכמי' מאלו לו היתר מן התורה: (רש"י)

תוספות עד שיראה פני הבית. וא"ת והא תנן בפ"ג דמעשרות (מ"ה) ומייתי ליה בשילהי יוצא דופן (נדה דף מז: ושם ד"ה איזהו) איזהו חצר שחייבת במעשר חצר צורית ואיזהו חצר צורית כל שהכלים נשמרים לתוכה ואין לומר דלרבי ינאי אינה חייבת במעשר עד שיראה פני הבית ופני החצר דהיינו שיכניסנו דרך שער החצר לבית וכי אמר בסמוך לרבי ינאי בשעריך לאפוקי דרך גגות הו"מ למימר לאפוקי מכניס לבית בלא דרך שער החצר דא"כ היכי קאמר בסמוך ולמ"ד לבית לבית איך אפשר שעומד פועל בבית ותולש ובא דרך שער החצר ומיהו י"ל היכא שהתאנה נוטה לחצר או עומדת בחצר או אין צריך ראיית פני החצר אלא דוקא באותן שנקלטות חוץ לחצר צריך שיכניסם דרך שער החצר וכן משמע (בפ"ג דמעשרות מ"ה) דתנא תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ואם צירף שתיים חייב אבל מ"מ אי אפשר לומר כן דתנן בפ"ב דתרומוות ומייתי לה בהמביא כדי יין (ביצה דף לה.) היה אוכל באשכול וכנס מגינה לחצר ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אבל להתחיל לכ"ע אסור ומשמע שבחצר אסור אע"פ שלא נכנס לבית מדנקט וכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי דחצר קובעת מדרבנן והא דאומר עד שיראה פני הבית היינו מדאורייתא וא"ת לר' יוחנן דאמר חצר קובעת מדאורייתא אמאי יגמור לר"א וי"ל דאירי בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה דלא קבעה אלא מדרבנן: מאי לאו בשדה. פי' בקונטרס

ולוקח לא עדיף מגמר מלאכה וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמר מלאכה בשדה וקשה דא"כ מוקי לה כשאין נגמרה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך בעל הבית נמי חייב הלא כיון שלא נגמר מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' בבית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ועוד שילהי המביא [כדי יין] (ביצה דף לה.) משמע דלכלולו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך מאי לאו בשדה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לכולהו דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי ראיית פני הבית או פני החצר: הכא בתאנה העומדת. לאו דוקא נקט תאנה דאין בו מעשר אלא מדרבנן. מדאורייתא לא מחייב אלא דגן ותירוש ויצהר והכא איירי מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מצויין ביניהם: העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר ולמאן דאמר לבית לבית. ולא מצי לאוקמי כגון שמלקט בגינה והולך לבית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה כדתנן במתניתין לקמן (דף צא:.) דדוקא בהליכתו מאומן לאומן אוכל מפני השב אבידה: בעל הבית ענינו בתאנתו ולוקח ענינו במקחו. תימה דלוקח דוקא אוכל שתיים שתיים חייב אבל אחת פטור כדאמר לקמן (דף פט:.) קצף בין ספת בין לא ספת אחת אחת אוכל שתיים שתיים לא אוכל ובשתיים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור כדתנן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ואם צירף שתיים חייב וי"ל דהתם מיירי כשאנו רוצה ללקוט עכשיו יותר אלא מה שאכל ולהכי חייב בשתיים אפילו בעל הבית כמו לוקח דלא שייך למימר ענינו בתאנתו דאין ענינו אלא במה שאוכל ולהכי חייב גמר מלאכה בצירוף שתיים אבל בשמעתין ששכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר ענינו בתאנתו ולא חשיב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת בגינה ונופה נוטה לחצר ה"ה דהוה מצי לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי בית צ"ל דנוטה לבית דעומדת בבית לא שכיח כלל נקט גבי חצר כה"ג ובקונטרס פירש ענינו בתאנתו שעיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם היתה כולה בחצר היה בעה"ב נמי חייב ואין נראה לרי"ז ח"ד דאין שייך ראיית פני החצר במחובר אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד מקח קובע קובע אפילו בשדה בדבר שנגמרה מלאכתו כדאמר בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לה.): ובסוף פרקא (דף צג.) משמע גבי מקשאות דאיפקיסו אפילו בשדה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו אפי"ם לא ראו בית וחצר והיכי משכחת לדידה שלוקח חייב במעשר ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת אלא דלוקח אין אוכל שתיים שתיים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שתיים שתיים וע"כ היינו טעמא דכפרישית לוקח ענינו במקחו וחסויב שתיים גורן וגמר מלאכה אבל בעל הבית ענינו בתאנתו לא הוי גמר מלאכה ופועל כבעה"ב ופ"ה לא שייך שם: תבואת זרעך ולא לוקח. וא"ת דאמר בסוף פ"ק דבכורות (דף יא: ושם ד"ה טבלים) אמר שמואל ברבי נתן הלוקח טבלים ממורה מן הנכרי מעשרין והן שלו וקאמר אי מרחינהו נכרי ולא דייגון נכרי אלא דמרחינהו ישראל פ"ה אחר שקאמס מן הנכרי מעשרין דאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דאיתניא מנח מאן דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה וליכא למימר מעשרן מדרבנן דאי' אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין צריך לעשר מדרבנן כדמוכח בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לא. ושם ד"ה קסבר) דתניא אמר ר' שמעון [שזורין] פעם [אחת] נתערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי לך קח [לך] מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קסבר אין קנין כו' והוה ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוה לוקח מן הנכרי דהוה ליה מן הפטור דהוה תרויהו דרבנן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח כי התם תבואת זרעך קרינא ביה וא"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורח דלא הוי חיוב אלא מדרבנן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור כיון דאילו הדר מוכר קני ליה הוה חיוב וי"ל משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דאיכא מ"ד שאמר ליה לך וקח מן הנכרי ופריך ולימא ליה קח מן השוק קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרים והוה ליה מן החיוב על הפטור והא ליכא למימר דס"ל דודאי הוא דהא ליכא מאן דפליג דתבואת עם הארץ דמאי היא אלא משום דמי לחיוב על הפטור קאמר וצריך עיון דמי משני התם קסבר אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (מן) הממורה. דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגגן ולא דייגון נכרי בסי"פ השולח (גיטין דף מז. ושם ד"ה מר) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה שעושה מלאכתו ואיני מתוקן ואהא פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל אותה עשה כבר נתקן ורבינו יצחק בר' מרדכי הקשה על פר"ת דהא לוקח תבואה ממורחת מעם הארץ הוה דמאי משום דספק הוא אבל אם ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנתמרה כבר ולא פורכא היא דהוה דמאי לא הוי מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר דאי הוי מדרבנן וצריך ליתנו לכהן ולולוי אבל לרבי יצחק בר' מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח שאינו ממורח פטור שעדיין לא נתחייב ברשות מוכר אבל לוקח ממורח הואיל ונתחייב ברשות מוכר תו לא פקע שם טבל מיניה כמו בהקדש ובהפקר שאם הקדיש והפקיר קודם מירוח מפקיע מידי מעשר אבל לאחר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א בבבא קמא ומביא ראייה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוה איפכא דאם נתמרה ברשות הנכרי פטור משום דגגן ולא דייגון נכרי וכשלא נתמרה ברשותו חייב דאין קנין לנכרי ב"א להפקיע מידי מעשר ולא מקריא תבואת זרעך של מוכר אלא תבואת הלוקח ממנו ולא חשיב לוקח: (תוספות)

ב פח דף

[דברים יד-כב.] עשר תעשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלא כנפשך למאי אתא לכדתניא כנפשך מה נפשך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור מתיב מר זוטרא איזהו גורן למעשרות בקישואים ובלועים משיפקסו ואמר רבי אסי משינטל פיקס שלהן מאי לאו משיפקסו אפי' בשדה לא משיפקסו בבית אי הכי משיפקסו עד שיפקסו מיבעי ליה אי תנא עד שיפקסו ה"א עד דגמר לביקושייהו קמ"ל משיפקסו מבי אתחולי ביקושייהו מתיב מר זוטרא בריה דרב נחמן גורנו למעשר לחיוב עליו משום טבל משתגמר מלאכתו ואיזהו גמר מלאכתו הכנסתן מאי לאו הכנסתן אפילו בשדה לא הכנסתן לבית זה הוא גמר מלאכתו ואיבעית אימא כי קאמר רבי ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו אבל חטין ושעורין גורן בהדיא כתיב ביה אשכחן אדם במחובר ושור בתלוש אדם בתלוש מנלן קל וחומר משור ומה שור שאינו אוכל במחובר אדם שאוכל במחובר אינו דין שאוכל בתלוש מה לשור שכן אתה מצווה על חסימתו תאמר באדם שאי אתה מצווה על חסימתו ויהא אדם מצווה על חסימתו מקל וחומר משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו אתה מצווה על חסימתו ויהא שור מצווה להחיותו ויהא אדם מצווה על חסימתו אמר קרא **[דברים כג-כה.]** כנפשך כנפשו של פועל על חסימתו פטור אף פועל אם חסמתו פטור ואלא אדם בתלוש מנלן אמר קרא **[דברים כג-כז.]** קמה קמה ב' פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לאדם בתלוש ר' אמי אמר אדם בתלוש לא צריך קרא כתיב **[דברים כג-כה.]** כי תבא בכרם רעך מי לא עסקינן ששכרו לכתף ואמר רחמנא ליכול שור במחובר מנ"ל קל וחומר מאדם ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר שור שאוכל בתלוש אינו דין שאוכל במחובר מה לאדם שכן אתה מצווה להחיותו תאמר בשור שאי אתה מצווה להחיותו ויהא שור מצווה להחיותו מקל וחומר ומה אדם שאי אתה מצווה על חסימתו אתה מצווה להחיותו שור שאתה מצווה על חסימתו אינו דין שאתה מצווה להחיותו אמר קרא **[ויקרא כה-לו.]** וחי אחיך עמך אחיך ולא שור ואלא שור במחובר מנלן אמר קרא רעך רעך ב' פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לשור במחובר רבינא אמר לא אדם בתלוש ולא שור במחובר צריכי קראי דכתי' **[דברים כה-ד.]** לא תחסום שור בדישו

רש"י עשר תעשר ואכלת. הרי קראי דסמיכי להדדי: אלא כנפשך למאי אתא. הואיל וגבי לוקח נמי פטור פועל ל"ל קחא: אם חסמת. קללת דמיס שלל לאכול או בחזקה: פטור. מלכו ללא תחסום וכל תולך מינה לחיובא מקל וחומר כדלמקח: איזהו גורן: של פירות למעשרות. שיהא קרוי גורן וגמר מלכא לחסור בהן אכילת ערבי: משיפקסו. (משכס במסכת ביצה) משינטל פיקס שלהן והוה פרה הגלל כראשן ודבוק בו ולחצר זמן הוה נופל כהלוקח: עד שיפקסו מיבעי ליה. הואיל ולאשמעוניהו אתא דאף בית אינו קובע עד שיפקסו. הכי איבעי ליה למיתגי והשתא דתניא משיפקסו לאשמעוניהו אתא דמשיפקסו נתחייבו בכל מקום שהן: ה"ג גורנו למעשר להתחייב עליו משום טבל משהיגמרו מלאכתו ואיזו גמר מלאכתו מלאכת הכנסתן: מהי אכלתה: ומהי הכנסתה: כפירושו וחסויבו לכרי לשום כינוס: לא הכנסתו לבית. ולשון כניסה הוא: כי קאמר ר' ינאי. לבית קובע: בענבים וזיתים. העומדין לאכילה ואף הן ככלל תבואה ומעשר שלהן מן התורה וזיון דלאו בני גורן נינהו כניסתן לבית קובעתן שאין להם קביעות אחי: אבל חטין וכו'. והדאמר בעלמא (פסחים דף טו.) גבי חצר שמת והגיה מגורה מליאה פירות מעיקרא אימור ללא טבול כרבי אושעיא דלמר אדם מערים על תבואתו וכו'. לית ליה האי תירוץ אלא אפי' בחטין ושעורין נמי אמרה רבי ינאי: שור בהלוקח. לא תחסום שור בדישו: שאינו אוכל במחובר. כלומר ללא

אשכחן ליה בהדיא: אשכחן מלווה להחיותו. וחי אחיך עמו: קמה קמה. כי תבא בקמת רעך על קמת רעך: לכהף. לשאת הענבים וחביוו וזרעו: הוה מלאכתו בתלוס: ארס שאינו אוכל בתלוס. כלומר דלא אשכחן קרא בהדיא: ארס אינו ענין לארס במחובר. דמחביר מינייהו נפקא: (רש"י)

תוספות מאי לאו משיפקו בשדה. לא מצי לשנויי מדרבנן הוי כדמוכח בסוף המביא (כדי יין) [ביצה דף לה.]. דאפי' מדרבנן לא קבע בגמר מלאכה לחודה דבתר גמר מלאכה בעינן שבת וחצר ומקח לקבוע ואם תאמר אדפריך מיניה לר' ינאי ור' יוחנן תקשה מיניה על המשנה שמצריכה חצר אחר גמר מלאכה בסוף המביא כדי יין (שם) וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיה אי נמי דשמא קישואין ודלועין בני גורן ניהו כמו חטין ושעורים ולכך אין קשה על המשנה דמצריכה חצר דאיכא לאוקמה במידי דלאו בני גורן ולא פריך אלא על ר' ינאי ור' יוחנן דאפילו בחטין ושעורים מצרכי חצר ולבסוף כי משני אי בעית אימא דרבי ינאי לא מיירי אלא בזיתים וענבים משני נמי פירכא דהכא: לא משיפקו בבית. אין לפרש משיפקו בשדה ואחר כך הכניסו לבית דהא לינשא לא משמע הכי ועוד דפריך עד שיפקו מיבעי ליה פירוש דהוה משמע דאפילו הכניסו בבית אינו חייב במעשר עד שיפקו אלמא ה"פ משיפקו בתוך הבית ותימה כיון דהכניסו לבית קודם גמר תקנה אמאי חייבים מ"ש ממכניס תבואה במיץ שלה דאמר ר' אושעיא (פסחים דף ט.) דפטור מן המעשר ואין לומר דהא דקאמר רבי אושעיא כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר היינו קודם מירוח דא"כ אין זו הערמה ועוד בפ"ק דפסחים (דף ט. ושם) פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי (והתנן) [והתניא] חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הם בני יומן הרי הם בחזקת מתוקנין (דחזקה על חבר) כו' והא התם דודאי טבל ספק עשירינהו ספק לא עשירינהו וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי ומשני התם ספק וספק הוא דאימור עביד כד"ר אושעיא ואם היה צריך לעשירינהו אחר מירוח מאי קאמר דאפילו עביד כו' אושעיא השתא שהם ממורחים חייב במעשר ואמאי הוה בחזקת מתוקנין ויש לומר דודאי חטין ושעורין שדרכן למרחן בשדה ולהכניס לבית ממורחים אין מחויבים במעשר אא"כ ראו פני הבית ממורחים אבל קישואין ודלועין רגילות להכניסן בבית עם הפיקוס: עד שיפקו מיבעי ליה. וכן דייק בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו.) עד שתהא נערה מיבעי ליה ואם תאמר שלהי ר' ישמעאל בע"ז (דף נג. ושם ד"ה ר"ע) דאמר ר' עקיבא משיקפה עד שיקפה מבעי ליה לאפוקי מתנא קמא דאומר משיד לבור ויש לומר דהתם ליכא למיטעי כי הכא אי נמי התם נקט משיקפה לאפוקי ממ"ד דתניא תר הכי משיקפה ומשיקפה אתא לאפוקי תוסס בן ארבעים יום א"נ אידי דתנא משיד לבור לכך נקט בכלהו כן: כי קאמר רבי ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן ניהו. ואע"ג דתירוש ויצהר כתיב (דברים יד) והיינו לאחר שדרכן לעשותם יין ושמן ר' ינאי מיירי בשאין דעתו לדרכן אלא לאלוהי כן דחייב לעשר מן התורה בראיית פני הבית אע"ג דבפסוק לא מצינו אלא תירוש ויצהר אבל דגן אין רגילות לאוכלו בשבליים ולכך לא מחייב לעשר אלא עד שתמרח: ומה שור שאינו אוכל במחובר. במסקנא דריש דשור אוכל במחובר והשתא אכתי לא מסיק אדעתיה ובלאו הכי לא קאי האי ק"ו ואם תאמר אמאי עביד ק"ו שאינו אמת לפי המסקנא הוה ליה למיעבד ק"ו ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אוכל כו' ויש לומר דניחא ליה לעשות קל וחומר מאכילה בשעת מלאכה שבא ללמוד: (תוספות)

א - **פט** **דף**

מכדי כל מילי איתנהו בחסימה דילפינן שור שור משבת א"כ לכתוב רחמנא לא תדוש בחסימה שור דכתב רחמנא למה לי לאקושי חוסס לנחסס ונחסס לחוסס מה חוסס אוכל במחובר אף נחסס אוכל בתלוש אף חוסס אוכל בתלוש ת"ר דיש מה דיש מיוחד דבר שגידולי קרקע (ובשעת גמר מלאכה) ופועל אוכל בו אף כל שגידולי קרקע פועל אוכל בו יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו למה לי [דברים כג-כה] מכי תבא בכרם רעך נפקא איצטריך סלקא דעתך אמאי הואיל וכתוב קמה לרבות כל בעלי קמה לרבות נמי מידי דלאו גדולי קרקע ניהו קמ"ל תניא אידך דיש מה דיש מיוחד דבר שבשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל שהוא בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו יצא המנכש בשומים ובבצלים הואיל ואין גמר מלאכה אין פועל אוכל בהם למה לי [דברים כג-כה] מואל כליך לא תתן נפקא לא צריכא אע"ג דקא משליף קטיני מביני אלימי אידך דיש מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו יצא הבודל בתמרים ובגורגרות הואיל ונגמרה מלאכתו למעשר אין פועל אוכל בו והתניא הבודל בתמרים ובגורגרות פועל אוכל בו אמר רב פפא כי תניא ההיא בתוחלתי תניא אידך דיש מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה ופועל אוכל בו אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה פועל אוכל בו יצא הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתו לחלה דאין פועל אוכל בו והלא נגמרה מלאכתו למעשר לא קשיא בחוצה לארץ עסקינן דליכא מעשר אי הכי חלה נמי ליכא אלא לעולם בארץ ולא קשיא בשבע שכיבשו ובשבע שחילקו דאמר מר שבע שכיבשו ושבע שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר מידי מעשר קא גרים גמר מלאכה קא גרים אלא אמר רבינא כרוך ותני דיש מה דיש מיוחד דבר שלא נגמר מלאכתו למעשר ולחלה ופועל אוכל בו אף כל שלא נגמר מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו איבעיא להו פועל מהו שיהבה באור ויאכל מי היו ענבים ודבר אחר או לא תא שמע רשאי בעה"ב להשקות פועלים יין כדי שלא יאכלו ענבים הרבה רשאיין פועלין לטבל פיתם בציר כדי שיאכלו ענבים הרבה

רש"י מכדי כל מילי איתנהו בחסימה. כלומר על כרחך שור לאו זוקא וכל שאר בהמות איתנהו בתורת חסימה דילפינן שור שור משבת פקדן שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד.) גנבי שבת כתיב וכל בהמתך וכיון דשור לאו זוקא למה לי דכתביה רחמנא לכתוב לא תדוש בחסימה: לאקושי חוסס לנחסס. ארס לשור ושור לארס לענין אכילה פועלין: בשעת גמר מלאכה. זו היא שעת גמרו: המחבץ. מיני חריו חלב: שבעת גמר מלאכה. ועבשו הוא גומר מלאכתו ומתניתין לאחר גמר מלאכה קאמר דאין אוכלין כגון תפרכו ועיגולין: המנכש. קא ס"ד שעוקר מביניהן שאינו יפות: דקא משליף קטיני. יש בבצלון שמתקסין ולא ירו סיס לעולם וקורין אותם בע"ז איב"ש ועוקרין אותן מבין הגזולים להרחיב מקום ולהתפשט דאיכא השתא נתינה לכליו של בעל הבית ולא ממעט מאל כל כך דהוה וממעט להו מדיש דלאו שעת גמר מלאכה הוא דעיקר פועלו משום תקון גדולין הוא שהם מחובדין ועומדין: הבודל בתמרים ובגורגרות. שמדובקות זו בזו ומדבילן במגריפה: בתוחלתי. תמרים רעים שאין מתבטלין בצלון ומכניסין לקיום בכלי של כפות תמרים ושמן חוחלות ומתחממות ומתבטלות וקודם שנתבטלו קאמר דהבודל מהו פועל אוכל בהו דלא נגמרה למעשר הלש. משתנו המים ויגבלו נתחייב בחלה ועדיין צריכה ללוש ולשוף ולבעוט הרבה: והמקטף. עורך וטח פניה: והיפוך ליה משום מעשר. והלא נגמרה מלאכתו למעשר וטחינה והרקדה דמקמי לשה נמי לא חילי: נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר. (בפ"ק דקדושין) וספרי פרשה שלח דכתיב בראשית חל החצץ שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שנקאמר בהו כי תבואו וכו' ואלו נאמר בראשית. משנכנסו לארץ נתחייבו בחלה אבל במעשר לא נתחייבו אלא לאחר ירושה ושיבה דכתיב עשר תעשר וכתוב בתורה במקום אשר יבחר עד שנבחרה שילה לא נתחייבו והיינו לאחר כיבוש וחילוק דכתיב ביהושע וכל ימי כיבוש וחילוק היה אהל מועד בגלגל ו"ד שנים כדלמא [בזבחים] (דף קיה): מידי חיוב מעשר קא גרים. כלכל את הפועלין מדין אכילה: גמר מלאכה קא גרים. כלילוף מדיש לא שנה בזמן מעשר וכלכל בלא זמן מעשר דמעשר גבי אכילה פועל לא כתיב: אמר רבינא כרוך ותני. הגך חרתי ומתניתין דלעיל לא חתננהו לחודא למיתני בקמייתא מה דיש מיוחד דבר שלא נגמר מלאכתו למעשר דא"כ שמע מינה הוה נגמרה למעשר לא חילי וקשיא בתרייתא אלא כרוך ותני חלה מה דיש מיוחד שכל נגמר מלאכתו למעשר ולחלה שהו דברים הנהוגין בו אף כל שלא נגמרה מלאכתו לדבר הנהוג בו ארס למעשר לחודיה למעשר ארס לחלה. לחלה יאל הבודל בתמרים דנגמר למעשר ואין בהם דבר מאוחר ממנו ואלא הלש שנגמרה מלאכתו למאוחר שבו: מהו שיהבה באור. את המלילות והאור ממחה טעמו וכן הענבים: (רש"י)

תוספות גידולי קרקע יצא החולב בו'. בריש בכל מערבין (עירובין דף קז:) חשיב בעלי חיים גידולי קרקע דדריש ונתתה הכסף בבקר ובצאן מה הפרט מפורש פרי מפרי גידולי קרקע התם קרי להו גידולי קרקע לפי שניזונין מן הקרקע אבל הכא מפיך שפיר חולב ומגבן דלא הוי בכלל דיש שהוא גודל וצומח מן הקרקע: ס"ד אמנא הואיל וכתוב קמה קמה שתי פעמים. ותימה הא איצטריך חד לרבות כל בעלי קמה וחד לרבות אדם בתלוש וי"ל דה"ק סד"א דלא נדרוש חד מהנך דרשות דלעיל אבל נדרוש לרבות חולב דמסתבר טפי למדרש הכי ולספרים דגרסי הואיל וכתוב קמה לרבות כל בעלי קמה נרבה נמי הא א"ש טפי דמכל בעלי קמה משמע שפיר בעלי חיים שהם בעלי קומה ותימה אכתי נרבה מקמה דבר שאין גידולו מן הארץ כגון חולב וכי תימא דיש דכתב רחמנא ל"ל איצטריך לרבות תלוש דאי לא כתיב דיש אלא לא תחסום שור במלאכה הוה מוקמינא ליה דוקא במחובר דומיא דפועל דה"ל פריך ל"ל דיש להוציא חולב מכי תבא נפקא דוקא במחובר אלמא אית לן לאוקמי שור דומיא דאדם ועוד דאיצטריך דיש לכמה דרשות דבסמוך: יצא המנכש בבצלים. נראה דאי לאו ואל כל כך לא תתן לא הוה דרשינן מדיש אלא מה דיש מיוחד שלא נגמרה מלאכתו למעשר אבל לשעת גמר מלאכתו שאין צריך לקרקע לא הוה דרשינן ליה אבל השתא דכתב ואל כל כך למדרש בשעת גמר מלאכה דרשינן נמי מדיש להני: יצא הלש המקטף והאופה. תימה לר"י דבשלמא אופה איצטריך למיתני אע"ג דתנא לש משום דמשכחת דחייב בחלה אפילו לא לש ע"י אפייה דאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף לו. ע"ש) הדובשנין והאיסקריטין כו' אפאן באילפס פטורין בתנור חייבין אלא מקטף אמאי תני לה וכו' יש מקטף בלא לישה: אי הכי חלה נמי לא. דחלה בחוצה לארץ לא הויה אלא מדרבנן כדמוכח בפ' עד כמה (בכורות דף כז.). מידי מעשר קגרים גמר כו'. דכיון דאם היו חייבין במעשר הוה חשיב גמר מלאכה למעשר אחר המירוח והיינו הולכים בתר אותה גמר מלאכה כי אין חייבין נמי לא הוי פחות וניזיל בתרה ואמאי אזלינן בתר חלה: אמר רבינא כרוך ותני. דהשתא דקתני בחדא למעשר ולחלה מוכח שפיר דלא נקט למעשר אלא לאפקי היכא דלא שייך חלה כגון בודל בתמרים אבל היכא דשייך חלה לא חשיב אלא שנגמרה מלאכתה לחלה אבל כי הוה בחדא ברייתא למעשר לחוד הוה משמע דבכ"מ אזלינן בתר. גמר מלאכה למעשר: והודל בתמרים. אע"פ דליכא מעשר אלא מדרבנן חשיבא גמר מלאכתו למעשר כיון דאי הוה בהו מעשר מדאורייתא הוה אזלינן בתר גמר מלאכתו למעשר: פועל מהו שיהבהב. פי' בקונטרס שאור ממתקו ובעי אם שרי להבהב ולמתקו שעי"י כן יאכל יותר אי הוה כענבים ודבר אחר או לא קשה לר"ת דמאי קאמר בסמוך מפריק ע"ג סלע מאי מתוקי פירא איכא היכא ס"ד דמקשה דליכא מתוקי פירא א"כ למה מפריך ועוד למאי דמסיק הכא דלא יספות במלח הוה משום מעשר הא לאו הכי שרי לספות במלח א"כ כ"ש דשרי להבהב דספיתא במלח דמאי (תוספות)

ב פט דף

לאכשורי גברא לא קמביעא לן כי קמביעא לן לאכשורי פירא מאי ת"ש פועלין אוכלין ענבים בראשי אומניות שלהם ובלבד שלא יהבהבו באור התם משום ביטול מלאכה כי קא מיבעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו מאי ת"ש לא יהבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל ולא פריך ע"ג הסלע ויאכל אבל מפריך על יד על יד ואוכל התם משום ביטול מלאכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד משום מתוקי פירא סלע מאי מתוקי פירא איכא אי אפשר דלא ממתיק פורתא ת"ש פועלין שהיו עודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלים ופטורים שהתורה זיכתה להם בפיתם לא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעה"ב ולא יספות במלח ויאכל מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי ולא יספות במלח ויאכל ומיניהו השוכר את הפועל לעדור ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל שכרו לבצור שכרו למסוק שכרו ללקט הרי זה אוכל ופטור שהתורה זיכתה להן קצף אחת ואחת יאכל שתיים שתיים לא יאכל וסופת במלח ויאכל אהייה אילימא אסיפא כיון דקצף כל היכי דבעי ליכול אלא לאו ארישא אמר אביי לא קשיא כאן בארץ כאן בחוצה לארץ בארץ קבעא ספיתא בחוצה לארץ לא קבעא ספיתא אמר רבא מי איכא מידי דבארץ קבעא ספיתא מדאורייתא ובחוצה לארץ לא קבעא ספיתא ומותר לכתחילה אלא אמר רבא בין בארץ בין בחוצה לארץ חדא לא קבעא ספיתא תרתי קבעא ספיתא קצף בין ספת ובין לא ספת אחת אחת אוכל שתיים שתיים לא יאכל לא קצף ולא ספת אוכל שתיים שתיים ספת אחת אחת אוכל שתיים שתיים לא יאכל ודאי ספת אחת אחת אוכל למעשר וקבעא ספיתא ותרתא דקבעא ספיתא מנא לן אמר רב מתנא דאמר קרא [\[מכא-ד-יב\]](#) כי קבעם כעמיר גורנה: תנו רבנן פרות המרכסות בתבואה

רש"י אכשורי גברא. להכין עצמו לאכילה מרובה לא מיבעיא לן שהרי לא חסרה עליו תורה והאילו לאו כענבים ודבר אחר דמי דהתם גבי ענבים אכשורי פירא הוא: פועלין אוכלין ענבים. כל אכילתן משהיו עד שנגיעין לראש אומניות שהן בגלוי והשקם מכה אותן וממתקן: ראשי אומניות. ראשי אורות הכרס בשלן ארמי ארמיית"א ובלע"ז אורמי"ן: התם משום ביטול מלאכה. שמבטל עצמו כשמהבהב: דלויכא אשתו ובניו. שלא נשכרו אלל בעל הבית ומהבהבין לו: ולא יכמור. יחמם שמעמינם בעפר חס: ולא פריך. כגלוי"ר בלע"ז כמו שעושין לתפוחים: על יד. מיד ליד: ועודין מוסקין בוצרים וגורנין. כולם לשון לקיחה הן לכל מין ומין: ופטורין. מן המעשר ולא אמר מקה הוא לפי שאין זה תנאי שכרו אלא התורה זכתה להם: בפיתם לא יאכלו. משום דינא נקט ליה לפי שאוכלין הרבה: לא יספות. יעובל קס"ד משום ענבים ודבר אחר קאמר ולא משום מעשר אלמא אכשורי פירא אסור: מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי. ואע"ג דעלייהו דענבים קא מבדר ליה ולאו מילתא בלפיה נפשיה הוא ספת מ"מ דבר אחר הוא אכל מהבהב אימא לך דשרי: לעדור. לחפור: לקשקש. לכסות דינא המגוללים: הרי זה לא יאכל. מן הזיתים שצלין דענין שעת גמר מלאכה: שכרו לבצור. דענבים: למסוק. בזיתים: ללקט. בשאר פירות אותן הנושרין על גב הקרקע: קצף. והתנה עס בעל הבית ע"מ שאוכל הוא ליה כעין מקה: אחת אחת אוכל. דפחות משתים לא חייל איסור עס גורן דבדר שלא נגמרה מלאכתו: שתים שתים לא יאכל. דשתים מכי מטי להו מילתא דחשיבותא כגון לקיחה או מקה חייל עלייהו עס גורן כדילוף אסמכתא מקה לקמן וקביעותא דקליפה ומקח דרבנן היא כדלמחר לעיל (פסח): דאי מדאורייתא. אין חילוק בין שתים שתיים ללחאה: וסופת במלח אוכל. קס"ד ספיתא דמעשר לא מהגיה ולא נקט ליה אלא לאשמועינן דלא מעבד עליה בעל הבית: אהייה. איצטריך לאשמועינן: אלא לאו ארישא דלא קצף: כלן בארץ כלן בחוצה לארץ. וספיתא לאו משום ענבים ודבר אחר לענין דינא נקט ליה ואסיפא קאי: בארץ. דמעשר דאורייתא הוקבעה ספיתא דספיתא במלח גמר מלאכתהויהו דגלי דעתיה דלית ליה גורן אחריו: מותר לכתחילה. בתמיה היכא דמעשר דידיה מדרבנן תקבע ליה ספיתא מדרבנן דכל דהקון רבנן כעין דאורייתא תקון: תרתי קבעא ספיתא. כדילוף לקמן בפחות משתים לא הוי גורן: קצף בין ספת ובין לא ספת. קליפה משוי גורן כשהן שתים וזאת אחת אוכל שתים לא יאכל וכיון לאכילה על ידי קליפה ליתא בשתים אלא בחלה לא קבע בהם ספיתא משום הכי קתני ספת במלח אוכל ואסיפא דוקא קאי: לא קצף ולא ספת אוכל שתים. ספת לא יאכל שתים דקבעא ספיתא ומשום הכי קתני דברייתא קמייחא ולא יספות ללאו כקצף איירי ואכילתו בשתים שתים: ותרתי דקבעא ספיתא מנלן. כלומר מנלן דענין תרתי ופליג לא: כי קבלם כעמיר גורנה. אין גורן בלא קיבוץ ואין קיבוץ פחות משתים: המרכסות בתבואה. שקורין שעורין במים ומייבשין אותן בתנור ודקין אותן כפירות להסיר הקליפתן והוא חושלל: (רש"י)

תוספות טפי לענבים ודבר אחר מהבהב כדמוכח בסמוך ומתוך הסוגיא משמע שלא פשט כלום ונראה לר"ת דבראו לאכילה פשיטא ליה דשרי בהבוב דלא הוי אלא בסומי פירא אלא באותן שאינן ראוין לאכילה אלא ע"י הדחק ומהבהבן כדי שיהיו טובים לאכול מבעיא ליה אי הוי כענבים ודבר אחר כיון דע"י הבהבוב אוכל הרבה או דלמא לא שגא הבהבוב זה מהבהב בפירות מתוקים דשרי ופשטי מרשאים פועלים לטבל פתן בציר וסבר השתא בפועלין שאין יכולין לאכול אלא ע"י הדחק ומדמי ליה לאוכל שאינו ראוי אלא ע"י הדחק ומיהו לישנא דשיאכלו ענבים הרבה משמע שיכולין לאכול בלאו הכי ותו פשיט מאוכלין בראשי אומניות ובלבד שלא יהבהבו ולא קאי אראשי אומניות דהנהו שרי להבהב שראוי לאכילה אלא ובלבד שלא יהבהבו בדברים שאינם ראויים לאכילה קאמר והשתא קאמר שפיר מאי מתוקי פירא איכא דעל ידי הפרכה לא יתקנו יותר אותן שאינן ראוין לאכילה דאינן אלא למתק אותן שכבר היו ראוין והא פשיטא דשרי וא"כ משום ביטול מלאכה הוא דקאסרה ברייתא

ואתי נמי שפיר הא דקאמר רבא לא יספות במלח משום מעשר אבל אי לאו הכי שרי היינו בראויין לאכילה אבל בשאינם ראויים לאכילה מיבעיא לן הבהוב וספיתא פשיטא לן דהוי כענבים וד"א כדקאמר מעיקרא ונראה לר"י דלפי ר"ת לא אסור ענבים וד"א אלא דוקא באין ראויין ואתי שפיר הא דקאמר דמלח כענבים וד"א היינו דוקא באין ראויין דבראויין שרי כדמשמע במילתיה דרבא ויש ליישב שיטת הקונט' דמה שהקשה דאי ליכא מיתוק אמאי מפרך איכא למימר מפרך ומשבר לחתיכות קטנות כדי שיוכל לתת בפיו במעט מעט דשרי לספות במלח לרבא אי לאו משום מעשר משום שנתן לו בעה"ב רשות לאכול דבהכי איירי וברייטא נמי דשרי לספות באחת אחת היינו משום דמייירי בקצף: קוצץ אחת אחת אוכל. פירש בקונטרס קצץ עם בעה"ב על מנת שיאכל דהשתא הוי כעין מקח נראה לר"ת דלפי קאי ארישא אשכרו לעדור דאי אשכרו לקצור למה יתנה בחנם כיון דמן התורה אוכל וקציצה נמי אמאי מהניא שלא יאכל שתיים שתיים כיון דעל חנם הוא קוצץ וקשה קצת דמאי פריך כיון דקצץ כל מאי דבעי לאכול למה פשוט לו כל כך שיוכל לאכול במלח משום דקצץ הא לא פירש לאכול במלח ואיצטריך לקצוף דמדינא לא הוה אוכל כלל כיון ששכרו לעדור ור"ח פירש קצץ שהתנה שלא לאכול אלא עשר פירות או עשרים והשתא פריך שפיר במאי דבעי יאכלם: שתיים שתיים לא יאכל. דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וכי תלש שתיים ביחד חשיבי גורן כדיליף בסמוך שהלוקח לא יעשה גורן אחר: בארץ קבעא ספיתא. וההיא דלעיל דקתני לא יספות מייירי בארץ ואת"א ואמאי לא מוקי לה ההיא דלא יספות משום ענבים ודבר אחר כדאמר מעיקרא וההיא דספת במלח קאי אסיפא ומייירי בין בארץ בין בחוצה לארץ וקמ"ל דלא קבעא ספיתא והשתא לא תקשי ליה הא דפריך אדאביי וי"ל דאי לאו דאשמעינן בשום מקום דספיתא קבעא לא הוי אשמעינן שום חידוש ההיא ברייתא דסופת ולהכי מוקי לה ההיא דלא יספות בארץ משום דספיתא קבעא והשתא קמ"ל ההיא דסופת דאע"ג דבארץ קבעא בחו"ל לא קבעא: ותרתי מנלן דקבעא ספיתא. מקח נמי קבעא בתרתי כדאמר לעיל אלא משום דספיתא קיימין נקט ספיתא: כי בקצם כעמיר גורנה. אסמכתא היא: המרכסות בתבואה. לא עלשות חלם מייירי דהיכא דשייבא חלה לא אזלינן בתר גמר מלאכה למעשר אלא בתבואה לעשות קליות או שתית מייירי: (תוספות)

א - ז דף

והדשות בתרומה ומעשר אינו עובר משום בל תחסום אבל מפני מראית העין מביא בול מאותו המין ותולה לה בטרסקלין שבפיה ר"ש בן יוחאי אומר מביא כרשינים ותולה לה שהכרשינים ימות לה מן הכל ורמיניה פרות המרכסות בתבואה אינו עובר משום בל תחסום והדשות בתרומה ומעשר עובר משום בל תחסום ונכרי הדש בפרתו של ישראל אינו עובר משום בל תחסום וישראל הדש בפרתו של נכרי עובר משום בל תחסום קשיא תרומה אחרונה קשיא מעשר אמעשר בשלמא תרומה אחרונה לא קשיא כאן בתרומה כאן בגידולי תרומה אלא מעשר אמעשר קשיא וכי תימא מעשר אמעשר נמי לא קשיא כאן במעשר כאן בגידולי מעשר בשלמא גידולי תרומה אלא גידולי מעשר חולין נינהו דתנן גידולי טבל וגידולי מעשר שני חולין אלא לא קשיא הא במעשר ראשון הא במעשר שני ואיבעית אימא הא הוא במעשר שני ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה הא ר"מ דאמר מעשר ממון גבוה הוא הא רבי יהודה דאמר מעשר שני ממון הדייט הוא היכי דמי כגון שהקדימו בשבלין ולר' יהודה והא בעי חומה כגון שדש לפנים מחומת בית פאגי איבעית אימא לא קשיא כאן במעשר ודאי כאן במעשר דמאי השתא דאתית להכי תרומה אחרונה נמי לא קשיא כאן בתרומת דמאי בתרומת דמאי בשלמא מעשר דמאי איכא אלא תרומת דמאי מי איכא והתניא אף הוא ביטל את הויזו ונזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלא לא קשיא כאן בתרומת מעשר ודאי כאן בתרומת מעשר דמאי בעו מיניה מרב ששת: היתה אוכלת ומתרות מהו משום דמעלי לה הוא והא לא מעלי לה או דלמא דחזיא ומצטערא והא חזיא ומצטערא אמר להו רב ששת תניתוה רבי שמעון בן יוחי אומר מביא כרשינים ותולה לה שהכרשינים ימות לה מן הכל שמע מינה משום דמעלי לה הוא שמע מינה איבעיא להו מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרתו ודוש בה מי אמרינן כי אמרינן אמירה לנכרי שבות הני מילי לענין שבת דאיסור סקילה אבל חסימה דאיסור לאו לא או דלמא לא שנת ת"ש נכרי הדש בפרתו של ישראל אינו עובר משום בל תחסום מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואידי דתנא סיפא דישאל הדש בפרתו של נכרי עובר תנא רישא אינו עובר תא שמע דשלחו ליה לאבוא דשמואל הלין תורי

רש"י והקשות. דישת צבלין בתרומה ובמעשר כגון שהקדימו בשבלין: אין עובר. בלא תחסום: המרכסות. משום דגמר מלאכתן למעשר. משעת דישת: תרומה ומעשר. דסתם דייש לאו בתרומה ומעשר משעת קרא דלחין תרומה ומעשר סתם אלא מן המירווח ואיך כדתיב (במדבר. ח) כגון מן הגורן: מפני מראית העין. שלא יאמרו עליו שהוא חוסם: בול. מלא אגרוף: בטרסקלין שבפיה. שק או טרסקל חולין בלא תחסום והמאכל בתוכו ואוכלת: נכרי הדש בפרתו של ישראל. אינו עוברים הבעלים שאמרו לו תחסום פרתו ודוש בה תבואה שקל אין עליהם עבירה לא תחסום: גידולי תרומה. שזרעה וגידלה הגידולין תרומה מדרבנן וזה אחד משמנה עשר דבר שרבו בית שמאי על בית הלל בביטולת שבת (דף יז) וכיון דלאו תרומה מדאורייתא היא קרינא ביה דייש סתמא: בשלמא גידולי תרומה תרומה. מדרבנן ואיצטריך ללשמועין דעובר. גידולי טבל. תבואה שנתמחה בכרי חרעה צטיבלה הרי היא כפאר חולין ואוכל המינה ערפו עד שימרח דכיון דזרעו כלה צטיבל ליה איסוריה ובתחומה הוא דגזרו. כדמפרש התם גזירה משום תרומה עטורה ביד ישראל שמה זירענה להפטר שלא יתנה לכהן אזי נמי משום תרומה עטורה ביד כהן דלמא משאי לה זירענה ואחי בה לזרי תקלה: פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה. בקדושין (דף נב): ממון גבוה. ולא קרינא ביה בדיקו וגבי תרומה מיתוקמא שהיתה פרה של ישראל שאסור להאכילה תרומה ואפילו אם נש בה כהן דתניא כהן ששכר פרה משארל אע"פ שמוזנותיה עליו ולא יאכלנה כהני תרומה: הכי דמי. דליהו מעשר קודם ודיש: כגון שהקדימו. וקרא שם עליו בשבלין: ונר"י כיון דקם מעשר עליו לר' יהודה נהי נמו דממון הדיוט הוא: הא בעי חומה. שאסור ללכהו חוץ לחומת ירושלים והיה אחי לאו דלא תחסום ודחי לאו דלא חוכל ללכהו בשעריה: בית פאגי. היקף חוץ של ירושלים שהוספו עליו קרוי בית פאגי ויראה לי שהוא לשון כבישתה של עיר שנגנב"ל בע"ז כדלמרינן פקח קמא (דף ט) זה קנה חמור ובית פניה: כאן במעשר. דמאי. דליהו אלא מדרבנן הלווקח מעם הארץ שחייבו להפריש מעשר שני על הספק ולהעלותו לירושלים: אף הוא. יוחנן כהן. גדול בעם. סוטה (דף מה): ביטל את הויזו. של מעשר ואפילו של הכהנים שאין לומר בערתי הקדש מן הבית וגם נתחיי לזוי לפי שלא היו נוהגים מעשר ראשון לזוי להלכה ודחמנא אמר ללוים וקנסיניה עזרא וזה לתת להניס: וגזר על הדמאי. בלווקח מעם הארץ שיפריש הכל מספק מפני שהטעם עון מיתה חוץ מן התרומה שלא גזר להפרישה ולא גזר על הדמאי לפי ששלת בכל גבול ישראל וראה שהיו עמי הארץ מזלזלין במעשרות ולא היו מפרישין אלא תרומה גדולה: תרומת מעשר. שהיו מפריש לכהן מעשר מן המעשר והוא קרוי תרומה ואסור כתרומה: ומתרת. חולי מעיים וקודין אוחו ריב"ל מוזהר רעו ללוב כמים והתקין קטין לה: חסום פרתו ודוש בה. דישת שקל: אמירה לנכרי שבות. מדרבנן: (רש"י)

תוספות והדשות במעשר ובתרומה אינו עובר משום לא תחסום. פי' בקונטרס דסתם דייש לא הוי תרומה ומעשר שאין רגילות להיות תרומה ומעשר אלא אחר מירוח תימה דא"כ אפילו הן חולין מתוקנים לא יעבור דאין רגילות להיות מתוקנים קודם מירוח ונראה דטעמא משום דכתיב דישו דמשמע הראוי לו ומעשר ממון גבוה הוא ותרומה נמי לישראל אסור ליתן לפני בהמתו ואפילו כהן דוקא כרשינין שהוא מאכל בהמה מותר להאכיל ולא חטין משום הפסד תרומה וכן דריש בהדיא במעילה (דף יג) ושם ד"ה מאי מדיושו גבי הא דתנן וכן פרה לא תאכל כרשיני הקדש: גידולי מעשר חולין. דלא שייך למיגזר שמה ישיה בידו ויבער בטמאה דלמא ישנה כיון שיכול לפדותו ואפילו לקוח בכסף מעשר שנטמא דאינו נפדה לרבי יהודה לא גזרו על גידולין דליהו מעשר כיון דעיקר מעשר יש לו פדיון: כאן במעשר ראשון דמיקרי דישו כאן במעשר שני. דאפילו לר' יהודה אינו עובר חוץ לחומה כדפריך בסמוך והא בעי חומה ותימה והלא אי לאו רעד היה אוכל מפול משל הקדש כי היכי דשרי משל חבירו ולא היה גזר וה"ל איתן לו למימר דשרי חוץ לחומה דהא לרבי יהודה ממון הוא ויכול לקדש בו האשה אפילו חוץ לחומה כדמשמע בקדושין (דף נג): וי"ל דאפילו

לריש לקיש כאידך שנויא דמכות (שם) דדריש מלעשות דאין לוקין אלא בלאו שיש בו מעשה ואם תאמר דבאלו הן הלוקין (שם טו:) פליג רבי יוחנן וריש לקיש בשבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה דר' יוחנן פטר ליה משום לאו שאין בו מעשה ור"ל פטר ליה משום התרת ספק אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וליכא למימר דאליבא דר' יהודה קאמר וליה לא סבירא ליה כדמשמע בתר הכי דפליגי אמילתא דר' יהודה דאמר גבי לא תותירו ממנו עד בקר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דדייק ר' יוחנן טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקין עליו דהתרת ספק שמה התראה וריש לקיש דייק טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקין אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואי אליבא דרבי (תוספות)

א - צא דף

לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים א"ל הא מני ר' יהודה היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה והא קתני רישא הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים והוינן בה הכל לאתויי מאי לאתויי יורש ודלא כר' יהודה דאי כר"י האמר יורש אינו ממיר יורש אינו סומך האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ת"ר החוסס את הפרה ודש בה לוקה ומשלם ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור והא אינו לוקה ומת ואינו לוקה ומשלם אמר אביי הא מני ר' מ היא דאמר לוקה ומשלם רבא אמר אתנא אסורה תורה ואפילו בא על אמו רב פפא אמר משעת משיכה איחייב לה במזונותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה אמר רב פפא הני מיילי בעו מינאי דבי רב פפא בר אבא ופשטי להו לאיסורא חדא כהלכתא וחדא דלאו כהלכתא בעו מינאי מהו ללוש את העיסה בחלב ופשטי להו לאיסורא כהלכתא דתניא אין לשיין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שייסיק את התנור ואידך בעו מינאי מהו להכניס מין ושאינו מינו לדיר ופשטי להו לאיסורא דלאו כהלכתא דאמר שמואל ובמנאפיים עד שיראו כדרך המנאפיים ובכלאים עד שיכניסו כמכחול בשפופרת מתיב רב אחדבוי בר אמי אילו נאמר ויקרא יט-ט בהמתך לא תרביע הייתי אומר לא יאחזו אדם בהמה בשעה שעולה עליה זכר ת"ל כלאים לאו מכלל דכלאים אחיזה נמי לא מאי אחיזה הכנסה ואמאי קרי לה אחיזה לישנא מעליא אמר רב יהודה מין במינו מותר להכניס כמכחול בשפופרת ואפילו משום פריצותא ליכא מ"ט בעבדידתה טריד מתב רב אחדבוי בר אמי

רש"י לא שאדם רשאי להמיר. וסופג את הארבעים. ומשום לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה והא קתני רישא הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים והוינן בה הכל לאתויי מאי לאתויי יורש ודלא כר' יהודה דאי כר"י האמר יורש אינו ממיר יורש אינו סומך האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ת"ר החוסס את הפרה ודש בה לוקה ומשלם ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור והא אינו לוקה ומת ואינו לוקה ומשלם אמר אביי הא מני ר' מ היא דאמר לוקה ומשלם רבא אמר אתנא אסורה תורה ואפילו בא על אמו רב פפא אמר משעת משיכה איחייב לה במזונותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה אמר רב פפא הני מיילי בעו מינאי דבי רב פפא בר אבא ופשטי להו לאיסורא חדא כהלכתא וחדא דלאו כהלכתא בעו מינאי מהו ללוש את העיסה בחלב ופשטי להו לאיסורא כהלכתא דתניא אין לשיין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שייסיק את התנור ואידך בעו מינאי מהו להכניס מין ושאינו מינו לדיר ופשטי להו לאיסורא דלאו כהלכתא דאמר שמואל ובמנאפיים עד שיראו כדרך המנאפיים ובכלאים עד שיכניסו כמכחול בשפופרת מתיב רב אחדבוי בר אמי אילו נאמר ויקרא יט-ט בהמתך לא תרביע הייתי אומר לא יאחזו אדם בהמה בשעה שעולה עליה זכר ת"ל כלאים לאו מכלל דכלאים אחיזה נמי לא מאי אחיזה הכנסה ואמאי קרי לה אחיזה לישנא מעליא אמר רב יהודה מין במינו מותר להכניס כמכחול בשפופרת ואפילו משום פריצותא ליכא מ"ט בעבדידתה טריד מתב רב אחדבוי בר אמי

תוספות יהודה קאמר אמאי לא דייק נמי ממילתיה דהתרת ספק שמה התראה כדדייק רבי יוחנן אלא קאמר התם דסבר לה כאידך דרבי יהודה דאמר לא שמה התראה אלא ודאי משמע דסבר הכי ובפ"ג דשבועות (דף כא.) נמי פריך מהתם דרבי יוחנן אדר' יוחנן משמע דאליבא דנפשייהו פליגי וי"ל דריש לקיש לא פטר הכא אלא אליבא דמאן דבעי לאו שיש בו מעשה אבל איהו ודאי סבר כר' יהודה והא דקאמר בסמוך הא מני ר' יהודה היא ה"ק ר' יהודה היא וסבירא ליה כוותיה: הא מני ר"מ היא דאמר לוקה ומשלם. ותימה דלא שמעינן ליה לר"מ אלא בפ"ק דמכות (דף ד.) ושם ד"ה לוקין) גבי עדים זוממים והתם לייף ליה ר"מ ממוציא שם רע דלוקה ומשלם ופריך מה ממוציא שם רע שכן קנס ומשני סבר לה כרבי עקיבא דאמר עדים זוממים קנסא היא א"כ הכא דהוה ממונא מנלן דלוקה ומשלם וי"ל דהא דלרבנן אין לוקה ומשלם היינו מכדי רשעתו דכתיב גבי עדים זוממים דדרשינן מיניה משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות אבל ר"מ דסבר דעדים זוממים קנסא הוא לייף ממוציא שם רע דלוקין ומשלם א"כ תו ליכא לדידיה לאוקמי כדי רשעתו אלא במיתה ומלקות ומהיכא נילף דלא ילקה ומשלם ולה"ק דבבל וכתבא אית ליה לר"מ דלוקה ומשלם וא"ת והא אכתי איכא לאוקמי כר"מ כדי רשעתו במלקות וממון כגון דבהדי דמסדיה עדות שקר קרעו שיראין של שום אדם דהני תשלומים אינם קנסא וליכא למילף ממוציא שם רע וי"ל דלית לן לאוקמי קרא דואי אתה מחייבו משום ב' רשעיות אלא בששניהם מחמת עדות שקר ולהכי לא מתוקמא בממון ומלקות דבשתי רשעיות מחמת עדות שקר לוקה ומשלם ולהכי לא מתוקמא אלא במיתה ומלקות: בבא לצאת ידי שמים. וא"ת דאמר' בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב. ע"ש) רבא אינגיבו ליה דינרי במתורתא אהדרינהו ניהליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב דאמר הבא במתרת ונטל כלים ויצא פטור בדמים קננהו ואמאי לא קבלם והא חייבין לצאת ידי שמים וי"ל דלא לה רצו לצאת ידי שמים אלא היו סבורין שבדין חייבין להחזיר ולכך לא קבלינהו וא"ת תנא תני שלם ואת אמרת דמדת חסידות שנו כגון וי"ל דישלם משמע טפי לשון חיוב ממשלם אי נמי התם פריך משום דאפילו לצאת ידי שמים אינו חייב אבל הכא דחייב לצאת ידי שמים חיובא מעליא הוא ושפיר קתני משלם ועוד ר"י פי' שם מתוך הסוגיא דה"ק תנא תני שלם דברי ר"א ורבנן פליגי עליה ואי מדת חסידות קאמר לא הוה פליגי עליה: אתנא אסורה תורה אפילו בא על אמו דעיקר אתנא בעריות כתיב דזונה מחייב כריתות היא ובתמורה נמי פ"ק (דף ה) גמרינן תועבה מעריות וי"מ דנפקא לן מדתניא ביבמות (דף נט: ושם) יכול אף אתנא כלב ומחיר זונה ת"ל גם שניהם שנים ולא ד' ומדיאצטריך קרא למעט אתנא כלב אע"ג דרובע בהמה קם ליה בדרבה מיניה ש"מ דאתנא אסורה תורה אפילו בא על אמו ואין נראה דמי כתיב ב' ולא ד' שניהם כתיב וינמא ב' ולא ג' ולא ג' וליא אתי למעוטי אלא מחיר זונה וא"ת והא איכא לאוקמא קראי באוקמי הילך טלה זה ותבעלי לבנך או לאבידך דלא קים ליה בדרבה מיניה וי"ל דאית לן לאוקמא קרא בסתם אתנא דהיינו שהבעל נתן וא"ת דאתנא אינו נאסר אלא בדקאי

בחזירה בשעת ביאה כדאמר ב' בתרא דע"ז (סג. ושם) אבל בא עליה ואח"כ נתן לה מותר א"כ היכי מוכח מאתנן דחייב לצאת ידי שמים אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה והא משמע במרובה (ב"ק דף ע: ושם ד"ה אילו) דחצר קני ליה קנין גמור אפילו היכא דקם ליה בדרבה מיניה וי"ל דנהי דחצר קני לה קנין גמור לא היה לו ליחשב אתנן אלא מתנה אם לא היה חייב לצאת ידי שמים כשאנה בחזירה: ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיוסק התנור. תימה למה לי עד שיוסק בקינוח סגי דתו לא היה אלא כנ"ט בר נ"ט ושרי (חולין דף קיא: דגים שעלו בקערה דמותר לאכלן בכותח ושם מפורש: ופשטי להו לאיסורא דלא להלכתא דאמר שמואל כו'. תימה לר"י היכי מוכח משמואל דליכא איסורא מדרבנן דשמואל לא איירי אלא מדאורייתא דומיא דמנאפין עד שיראו כדרך המנאפין דאיירי להורגם דאהא מייתי לה בפ"ק דמכות (דף ז. גבי אם היינו שם לא היה אדם נהרג מעולם: מין במינו נמי אחיזה אין הכנסה לא. תימה כיון דלא איירי קרח אלא בכלאים מנלן לאסור הכנסה מין במינו וי"ל דדייק מדנקט תנא לא יאחוז דלא יכניס הוה ליה למינקט דלא תכריע הכנסה משמע אלא משום הכי נקט אחיזה דלהכנסה לא איצטריך דקים ליה לתנא דאפילו מין במינו אסורה מונשמת מכל דבר רע דדריש מיניה בפ"ק דע"ז (דף כ:): שלא יסתכל אדם לא בחמור ולא בחמורה לא בחזיר ולא בחזירה לא בעוף ולא בעופפת בשעה שזנקין זה לזה ולהכי מוקי לא תרביע באחיזה באם אינו עינין: (תוספות)

דף צא - ב

אילו נאמר **[ויקרא יט-יט]** בהמתך לא תרביע הייתי אומר לא יאחוז אדם את הבהמה כדי שיעלה עליה זכר תלמוד לומר כלאים כלאים הוא דאסור הא מין במינו שרי ומין במינו נמי אחיזה אין הכנסה לא מאי אחיזה הכנסה ואמאי קרי ליה אחיזה לישנא מעליא אמר רב אשי הא מילתא בעו מינאי דבי רב נחמיה ריש גלותא מהו להכניס מין ומינו ושאינו מינו לדיר כיון דאיכא מיניה בתר מיניה גריר או דלמא אפילו הכי לא ופשטי להו לאיסורא דלא להלכתא משום פריצותא דעבדי: **מתני**: היה עושה בידיו אבל לא ברגליו וברגליו אבל לא בידיו אפילו בכתיפו הרי זה אוכל ר' יוסי ברבי יהודה אומר עד שיעשה בידיו וברגליו:

גמ' מ"ט **[דברים כג-כה]** כי תבי בכרם רעך בכל מאי דעביד: רבי יוסי בר' יהודה אומר עד שיעשה בידיו וברגליו: מ"ט דר' יוסי ברבי יהודה כי שור

מה שור עד שיעשה בידיו וברגליו אף פועל עד שיעשה בידיו וברגליו בעי רבה בר רב הונא דש באוויזן ותרנגולים לר' יוסי ברבי יהודה מהו בכל כחו בעינן והא איכא או דלמא בידיו וברגליו בעינן והא ליכא תיקו אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב פועלים עד שלא הילכו שתי וערב בגת אוכלין ענבים ואין שותין יין משיהלכו שתי וערב בגת אוכלין ענבים ושותין יין: **מתני**: היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים אבל מונע את עצמו עד שמגיע למקום יפות ואוכל וכולן לא אמרו אלא בשעת מלאכה אבל משום השב אבידה לבעלים אמרו פועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת ובחמור כשהיא

פורקת: **גמ'** איבעיא להו עושה בגפן זה מהו שיאכל בגפן אחר ממין שאתה נותן לכליו של בעל הבית בעינן והא איכא או דלמא ממה שאתה נותן לכליו

של בעל הבית בעינן והא ליכא ואם תמצי לומר עושה בגפן זה לא יאכל בגפן אחר שור במחובר היכי אכיל אמר רב שישא בריה דרב אידי בשרכא תא שמע היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים והא תאנים דומיא דתאנים וענבים אוכל ואי אמרת עושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר היכי משכחת לה אמר רב שישא בריה דרב אידי במודלית תא שמע אבל מונע את עצמו עד שמגיע למקום היפות ואוכל ואי אמרת עושה בגפן זה אוכל בגפן אחר ניזיל וניתי וניכול התם משום ביטול מלאכה לא קא מביעיא לן כי קא מביעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו מאי תא שמע וכולם לא אמרו אלא בשעת מלאכה אבל מפני השב אבידה לבעלים אמרו פועלים אוכלים בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת סבורה מהלך כעושה דמי ומשום השב אבידה לבעלים הוא דאכיל מדאורייתא לא אכיל אלמא עושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר לא לעולם אימא לך עושה בגפן זה אוכל בגפן אחר ומהלך לאו כעושה מעשה דמי איכא דאמרי סבורה מהלך לאו כעושה מעשה דמי והיינו טעמא דמדאורייתא לא אכיל משום דלאו כעושה מעשה דמי הא עושה מעשה אכיל מדאורייתא אלמא עושה בגפן זה אוכל בגפן אחר לא לעולם אימא לך עושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר

רש"י מתני' ואפילו כהניפו. דאינו מזוז ידיו ורגליו: גמ' כי שור. דהא אקשה חוסם לנחס: דש באוויזן. דליון להם ידים להשען. וכל משענתה על רגליה: עד שלא הילכו וכו'. דכין להטיל ענבים על הגת ודורכין כנגליהם על הגת ועד שלא הילכו בה שתי וערב: און מלאכתן ניכרת ביין אלא בענבים לפיכך און שותין יין הוה ליה עושה במין זה ואוכל במין אחר: מתני' אכל מונע הוא עצמו וכו'. ואוכל כל אכילתו מהן: וכוון לא אמרו. שיאכל אלא בשעה שהוה עוסק במלאכה ולא שיאכל לו ויאכל לו אמר הרי מנעתי עצמי עד כן לא בטלתי לאכול עכשיו אשכח לי ואוכל: אכל מפני השב אבידה לבעלים. שלא יבטל ממלאכתו ויאכל: אמרו פועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן. כשגמרו סורה זו והולכין להתחיל בחזירתה וע"ג. דההיא שעתא לאו שעת מלאכה היא ניחא ליה לבעל הבית בהא: וחמור כשהיא פורקת... כגמרא מפסיק לה: גמ' מהו שיאכל בגפן אחר. שיקוץ אשכול גפן יפה ויכך למקום שהוה עושה שם ויאכל: ואי אמרת. למה לי למיבעי להא פשיטא דלורכ לזי אינו אוכל שור במחובר דבינו לעיל דליכא היכי אכיל הרי מלאכת שור במחובר אי אפשר לו לאכול מגפן שהוה עושה בה שהרי קשור ללמד לפני העגלה והבולעים עושין בגפן שאכל העגלה ונתנים בעגלה: אי משום הא לא תפשוט אמר רב שישא בשרכא. בזמורה ארוכה מהך ומנעת עד לפני השור: דומיא דתאנים וענבים. שעושה בתאנה זו ואוכל בחזרתה: אמר רב שישא בריה דרב אידי. לעולם תרזייהו בעינן ממין וממה והאי דלוצטריך למיתני תאנים וענבים ודייקת הא תאנים אוכל בתאנה המודלת על הגפן או גפן מודלה על תאנה ואשמועינן היה עושה במין זה לא יאכל במין אחר וע"ג. דהוי עסוק בשניהם שהרי לריד להגביה ולהפריד הענפים של זה מזה כשהוה חוחר ומיהו לא ממין שאתה נותן הוא הא תאנים ותאנים דומיא דהני כגון המודלת על חזרתה און לריד להבחין מאיזה מהן יאכל דממין שאתה נותן וממה שאתה נותן הוא דשניהם הוא עסוק: ליזיל וליתא למקום שהוה עושה. ולמה ליה למנוע: משום ביטול מלאכה. שביטול בהליכתו ובחזירתו: אשתו ובניו מהו. שלא נשכרו אלא בעל הבית וקא מייתו ליה: סבורה. רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מהא בעיין: מהלך. בצרכי בעל הבית כגון זה שכלתו מאומן לאומן: כעושה מעשה דמי. ויש לו לאכול ואפילו הכי אי לאו תקון ליה רבנן לניחא ליה לבעל הבית מדאורייתא לא אכיל מפני שהליכתו כריד. גפן שהוה אכלה הוא ואפילו כענבים שקוץ מוז שיאכל ממנה הוא אלאמא עושה בהא און אוכל בהו: לאו כעושה מעשה דמי. הלכך אי לאו מפני השבת אבידה לא הוה ליה למיכיל: הא עושה מעשה. כגון נשא בכתף והולך מוז או זו ואכיל: (רש"י)

תוספות דש באוויזן ובתרנגולים לרבי יוסי ברבי יהודה מהו. יש לפרש דמיבעיא ליה בדשין ברגליו ולא בכנפיהם דאין יכולין לדוש בכנפיהן דאי בכל כחו בעינן האיכא או דלמא ידיו ורגליו בעינן והא ליכא דאין דשין בכנפיהן אי נמי יש לומר דאפילו דשין בכנפיהן מיבעיא ליה דדומיא דשור ממש בעינן וא"ת דמשמע דפשיטא ליה דאי איכא ידיו ורגליו כי שור דאכול ולא בעי שור ממש וא"כ לויף שור שור משבת וא"כ עוף נמי נילף כדתנן בסוף הפרה (דף נד:): דשיון שור ובהמה חיה ועוף לענין חסימה במחובר היכי משכחת לה. פירש בקונטרס הלא הבהמה אינה יכולה להגיע ולאכול מגפן שעל העגלה שהיא נושאה שהבהמה לפני העגלה ואין נראה לר"י דההוא גפן הוה תלוש ולא מחובר אלא הכי פירושו במחובר היינו כשהוה דש במחובר היכי משכחת לה שיאכל אותו שבלין עצמן שהוא דש דבשלמא שור בתלוש אתי שפיר שכל תבואה התלושה אשר שם חשובה כאגודה אחת ואין צריך לאכול מאותה שהוא דש ממש אבל מחובר כל קלה וקלה חשוב בפני עצמו ומשני בשרכא פירוש בטניות או

בתבואה שהיא ארוכה שיכול לאכול אותן שבלין עצמן שהוא דש: הא עושה מעשה אוכל מן התורה. תימה מגלן למידק הכי דמתניתין לא משמע כלל דלא קתני אלא שאוכל משום השבת אבידה אבל אי לאו משום הכי לא היה אוכל אפילו מהלך כעושה מעשה דמי דעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר וי"ל דדייק מדלא נקט במתניתין משום השבת אבידה אמרו הפועלים אוכלים כשמביאים כלים מאומן דהו עושין מעשה ומינה הוה ידעינן דאפילו בעושה מעשה אין אוכלים אלא מפני השבת אבידה אלא ודאי מדנקט בהליכתן מאומן לאומן שאין עושין מעשה משמע דאי הו עבדי מעשה הו אכלי מדאורייתא: (תוספות)

צב - א דף

ומהלך כעושה מעשה דמי: ובחמור כשהיא פורקת: כשהיא פורקת מהיכן אכלה אימא עד שתהא פורקת תנינא להא דתנו רבנן חמור וגמל אוכלים ממשאו שעל גביהן ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם: **מתני'** אוכל פועל קישות אפילו בדינר ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יתר על שכו

וחכמים מתיירין אבל מלמדין את האדם שלא יחא רעבתן ויהא סותם את הפתח בפניו: **גמ'** חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו אבל מלמדין לתנא קמא

לית ליה מלמדין לרבנן אית להו מלמדין איבעית אימא איכא בינייהו דרב אסי דאמר רב אסי אפילו לא שכו אלא לבצור אשכול אחד אוכלו ואמר רב אסי אפילו לא בצר אלא אשכול אחד אוכלו וצריכא דאי אשמעינן הך קמיינתא משום דלא איכא למיתב לכליו של בעל הבית אלא דאיכא למיתב לכליו של בעל הבית אימא ליתב ברישא והדר ליכול וחי אשמעינן בהא דאפשר לקיומי לבסוף אבל היכא דלא אפשר לקיומי לבסוף אימא לא צריכא איבעית אימא איכא בינייהו דרב דאמר רב מצאתי מגילת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר **[דברים ג-כה]** כי תבא בכרם רעך בביאת כל אדם הכתוב מדבר ואמר רב לא שבק איסי חיי לכל בריה אמר רב אשי אמריתיה לשמעתיא קמיה דרב כהנא דלמא בעושין בסעודתם דעבדו ואכלו אמר לי אפילו הכי ניחא ליה לאיניש לאוגר אוגרי וניקטפיה לפרדיסיה ולא ניתו כולי עלמא ואכלו ליה איבעיא להו פועל משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל למאי נפקא מינה דאמר תנו לאשתי ובני אי אמרת משלו הוא אוכל יהיבין להו אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל לדידיה זכי ליה רחמנא לאשתו ובניו לא זכי להו רחמנא מאי תא שמע אוכל פועל קישות ואפילו בדינר ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכו סוף אוגרי בדנקא אכיל בזוזא אלא מאי אית לך למימר רחמנא זכי ליה הכא נמי רחמנא זכי ליה תא שמע ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכו וחכמים מתיירין מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל לא דכולי עלמא משלו הוא אוכל והכא בכנפשי קמפלגי מר סבר כנפשי בדבר שמוסר נפשו עליו ומר סבר כנפשי מה נפשך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור תא שמע נזיר שאמר תנו (לאשתו ובניו) אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו התם משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב תא שמע פועל שאמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו מאי פועל נזיר והתנינא נזיר והתנינא פועל מידי גבי הדדי תניין תא שמע מנין לפועל שאמר תנו לאשתי ובני שאין שומעין לו שנאמר **[דברים ג-כה]** ואל כליך לא תתן וכי תימא הכי נמי נזיר אי הכי משום אל כליך לא תתן משום לך לך אמרין נזירא הוא אין הכי נמי ואידי דקתני לה בלשון פועל קא נסיב לה קרא דפועל תא שמע השוכר את הפועל לקצות בתאנים

רש"י ומהלך כעושה מעשה דמי. ופ"ה אי לאו משום השבת אבידה. לא כתיב: כשהיא פורקת מהיכן אכלה. כל משאה פורקין צבת אחת והולכין: עד שחאה פורקת. כליהיכתה אוכלת ממשאיו שעל גבה: מתני' ואפילו בדינר. ואפילו היא שוה דינר: לא יאכל פועל יותר על שכו. לקמן ילפי' מכנפשי דשכירותו שמוסר נפשו עליו ולעלות באינן לו במקום סכנה: ויהא סותם את הפתח בפניו. שימנעו לשוכרו למלאכתו: גמ' אבל מלמדין. אומרין לו דרך ענה הוגנת: לא שכו אלא לבצור אשכול אחד. אוכלו לאותו אשכול: ת"ק אית ליה דרב אסי. וה"ק פועל אוכל קישות שהיא לבדה ואין עוד ופ"ה היא שוה דינר ואתה רבי אלעזר למימר בין שהיא לבדה בין ששכו לה ולהצטרותה אם שוה יותר על שכו לא יאכלנה ואתו רבנן בתראי למימר יותר על שכו מותר הוא לאכול אם שכיור יום הוא אבל שכו להקישות לבדה לית להו דרב אסי: פ"ה לא בצר. שכו לכל היום מותר לאכול לאשכול ראשון שצ"ה: משום דליכא למיתב לכליו של בעל הבית. דנימא ליה הב דרישא והדר אכיל דאי היב תו לא אכיל והתורה התירה לאכול: אבל הכא דליכא לקיומי לבסוף. אימא לא זיכתה לו תורה אלא א"כ נתן: מגילת סתרים. מגילה טמונה לפי שאסור לכתוב הלכות וכשהיא שומע דבר מידו וירא לשוכמו היה כחבו ומסתיר מן העין: בביאת כל אדם. ופ"ה אינו שכיור: ת"ק לית ליה דאסי. דהא אוכל פועל קתני ורבנן בתראי אית להו דאסי וה"ק וחכמים מתיירין לאכול יותר על שכו דהא לאו שכיור נמי אכיל: משלו הוא אוכל. תוספתא שכו הוא שהוספה לו תורה: או משל שמים. במתנת גמילות חסדים כשאר מתנות עניים: תנו. אכילתו לאשתו ובניו: יהיבין להו. כי היכי דבידו ליתן שכו לכל מי שילאה: לדידה זכי ליה רחמנא. בלדקה וכל זמן דלא מטא לדידה לא זכי ליה לדידה לאשתו ובניו: אכל בזוזא. בתמיה וכי תוספתא מרובה על העיקר: דמר סבר משלו הוא אוכל. והלכך לא יאכל יותר על שכו דאין תוספתא מרובה על העיקר: ומר סבר משל שמים הוא אוכל. וכי ליה רחמנא: ואכלת כנפשי. דבכר שחאה מוסר נפשך עליו ולעלות בכבש ולעלות באינן דמוסר נפשו למיתה דהיינו שכיור: נזיר. שאסור דענבים: משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. כלומר קנסא הוא דקנסוהו שימנעו עלמנו מלהשכיר לענבים: קא נסיב לה. גמרא קרא דפועל ולעולם רבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא: לקצות. לייבשן בשדה לעשות קיעות: (רש"י)

תוספות אלא אימא עד שתהא פורקת. דסד"א שאינה אוכלת אלא כשהיא רואה הגפן בפניה אבל כשהיא רואה שהגפן עליה או בעגלה אינה אוכלת ואע"ג דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא ומצטרפת הוא. קמ"ל דלא קאי אמפני השבת אבידה דמן הדין אוכלת אלא מילתא באפי נפשיה הוא: איבעית אימא דרב איכא בינייהו. דת"ק שמוכר פועל לית ליה דרב ואע"ג דאסי בן יהודה איירי בעושין בסעודתן מ"מ לא מיקרו פועלים כיון שלא מדעת בעל הבית עושין: אי אמרת משלו הוא אוכל יהיבין להו. דמשעה ששכרו היו אכילו התנה עמו ואי משל שמים הוא אוכל לא יהיבין להו שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שהוא לועס ואוכל. ואין לו כח ליתן. (כולם): כן נמצא בספרים ישנים וכן נראה דגרסו לא בכנפשי קמפלגי. ואי לאו כנפשי הוה מודו ב"ע דאובל יותר מדאי שכרו דרחמנא זכה ליה ולא רסין' דכולי עלמא משלו הוא אוכל דהא כ"ש דאי משל שמים הוא אוכל דהוה אכיל יתר מכדי שכרו אי לאו כנפשי ויש ליישב הגירסא משום דמיעקרא הוה בעי למיפשט מת"ק דמשל שמים הוא אוכל דהוה לו וחזור ומשט מדברי חכמים דסברי משל שמים כו' וא"כ ת"ק נמי סבר הכי דבין ת"ק לחכמים ליכא אלא הא דאמרן לעיל והדוחה אומר לעולם אימא לך משלו הוא אוכל כמו שדחית לך למעלה: ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו. וא"ת דמאי פריך הא כיון דהוא אינו יכול לאכול הוה ליה כחולה שאינו יכול ליתן להם וי"ל דלא דמי לחולה דחולה אינו תאב לפירות שלפניו ולהכי לא זכי ליה רחמנא אבל נזיר דתאב זכי ליה כשאר פועל ליה ולא רסין' דכולי עלמא משלו הוא אוכל א"כ אמאי נקט נזיר וי"ל דאורחא דמילתא נקט שהנזיר רגיל לומר כן לפי שאינו אוכל: השוכר את הפועל. לקצות לו כו'. תימה דאם היה רוצה לאכול כך בלא קציצה היתה נגמרה מלאכתו ולא היה בכלל דייש ובשביל שחושב הוה בכלל דייש וי"ל דהכא מייירי במקום שמתגה הוא לקצות תאנים דהשתא בלא מחשבה אלא בסתמא הוה דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשה ועוד דין הוא שיאכל פועל ע"י מחשבתו כיון דעל ידי מחשבה זאת חשיב לא נגמרה מלאכתו לענין שאוכל ופטור: (תוספות)

ב צב דף

הרי זה אוכל ופטור מן המעשר על מנת שאוכל אני ובני או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל ופטור ובנו אוכל וחייב ואי אמרת משלו הוא אוכל בנו אמאי חייב אמר רבינא משום דמיחזי כמקח תא שמע השוכר את הפועל לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו ואם לא הודיעם פודה ומאכילן ואי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי פודה ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא התם משום דמיחזי כמקח טעות אימא סיפא נתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו ואם לא הודיען מעשר ומאכילן ואי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי מעשר ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא וכי תימא הכא נמי משום דמיחזי כמקח טעות בשלמא נתפרסו עגוליו מיחזי כמקח טעות אלא נתפתחו חביותיו מאי מקח טעות איכא מידע ידע דאיטביל להו למעשר אמר רב ששת שנתפתחו חביותיו לבור והתניא יין משייר לבור כר' עקיבא דאמר משיקפה דאמרו ליה לא הוה ידעינן ונימא להו איבעי לכו אסוקי אדעתייכו דלמא מקפה באתרא דהוא גברא דנגיד איהו מקפה והשתא דתני רב זביד בדבי ר' הושעיא יין משייר לבור ויקפה ור' עקיבא אומר משישלה בחביות אפי' תימא שלא נתפתחו חביותיו לבור דאמרו ליה לא הוה ידעינן דמשלי ונימא להו איבעי לכו אסוקי אדעתייכו דלמא משלי באתרא דהוא דשריק ההוא משלי תא שמע קוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו הגדולים ועל ידי אשתו מפני שיש בהן דעת אבל אינו קוצץ לא על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים ולא על ידי בהמתו מפני שאין בהן דעת קא סלקא דעתך במעלה להן מזונות אי אמרת בשלמא משל שמים הוא אוכל משום הכי אינו קוצץ אלא אי אמרת משלו הוא אוכל קטנים נמי נקוץ להו הכא במאי עסקינן בשאין מעלה להן מזונות אי הכי גדולים נמי גדולים ידעי וקא מחלי והא תנא ר' הושעיא קוצץ אדם על ידי עצמו ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בהמתו ועל ידי בנו ובתו הגדולים אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים וקוצץ ע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין גדולים ובין קטנים מאי לאו אידי ואידי במעלה להן מזונות ובהא קא מיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל לא דכ"ע משלו הוא אוכל ולא קשיא כאן בשאין מעלה להן מזונות ובריייתא במעלה להן מזונות במאי אוקימתא במעלה להן מזונות אי הכי קטנים נמי נקוץ להו נצעייהו דבנו ובתו הקטנים לא זכי ליה רחמנא במאי אוקימתא למתני' בשאין מעלה להן מזונות

רש"י הרי זה אוכל ופטור. דכיון דעומדות לקרות לא נגמרה מלאכתו; אנו ובני. שאינו נשכר לבעל הבית; או ע"מ שיאכל בני בשכרי. שקללת לוי: הוא אוכל ופטור. שהתורה זכתה לו כלקח שחפה ופאה שפטורין מן המעשר; ובנו אוכל וחייב. במעשר דהוה ליה כלוקח מקח שלם נגמרה מלאכתו; ואי אמרת משלו הוא אוכל. ושכרו הוא ואפילו הכי פטרייה רחמנא מכנפשו דדרשין ליה מה נפשך אוכל ופטור אף פועל אוכל ופטור; בנו אמאי חייב. הא בשכר אביו הוא אוכל כאביו; משום דמיחזי כי מקח. הואיל ואתני אבל חכילה ידיה דליתו בתנאי אע"ג דבשכר הוא לא דמיא למקח: הרי אלו לא יאכלו. דבעי חומה דגמר קודש קודש ממעשר ובתחילה על מנת כן נשכרו לו; ואם לא הודיענו מתחילה. לעשות עמו בנטע רבעי פודה ומאכילן; כמקח טעות. ואלימלי הודיענו לא היו נשכרים לו; נתפרסו עגוליו. קטיעתו שדרסו בעיגולין ונגמרה מלאכתו למעשר ונפלו ונתפרסו וזכיר לחזור ולדרסו; הרי אלו לא יאכלו. דאין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתיניא לעיל (דף פטו.) יאל הבולל בחמרים וכו'; נתפתחו חביותיו. שניטלו מנפותיהם ושכרו לטותמן; הרי אלו לא יאכלו. דנגמרה מלאכתו למעשר; ואם לא הודיענו. לקמן פריך גבי חביות מאי אודיעינהו בעי בשלמא נתפרסו עגוליו איכא מקח טעות. שכשאוזמ להן תחילה השתכרו לוי לדרסו בעיגולין סבורים היו שזו החלת דריסתן ועדיין לא נגמרה מלאכתו; מידע ידע דאיטביל למעשר. דמשייר לבור הוה יין למעשר; שנפתחו חביותיו לבור. שנשפכו לבור וסבורין היו שלא הולאוהו משם משייר מן הגת לחבור; והתניא יין משייר לבור. הוה גמרו למעשר והרי ידע: משיקפה. משיקפאו החרטום על פי הבור כשמתחיל להיות תוסס ונוטלין האזן ומשליכין; דאמרו ליה לא הוה ידעינן. דמקחי איבעי לכו לטוסקי כו'. משאמרתיה לכס שאני שזכר אחסם למשכו מן הבור וכיון דלא אסוק אדעתייכו סבור וקובל: הוא דנגיד. המוספו מן הבור; משישלה בחביות. משנתן בחביות והוא תוסס ורתיחתו עולה ומקלח שמרין קופאין למעלה וקודש שיגופו אוחז חביות שולין אוחז רתיחות ומשליכין; דמשלי. כבר נישאר רתיחתו ממנו לחוץ; דשריק. הסותמו במגופו; קוצץ. לטוב מעוה ולא יאכל; על ידי עצמו. בשביל עצמו; מפני שיש בהו דעת. וידעי וקא מחלי; במעלה להן מזונות. ושכר פעולתן שלו; אי אמרת משל שמים הוא אוכל משום הכי אינו קוצץ. ע"י עבדו הקטנים דאין לפועל קטן זכות אלא כשנתן לחוד פיו; אלא אי אמרת משלו הוא אוכל. דתוספתא שזכר הוא; אמאי אינו קוצץ. כי היכי דלאגרייהו ידיה חכילה נמי ידיה; שאין מעלה להן מזונות. ואף שכר אינו שלו וקא סלקא דעתך אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואינו זך ופלותה היא במסכת גיטין (דף יב.) ובהמתו משום לאו דחסימה שאפילו הוא עצמו דש בה דישה שלו אינו ראוי לחסמה; והתני רבי הושעיא קוצץ אדם על ידי עצמו ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בהמתו. משום חסימה; וקוצץ על ידי בניו הגדולים. אבל לא הקטנים; וקוצץ על ידי שפחתו ועבדו וכו'. קשיא עבדים קטנים אעבדים קטנים דמתניתין; אידי ואידי. מתניתין ובריייתא; דמר סבר. תנא דמתניתין; משל שמים הוא אוכל. הלכך לית להו למכיייהו זכיה באכילתו דאפילו שזון אינה עד שיתנהג לפניה; אי הכי. בנו ובתו נקוץ להו; במאי אוקימתא וכו'. ולעולם משלו הוא אוכל ומשום דליתו מעלה קאמר לא יקוץ: (רש"י)

תוספות על מנת שיאכל בני בשכרי. מ' בקונט' שיאכל בנו עם האב בשכר פעולת האב וקשה דמאי פריך בנו אמאי חייב הא ודאי מקח גמור הוא ומאי קאמר נמי דמיחזי כמקח אלא נראה בשכרו היינו תחתיו ואיצטרך להתנות שיאכל הבן כמו שירצה אפילו יאכל יותר מן האב והא דפריך ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי חייב היינו אמאי חייב בכל מה שיאכל דהא לא הוה לו לחייבו אלא במה שאוכל יותר מן האב: הכי גרסינן בספרים שלנו אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי פודה ומאכילן איסורא לא זכי ליה כו'. אבל אי משלו הוא אוכל אתי שפיר שהרי הוא כאילו התנה עמו מעיקרא כדפרישית לעיל ומשני משום דמיחזי כמקח טעות ור"ח פ' אמאי פודה ומאכילן יאכלו בלא מדייה כיון דמשל שמים אוכל ומשני איסורא לא זכי ליה רחמנא ולגירסא זו קשה דאכתי הוה ליה למיפרך אמאי אוכלין כלל דהכי פריך בסמוך גבי נתפרסו עגוליו והוה ליה לשנויי משום דמיחזי כמקח טעות כדמשני בסמוך: א"ה גדולים נמי. א"ב במעלה להן מזונות ומשל שמים הוא אוכל אתי שפיר דקוצץ בגדולים דכיון דזון אותם מחלי בלב שלם אלא אי אמרת בשאין מעלה להן מזונות אמאי קוצץ לגדולים דאין מתרצין בלב שלם כיון שאינו זן אותם אלא מיראה הן עושין ואנוסים הן ומשני גדולים אפילו כשאין זן מחלי בלב שלם: מאי לאו אידי ואידי במעלה להן מזונות. אע"ג דשפיר אוקי כבר מתני' באין מעלה להן מזונות השתא דאיייתי ברייתא דצריכים לאוקמה במעלה להן מזונות סבירא ליה לאוקמה מתני' דומיא דבריייתא: במאי אוקימתא. לבריייתא במעלה להן מזונות קטנים נמי ניקוץ מהדר נמי אמאי דמוקי מעיקרא אידי ואידי במעלה כו' דבין מעיקרא ובין השתא מוקמת ברייתא במעלה להן מזונות: לא זכי ליה רחמנא. לאו דוקא נקט רחמנא דמדברנן הוה מציאת קטן ושכרו לאביו אלא כלומר לא זכו ליה רבנן וריב"ן גריס לא זכו ליה רבנן אי נמי נקט רחמנא משום בתו דמן התורה מעשה ידיה שלו וצורה לא זכי ליה רחמנא:

הניחא למאן דאמר אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך שפיר אלא למאן דאמר יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך מאי איכא למימר אלא אידי ואידי בשאין מעלה להן מזונות ובהא פליגי דמר סבר יכול ומר סבר אין יכול ורבי יוחנן דאמר יכול הרב שביק מתניתין ועביד כברייתא אלא דכולי עלמא משל שמים הוא אוכל ולא מצי קציץ ומאי קוצץ דאמר רבי הושעיא מזונות דכוותיה גבי בהמתו תבן נקוץ לה אלא בהא קמיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל: **מתני'** קוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים על ידי עבדו ושפחתו הגדולים על ידי אשתו מפני שיש בהן דעת אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים ולא על ידי בהמתו מפני שאין בהן דעת השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען פודה ומאכילן נתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען מעשר ומאכילן שומרי פירות אוכלין מהלכות

מדינה אבל לא מן התורה: **גמ'** שומרי פירות אמר רב לא שנו אלא שומרי גנות ופרדסין אבל שומרי גיתות וערימות אוכלין מן התורה קסבר משמר כעושה

מעשה דמי ושמואל אמר לא שנו אלא שומרי גיתות וערימות אבל שומרי גנות ופרדסים אינן אוכלים לא מן התורה ולא מהלכות מדינה קא סבר משמר לאו כעושה מעשה דמי מתיב רב אחא בר רב הונא המשמר את הפרה מטמא בגדים ואי אמרת משמר לאו כעושה מעשה דמי אמאי מטמא בגדים אמר רבה בר עולא גזירה שמא יזיז בה אבר מתיב רב כהנא המשמר ארבע וחמש מקשאות הרי זה לא ימלא כריסו מאחד מהן אלא מכל אחד אחד אוכל לפי חשבון ואי אמרת משמר לאו כעושה מעשה דמי אמאי אוכל אמר רב שימי בר אשי בעקורין שנו עקורין והלא נגמרה מלאכתן למעשר שלא ניטל פיקס שלהם אמר רב אשי כוותיה דשמואל מסתברא דתנן ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש כו' מכלל דאיכא דלא קא אכיל מן התורה אלא מהלכות מדינה אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין מאי אינן אוכלין אילימא שאין אוכלין מן התורה אלא מהלכות מדינה היינו רישא אלא לאו שאין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה ומאי ניהו עושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה וכל שכן שומרי גנות ופרדסות: **מתני'** ארבעה שומרים הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שומר חנם ושבע על הכל והשואל משלם את הכל ונושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין

את האבידה ואת הגניבה: **גמ'** מאן תנא ארבעה שומרים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבובי רבי מאיר היא אמר ליה רבא לרב נחמן מי איכא דלית ליה

ארבעה שומרים אמר ליה הכי קאמינא לך מאן תנא שוכר כנושא שכר רבי מאיר היא והא רבי מאיר איפכא שמעינן ליה דתניא שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כשומר שכר רבה בר אבובי איפכא קתני אי הכי ארבעה שלשה ניהו אמר רב נחמן בר יצחק ד' שומרים ודיניהם שלשה ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר פפא שריג חדא מינייהו ונפלת למיא אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הו'ל למעבד

רש"י הניחא וכו'. פלוגתא במסכת גיטין: הלך אידי ואידי כשאין מעלה. דכולי עלמא משבו הוא אוכל ובהא פליגי ר' וכו'. הכי גרסין וכו'. ולא גרס אי הכי גדולים נמי דהא אמרן ידעי ומחלי: משל שמים הוא אוכל. ואפילו מעלה מזונות לא מצי קייץ אקטנים: ומאי קוץ דר' אושעיא מזונות. שיהו להם מזונות מעיקרא הרבה שלא יוכלו לחכור לו הענבים: נקוץ לה. דהתניא לעיל רשאי בעל הבית להחזיק פקיע עמיר וכו': מר סבר. תנא דברייתא משבו הוא אוכל ולרבי יוחנן בין כשמעלה מזונות ובין שאין מעלה מזונות ובר פלוגתיה מוקי לה כמעלה ותנא דיקן סבר משל שמים הוא אוכל ואפילו מעלה מזונות נמי לא מצי קייץ: מתני' מהלכות מדינה. כבר נהגו בו: גמ' לא שנו. דאין שומרין אוכלין מן התורה: אלא שומרי גנות ופרדסין. דהוה ליה מחובר בשעה שאין גמר מלאכה הלכך מן התורה לא אכיל ואכיל מהלכות מדינה וכל שכן עושה במחובר כגון מנכש דאכיל ממנהג המדינה: אבל שומרי גיתות וערימות. עד שלא נגמרה מלאכתן למעשר אוכל אף מן התורה כדון עושה בתלוש: ושמואל אמר לא שנו. דאכלי מיהת מהלכות מדינה אלא שומרי תלוש אבל שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא דמשמר לאו עושה מעשה הוא הלכך לא אכיל מדלוריתיה: המשמר פיה דלומה. משחיתתה ועד כינוס אפרה: מטמא בגדים שעליו. דתנן (פרה פ"ד מ"ד) כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מעמלון בדיש: גזירה שמא יזיז בה אבר. ורבען הוא גדורו על הטומאה ולא מדלוריתיה: מקשאות. שגדילין בהן קישואין: ארבע וחמש מקשאות. כל חמשה אנשים: אמאי אוכל. הא אמרת שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא אכיל אלא על כרחך כעושה מעשה דמי ואפילו מיהו מהלכות מדינה כי מתניתין מכלל דשומרי תלוש אפילו מדלוריתיה נמי אכלי: בעקורין שנו. עקורין משקשין עם קישואין שבהם להבי קרי ליה מקשאות ולא קרי ליה קישואין ומשום דשומרי תלוש הם אכלי מהלכות מדינה כי מתני': בשלל ניטל פקס שלהן. ואמר מר לעיל דפרקין (דף פה): דקישואין משחיתתה: כשמואל מסתברא. דעושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה אפילו מהלכות מדינה לא אכיל וכו' שומרי מחובר דהוה עושה שאינה גמר מלאכה ולא עושה מעשה הוא ומתניתין בשומר תלוש: מכלל דאיכא דלא אכיל מן התורה ואכיל מהלכות מדינה. מדלג תנא אלו אוכלין אלא מהלכות מדינה ומאי ניהו או עושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה או עושה בתלוש בשעה שנגמרה מלאכתו או דבר שאין גדורו מן הארץ: אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין. וקתני הכי מאי אינן אוכלין אי נימא שאין אוכלין וכו': אלא לאו שאינן אוכלין כלל. מהשתא על כרחך מן התורה דתני ברישא דלשמינן דאיכא אחרינא דאכיל וכל מן התורה כשמשמר תלוש עד שלא נגמרה מלאכתו למעשר קאמר דכיון דלית עושה מעשה לא אכיל מן התורה ואכיל מהלכות מדינה דליתו במשמר במחובר ליכא לחקומא דהא אפילו עושה מעשה ממש קתני סיפא דלא אכיל כלל בשעה שאינה גמר מלאכה וכו' ש משמר: מתני' שומר חנם נשבע על הכל. על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב הוא נשבע שכן עלתה לו ופטור ולקמן בשאלה (דף ע"ד) ילוף לכולה מתניתין מקראי: על הכל. גביה ואבידה ואוסקין: גמ' מי איכא דלית ליה ארבעה שומרים. על כרחך ארבעה מיני שומרים אשכחן: מאן תנא שוכר כשומר שכר דמי. דקתני מתניתין בתרווייהו פטורין מאונס ומשלמין גביה ואבידה: רבי מאיר היא. כדמפרש ואזיל: רבה בר אבובי תנא מתניתין שוכר כילד משלם רבי מאיר אומר כשומר שכר רבי יהודה אומר כשומר חנם: חיותא. תנא. בהמות: שריג. החלוקה: **(רש"י)**

תוספות דכוותיה גבי בהמתו תבן לקוץ לה. ה"ה דהוה מצי למיפרך מבנו ובתו הקטנים אי נמי כיון דלאו בני מחילה ניהו לאו כל כמיניה לצערם כלל: אלא בהא קא מפלגי מר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל. ור' יוחנן אידי ואידי באין מעלה להן מזונות: לא שנו אלא שומרי גנות ופרדסים. דאין אוכלין מן התורה משום דלאו גמר מלאכה הוא והא דאמר' לעיל (דף פט.) המנכש בבצלים כו' וכן לעד ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל היינו מן התורה אבל מהלכות מדינה אכיל: אי הכי ארבעה שומרים שלשה הוו. האי. אי הכי אין בו אי אמרת בשלמא דמעיקרא נמי הוה מצי לאקשווי הכי וכן יש הרבה בגמרא: **(תוספות)**

הא נטר כדנטרי אינשי אמר ליה אביי אלא מעתה על למתא בעידנא דעיילי אינשי הכי נמי דפטור אמר ליה אין גנא פורתא בעידנא דגנו אינשי הכי נמי דפטור א"ל אין איתיביה אלו הם אונסין ששומר שכר פטור עליהן כגון [איוב א-טו]. ותפל שבא ותקחם ואת הנערים הכו לפי חרב אמר ליה התם בחזני מתא איתיביה עד מתי שומר שכר חייב לשמור עד כדי [בראשית לא-מ]. הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה א"ל התם נמי בחזני מתא אמר ליה אטו יעקב אבינו חזן מתא הוה דאמר ליה ללבן נטרי לך נטירותא יתירתא כחזני מתא איתיביה רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר בא זאב וטרף ובא ארי ודרס אין אומדים אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור מאי לאו דעל בעידנא דעיילי אינשי לא דעל בעידנא דלא עיילי אינשי אי הכי אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב דשמע קל אריה ועל אי הכי אומדין אותו מאי הוה ליה למעבד היה לו לקדם ברועים ובמקלות אי הכי מאי איריא שומר שכר אפי' שומר חנם נמי דהא מר הוא דאמר שומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב שומר חנם בחנם שומר שכר בשכר ועד כמה עד כדי דמיהן והיכן מצינו בשומר שכר שחייב באונסין דהדר שקיל דמיהן מבעל הבית א"ל רב פפא לאביי אי הכי מאי אהני ליה מינה נפקא מינה לכושרא דחיותא אי נמי לטרחא יתירתא רב חסדא ורבה בר רב הונא לא סבירא להו הא דרבה דאמרי להכי יהבי לך אגרא לנטורי לי נטירותא יתירתא בר אדא סבולאה הוי קא מעבר חיותא אגמלא דנרש דחפה חדא לחברתה ושדיתה במיא אתא לקמיה דרב פפא חייביה אמר ליה מאי הוה לי למעבד א"ל אבעי לך לעבורי חדא חדא א"ל ידעת ביה בבר אחתיך דמצי למעבר חדא חדא א"ל כבר צווחו קמאי דקמך ולא איכא דאשגח בהו איבו אפקיד כיתנא בי רוניא אזל שבו שמיטיה מיניה לסוף הוכר הגנב אתא לקמיה דרב נחמן חייביה לימא פליגא דרב הונא בר אבין דשלח רב הונא בר אבין נגנבה באונס ואח"כ הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה נשבע רצה עושה עמו דין אם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע אמר רבא התם גברי דפרמוסקא הוו קיימי דאי רמא קלא הוו אתו ומצלין ליה: **מתני'** זאב אחד אינו אונס שני זאבים אונס רבי יהודה אומר בשעת משלחת זאבים אף זאב אחד אונס שני כלבים אינו אונס ידוע הבבלי אומר משום רבי מרוח אחת אינו אונס משתי רוחות אונס הלסטים הרי זה אונס הארי הדוב והגמור והברדלס והנחש הרי אלו אונס אימתי בזמן שבאו מאליהן אבל הולכין למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס מתה כדרכה הרי זה אונס סגפה ומתה אינו אונס עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס העלה

לראשי צוקין ונפלה ומתה אינו אונס: **גמ'** והתניא זאב אחד אונס אמר רב נחמן בר יצחק ההיא בשעת משלחת זאבים ורבי יהודה היא: הלסטים הרי זה אונס: אמאי לוקי גברא להדי גברא אמר רב הלסטים מזויין איבעיא להו לסטים מזויין ורועה מזויין מהו מי אמרינן אוקי גברא להדי גברא או דלמא האי מסר נפשיה והאי לא מסר נפשיה דהאי מסר נפשיה והאי לא מסר נפשיה אמר ליה אביי לרבא אשכחיה רועה ואמר ליה גנבא סריא בדוכתא פלניא יתיבינן

רש"י הא נטר כדנטרי אינשי. ואין אבידה אלא אונס: בחזני מתא. שומרי העיר בלילה שכל סמוך אנשי העיר עליהם לשמור גופם וממונם הגהו ודלוי צענו נטירותא יתירתא: ארי ודרס. ארי דרכו לדרוס הבהמה במקום שמואלה ודך זאב לטורפה חיה ולהולכה במקום שהוא בעות ושם הורגה: מאי לאו וכו'. אפ"ה חייב: א"ה אמאי פטור. כי אין יכול להציל: תחילתו הוה בפשיעה. גבי כל מזיקין קטנים וקלים דהוא יכול להציל שהרי הניחם ובלו וסופו נמי נהי מזיק חזק בל עליון שאם היה שם בל היה יכול להציל וכו' אונס מיהו תחילתו בפשיעה הוה דחייב דהכי פסקין הלכתא בהמפקיד (לעיל דף מו:). דשמע קול ארי ועל. מאימיתו שאנסו הוה: שומר חנם יס לו לקדם בחנם. ולא לכסור אנשים ושומר שכר יס עליו לשוכר: עד כדי לשוכר: של בהמות: והיכן מצינו. דקא רמיא עליה לכסור אנשים משלו: לכסורא דחיותא. כושר הבהמות שמכיר בהן כבר ולמודות בביתו: לטרחא יתירתא. שלא יטכך לחזור אחר הבהמות לקנות: לא סבירא להו הא דרבה. דלמא לעיל דמכוי נטר כדנטרי אינשי הוה אידך (אונס ופטור): להכי יהבי לך וכו'. ונהי דלאו פשיעה הוה אונס נמי לא הוה וכו' כחאביה: אגמלא דנרש. גשר של נרש: בצד אחתיך. כלומר בצד עמך ולאומתך: שבו. שם הגנב לסטים מזויין היה: חייביה. לשלם הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום. עליו לטרוח אחר הגנב עד שיצילא מידו: עושה עמו דין. פדעון והיינו פליגי דהא רוניא שומר חנם הוה וחייביה רב נחמן לשלומי: דפרמוסקא. אנשי השלטון היו שם: מתני' בשעת משלחת זאבים. שהיה רעה משולחת בגזירת המלך קופלת היא על ארס אחד: הלסטים. גרסינן וחד לסטים קאמר: הברדלס. פוטי"ש בלעז: סינפיה. עינה כרעב או העמוזיה בקיץ בחמה ובהורף עליה לענות נפש (במדבר ל) מתרגם לסגפא נפש: עלתה לראשי צוקין. אוקימנא פריק המפקיד (לעיל דף לו:). תפתה ועלתה לזוקן הרים הדין וגבוהין: גמ' האי מסר נפשיה. הלסטים ע"מ כן בל או ליהרג או להרוג ויקח ממון אבל הרועה אין לו למסור נפשו על כך: אשכחיה רועה. לגנב קודם שנטל הימנו כלום וגזימו וחיפיו: אמר לו גנבא סריא. מוסרה ויבאש (שמות טז) מתרגמינן וסרי וכתשבות הגלונים רחמי סריא פושע: (רש"י)

תוספות ובא זאב וטרף. בשעת משלחת זאבים ור' יהודה היא דאמר זאב אחד אונס: אי הכי אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוה. וא"ת לאביי נמי דמוקי לה בעידנא דעיילי אינשי מי ניחא והא מ"מ אם היה יכול להציל חייב אלמא תחילתו בפשיעה הוא וי"ל דלא חשיב ליה פשיעה אלא גניבה ואבידה ויש ללמוד מכאן דתחילתו דענין גניבה ואבידה וסופו באונס דפטור ומהא דאמר רב בהמפקיד (לעיל דף לו ושם) אפי' שומר שכר שמסר לשומר חנם פטור לפי שמסר לבן דעת אין ראייה דאפילו סבר רב תחילתו בכעין גניבה ואבידה וסופו באונס חייב אפילו הכי פטור דאין לנו לומר שודאי שומר חנם לא ישמור מגניבה ואבידה רק מפשיעה והוה ליה תחילתו בכעין גניבה ואבידה אלא סתם בן דעת רגיל לשמור הרבה אפילו מסדרים שאינו חייב ושואם אפילו מסרו לשומר חנם ופטריה מפשיעה פטור דלא חשיב תחילתו בפשיעה בהכי: איבעי לך לעבורי חדא חדא. נראה דלא חשיב לה פשיעה מהאי טעמא אלא כעין גניבה ואבידה ומחייב מטעמא דאדעתא דהכי יהבי לך אגרא דתינטר נטירותא יתירתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא מדמייתי לה הכא ואתי שפיר דקאמר בסמוך כבר צווחו קמאי שרצו לפטור מדרבה דאם לא כן אמאי צווחו דמילתא דפשיטא הוא שהן חייבים דאפילו שומר חנם חייב וסבר רב פפא דהכא כרבא דפרק הכונס (ב"ק דף נח.). דאמר משום דאיבעי לך לעבורי חדא חדא לאו פשיעה היא ולא כרב חננא דאמר התם דהוה פשיעה גבי נפלה לגינה: אמר רבה התם גברי דפרמוסקי הוו. אפילו גריס רבא אתי שפיר אע"ג דרבא מוקי בהגזיל קמא (שם דף קח:) מילתא דרב הונא בר אבין שקדם ונשבע אבל היכא דלא נשבע אפילו שומר חנם עושה עמו דין ואינו נשבע הכא לדברי השואל משיב וליה לא סבירא ליה: דאי רמא קלא הוה [אתו] מצלין ליה. והשתא אפילו לא הוכר הגנב הוה חייב כיון דפשע ולא נקט גמרא הוכר הגנב אלא משום התלמידים שהיו סבורים דמשום דהוכר הגנב חייביה: שיגפה ומתה אינו אונס. תימה דפשיטא דפשיעה גמורה הוא וי"ל דקמ"ל דאפילו יש תלנות ולומר שמתה גם בשביל דבר אחר אפילו הכי חייב דלא היה לו לסגפה: (תוספות)

שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם נושא שכר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשלם כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שיש מעשה בתחילתו ותנאו בטל וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עמו מתחילתו תנאו קיים: **גמ'** אמאי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מני ר' יהודה היא דאמר בדבר שבממון תנאו קיים דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר' מ' רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה אימא סיפא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אתאן לר"מ הא לא קשיא לעולם ר' יהודה היא וסיפא בדבר שאינו של ממון אימא סיפא כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו תנאו בטל מאן שמעת ליה דאית ליה הא סברא ר"מ דתניא אבא חלפתא איש כפר חנניא אמר משום ר"מ תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי מעשה קודם לתנאי אינו תנאי אלא כולה ר"מ היא ושאינה היא דמעיקרא לא שעבד נפשיה תנא ומתנה שומר שכר להיות כשואל במאי בדברים אמר שמואל בשקנו מידו ור' יוחנן אמר אפילו תימא בשלא קנו מידו בההיא הנאה דקא נפיק ליה קלא דאיינש מהימנא הוא גמיר ומשעבד נפשיה: וכל שאפשר לו לקיימו בסופו וכו': אמר רב טבלא אמר רב זו דברי רבי יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אע"פ שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים דתניא הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע על מנת שתרדי לתהום על מנת שתבלעי קנה של מאה אמה על מנת שתעברי את הים הגדול בגרליך נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל שמע מינה:

רש"י כך וכך אנשים. עמנו במקום שאנו רועים שם ואם תבוא לגזול תמות: זוחלך. קלעים המקלעים ב'קבו: פסיקא לן. פסוקות וקבועות עליו להיות עמנו בכל יום: הרי הולכיך. שהזכיר לו המקום שהבהמות שם והשיאו לכל על ידי שגידפו: מתני' כל המתנה על מה שכתוב בתורה וכו'. בגמרא מפרש לה: כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו. שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי שהוא שואל ממנו כגון הרי מעשה זה שךך אם תעשה דבר פלוני ללא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתחם (במדבר לב) היינו תנאי קודם למעשה אם תעשה לי הדבר הזה אשובה לרעה לאלך (בראשית ל) היינו תנאי ששואל ממנו קודם למעשה שעליו לעשות: תנאו בטל. והוא מעשה מקוים ואע"פ שלא קיים בעל התנאי את התנאי: וכל תנאי שאפשר לו לקיימו תנאו קיים. אם תנאו קודם למעשה הוא הא אי אפשר לקיימו תנאו בטל והמעשה קיים ובגמרא מפרש לה: גמ' בדבר שבממון. שאר וכסות: אפילו תימא. רישא דקתני מתנה שומר חנם להיפטר משבועה ר"מ והאי לא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא אלא שאמר לו אי אפשר להיות שומר שכר אלא בכך ושומר לא נחית לשמירה עד למשך לכהמה והאי כי משך כבר פירש על מנת שאין לו עליו שבועה ולא שיעבד נפשיה לירד בתורה שומרון אלא למקלה ולמה שירד ירד אבל המקדש את האשה ממי אמר לה הרי את מקודשת לי איתקשה לה וכו' אמר לה על מנת שאין לך עלי מתנה על מה שכתוב בתורה דאין אישות לחלאין וכי תפוס קדושין לגמרי תפוס והוה מתנה על מה שכתוב בתורה: בדברים. בתמיה: זו דברי רבי יהודה בן תימא. דקתני דאפשר לקוומי הא אי אפשר לקוומי תנאו בטל: כמפליגה בדברים. שאין בכלל לשום תנאי אלא להקניטה בעלמא מתחקה וזוחה אותה בדברים: מתני' נמי דיקא. דסתמא לן כרבי יהודה בן תימא: (רש"י)

תוספות אימא סיפא כל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל אתאן לר' מאיר. הכא משמע דלא כפי' הקונטרס דפי' בסוף פרק מי שאחזו (גיטין דף עה. ד"ה משום) דאפילו רבנן דרבי מאיר מודו דבעינן תנאי קודם למעשה גבי הא דקאמר אלא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי: אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא כו'. וא"ת מאי קמ"ל רב נחמן הא רב אמר לעיל זו דברי ר' יהודה בן תימא ועוד מה שייך דיקא מה שהוא בהדיא ואיכא למימר דלא שמיע ליה דרב ושייך נמי דיקא כיון שאינו בפירוש במשנה אבל קשה דהוה ליה למיתני כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל כי אינך דרישא ונראה לומר [עוד] דרב נחמן הוה ידע להא דרב ומפרש מגליה לרב דמתניתין כוותיה דהא איכא למימר דאיתי ככולי עלמא וקאי ארישא דקתני כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והויב טעמא משום דכל תנאי שאפשר לקיימו בסופו דוקא הוי תנאי קיים אבל מתנה על מה שכתוב בתורה שאי אפשר לו לקיימו תנאו בטל והתנה עליו מתחילתו נמי קאי ארישא דקתני וכל שיש בו מעשה מתחילתו תנאו בטל דוקא התנה עליו מתחילתו תנאו קיים שהתנאי קודם למעשה ודייק דאתיא כרבי יהודה בן תימא מדקתני כל דאי סיומא דרישא הוא לא הוה ליה למיתני כל אלא ואם אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים אלא ודאי סיפא מילתא באפי נפשיה הוא ושום חידוש אתא לאשמעינן אן כן ודאי אתא למידק אפשר אין לא אפשר לא ופי' רבינו שמואל אין נראה לר"י כלל לכך לא כתבתיו: (תוספות)

פרק שמיני - השואל את הפרה

מתני' השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה שאל הבעלים או שכן ואחר כך שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר **שמות כב-יד** | אם בעליו עמו לא ישלם

רש"י מתני' השואל ה"ג השואל את הפרה. ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה. לא גריסין שכירות כבודה מתניתין גבי פרה אלא גבי בעלים להשמיעין היכא דפרה שאולה כל היכא דהוה בעלים עמו כמלככתו בין בשאלת גופו ובין ששכר אלו הרינח ביה אם בעליו עמו אבל כפרה שכורה לא לשמעיעין מתניתין דפטור כבעלים אבל מכרייתא שמעינן לה: (רש"י)

תוספות השואל את הפרה: (שייך לע"ב) פרה במשיכה ובעלים באמירה. הק' ריב"ם דאמר לקמן בפירקין (דף צז). שתלא טבחא ואומנא וספר מתא כולהו בעידן עבידיתייהו כשאלה בבעלים דמו משמע דשלא בעידן עבידיתייהו לא הוי שאלה בבעלים וי"ל דלאו דוקא בעידן עבידיתייהו אלא בשעת הליכתן או אפילו מזמנים עצמן לילך ולעשות חשוב בעידן עבידיתייהו אבל ודאי משעת אמירה של קודם פסק מלאכה לא חשוב שאלה בבעלים כדאמרין בס"פ האומנין (לעיל דף פא). לסוף אינאלא מילתא דההיא שעתא שכרא הוי שתי ולא הוי פשיעה בעלים: (תוספות)

אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב שנאמר [שמות כב-יג] בעליו אין עמו שלם ישלם: גמ' מדקתני סיפא ואחר כך שאל

את הפרה מכלל דרישא דקתני עמה עמה ממש עמה ממש מי משכחת לה פרה במשיכה ובעלים באמירה איבעית אימא כגון דקיימא פרה בחצרו דשואל דלא מחסרא משיכה איבעית אימא דאמר ליה את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתך תנן התם ארבעה שומרים הם שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמים את האבידה ואת הגניבה מנא ה"מ דתנו רבנן פרשה ראשונה נאמרה בש"ח שניה בשומר שכר שלישי בשואל בשלמא שלישי בשואל מפורש [שמות כב-יג] וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם אלא ראשונה בשומר חנם שניה בשומר שכר איפוך אנא מסתברא שניה בשומר שכר שכן חייב בגניבה ואבידה אדרבה ראשונה בשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אפילו הכי קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה תדע דהא שואל כל הנאה שלו ואינו משלם אלא קרן והשואל כל הנאה שלו והא בעיא מזוני דקיימא באגם והא בעיא נטירה בנטר מתא ואיבעית אימא לא תימא כל הנאה שלו אלא אימא רוב הנאה שלו ואיבעית אימא בשאלת כלים נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמים את האבידה ואת הגניבה בשלמא גניבה דכתיב [שמות כב-יא] אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו אלא אבידה מנא לן דתניא אם גנוב יגנב אין לי אלא גניבה אבידה מנין ת"ל אם גנוב יגנב מכל מקום הניחא למאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דאמר אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר אמרי במערבא קל וחומר ומה גניבה שקרובה לאונס משלם אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן ואיידך מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא והשואל משלם את הכל בשלמא שבורה ומתה דכתיב [שמות כב-יג] וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת אלא שבויה בשואל מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא אלא נאמרה שבורה ומתה בשואל ונאמרה שבורה ומתה בשומר שכר מה להלן שבויה עמו אף כאן שבויה עמו איכא למיפרך מה לשומר שכר שכן לפטור תאמר בשואל שכן לחיוב אלא כר' נתן דתניא ר' נתן אומר או לרבות שבויה האי או מיבעיא ליה לחלק דסד"א עד דמיתברא ומתה לא מחייב קמ"ל הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר דתניא [ויקרא כ-ט] איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו בלא אמו ואמו בלא אביו ואמו בלא אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו

רש"י אכל שאל את הפרה וכו'. אשמעינן אע"פ שהיה עמו בשעת אונסה לא היו שאלים לביטוליה אלא הם כן היה עמו בשעת שאלה וטעמא מפרש בגמרא: גמ' ובעלים בחמירה. משאמר לו הרי פרתו ואני נשאלין כך הוי גופו שאלו לו ופרה אכתי מיהסרה משיכה ועל כן הוה ליה שאל בעלים ואחר כך שאל פרה: נשבעין. שכן הוה שאל פשעו זה ושלח שאלו זה יד: פרשה ראשונה. שלש פרשיות הן סמוכות כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (שמות כב) וזה פטר על הגניבה דכתיב (שם) וגוונ מבית האיש שטוען שנגנבה הימנו דכתיב (שם) ונקרב בעל הבית אל האלהים ואוקימנא לשבועה שנסבע שאל פרה זה ידו ואחריה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וזה חייב על הגניבה ופטר על האונסין בשבועה דכתיב (שם) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה ואם גנוב יגנב ישלם ושלשית וכי ישאל וחיוב זה את האונסין כשאלו בעליו עמו ופטר בעליו: בטוען טענת גנב. טוען שנגנבה הימנו ונאמא שואל עלמנו גנבה חייב בה כפל בפרשה ראשונה דכתיב הם לא ימאא הגנב ומדין ליה על כל דבר פשע ישלם שנים ואוקימנא פסק מרובה (ב"ק דף קג:) הם לא ימאא כמו שאומר אלא הוה עלמנו גנבו ישלם שנים וכגון שנסבע החילה לשקר שנגנב אבל באו עדים קודם שנסבע החלה לשקר אינו משלם כפל דהכי כתיב הם לא ימאא הגנב וכבר נשבע ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה על כל דבר פשע אשר ירשיעו ודייניו בעדים ישלם שנים וכיון דחומרם הוא שדייה להך פרשה ראשונה שכר דאילו פרשה שניה ליכא כפל דהא מיהיב ליה בגניבה ואבידה ומכי טעין נגנבה מחייב עלמנו בקרן: אפילו הכי. חמורה שניה מראשונה דקרנא בלא שבועה שהשניה מחייבתו לשלם קרן משאמר נגנבה ואפילו לא נשבע לשקר זה חמורה מן הראשונה שפוטרתו משלם קרן אם לא באו עדים שהוה גנבה אף על פי שמחייבתו כפל לאחר שנסבע לשקר ובאו עדים ובלא שבועה אין שם כפל: תדע. דהא עדיפא מדלף פטר שאל על הגניבה וניחייביה כפל לאחר שבועה: דהא שאל כל הנאה שלו. שחננס הוא עושה מלככתו ובו היה לו להחמיר יותר וחיובו על טענת גנב קרן בלא שבועה ולא פטרו בשבועה כדי להביאו לידי כפל: דקיימא באגם. כלומר יש שאל שכל הנאה שלו כגון שהיה חגס סמוך לו: רוב הנאה. שאינו נותן שכר: ואיבעית אימא בשאלת כלים. כל הנאה שלו דלא בעי מזוני ונשמרין בביתו חנם: הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא באלו מליאות (לעיל דף לא:). ואידך. מאן דאמר לא דברה תורה כלשון בני אדם: שכן אונסא דסליק אדעתא הוא. ועל מנת כן שיליה מדלף חתני על מנת שלא אחייב בשבורה ומתה תאמר בשבויה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולאחזיקי: מה לשומר שכר. אם השוה בו שבויה לשבורה ומתה: שכן לפטור. השוה אוחה לזן וההיא יחא ליה כיון דשבורה ומתה פטורה כל שכן דשבויה שפיר פטר ליה: תאמר. להשוותו לזן בשואל לחיוב והא איכא למיפרך מה לשבורה ומתה דאונסא דסליק אדעתא הוא: וגשבר. או מתה: הניחא. הא דלא מיבעי כך או לחלק לר' יונתן דלא בעי לחלק ואומר דנשבר ומת הוי משמע או האי או האי מצי למדקריה לרבות שבויה: אביו קלל אמו קלל. בתחילתו סמך קללה לאביו בסופו סמך קללה לאמו: (רש"י)

תוספות תנן התם ארבעה שומרים. משום דאייתי במתניתין קרא דואם בעליו עמו וגו' נטר למימר מנא ה"מ עד הכא: שומר חנם נשבע על הכל. לא חשיב פשיעה דבהא כוליה חייבים והשואל משלם את הכל מה שהזכר בפרשה אבל מתה מחמת מלאכה כיון ששואל יש לו רשות לעשות בה מלאכה פטור: דקיימא באגם. לא בעי. למימר היבא דזן אותה שאין כל הנאה שלו שיהא פטור דלעולם חייב באונסין אלא ה"ק אפי' שואל שכל הנאה שלו כגון דקיימא באגם אינו משלם אלא קרן: אלא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם כו'. אע"ג דלדידיה דרשינן בכל מקום לבד מהיכא דלא מיסתבר כדפי' בפ"ב (לעיל דף לא: ד"ה דברה) ה"ל לא מסתבר לרבות אבידה כיון דכתיב בלשון גניבה ואית לן למימר דברה תורה כלשון בני אדם: אלא אביו ואמו. דסתמא משמע שניהם כאחד. והא דכתיב (דברים כב) יחדו בשעטנא איצטריך לשתי תכיפות ויחדו דלא תחרוש (שם) איצטריך דאי לאו יחדו ה"א אפילו אין קשורים במחרישה אלא שמנהיגים בבת אחת או אפילו בזה אחר זה ורבי יונתן נמי דאמר עד שיפוטו לך הכתוב יחדו לא מהתם יליף מדאיצטריך התם למיכתב יחדו דהא איצטריך כדפי' אלא מסברא קאמר דהוי משמע הכי: (תוספות)

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו אפילו תימא ר' יאשיה לחלק הכא לא צריך מ"ט סברא הוא מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא גניבה ואבידה בשואל מנא לן וכ"ת נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה דלא אפשר למיטרח ואתויי תאמר בגניבה ואבידה דאפשר למיטרח ואתויי אלא כי הא דתניא [שמות כב-ג]: ונשבר או מת אין לי אלא שבורה ומתה גניבה ואבידה מנין אמרת קל וחומר ומה שומר שטרטור משבורה ומתה חייב בגניבה ואבידה שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבידה וזה הוא קל וחומר שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה וכ"ת איכא למיפרך מה לשומר שטרטור שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לטטים מזויין אפ"ה קרנא דשואל עדיפא איבעית אימא קסבר לטטים מזויין גזלן הוא אשכחן לחיוב לפטור מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונס אלא גמר משומר שטרטור שומר שטרטור גופיה מנלן גמרי חיובא דשומר שטרטור מחיובא דשואל מה להלן בבעלים פטור אף כאן בבעלים פטור במאי גמר אי במה מצינו איכא למיפרך כדפרכינן שכן אונס אלא אמר קרא [שמות כב-ג]: וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ואכתי שואל משומר שטרטור לא גמר דאיכא למיפרך מה לשומר שטרטור שכן פטור בשבורה ומתה תאמר בשואל שחייב בשבורה ומתה אלא גניבה ואבידה בשואל לחיובא מנלן דגמר משומר שטרטור דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה גניבה ואבידה דשומר שטרטור בבעלים פטור אף גניבה ואבידה דשואל נמי בבעלים פטור הניחא למאן דאית ליה דיו אלא למאן דלית ליה דיו מאי איכא למימר אלא אמר קרא וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון איתמר פשיעה בבעלים פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר חייב וחד אמר פטור מ"ד חייב קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפניו הלכך אם בעליו עמו אשומר חנם לא כתיב ופשיעה נמי בשומר שטרטור ובשואל לא כתיב הלכך בשומר שטרטור ובשואל לחיוב אתיא בקל וחומר משומר חנם אבל בבעלים לפטור אף בשומר שטרטור ובשואל לא מ"ט כי כתיב אם בעליו עמו לא ישלם אשואל ואשומר שטרטור אהנך חיובי דכתיב בהו בהדיא הוא דמכתב מ"ד פטור קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי כתיב אם בעליו עמו אשומר חנם נמי כתיב ונן השואל הפרה ושאל בעליה עמה השואל הפרה ושכר בעליה עמה שאל בעליה או שכן ואחר כך שאל הפרה ומתה פטור ואילו ש"ח לא קתני ולטעמיך ש"ש מי קתני אלא תנא מילתא

רש"י עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כמו שפרט לך הכתוב (דברים כב) בחורש שור וחמור דמלאיטריך למיכתב יחדיו שמענין דלוי לך כתביה הוא משמע שלא יחרש לך בשור ולא בחמור ואביו ואמו קלל דריש לה בסנהדרין (דף פה); להביא את המקלל לאחר מיתה: סברא הוא. דנשבר בלא מת נמי מחייב דהוה ליה קטלה פלגא: תאמר בגניבה ואבידה דאפשר למיטרח ואתויי. ואיכא למימר יחזור בעליה חריבה אולי תמנא: תשובה. פירכא: מאי חיון לו עליו תשובה. מאי יש לו לתנא להשיב דלאיטריך לתנא לאשמעינן דאיהו תשובה: בטוען טענת לטטים מזויין. דלענין מופטור בשטרטור חיון הוא אונס וטוען טענת נגב הוא לענין כפל אם נשבע וכו' עדים שהיא אכלו תאמר בשואל שאינו בא לדין כפל דכי טעין ואמר לטטים מזויין בא עלי ונטול מחייב את עצמו בקרן אפ"ה. חיון זו תשובה דקרנא דמחייבת ליה לשואל מכי טעין לטטים מזויין נטלה ואפילו לך נשבע לשקר עדיפא להיות חמורה מש"ס הבא לדין כפל אם כפר ונשבע על כך לשקר ואם אמת אמר פטור מן הקרן: גזלן הוא. ואפילו נשבע ש"ס על כך לשקר ונמנא שהיא אכלה לך מחייב כפל שאין כפל אלא בגונב או בפוטור עצמו בטענת נגב שאומר נגנבה ממני וגשבע וכו' עדים ואין זאת אלא בשומר חנם שפטור בגניבה: אשכחן לחיוב. גניבה ואבידה בשואל לחייב בשאין בעליו עמו: לפטור מנלן. שאם בעליו עמו פטור: גמר מש"ס. מה אומר שטרטור בבעלים פטור בגניבה ואבידה אף שואל בבעלים פטור: גמרי חיובא דש"ס. דהיינו גניבה ואבידה: מחיובא דשואל. משבורה ומתה דשואל: מה לשומר שטרטור. דין הוא שיהא בבעלים פטור אף על גניבה ואבידה אע"פ שאינו אונס שכן היקל בו הכתוב לפטור משבורה ומתה שלא בבעלים: תאמר בשואל. אישבע בבעלים על גניבה ואבידה שהרי החמיר בו לחייבו על שבורה ומתה שלא בבעלים: אלא גניבה ואבידה בשואל מנלן. כלומר אלא היכי ילפינן לה בבעלים לפטור גניבה ואבידה בשואל לחיובא שלא בבעלים מנלן דילפינן משומר שטרטור וכוון דמהתם ילפינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון דהיינו שואל דילפינן מחיובא מקל וחומר משומר שטרטור להיות כעין שומר שטרטור מה להלן בבעלים פטור דהא ילפת ליה בהיקשא דילמד עליון מתחתון אף כאן בבעלים פטור: למאן דלית ליה דיו. ר' טרפון בפרק כולד בב"ק (דף כה): וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון. גניבה ואבידה לשומר שטרטור מחיובא דשואל מה שבורה ומתה דשואל. בבעלים פטור אף חיובא דשומר שטרטור בבעלים פטור ותחתון מעליון מה שומר שטרטור חייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים אף שואל כן ומה ש"ס בבעלים פטור אף שואל כן ואין משיבין על ההיקש: פשיעה בבעלים. אחד מן השומרים ששבע כשהיו בעלים במלכא: מקרא. אם בעליו עמו (שמות כב): נדרש לפניו. אשומר שטרטור שחייב את ש"ח ושל ש"ס לך איתקש בוי"ו יתיבה לך כתיב וכי יתן ב"ש: אש"ח. דכתיב ביה פשיעה על כל דבר פשע: לחיובא. לחייבו שלא בבעלים בפשיעה: אכל לפטורו לך. כלומר אפילו בש"ס ושואל לך הוא פטור דכי גמרינן פשיעה בבעלים בש"ס ובשואל ב"ק משומר חנם דהיינו לגמרי הוא בין בבעלים בין שלא בבעלים דכי כתיב אם בעליו עמו אהנך חיובי דכתיב בש"ס ובשואל הוא דכתיב אכל פשיעה לך כתיבא בהו בהדיא ל"ס בבעלים לך שנה לך בבעלים: מקרא נדרש. בסמיכות הפרשיות ואע"פ שאין היקש מפורש בהו: השואל את הפרה. גרסינן בתרווייהו ולא גר' האוכר גבי פרה אלא גבי בעלים: ואילו שומר חנם דפרה לך קתני. בבעלים פטור משום דחייביה ליהוה אלא בפשיעה ופשיעה לך פטור בה בבעלים: (רש"י)

תוספות דאפשר למיטרח ואתויי. וא"ת ונילף משבורה וי"ל דשבויה לא אפשר כולי האי למיטרח ואתויי: שואל שחייב בשבורה ומתה. פיר' בהבונס (ב"ק דף נז: ד"ה לא) ובהמפקיד (לעיל דף מא: ד"ה קרנא): הניחא למאן דאית ליה דיו. תימא דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה.) מוכח דהיכא דלא מיפרך ק"ו דלכ"ע אמרינן דיו והכא לא מיפרך וי"ל משום דהתם ס"ד מעיקרא דפליגי אפי' היכא דלא מיפרך קאמר הניחא כו' וה"נ אשכחן לעיל בב"ק (דף טו:) ובהמקבל (לקמן דף קי:) דקאמר הניחא למ"ד דמצי לוקח מסלק ליה לבע"ח אלא למ"ד דלא מצי מסלק ליה מאי איכא למימר והיינו רמי בר חמא דסבר מעיקרא בריש מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:): למימר דלא מצי מסלק ליה ולא קאי הכי ואפילו הכי קאמר אלא למ"ד כו': וי"ו מוסיף על ענין ראשון. והשתא לא צריך תו ק"ו לחייב שואל בגניבה ואבידה משומר שטרטור: איתמר פשיעה בבעלים. פסק ר"ח דפטור מטעם דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל אף על גב דהוי חומרא לגבי מפקיד מכל מקום חשיב קולא לפטור המוחזק כדאמר' ספק ממונא לקולא ויש להביא ראיה לדבריו דבפ' העור והרוטב (חולין דף קיח:) פליגי רב ורבי יוחנן וסבר רבי יוחנן דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו וקיימא לן כר' יוחנן ומיהו למאי דמוקי התם דפליגי בסברא אין ראיה ועוד דאפשר למ"ד מקרא נדרש לפניו או אין נדרש לא אמרינן כן בכל מקום ומה שהקשה בהאומנין (לעיל דף פא:) וכן לקמן בפירקין (דף צז.) אלא למ"ד פשיעה בבעלים חייב אמאי איכסיף לא משום שכן הלכה אלא שלא יקשה לדידה מאמוראים ראשונים. (תוספות)

דכתיבא בהדיא קתני דאתיא מדרשא לא קתני ת"ש שאלה ושאל בעליה עמה שכרה ושכר בעליה עמה שאלה ושכר בעליה עמה ושאל בעליה עמה אף על פי שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר ומתה פטור סברוה הא מני ר' יהודה היא דאמר שוכר כשומר שוכר דמי והא האי תנא קתני מילתא דאתיא מדרשא ואילו שומר חנם לא קתני הא מני ר"מ היא דאמר שוכר כשומר חנם דמי ותנא שומר חנם והוא הדין לשומר שוכר איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבונה ותני שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר שוכר ר' יהודה אומר כשומר חנם אמר רב המנונא לעולם הוא חייב עד שתהא פרה וחורש בה חמור ומחמר אחריה ועד שיהו בעלים משעת שאילה עד שעת שבורה ומתה אלמא קסבר בעליו עמו אכולה מילתא משמע מתיב רבא שאלה ושאל בעליה עמה שכרה ושכר בעליה עמה שכרה ושאל בעליה עמה ושכר בעליה עמה אע"פ שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר ומתה פטור מאי לאו במלאכה אחרת לא באותה מלאכה אלא מאי מקום אחר דקא מרפי ואזיל קמה והא מדסיפא על גבה הוי רישא במלאכה אחרת דקתני סיפא שאלה ואח"כ שאל בעליה שכרה ואח"כ שוכר בעליה עמה אע"פ שהבעלים חורשין ע"ג ומתה חייב אמרי רישא וסיפא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאע"ג דלאו על גבה אלא באותה מלאכה כיון דהוו בעלים בשעת שאילה פטור וסיפא רבותא קמ"ל דעל גבה כיון דלא היו בעלים בשעת שאילה חייב מאי אי אמרת בשלמא רישא במלאכה אחרת וסיפא באותה מלאכה היינו רבותא אלא אי אמרת רישא וסיפא באותה מלאכה מאי רבותא אידי באותה מלאכה הוי ועוד תניא ממשמע שנאמר [שמות כב-יד] אם בעליו עמו לא ישלם איני יודע שאם בעליו אין עמו שלם ישלם אלא מה ת"ל [שמות כב-יג] בעליו אין עמו לומר לך היה עמו בשעת שאילה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאילה ותניא אידך ממשמע שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם איני יודע שאם בעליו עמו לא ישלם אלא מה ת"ל אם בעליו עמו לומר לך כיון שיצאה מרשות משאיל שעה אחת בבעלים ומתה פטור תיובתא דרב המנונא תיובתא אביי סבר לה כר' יאשיה ומתריך לקראי כר' יאשיה רבא סבר לה כר' יונתן ומתריך לקראי כר' יונתן אביי סבר לה כר' יאשיה ומתריך לקראי כר' יאשיה בעליו אין עמו שלם ישלם טעמא דליתיה בתרוייהו הא איתיה בחדא וליתיה בחדא פטור והא כתיב אם בעליו עמו לא ישלם טעמא דאיתיה בתרוייהו הא אי איתיה בחדא וליתיה בחדא מחייב לומר לך היה עמו בשעת שאילה אינו צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאילה

רפ"ז דכתיבא בהדיא. שאל דכתיב ביה פטור כבעלים בהדיא קתני. מהניתיין כבעלים פטור: [דלתיא מדרשא]. שאר שומרים לחיה בהו פטור מדרשא לא קתני: הכא דכתיבתא גרסינן. שכרה ושכר בעליה עמה: במקום אחר. שלא במקום הפרה וכלכל שהתא מלכחה של שאל או של שוכר: כש"ש דמי. ותנא שוכר כבעלים פטור וה"ה לשומר שוכר חבל שומר חנם לא קתני: ותנא שומר חנם. שאף על פי שאין חיובו אלא פשיעה. פטור כבעלים: והוא הדין לשומר שוכר. בין בפשיעה ובין בשאר חיובים: איבעית אימא. אי ניחא לך ללוקמא סתם כתיבתא כר' יהודה טפי מר' מאיר אוקמא לשומר חנם וכר' יהודה כמו דמחליף רבה בר אבונה: לעולם הוא חייב. ואפילו בעליו עמו: עד שיהא בהמה ובעלים במלאכה אחת. כגון אם פרה היא היא הבעל חורש פרתו ללודך שאל בשדה או אם חמור הוא יהא בעליו מחמר אחריו: דקמפי ליה ואזיל קמה. חופר והולך בקרקע לפניה במרחק תמיד לפרותה שהיא קשה: והא מדסיפא על גבה. ממך דתנא לה משום רבותא לאשמעינן דאפילו הכי חייב: רישא. מקום אחר נמי דנקט לה משום רבותא ורפ"ה פטור במלאכה אחרת: שאלה ואחר כך שאל בעליה. הואיל ולא הוי בשעת שאלה אע"פ שהיה בשעת שבורה ומתה. רפ"ה חייב דבעיני בעלים נשאלים בשעת שאילה דבהמה כדלויף לה לקמיה: באותה מלאכה. וכדלמך רישא דקאזיל ומרפי קמה וסיפא שמהנהגה במלמד הבקר דהוה ממך על גבה: אידי ואידי באותה מלאכה. ממך הוא מה לי מרפי קמה ומה לי מהנהגה: ועוד תניא. תיובתא לרב המנונא בסיפא דמילתא דלמך דעין שיהא עמו משעת שאילה עד שעת שבורה: לומר לך היה עמו וכו'. והכי אשמעינן קרא בעליו אין עמו בשעת שאילה אף על פי שהיה עמו בשעת שבורה חייב ולקמן מתרין מהיכא משמע ליה הכי: תניא אידך. היא היא אלף מר דריש בהאי משמעותא ומר דריש בהאי משמעותא ולא גבי הדדי תניא: תיובתא דרב המנונא. בתרוייהו מילתיה במאי דלמך אותה מלאכה בעינן אותה ביניה מבתייהא קמיייהא דקתני אע"פ שהבעלים עושין במקום אחר ובמאי דלמך עד שהתא עמו בשעת שבורה. הויא תיובתא מהך כתיבתא: אביי סבר לה וכו'. התא מהדר לפרוש מהיכא ילפי הני תנאי דבשעת שאילה בעינן ובשעת שבורה ומתה לא בעינן: אביי סבר כר' יאשיה. דלמך בעינן חלוך ואע"ג דלא כתיב יחדו כחמון דכתיב דמי ולא משמע ליה לפרוש אחד אחד בפני עצמו ככל מהוס שהוכיח שני דברים ופסק עליוהו דין או איסור: מתרין לקראי. דלעיל: כתיב יאשיה. דמפסק דבשעת שאילה בעינן בשעת שבורה ומתה לא בעינן: וכדא מתרין דלעיל שייכי תרוייהו קראי דכתיב אלף הכי גרסינן ומתרין לה לקראי כר' לנימף שפיר דחדא מינייהו הוא דבעינן דתניא ותניא אידך לא גרסינן דכל חדא מהנייהא דלעיל שייכי תרוייהו קראי דכתיב אלף הכי גרסינן ומתרין לה לקראי כר' יאשיה בעליו אין עמו טעמא דליתיה בתרוייהו הא איתיה בחדא וליתיה בחדא פטור וכתיב אם בעליו עמו לא ישלם טעמא דליתיה בתרוייהו וכו' והכי פירוש טעמא דליתיה בתרוייהו שאלה היה עמו לא בשעת שאילה ולא בשעת שבורה ומתה דעל כרחך לר' יאשיה תרוייהו קאי דרישא איירי בשאלה ובורה ומתה ועל קאי ובעליו אין עמו וכו' יאשיה הכי קאמר בעליו אין עמו לא בכו ולא בכו כי היכי דמשמע ליה אשר יקבל את אביו ואמו עד שיקבל שניהם ה"ע משמע ליה בעליו אין עמו דהאי אין תרוייהו קאי אביו וכו' ולא בכו הוא שלם הא יטנו בחדא מהן לא ישלם: והא כתיב אם בעליו עמו. דמשמע נמי תרוייהו יטנו בכו וישנו בכו הוא דלא משלם הא איתיה בחדא מינייהו משלם הא כיצד ע"כ יש בהן אחת שפוטרתו ויש בהן אחת שאינו פוטרתו ומאי היא שאלה פוטרתו שכירות אינה פוטרתו ולקמן פריך אישך אלא: (רפ"ז)

תוספות איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבוב. תימה דאמאי דחק לאוקמי כר' יהודה דלית הלכתא כוותיה דק"ל דשוכר כשומר שוכר כדמשמע בריש המפקיד (לעיל דף לד.) ולקמן (דף צז.) גבי מרימר דאגר כודניתא לבי חזאי ובכמה דוכתי. הא מדסיפא על גבה רישא במלאכה אחרת. דאי במרפי ואזיל היינו ממש על גבה ותימה דמאי צריך לדקדק מבח סיפא בלא סיפא תיקשי ליה רישא דאי במרפי ואזיל היינו ע"ג ממש ומאי אפילו וכו' דמרישא גופא לא מצי למיפדך דאיכא למימר דהיא גופא אתא לאשמעינן דמרפי ואזיל הוי כע"ג אבל מסיפא פריך שפיר דאמאי נקט אפילו ע"ג אף על גב דלא מרפי ואזיל הא מרישא שמעינן לה דא"כ כי נמי תוקי רישא במלאכה אחרת תיקשי אמאי איצטרך סיפא אפילו הא מרישא שמעינן דמלאכה אחרת הוא כע"ג וי"ל דאי רישא במלאכה אחרת ניחא ליה דנקט בסיפא אפילו בעליה ע"ג דרבותא אע"ג דמרישא שמעינן כיון דע"ג הוי רחוק ממלאכה אחרת אבל אי רישא באותה מלאכה וכגון דמרפי ואזיל כיון דאשמעינן רישא דהיינו כע"ג תו לא הוה צריך למינקט בסיפא אפי' בעלים חורשים על גבה: (תוספות)

דף צו

רבא סבר לה כרבי יונתן ומתריך לקראי כרבי יונתן דתני' [שמות כב-יד] אם בעליו עמו לא ישלם משמע דאיתיה בתרוייהו ומשמע נמי דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא פטור וכתיב בעליו אין עמו שלם ישלם משמע דליתיה בתרוייהו משמע נמי דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא חייב לומר לך היה עמו בשעת שאלה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה היה עמו בשעת שבורה צריך להיות עמו בשעת שאלה איפוך אנא מסתברא שאלה עדיפא משום דקא מייתי לה לרשותיה אדרבה שבורה ומתה עדיפא שכן חייב באונסי' אי לא שאלה שבורה ומתה מאי עביד ואי לאו שבורה ומתה שאלה מאי עביד אפילו הכי

שאלה עדיפה שכן חייב במזונותיה רב אשי אמר קרא [שמות כב-ג] וכי ישאל איש מעם רעהו ולא רעהו עמו שלם ישלם הא רעהו עמו פטור אי הכי בעליו אין עמו ואם בעליו עמו למה לי אי לאו הנך הוה אמנא האי אורחיה דקרא הוא בעי רמי בר חמא שאלה לרבעה מהו כדשיילי אינשי בעינן ולהכי לא שייילי אינשי או דלמא טעמא מאי משום הנאה והאי נמי האי אית ליה הנאה שאלה ליראות בה מהו ממונא בעינן והאיכא או דלמא ממונא דאית ליה הנאה מיניה בעינן וליכא שאלה לעשות בה פחות מפרוטה מהו ממונא בעינן ואיכא או דלמא כל פחות מפרוטה לא כלום היא שאל שתי פרות לעשות בהן פרוטה מהו מי אמרין זיל בתר שואל ומשאל וליכא או דלמא זיל בתר פרות וכל חדא וחדא ליכא ממונא שאל משותפין ונשאל לו אחד מהן כולו בעליו בעינן והא ליכא או דלמא מההוא פלגא דידיה מיהא מיפטר שותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן כולו שואל בעינן וליכא או דלמא בההיא פלגא דשיילי מיהת מיפטר שאל מהאשה ונשאל בעלה אשה ששאלה ונשאל לבעל מהו קנין פירות קנין גוף דמי או לא אמר ליה רבינא לרב אשי האומר לשלוחו צא והשאל לי עם פרתי מהו בעליו ממש בעינא וליכא או דלמא שלוחו של אדם כמותו ואיכא א"ל רב אחא בריה דרב אשי בעל פלוגתא דר' יוחנן ור"ל שליח פלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה בעל פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתמר המוכר שדהו לחבירו לפירות ר' יוחנן אומר מביא אומר וקורא ריש לקיש אומר מביא אומר ר' יוחנן אומר מביא אומר וקורא קנין פירות קנין הגוף דמי וריש לקיש אומר מביא אומר קנין פירות לאו קנין הגוף דמי שליח פלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה דתניא האומר לאפטרופוס כל נדרים שתהא אשתי נודרת מכאן עד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפיר לה יכול יהו מופרין ת"ל [במדבר ל-ד] אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו א"ל רב עיליש לרבא האומר לעבדו צא והשאל עם פרתי מהו תיבעי ל"מ ד שלוחו של אדם כמותו תיבעי למאן דאמר שלוחו של אדם אינו כמותו תיבעי למ"ד שלוחו של אדם כמותו הני מילי שליח דבר מצוה הוא אבל עבד דלאו בר מצוה הוא דלמא אפי' ל"מ ד אין שלוחו של אדם כמותו ה"מ שליח אבל עבד יד עבד כיד רבו דמאי אמר ליה מסתברא יד עבד כיד רבו דמאי בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו

רש"י רבא סבר לה כרבי יונתן. דלמא אחד אחד משמע ומתוך דקשא דקראי כרבי יונתן למידקש כי הני מתניתא דלעיל: דתניא ותניא אידך לא נכסין בללא קראי קא נקיט והא דמפיק בהא דרבא וקא נקיט קראי איפכא לאו דוקא ונראה בעיני טעמו בנדיסא להגיה בספרים דסבדי דהא מתני' קמיתא כרבי יאשיה והיה מתוך דאבי וכתריתא כרבי יונתן והיה חוץ רבא ולא היא דכל כמה דנקטיה להו לקראי בין כסדר בין הפוך בין לר' יאשיה בין לר' יונתן חדא דקשא הוא למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה ותרווייהו מתוך דאבי כר' יאשיה ורבא כר' יונתן: איפוך חנא. לומר שבשעת פטירתו ולא בשעת שאלתו: שכן חייב באונסין. על אותה ענה מתחייב הוא: שכן חייב במזונותיה. ע"י: רב אשי אמר. מקרא גופיה משמע דלשעת שאלה הפיד דמעט רעהו משמע לא רעהו עצמו נשאל לו ועלה מסוק קרא שלם ישלם חלמא חשעת שאלה קפידא קאי: אי לאו הגך. דהדור ופריש מילתא טפי לא הוה מצינו למימא ממש רעהו ולא רעהו עצמו דליכא למימר אורחיה דקרא למשחטעי הכי ו"ל"ש דבעליו ו"ל"ש בלא בעליו חייב והשתא דגלי סיפא דבעליו פטור ואחד מייניהו קאי פטור ולא על חביריה לפינן מיניה גילוי מילתא דלשעת שאלה קפיד: שאלה לרבעה. הוא עצמו: מהו. מתחייב באונסיה או לא: ליראות. שיהא נראה עשיר חשוב ולא ימאסו בעלי כהים ויהו ממנו להקפיד באמנה ובאשקא: הנאה מיניה. שנהנה בזהמה עצמה: שאל שתי פרות וכו'. את"ל פחות מפרוטה לאו כלום הכא מאי: מן השותפין. פרה שהיא של שניה: שותפין ששאלו. לחרוש בה קרקע של שותפות: ושאל. הבעלים: ללמדו. ללמדו שחייב של שותפות: כולו שואל בעינן. שיהא הבעל נשאל לכל שואל פרתו: שאל מן האשה. פרה של נכסי מלוג: ושאל לו בעלה. למלכתו: אשה ששאלה. לחרוש קרקע מלוג ושאלו הבעלים לבעל למלכתו עצמו: קנין פירות. שהבעל אוכל פירות מלוג קנין הגוף דמי והוא ליה בעלים שואל ושאל כאלו קרקע ופרה שלו: השאל לו. בשבילי: המוכר שדהו לפירות. שישאל לוקח פירותיה ב' ג' שנים ואחר זמן תחזור לבעלים. מביא בכורים וקורא ארמי אובד אבי וכל הפקעה (דברים כו) וקורא אני בו הנה הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי דקנין פירות קנין הגוף: לאפטרופוס. היה הו"ך למדינת הים ומינה אפטרופא על נכסיו לזון אשתו ובניו: עבד דלאו בר מצוה לא. ושליחות נפקא בן (לעיל דף ע"א) מתחת גס אחס לרבות שוחכם דבעינן דומיא דמשלח שהיו דינו נוהגים בו וזה אין דין שואל נוהג בו וגם משאיל שאין לו כלום בלא רבו: (רש"י)

תוספות ממונא דמיתני מיניה. פירוש שמשמש בו: ממונא בעינן והאיכא. פי' דממונא בעינן שישאל לו והאיכא ואית ליה נמי הנאה מיניה: ונשאל לו אחד מהן. תימה מאי קמבעיא ליה דבין דאם נשאלו לו כל הבעלים פטור מהכל השתא יפטר מחציו כדאמר' במרובה (ב"ק דף ע"א): חמשה בקר אפי' חמשה חצאי בקר וי"ל דהתם סברא הוא שישלם לפי מה שנגב אבל שאילה בבעלים אין סברא לפטור והוי כחדוש ואין לו בן אלא חדושו: שאל מן האשה. תימה כמה יש לאשה להשאל בנכסי מלוג שהפירות לבעל ולבעל יש לו כח להשאל בלא רשותה והיא אינה יכולה להשאל כלל ואמאי נקט שאל מהאשה ויש לומר דאין הבעל יכול להשאל או למכור פירות נכסי מלוג בלא רשותה כדאמר רבא בהאשה שנפלו (כתובות ד פ): משום רווחא דביתא אי נמי ה"ק שאל מן האיש נכסי מלוג שהן של אשה מהו: בעל פלוגתיה דר' יוחנן וריש לקיש. לא בעל למימר פלוגתא דתנאי היא דאפילו גבי המוכר עבדו ע"מ שישמשו עד ל' יום אי ראשון הוי בדין יום או יומים או שני דאיכא מ"ד (ב"ק דף צ). דפליגי דמר דריש תחתיו ומר דריש כספו אי נמי אפי' ל"מ דתם קנין הגוף דמי היינו משום שמשיר המוכר לעצמו פירות בעין יפה אבל בעלמא לא: שליח פלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה דתניא כו'. וא"ת היכי מדמה שאילה בבעלים לנדרים דהא שום דרשא איכא לרבי יאשיה דלא הוי שליח כמותו דבעלמא לא פליגי וי"ל דטעמא דרבי יאשיה התם משום דכתבי תרי זימני אישה אישה יקימנו ואישה יפרנו למעוטי שלוחו וה"ל כתיב בעליו תרי זימני אי נמי משום דלשון בעליו ואישות משמע ליה הא הוא דוקא ולא שולוח: (תוספות)

דף צו - ב

שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא לפום חורפא שבשתא מה נפשך אי שואל הוי שאלה בבעלים היא אי שוכר הוי שכירות בבעלים היא אלא כי קמבעיא ליה לרמי בר חמא דאגר מינה פרה והדר נסבה שואל הוי או שוכר הוי שואל הוי ואתיא שאלה בבעלים מפקעא שכירות שלא בבעלים או דלמא שוכר הוי ושכירות כדקיימא קיימא ומאי שנא דאי שואל הוי דאית שאלה בבעלים מפקעא שכירות שלא בבעלים אי שוכר נמי הוי תיתי שכירות בבעלים תיפוק שכירות שלא בבעלים אלא כי קא מיבעיא לרמי בר חמא כגון דאגרא איהי פרה מעלמא והדר נסבה ואליא דרבנן דאמרי שואל משלם לשוכר לא תיבעי לך דודאי שאילה בבעלים היא כי תיבעי לך אליא דר' יוסי דאמר תחזיר פרה לבעלים הראשונים מאי שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא בעל לא שואל הוי ולא שוכר הוי אלא לוקח הוי מדריב יוסי בר' חנינא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלוקחות בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו מי מעל אמר רבא מאן לימעול לימעול בעל דהיתרא ניחא ליה דליקני איסורא לא ניחא ליה דליקני תימעול איהי דהיתרא נמי לא ניחא לה דליקני נימעול בית דין כי עבדו רבנן תקנתא ואמרו בעל לוקח הוי להיתרא לאיסורא לא עביד רבנן תקנתא אלא אמר רבא בעל מעל לכשיתצא מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מאי אמר ליה ההוא מרבנן ורב חלקיה בריה דרב אורי שמייה מכלל דכי מתה מחמת מלאכה מחייב נימא לאו לאוקמא בבילתא שאילתא אלא אמר רבא לא מיבעיא כחש בשר מחמת מלאכה דפטור אלא אפי' מתה מחמת מלאכה נמי פטור דאמר ליה לאו לאוקמא בבילתא שאילתא ההוא גברא דשאל נרגא מחבריה ואתבר אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיל איתני סדאי דלאו שנית ביה ואיפטר ואי ליכא סדאי מאי ת"ש דההוא גברא דשאל נרגא מחבריה ואתבר אתא לקמיה דרב א"ל זיל שלים ליה נרגא מעליא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב

רש"י שואל הוי. קא ס"ד להחייב באונסי בהמות נכסי מלוג שלה שהיא עושה בהן מלכתהו: שאלה צבעלים היא. שהיא עמו תדיר במלכתהו והיא נשאלת לו תחלה משנשאלה: מאי שואל הוי. מניסוחין ואיך ומפקעת שכירות וכו' ופטור: והדר נכסה. וזה הוא אף כפרה להשתמש בה כל יומי השכירות: מאי שואל ממנה הוא. והוא ליה איהו כפוכה פרה מחציתו והשאלה לאחר ומתה דליפליגו רבנן ור' יוסי בהמפקוד (לעיל דף לה) ואמרי רבנן נקבע שוכר שמתה כדרכה ופטור ושואל משלם לְשוכר ורבי יוסי אומר תחזור פרה לצבעלים: ואליבא דרבנן. דדינא דשאל בהדי דמשאל הוא ולא אלל צבעלים הרשונים לא חיבני כך דלפניו הוא שואל כיון דלדידה בעי גלומי פטור דשאלה צבעלים היא כי חיבני כך לרבי יוסי דאמר תשלומוין לצבעלים והשאל לא צבעלים היא מאי שואל הוי ממנה ושואל חייב באונסי ומשלם לצבעלים או שוכר הוי ופטור מלונסין ומאי שכירותיה שהרי תקנו לה חכמים פרוקנה תחת פירות אם נשפיה: אלל לוקח הוי. ופטור: ומתה. ובעל יורש אשחו דבר תורה: הבעל מוציא מיד הלוקחות. אלמא אין לה רשות למכור דהוא הוי לוקח ראשון: מי מעל. כגון שנפלו לה נכסים מאביה משנשאלת ועמקו מעות של הקדש ואין יודעין שהן של הקדש ואמרו רבנן בעל זוכה בהן בכל הנכסים להשתמש ולאכול פירות ובהקנה זו נעשה שליח בנכסי הקדש לקנותם וקא ס"ד שזו היא יציאתם לחולין ואפי' בעודן כרוזין ומונחין מי מעל בהולאה זו: לימערל בעל. דלון היא מוסרתהו לו אלל מאליהם נקנים לו ממיתה אביה: דהיתרא ניחא ליה וכו': דהיתרא נמי לא ניחא לה דלקני. אלל ע"כ תקנו לו חכמים: נמעלו ב"ד. של שאלה צבארתו דור שכל תקנות משפט הלוייה כהן ועל ידיהו נובתו חוקות המתוקנים לצבור מאז והוי כמי שקתנו לו הם קתנו זה וממלא הם המתקין לנכסי הקדש והוליוס לחולין: ה"ג. כי עבוד תקנתא בהיתרא באיסורא לא עביד תקנתא: אלל אמר רבא. בעודן כרוזין ומונחין לא קתלם בעל ולא יאלו לחולין ואין כהן מעילה אלל לכסיוס לחולין בעל מעל: ככילתא. ככילה: ואיתבר. בפשיעה: (רש"י)

תוספות אמר רבא לפום חורפא שבשתא כו'. הוי מצי למיפרך רבא ממתני' דברק אלמנה דיבמות (דף סו ושם) דתנן נכסי מלוג אם פחתו פחתו לה אלמא אינם באחריות הבעל אלא דעדיפא פריך אי נמי ההיא מתניתין איכא לאוקמא בקרקע שנתמעט מדין שומרין כדאמר בהזהב (לעיל דף נו). שומר חנם אינו נשבע שומר שכר אינו משלם וה"ה שואל זוכי ישאל קאי אמאי דקא איירו קראי לעיל: דאגר מינה פרה והדר נכסה. וה"ה דמצי למימר דשאל מינה פרה אלא מילתא דשכיחא נקט: אי שוכר נמי הוי תיתי שכירות כו'. ולא מסתבר ליה למימר דדוקא שאלה שחוסף להתחייב באונסין מפקיע שכירות שמתחילה: בעל בנכסי לא שואל הוי ולא שוכר הוי. ומיהו נראה לר"י דשומר חנם הוי וחיבב בפשיעה ולפי זה הלוקח בהמה לשלשים יום אע"ג דלאו שואל הוי ולא שוכר דבלשון מקח לקח מכל מקום שומר חנם הוי: אלא לוקח הוי מדברי יוסי ברבי חנינא. וא"ת ולימא דיוור הוי דהיכא דאיכא פסידא דאחרינא הוי יורש ולא לוקח כדאמר' בסוף פ' יש נוחלין (ב"ב דף קלט:). והכא איכא פסידא דאם שאלה האשה יתחייב בגניבה ואבידה אי הוי יורש כדאמר רבא באלו נערות (כתובות דף צד:). יתומים שהניח להם אביהם פרה שאלה ומתה בתוך ימי שאילתו או נאנסה אין חייבין באונסין משמע דבגניבה ואבידה חייבין וי"ל דלא שוייה רבנן יורש אלא משום פסידא דאלמנתו כדי שתהא ניזונת מנכסיו כדאמרין התם אבל משום פסידא דמשאל אין לנו לעשות כיוור לחייבו בגניבה ואבידה שאם ירצה לא ישאלנו דמי דחוקו להשאלו והוי כאילו אפסידא אנפשיה: בעל בנכסי אשתו מי מעל. מי אמרינן בעל מעל שהוא עושה עיקר המעשה שנשאה ועל ידי זה זוכה במעות או דלמא היא עשתה עיקר המעשה שהיא נשאת לו או דלמא בית דין עשו עיקר המעשה שתיקנו שיזכה במעות: אמר רבא מאן נמעול נמעול בעל. הלא לא עשה שום מעשה דאיסורא לא ניחא ליה דליקני לא היה צריך לטעם זה דאפי' ניחא ליה דליקני הכל מה שבידה אפילו של אחרים ושל הקדש לא היה קונה כי לא תקנו לו חכמים וא"כ היאך היה לו למעול בנישואין לבדו בלא לקיחת מעות אלא לפי שגבי ב"ד הוצרך להאי טעמא נקטיה נמי הכא אי נמי נקטיה למימר דאפילו לקח המעות לא ימעול כיון דאיסורא לא ניחא ליה דליקני ולא נתכוון לזכות בשל אחרים ואינו מתכוין בנטילתו להוציאו מרשות בעלים דסבור שהן שלו ואינו מועל אלא כשכא להוציא מרשות בעלים כגון גונב או גוזל ההקדש מרשות חבירו כדמוכח פ"ק דהגיגה (דף י' ושם) דאמר נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל ופרך מיגזל גזלה מה לי הוא ומה לי חבירו ומשני בנזכר המסורות לו אבני עסקינן אלמא כיון שהוא ברשותו שאינו מתכוין להוציאו מרשות בעלים אלא סבר הוא שהוא שלו אינו מועל בנטילתו המעול איהו נמי לא עשה כלום דלא ניחא ליה דליקנו בנישואין אלא היתר שתיקנו לו חכמים ואפי' לקחתם ונתנם לו אינה מועלת כיון שאינה מתכוונת להוציא מרשות בעלים אלא את שלו סבורה ליתן לו נמעלו בית דין וכו': זיל שלים ליה נרגא מעליא. פי' בקונטרס נרגא מעליא אחרת יתן לו והשברים יהיו של שואל ואין נראה לרבינו שמואל דאפי' גנב וגזלן משמע שיוכלין לפרוע סובין כמו מיק כדאמר' בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) כולן כאבות הן לשלם ממיטב פי' עשרים וארבע אבות וגנב וגזלן בכללן אלמא מדמה תשלומי גנב וגזלן לתשלומי זק וא"כ יפרע סובין ומפרש ה"ר שמואל דמשלם נרגא מעליא היינו שהפחת שהולל משעת השבירה עד שעת העמדה בדיון הוי דשואל ומוסיף על השבירה בשעת העמדה בדיון עד שישוה נרגא מעליא דמדמי ליה רב לגנב וגזלן דאמר שמואל בפרק קמא דבבא קמא (דף יא.) דאין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לניזקין ורב אית ליה דאף לשואל אין שמין והתם מייתי מילתא דרב אמילתיה דשמואל וכל התלכה איירי התם לעיל מיניה בפחת בנילה זניקו הוי ואמרו ליה רב כהנא ורב אשון דינא הכי דשברים ברשות משאל הוולו דשואל לא הוי כגזלן דגזלן קני לגמרי גזילה בשינוי מיתה ושבירה ולהכי מהדר ליה שואל תברי ושמן לו כמה הוי שברים אשון בשעת

דף **צו** **א**

דינא הכי ושתיק רב והלכתא כרב כהנא ורב אסי דמהדר ליה תבריה וממליא ליה דמי מנא ההוא גברא דשאל דוולא מחבריה איתבר אתא לקמיה דרב פפא אמר ליה אייתי סהדי דלא שנית ביה ואיפטר ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חבור עליה עכברי וקטלוהו יתיב רב אשי וקמיבעיא ליה כי האי גוונא מאי כי מתה מחמת מלאכה דמי או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברא דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא איכא דאמרי אכיל עכברי טובא וחביל ומית יתיב רב אשי וקא מעיין בה כהאי גוונא מאי אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא גברא דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא אמר רבא האי מאן דבעי למישאל מידי מחבריה וליפטר נימא ליה אשקין מיא דהוי שאילה בבעלים ואי פקח הוא נימא ליה שאיל ברישא והדר אשקיין אמר רבא מקרי דרדקי שתלא טבחה ואומנא ספר מתא כולהון בעינן עבידיתייהו כשאלה בבעלים דמו אמרו ליה רבנן לרבא שאיל לן מר אקפיד אמר להו לאפקועי ממונאי קא בעיתו אדרבה אתון שאילתון לי דאילו אנא מצי אישתמוטי לכו ממסכתא למסכתא אתון לא מציתו לאישתמוטי ולא היא איהו שאיל להו בימא דכלה אינהו שאילו ליה בשאר יומי מרימור בר חנינא אונר כודנייתא בי חזואי נפק לדלווי טעונה בהדייהו פשעו בה ומית אתו לקמיה דרבא חייבינהו אמרו ליה רבנן לרבא פשיעה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק הניחא למאן דאמר פשיעה בבעלים פטור משום הכי איכסיף אלא למאן דאמר חייב אמאי איכסיף לא מיפשע פשעו בה אלא איגנובי איגנוב ומתה כדרכה בי גנב הוי ואתו לקמיה דרבא וחייבינהו אמרו ליה רבנן לרבא גניבה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק: **מתני'** השואל את הפרה שאלה חצי יום ושכרה חצי יום שאלה היום ושכרה למחר שכר אחת ושאל אחת ומתה המשאל אומר שאלה מתה ביום שהיתה שאלה מתה

רש"י דינא הכי. שישלם לו כלי עשוי ומחוק והתנו (ב"ק ד' יג) גבי נזיקין תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנכילה ששמן לו הנכילה של בהמתו שמתה על ידי זה שהאקה לו ועליה מוסיף ומשלם דמיהו ה"ג ישומנו לו שכרי הרשון ועליון ישלם דמיו וזה יכר ויטרח ויקנה לו כלי אחר: ואיפטר. דה"ל מתה מחמת מלכתה: כה"ג מאי. מי הוי מתה מחמת מלכתה או לא: נקסי קטלוהו. לא היה לו ליפול בידו; והכיל. נתחמס: נקסי קטלוהו. בעל צעילות הרבה ומת: שהלל. נטעו כרמים למחאה: אומנא. מקוץ דם: ספר. המספר את אנשי העיר בהספורה: כשאלה צבעלים דמי. אם נשאה זה במלכתהו שאל הימנה בהמה צבחה עשה ומתה פטור: רבנן. בני בית

מדקדקו: שאיל כן מר. רבינו נאחל לנו למלאכתנו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו תורה כל היום ואם נאחל ממנו בהמה ומתה נפער: אחוץ שאילתו ל. למלאכתו
שקאני חפץ להחיותו במסכת אחרת שלא תשכח ממנו און אחס יטולין למחות בידיו: יומא דלכה. כשדורשין לפני הרגל בהלכות הרגל דלח מני לאשקמוטי למילתא
אחרית: אינהו שאילי ליה בשאר יומי. שאילי גרסינו: טונייהא. פרייה: כבעלים. שהי משויבו בשעת שאילה: למסר. לראות שלא יבז בשמחה: ומתה כדרכה כי גנב.
ואפי' חייבין לחי נמי שקה מלאך המות. כי גנב הוה קיימא כלאמרינן בפיק המפקיד (לעיל לו): הלכך משנגנבה חייב בתקומין: גניבה כבעלים. גניבה זו שאילה
מחייבו כבעלים היא שכירותה בשעת שכירותה כשנגנבה לראות ותוא לעיל (ד' לה): היה עמו בשעת שאילה און לריד להיות עמו בשעת שבורה ומתה: מתני' המשאיל
אומר שאולה מתה. אשאל אחת ושכר אחת קאי: ביום שהיתה שאולה מתה. קאי אשאלה היום ושכרה למחר: (רש"י)

תוספות פחת דמשאיל כמו דניזק וכן פי' ריב"ם אלא שהוסיף ופי' דפליגי אפילו היכא דליכא פחת דלרב שנשבר כלי ברשות שואל פותחין לו שישלם לו דמי נרגא
מעליא ואין מלמדין אותו לשלם השברים ומ"מ אם רצה לשלם השברים בחשבון ישלם אבל לרב כהנא ולרב אסי מלמדין אותו לשלם השברים כיון שהם ברשות משאיל
והא דאמר בירושלמי מנין שאין שמין לא לגנב ולא לגזול ואמר ר' אבא בר ממל חיים שנים ישלם ולא מתים עד כאן בגניבה בגזילה מנין א"ר בון והשיב [את] הגזלה
אשר גזל לאו היינו שישלם לו חיים ממש בהמה אחרת ולא סובין אלא ה"ק חיים שנים ישלם שאם עדים חיים והוזלו יחזירם כמו שהם אבל הוזלו מתים צריך ליתן
פחת א"נ חיים שישלם הכל משלם בלא פחת כמו (ב"ק ד' טה). אחייה לקרן כעין שגנב וכן משמע בירושל' דקדושין דהתם קאמר מנין שאין הבעלים מטפלים בגניבה
א"ר אבא בר ממל חיים שנים ישלם ולא מתים משמע דבפחת גבילה איירי ולפי זה הא דפליגי ר"א בפ"ק דבבא קמא (דף יא). דקאמר שמין לגנב ולגזול יש להוכיח
דשינוי אינו קונה ולהכי הוי פחת לבעלים וא"ת דר' אלעזר גופיה במרובה (ב"ק דף טח). קאמר תדע שסתם גניבה הוי יאוש בעלים כ"י מה טביחה דאהנו מעשיו אף
מכירה דאהנו מעשיו והכי לא קתני לא אהנו מעשיו דטביחה אי שינוי אינו קונה אלמא משמע דאהני מעשיו שקנאה בשינוי מעשה וי"ל דאהנו מעשיו לאו דאהנו לענין קנין אלא
דהאנו לענין לקלקל ולהפסיד ממונן טביחת בהמה א"נ הא דאית ליה דשינוי לא קני היינו במתה מאליה או נרגא דאיתבר מאליו אבל בידיים כגון טביחה קני בשינוי
משעה: כי האי גוונא מאי. תימה מאי קמבעי ליה הלא מתה ממש מחמת מלאכה וי"ל דאיבעי ליה אם שינה במה שהולכה למקום שהרבה עבדים מצויין אבל אין לו
לשמור שלא יהרגוהו: ומתה כדרכה כי גנב. ואם תאמר מה צריך לומר דמתה כי גנב ויש לומר משום דבזה טעו אותם שסברו שמתה בפשיעה: שאלה חצי היום ושכרה
חצי היום. לא זו אף זו קתני לא מיבעיא שאלה חצי היום ושכרה חצי היום דספק גמור דאיכא למיטעי שהכל ביום אחד וחשיב דררא דממונא ולהכי קתני בסיפא זה
אומר איני יודע זה אומר איני יודע יחלוקו אלא אפי' שאלה היום ושכרה למחר אית לן למימר יחלוקו ולא מיבעיא בפרה אחת דסיפא רבה היא אלא אפילו בשתי פרות
יחלוקו: ביום שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב. בגמרא מוקי לה ר"נ בשיש עסק שבועה ביניהם וקשה לר"י דאמאי צריך לאוקומי הכי דבלאו הכי הוי
ליה מחויב שבועה על ידי גלגול דאמר ליה משכיר אישתבע לי מיהת דכדרכה מתה וע"י גלגול צריך לישבע דשכורה מתה ואינו יכול לישבע דהא קאמר איני יודע ומתוך
שאינו יכול לישבע משלם דה"נ מפרש בגמ' מתניתין דקתני זה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע ששכורה מתה ששבע על ידי גלגול וכן במציעתא השוכר אומר
ששכורה מתה והלה אומר איני יודע פטור ואמאי פטור לימא ליה אישתבע לי דכדרכה מתה ועל ידי גלגול איצטרך לישבע דשכורה מתה דאף על פי שהמשכיר טוען
ספק יכול הוא להשיב שוכר על ידי גלגול מן התורה דגמרינן מסוטה בברייתא בפ"ק דקדושין (דף כח. ושם) ובסיפא נמי בזה אומר איני יודע זה אומר איני יודע אמאי
יחלוקו נימא מתוך שאינו יכול לישבע ע"י גלגול משלם ונראה לר"י דאין מגלגלין אלא כשנתבע טוען ודאי דומיא דסוטה שטוענת ודאי אבל ברישא וסיפא שהנתבע
טוען שמה אין מגלגלין דלא הוי דומיא דסוטה אך קשה מציעתא שהשוכר טוען ודאי ואור"י דמייירי כשמאמינו המשאיל במה שאומר שכדרכה מתה ואינו מזיקו
לישבע על כך ואינו תימה דלא הוי דומיא דסיפא דזה אומר שאולה זה אומר שכורה דמייירי כשאינו מאמינו דאורחא דמילתא הוה דבישא דהמשאיל רואה שהשוכר
משקר אין רגיל להאמינו אבל במציעתא רגיל הוא להאמינו כיון שהוא אינו יודע אם משקר אי נמי כולה מייירי כשהמשאיל יודע שמתה כדרכה ובסיפא עושה עצמו כלא
יודע לפי שרואה להשיב ע"י גלגול ששכורה מתה כדי שיודה האמת שהוא יודע ודאי ששאלה מתה אבל במציעתא אינו רואה להשיב ע"י גלגול עליו אחרי שהוא
מסופק ויכול להיות שהוא אומר אמת ואם תאמר והכי מגלגלין שבועה לעולם דאפילו כשנתבע טוען ודאי יהא נאמן במיגו דאי בעי אומר אינו יודע וי"ל דאין זה מיגו
דאין אדם עושה עצמו ברצון מסופק כי אז נראה שהנתבע אומר אמת שטוענו ברי והוא טוען איני יודע ועו"י דאין מגלגלין כשטוען נתבע טענת שמה אלא בדבר דדומה
צאת כגון טענת אריסין ואפטורופסין דשבועות (דף מח: ושם) שרגילין ליהנות משל חבריהם משום דמורו היתרא כדאמרינן התם וכגון סוטה שרגלים לדבר שקינת
ונסתרה ויש לחוש שמה זנתה גם באירוסין ולכן אין מגלגלין במתניתין אלא ע"י טענת ודאי ואם תאמר על טענת ודאי מנלן שמגלגלין אפילו על דבר שאינו דומה אמת
כיון דגלגול מסוטה נפקא לן וי"ל דילפינן בקדושין מעיקרא ממונן בקל (תוספות)

ב צו דף

בשעה שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב השוכר אומר שכורה מתה ביום שהיתה שכורה מתה בשעה שהיתה שכורה מתה והלה אומר איני
יודע פטור זה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע השוכר ששכורה מתה זה אומר איני יודע זה אומר איני יודע יחלוקו: גמ' שמעת מיניה מנה לי בידך
והלה אומר איני יודע חייב לימא תהוי תיובתא דרב נחמן דאיתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא רב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי
פטור כדאמר רב נחמן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ה"נ כגון שיש עסק שבועה ביניהן ה"ד עסק שבועה כדברא

רש"י בשעה שהיתה שאולה מתה. קאי אשאלה חצי היום ושכרה חצי היום: חייב. לשלם דכרי ושמה כרי עדיף: ישבע השוכר. ולקמן פריך מה שטענו לך הוזה לו והיכא
כחובה שבועה זו: יחלוקו. קסבר ממונן המוטל כספק חולקין: גמ' רב הונא רב יהודה אמרי חייב. כרי ושמה כרי עדיף: פטור. אוקי ממונא בחזקת מריה ולא תפקיע
מספיקא: שיש עסק שבועה ביניהן. שנתחייב לו שבועה כטענתו והוא אינו יכול לישבע דהא אינו יודע קאמר: (רש"י)

תוספות וחומר מסוטה שלא נתנה לתבעה בעד אחד ובתר הכי קאמר אשכחן ודאי ספק מנלן פי' אע"ג דבסוטה מגלגלין על ספק זהו בשביל שגם עיקר השבועה באה
על טענת ספק ולכן מגלגלין מספק דהוי כעין העיקר אבל ממונן שעיקר השבועה אינה באה אלא על טענת ודאי מנלן שילגולו על ספק תני דבי ר' ישמעאל נאמרה שבועה
בחור ונאמרה שבועה בבנים כו' והשתא לא מצרכינן תו לק"ו אלא מגזירה שוה דשבועה שבועה ילפינן לכולה מילתא והשתא ילפינן דמגלגלין אפי' על טענת ספק כמו
בסוטה אע"ג דממונן לא הוה כעין עיקר השבועה וילפינן נמי דמגלגלין טענת ודאי אפי' בדבר שאינו דומה כיון דהויא כעין העיקר כמו בסוטה דמגלגלין כעין העיקר:
השוכר אומר שכורה מתה והלה אומר איני יודע פטור. ואף על גב דבכל שבועות שומרים המפקיד משביעו מספק שהוא אינו יודע אם נאנסה הכא שאין יודע אם מתה
השאולה אין להשיבנו מספק דהוי כאילו אומר המשאיל ספק לי אם השאלתיך אם לאו שעל אותה טענה אין השואל חייב לישבע ועוד דהכא אפי' משאיל אומר ברי
אמרי' דאינו נשבע אלא ע"י גלגול: והלה אומר איני יודע פטור. וא"ת לרב הונא ולרב יהודה דאמרי ברי ושמה ברי עדיף אמאי אצטרך למיתני הכא דפטור דהשתא
ברישא אשמועינן דברי עדיף להוציא כ"ש הכא דלהחיק וי"ל דאידי דתנא ברישא דברי עדיף חייב השואל תנא נמי סיפא דכי הוי אפכא דפטור השואל אי נמי דברי
דמשאיל עדיף מבדי דשואל וכן שמא דמשאיל עדיף מדשואל ולהכי איצטרך סיפא לאשמועינן דאפילו ברי דשואל דלא חשיב כולי האי עדיפא משמא דמשאיל: לימא
תהוי תיובתא דרב נחמן. וא"ת והא מתניתין מוקי לה בסמוך כסומכוס דלא אויל בתר חזקה ואית ליה ממונן המוטל בספק חולקין ולהכי לדידיה כי איכא ברי ושמה הוי
ברי עדיף אפילו להוציא רב נחמן כרבנן דאית להו המע"ה אי נמי רב נחמן אתי שפיר כסומכוס דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא דהמע"ה וי"ל דלסומכוס

תוספות מן היתומים דאע"ג דשבועה דרבנן היא מתוך שאינו יכולין לישבע מפסדין ואין נוטלין ושמה הטעם הוא דבעלילה מועטת יש לנו להקל על היתומים שלא להוציא ממון מהם והתם דוקא אמרינן דעבד כרוב ושמואל עבד ולא בעלמא כדאמר התם הבו דלא להוסיף עלה והוא דשניהם חשודים אע"ג דשכנגדו אינו מחוייב אלא שבועה דרבנן אפ"ה מפסדי היינו משום שהשבועה בא מחמת הנתבע שהיה חייב שבועה דאורייתא לכן חשיבא גם נתובע כדאורייתא ואינו נראה לר"י דא"כ היכי פריך התם אדר"ג דאמר אי איתא לדרב ושמואל איתא אי ליתא ליתא ופריך אי איתא איתא אלמא מספקא ליה והא עבד ר"ג עובדא דיחולקו והא ר"ג מצי סבר שפיר לדרב ושמואל דהא אית ליה נמי מתוך שאינו יכול לישבע התובע מפסדין לכן הוי דינא יחולקו בשניהם חשודים וה"ל סבירי רב ושמואל ואי פריך אלמא מספקא ליה הא ר"ג ודאי אית ליה הרב דרב ושמואל הא לישנא דאם איתא איתא לא משמע הכי דה"ל אדרבה למימר אם ליתא ליתא אלמא מספקא ליה ועוד דלמא דוקא בשניהם חשודים דבאה לתובע שבועה מחמת נתבע דמחוייב שבועה דאורייתא קאמר ר"ג מתוך שאינו יכול לישבע מפסדין כדפי' ר"ת ולא בההיא דרב ושמואל כדפרישית ותו היכי מוכח דרבתינו שבבבל דאמרי חזרה שבועה לסיני היינו רב ושמואל מכח היתומים מן היתומים והלא בההיא אפי' ר' אבא ר"ג יכולין לסבור דרב ושמואל ורב ושמואל יסברו שפיר חזרה שבועה למחוייב לה או יחלוקו דקא סברי מי שאינו יכול לישבע מפסדין אלמא משמע דפשיטא ליה לגמרא דלר' אבא אין חילוק אלא ל"ש אם נתבע מחוייב או תובע לעולם מתוך שאינו יכול אחד מהן לישבע משלם הנתבע ולרב ושמואל לעולם פטור הנתבע ופליג ר' אבא אדר"ג ודאבד ושמואל ולכן מוכיח שפיר דרבתינו דאמרי חזרה שבועה לסיני דהיינו רב ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליג ר' אבא אדרב ושמואל דקאמר רבא כוותיה דר' אבא מיסתברא וכן רב ושמואל האי בין שניהם מאי דרשי ביה משמע דפליגי ור"ת פי' דעיקר דקדייק גמי' דרבתינו שבבבל רב ושמואל סמיך אפרק קמא דסנהדרין (דף יז: ושם) דקי"ל התם דרבתינו שבבבל רב ושמואל וה"ק רבתינו שבבבל רב ושמואל כדקי"ל ושמעין להו נמי דס"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו דכיון דמחוייב בעל דין שבועה ואינו יכול לישבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו בין תובע לנתבע דזוחק הוא: דאמר רבא מנה לי בידך כו'. פי' ר"ח דרבירי רבא בהאי לישנא לא מצינו עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבתינו דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז.) דאמר רבא כוותיה דרבי אבא מסתברא מתוך שאינו יכול לישבע משלם: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. ה"ל הוה לן למימר מן הדין בחשוד על השבועה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונטול דבעין אחר לא הוי אפשר שמי שהיה רוצה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו ויהא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע יקח כל אשר לו בלא שבועה לכן תקנו שישיבע שכנגדו אבל הכא ובנסכא שאינו יכול לישבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתביעה זו אינו יכול לישבע מחמת המאורע לא הצריכו לישבע שכנגדו: משכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת. הך סוגיא אתיא כרבי חייה בר יוסף דאית ליה בהגזל קמא (ב"ק דף קז.) ושם ד"ה עירוב) עירוב פרשיות כתיב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב אבל בפקדון לא בעי כפירה והודאה בהדי נאנסו כדבעי התם ר' חייה בר' אבא א"ר יוחנן מפליג אברייתא דרמי בר חמא דבעי ג' פרות אלא בשתי פרות סגי בהודאה וכפירה או בהודאה ונאנסו ול"ג ר"ת ה"מ במלוה אבל בפקדון מעיז ומעייז אבל ריב"א גרס ליה ומפריש ה"מ במלוה אבל בפקדון דהיינו טענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענה אונס מעיז ומעייז דאין חבירו מכיר בשקרו וחייב אפי' בלא הודאה ושם מפרש באורך והשתא לפי' ריב"א הכא דקטעיין שוכר כדרכה מתה אבל איני יודע אם בשעת שאלה אם בשעת שכירות או שאולה או שכורה נהי דלשבועה שמתה כדרכה דהיינו טענה דנאנסו לא בעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאולה או שכורה דהיינו כפירה בעי הודאה ולהכי מוקי רישא בב' וסיפא בג' דהשתא איכא חדא דהודאה והוי מחוייב שבועה לישבע ששכורה מתה דאי לאו דההיא דהודאה הוי כופר הכל ופטור וע"י' לגלול דנשבע דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו הוא דקטעיין איני יודע דטעין בה שמתה כדרכה וא"ת בב' סגי בההיא דהודאה ובההיא דאיני יודע דאיכא בה נאנסה וכפירה ור"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה לכאן ולכאן דכי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלבד אותה שטוען בה שלא פשע בה ומכאן יש להוכיח דלרמי בר חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ולא כדפי' בהגזל קמא (שם) בשם ר"ת דאי סגי לא היה צריך כאן להוסיף פרה של כפירה אליביה דבשל הודאה ואינו יודע הוי כמו לר' חייה בר יוסף וא"ת ור' חייה בר יוסף היכי פליג אברייתא דרמי בר חמא ור"ל דסבר כמתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף מב: ושם) זה אומר עד הזיו זה אומר עד החולין וסלע הלויטני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתני לך דבכולהו לא בעי [אלא] כפירה והודאה וא"ת ור' יוחנן היכי פליג אמתני' וסבר כברייתא דרמי בר חמא והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ור"ל דאמוראי נינהו אליביה דר' יוחנן כדאמר בריש אלו טריפות (חולין דף מג.) א"נ יאמר שבכל המשניות לא חש להזכיר אותן של אוסין כדמוקי מתני' דהכא מיהו קשה לפר"ת דפריך בסמוך בגי זה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטוען לא הודה לו ולרב הווא ולרב יהודה פריך דלא בעו פרת הודאה והוי כופר הכל כדפי' בקונט' וא"כ מאי משני ע"י' לגלול דא"ל אישטבע דכדרכה מתה הא לפר"ת כיון דליכא הודאה לא מיחייב שבועה אפי' בטענת נאנסו ובלא פי' הקונט' תיקשי לרב יהודה היאך יתריך דכיון דליכא אלא חד פרה ולפי' ריב"א אתא בפשיטות ור"ל דההיא שבועה מדרבנן דמדרבנן איכא שבועה בנאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמצריך הודאה משום דאיני יודע הוי כפירה כדפרישית לריב"א וכן מפרש ר"ת ההיא דסוף המוכר הבית (ב"ב דף ע: ושם ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבועה בעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבועה מדרבנן קודם (תוספות)

דף צח - ב

שואל חדא להד"מ וחדא אין דשאלה מתה ואידך לא ידענא אי דשכירות מתה ודקיימא דשאלה או דשאלה מתה ודקיימא דשכירות דמתוך שאינו יכול לישבע משלם: זה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע השוכר ששכורה מתה: ואמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אמר עולא על ידי לגלול דא"ל אישטבע לי איזו מיהת דכדרכה מתה ומיגו דמישטבע דכדרכה מתה מישטבע נמי דשכורה מתה: זה אומר איני יודע וזה אומר כו': הא מני סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקין בעי ר' אבא בר ממל שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים מהו מי אמרינן שאילה לחודה קיימא או דלמא שכירות בשאלה מישך שייכי דהא מיחייב בגניבה ואבידה את"ל שכירה בשאלה מישך שייכי שכרה בבעלים שאלה שלא בבעלים מהו שאלה בשכירות ודאי לא שייכא או דלמא כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה דמי את"ל לא אמרינן כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה דמי שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים וחזר ושאלה מהו הדר אתיא לה שאלה לדוכתה או דלמא אפסיקא לה שכירות ביני וביני שכרה בבעלים ושאלה וחזר ושכרה מהו מי אמרינן אתיא לה שכירות לדוכתה או דלמא אפסיקא לה שאלה ביני וביני תיקו: **מתני'** השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל ומתה פטור אמר לו השואל שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנו ביד עבדך ביד שלוחך או שאמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנו ביד עבדך ביד שלוחך וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה: גמ'

רש"י חדל להד"מ כו'. הכי כפירה וחדל אין בעידן דשאלה מתה הכי הודאה: ואמאי מה שטענו לא הודה לו. אע"ג דלוקימנא כפוסר ומודה ה"מ ל"ג מיהו מתני' לרב הונא ורב יהודה. כקמתני ואמאי ישבע הכי אין כון הודאה במקצת: אישטבע לי איזו מיהת. ואפי' היא שכורה יש לי עליון שבועה שכן הוא כדכריך לית לן דרמי בר חמא דבעי כפירה והודאה בשומכוס דסביחא לן כמ"ד עירוב פרשיות כתיב כון וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב וגלגול שבועה מן התורה היא מואמנה האשה חמון חמון כדדקשינן בסוטה (דף יח:). שאלה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושכרה מיניה ובעצת שכירתו לא היה עמו במלכאכחו ונגנבה או חבקה בימי שכירות מהו מי אמרינן שכירות לחודה קיימא. ומלתא אחרייתא היא וע"ג. דכי משך לה מעיקרה בבעלים היא ותו לא הדר משך לה מייחבי ליה דשבעת שכירות דשטותה היתה ולא מיחסרה משיכה וקני תלויב דאמריה ולעולם קנין אחרייתו היא ושלח בבעלים היא: או דלמא שכירות בשאלה מישך שייכא. כל חוביב שוכר דגניבה ואבידה ישן בשאלו ולא הוסיף כלום ומחמת משיכה דאשונה באו לו והיא בבעלים הואי ופטור: שכרה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא בבעלים ומתה כדרכה וחייב זה לא מחמת משיכה דאשונה בא עליה דהא חייב חייב שאלה לא שייך בשכירות מהו מי אמרינן שאלה לענין אונסין בשכירות ודאי לא שייכא בחמת קנין שלא בבעלים כל לא או דלמא כיון דשייכא במקצת דחייב גניבה ואבידה עשלין יש לחלום דמשיכה דאשונה כמאן דשייכא בכולה דמי את"ל כיון דשייכא כו'. איני יודע להעמידו ולא דקשינן ליה: אלא ה"ג וחת"ל לא אמרינן כיון דשייכא במקצת כו': שאלה בבעלים שכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים. הדרה שאלה

לדוכתה ואזיל צהר משיכה שאלה קמייחה דהויא בעעלים: מתני' ביד גנו. המשאלים שאלה לו לשאל ביד גנו של ... משאל: או ביד גנו וביד עבדו או ביד שאלוהו של שאל ומהנה פטור. אם מהה בדך פליגי בה רבה ורב הסלה בהגוזל קמא (ב"ק דף קד). רב הסלה מהרץ לה להאי שאלוהו קשאל דמתנתוון שפכירו וקפיוו שדר בביתו אבל אין עדים שהוא שאלוהו דלוי אירכא עדים היו שליו וחייב השאל בלאונסון משמכרו לו רבה אומר אפילו עשאו שליו בעדים ללא שליו הוה להחייב ע"י בלאונסון דה"ק ליה אינוס מהמונא הוה אי בעית לשזורי בידיה שדר: וכן בעשה שמחזירה. אם שלה השאל ביד גנו ועבדו או שאלוהו או ביד עבדו ושאלוהו של משאל ללא יאלה מנשותו של שאל עד שהבא ליד המשאל ואם מהה בדך חייב אמר לו המשאל שאלה לו או שאומר לו השאל הינו משלחה וכו' ואמר ליה המשאל שלה ושאלה ומהה פטור: גמ' (כ"ט)

תוספות שבעות היסת כמו פוגם כתובה ועד אחד מעיד שהיא פרועה פרק הכותב (כתובות דף פז). ועוד אור"ת דרב יהודה מוקי נמי מתני' כר"י ואיכא חדא דהודאה והכי פריך מה שטענו לא הוה לו כלומר למה ישבע ששכורה מתה היה לו לישבע ששאלה קיימת והיא אותה שמחזיר לו ולהשיב על טענתו שאומר שאלה מתה ומשני ע"י גלגול כיון דצריך לישבע על אותה שמתה שכדרכה מתה אוקמה רבן אידך שבעה נמי עלה בגלגול דטוב לעשות ב' שבעות על פרה אחת יותר מעל ב' פרות אבל ההיא דהמוכר הבית (ב"ב דף ע. ג.) ליכא לאוקמי כגון דאיכא פרה אחרת של הודאה דלוקמה דליכא הודאה ותייתי ליה שפיר: שאלה בבעלים שכה שלא בבעלים מהו. משמע אבל שכה בבעלים וחזר ושכה שלא בבעלים פשיטא דשכירות כדקיימא קיימא וא"ת דאמרין לעיל (דף צו. א.) דאיתא שכירות בבעלים ומפקע שכירות שלא בבעלים אלמא אין שניה מתחברת עם הראשונה וי"ל דגזירת הכתוב הוא דבכל היכא דאיכא בעלים או בראשונה או בשניה פטור: ה"ג בקונטרס בביעא שלישיית את"ל כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה לא אמר. ותימה דא"כ מאי בעי בביעא רביעית שכה בבעלים שאלה שלא בבעלים וחזר ושכה מהו אי חזרה שכירות לדוכתה או לא הא כיון דשאלה שבאמצע לא חשיבא בבעלים היכי תיהדר שכירות לדוכתה ליחשב בבעלי אחרי שכבר פסקו הבעלים בשאלה שבאמצע אין זו סברה כלל ואין לפרש דביעא רביעית אינה לפי את"ל שאמרנו אלא לפי מה שנאמר את"ל דאמרין כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה דמי ומספקא ליה כיון דלא פסקו הבעלים הדרא לדוכתה או דלמא לא הדרא לדוכתה דשאלה מפסקא דהואיל דמחמת השאלה אין שכירות האחרון יכול ליחשב בבעלים דתרי שייכי לא אמרינן לא הדרא נמי לדוכתה דא"כ היה לו לגמ' לפרש את"ל דאמר ועוד דא"כ למה הוצרך לומר בביעא ג' את"ל לא אמר כיון דאפי' אמר א"ש הבעיא כי היכי דביעא ד' חזרה לאת"ל דאמר ונראה כמו שהיה כתוב בספרים בביעא שלישיית ואת"ל דאמרין כיון דשייכא במקצת כמו ששייכא בכולה דמי וכן משמע במ"י הקונטרס שכן היה בספרו אלא שהוא הגיה לא אמרין ופשיטא ליה לגמרא דאי לא אמרינן שאלה בבעלים ושכה וחזרה ושאלה לא הדרא שאלה לדוכתה דכיון דאינה ראוייה להתחבר עם השכירות שלפניה אפילו נעשה שכירות עצמו בבעלים איפסיקא לה שכירות דלא הדרא לדוכתה א"ע"ג שלא פסקו בעלים באמצע אבל את"ל דאמר מיבעיא ליה אם חזרה שאלה לדוכתה דכיון דראוייה להתחבר עם השכירות שלפניה אילו נעשה שכירות עצמה בבעלים השתא נמי שלא נעשה בבעלים לא הוי הפסק והדרא לדוכתה או דלמא לא הדרא כיון שהשאלה אינה יכולה להתחבר עם השכירות שלפניה וליחשב מכחה שאלה בבעלים משום דשכירות עצמה לא נעשה בבעלים אלא משום דשייכא בשאלה שלפניה ותרי שייכי לא אמרינן והוי הפסק ולא תחזור השאלה לדוכתה וכן בעיא רביעית ואין הרביעית הולכת באת"ל לכך לא קאמר בה את"ל ואם תפשוט שלישיית נפשוט גם רביעית: ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה. תימה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קד. ושם) אמר שמואל אין משלחין מעות בדיוקני אפילו עדים חתומים עליה ופריך אלא לשמואל מאי תקנתיה ומשני כי הא דר' אבא כו' דמהני מה שכותב התקבלתי והשתא בלא התקבלתי מהני אם יכול לכתוב שלח לי דאין סברא לחלק בין כותב לאומר פא"פ דכי היכי דמהני באומר מהני נמי בכותב ומאי קשה ליה דקאמר ומאי תקנתיה האיכא תקנתא טובא שיכתבו לו העדים וחתמו שלוני אמר לך שתשלח ויש לומר דפשיטא שמוצא תקנות בפשיטות לשמואל כמו לרבי יוחנן ואינו אומר מאי תקנתיה אלא לפי שרועה להביא מרבי אבא ולאסקוי דאפילו התקבלתי לא מהני אם מת משלח ונפלו נכסי קמי יתמי קודם שבא ליד שליח ואין תקנתא אלא בהרשאה: (תוספות)

דף - צט

ביד עבדו חייב יד עבד כיד רבו אמר שמואל בעבד עברי דלא קני ליה גופיה רב אמר אפילו תימא בעבד כנעני נעשה כאומר ליה הכישה במקל והיא תבא מייתיבי השואל הפרה ושלחה לו ביד גנו ביד שלוחו חייב ביד עבדו פטור בשלמא לשמואל מתינתין בעבד עברי ברייתא בעבד כנעני אלא לרב קשיא אמר לך רב לא תימא נעשה כאמר ליה אלא אימא באמר ליה הכישה במקל והיא תבא דאיתמר השאילני פרתך וא"ל ביד מי וא"ל הכישה במקל ותבא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר רב כיון שיצאת מרשות משאיל ומתה חייב נימא מסייע ליה השאילני פרתך ואמר ליה ביד מי ואמר ליה הכישה במקל והיא תבא כיון שיצאת מרשות משאיל ומתה חייב אמר רב אשי הכא במאי עסקינן כגון שהיתה חצרו של שואל לפניו מחצרו של משאיל דכי משלחה לה ודאי להתם אזלא אי הכי מאי למימרא לא צריכא דאיכא גזייתא מהו דתימא לא סמכא דעתיה דלמא קיימא התם ולא איתיא אזלא להדיא קמ"ל דסמכא דעתיה אמר רב הונא השואל קרדום מחבירו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו למאי אילימא לאונסין מ"ש פרה דמשעת שאלה אלא לחזרה בקע בו לא מצוי הדר ביה משאיל לא בקע בו מצוי משאיל הדר ביה ופליגא דרבי אמי דא"ר אמי המשאיל קרדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה ואי לא קנאו אמאי מעל ואמאי חבירו מותר לבקע בו לכתחילה ניהדריה ולא ליקנייה ולא לימעול ופליגא דר' אלעזר דא"ר אלעזר כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרים וכשם

כ"ט ביד עבדו חייב. בתמיהה קתני א"ל השאל שאלה לי ביד עבדך ושאלה לו חייב השאל בלאונסיה בדך והרי לך יאלה מנשות משאל דיד עבד כיד רבו דמיה והרי הוא כחילו הליכה לו הוה: נעשה כאומר הכישה במקל והיא תבא. אחרי הלכך משיאלתה מחצרו של בעלים בין בלא שומר בין ע"י שומר עמדה בראשות השאל דשעביד נפשיה משתלח מנשותו והרי הכישה במקל עד אשר יאלתה מצויה: ושאלה לו ביד גנו. של משאלים שאלה משאלים חייב השאל וכגון שאמר ליה שלח לי ביד עבדך: ביד עבדו פטור. ואפילו אמר שאלה לי ביד עבדך: לא חיימא. כדתרלך רב נעשה כאומר לו אלך רב מוקי לה למתנתוון בא"ל הכישה במקל והיא תבא אחרי דשעביד נפשיה מני נפקא מחצרו ומאוס דשאלו עבדו עמה לא מייפטרי: לפניו מחצרו של משאל. שאחרו של משאל פתוחה לראשות הרבים והרי השאל לפניו מחצרו ופתוחה לחצרו של משאל שאין נכנסין ויואלין לחצרו של שאל אלך דרך חצרו של משאל והתם סמכא דעתיה דשאל דשאלו דמשמעו דבעלים לפניו להטותה ללך חצרו של שאל ומחיל לה בחוטרה ודאי להתם ריהטא וההוא הוה דמשעבד שאלו נפשיה אבל אם היה צריכה ללך דרך רשות הרבים לעולם חיימא כך אפילו אמר ליה הכי לך סמכא דעתיה שפיקרינה המשאל כלל שומר ולא שעבד נפשיה עד שהבא לידו: לויכא גזייתא. איך בחלך המשאל זווית ועוקלון שיכולה לסור שם ולהשמע במתחל דשטוב"ט בלשון (התלים 5) כי גז חיש וכמו (במדבר יא) ויגז שלום: אלא לחזרה. שאם בלא המשאל לחזור ולתובעה ממנו בתוך ימי הזמן שהשאלה לו: בקע בו קנאו. עד שיכיל ימי שאלתו: לא בקע בו לא קנאו. דקסבר אין משיכה קונה בשומרים: מעב. המשאל לשלם להקדש הרן ענהנה בהשאלתו ומה היא הנחלה לפי טובת הנאה שבו אומרים בו כמה הוא רוצה להיות נחסר משלו להחזיק לו השאל טובת (הנחלה) כו טובת הנאה בוד"י"ר בלעז: וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה. אפילו ידע לאחר שבל ידע שהוה של הקדש שמכיון ששגג בו המשאל ונתחייב דמי טובת הנאה להקדש יאלה הנייהה לחובו: ואי לא קנאו. במשיכה אמאי מעב המשאל עד שיבקע בו השאל ופליגי נמי דרב הונא דאמר: (כ"ט)

תוספות אמר שמואל בעבד עברי. פי' ר"ח דשמואל פליג עליה דרב ולית הלכתא כוותיה דרב דאמר הכישה במקל ותבא חייב וכן משמע דפליג והלכתא כוותיה מדביע גמרא לסייעי לרב ודחי ליה בדוחק: דלא קני ליה גופיה. אע"ג דבפ"ק דקדושים (דף טז. וס) אמרינן דעבד עברי גופו קנוי היינו לענין שאין גרעונו מחול אם מחל בעל פה אלא בשטח: באומר הכישה במקל והיא תבא. ואע"פ שעבדו מוליכה לא היו שאלים בבעלים והא דאמרינן יד עבד כיד רבו היינו שנשאל הרב עצמו עם הפרה ושלח עבדו במקומו וכיון שבמקום בעלים לא חשיב כבהמה אבל הכא ששואל את עבדו הוה ליה כשואל שתי פרות דעבדו כבהמתו דמי: כיון שיצאתה מרות משאל נתייב שואל באונסין. לכאורה נראה דמייירי שיצאתה מיד לסימטא או לצדי רה"ר דחשיב כאילו משכה שואל אבל יצאתה מיד לרה"ר לא כיון דמשיכה אינו קונה ברה"ר והא דלא הוצרך רב לפרש דפשיטא הוא דלא עדיף ממשיכה אי נמי סתם חצרות סומכים פתחיהן לצד רה"ר ולא לרה"ר עצמו לכך לא הוצרך לפרש וא"ת דבהמוכר את הספינה (ב"ב דף פד:) אמרינן רב ושמואל דאמרי תרוייהו כליו של אדם קונה לו בכל מקום חוץ מרה"ר משמע דמדד והניח על גבי סימטא לא קני אלא דוקא כליו קונה לו והכא אמר רב דקונה בסימטא וי"ל דהתם מייירי כשהיה מתחילה מונח בכליו קודם קנין ולא שהניח המוכר שם בשעת מכירה אבל הניח על גבי קרקע של סימטא לשם קנין קונה ועוד וי"ל דהכא מייירי אפי' יצאת מיד לרה"ר דלענין להתחייב באונסין קניא משיכה ברה"ר אף על גב דלא קניא לענין מקח כמו שואל קורדום לרב הונא דאמר לקמן דקני במשיכה להתחייב באונסין אף על גב דלא קניא לחורה: וחבירו מותר לבקע בו בלכתילה. תימה דתניא בתוספתא. בקע בקורדום של הקדש בא חבירו ובקע בו ובא חבירו ובקע בו כולם מעלו וליכא למימר דאייירי בקורדום כלי שרת ששוחטין בו שאין יוצא לחולין כדתנן בפרק הנהנין (מעילה דף יט:). אין מועל אחר מועל במקדשין אלא בבהמה וכלי שרת בלבד דהא קתני סיפא נטלו ונתנו לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל ובעולה נתנו לחבירו וחבירו חלוף כולן מעלו בה ואין נראה לר"י נמי דהתם איירי בשלא נתכוונו לגזול אלא כל אחד דעתו להחזירו אחר בקוע ולא יצא לחולין אלא מה שנתכוון לגזול דהא קי"ל. שואל שלא מדעת גזלן הוי וקי"ל דהא קתני בלתי ברשותיה אלא נראה לר"י דתוספתא איירי בגזברים המסורות להן קרדומות של הקדש דכל אחד מעל לפי שנחנה ואינו יוצא לחולין שהרי לא נתכוונו להוציא מרשות שהוא שם כדפי' לעיל. וסיפא דקתני נתנו לחבירו היינו לחבירו שאינו גזבר ואפילו בלא בקוע מעל לפי שנתכוון להוציא מרשותו והא דתנן בהנהגה אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד כיצד רכב על בהמה ובא חבירו ורכב התם איירי בשאינם גזברים דאי בגזברים אפילו קדושת דמים נמי כולם מעלו ובמשאל קורדום לחבירו דקאמר הכא היה נראה לר"י לכאורה שיצא כל הקורדום לחולין בשאלה זו ולכך חבירו מותר לבקע בו בלכתילה וכו' מ"ל לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבו אע"פ שההפסד כולו להקדש ולפי זה נטל אבן או קורה של הקדש נמי לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבו אך קצת קשה לר"י דא"כ למה הוצרך לפרש לפי טובת הנאה כיון שבכל הזמן שנתנה לחבירו לא מעל יותר וע"כ נראה לו יותר שאינו יוצא לחולין אלא אותה הנאה שנתן לשואל ומותר לבקע עד זמן השאלה ולא יותר ובנותנו לחבירו דעלמא מעל לפי כולה ואין להקשות איך מותר לבקע כיון שמעורב באותו קורדום חולין והקדש מאי שנא ממשכיר ביתו והקדישו דאם דר בו השוכר מעל (ערכין דף כא.) שביל שמעורב חלקו בשל הקדש וי"ל כיון שהשאלו ומעל בשאלה יצאת כל הנאת בקוע לחולין ואין מעורב בה מן הקדש כלום וא"ת כיון דבנתן לחבירו מעל לפי כל מה שהוציא מרשות הקדש ונתן לחבירו גם כן באן ימעול לפי כל מה ששואל הוציא מרשותו וי"ל דבנתן מועיל כדין לפי כולה כי כולה היא מרשותו אלא הפסיד הקדש אלא מה שנפחת הקורדום ע"י בקוע טובת הנאה דשאלה הוי טפי: כך תקנו משיכה בשומרים. לא להתחייב באונסין קאמר דהא שומר חנם בלא משיכה חייב בפשיעה כדאמרינן פרק האומנין (לעיל דף פ:). דהנה לפני שומר חנם והוא הדין שומר שכר בגניבה ואבידה ואי אשואל קאמר מדאורייתא נמי לא קני אלא במשיכה וליכא למימר דקאי אשוכר שתקנו משיכה ולא קנו מעות דהא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ועוד מאי פליגא דאמר הכא אלא לענין חזרה קאמר דשוכר ושואל מיד שמשכו בהמה מרשות הבעלים אין בעלים יכולין עוד לחזור והיינו דקאמר מפליגא דרב הונא: (תוספות)

דף - צט ב

שקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה כך שכירות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה שכירות מאי עבידתיה אמר רב חסדא שכירות קרקע אמר שמואל האי מאן דגזיל חביצא דתמרי מחבירו ואית בה חמשים תמרי אגב הדדי מזדבנן בני' נכי חדא חדא מזדבנן בני' להדיוט משלם חמשים נכי חדא להקדש משלם חמשים וחומשייהו מה שאין כן במזיק דלא משלם חומשא דאמר מר. **ויקרא כב-יד** איש כי יאכל קדש פרט למזיק מתקיף לה רב ביבי בר אביי להדיוט אמאי משלם חמשים נכי חדא נימא ליה אנא חדא חדא הוה מזדבנינא להו אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמינ בית סאה באותה שדה תנן למימרא דסבר שמואל דין הדיוט לאו כדון גבוה דמי והתנן נטל אבן או קורה מהקדש לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל בנתן ביתו לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה ויתבי' אבהו קמיה דרבי יוחנן ויתבי' וקאמר משמיה דשמואל זאת אומרת הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר (א"ל רבי יוחנן) הדר ביה שמואל מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר לא מההיא הדר ביה כדברא דאמר רבא הקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת דמי אמר רבא הני שקולאי דתברו חבית' דחמרא לחנוואה ביומא דשוקא מיזדבנא בה' בשאר יומי מיזדבנא בארבע אהדרו ליה ביומא דשוקא מהדרו ליה חביתא דחמרא בשאר יומי מהדרו ליה ה' ולא אמרן אלא דלא ה"ל חמרא לזבני אבד ה"ל חמרא לזבני אביעי ליה לזבני ומנכי ליה אגר טירחיה ודמי ברזנייתא:

רש"י הקרקע נקנית בכסף או בשטר או בחזקה. דנעל ופרץ וגדר כל שחול' ובמסכת הושון (דף כו.) ילפינן להו: שכירות. ק"ס ד' שכר בהמה וכלים: מאי עבידתיה. להקנות עד שימשוך ומאי חזקה בלא משיכה משכחת ליה: שכירות קרקע. השכיר לו ביתו משנתן לו כסף או שכתבו לו בעלים ביתו מושכן כך ומסר לו השטר או שהחזיק בו השוכר אין אחד מהם יכול לחזור: חביצ'א דתמרי. תמרים המדובקים יחד קרי חביצ'א ואית בהן חמשים תמרי: אגב הדדי מזדבנן חמשים נכי חדל. הלווקח יחד אינו נותן בהם אלא מ"ט פרוטות כדי שיחזור וימכור אחת אחת וישכור פרוטה: להדיוט. אם משלם הדיוט הוא משלם לו כמו שהן נמכרים ביחד ואין מדקדקין להחמיר עליו דקראמר טעמא לקמן שמיין בית סאה וכו': מה שאין כן במזיק. הקדש לחומשין קאי: שמיין בית סאה בראויה שדה תנן. גבי ניחון דשן כב"ק (דף נה:) כי יבער איש שדה או כרם וגו' תנן כילד משלם מה שהזיקה שמיין בית סאה בראויה שדה כמה היה יפה וכמה היא יפה ואין מדקדקין להיות שמיין האכילה לבדה מה היה שדה הערוגה זו שנאכלת אלא מה נחסר בית סאה שמיין בית סאה בראויה שדה עם זריעה מה הסרו דמיו כשכר אכילה ערוגה זו דהיינו קולא גביה דהבא לקנת קרקע לא ינהיג ככך וידבר מועט יתפטר בפחות דמים ומקרה ילוף לה כב"ק (דף נה:). נעל אבן וכו'... במסכת מגילה (דף יז) פרישן מכדי משקל שקליה מה לי בנאה הוא ומה לי נתנה לחבירו ואוקמינן בגזבר שאבני קודש מסורין לו עסקינן דכלאו הכי נמי בקריתו היה מנחה הלכך לא מעל בהגבהה: נתנה לחבירו. הוציאה לחולין שקלחה חבירו במתנתו והוא שקלם להקדש: בנאה. גזבר לתוך ביתו: לא מעל. והתם אוקמינן כגון שהניחה כגון ארוכה דלא שנייה: ויתבי' ר' אבהו. גרסינן: זאת אומרת. דכי דר תחתיה מעל ועל'ג' דלא שנייה הדר בעל חבירו שלם מדעת בעלים כדון להעלות לו שכר אפילו בחצר דלא קיימא לנארה ליה ז' נהיה זה חל חסר דהא הכא שלם מדעת הקדש דר וקאמר דמשלם מעילה להקדש ומקאמר זאת אומרת שמע מינה ילוף הדיוט מהקדש לקרקע אחריו: הדר ביה שמואל מההיא. ולא ילוף מינה הדר בחצר חבירו שלם מדעתו קל בעל הבית דהא שמענין ליה הכא דלא משוי' ליה הדיוט כהקדש: כהדיוט מדעת דמי. שהקדש מונח למעול לכל הבא ואין מוחה בידו ורחמנא אמר מאן דמיתנה למעול ורחמנא ידע: שקולאי. נשאי משאוי: אהדרו ליה ביומא דשוקא. קודם שנייע יום השוק שיכול למוכרה ביום השוק שיגיע לשוק: מהדרו ליה חמשה. דאמר ליה הוה גבוי דשוקא חמשה הוה שוה: ולא אמרן. דמהדרו ליה חמשה אלא לית לחנוואה חמרא לזבני דהשתא ודאי אי אהדרו ניהליה הוה מזבין ליה אבד ליה ליה חמרא לזבני. ולא זבין גלי דעתיה דלא הוה מזבין ולא משלמי אלא חביתא דחמרא וכו' מהדרי ליה נמי חמשה מנכי להו חנווני מהמשה אגב טרחה כפועל בעל כמה הוא חולה לישב ולא למוכר יין חבית אחת פרוטה פרוטה וישב בעל: ודמי ברזנייתא. שנתנין למכרז בעיר על יין בשווקים וברחובות יב כבית

פלוגי יין למכור: ברזנייה. לכן ברזא דייש"י בלעז כלומר יולדת היון הגמכר כברזא כפרוטות וי"מ שהיו לריכזן לטכור אומן לנהק נהק כחבית מפני שהוא על חסם ולתקן כרזא הנך דמי מנכי לכו שהרי פטרוהו מכל חלה: (ר"ש"י)

תוספות פרט למוק. דלא משלם חומשא היינו מדרבנן אבל מדאורייתא לא משלם אפילו קרן כדמשמע בריש ב"ק (דף ט: ושם) דקתני אבל ד' אבות נכסים שאין בהם מעילה וכן משמע בירושלמי הנזקין ר"ע אומר ק"ו להקדש במה אנו קיימין אי. בנזקין רעהו אמר רחמנא ולא להקדש אי בנזקי גופו הא תני ר' חייא נזקין להדיוט ואין נזקין להקדש כו' וא"ת וזה כי יאכל בתרומה כתיב וי"ל דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה וא"ת כיון דמתרומה ילפינן לא לחייב האנאת הקדש כמו תרומה שמתרת בהנאה לזרים וי"ל דכי תמעול מעל רבוי כדאמרינן במעילה (ד' יח:): שמין בית סאה באותה שדה תנן. פי' בקונטרס דאין מדקדקין להיות שמין מה שהיתה שוה ערוגה זו שנאכלת אלא מה שנחסרה בית סאה בשדה זו מדמיו אם היה בא למכור הקרקע בשביל אכילת ערוגה זו ואין נראה לר"י חדא כיון דאבית סאה קאי הוה ליה למימר בלשון זכר כמה היה יפה ועוד דבפ' הכונס (ב"ק דף נח: ושם ד"ה שמין) בעי בגמרא היכי שיימינן ומאי בעי כיון דבמתניתין מפרש בהדיא שומא ולמה עלה על דעתו שיעור עוד אחרת ועוד דמפרש התם סאה בס' סאין ופי' בקונטרס דבית סאה באפיה נפשיה לא שיימינן דמפסיד מזיק אלא שמין תחלה ס' סאין ורואין כמה דמים מגיעין לבית סאה וחוזרין ושמין כמה נפחת באכילת ערוגה ואם מתחילה היו שמין ערוגה בס' סאין לא היה מפסיד כלום שאין ערוגה ניכרת בהם אבל בבית סאה ניכרת הני שתי שומות מנלן דמקרא לא שמעין אלא ששמין אגב שדה ועוד דלמ"ד ב"ק (דף נח:): קלה בששים קלחין כלומר בששים שיעורין כמותו אמאי נקט במתניתין בית סאה ועוד דפריך התם לכולהו אמוראי מדתני אכלה קב או קביים ורואין אותה כאילו היא ערוגה קטנה ומשערין אותה מאי לאו בפני עצמה תיקשי ליה אמתני' דקתני שמשערין בבית סאה ונראה לר"י דשמין בית סאה היינו בית סאה הנאכל כדקתני בסיפא במילתיה דר"ש אם סאה סאה כו' ובבית סאה תבואה מיירי ולא בבית סאה ששמין בה ועוד מספקא ליה דלמא שמין בית סאה באותה שדה היינו בקרקע עצמו של בית סאה ומפרש סאה בס' סאין וה"ה דפחות או יותר שמין לפי חשבון סאה בס' סאין ואיכא מאן דאמר קלח בס' קלחין לעולם בס' שיעורין כמותו ומאן דאמר תרקב בששים תרקבין ואכלה סאה דמתניתין משערין לפי האי שיעורא ושם מפורש באיזה שיעור מפסיד מזיק או משיביו יותר בתרקב בששים תרקבין או סאה בששים סאין ומפריך על כולהו מברייתא אכלה קב או כו' מאי לאו בפני עצמה שמין הערוגה לבדה בפני עצמה כמה היתה יפה הקרקע עם הזרעין וכמה היא יפה עכשיו כשנאכלו והשתא אמתני' גופא לא מצי למיפריך דאיכא נמי לפרושי הכי כדפרי' ואין להקשות לפי' ר"י האי בית סאה מביעי ליה דהכי פריך התם רב הונא בר מנוח לרב פפא דמפרש קב בס' קבין ובית כור בס' כורין האי בית כור כור מביעי ליה דהתם לא פריך אלא משום דכי היכי דקתני ברישא קב ולא קתני בית ה"נ הוה ליה למינקט כור ולא בית כור אלא כמו שהתחיל ברישא: באותה שדה תנן. תימה היכי מייתי ראייה ממקרקעי אמטלטלי דעל כרחק לא דמו שהרי הכא חביצא דתמרי אין שמין בששים כי התם אלא בפני עצמה וי"ל דהכי מייתי ראייה כיון דמקלין כולי האי במקרקעי אין לנו להחמיר במטלטלי ולומר כל חדא וחדא הוה מזבינינא ליה: אהדרו ליה ביומא דשוקא. מירוש קודם שערב יום השוק ראשון אינו יכול לומר לא אקח אלא מעות אבל עבר יום השוק לא יקח יין אלא מעות דמצי אמר כבר היה מוכרו ביום השוק שעבר ואין לו להמתין עד יום השוק הבא אבל יש לו יין עוד למכור לא יכול לומר כן שהרי

א - ק דף

מתני' המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי יחלוקו היו לו ב' עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן ב' שדות אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומר גדול לקחתי והלה אומר איני יודע זכה בגדול המוכר אומר קטן מכרתי והלה אומר איני יודע אין לו אלא קטן זה אומר גדול זה אומר קטן ישבע המוכר שהקטן מכר זה אומר איני יודע זה אומר איני יודע יחלוקו: **גמ'** אמאי יחלוקו וליחיי ברשות דמאן קיימא וליהו אידך המוציא מחבירו עליו הראיה א"ר חייא בר אבין אמר שמואל בעומדת באגם שפחה נמי דקיימא בסימטא ונוקמא אחזקת דמרא קמא וליהו אידך המע"ה הא מני סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבויה אימור דאמר סומכוס בשמא ושמא בברי וברי מי אמר אמר רבה בר רב הונא אין אמר סומכוס אפילו בברי וברי רבא אמר לעולם כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר ותני זה אומר שמא עד שלא מכרתי וזה אומר שמא משלקחתי תנן זה אומר איני יודע זה אומר איני יודע יחלוקו בשלמא לרבא מדסיפא שמא ושמא רישא נמי שמא ושמא אלא לרבה בר רב הונא דאמר אין אמר סומכוס אפילו ברי וברי השתא ברי וברי אמר יחלוקו שמא ושמא מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא שמא ושמא אבל ברי וברי לא תנא סיפא שמא ומכלל דרישא ברי וברי ואפ"ה יחלוקו תנן זה אומר גדול זה אומר קטן ישבע המוכר שקטן מכר בשלמא לרבא דאמר כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר מש"ה ישבע אלא לרבה בר רב הונא דאמר אין אמר סומכוס אפילו ברי וברי אמאי ישבע מוכר יחלוקו מביעי ליה מודה היכא דאיכא שבויה דאורייתא כדבעינן למימר לקמא: היו לו ב' עבדים אחד גדול ואחד קטן [וכו'] אמאי ישבע מה שטענו לא הוה לו ומה שהודה לו לא טענו ועוד הילך הוא ועוד אין נשבעין על העבדים אמר רב בטוענו דמי דמי עבד גדול דמי עבד קטן דמי שדה גדולה דמי שדה קטנה ושמואל אמר בטוענו כסות עבד גדול כסות עבד קטן עומרי שדה גדולה עומרי שדה קטנה

ר"ש"י מתני' המחליף פרה בחמור. להכי נקט המחליף ולא אמר המוכר פרתו וילדה לחיוב מוכר במעוה לא קני לוקח עד דמשך וכיון דמשך מידע ידיע אי ילדה כבר אי לא ילדה כבר וליכא לספוקי בעד שלא מכרתי ומשלקחתי אבל מחליף פרה בחמור לא היה כריד למשך הפרה או החמור דלחד מהו שמשך נקנין חליפין לחבירו כמשקיתו של זה ככ"מ שהן כדלמרינן בהאב"ב (לעיל דף מו.) כל הנעשה דמים בלאחר כיון שזכה זה נחתיב זה בחליפין לפי שכשמשך זה בעל הפרה את החמור נקנית הפרה לבעל החמור ואין ידוע אם ילדה או לא ילדה: וכן המוכר שפחתו. דק"ל עבד כנעני נקנה בכסף וכשנתן מעות ניקנית לו הפסחה ואפילו היא צבית בעלים ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף והעובר שלו או לאחר שילדה והולד של בעלים זה אומר כן זה אומר כן יחלוקו: ישבע המוכר. בגמרא פריך עלה: גמ' כסימטא. קרן זוית הסמוכה לרפתה מוכרין בה בהמות ועבדים: אימור דלמור סומכוס שמא ושמא. באור שגנח את הפרה (ב"ק דף מו.) ברי וברי. כגון מתניתין דזה אומר כן הוא זה אומר כן הוא מי אמר: תנא סיפא. שמא ושמא מכלל דרישא ברי וברי דתרי בשמא ושמא למה לי מודה סומכוס היכא דלחובא שבויה דלחוייה. דלקמן מוקמינן לה דקטענה לידה ללא היכא הוא האי קדא מודי ליה צבויה ואית ליה נשבעין על העבדים ואית ליה טענו בחטים והוה לו בשעורין חייב: מה שטענו לא הוה לו. דלא דמי לטענו ק' והוה לו נ' דהתם מקלח טענה עצמה הוה לו אבל זה מודה לו בעבד אחר ועו"ז שטענו א"ל לה"מ: ועוד. אפילו אית ליה כמאן דלמור טענו חטים והוה לו בשעורים חייב: היכא הוא. וזה שמודה עליו מוכן הוא ליטלו ואיכא למ"ז דהיכא פטור כפ"ק (דף ז.) דמי עבד גדול. מוכרתי לך בידך שתקנתו לו ולא קנית ותובעו הדמים: וזה אומר דמי עבד קטן. יש לך בידך: עומרי שדה גדולה. מנין עומרים של שדה גדולה זה אומר מנין עומרים של שדה קטנה מכרתי לך: (ר"ש"י)

תוספות וליחיי ברשות דמאן קיימא. וא"ת וכי נמי הוי הולד ברשות לוקח אין זה הוכחה דקנאה דהא אמרינן בח"ה (ב"ב דף לו.) הגודרות אין להן חזקה משום דשמא מאליהן באו לרשותו או תפסן ברחוב כשהן הולכות לרעות וכי תימא הכא משפחה פריך דאמרינן התם קטן המוטל בעריסה יש לו חזקה דהא משני הכא בעומדת

באגם שפחה נמי כו' משמע דמפרה נמי פריך ועוד דקטן נמי דיש לו חזקה מפרש התם טעמא משום דאימא לא מנשיא ברא אבל הכא שמכר האם למה אין לומר שהולכה בנה עמה לבית לוקח במקום שיש לה להיות וי"ל כיון דאיכא דררא דממונא ויש ספק בדבר בלא טענותיהן וטוען ברי הלוקח אם הוא ברשותו אין להוציא מידו אבל אם היה טוען שמא סברא הוא שלא תועיל חזקתו מספק ולא דמי לאחד שהפקיד טלה חי אצל בעל הבית ויש לבעה"ב כמו כן טלה חי ומת אחד מהן דאמר ב"ב דבכורות (דף יח: ושם) דהמפקיד הוי המע"ה ומועלת חזקת בעל הבית אע"פ שטוען ספק דהתם היה מוחזק בודאי בטלה חי מעיקרא אבל כאן לא הוחזק מעולם לוקח בולד זה בודאי אבל מוכר אם הוא מוחזק מועיל אפי' הוא טוען שמא שהיה מוחזק בודאי מתחילה קודם מכירה כשהיתה פרה מעוברת ואע"ג דלא דמי ממש לההיא דבכורות דהתם הוחזק בודאי בולד מתחילה אבל הכא לא הוחזק מעולם בודאי וולד אחר שולד אלא בעובר ולפי מה שפ"י שחזקת לוקח מועלת כשטוען ברי א"ש דמשני דקיימא באגם ולא משני דקיימא ברשות לוקח ומיהו ה"מ לשנויי דקיימא ברה"י אלא אין דרך בהמה ושפחה להתעכב שם כמו באגם וסימטא וברשות בעלים: הא מני סומכוס היא. נראה לרבינו שמואל מדלא קאמר אלא הא מני סומכוס היא משמע דלא הדר ביה ממה דאוקמה בעומדת באגם ולא איירי סומכוס אלא בשאין מוחזק לא זה ולא זה אבל היכא דמוחק מודה סומכוס דעל אידך להביא ראיה וק' לר"י דלעיל (דף צז:). אמרינן דזה אומר איני יודע אם שאולה אם שכורה זה אומר איני יודע יחלוکو ואוקימנא כסומכוס ואע"ג שהשוכר מוחזק במעותיו וי"ל התם שהמוחק נמי טוען שמא אין חזקתו מועלת אבל הכא אוקימנא בעומדת באגם כדי לאוקמה אפילו בברי וברי דאי הוה מוחזק חד מינייהו היתה מועלת חזקתו ומיהו קשה דבשילהי המניח (ב"ב דף לה: ושם) אמטני' דזה אומר שורך הזיק זה אומר לא כי אלא בסלע לקה המע"ה וקאמרינן בגמ' זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על סומכוס דלסומכוס יחלוקו ומתניתינן דהתם איירי בברי וברי מדקתני וזה אומר לא כי כדאמר התם והשתא הלא סומכוס מודה כשהמוחק טוען ברי שחזקתו מועלת וליכא למימר דהתם ס"ד דמייירי באגם ובשור תם דמשלם מגופו מ"מ מגליה דסומכוס פליג אמטני' לוקמה כשעומדת בביתו דמודה סומכוס כיון דטעין ברי ואמאי קאמר הא מני סומכוס היא לוקמה אפילו כרבנן והכא לית לן למיזל בתר מרא קמא דאיכא חזקה אחרת כנגדה דאוקמה בחזקת מעוברת והשתא היא דילדה וי"ל דחזקת מרא קמא חשיבא טפי ואם היה עם חזקת ממון חזקת מעוברת אפילו סומכוס מודה דהמע"ה כדאשכחן בריש שור שנגח את הפרה (ב"ב דף מו. ושם ד"ה שור) דאוקי רישא כסומכוס וקתני סיפא פרה שנגחה השור ואינו יודע אם הולד היה בשעת נגיחה ופרה חד וולד חד בעל הפרה משלם רביע נוק דאמר ידעינן דשותפות אית ליה ואינו משלם אלא כאילו ודאי וולד סייע דהמע"ה וה"ט דאיכא תרי חזקה לבעל הפרה חזקת מעוברת והשתא יודע וחזקת ממון אבל מן הולד גובה שמינית שזהו חצי חלקו אע"ג שהוא מוחזק דחזקת מעוברת היא כנגדה וקשה דלעיל (דף צז:). תנן שאלה היום ושכרה למחר זה אומר איני יודע יחלוקו ואמאי והאיכא תרי חזקה בחזקת קיימת והשתא היא דמתה בשעת שכירות וגם חזקת ממון וצ"ל דיחלוקו לא קאי אשאלה היום ושכרה למחר: תנן זה אומר גדול זה אומר קטן ישבע המוכר. מרישא (דף צז:). דזה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע מצוי למיפרך אלא דניחא ליה למיפרך ממתני' דקאי בה ולפירושו רבינו שמואל א"ש דהתם מודה סומכוס דלא אמר יחלוקו כיון שהוא מוחזק וטוען ברי: דמי עבד גדול. מירש בקונטרס נתתי לך דמים לקנות עבד גדול וקשה דלא הוה ליה למינקט במתניתינן לוקח ומוכר אלא שליח ומשלח אלא נראה לר"י דמייירי שמכר לו (תוספות)

ב - ק דף

כסות מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו כדאמר רב פפא בדילפי הכא נמי בדילפי קשיא ליה לרבי הושעיא מידי כסות קתני עבד קתני אלא א"ר הושעיא כגון שטענו עבד בכסותו ושדה בעומרין ואכתי כסות מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו א"ר פפא בדילפי קשיא ליה לרב ששת זוקקין אתא לאשמעינן תנינא זוקקין הנכסים שאין להן אחריות את הנכסים שיש להן אחריות ליבעע עליהן אלא אמר רב ששת הא מני ר"מ היא דאמר עבדא כמטלטלין דמי ואכתי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו סבר לה כר"ג דתנן טענו חטים והודה שעורים פטור ר"ג מחייב אכתי הילך הוא אמר רבא עבדא דקטע לידה ושדה שחפר בה בורות שיחין ומערות והא ר"מ איפכא שמעינן ליה דתנן גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה משלם כשעת הגזילה ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך אלא ממאי דסבר ר"מ מקשינן קרקע לעבד מה עבד נשבעין אף קרקע נשבעין דלמא אעבד הוא דנשבעין אבל אקרקע לא לא ס"ד דתניא המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר ברשותי וה שותק זכה זה אומר איני יודע זה אומר איני יודע יודע יחלוקו זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי ישבע המוכר שברשותו ילדה לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין דברי ר"מ וחכ"א אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות לאו מכלל דר"מ סבר נשבעין ממאי דלמא כשם קאמרו ליה כי היכי דאודית לן בקרקעות אודי לן נמי בעבדים תדע דתנן ר"מ אומר יש דברים. שהן כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד י' גפנים טענות מסרתני לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכ"א כל המחומר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דמר סבר כבצורות דמיין ומר סבר לאו כבצורות דמיין אלא לעולם כדברי הושעיא ודקשיא לך זוקקין איצטריך ס"ד כסות עבד כעבד דמי עומרי שדה כשדה דמי קמ"ל: זה אומר איני יודע זה אומר איני יודע יודע יחלוקו: הא מני סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חלוקין אימא סיפא זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי ישבע המוכר שברשותו ילדה ולרבה בר רב הונא דאמר אין אמר סומכוס אפילו ברי וברי אמאי ישבע מוכר יחלוקו מיבעיא מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא ודקטעה לידה כדברא: **מתני'** המוכר זיתיו לעצים ועשו פחות מרביעית לסאה הרי אלו של בעל הזיתים עשו רביעית לסאה זה אומר זיתיו גדלו זה אומר ארצו גדלה יחלוקו שטף נהר זיתיו ונתנם לתוך שדה חבירו זה אומר זיתיו גדלו זה אומר ארצו גדלה יחלוקו: **גמ'** ה"ד אי דאמר ליה קוף לאלתר אפילו פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע אי דאמר ליה כל אימת דבעית קוף אפילו

רביעית נמי לבעל זיתים לא צריכא דאמר ליה שתמא פחות מרביעית לא קפדי אינשי רביעית קפדי אינשי א"ר שמעון בן פזי ורביעית שאמרו

ר"י כסות מה שטענו לא הודה לו. ועל כסות אחרת הודה לו ואינה מאותה טענה; בדילפי. שנגד שלם היה ועדיין מחובר זה אומר כסות גדולה מכרתי לך זה אומר כסות קטנה; עבד גדול בכסותו. וזה מודה לו בעבד קטן וכסותו דמחויב שבועה מאוס כסות ומישתבע עבד בגלגול; זוקקין. שהמטלטלין זוקקין את הקרקע לשבועה; תנינא. בקדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות זוקקין הנכסים שיש להן אחריות ליבעע עליהן; ר"מ היא. לקמן בבביתא המחליף פרה בחמור דקאמר ר"מ עבדא כמטלטלי דמי ונשבע עליו ולקמן פריך ליה אשדות דקתני במתניתין נמי נשבעין; פטור. דבעינן הודאה ממני הטענה ענמה; דקטע לידה. להאורא עבד קטן דמודה ליה בגויה; והא איפכא שמעינן ליה. כר"מ דאמר עבדא כמקרקעי דמי; הרי שלך לפניך. דקיימא לן ב"ק (דף לה.): קרקע אינה נגזלת וכל מקום שהיא נכסות בעליה עומדת ועבד כמקרקעי דמי ואינו נגזל להיות נקנה לגזלן לשלם דמים הילכך כי זוקקין בכסותיה דמריה זוקקין; הא לא קשיא. דאיכא לשנויי כדמחליף רבי אבא בר אבוה אלף הא קשיא ממאי דקסבר רבי מאיר וכו' כדקתני במתני' וכן שהי שדות והקאמר ישבע; דלמא עבדא הוא כמטלטלי דמי. ונשבעין עליו אבל הקרקע אין נשבעין; לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין. מי שחובעין אותו הוא נשבע להפטר משלם ולא הוה נשבע לטובל דכהוי ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע (שבועה דף מה.). לאו מכלל כו'. מקדאמרי ליה ולא על הקרקעות מכלל דשמעינן דאמר דלקרקעות נמי נשבעין; שהן כקרקע. מחובעין; מחייב. שבועה; הרי הן כקרקע. ואין נשבעין עליהן; כבצורות דמיין. אבל בקרקעות וצריך לקרקע מודה; כעבד דמיא. ומדא מילתא היא ולא תחייבה שבועה; זה אומר איני יודע. כדביתא קא מהדר דהמחליף פרה בחמור; דקטעה לידה. דשפחה ללאו הילך הוא וממני הטענה הוא דשפחה וזלדה חד גופא הוא טעין ליה וזה הודה במקלף ור"מ אית ליה נשבעין על העבדים; מתני' המוכר זיתיו לעצים. שיקוף אותו לקריפה וזהה אותו בקרקע; ועשו. זיתים רעים שאין בסאה שבהן רביעית שמו; הרי אלו וכו'. טעמא מפרש בגמ' גמ' (ר"י)

תוספות | **עבד** ונתן לו דמים ולא כתב עדיין השטר ואיירי במקום שכותבין השטר א"כ כגון שהתנו דיוכלו לחזור עד נתנית השטר וא"ת והיכי קאמר סומכוס יחלוקו והא ליכא דררא דממונא ואמרין בפ"ק (דף ב:) דלא פליג סומכוס וי"ל דמייירי כגון ש"ל המוכר בפני עדים עבד גדול אמכור לך בכ"ה דינרים ועבד קטן בעשרים דינרים ולא ידעין מה קבל מלוקח: כסות מה שטענו לא הודה לו. בשלמא שדה שלוקח אומר מרת לי מ' עומרים ומוכר אומר כ' דהיינו עומרי גדולה לקטנה הו שפיר מה שטענו הודה לו אבל כסות ששאל סרבל גדול ומודה לו סרבל קטן אינו מודה לו כלל מה שטענו: זוקקין אתא לאשמועינן. וא"ת לעיל (דף צח:) דאוקימנא זה אומר שאולה זה אומר שכורה ישבע ע"י גלגול אמאי לא פריך גלגול אתא לאשמועינן וי"ל דלעיל אתא לאשמועינן טובא שמגלגלין טובא בדבר שאינו דומה אע"ג דלא הוו כמו סוטה: רבי מאיר היא דאמר עבד הרי הוא כמטלטלין דמי. וכן אקרקעות נמי נשבעין דהא במתני' עבד ושדה קתני ומטלטלין דנקט לאמקי שטרות דמאן דדריש רבוי ומיעוט ורבוי לא ממעט אלא שטרות כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קז:): ומדמינן בסמוך שבועה לגזילה לקנות בשינוי והתם נמי איכא רבוי ומיעוט ורבוי כדאמר בהגוזל בתרא (שם) ומיהו לענין קנין כסף לא הו עבדים כמטלטלין לר"מ אלא ניקנין בכסף מדנקט גבי פרה מחליף לפי שאין ניקנית בכסף וגבי שפחה המוכר במתני' ובברייתא בסמוך: והא ר"מ איפכא שמעינן ליה. וכרבנן לא מצי לאוקמי דהא תניא בהדיא לקמן אין נשבעין על עבדים ועל קרקעות: דלמא אעבדים נשבעין אקרקעות וא"ת ומנא ליה חלק כדי להקשות וי"ל דסמיך אמתני' ד' גפנים דמיייתא בסמוך דאין נשבעין על הקרקעות לר"מ ועל עבדים נשבעין כמו שתיירך וכדאייתא בברייתא דמיייתא בסמוך וא"ת ור"מ דריש ברבוי ומיעוט א"כ אקרקע נמי נשבעין ואי דריש כללי ופרטי אעבדים נמי אין נשבעין וי"ל דדריש רבוי ומיעוט ואית ליה שום מיעוט דמוקי לה למעוטי קרקעות ולא עבדים דמאן דדריש רבוי ומיעוט צריך שני מיעוטי למעוטי קרקעות ועבדים דלא סגי בחד מיעוטה אע"ג דעבדים הוקשו לקרקעות כדאמר במרובה (ב"ק דף סב: ושם): ואמר ר' יוסי בר' חנינא בענבים כו'. בלא ר' יוסי יש להוכיח דאין נשבעין על הקרקעות מדקתני ואינן כקרקע ואע"ג דפליגי הכא לענין שבת מודו כולי עלמא דלאו כבצורות דמיין והתולש חייב ולענין ב"ח מודו רבנן דכבצורות דמיין מדפריך בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף נא ושם ד"ה סוף) כל העומד לזוז כזוז דמי ומיהו ר"ח פ' הדתם פריך מכח דק"ל בהכנס (ב"ק דף נט: ושם ד"ה ופסק) כרבן שמעון דאמר אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים: (תוספות)

דף קא - א

חוץ מן ההוצאה: שטף זהו יתונו: אמר עולא אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ולאחר שלש אבל בתוך שלש הכל של בעל הזיתים דאמר ליה אי את נטעת בתוך שלש מי הוה אכלת ולימא ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אכילנא ליה כוליה השתא קאכלת פלגא בהדאי אלא כי אתא רבין אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ובתוך שלש אבל לאחר שלש מי לא הוה אכילנא ליה כוליה ולימא ליה אי את נטעת בתוך שלש לא הוה אכלת השתא קא אכלת פלגא בהדאי משום דאמר ליה אי אנא נטעי הוה קטיני וזרענא תחתויהו סילקא וירקא תנא אמר הלה זיתי אני נוטל אין שומעין לו מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום ישוב ארץ ישראל אמר ר' ירמיה כגון דא צריכא רבה תנן התם ר' יהודה אומר המקבל שדה אבותיו מן הנכרי מעשר ונותן לו סברוה מאי שדה אבותיו ארץ ישראל ואמאי קרו לה שדה אבותיו שדה אברהם יצחק ויעקב וקסבר אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר כחוכר דמי מה חוכר בין עבד ובין לא עבד בעי עשורי ומיתן ליה דכי פורע חובתו דמי אף מקבל נמי כי פורע חובתו דמי מעשר ונותן לו א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה לרב זביד אלא הא דתניא רבי יהודה אומר המקבל שדה אבותיו ממציק נכרי מעשר ונותן לו מאי איריא מציק אפילו אין מציק נמי אלא לעולם יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ומקבל לאו כחוכר דמי ומאי שדה אבותיו שדה אבותיו ממש ולדידיה הוה דקנסוה רבנן דאידי דחביבא עליה טפי ואזיל מקבל לה אבל איניש דעלמא לא ולדידיה מ"ט קנסוה רבנן אמר ר' יוחנן כדי שתהא ברה בידו אמר רבי ירמיה כגון דא צריכא רבה איתמר היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחנותה ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה אמר רב פפא ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהוה דאתא לקמיה דרב א"ל זיל שום ליה א"ל לא בעינא א"ל זיל שום ליה וידו על התחנותה א"ל לא בעינא לסוף חזייה דגרדה וקא מנטר לה א"ל גלית אדעתך דניחא לך זיל שום ליה וידו על העליונה איתמר היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשותו ואמר לו עצי ואבני אני נוטל רב נחמן אמר שומעין לו רב ששת אמר אין שומעין לו מיתבי רשב"ג אומר בית שמאי אומרים שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו לימא רב נחמן דאמר כב"ש הוא דאמר כי האי תנא דתניא שומעין לו דברי ר' שמעון בן אלעזר ר' שמעון בן גמליאל אומר בית שמאי אומרים שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו מאי הוה עלה א"ר יעקב אמר ר' יוחנן

רש"י | חוץ מן ההוצאה. שהו מוליא במסיקתו ובעליתו: שנעקרו בגושיהן. עם הקרקע שסביבותיהן שיכולין לחיות על ידו פטורין מן הערלה כדתנן (ערכה פ"א מ"א) איבן שנעקרו והפלע עמו אם יוכל לחיות פטור ואם לאו חייב: ולאחר שלש. כלומר אפילו נעקרו בגושיהן לא שנו דיהלוקו אלא לאחר שלש שנים ששטפו הנהר שאילו נטעו מתחלה בעל הקרקע בלא גושיהן כבר יאלו עבשו מכלל הערלה דהשתא לא מהני ליה גושיהן דבעל הזיתים מדי לאחר שלש: אכל בתוך שלש. גושיהן דבעל הזיתים הוה דקשירי ליה והכל שבו: הוה קטיני. הוה זיתים דקין ולא היה להן כל חרענא ותחיתו סילקא וירקא: לריבא רבה. שאם לא פירש רבי יוחנן לא היינו אומרים אותה מסברא: המקבל. למחלה: מעשר. תהלה כל התבואה והח"כ נותן לו לנכרי הלוקו ומנאל מעשר משלו על של נכרי ומפסו: מקבל. למחלה: כחוכר דמי. כהילו מקבלה כדן וכך כרוי לשה בין עושה ובין אינה עושה: מליק. אנס: יש קנין. ואי נמי אין קנין מקבל לאו כחוכר דמי ואין מוטל עליו לפטור חלקו של נכרי דלא פורע חובתו הוה שברשות הנכרי גדל: שדה אבותיו מעשר. והנכרי גזלה מהם לדידיה הוה דקנסוה רבנן דקיס לן בגויה דאידי דחביבא ליה לא מימנע בהכי מלקבלה למחלה וטפי על שאר ארסין את המעשר הזה ומקבל ליה: אכל אינוש דעלמא. אי רמיה עליה לעשורי לא מקבל לה לא קנסוה רבנן: ולדידיה מאי טעמא קנסוה. מה הוה חטא שקנסוה: כלי שתהא ברה בידו. שיחזור ויקננה מתוך שיקשה עליו המעשר יטרח ויוסיף הדמים ויסלק הנכרי ממנה. ברה כבודה ומוחזקה: אמר רבי ירמיה וכו'. ומשום הכי נקט ליה הפל דמניח להך דלעיל: ונטעה. אילנות: ידו על התחנותה. אם השבח יתר על הוצאה יש לו הוצאה ואם הוצאה על השבח אין לו אלא שבה: שדה העשויה לנטעה. אילנות שבה לאלו יתר מזרעים איתא דשמואל: לא בעינא. איני חפץ בנטיעתה שדה לכן היתה לי: גלית אדעתך דניחא לך. ועשייתה שדה העשויה ליטע וידו על העליונה הוה כשאר שהלי העיר כמנהג המדינה: הוה דלחמ. רב נחמן: כי האי תנא. דלחמ לא נחלקו בית הלל בדבר כ"ש בן אלעזר: (רש"י)

תוספות | שנעקרו בגושיהן. נקט הכי משום תוך שלש דאל"כ הוה ערלה: ולימא ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אכילנא כו'. והייתי קונה נטיעות קטנות בדמים מועטין ולאחר שלש היו נעשות גדולות וטוענין פירות כזיתים שלך ומאחר שלא עשיתי כן אלא הנחתי זיתים שלך בקרקעי פשיטא שלא הנחתי לדעת שתאכל עמי אחר שלש א"כ אוכל גם אני עמך תוך שלש הואיל וכן גם אתה הנחתם לדעת כן בקרקעי: ואם אמר הלה זיתי אני נוטל אין שומעין לו. אלא ישאר הזיתים שם אע"פ שלאחר ג' הכל של בעל הקרקע ובעל הקרקע יתן דמי הזיתים כמו ששום למכור לנטיעות ולא סגי בדמי עצים שהרי לעשות פירות חן עומדין: סברוה מאי שדה אבותיו כו'. וקסבר אין קנין ומקבל כחוכר נראה לר"י לפרש משום דקסבר אין קנין ראויה להחמיר במקבל כמו בחוכר ובחוכר מן הדין צריך לעשר שלא יהא פורע חובו במעשר כדאמר. הרי שאנס השר את גורנו אם בחובו צריך לעשר אבל ת"ק דרבי יהודה דאמר החוכר שדה מן הנכרי מעשר ונותן לו רבי יהודה אומר אף המקבל ממציק כו' סבר יש קנין ולכך אין להחמיר במקבל אלא דוקא בחוכר החמירו מדרבנן כמו שחייבו לעשר מדרבנן את הלוקח מן הנכרי כדאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף לא. ושם ד"ה קסבר) גבי ר' שמעון שזויר למי"ד יש קנין והא דתנן בהשולח (גיטין דף מג: ושם) הארסין והחכירין כולם פטורין מן המעשר ומשמע דאפילו חלקי של חוכר פטור איכא

לאוקמי בסוריא כדמשני התם (דף מז.) אמשניות טובא ואפילו חוכר פטור שם כמו בחוצה לארץ דבלא שמעתני צריך לאוקמי התם בסוריא כיון דפטור אפילו חלקו של ישראל דלא תיקשי היא דמנחות ומה שהוצרך ר' יהודה להזכיר שדה אבותיו אע"ג דת"ק נמי איירי דוקא בארץ כדפרישי' דבחוזה לארץ אפילו חוכר פטור הכי קאמר ליה ר' יהודה לת"ק ביון דבא"י קיימינן ראוי להחמיר במקבל כמו בחוכר דאין קנין דאכתי שדה אבותיו חשוב ולמאי דקאמר לעולם יש קנין ולכך אין ראוי להחמיר במקבל כמו בחוכר לפי זה לא פליג רבי יהודה את"ק אלא מוסיף דאף המקבל ממציק מעשר ונותן לו כמו בחוכר כך נראה לר"י לפרש דמקבל כחוכר או לאו כחוכר דמי תלוי ביש קנין ואין קנין ועיקר ר"ת פירש בע"א דדוחק. כדי שתהא ברה בידו מי שתהא ברורה בידו שעל ידי שיצטרך לעשר אף חלקו של נכרי והיא חביבה בעיניו ולא יניחנה ומתוך שיקשה עליו הוצאת המעשר יטרח לחזר על הנכרי ללוקחה הימנו אבל ישראל אחר אם נחייבנו לעשר אף מחלק הנכרי יניחנו במקבל דאין חביבה בעיניו ר"ח גריס שתהא בורה בידו פירוש להכי קנסו את הירוש שיעשר את חלק הנכרי כדי שיניח מלקבלה וכיון שתהא בורה ביד הנכרי שלא ירצו לקבלה הימנו ע"י כן ימכרנה לישראל בדמים מועטין שלא נתן עליה כלום אלא בגזילה באתה לידו ולכך לא יהיה רגיל עוד לגזול אבל אחר לא הוצרכנו לקנוס ולעשר דבלאו הכי שומע לנו מלקבלו אבל יורש דחביבה ליה לא תועיל אזהרה: (תוספות)

דף קא - ב

בבית שומעין לו בשדה אין שומעין לו בשדה מ"ט משום ישוב א"י איכא דאמרי משום כחשא דארעא מאי בינייהו איכא בינייהו חוצה לארץ: **מתני'** המשכיר בית לחבירו בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח בימות החמה אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש

ובחנניות אחד עיירות אחד כרכים שנים עשר חדש רשב"ג אומר חנות של נחתומים ושל צבעים שלש שנים: **גמ'** מ"ש ימות הגשמים דכי אגר איניש ביתא בימות הגשמים אגר לכולהו ימות החמה אגר אלא בימות הגשמים היינו טעמא דלא שכיח ביתא למיגר אימא סיפא בכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש ואילו מלו ליה יומי שכירות בימות הגשמים מפיק ליה ואמאי הא לא שכיח ביתא למיגר אמר רב יהודה להודיע קתני וה"ק המשכיר בית לחבירו סתם אין יכול להוציאו בימות הגשמים מחג ועד הפסח אלא א"כ הודיעו שלשים יום מעיקרא תניא נמי הכי כשאמרו שלשים וכשאמרו שנים עשר חדש לא אמרו אלא להודיעו וכשם שמשכיר צריך להודיע כך שוכר צריך להודיע דאמר ליה אי אודעתן הוה טרחנא ומותיבנא ביה איניש מעליא אמר רב אסי אם נכנס יום אחד בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח והא אנו שלשים יום קאמר הכי קאמר אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני שלשים יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח אמר רב הונא ואם לא לרבות בדמיה מרבה א"ל רב נחמן האי לנקטיה בכובסיה דלשבקיה לגלימא לא צריכא דאייקור בתי: פשיטא נפל ליה ביתא א"ל לא עדיפת מינאי זבניה או אורתיה או יהביה במתנה א"ל לא עדיפת מגברא דאתית מיניה כלליה לבריה חזינן אי הוה אפשר לאודועיה איבעי ליה לאודועיה ואי לא א"ל לא עדיפת מינאי הוה גברא דזבן ארבא דחמרא לא אשכח דוכתא לאותוביה אמר לה לההיא איתתא אית לך דוכתא לאוגרי אמרה ליה לא אזל קדשה יהבה ליה דוכתא לעילייה אזל לביתיה כתב לה גיטא שדר לה אזלא איהי אגרא שקולאי מיניה וביה אפיקתיה ואותביה בשבילא אמר רב הונא בריה דרב יהושע כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו לא מביעיא חצר דלא קיימא לאגרא אלא אפילו חצר דקיימא לאגרא אמרה ליה לכ"ע ניחא לי לאוגרי ולך לא ניחא לי דדמית עלי כן אריא ארבא: רשב"ג אומר של נחתומים ושל צבעין שלש שנים: תנא מפני שהקיפן מרובה: **מתני'** המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב בדלת בנגר ובמנעול ובכל

דבר שמעשה אומן אבל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושהו הזבל של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: **גמ'** תנו רבנן המשכיר בית לחבירו משכיר חייב להעמיד לו דלתות לפתוח לו חלונות לחזק לו תקרה לסמוך לו קורה ושוכר חייב לעשות לו סולם לעשות לו מעקה לעשות לו מרוב ולהטיח את גגו בעו מיניה מרב ששת מזוזה על מי מזוזה האמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא אלא מקום מזוזה על מי אמר להו רב ששת תניתוה דבר שאין מעשה אומן השוכר עושהו והאי נמי לאו מעשה אומן הוא אפשר הוא

רש"י בבית. הוירד לתוך חורבה ונראה שלא ברשות: גשדה. הוירד לתוך שדה ונטעה שם ברשות ואמר נטיעוהי אני נוטע: משום כחשא דארעא. שכבר הכחישו הנטיעות את הגדה שניהו ממנה: איכא בינייהו חוצה לארץ. למ"ד משום כחשא דארעא. ממונא אפסדיה ואפילו בחוצה לארץ נמי אין שומעין לו: מהנ"י אינו יכול להוציאו וכו'. בגמרא מפסח לה לכולהו: ובכרכין. שהן מקום השוקקים שהכל נמשכים שם לגור שם והבאים אין מוויין לטכור: ובחנניות. שחטונו מקוץ הקפות למכירין ושוהין מלשכלם לו ימים רבים וכשמציאין לו מעותיו בחזון ע"י פתח התנוע שהקיפו שם ואם הלך למקום אחר אינו יודעין אנה ימלאוהו אין יכול להוציאו כל י"ב חדש: חנות של נחתומין. מוכרי ככרות: ושל צבעים שלש שנים. ובגמרא מפרש מפני שהקיפן מרובה לזמן ארוך: גמ' מאי שנה ימות הגשמים וכו'. ק"ד האי בימות הגשמים לימי הגשמים קאמר שפירש לו השכר לו השכר לו ביתך לימות הגשמים: בימות החמה נמי לכולהו ימות החמה אגר. דהא לימות החמה קאמר ליה: אלא בימות הגשמים היינו טעמא משום דלא שכיח ביתא. ובשוכר סתם קאמר ואשמעין דהשוכר סתם שלא פירש זמן הוי שכירות שלשים יום הלכך בימות החמה דשכיח ביתא אס בל להוציאו לסוף שלשים מוויא ובימות הגשמים דלא שכיח ביתא א"ל דלא אגרי אלא ל' יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח וחייב ליתן לו בכל חדש כשכר חדש הראשון: אימא סיפא ובכרכין הוי סתם שכירות י"ב חדש. ואי מלו ליה הגך י"ב חדש בימות הגשמים וכו': להודיע קתני. הגך שלשים וימים עשר חדש דקתני במתניתין להודיע קאמר המשכיר בית לחבירו כלו ימי השכירות בימות הגשמים אינו יכול להוציאו משום דלא שכיח ביתא א"ל דלא אגרי אלא ל' יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח וחייב ליתן לו הזמן משיכלה זמנו והיינו מ"ט' צלול כריך להודיעו שלשים יום קודם החג וממילא שמעין אס כלו לו ימי שכירותו בימות החמה אינו יכול להוציאו עד שלשים יום משהודיעו ואם בל להוציאו בזמנו כריך להודיעו שלשים יום קודם הזמן ובכרכים כריך להודיעו שנים עשר חדש קודם יציאתו ואם לא הודיעו לא יאל אלא גותו לו כמשפט הראשון: אס בל. בעל הבית להרבות לו בדמי השכר מרבה משיגיג זמנו אפילו לא הודיעו: האי קטויה כבובסיה דלוישבקיה לגלימיה הוא. הרי הוא כאוחז בצביעין שלו עד שמניח לו טליתו כזמרו כיון שמעלה על דמיו אין לך מוויא גדול מזה כובסיה על שם שהלויים כדלמרינון (שבת דף סז.) כמאלו תלינן כובסי דקבלה תלמי של המרים: דלייקור בתי. שהפסדו יכיר: נפל ליה ביתיה. למשכיר: אמר ליה. לטכור: לא עדיפת מינאי. הואיל והגיע זמנו מוויאו וא"ל הלך אינך בל עלי אלא מחמתה של הודעתך ואתה אינך מוויא בית לטכור אף אני לא היה לי להודיעך שלא ידעתי שפול בתי ואני אינו מוויא בית לטכור ולא טוב שתדור אתה בפנים ואני בחוץ: זבניה. דלחצר האי משכיר או אורתיה או יהביה במתנה: אמר לו. שוכר ליה שקנאה: לא עדיפת מגברא דאתית מיניה. מי שמכרה לך כשם שהוא לא היה יכול להוציאני אף אתה אין חייב ואתה ממנו: כלליה לבריה. השאר את בנו וצריך לו לבית חתונה: מיניה וביה. מן היין עלמנו: כי אריא ארבה. כאריא ארבה: מהנ"י ובנגר. שנועלין בו את הדלת ותוכינן אותו בקורת האוסקופה: הזבל של בעל הבית. משכיר ובגמרא מפרש לה: הוויא מן התנור. אפר הוא נעשה זבל: גמ' לחזק לו הקרה. אס תלמינו הנספין: כלמון לו קורה. אס נשכרה אחת מהן: מרוב. כל גגותיהן טחין בטיט ומשופעין מן ארבעה קדיהן וסומכין נסרים לכותל אלכל הגג להרחיק המים מן הכותל ובשנפלה אחת מהן הדיוט

מחזיקה: חובת הדק היא. דרכשין מנחות (דף לז.) ביתך דרך ביאתך למי שנכנס ויזאל לה זה הדק בה: מקום מזוזה. העץ שהלכת שוקק עליו וסף הוא קרוי מזוזה ולא כן הוא לריב לנקוב בו סדק להניחה בחובה: (רש"י)

תוספות בשדה אין שומעין לו. אע"ג דכבר אשמועינן לעיל ר' יוחנן גופיה דטעמא דברייתא דאמר אמר אני נוטל זיתי אין שומעין לו משום ישוב ארץ ישראל איצטריך לאשמועינן למ"ד הכא משום כחשא דארעא דאפילו בחוצה לארץ אין שומעין לו אבל לעיל דוקא בארץ ישראל אין שומעין לו משום דכחשא דארעא לא עשה בידיה אלא ממילא ע"י שטיפת הנהר נעשה ולמאן דאמר הכא נמי משום ישוב ארץ ישראל איצטריך לאשמועינן שלא תאמר אפילו בחוצה לארץ אין שומעין לו משום כחשא דארעא: (שייך לקמן) לא יטלנה ויצא. אף על גב דאמר. שמואל דמטילין מבגד לבגד גבי מזוזה אסור לפי שהמזיקין באין בבית שאין בו מזוזה וכשנוטלה כאילו מזיק אותן שידורו בבית: (תוספות)

דף קב - א

בגובתא דקניא ת"ר המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ומנכיר בידו ויוצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו מעשה לשתור אמר רב ששת ארישא: הזבל של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: במאי עסקין אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעה"ב אלא בחצר דלא אגירא לשוכר ותורי דמשכיר פשיטא לא צריכא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא קמו בה מסייע ליה לר' יוסי ברבי חנינא דא"ר יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו מיתביב אם אמר כל מציאות שיבאו לתוכו היום תקנה לי חצרי לא אמר כלום ואם איתא להא דא"ר יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אמאי לא אמר כלום הכא במאי עסקין בחצר שאינה משתמרת אי הכי אימא סיפא יצא לו שם מציאה בעיר דבריו קיימין ואי בחצר שאינה משתמרת כי יצא לו שם מציאה בעיר מאי הוי כיון דיצא לו שם מציאה בעיר מבידל בדילי אינשי מינה והויא לה כחצר המשתמרת מיתביב זבל היוצא מן התנור ומן הכירים והקולט מן האויר הרי הוא שלו ושברפת ושבחצר של בעל הבית ואם איתא להא דר' יוסי בר' חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קולט מאויר אמאי הרי הוא שלו אויר חצרו הוא אמר אביי במדביק כלי בשוליו פרה רבא אמר אויר שאין סופו לנוח לאו כמנוח דמי ומי פשיטא ליה לרבא והא מיבעי בעי לה דבעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצאתה בפתח זה מהו אויר שאין סופו לנוח כמנוח דמי או לאו כמנוח דמי התם לא מיפסק ולא מידי הכא מיפסק כלי ושברפת ושבחצר הרי אלו של בעל הבית תרתי אמר אביי הכי קאמר ושברפת שבחצר הרי אלו של בעל הבית אמר רב אשי זאת אומרת המשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה מיתביב יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח ואסורות בגזל מפני דרכי שלום ואם איתא להא דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן **[דברים כב-ו]** כי יקרא פרט למזומן אמר רבא ביצה ביציאת רובה הוא דאיחייבה לה בשילוח ומיקנא לא קניא עד דנפלה לחצרו וכי קתני חייבות בשילוח מקמי דתיפול לחצרו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אמנן ואיבעית אימא לעולם אביצים ומדנפיק רובה דעתיה עילוה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם שנאמר **[דברים כב-ז]** שלח תשלח את האם והדר את הבנים תקח לך אפי' תימא דנפלה לה לחצרו כל היכא דהיא מצי זכי ליה חצרו זכיא ליה וכל היכא דהיא לא מצי זכי ליה חצרו נמי לא זכיא ליה א"ה אסורות בגזל מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה הא בעי שילוחה בקטן דלאו בר שילוח הוא קטן בר דרכי שלום הוא ה"ק אביו של קטן חייב להחזיר לו מפני דרכי שלום: **מתני'** המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר מעשה בצפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב אחד

רש"י בגובתא דקניא. ותולה אותה: ארישא. שוכר מישראל הוא דתניא רישא לא יטלנה בידו ויאל: ותורי דמשכיר. לכיון דלא אגרייה ליה. מסתמא דתורי דמשכיר הוא בה: בחצר דמשכיר. שלא השכיר את החצר: ותורי דאתו מעלמא. וסתם גללים אפקורי מפקרינהו בעלים וקניא ליה חצרו ואפילו קדם הסוכר והגביעין לא זכה בהן: יאל לו שם מציאה בעיר. יאלא קול בעיר שפא זכי שבור בחוד שדהו או מן הגהר האיק תוכיה דניס: והקולט מן האויר. שקיבל גללים לחוד כלי שנתן כלי בציור וקיבל גללים בחובו: שבו. של הסוכר: ושברפת ושבחצר. ק"ד בחצר שלא השכירה לו המשכיר: באויה פרה. סמוך לנקביה דליבא דאויר: זרק ארנקי. והפקירה לכל הקודם: תרתי. בתמימה תרתי איצטריכא לתנא למיתני ליתני חדא כיון דבשלא השכירה עסקין מה לי רפת ומה לי חצר: שברפת שבחצר. המושכרת לשוכר כל הזבל שברפת שבה לבעל הבית ואשמועינן דהמשכיר את החצר לא השכיר רפת שבה: יוני שובך. יוני שובך. שובך דאין ויוני הרדפואות הגדולים בבתי: חייבין בשילוח. הקן אם רובצת על הביצים דקרינא בהן כי יקרא פרט למזומן דלאו מזומן ניהו: קרי כאן כי יקרא פרט למזומן. וכיון דהביצים שבו הוא ליה הקן מזומן דקן הוא הביצים: מילוח רובה. קרינא בהן או ביצים ואם היה צל לחפוש קודם שתיגרמר יליאתה חייב לשלח האם וליקח הבנים: אמאי אסורות משום גזל. כיון דלא נפלה לחצרו: אלא. כלומר גזל דלכרי שלום אפילו אלאמן נמי קאמר דעתו של בעל הארץ עליהם דעטוח הוא דחוזרים למקומן לערב: ואי בעית אימא. אביצים ולא אלאמן: אפילו דנפלה לחצרו. חייבות בשילוח הקן ולא מזומן הוא כל זמן שאם רובצת עליהן ולא תיקשי לרבי יוסי בר' חנינא דכל היכא דליה וכו': אסורות מפני דרכי שלום. ותו לא בתמימה: אי דשלחה. מי שנטלן גזל מעליא הוא. דהא קניא ליה חצרו: ואי דלא שלחה. הא בעי שילוחה ואיכא חיסור שלח תשלח את הבנים תקח לך וכו' מלי איריא גזל: הכי גרסינן בקטן. הא דקתני דרכי שלום ותו לא דכלא שלחה ופקטן דלאו כר שילוח הוא דליתו חייב במתה: מתני' נתעברה לשוכר. לא יכנה לו שכר חודש שהעביור בכלל שנה: (רש"י)

תוספות בגובתא דקניא. מכאן נראה כמו שפירש רש"י במנחות (דף לג.) שמיניחן המזוזה מעומד לכן צריך גובתא דקנה שלא תפול אבל לפר"ת שמיניח אותה מיושב כמו שפר תורה מנוח בארון ולא מעומד ובמנחות (שם) נמי עשה כמין נגר פסולה והיינו מעומד דשיליה המוכר פירות (ב"ב דף קא. ושם) אמר על כמין נגר היינו קבורת חמור משמע במעומד קאמר ואם כן גובתא דקניא למה לי ויש לומר שלא תכלה מהלוחית הכותל: מסייע ליה לרבי יוסי בר' חנינא. פירשתי בפ"ק (דף יא.): קולט של האויר אמאי הרי אלו שלו. תימא וחי ליתא דרבי יוסי אמאי שבחצר של בעה"ב: תרת. פי' דסותרן אהדידי דהאי שברפת לא איצטריך למיתני לגופיה דפשיטא הוא דשוכר בית בחצר שאין לו ברפת כלום ולא תנא אלא למידק שברפת לבעל הבית לפי שאין [בה] לשוכר כלום אבל בחצר שיש לשוכר בה הילוך כניסה ויציאה לביתו לא הוי לבעל הבית והדר תני שאף שבחצר לבעל הבית: פרט למזומן. וא"ת ואמאי לא פריך נמי מסיפא אמאי אסורין מפני דרכי שלום גזל גמור הוי וי"ל דמרישא ניהא ליה למיפרך וה"ה דמצי פריך מסיפא אי נמי לא מצי למיפרך מסיפא דאיכא למימר דהכי קאמר אסורות משום גזל גמור הביצים ואמן מפני דרכי שלום: אי הכי אמאי אסורין משום גזל. דאפי' משום דרכי שלום ליכא ומשני אמנן פי' ולא אביצים וא"ת אמנן נמי הא צריך שילוח וי"ל כי ליכא ביצים תחתיה וה"ה דה"מ למימר כס"ד מעיקרא אביצים שנפלו יש גזל גמור ואמנן יש דרכי שלום: לא צריכא בקטן. ול"ג דשלחה קטן דאי שלחה קנה בעל השובך מדאורייתא ואטו משום דלקחו קטן יא שולא אלא הקטן לקח הביצים בלא שילוח שעדיין לא זכה בעל השובך בביצים ותימא דאפי' בגדול ה"מ לאוקמי וכגון שנתן ידו או גזרו תחת הביצים בשעה שאם רובצת עליהם ולא נתכוין לזכות בביצים עדיין דאסור הוא אלא עשה כן כדי שלא יזכה בעל השובך בביצים אפי' כ"כ ושילוח את האם ונטלן עכשיו וזכה בהן: (תוספות)

ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני ר' יוסי ואמרו יחלוקו את חדש העיבור: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרה והכי תגתני ואם אמר לו בשנים

עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש יחלוקו ומעשה נמי בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רבן שמעון ב"ג ולפני ר' יוסי ואמרו יחלוקו את חדש העיבור אמר רב אי הוואי התם הוה יהיבנא ליה כוליה למשכיר מאי קא משמע לן תפוס לשון אחרון הא אמר רב חדא זימנא דאמר רב הונא אמרי בי רב אסתירא מאה מעי מאה מעי אסתירא אסתירא אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש קמשמע לן ושמואל אמר בבא באמצע חדש עסקינן אבל בא בתחלת חדש כוליה למשכיר בא בסוף חדש כוליה לשוכר מי אמר שמואל לא אמרינן תפוס לשון אחרון והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה התם טעמא מאי משום דתפוס הכא נמי קא תפוס רב נחמן אמר קרקע בחזקת בעליה קיימת מאי קמ"ל תפוס לשון אחרון היינו דרב אע"ג דאפיך מיפך בעו מיניה מרבי ינאי שוכר אמר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתי על מי להביא ראיה אימת אי בתוך זמנו תנינא אי לאחר זמנו תנינא דנתן מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה לא צריכא ביומא דמשלם זמניה מי עביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה או לא אמר להו ר' יוחנן תניתיה

רש"י גמ' מעשה הסתור. יושף תנא או כוליה דשוכר או כוליה דמשכיר ומייתו מעשה דיחלוקו: ואם אמר לו וכו'. דליכא תרתו לישני לשנה ולחדשים: יחלוקו. דלא ידעינן אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון: אסתירא מאה מעי מאה מעי. אם אחד אומר לחבירו בכמה חפץ זה אמר לו אסתירא מאה מעי ונתלתי מאה מעי חייב לו: ואם אמר מאה מעי אסתירא. חייב לו אסתירא תפוס לשון אחרון: אי מהתם. הוה אמינא טעמא לאו משום דליה תפוס לשון אחרון אלא דהוי כוליה לשון חד אלא פרושי קמשמע לן גזול שהוה מאה פרוטות וכי אמר מאה מעי אסתירא הכי א"ל מאה פרוטות רעות שאינו שוות אלא סלע אסתירא סלע מדינה והוא חצי דינר שהוא שמיני שסלע כרי כדאמרין בזהב (ב"ק נ.). בהתקע לחבירו משקלם לו סלע והוא חצי דינר והכי דינר כ"ו פרוטות אפרוטה. אחד משמונה באיבר והכי דינר שלש מעה כסף שהן ששה פונדיונין ופונדיון שני איסרין הרי י"ב איסרין לחצי דינר תן לכל איסר ח' פרוטות הרי כ"ו וכי אמר ליה אסתירא מאה מעי סלע שהוה יותר ארבע פרוטות קאמר ליה דהתם מעות פרוטות נינהו אי לא פירש מעות כסף ואי אפשר לומר דמאה מעות כסף קאמר שאין לך סלע כזה שאפילו סלע כרי אינו אלא כ"ד מעות: ושמואל אמר. מהנ"ד דהוי יחלוקו: בצל לבית דין בצלמא החדש. ואמר לו לא מבייתו או תן לי שכר חדש זה וכי מספקא לן חיזהו לשון תפוס אמרינן העמד ממון על חזקתו ומה שדר בה כבר לא מסקינן מיניה ודלמא לשון אחרון איה לן למיחפש ומה שלל עבר מן החדש או יאל או יתו לו שכרו העמד קרקע על חזקתה בחזקת בעליה: כולן למשכיר. העמד קרקע בחזקת בעליה: בסוף החדש כולו לשוכר. העמד ממון על חזקתו: יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה. ואע"פ שמשך אינה מסיקה דכוליה חד מקה הוא ועד דמשך כוליה לא קני מידי: ראשון קנה. כיון דל"ל: אלה בסלע. כל סאה וסאה הוה ליה חד מקה ומסיבת כל אחת קנאה: התם משום דתפוס הוא. ולעולם מספקא ליה לשמואל הלכך מכי תפוס אין בנו כח להליצי מיזו העמד דבר על חזקתו: ורב נחמן אמר קרקע בחזקת בעליה עומדת. ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר לא עכשיו נולד אלא מתחילת החדש נולד והעמד קרקע על חזקתו ונמצא שדר בשל חבירו וריבך להעלותו לו שכר: אע"ג דאפיך מיפך. ואמר ליה מעיקרא דינר זהב לחדש משנים עשר זהובים לשנה קאמר רב נחמן כולו למשכיר דטעמא לאו משום דתפוס לשון אחרון הוא אלא ספקו מספקא ליה וספקא שדי ליה אסתירא החדש וקרקע בחזקת בעליה העמידנו: שוכר אומר נתתי. שכר שנה: בתוך זמנו. שכירות אינה משתלמת אלא בכסף והוא ביום אחרון של שנה: הכי גרסינן דנתן מת האב בתוך שלשים יום. בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה לאחר שלשים בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה ובבכורות תני לה גבי כסוד דכתיב ביה (במדבר יח) מבן חדש תפדה הלכך מסתמא בתוך שלשים יום לא פדלו רבוי גלויי שיפרע דאם חובו בזמנו וחייב הבן לפדות עמנו: ומת לאחר שלשים. סתמיה פדוי דפדלו האב בזמנו: עד שיאמרו. השכינים ידוע לנו שלא פדלך אביך שהוא כזה שצעת מותו וגיב כהן לא שייך למייתי לשון יביא ראיה דכהן לאו בעל דינו הוא דאי בעי אמר ליה לדידך לא יהיבנא אלא לכהן אחר ולהכי תני עד שיאמרו לו ומשיאמרו לו המורה מוטלת עליו שיפדה הוא עמנו: לא צריכא שבענו לדין בזימא דמשלם זמניה והוא אומר לו נתתי בבקרי: (רש"י)

תוספות ובא מעשה לפני ר' יוסי כו'. תימה דלשמואל משמע דמספקא ליה לר' יוסי אי תפוס לשון ראשון או אחרון ובתמורה (דף כה: ושם) גבי תמורת עולה ושלמים א"ר יוסי דבריו קיימים והיינו תפוס לשון שניה ובגמ' פ"ב (דף ט. ושם) ובבזחים (דף ל. ושם) ובפסחים (דף נג. ושם) ובמנחות (דף קג: ושם) אית ליה לרבי יוסי דבגמר דבריו אדם נתפס וי"ל דהכא מספקא ליה שאי אפשר לומר דעת של שניהם שהרי סותרים זה את זה אבל בתמורה שאינם סותרים זה את זה א"ר יוסי תפוס לשון שניה וההיא דנזיר דמפרש דבריו הריני נזיר מן הגרוגרות והרי עלי מנחה מן השעורים קאמר דבגמר דבריו אדם נתפס: הוה אמינא פרושי קא מפרש. פי' בקונט' אסתירא מאה מעי מאה מעי לא משום תפוס לשון אחרון אלא משום דמפרש לשון אסתירא חשוב דשוה מאה מעי וקשה דנתן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסה: ושם) מאה דאינון סילעין תלתין אין לו אלא מאה אלמא כי פרושי מפרש אולינן בטר פחות שבלשונית למימר דאינון סילעין תלתין גרועין דליכא למימר התם לא מפרש אע"ג דאמר אינון כיון שרחוקין כל כך זה מה מאה מתלתין אלא מהדר קא הדר ביה דא"כ היה הולך הכל אחר התחתון כדנתן התם כתב למעלה מנה ולמטה מאתים הכל הולך אחר התחתון ונראה לר' לפרש דאי מהתם מההיא דאסתירא הוה אמינא הכא פרושי קמפרש והוי כולו לשוכר דהכי קאמר י"ב דינרים לשנה אף שתשלם לי דינר בכל חדש לא אמתין עד סוף שנה כמו שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף וכי האי גונא אמר פרק בית כור (שם דף קה. ושם) גבי חלוקין עליו חבירו על בן ננס ואי אמר הכא כולו למשכיר גרידא ה"א בההיא דאסתירא פרושי קמפרש וניזיל בטר פחות שבלשונית כי ההיא דגבי גט פשוט אף ע"ג דלא אמר דאינון מאה מעי דקאמר התם אי נמי הוה אמינא הא דכולו למשכיר לאו משום תפוס לשון אחרון אלא משום דקרקע בחזקת בעליה קיימת הוה למשכיר ואפי"ן אפיך מיפך כדאמר רב נחמן ורבינו שמואל פי' בפרק בית כור בע"א אי מהתם דמרחץ ה"א פרושי קמפרש שמשופק היה וקאמר י"ב דינרים לשנה אם היא פשוטה ודינר זהב לחדש אם היא מעוברת ולכך כולו למשכיר ולא משום תפוס לשון אחרון והשתא לא הוי פרושי קא מפרש כההיא דהתם דלעיל דהתם הוי כדפי' וי"י ותו ההיא דמרחץ אין צריך לדחות משום דפרושי קמפרש דבלאו הכי איכא למידי טעמא הוי משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת ואפילו אפיך מיפך וכדפירש ר"י ניהא אלא דבפי' בית כור אינו מיושב לשון אי מההיא דמשמע דקאי אמרחץ והרבה יש כיוצא בה בגמרא ולפירושי רבינו שמואל אינו מיושב בשמעתין אי מההיא ולפירושי הקונט' אינו מיושב שם אם לא תפס שם כפי' רבינו שמואל וכאן כפירוש הקונט' וי"ס דל"ג אי מההיא אלא גרס מהו דתימא ותו לא וניהא טפי: בחזקת שלא נפדה. וא"ת לאביי דאמר בפרק השותפים (ב"ב דף ה. ושם ד"ה ובה) עביד איניש דפרע בגו זמניה אמאי הוה בחזקת שלא נפדה וי"ל דהתם הוה טעמא כי היכי דלא לטרדן והא לא שייך בפדיון הבן שיכול ליתן לאיזה כהן שירצה אבל קשה דא"כ היכי מייתי הכא מיניה ראיה לשוכר שייך טעמא דלא לטרדן אלא יש לומר דלהכי הוה בחזקת שלא נפדה לפי שירא שימות הבן או יתעכלו המעות תוך שלשים דאין בנו פדוי כדאמר רבא בפרק יש בכור (בכורות דף מט. ושם) ושוכר נמי ירא להקדים השכר מן יפול הבית או יפול ביתו של משכיר עצמו ויוציאו דאמר ליה לא עדיפת מנאי כדאמרין לעיל (דף קא: ושם) (תוספות)

שכיר בזמנו נשבע ונוטל שכיר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דבעל הבית טרוד בפועליו אבל הכא שוכר מהימן בשבועה אמר רבא אמר רב נחמן האי מאן דאורר ליה ביתא לחבריה לעשר שנין וכתב ליה שטרא וא"ל נקיתת חמש שנין מהימן א"ל רב אחא מדפתי לרבינא אלא מעתה אופיה מאה זוזי בשטרא וא"ל פרעתיך פלגא ה"נ דמהימן א"ל הכי השתא התם שטר לגוביינא קאי אם איתא דפרעיה איבעי ליה למכתבא אגביה א"נ מיכתב עליה תברא אבל הכא אמר ליה האי דכתיבי לך שטרא כי היכי דלא תחזק עליה אמר רב נחמן שואל אדם בטובו לעולם אמר רב מרי ברה דבת שמואל והוא דקני מיניה אמר רב מרי בריה דרב אשי ומהדר ליה קתיה אמר רבא האי מאן דאמר ליה לחבריה אושלן מרא למירפק ביה האי פרדיסא רפיק ביה ההוא פרדיסא פרדיסא רפיק ביה כל פרדיסא דבעי פרדיסי רפיק ואזיל כל פרדיסי דאית ליה ומהדר ליה קתיה אמר רב פפא האי מאן דאמר ליה לחבריה אושלן האי גרנותא ונפלה לא בני לה גרנותא ונפלה בני לה בי גרנותא כרי ואזיל כמה גרנותי בארעיה עד דמתרמי ליה וצריך למיקני מיניה: [מתני'](#) המשכיר בית לחבירו ונפל חייב להעמיד לו בית

היה קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים שנים לא יעשנו אחד לא יפחות מן החלונות ולא יוסיף עליהם אלא מדעת שניהם: **גמ'** היכי דמי אי דאמר ליה בית זה נפל אזל ליה אי דאמר ליה בית סתם אחד אמאי לא יעשנו שנים קטן אמאי לא יעשנו גדול אמר ריש לקיש דאמר ליה בית שאני משכיר לך מדת ארכו כך וכך אי הכי מאי למימרא אלא כי אתא רבין אמר ריש לקיש דאמר ליה בית כזה אני משכיר לך ואכתי מאי למימרא לא צריכא דקאי אגודא דנהרא מהו דתימא מאי כזה דקאי אגודא דנהרא קמ"ל:

רש"י שכיר בזמנו נשבע ונוטל. אם ביום שיאל ממלכתו חבשו נשבע שלא יקבל ונוטל שזה אחד מן הנשבעים ונוטלן האמורים במסכת שבועות (דף מד): שחקנו לו חכמים דשקלוהו לנשבעה מעבד הבית ושדויה אשכיר משום דבעל הבית טרוד בפועליו וכסבור שנתן ליה כשנתן לחבירו: אבל. בעלמא אפי' ביום זמנו נאמן לומר פרעתיך כבר וכשבעה היסת שהטילו חכמים על מי שאינו מודה במקלטי: וכתב ליה. משכיר לשוכר שטרלא שהשכירה לו לעשר שנים ולא נכתב בשטר זמן ולאחר זמן כל לפני ב"ד ואמר כבר דתה בה חמש שנים זה אמר לא דתהי אלא שלש: מהימן. בעל הבית דקרקע בחזקה בעליה עומדת על כל דבר דבר ספק הבא לפניו: תברא. שוכר: דלא תחזק בה. דלא תימא לקוחה היא בידי. ולא שחוכל להבוע עשר שנים לעולם: שאל אדם בטובו לעולם. אם ראה אדם כלו לחבירו ואמר השאילני בטובו וא"ל הן שאלו לו לעולם כל זמן שהוא ראוי למלכא דהאי בטובו משמע לו כל זמן שהוא טובו אפילו מחזירו חוזר וטובו כשיצטרך: והוא דקני מיניה. דבעלים אכל לא קני ממי אהדיה כלתה קנייה דמשיכה דאשונה: ומהדר ליה קתיה. וכשיפחות שלא יהא ראוי יחזיר לו שוכרו דלא למו מחתה יהביה אלא שאלה הואי וטובו הוא והאי לראו טוב הוא: פרדיסא. סתמא: רפיק ביה. חד פרדיסא: כל דעני. אפילו גדול כהנטוכי: וא"ל פרדיסי. רפיק ביה כל פרדיסי דאית ליה ולא לחמיני חרי פרדיסי הוא דקאמר ליה דאפי' טובא נמי משמע: אושלן. השאילני: גרנותא. בחר מיס חיים להשקות שדות: לא בני לה. אם בא לבנותו ולומר עוד שאלו לי לעולם זה מעכב עליו ואומר לא השאלתיך לאלו ארתו ולא כשנעשה אחר: בני לה. והרי היא שאלה לו עד שיסקה כל שדותיו: בי גרנותא. אמר לו בלשון זה השאילני בי גרנותא השאילני מקום לחפור בו בחר קאמר ליה: וכרי ואזיל כמה גרנותי בארעיה. אם לא ימנא כלן יחפור במקום אחר עד דמתרמי ליה מקום הראוי: וצריך למיקני מיניה. מעיקרא ואי לא קנה מיניה דיבורא בעלמא א"ל ומאי למהדר ביה: מתני' חייב להעמיד לו בית. בימי שכירותו: לא יעשנו קטן. השוכר מעכב עליו אי אפשי בבית גדול ואי אפשי בבית קטן: גמ' ואי דאמר ליה בית זה. אני משכיר לך: אזל ליה. הלך בו מזלו גרם ואמאי חייב להעמיד לו בית: ולוטעמין ל"ג: מהו דתימא מאי כזה דקאי אגודא דנהרא. שהוא שוכר ואגודא דנהרא הוא דמתני בהדיה שקדך בני אדם מקפידין בכך אבל ארכו ורחבו לא אהני בהדיה: קמ"ל. דלכולה מילתא אהני: (רש"י)

תוספות נקיתת חמש שנין. מ"ח לשון אחד וכן בקונטרס שאין כתוב בשטר לא תחילת השנים ולא סופן והשטר ביד השוכר ואומר משכיר לשוכר כבר דרת ה' שנים ופריך בשטר מלוה מי נאמן לומר פרעתי פלגא ומשני הכא א"ל האי דכתיבי לך שטרא כי היכי דלא תחזק פירוש עיקר השטר נכתב בשבילי שלא תאמר לקוח הוא בידך ואין השטר בידך אלא כדי שלא אחזש לך חשבון השנים כמה היו מכל מקום עיקר השטר בשבילי נכתב שעי"י כן יש קול שבמשכנתא הוא אצלך אע"פ שהשטר בידך ולשון שני מ"ח וזה לשונו יש אומרים שכתוב בשטר בזמן כך וכך שכרתי חצרו של פלוני עשר שנים בק' דינרים י' דינרים בכל שנה ואחר ה' שנים טוען השוכר ואמר למשכיר נקיתת שכירות חמש שנין כו' ואסיקנא דהשוכר נאמן ובשבועה ומסתברא כי האי פירושא בתראא עכ"ל ולשון זה נראה עיקר חדא דבנאמנות השוכר האומר שפרע השכירות איירי נמי לעיל מיניה בסמוך ומשמע דבהכי נמי איירי ועוד דהשתא ניחא טפי מה שאמר במסקנא שלא נעשה השטר לגוביינא אלא כדי שלא יחזיק השוכר דלפי זה השטר ישנו ביד המשכיר: שואל אדם בטובו. בערוך ברך. שואל מפרש בטובו שמהזיק השואל להמשאל יכול השואל להשתמש לעולם בכליו של משאל ואין נראה: פרדיסי רפיק ביה כל פרדיסי דאית ליה. וא"ת דאמר בריש המוכר את הבית (ב"ב דף סא ושם ד"ה ארעתא) ארעתא תרתי משמע ואין לומר דהתם נמי אי אמר ארעאי הוה משמע כולוהו כמו פרדיסי דהא אמר התם בסוף פרק (דף סט): דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי ותו לא וי"ל דהיינו דוקא גבי מכר דאין לנו לומר שמכר כל קרקעותיו אלא הפחות אבל בשאלה אינו מקפיד דמשאל לכל צרכו ועוד י"ל דהתם יד לוקח על התחונה שהמוכר מוחזק והכא יד המשאל על התחונה שהשואל מוחזק וכ"ת לא מקרי שואל מוחזק כיון שסופו להחזיר ואין נשאר בידו כדאמר לעיל קרקע בחזקה בעליה עומדת ואפי' בסוף החדש לא דמי דדוקא קרקע שאין יכול להצניע לשמטו מיד בעלה אזלינן בתר חזקה קמא אבל במטלטלין אזלינן בתר מאן דתופס השתא היכא דליכא חזקה קרקע כנגדה: (תוספות)

פרק תשיעי - המקבל שדה מחבירו

מתני' המקבל שדה מחבירו מקום שנהגו לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש הכל כמנהג המדינה כשם שחולקין בתבואה כך חולקין בתבן ובקש כשם שחולקין ביין כך חולקין

רש"י מחני' המהבל. או צאריסות למהלך ולגליש ולרביע או צחכיות צדך וכך. כורים לטנה: לחרוש אחריו. אחר הקצירה או העקירה כדי להפוך שרשים של עשבים רעים שבו וימיתו ולא יחזרו וימחו לכשתזרע: (רש"י)

תוספות מחני' המקבל. בתבן ובקש. אותו שנקצץ עם השבולת קרוי תבן והנשאר בארץ קרוי קש שקורין אישטובל"א כדכתיב (בראשית כד) גם תבן גם מספוא רב עמנו ואותו שנשאר בקרקע אין נותנין לבהמות לאכול וכתוב נמי (שמות ה) לקושש קש לתבן שהיו מלקטים בשדות הקש הנשאר שם תחת התבן כי התבן כבר הוליקו והבעלים איש לביתו וכן אמרין בפרק שואל (שבת דף קנ): בשלמא קש משכחת לה במחורב אלא תבן במחורב היכי משכחת לה ובגמרא דקאמר בעינא דתיבתן ארעאי הוה ליה למימר דתקשש אלא משום שרגילות הוא לעשות אשפה מן התבן ולזבל השדה ולהכי קאמר דתיבתן כלומר שיהא הקש במקום הזבל העושים מן התבן והא דקאמר נמי בעינא תיבתא התם לפי שעוקר הכל ודש את הכל במוריגים ומתרכך נקרא הכל תבן [וע"ע תוספות שבת לו: ד"ה כירה]: (תוספות)

דף קג - ב

בזמורות ובקנים ושניהם מספקין את הקנים: גמ' תנא מקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור ושניהם מעכבין זה על זה לקצור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דתתבן לי ארעאי והאי אמר לא מצינא לעקור אינו רשאי לקצור האי אמר בעינא דתינקר ארעאי והאי אמר בעינא תיבתא ושניהם מעכבין זה על זה למה לי מה טעם קאמר מה טעם לקצור אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור משום דשניהם מעכבין זה על זה: לחרוש אחריו יחרוש: פשיטא לא צריכא באתרא דלא מנכשי ואזל איהו ונכיש מהו דתימא אמר ליה האי דנכישנא אדעתא דלא כריבנא לה קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: הכל כמנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע משכירין מקום שאין נהגו להשכיר אין משכירין מקום שנהגו להשכיר משכירין פשיטא לא צריכא דכ"ע יהיבי בתילתא ואזל איהו ויהביה בריבעא מהו דתימא דאמר ליה האי דבצרי לך אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: מקום שנהגו שלא להשכיר אין משכירין: פשיטא לא צריכא דכ"ע מקבלי בריבעא ואזל איהו וקיבלה בתילתא מהו דתימא א"ל האי דטפאי לך אדעתא דיהבת לי באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי ליה: כשם שחולקין בתבואה כך חולקין בתבן ובקש: אמר רב יוסף בבבלי נהיגו דלא יהיבי תיבתא לאריסא למאי נפקא מינה דאי איכא איניש דיהיב עין יפה הוא ולא גמרינן מיניה אמר רב יוסף בוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחזירא דבעל הבית וחזירא גופיה דאריסא כללא דמילתא כל עיקר בלמא דבעל הבית נטירותא יתירתא דאריסא ואמר רב יוסף מרא זובילא ודוולא וזרנוקא דבעל הבית אריסא עביד בי יאורי: כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות ובקנים: קנים מאי עבידיתייהו אמרי דבי רבי ינאי קנים המוחלקין שבהן מעמידין את הגפנים: ושניהם מספקין את הקנים: למה לי מה טעם קאמר מה טעם שניהם חולקין בקנים משום דשניהם מספקין את הקנים: **מתנא'** המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן יבש המעין ונקצץ האילן אינו מנכה לו מן חכורו אם אמר לו חכור לי שדה בית השלחין זו או שדה בית האילן זה יבש המעין ונקצץ האילן מנכה לו מן חכורו: **גמ'** היכי דמי אילימא דיבש נהרא רבה אמאי אינו מנכה לו מן חכורו נימא ליה מכת מדינה היא אמר רב פפא דיבש נהרא זוטא דאמר ליה

רש"י בזמורות. הקצוין מן הגפנים: בקנים. מפרש בגמ' קנים המעמידים את הגפנים שקורין פוש"י: ושניהם מספקין את הקנים. החדשים בכל שנה שאין על הארץ אלא לעבוד ולשמור אבל שאר דברים על שניהם וסופא דמתניתין ליתא אלא בהבטות דאי צחכנות לא שייכא חוקיה: גמ' ושניהם מעכבין. לטנת מן המנהג: האי אמר. בעל הקרקע אי אפשי שקעקור דבעינא דתיבתן ארעאי שישארו בה מן הקשין ויהא לה לזבל לזריעתה לטנה הבאה: והאי אמר. אם בעל הבית אמר עקור מני האי למימר ליה לא מצינא מיטרח שהקצירה תהא מן העקירה: דתינקר. שחא נקיה שחיה לריבוי לזבל: בעינא תיבתא. אני לריך תבן לבהמותי ואי אפשי שקשאר בקרקע: שניהם מעכבין זה. על זה למה לי. כיון דתנן דתרווייהו אינו רשאי מכלל דזמנין דניחא ליה למר בהכי ולמר בהכי וזמנין איפכא: משום דשניהם מעכבין. כלומר מפני שקניהם יש להם טענה לכהן ולכחש: ואזיל איהו ונכיש. צדוד שהתבואה מחוברת והכל ממנה עשבים רעים אלא שלחור מכאן חזרו וגדלו בהן קלת מהו: דלא כריבנא ליה. שלא לחרוש עוד אחריה שהטוב במקום חרישה שלחור הקצירה היא למטע עשבים רעים: שנהגו להשכיר אילנות. עם שדה לכן שיטול הארץ חלקו פכיות האילן אע"פ שאינו טורח בהן שאינו לריבוי לעבודה: משכירין. כלומר מסתמא הן מושכרין: יהיבי בתילתא. ונתנין קרקעות לאריסין ע"מ שיטלו הן חלק שלישי ואריסין שני חלקים: ואזל איהו ויהיב בריבעא. שלא יטול הוא אלא רביע והאריסין שלשה חלקים: דבצרי לך. שאני טוטל פחות משאר בעלי בתים: מהבלי בריבעא. ע"מ ליתן לבעל הקרקע רביע בתבואה: בוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחזירא. דבעל הבית. פכיות הארץ עושין חריץ ונתנין העפר על המיזר להגביה סביבותיו ולחחר זמן כשנישך חזר הוא ומוסיף עליו עפר שנית וכן שלישי רחשון קרי בוכרא והאני טפתא לון ריבוי דמטפי לה והשלישי קרי ארכבתא: קני דחזירא. קנים שנועשים צרף לחרוש בו קוים או קוים סביבות הארץ: דבעל הבית. עליו יארה זאת לעשות: חזירא גופיה. הקוים שאורגין בו פכיות הקנים דאריסא: עיקר בלמא. עיקר שמירה שאי אפשר בלא היא: נטירותא יתירתא דאריסא. עליו להוציא שאינו עושה אלא להקל מעליו שלא יטרך לטרוח כלל בשמירתה: מרא. פוש"י"ר בע"ז: וזבילא. פאל"א: ודוולא. לוי להשקות שדה: וזרנוקא. נד למלאות במקום שנוהגין לדלות צמרות: אריסא עביד בי יאורי: עליו לעשות חריץן משפת הגהר עד סוף השדה חריץן הרבה שכשולין המים מן הגהר אפסין בחריץין והחריץין מוליכין עד סוף השדה והיא שדה מאיליה: מוחלקין. שניטלה קליפתן מתאסף הלבן שעליהן: שניהם מספקין למה לי. פשיטא כיון דתנא דלשניהן הן וחולקין בהן ממיילא שמעינן דשניהן מספקין את החדשים דאי לא יהיב מעיקרא אמאי פליגי בישנים: מתני' בית השלחין. קרקע יבשה דלא ליהיב צמי הגשמים וממעין שבה משקה אותה: או בית האילן. ובצביל האילן הוא חביבה על האריסין שטוטל. חלק פכיות בלא טורח: מן חכורו. אם קיבל ממנו חכירותו כדן וכך כרוין לטנה דמעיקרא לא גלי דעתיה דמאן מעיין או אילן טפי לה בחכירותה: חכור לי בית השלחין זו. גלי דעתיה דבצביל שהוא בית השלחין טפי לה וחכרה ממנו: גמ' נהרא רבה. שהכל משקין ממנו: נימא ליה מכת מדינה היא. ותנן לקמן פכיותין (דף קה) המקבל שדה מחבירו ואכלה חוב או ששקפה אם מכת מדינה היא מנכה מן החכירות: נהרא זוטא. אמת המים שהמשיכו מן הנהר הגדול אלל הבקעה להשקות ממנה: (רש"י)

תוספות ואזל הוא ויהיב בריבעא. תימה דהכא משמע דבעל הבית שקיל פחות מן האריס ובכל דוכתי משמע שהאריס נוטל פחות כדאמרין במי שאחזו (גיטין דף ע"ד): כ"ע דלו תלת ושקלי ריבעא ואת דלי ארבעה ושקיל תילתא ולקמן בפירקין (דף קי). נמי אמרין אריס אומר למחצה ירדתי ובעל הבית אומר לשליש הורדתי משמע שאריס רגיל ליטול פחות ולא יותר ו"ל דהכא איירי שהאריס נותן זרע אבל בכל דוכתי איירי שבעל הבית נותן זרע או בכרמים ופרדסים שאין צריך זרע דאיכא אתרא

דעבדי הכי דאריסא יהיב ביזרא ואיכא אתרא דעבדי הכי דמרי ארעא יהיב ביזרא כדאמר לעיל בסוף איזוהו נשך (דף עד): בוכרא וטפתא. מר"ח חריץ וכן חריץ שכן רגילים לעשות סביבות השדה מחוץ לגדר כדאמרין בסוף פרק בית כור (ב"ב דף קה). ובערוך [ערך ארכבתא] פי' כפירוש הקונטרס: בלמא. פירוש שמירה כמו פיו בלום (בכורות דף מ): פירוש סגור וכן בולם עצמו בשעת מריבה שילהי כסוי הדם (חולין דף טט). אבל אומר בלוס דסוף פרק התקבל (גיטין דף סז. ושם ד"ה בלוס) הוא בסמ"ק כמו עיסה בלוסה מעורב בפרק כלל גדול (שבת דף עו): ואוצרות בלוסין בב"ח (פרשה ט): מנכה לו מחכורו. בין בחכירות. בין בקבלנות איירי כדאמר בגמרא ואע"ג דתנן לקמן (דף קה): המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב אם מכת מדינה היא מנכה לו מחכירותו ולא איירי אלא בחכירות דבקבלנות אינו מנכה לו אלא נוטל שליש או רביע כמו שהתנה כפירוש לקמן בקונטרס מ"מ הכא בסיפא מנכין לו כיון דא"ל בית השלחין דלא איבעי ליה למימר כיון דקאי בגווה מדאמר זו כדאמר בגמרא ש"מ שרוצה לומר כל זמן שתהא בית השלחין כמו שהיא עכשיו שיש בה מעין. (תוספות)

דף קד

איבעי לך לאתויי בדוולא אמר רב פפא הני תרתי מתניתא קמייתא משכחת לה בין בחכירותא בין בקבלנותא מכאן ואילך דאיתא בקבלנותא ליתא בחכירותא ודאיתא בחכירותא ליתא בקבלנותא: אם אמר לו חכור לי שדה בית השלחין זה [וכו'] ואמאי לימא ליה שמה בעלמא אמרי לך מי לא תניא האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך אע"פ שאין בו אלא לתוך הגיעו שלא מכר לו אלא שמה והוא דמתקרי בית כור כרמא אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים הגיעו שלא מכר לו אלא שמה והוא דמתקרי כרמא פרדס אני מוכר לך אע"פ שאין בו רמונים הגיעו שלא מכר לו אלא שמה והוא דמתקרי פרדסא אלמא אמר ליה שמה בעלמא אמרי לך הכא נמי נימא ליה שמה בעלמא אמרי לך אמר שמואל לא קשיא הא דאמר ליה מחכיר לחוכר הא דאמר ליה חוכר למחכיר אמר ליה מחכיר לחוכר שמה בעלמא א"ל א"ל חוכר למחכיר קפידא רבינא אמר אידי ואידי דא"ל מחכיר לחוכר מדקאמר זה מכלל דקאי גוה עסקינן בית השלחין למה ליה למימר דקאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא: **מתני'** המקבל שדה מחבירו והובירה שמיין אותה כמה ראויה לעשות ונותן לו שכך כותב לו אם אוביר ולא

אעביד אשלם במיטבא: **גמ'** ר"מ היה דורש לשון הדיוט דתניא ר"מ אומר אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא רבי יהודה היה דורש לשון הדיוט דתניא ר' יהודה אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבן וקרבן שהיא חייבת שכך כותב לה אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט דתניא אנשי אלכסנדריא היו מקדשין את נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה באין אחרים וחוטפים אותם מהן ובקשו חכמים לעשות בניהם ממזרים אמר להן הלל הזקן הביאו לו כתובת אמנם ומוצא שכתבו בהן לכשתכנסו לחופה היה לי לאינתו ולא עשו בניהם ממזרים ר"י בן קרחה היה דורש לשון הדיוט דתניא ר"י בן קרחה אומר המלוה את חבירו לא ימשכנו יותר מחובו שכך כותב לו תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי טעמא דכתב ליה הכי האי לא כתב ליה הכי לא קניא והא אמר רבי יוחנן משכנו והשיב לו המשכון ומת שומטו מעל גבי בניו

רש"י משכחת לה בין בחכירות וכן בקבלנות. ככולן יש לומר לקורו יקורו לעקור יעקור דכל מה שיש לו לטעון בקבלנות יש לו לטעון בחכירות וגבי יבש המעיין אם אמר חכור לי שדה וכו' הלחין זו כי היכי דבבכירות כי יבש המעיין מנכה לו הכי נמי בקבלנות אם קבלה בשליש ולמחלה הכל לפי מה שנפסדו: מכאן ואילך כו'. כל אחת אפרשנה במקומה: שמה בעלמא. כך היא נקראת אבל לא בשביל המעיין העליתי בחכירות: לתך. הני כור לפי שבחן סאתים בחצר המשכן חמשים על חמשים הוא בית סאה: אע"פ שאין בו גפנים. גרסינן וגבי פדוס אע"פ שאין בו רימונים גרסינן: אמר לו מחכיר לחוכר. קדה בית השלחין אני מחכיר לך יכול לומר שמה בעלמא אמרי: מתני' הובירה. קלה חרקה ולא זרעה: שמיין אותה. כגון בקבלנות שקבל למחלה ולשליש ולרביע אבל בחכירות לא שייכא הא דמאי שמיין כיחא חכירותו יתן לו: אם אוביר. אעסנה בורה: ולא אעביד. ולא אעשה בה פעולה הראויה לה: גמ' דורש לשון הדיוט. שהרגילו הדיוטות לכתוב שמה כחמתיה היה דורש הלחין לפסוק הדין אחריו: אדם מביא קרבן עשיר על אשתו. שהיא חייב בקרבן ליתנה ולרעתה ואם הוא עשיר אין יכול לומר היא אין לה כלום ותופסור בקרבן עני: כל הקרבנות שהיא חייבת. שלא נזכרו ונדנה כגון קרבן זיבתה ואם וחסותא שעליה: ג' לה בת"כ א"ר יהודה לפיכך אם פטרה אינו חייב בהן שכן היא כותבת לו אחריו ליתא ליה ערך מן קדמת דנא והכי פירושה לפיכך אם גרסה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכן כותבת לו בחוץ הפוכה כותבת לו על קבלת כתובתה התקבלתי כתובתי ואחריו לית לי ערך מן קדמת דנא. וכל אחריות שהיא לי עלך מלפני היום הזה ולקמן הספרים אינו יודע לפרשן כראוי: כתובת אמן. שכותבין להן כיום אירוסין: לכשתכנסו לחופה. וקדושיה ע"מ כן ולא חלו הקדושין בה עד שתיכנס לחופה והכי חטפה קודם לכן: לא ימשכנו. על ידי שליח בית דין במשכון שהוא יתר על חובו: שכן הוא כותב לו תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי. אם משיב לו את העצות לזמן מרובה שמיין את המשכון וכותב לו זה כשטר יהיו לך כל תשלומין עלי לפיכך ממני דמי משכון זה ואם משכנו יותר על חובו נמאלץ גובה שלא כדון: טעמא דכתב ליה הכי. כלומר למה ליה למיכתב ליה והאמר רבי יוחנן משכנו והשיב לו את העצות ומת הלוה. שומטו המלוה מעל בניו ולא הוו כשאר מטלטלי דיתמי דלח משתעבדי לבעל חוב דכיון דמשכנו קנייה כי דידיה לגוביינא: (רש"י)

תוספות דאפשר לאתויי בדוולא. וא"ת אפילו לא אפשר נמי אמאי מנכין לו דכיון דלא יבש נהרא רבה תו לא הוי מכת מדינה וי"ל דנקט האי טעמא לאשמועינן דאפילו יבש נמי שאר יאורי שדות אחרים דהשתא הוי מכת מדינה אפילו הכי אינו מנכה לו כיון דאפשר לאתויי בדוולא מנהרא רבה דדוקא באכלה חגב או נשדפה שאין יכול לתקן הקלקול ע"י שום טורח מנכה לו אי נמי יש לומר דודאי בחכירות לא היה צריך לטעם זה אפילו בלא אפשר לאתויי אתי שפיר אבל משום קבלנות איצטריך שלא יוכל לומר לא אעסק בה ואפ"ה לא אשלם במיטבא לפי שאינו מחוייב להביא מנהרות אחרים הרחוקים ביותר ועל כן הוצרך לומר דלא יבש נהרא רבה ומצי לאתויי בדוולא ולכך מחוייב לעשות בקבלנות: הני תרי מתני' קמייתא איתנהו בין בחכירותא כו'. ואע"ג דכשם שחולקין בתבואה ליתא בחכירות מ"מ עיקר מילתא דהיינו רישא מייירי בין בחכירות בין בקבלנות: אידי ואידי דאמר ליה מחכיר לחוכר. דבא"ל חוכר למחכיר הוי קפידא בלאו האי טעמא מדלא קאמר אידי ואידי בין אמר ליה חוכר למחכיר בין אמר ליה מחכיר לחוכר אבל אי אפשר לומר כן דהא מתני' דבא"ל חוכר למחכיר איירי דתניא א"ל חכור לי שדה בית השלחין ואפ"ה משום האי טעמא דוקא הוי קפידא ולאו דוקא נקט מחכיר לחוכר דה"ה חוכר למחכיר אלא משום דשמואל לא משכח קפידא במחכיר לחוכר קאמר רבינא דבמחכיר לחוכר נמי הוי קפידא כה"ה דאייירי מתני': היה דורש לשון הדיוט. לשונות שלא יתקנו חכמים לכתוב אלא הדיוטות הורגלו לכותבן היה דורש ואפילו לא כתב כאילו נכתב דאי דוקא בשכירתו מה היה דורש שפירטא שיש לו לקיים כמו שהתנה דהא לאו אסמכתא היא: הכי גרסינן בתוספתא דכתובות אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנות שהיא חייבת שכך כותב לה אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא פי' כל קרבנות שהיתה חייבת קודם שנשאת לו ביא בעבורה שכתב לה אחריות דאית לך שאתה חייבת היא עלי מן קדמת דנא אפילו חובות שקדמו לנישואין ודוקא בקרבנות שהן חובה לכפרתה כגון לידה וזיבה וצריעה או להכשירה לאכול בתרומה או לשתות בין אם היא נזירה והכי איתא בירושלמי בכתובות בפרק נערה דתני התם אפילו אכלה חלב או חיללה שבת משמע דוקא בהני שצריכה להביא אבל קרבנות שנדרה ונדבה קודם לנישואין או לוותה ואכלה לא ישלם ועד כאן לא מביעיא לן בס"פ ב' נוהלין (ב"ב דף קלט.) בלוותה ואכלה ועמדה ונשאת אי כלוקח הוי אי כירש הוי אי כלוקח הוי ואין המלוה מוציא מיד הבעל אי כירש הוי ומוציא אלא בנכסים שהכניסה לו אבל מנכסי הבעל פשיטא דלא גבי וה"ה לוותה כשהיא תחתיו לצורך מה שאינו משועבד לה דלא משלם ובלא שום ראייה דבר פשוט הוא דא"ל"כ אם יקניטוה תלוה ותשלך לאיבוד ותחייבנו ק' מנה בכל יום אבל בניירות אין לחוש שתדור ותפסידו ובנדרים ובנדבות נמי אם היה חייב לשלם היתה מפסדת לו כמה וכמה דאפילו יוכל להפר דחשיב כדברים שבינו לבניה משום הפסד ממונו יש לחוש שמה תדור ותפרע

קודם שישמע ואפילו ישמע זימנין דמיטרד כדאמר בגדרים בפ' ערה (דף עג.) ודלא. כרב אחא שהורה שהבעל חייב לפרוע חובתו אשתו שלותה קודם שנראה מכח דר' יהודה דהכא: לא ימשכנו יותר מחובו. דאף על גב דאין משלם לו הגירעון אלא בכתב מכל מקום לא ימשכנו יותר מחובו: טעמא דכתב ליה הכי הוא אמר רבי יוחנן כו'. ותימה והא כיון דדריש לשון הדיוט אפילו לא כתב נמי כדפרישית לעיל ונאוי פריך לרבי יוחנן ו"ל דאם איתא דרבי יוחנן דאמר שומטו מעל גבי בניו דמכח לשון הדיוט קאמר

לפרש:

לו

היה

קאמר

ב

קד

דף

אהני כתיבה לגירעון ר' יוסי היה דורש לשון הדיוט דתניא רבי יוסי אומר מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה מלוה לכפול גובה מחצה נהרבלאי גבו תילתא מרימר מגבי נמי שבחא א"ל רבינא למרימר והתניא לכפול גובה מחצה לא קשיא הא דקני מיניה הא דלא קני מיניה רבינא משבח וכתבי לברתיה אמרו ליה נקני מיניה דמר אמר להו אי מקנא לא מיכפל אי מיכפל לא מיכפל אלא מיכפל הוא גברא דאמר להו הבו לה ארבע מאה זוזי לברתי בכתובה שלח רב אחא בריה דרב אויא לקמיה דרב אשי ארבע מאה דאינון תמני מאה או ארבע מאה זוזי דאינון מאתן אמר רב אשי חזינון אי אמר הבו לה ארבע מאה זוזי דאינון תמני מאה אי אמר כתובו לה ארבע מאה זוזי דאינון מאתן איכא דאמרי אמר רב אשי חזינון אי אמר לכתובתה ארבע מאה זוזי דאינון תמני מאה זוי סתמא ההוא גברא דקבל ארעא מחבריה אמר אי מוברנא לה יהיבנא לך אלפא זוזי אוביר תילתא אמרי נהרדעי דינא הוא דיהיב ליה תלת מאה ותלתין ותלתא מילתא רבא אמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ולרבא מ"ש מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא התם לא קא גזים הכא כיון דקאמר מילתא יתירתא גוזמא בעלמא הוא דקגזים ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעא חיטי עבדא חיטי כשומשמי סבר רב כהנא למימר מנכי ליה כחשא דארעא אמר ליה רב אשי לרב כהנא אמרי אינשי כחשא ארעא ולא לכחוש מרה ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעא חיטי עבדא חיטי טפי מן שומשמי סבר רבינא למימר יהיב ליה שבחא דביני בניי אמר ליה רב אחא מדמתי לרבינא אטו הוא אשבח ארעא לא אשבחא אמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון עבוד רבנן מילתא דינחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה השתא דאמרינן פלגא מלוה אי בעי למשתי ביה שראא שפיר דמי רבא אמר להכי קרו ליה עיסקא דאמר ליה כי יהיבנא לך לאיעסקי ביה ולא למשתי ביה שראא אמר רב אידי בר אבין ואם מת נעשה מטלטלין אצל בניו רבא אמר להכי קרו ליה עיסקא דאם מת לא יעשה מטלטלין אצל בניו אמר רבא חדא עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה

רפ"ז אהני כתיבה לגירעון. השטר מועיל לפחות דמיו אם יפחתו דמי המשכון שנתחמש בו הלוה יפרע משאר נכסיו ככל הכתוב בשטרי: מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתוב בשטר כתובה ודיו נדוניא להנעלה ליה מבי נשא לבית בעלה וכו' נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרסה כדרך שבעל חוב נפרע ככל הכתוב בשטר מלוה כגון שכתובין בה כמו שאנו כותבין אחריות דנא קבילת עלאי: גובה מלוה. בעל גובה מאבי הבת כל מה שכתוב בכתובה כאילו הלוה: מקום שנהגו לכפול. לשום את מה שמכנסת לו בפליים דמיו בשביל כבוד ולכתוב בפליים בכתובה וכשהיא יולדת אינה נפרעת אלא החלי: גובה. החתן מחמיו מנחה: מגבי שצחא. כל מה שהיה כותב ופול היה גובה מאבי הבת: הא דקנו מיניה. מאבי הבת: ההוא דלחמי להו. מלוה מחמת מיתה היה: שלח רב אחא כו'. האי לכתובה אכתובה קאי או אנוביינא מקום שנהגו לכפול היה: הבו לה ארבע מאה. קאמר שכתבו אותן תמני מאה בכתובה או ד' מאה דכתובה קאמר דאינון מאתים לגבייה אי אמר לכתובה. לנוביינא קאמר: ואי אמר בכתובה. לכתוב לה בשטר כתובה קאמר: לא גזים. אינו מקבל עליו דבר גוזמא אלא כמשפט ולא אסמכתא היא דהכי אפסדיה: דקביל ארעא לשומשמי. קבלתו היתה לזרעה שומשמי והן יקרין מן החטין ומכחשין הקרקע יותר מן החטין: ועבדה חטין כשומשמי. הללית זרעיתו ואף החטין הוקרו וגמלא שלח הפסידו בעל הבית כמה ששניה זה ושחקר כחש הקרקע שהיה נכח בשומשמי יותר מן החטין: מנכה ליה. בעל הקרקע מחלקו דמי כחשא דארעא מה שהיתה מכחשת אם היה זרעה שומשמי יותר מזרעה חטין ולא יטול בה חטין שיעור שומשמי שהרי לא הכחשה כל כך מחמת החטין: אמר ליה אמרי אינשי כחוש ארעא כו'. כולמא היה לו לזרעה שומשמי אפילו היתה מכחשת קרקע יותר ולא יכחוש מרה לטוב עכשיו וירעב הוא וציתו: טפי שומשמי. הוקרו החטין והלליתו אותה שנה זרעית חטין יותר משל שומשמי: יהיב ליה. בעל הקרקע מנכה לו מחכירתו ולא יטול אלא כדי שיעור דמי שומשמי שהיא ראויה להעשות לפי שזה גרם זה הצבחה: האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. המקבל פרגמטיא מצעל הבית ושמה לה כפי דמיה שהיא שוה כאלו והוא מוליכה למקום הוקר למחצית העסק חצי אחריות אונסים עליו כמלוה וחצי אחריותה על בעלים פקדון: תקון רבנן הך תקנתא. דניחא להו לתרווייהו: ואי בעי למשתי ביה שפיר. אם רצה להוציא חזיה כהולאת ביתו מוציא שהרי מלוה עליו היא: לאיעסקי ביה. דמתוך ששחקר בשלך תרצה ותעסקו בה יפה: ואם מת. הלוה והעסקא קיימת ביד בניו הרי חזיה שהיא מלוה נעשית מטלטלין אלא בניו ואין הבעלים גובים ממנה דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב: להכי קרו ליה עיסקא. שהיא קיימת תמיד ומתעסק בה וימסו עליה בעליה שלא חיתון להוציאה ואם מת לזה יגבה ולא תיעשה כמטלטלין שלהן דכיון דלריכה להיות קיימת סמיכתו עליה כמקרקעי דטעמא דלא קא משתעבדי מטלטלי דיתמי לב"ח משום דמעיקרא לאו עלייהו סמך ללאו למיגבי מיניהו ארופיה שהרי בידו להוציאן אכל הני און בידו להוציאן וסמך עלייהו: חד עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה. משום דהתם עיסקא חילתא בלאר לבעל הבית ופלגא בהפסד כדאמר באיזהו נשך (לעיל דף תת): גבי שטרך דרב עוליש דאי לא מתחזו כרביה דכיון דפלגא מלוה אי לאו דקביל מנחא בלאר דפלגא פקדון אישחק דקא טרח פקדון משום רבית דמלוה הלכך מאן דיהיב עיסקא שני חבילות נגדים כהנא נכתוב שטר של מנה אי מפסיד בלחמ מן החבילות ממתי הקרן מחמשים חמשה דינרים ומשחקר בחבירתה ט"ו דינרין און כאלו חשבון להפסד לבעל ולשכר לבעל אלא נשחקר כהנא נכתוב כהנא פרגמטיא ז' דינרין (וישלמו החילת חבילה החסירה בה' דינרין של ט"ו דינרים שהרווח בחבילה אחרת ו' דינרין הנותרים הן הן ריוח ויטול מהן דיהיב עיסקא חילתא בלאר והמקבל הרי חילתא ויטולו בעליו ממותם ו' דינרים שלש שנה ג' דינרים ושלש דינר והמקבל יטול שני שלשים אי כתב עלייהו שני שטרות כל חבילה שטר של חמשים נמלא חשבון של כל אחד לבדו ויקבל עליו המלוה בהפסד החצי שהוא שני דינרים וחצי ושכר של חבילה לא יטול אלא שלש ולא נמלא לחלקו שטר אלא שלשים מעות דהיינו חמשה דינרים דדינר של מעות כסף פשיטי הן הרי פסידא דמלוה: (רפ"ז)

תוספות אהני כתיבה לגירעון. וא"ת היכי משמע לומר מה שכתב לו תשלומין דאית לך עלי כל קבל דיכי שיהא מהני לשומטו מע"ג בניו שיהא טועה המקשה לומר שלכך כתב לו כן ויש לומר דהכי משמע ליה למקשה תשלומין דאית לך עלי לא מכח תחילת המלוה שכבר נפרעת בנתינת המשכון כי הקנייתו לך והשאלתו לי ועל שאלה זו יש לך תשלומין. עליו וע"כ מקשה למה צריך לכתוב לו כך כדי לשומטו מע"ג בניו בלאו הכי נמי הוא שומטו דממילא קני ליה המשכון ואפילו לא יקנה לו הלוה וא"ת וכיון שאם לא כתב לו הוא פטור מן הגירעון א"כ מצוה הוא שלא יקחנו והיאך הוא מותר על ידי כתיבה זו ו"ל שמדעתו מקנה לו הלוה לפי שמחזירו לו ימים רבים וכיון שמקנה לו אינו עוד בידי בתורת השבת העבוט אלא בתורת שאלה א"כ רבנן הוא דתקון שיכתוב כדי שלא ימנע המלוה מלהחזיר כמו שתקן הלל פרוזבול לפי שראה שהיו נמנעים מלהלוות (שבועית פ"י מ"ג): סבר רב כהנא למימר מנכה ליה כחשא דארעא. ומתני' דקתני אומדין כמה היתה ראויה ליעשות גבי מקבל שדה

והובירה היינו בר מכחשא דארעא א"נ הכא דוקא גבי שומשמי דמכחשי יותר סבר דמננה לו ואפילו מאן דחייש לכחש גופנא בפי' הכונס (ב"ק דף נט.) הכא מודה לרב אשי דלא חיישינו: האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. ממתני' דאיהו נשך (לעיל דף סח.) דאין מושיבין חנוני למחצית שכר א"כ נותן כו' לא שמעינן דהוה פלגא מלוה ופלגא פקדון דה"א דטפא מפלגא פקדון היו ואפ"ה בעי שכר עמלו כיון דליכא תרי תילתי פקדון: דלא למישתי ביה שכרא. שכשמוציאה ממסיד המלוה שאין קרן שלו קיים ואין על מה לסמוך: (תוספות)

דף קה - א

תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה ואמר רבא האי מאן דקביל עיסקא מן חברה ופסיד טרח ומלייה ולא אודעיה לא מצי אמר ליה דרי מהיאך פסידא בהדא משום דאמר ליה להכי טרחת למליותיה כי היכי דלא ליקרו לך מפסיד עיסקי ואמר רבא הני בי תרי דעבדי עיסקא בהדי הדדי ורווח וא"ל חד לחבריה תא ליפלוג אי א"ל איך נרווח טפי דינא הוא דמעכב ואי א"ל הוה לי פלגא דרווחא אמר ליה רוחא לקרנא משתעבד ואי א"ל הוה לי פלג' רווחא ופלגא קרנא אמר ליה עיסקא להדדי משועבד ואי א"ל נפלוג רווחא ונפלוג קרנא ואי מטי לך פסידא דרינא בהדך א"ל לא מזלא דבי תרי עדיף: **מתני'** המקבל שדה מחבירו ולא

רצה לנכש ואמר לו מה איכפת לך הוואיל ואני נותן לך את חכירך אין שומעין לו מפני שיכול לומר לו למחר אתה יוצא ממנה ומעלת לפני עשבים: **גמ'** אי

א"ל לבתר הכי כריבנא לה אמר ליה חטי מעלייתא בעינא ואי א"ל זביננא לך חטי משוקא א"ל חטי דארעאי בעינא ואי א"ל מנכישנא לך שיעור מנתך א"ל קא מנסבת שם רע לארעאי והתנן מפני שמעלת לפני עשבים אלא משום דא"ל בורא דנפל נפל: **מתני'** המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד

כרי חייב לטפל בה א"ר יהודה מאי קצבה בכרי אלא אם יש בה כדי נפילה: **גמ'** ת"ר המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב

לטפל בה שכן כותב לו אנא אוקים ואניר ואזרע ואחצוד ואעמר ואדוש ואידרי ואוקים כריא קדמך ותיתי אנת ותיטול פלגא ואנא בעמלי ובנפקות ידי פלגא וכמה כדי להעמיד בה כרי א"ר יוסי בר' חנינא כדי שתעמוד בו הרחת איבעיא להו רחת היוצא מהאי גיסא להאי גיסא מאי ת"ש א"ר אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דר' יוסי בר' חנינא כל שאין כונס שלו רואה פני החמה איתמר לוי אמר שלש סאין דבי רבי ינאי אמרי סאתים אמר ר"ל סאתים שאמרו חוץ מן ההוצאה תנן התם פריצי זיתים וענבים ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין מאי פריצי זיתים אמר רב הונא רשעי זיתים אמר רב יוסף ומאי קראה **[דניאל יא-יד]** **[ובני]** פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו ר"נ בר יצחק אמר מהכא **[יחזקאל יח-י]** והוליד בן פריץ שופך דם וכמה פריצי זיתים ר' אלעזר אמר ארבעת קבין לקורה דבי ר' ינאי אמרי סאתים לקורה ולא פליגי הא באתרא דמעילי כורא באוללא הא באתרא דמעילי תלתא כורין באוללא תנו רבנן

רש"י תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה. קבל היום ממנו כמנה ולמחר כמנה וכתב שטר על מאתים הפסיד הלוה כמה דפרישית שאם יהא הפסד כזה וזכר כזה לא יחשבו כל אחד לבדו אלא השכר ימלא הקרן תחילה ואח"כ יחלוקו המותר ואם כתב ב' שטרות כמשפט הזה מחשב הפסד של זה לבד והשכר של זה לבד ויקבל הבעלים עליו הפסד החלי וזכר השלש וענה טובה קמ"ל רבא דכח עיסקא לכתוב חד שטרא וכתבי עסקי נכתוב ב' שטרי ויהא הדבר שקול: ולא מצי למימר ליה. לכתב דמלייה: דרי מהיאך פסידא קמא כהדא. וקבל עלך חצי הפסד ובשכר טול שלש וגמלתא פוחת מן הקרן: דא"ל להכי טרחת ומלי' וכו'. דמדלח אודעיה מעיקרא נכלם היית דבכר ואלעתה דמלוי קרנא טרחת: כי תרי דעבד עיסקא כהדי הדדי ורווח. שני קבלנים שקבלו עיסקא מבעל הבית בשותפותו ויחצוהו ויחצוהו במעות עד זמן פלוני ויחלקו ביניהם ובין בעה"ב כמשפט ונשתמשו חצי הזמן ונשתכרו: דמעכב. עליה עד שזגיע הזמן שקבעו לבעה"ב שיחצו לו את שלו והמותר יחלוקו: אי אמר ליה ניפלוג רווחא. השתא מפרש ואזיל מ"ט אית ליה לניעכב אי א"ל האי פלוג רווחא והקרן ניתפוס עדיין להרויח בו עד הזמן מצי א"ל איך רווחא לקרנא משתעבד שמה בשחורה שנעשה עוד נפסיד וזכיר שיהא הרווח קיים להשתכר בו עוד כדי למלאות הקרן: ואי אמר ניפלוג. תרווייהו מצי א"ל עיסקא להדדי משתעבד ואם ניפלוג שמה אזי אפסיד בשחורה שאקנה שהרי קבלתי אני להתעסק בה עד אותו הזמן ואם אפסיד שמה חלק השני ישתכר וימלא חסרונו ואנו יחד קבלנו ונשתעבדו החלקים זה לזה: מתני' ולא רצה לנכש. התבואה: אתן לך חכירך. כך וכך כורין שפסקתי עמך ומה איכפת לך אם יחסר חלקי שהעשבים מכחישים השבלים אין זה אלא עלי: אין שומעין לו. והא ליתא אלא בחכרנותא דחי בקבלנותא פשיטא מי מצי א"ל מאי איכפת לך: גמ' ואי א"ל כריבנא וכו'. השתא מפרש אמאי אין שומעין לו אי אמר לו אני אחרוך אחר הקריעה והאפוד שרשי העשבים שנתרו בה וימותו ולא תעלה לפניך עשבים מאי מהדר ליה: א"ל אנא חטי מעליא בעינא. אותו חכירות שפסקתי לך אני רוצה שיהו כריאים ולא כחואים: מנסבת שם רע לארעאי. הרואים סבורים שניכשת ואעפ"כ היא מלאה עשבים ואתה מוציא שם רע לארעאי ומחר אם בחתי למכור או להריד לזה ארים אחר לא יהיה יורד: והא תנו וכו'. הרי לא שנה במתני' אלא טענה אחת ובשבלה קאמר אין שומעין לו ע"כ בהא תליא כולה: אלא משום דא"ל בורא דנפל. כלי: טענתו אינה אלא שמעלת עשבים לשנה הבאה וטענתו לעולם עומדת דכי א"ל כריבנא לאחר הקריעה א"ל האי נהי דעקרת לשרשים סוף סוף העשבים שנתנו בה עכשו עד שזרעו יפלו הזרעים לארץ וימחו לשנה הבאה ולזו לא תועיל החרישה: מתני' המקבל שדה מחבירו ולא עשתה. תבואה אלא מעט ובה לו הארים למנוע מלהתעסק בה עוד שאין בה עוד כדי טרחה: אם יש בה כדי לעשות. מתבואתה כרי ובגמרא מפרש מאי שיעוריה: חייב לטפל בה. בעל כרחו והא ליתא אלא בקבלנותא דחי בחכרנותא מה לו לבעל השדה אם יחדל לו סוף סוף חכירו הוא נותן לו: מה קצבה בכרי. מה קצבה יש אם קצבתם לו כרי לשיעור חיוב טיפול שדה גדולה לשיעור כרי וקנה קטנה לשיעור כרי: אלא אם יש בה כדי נפילה. שיכול לחזור ולזרעה לשנה הבאה מתבואת שנה זו: נפילה. זרע שמפזרים לה במשולח יד: גמ' אקוס ואניר. אעמוד ואחרוך: ואדרי. אורה המוצר ברחת או בנפה: דעמלאו ובנפקות ידי. בהואתיה: יד. הרחה. פל"א שזרין המוצר ברוח מתוך התבואה: שפעמוד בה. כשחובצין אותה בתוכו: מהאי גיסא ומתאי גיסא. אם נראין חודיה משני לדדין: כונס שלו. פלדי' בלע"ז הרחה שמכניסין אותה לגבות התבואה עליה לירות שאין רואה פני החמה ואדדין נמי בכלל כונס הם: תנו. תנו. כנס' עוקצין וכו' משום אמרי דבי ר' ינאי דמפרשי שיעורא כבוליהו הגן מתני' נקט להו גבי מתני' דמפרשי בה דבי ר' ינאי שיעורא: פריצי זיתים. כדמפרש רשעי זיתים וענבים שהן לעולם בוסר שאין בישולן נגמר לעולם: מטהרים. מן טומאת אובלחן דלא חזי לחכילה: וכמה פריצי. כמה הן מבושלין ועדיין פריצין הן: ארבעת קבין לקורה. שמכניסין בבית הבד מהן כדי שיעור טעינת הקורה בפעם אחת ואין מוציאין אלא ארבעה קבין שמן: באוללא. תפוסה אחת שקורין שק ויש מקום שבהי בד שלהן גדולין ומכניסין שלשת כורים יחד ויש מקום שאין מכניסין אלא כור זיתים בטעינת קורה וישער רבי אלעזר בטענים ורבי ינאי בגדולים וסאתים הוי תלתא זימני ארבעה קבין: (רש"י)

תוספות הני בי תרי דקביל עיסקא בהדי הדדי. מאדם אחד וא"ת ואמאי נקט בכי האי גוונא ולא נקט האי מאן דקביל עיסקא מחבירה ו"ל לפי שהמקבל יכול לחזור קודם הזמן ולומר לא אטרח עוד ואטול מה שיגיע לידי עד הנה דפועל יכול לחזור ואפילו בחצי היום אבל בעל העיסקא יכול להיות שאין יכול לחזור שהרי פלגא הוה מלוה

ביד המקבל וגם פלאג דפקדון פון זכות והשליטו להשתכר בו עד הזמן זה לא היה שום חידוש להשמיענו דמעבד המקבל דטעם פשוט כדפרישית ולהכי לא נקט בני האי גוונא: מולא דבי תרי עדי. בכלהו הוה מצי למימר בהו הכי אלא דעידפא מיניה קאמר בהו: ר"ח גריס מהאי גיסא או מהאי גיסא פירוש כדי להעמיד צד הרחב שלמטה שאז אין צריך תבואה כל כך שבדבר מועט עומד ואינו נופל או מהאי גיסא של מעלה שאינו רחב שאז צריך תבואה הרבה ופשיט ליה מדקאמר כל שאין כונס שלו רואה פני חמה דהיינו צד הרחב שיש בו בית קיבול קצת לקבל תבואה: (תוספות)

דף קה - ב

עלו באילן שכוחו רע ובסוכה שכוחה רע טמא היכי דמי אילן שכוחו רע אמרי דבי ר' ינאי כל שאין בעיקרו לחוק רובע היכי דמי סוכה שכוחה רע אמר ר"ל כל שנחבאת בחזיונה תנן התם המהלך בבית הפרס על גבי אבנים שיכול להסיט על האדם ועל הבהמה שכוחו רע טמא ה"ד אדם שכוחו רע אמר ר"ל כל שרובבו וארכבותיו נוקשות ה"ד בהמה שכוחה רע אמרי דבי ר' ינאי כל שרובבה מטילה גללים אמרי דבי ר' ינאי לתפלה ולתפילין ד' קבין לתפלה מאי היא דתניא הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפלה פחות מד' קבין מפשילין לאחוריו ומתפלל ארבעה קבין מניח ע"ג קרקע ומתפלל לתפילין מאי היא דתניא היה נושא משאוי על ראשו ותפילין בראשו אם היו תפילין רוצות אסור ואם לאו מותר באיזו משאוי אמרו במשאוי של ארבעת קבין תני רבי חייה המוציא זבל על ראשו ותפילין בראשו ה"ז לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם במתניו מפני שהוא נוהג בהן מנהג בזיון אבל קושרם על זרועו במקום תפילין משום דבי שילא אמרו אפילו מטפחת שלהן אסור להניח על הראש שיש בו תפילין וכמה אמר אביי אפילו רבעא דרבעא דפומבדיתא: אמר ר' יהודה מאי קצבה בכרי אלא אם יש בו כדי נפילה: וכמה כדי נפילה ר' אמי אמר רבי יוחנן ארבעה סאין לכור רבי אמי דיליה אמר שמנות סאין לכור אמר ליה ההוא סבא לרב חמא בריה דרבה בר אבובא אסברה לך בשני דרבי יוחנן הוה שמינה ארעא בשני דרבי אמי הוה כחישא ארעא תנן התם הרוח שפיזרה את העומרין אומדים אותה כמה לקט ראיה לעשות ונותן לעניים רשב"ג אומר נותן לעניים כדי נפילה וכמה כדי נפילה כי אתא רב דימי אמר ר' אלעזר ואיתימא ר' יוחנן ארבעת קבין לכור בעי רבי ירמיה לכור זרע או לכור תבואה למפולת יד או למפולת שוורים ת"ש דכי אתי רבין א"ר אבובא א"ר אלעזר ואמרי לה אמר ר' יוחנן ארבעת קבין לכור זרע ועדיין תיעבי לך למפולת יד או למפולת שוורים תיקו: מתני' המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו אם אינה

מכת מדינה אין מנכה לו מן חכורו ר' יהודה אומר אם קיבלה הימנו במעות בין כך ובין כך אינו מנכה לו מחכורו: גמ' ה"ד מכת מדינה אמר רב יהודה כגון דאישידוף רובא דבאגא עולא אמר כגון שנסתדפו ארבע שדות מארבע רוחותיה אמר עולא בעו במערבא נשדף תלם אחד על פני כולה מאי נשתייר תלם אחד על פני כולה מהו אפסיקא בירא מאי אספסתא

רש"י ע"ז. זכ וטהור לאילן שכוחו רע או לסוכה ענף אילן שכוחה רע: טמא. הטהור שכיון שהאילן או הסוכה כחה רע נכפתת תחתיה וככל העליון על התחתון ושען עליו מכה של עליון ובין זכ ששען על הטהור ובין טהור ששען על הזכ טמא: שאין בעיקרו לחוק: כרחבו רובע הקב: שנחבאת בחזיונה. שנטמנת בלחיהה שהאוחז בה טומנה בכף ידו: המהלך בבית הפרס. שדה שנחרש. זה קבר השן לעגם כשעורה שמתמלא במגע ובמשא אוינו מטמא כהאל והיו גם אבנים שאינן תקועות וקבועות בארץ והן נטעות מחמת העובר עליהן ועגם כשעורה ניסע מכחו או רכב מיו שקורא להלכו טהרות על אדם או בהמה שטוחו רע והולכותהו עליהן טמא הרובכ אל מביעיה נרכב דטמא דבלאו היסט אבנים נמי טמא המהלך בבית הפרס אלף אף הרובכ טמא דכיון דכח התחתון רע מחמת משא העליון ניסעו והיו כאליו מסיטו הוא וכח התחתון אינו מועיל להלכו אל"כ כחו יפה אלכ אם היה כחו יפה אל חשיב משא העליון ואינו ממסיטו: טוקפות. זו לזו: ארבעה קבין. הו שיעור משאוי: מפשילין לאחוריו. שאין טובדך מונע מלהתכוין לכו: רוצות. מתמעכות תחת המשא: ואם לאו. שהוא קל או שאינו מוטל עליה: בלחיה משאוי. הו רליאה: במקום תפילין. אלכ תפילין של יד: אפילו מטפחת שלהן. שכורכין בה תפילין בליה: אסור. להניח לשם משאוי על הראש בשעה שתפילין במקומן מונחין: וכמה. יהא במשאוי ויהא אסור להניחו על הראש לחיבה דר' שילא: ריבעא דריבעא. רביע לטורא דבר מועט הוא: ד' סאין (זרע) לכור. לבית קרקע טור והוא אלף וחמש מאות אמה אורך של ג' אמה רוחב הלכך המשכן הו סהיח והוא מלא על ג' ובור ל' סאין ובין מרובע ובין ארוך וקצר לפי חשבון זה שיעורו: אסברא לך. לאו דרבי אמי פליג דלרבי יוחנן רביה אלכ שהעולם מתקלקל והולך: צימו ר' יוחנן הוה שמינה ארעא. ודיו לבית טור כד' סאין ובשני דר' אמי ככר הוכחשה ורכינה ח' סאין: הרוח שפיזרה את העומרין. בשדה וכיסו את הלכת של עניים המפזר בשדה ואין ידוע כמה לקט היה שם למטה מן העומרין שמון אחרו ב"ד הולכין עליה זשמיין כמה לקט שדה זו ראויה להעשות בכל שנה: רשב"ג אומר. אין הדבר כריך אומד ככר קלוב כדי נפילה ועומד ונותן לעניים כדי ניפול לקט הקלוב ולקמן מפרש להו: לכור זרע. לשדה שזרעו בה טור או לשדה שזקוקה בה טור תבואה ואם תמלא לומר לכור זרע: למפולת יד או למפולת שוורים. יש מקום שאזרעין את התבואה ביד ויש מקום שנותנין הזרע בעגלה מנוקבת ומוליכין השוורים את העגלה על המחרישה והזרע הוא נופל והולך והרעה זרע כריך למפולת שוורים יותר ממפולת יד וקח מיבעיה לן לשדה של זרע טור למפולת יד שלה שיעירי בלכת שלה ארבעת קבין או לכור זרע למפולת שוורים: מתני' מכת מדינה. מפרש בגמ' והא ליהא אלכ בחכרנותא דלי בבקנותא מאי מנכה איכא מה שימאלו יחלוקו: אינו מנכה. דאמר לו מזלך גרם: בין כך ובין כך. אפילו היא מכת מדינה אינו מנכה שעל המעות לא נגזרה גזירה הלכך לא עליה היתה פורענות זו: גמ' רובא דבאגא. רוב העקבה שזו בתוכה: נשדף תלם אחד. ולא יותר משדות שהן סביבותיה ואותו תלם כל סביבות שדה זו: תלם. שורות המענה: נשתייר תלם אחד. כל סביבותיה של נשדף ארבע שדות סביבותיה נשדפו וגם זו נשדפה: מהו. מי אמרינן דכיון דנשתייר תלם אחד על פני כולה שלל לקחה אין זו מכת מדינה אלכ מזלו או דלמא האי שורא לאו כלום הוא: איפסיק בירא מהו. אם היו ארבע שדות שהן סביבותיה בורות ושאר שדות סביב סביב נשדפו מי אמרינן ד' שדות סביבותיה לא נשדפו אל"כ אמר ליה אם היו זרועות אף הם נשדפו: איפסיק בירא. שדה טור הפסוק בין השדות לזו: אספסתא. היו אותן סביבותיה זרועות שחת למאכל בהמה ולא נשדפו והן הפסוקו בין השדות לזו: (רש"י)

תוספות כל שנחבאת בחזיונה תימה אמאי קרי אין כחו רע לפי שאינה. נחבאת באגרופו והלא היא רותת תחתיהן: על אדם שכוחו רע שיכול להסיטו טמא. תימה אפילו אין כחו רע שאין יכול להסיטו אמאי טהור הלא יטמא התחתון לעליון ועוד הטומאה בחיבורים הוא וטמא טומאת שבעה כדאמר בפרק אין מעמידין (ע"ז ד' לו: ושם) וי"ל כגון שתחתון כרי שאינו מקבל טומאה וטהור העליון מטומאה דאורייתא א"נ אפילו התחתון ישראל וכגון שלובשין הרבה בגדים דטומאה בחיבורים לא מטמא אלא אדם אחד או בגד אחד אבל שני אין טמא אלא טומאת ערב ואין מטמא אדם וכלים ואפילו יטמא טומאה מדרבנן כמו שפי' ר"י בפ"ק דשבת (דף יז. ג) גבי מרדע מ"מ שלישי לא היו אלא ראשון ולא יטמא אדם: מטפחת שלהן. ר"ח גריס של לחם וכן נראה דלא אשכחן שנותנין תפילין במטפחת כי אם בכיס או בתיק: ארבעת סאין לכור. פי' במקום שראוי לצמוח כור ולא גדל רק ארבע סאין דהיינו כדי נפילה בדמקום שזרועים ד' סאין רגילות לצמוח כור ובשני דר' אמי צריך לזרוע ח' סאין לצמוח כור ובסמוך גבי לקט מיירי בכור זרע: (תוספות)

מאי זרע אחר מאי חיטי לגבי שעורים כזרע אחר דמי או לא כל העולם כולו בשדפון ושלו בירקון וישו בשדפון מאי תיקו אמר ליה זרעה חיטי ואזל הוא זרעה שערי ואשתדוף רובא דבאגא ואשתדוף נמי הנך שערי דיליה מאי מי אמרינן דאמר ליה אילו זרעתה חיטי הוה נמי משתדפא או דלמא מצי אמר ליה אילו זרעתה חיטי הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נה אור נשתדפו כל שדותיו של מחכיר ואשתדוף נמי הא בהדיהו ולא אשתדוף רובא דבאגא מאי מי אמרינן כיון דלא אשתדוף רובא דבאגא לא מנכי ליה או דלמא כיון דאשתדוף כולהו ארעתיה מצי אמר ליה האי משום לתך דידך הוא דהא משתדפו כל שדותיך מסתברא דאמר ליה אי משום לתאי ידידי הוה משתייר לי מורתא כדכתיב [\[ירמיה מב-ב\]](#) כי נשארנו מעט מהרבה נשתדפו כל שדותיו של חוכר ואשתדוף רובא דבאגא ואשתדוף נמי הא בהדיהו מאי מי אמרינן כיון דאשתדוף רובא דבאגא מנכי ליה או דלמא כיון דאשתדוף כולהו ארעתיה מצי אמר ליה משום לתך דידך הוא דהא משתדפו כל שדותיך מסתברא דאמר ליה משום לתאך הוא אמאי הכא נמי נימא ליה אי משום לתאי ידידי הוא הוה משייר לי מורתא דהוה מקיים בי כי נשארנו מעט מהרבה משום דאמר ליה אי הוה חזית לאישתיורי לך מידי הוה משתייר לך מדנפשך מיתביי היתה שנת שדפון וירקון או שביעית או שהיו כשני אלהו אינו עולה לו מן המנין קתני שדפון וירקון דומיא דשנים כשני אליהו מה שני אליהו דלא הוה תבואה כלל אף הכא נמי דלא הוה תבואה כלל אבל דאיכא תבואה סלקא ליה ולא קאמרינן מכת מדינה היא אמר רב נחמן בר יצחק שאני התם דאמר קרא [\[ויקרא כה-טו\]](#) במספר שני תבואות ימכר לך שנים שיש בהן תבואה בעולם אמר ליה רב אשי לרב כהנא אלא מעתה שביעית תעלה לו מן המנין דהא איכא תבואה בחוצה לארץ אמר ליה שביעית אפקעתא דמלכא היא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא אלא מעתה שביעית לא תעלה לו מן הגירוע אלמא תנן נותן סלע ופונדיון לשנה אמר ליה שאני התם דחזיא למישטחא בה פירי אמר שמואל לא שנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל לא זרעה כלל לא דאמר ליה אילו זרעתה הוה מקיים בי [\[תהילים לו-ט\]](#) לא יבשו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו מתיב רב ששת רועה והניח עדרו ובא לעיר ובא וטרף ובא ארי ודרס אין אומרים אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור ואמאי נימא ליה אי הוה התם הוה מקיים בי [\[שמואל א יז-ל\]](#) גם את הארי גם (את) הדוב הכה עבדך משום דאמר ליה אי הוה חזית לאיתרושי לך ניסא הוה איתרושי לך ניסא כר' חנינא בן דוסא דמתין עיזי דובי בקרייהו ונימא ליה נהי דלניסא רבה לא הוה חזינא לניסא זוטא

רש"י מאי. מי אמרינן חרבע שדות שסביבותיה לא נשדפו או דלמא אמר ליה אילו היו זרועות תבואה חף הן נשדפו: זרע אחר מאי. אם תמלא לומר הספקתה ללא הספקה היא משום דלאו בכלל גזירת פורענות התבואה הוה דאמר ליה אילו תבואה הוה אינה נמי אישתדוף זרע אחר מי הוה הפסקה: ותגזר אומר. מה שחבשק מן היוצר יעשה ואינו לא בקשתו מן השמים בתחילת השנה שילחמי בשעורים אלא בחטיו: כל שדוחיו. ככל מקום שהו: לתך. מולך: כולהו ארעתיה. ואפי' ישנן בבקעה אחרת: הייתה שנת שדפון. גבי מוכר בזמן שהיו בנהג נהג שאינו מותר לו לגאול פחות משחי שנים חנו לה בערכין (דף כט:); או שנים כשני אלהו. שלף ירדו גשמים: אינו עולה לו מן המנין. שחי שנים: הא איכא תבואה בדוכתא אחריתי. אע"ג דהוה בנאגא אישתדוף אמרינן לתא דידיה (מזל דידיה) גרס וסלקינן ליה מגרע מדמים מה שמגיע לשנה אחת כאלו הוה בה פירות: איש בהן תבואה. בשום מקום בנאגא: אפקעתא דמלכא. המלך ביטלו מלזרעה והרי היא כמו שאינה ולא קרחה הכתוב לישכאל שנת תבואה: אלא מעתה. אי כמאן לדיה: לא תעלה לו בגירוע. מקדיש שדהו ובה לפדותו שנתו לו הכתוב פדיון בתחילת היובל חמשים שקל כסף (ויקרא כז) ואם אחר היובל והשכ לו הכהן וגו' ונגרע מערכך (ס). שנים שעבדו הוה מגרע מן החשבון כמה שמגיע להם ונתון כמה שמגיע לשנים הבאות וכיון דבשביעית כמאן לדיהנהו למה הן נמנות לפחות את הפדיון דהן נתון סלע ופונדיון לשנים הבאות שהו החשבון המגיע לכל שנה כשאתה מחלק חמשים סלעים למ"ט שנים נמלאו שביעיות מועילות לגרע הפדיון דאי מלכותי שבע שמיטות ותחלק חמשים שקלים למ"ב שנה מגיע לכל שנה קרוב לסלע ודינר: למשטח ביה פירי. הלכך סלקא ליה דגבי פדיון שדה אחוה לא כתיב שני תבואות: לא שנו. אם מכת מדינה היא מנכה לו: אבל לא זרעה. ואשתדוף רובא דבאגא לא מנכה ליה: רבי חנינא בן דוסא. במסכת הענינה: (רש"י)

תוספות אי הוה חזית לאשתיורי לך הוה משתייר לך מדנפשך. גבי חוכר איכא למימר הכי דאפילו יפטור אותו המחכיר מליתון חכירתו הרי לא נשתיר כלום דבנשדף כל השדה איירי והא דקתני מנכה לו לישנא קלילא נקט אי נמי נשאר קצת בשדה לא חשיב שיוור המעט הנמצא לענין שיהא קורא כי נשארנו מעט מהרבה כיון ששום שדה לא פלט מהפסד מרובה אבל מחכיר שגוף הקרקע שלו וממנו יש לו לקבל חכירתו כדאמר לעיל מארעאי קבעינא יכול המחכיר לומר לחוכר כי נשארנו מעט מהרבה והרי נשאר לי חכירותי מה שקצבתי עמך בכך וכך כורין: אלא מעתה שביעית תעלה כו'. תימה מאי אלא מעתה בלאו הכי תקשה אבריינא אמאי אין שביעית עולה מן המנין כיון דלא משני אליהו וי"ל דשפיר קאמר אלא מעתה דאי אמרת דמכת מדינה לא חשיב אלא דומיא דשני אליהו אתי שפיר דהוה תלינן טעמא במה שזו השדה אינה ראויה לתבואה לא מיקרי שני תבואות והיינו כי ליכא תבואה בעולם כגון שני אליהו אבל יש תבואה בעולם חשיב שדה זו ראויה לתבואה אף על גב דאישתדוף רובא דבאגא אבל שביעית דאי אף על גב דאיכא תבואה בחו"ל שדה זו אינה ראויה לתבואה כיון שהיא בארץ אבל השתא דאמר כי אישדוף רובא דבאגא הוה מכת מדינה ולא חשיבא שדה זו ראויה לתבואה ואפי' הכי גזירת הכתוב הוא כיון דאיכא תבואה בעולם עולה לו מן המנין א"כ אפי' שביעית נמי ומשני שביעית אפקעתא דמלכא הוא ואי אפשר להיות תבואה בארץ בהיתר כלל ולהכי לא מקרי שנת תבואה אבל שנת שדפון דאע"ג דהוה מכת מדינה אי אשתדוף רובא דבאגא חשיבא אפשר להיות בה תבואה כיון שיש בחו"ל בשום מקום בעולם כי באפשר להיות בה תבואה מיקרי שנת תבואה ובשנים כשני אליהו חשב כלא אפשר להיות בה תבואה כיון דבשום מקום ליכא: מתיב רב ששת רועה שהיה רועה עדרו כו'. תימה אמאי לא פריך ממתניתין דהפועלים (לעיל דף צג:); דתנן הארי והדוב הרי זה אונס ואמאי נימא אילו נלחם בהם הוה מקיים ביה גם את הארי וי"ל דהתם כיון שהיה שם ולא בא לו רוח גבורה אין יכול לומר דהוה מקיים ביה אבל הכא שלא היה שם דלמא אי הוה התם היה בו רוח וגבורה ודעת להלחם והוה מקיים ביה גם את הארי כו': לניסא זוטא מיהא חזיא קשיא. תימה מאי קשיא הא אמרן לעיל דכי אמר ליה זרעה חטין זרעה שערי ואשתדוף דמצי אמר ליה אי זרעתה חטין הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך וכ"ש כשלא זרעה כלל דליכא הוכחה שהיה ראוי להשתדף וי"ל דשמואל מייירי כגון שאמר ליה זרע כל מה שתזרע דהשתא לא מצי למימר הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך דבסתמא לא היה מקבל הקדוש ברוך הוא תפלותו של זה שיצליח כל מה שיזרע אם לא שיעשה לו נס ולא קאמר לעיל הוה מקיים בי ותגזר אומר אלא לפי שמתפלל על מין אחד של חטין: (תוספות)

חזינא קשיא תני חדא פעם ראשונה ושניה זורעה ושלישית אינו זורעה ותניא אידך שלישית זורעה רביעית אינו זורעה לא קשיא הא כרבי הא כרשב"ג הא כרבי דאמר בתרי זימני הוי חזקה הא כרשב"ג דאמר בתלת זימני הוי חזקה אמר ריש לקיש לא שנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חוב אבל זרעה ולא צמחה מצי אמר ליה בעל הקרקע כל ימי זרע זרעה לה ואזיל ועד אימת אמר רב פפא עד דאתו אריסי מדברא וקיימא כימה ארישיהו מיתבי רשב"ג משום ר"מ אומר וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו זרע חצי כסליו טבת וחצי שבט חורף חצי שבט אדר וחצי ניסן קור חצי ניסן אייר וחצי סיון קציר חצי סיון תמוז וחצי אב קיץ חצי אב אלול וחצי תשרי חוס רבי יהודה מונה מתשרי ר"ש מונה ממרחשון מאן מיקל בכלהו ר' שמעון וכולי האי לא קאמר לא קשיא הא דקבלה מיניה בחרפי הא דקבלה מיניה באפלי: רבי יהודה אומר אם קבלה ממנו במעות: ההוא גברא דקביל ארעא למיזרעה בהו תומי אגודא דנהר מלכא סבא בזווי איסתכר נהר מלכא סבא אתא לקמיה דרבא אמר ליה נהר מלכא סבא לא עביד דמיסכר מכת מדינה היא זיל נכי ליה אמרו ליה רבנן לרבא הא אנט תנן ר' יהודה אומר אם קבלה הימנו במעות בין כך ובין כך אינו מנכה לו מן חכורו אמר להו לית דחש לה לדר' יהודה: [מתני'](#)

המקבל שדה מחבירו בעשרה כור חטים לשנה ולקתה נותן לו מתוכה היו חטיה יפות לא יאמר לו הריני לוקח מן השוק אלא נותן לו מתוכה: [גמ'](#) ההוא

גברא דקביל ארעא לאספסתא בכורי דשערי עבדא אספסתא וחרשה זורעה שערי ולקו הגי שערי שלחה רב חביבא מסורא דפרת לקמיה דרבינא כי האי גונא מאי כי לקתה נותן לו מתוכה דמי או לא אמר ליה מי דמי התם לא עבדא ארעא שליחותא דמרה הכא עבדא ארעא שליחותא דמרה ההוא גברא דקבל פרדס מחבריה בעשר דני חמורא תקיף ההוא חמורא סבר רב כהנא למימר היינו מתני' לקתה נותן לו מתוכה אמר ליה רב אשי מי דמי התם לא עבדא ארעא שליחותא הכא עבדא ארעא שליחותא ומודה רב אשי בעיני דכדום ובשדה שלקתה בעומריה: [מתני'](#) המקבל שדה מחבירו לזרעה שעורים לא יזרעה חטים חטים

יזרעה שעורים רשב"ג אומר תבואה לא יזרעה קטנית קטנית יזרעה תבואה ורשב"ג אומר: [גמ'](#) א"ר חסדא מ"ט דרשב"ג דכתבי [\[צפינה גיג\]](#)

שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייה לשון תרמית מיתבי מגבת פורים לפורים ואין מדקדקין בדבר ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו א"כ התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום ר"מ רשב"ג

רש"י פעם ראשונה ושניה, זרעה ואכלה חוב או נשדפה חוזר וזרעה שנית ואם אינו זורעה אינו מנכה לו הפילו הוא מכת מדינה: פלוגתא דרבי ורשב"ג. גבי נשואה לראשון ומת לשני ומת במסכת יבמות: מצי אמר ליה בעל הקרקע כל יומי זרע זרע ואזיל. כלומר כל זמן הזרעה חוזר וזרעה שמא לא הגיע זמן: ועד אימת. הוי משך זמן הזרעה: עד זמן דכי אתא אריסא מדברא. ונכנס לבית בזמן שהו רגילין ליכנס דהיינו לאחר תשע שעות ביום קרוב לסוף העשירית קיימא כימה שהיא זב טלה להדי רשייהו דבראש כל אדם דהיינו באמצע הרקיע שנגרלה לכל אדם כאילו הוא על ראשו והן הן ימי אדר לפי שבגלגל קבועין בו שנים עשר מזלות והו סידרן ט"ח ס"א"ב מע"ג ג"ד ולעולם ששה עולין וששה שוקעין בניסן לעולם בתחילת עלות השחר טלה מתחיל לעלות ומאזניס שוקע ושתי שעות המזל שזה לעלות לאחר שתי שעות העולה גמר עלייתה והשוקע גמר שיקועו נמצא השעה עולים בשקיע שעות עשרה שעות ביום ושעה בלילה כל ימי ניסן ראש טלה מתחיל לעלות ואחרי שור ובסיון האומים וכן הסדר נמצא באדר מזל דגים מתחיל לעלות בבוקר סוף שתי שעות טלה מתחיל לעלות ולסוף ארבע גמר עלייתו ושור עוליהו ומתחיל האומים לסוף שמונה גמר האומים ומתחיל סרטן ונמצא ראש טלה באמצע שארי עברו שש שעות משהתחיל ובשש שעות ראש מגיע לאמצע שארי מתחילה עלייתה המזל עד תחילת שיקועו שנים עשר שעות נמצא שמשעה שמתחיל לעלות עד שש שעות מגיע לאמצע הרקיע ולסוף שמונה שעות משעלה הוי זכבו באמצע הרקיע נמצא באדר זכב טלה בסוף שעה עשירית באמצע הרקיע הוא והכי אמרינן במסכת ברכות דרש"י (דף נח): שכימה בזב טלה הוא: הוי תשרי וכו'. שש הקופות שהובטחו לנה ובניו קמפשי: קלי. כנגד זרע זה בתחילת גשמים זה בתחילת החמה וקיץ כנגד חורף וחורף הוא חזקו וחורפו של סתיו וימי לינה לשון (איוב כט) כלשון הייתי בימי חרפי חזקי ועיקרי קיץ הוא חזקו של יבש ועל שמייבשין באותו פרק תמרים ותאנים לקיעות והן נקראין קיץ דלכתוב (שמואל ב טז) הלחם והקיץ לאכול הנערים וגו' קור הוא סופו של סתו וכן חוס סופו של שמש וכן כל אחד שני חדשים י"ב חדשים לשעה עתים: מתחילת תשרי. מתחיל לטנות שני חדשים בכל עת: מאן קמיקל. במשך ימי הזרע למי שבא לאחר זריעתו: רבי שמעון. שמונה מן מרחשון ואומר מרחשון וכו' זרע: בחרפי. חטין ושיפון הנזרעין בתחילת החורף: בפלג. שעורין וקטנית הנזרעין באדר: איסתכר. לשון (בראשית ח) ויסכרו מעינות ההום נסתמה הליכתו שעכבהו העליונים העליונים הסיבובו דרך אחרת ואין ירק מלכות אלא בקרקע נרבלת בארץ לחה: מכת מדינה. לא עליו לבדו עבדה ולאסוקי אדעמיה נמי לא הוה דלא הוי עביד למיסתכר: מתני' ולקתה. שהו חטין שדופות וגם כחושות וזו בחכירות הלכותה לטנותה ולא בקבלות דאי בקבלות פשיטא דכל אחד זוכה ומתחייב בהלוקו: גמ' עבדא אספסתא. היא נקצרת לשלש יום כדלמך בריש ח"ה (ב"ב כה): וחזר וזרעה שעורים: עבדא ארעא שליחותא. בעליה לא חכרה אלא לאספסתא ואילו זרע לה אספסתא ואילו היה מלכות והוא פסק עמו ליקח שעורין מן השוק: פרידסא. כסם: תקיף. חמתי: עבדא ארעא שליחותא. הענבים לא לקו אלא משנעתי יין בחכיותו בכיתו לקה ואמר בבבא בתרא (דף לו): חמרא אכתפא דגברא שזור זה קונה מזה טוב ומזלו גורם להחמיץ: ענבי דכדום. ענבים שהלעו: בעומריה. בעודן שטוחות ליבש בימות הקיץ דכל זמנן זה עודו לריבין לקרקע וכן הענבים שהלעו בין כזיר לכריכה ובגן דלא אחירו יותר מן המנהג: מתני' המקבל שדה לזרעה שעורין. ובחכירותו כך וכך חטין או שעורין או מעוה: לא יזרעה חטין. שהחטין מכחשות את הקרקע יותר מן השעורין והא לא מיתוקמא אלא בחכירות דאי בקבלות הא חמתינן תיכוש ארעא ולא לתיכוש מרה והרי הוא נהנה בשניו של זה: וכן שמעון בן גמליאל אומר. וטעמא מפרש בגמרא: תבואה לא יזרעה קטנית. שהקטנית מכחשת הקרקע יותר מן התבואה: גמ' (רש"י)

תוספות וקיימא כימה להדי רישא. פי' בקונט' דכימה זב טלה כדאמר בברכות (דף נח:): ולא דק אלא אמרינן התם דעש זב טלה אלא שכימה סמוכה לה ואומר הב לי בניי ומה שפי' בקונטרס דביום ראשון של אדר בסוף שעה עשירית קיימא כימה באמצע הרקיע קשה דמועלים לא אתו מדברא עד צאת הכוכבים כדפי' בריש הפועלים (לעיל דף מג:) ותו דבסוף י' שעות הן עוד היום גדול ואין נראין הכוכבים ומשמע שבא ליתן סימן לאריסין להכיר שעה שיבאו מן השדה וזה דוחק לומר דה"ק כשיחשיך לילה אז ואין למפרע שבשעת הליכתן היתה כימה להדי רשייהו ונראה לפרש דאתו אריסי מדברא בתחילת הלילה וקיימא כימה להדי רשייהו היינו בתחילת שבט ואז כלה זמן הזרע והא דאמר בפ' כל הקרבנות (מנחות דף פה. ושם ד"ה וזרע) שהיו זורעים קודם הפסח ע' יום והו חמשה יומי בתוך שבט התם שקרקע חשובה היא שזרעין בה לצורך העומר נמשך שש ימי הזרע יותר א"כ בתחילת שבט של חמה הוא דקיימא כימה להדי רשייהו ואין תחילת של שבט של חמה מתחיל ברוב שנים יותר מע' יום לפני הפסח: שדא ביה אספסתא ועבדא. לא הוה צריך למימר שדא ביה אספסתא דבלאו הכי מצי למימר אילו הוה זרע אספסתא הוה עבדא אלא מעשה הוה הוה

מיקל אמר אביי טעמא דרבן שמעון כדמר דאמר מר האי מאן דניחא ליה דתתבור ארעיה לזרעה שתא חטי ושתא שערי שתא ערב ולא אמרן אלא דלא כריב ותני אבל כריב ותני לית לן בה: תבואה לא יזרענה קטנית [וכו'] : מתני ליה רב יהודה לרבין תבואה יזרענה קטנית א"ל והא אנן תנן תבואה לא יזרענה קטנית א"ל לא קשיא הא לן והא להו א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי הני תחלי דבי כיתנא אין בהן משום גזל עומדות על גבולין יש בהן משום גזל ואם הוקש שו לזרע אפילו דבי כיתנא נמי יש בהם משום גזל מ"ט מאי דאפסיד אפסיד א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי הני דילך ודילך דילי נהוג בני מצרא אילן הנוטה לכאן והנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר חולקין מיתבי אילן העומד על המיצר יחלוק תיובתא דרב תרגמא שמואל אליבא דרב בממלא כל המיצר כולו אי הכי מאי למימרא לא צריכא דתלי טוניה לחד גיסא ואכתי מאי למימרא מהו דתימא דא"ל פלוג הכי קמ"ל דאמר ליה מאי חזית דפלטת הכי פלוג הכי א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי לא תזבין ארעא דסמיכא למתא דא"ר אבהו אמר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה איני והא אשכחינהו רבי אבא לתלמידיה דרב אמר להו מאי אמר רב בהני קראי [דברים כח-ג] ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ואמרו ליה הכי אמר רב ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבהכ"נ ברוך אתה בשדה שיהו נכסיד קרובים לעיר ברוך אתה בבואך שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת בליאתך מן הדרך ברוך אתה בצאתך שיהו צאצאי מעיד כמותך ואמר להו ר' יוחנן לא אמר הכי אלא ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך אבל בהכ"נ לא ורבי יוחנן לטעמיה דאמר שכר פסיעות יש ברוך אתה בשדה שיהו נכסיד משולשין שליש בתבואה שליש בזיתים ושלש בגפנים ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא

רש"י מיקל. אע"ג דמשני לן סבר דמקפיד אינוס מידי ללא חסר בה: דלמר מר. רבה בר נחמני רביה דרביה גידלו בביתו: דתתבור. שתעשה בורה שלל ילמחו זרעוניה: לזרע [שתא] חטין וכו'. ה"נ פסק עמו חטין שמא הוא זרעה חטין בשנה שעברה ואם יזרענה זה שעורין נמלא זה מקלקלה: דלא כריב ותני. חרשה לחרה קצירה וקניה בשעת הזרע: מתני לה רב יהודה לרבין. במתני' תבואה יזרענה קטנית: הא לן והא להו. מתני' בא"י קאי שהיא מקום הרים ואיכא למיחש לכחשא דלרעא און השתא כבבל קיימינן שהיא מלוכה וטבועה בבבלעי המיס וליכא למיחש לכחשא דלרעא הלכך משנה בכל מקום שירצה מקטנית לתבואה ומתבואה לקטנית ורבי שמעון אוסר כדלמחין: תחלי דבי כיתנא. שחלים שקורין כריש"ן הגדולים בין הפשתן: אין בהם משום גזל. לכל הבא ועוקרן לפי שהוא משביח את הבעלים שמשפסידים פשתן יותר על דמיה: ואם עומדת על גבול. הערוגה שאין עומדים בתוכה: יש בהם משום גזל. דלא מפסדי: הוקשו לזרע. אותן שחלים שעמדו בפשתן ימים רבים עד שנגמר גידוליהן שוב אין עוקרונן מעולה לפשתן ויש בהם משום גזל: דילי דילך דילך דילי. יש באילנותי שהפירות שך ובאילנותיך שהפירות שלי שדעותיו זו לזו סמוכות והמכרים גוהים ואילנות נטועין בהם יש מהם נטועין בשלי שרשיהו כפפו ונטו כולן לתוך ערך ויונקים משך ויש בשך שנטועין לתוך שלי ויונקים מארציה: והגו בני מלכא וכו' נוטה לכאן ולכאן. נוטין שרשין לשדה זו הפירות שלו: בממלא כל המצר. שנטועין שרשין לכאן ולכאן: דתלי טוניה. משא פירותיו וענפיו נוטה לחד האחד: פלוג הכי. טול אתה חציו שאלכך ואני חציו שאלכך: פלוג הכי. לעבר רוחב השדה חלוק האילן אם עומדת השדה מזרח ומערב יחלוק אותו האילן כפון ודקום: לא חזון. לא תקנה שדה הסמוכה לעיר שעין בני האדם שולטת בה תמיד: אסור לאדם כו'. שלא יפסידנה בעין הרע: קרובין לעיר. שלא יחא טורח להכניס פירות: ספק נדה. וכ"ש ודלוי: אמר להו. רב אבהו רבי יוחנן לא אמר הכי: סמוך לשולחנך. כלומר סמוך לכיתך שלא תטרוד להרחיק בשדות והאי דנקט שולחנך שחולק לבדוק לעמך לפני אכילה ולחלק אכילה כדלמחן בשבת (דף מא). כדלתינא הנכדך לנקבו ואוכל דומה לתגור שהסיקוהו על גבי אפרו ואחר אכילה שהמלכך דוחק ומוציא את המעוכל ואם יחא כריך להרחיק פעמים שהעמוד חוזר ובה לידו הדוכון אבל בית הכנסת סמוך לביתו לר' יוחנן לאו מעלייתא היא: ר' יוחנן לטעמיה. דלמר במסכת סוטה (דף כב). שכר פסיעות יש דלמר למדנו יראת חטא מכתולה וקיעול שכר מאלמנה שאמרה לו ולא שכר פסיעות יש אם יש בית הכנסת בשכונתי ואני באה לבית מדרשך להתפלל: משולשין. שיש שנה שזוקה בנפנים ובזיתים ואין זוקה בתבואה ויש שנה שזוקה בזו ולא בזו ותהי לו פליטה: (רש"י)

תוספות האי מאן דבעי דתתבור [ארעיה]. פי' בקונט' שתקלקל שדה וקשה דאדרבה כך הוא רגילות של עובדי אדמה שזורעים שנה חטין ושנה שעורין וכשזורעין אותה ב' שנים חטין רצופין או שעורין מתקלקלת וכן נמי משמע בשילהי חזקת הבתים (ב"ב דף נו:): גבי אחד אמר אכלה חטין ואחד אמר אכלה שעורין כדפי' רבינו שמואל התם לכך ו"ל האי מאן דבעי שתהא שדהו חשובה כאילו הניחה שנה אחת בורה כי כן דרך לזרעה שנה ולהבירה שנה כדי שתחזור לבחנה ממה שהוכחשה לזרע שתא חטין ושתא שעורים ולכך אסר רשב"ג כשאמר לזרעה חטין שלא יזרע שעורים כי שמא אשתקד זרעה שעורים ואי כריב ותני לית לן בה שם לא יאסור רשב"ג: הני תחלי דבי כיתנא אין בהם משום גזל. אע"ג שהתנה יחושע שיהו מלקטין עשבים בכל מקום כדאמר בסוף פ' מרובה (ב"ב דף פא). התם מייירי בעשבים שאין ראויים לאדם אלא לבהמה וכן משמע מדלא נקט ירוקות אבל תחלי שהן מאכל אדם אסור אא"כ הוא שדה פשתן: אילן העומד על המיצר. פי' הקונטרס אינו מיושב שפירש אילן שנטוע בקרקע סמוך למיצר והשרשים נוטים בשל חבירו אלא נראה לפרש שהאילן עומד ממש על המיצר שהוא של שניהם ואין השרשים מתפשטין לקרקעו של זה יותר משל זה אך הענפים נוטין יותר לשל אחד מהם רב אמר הנוטה לכאן לכאן כיון שהשרשים שוים בשל זה כמו בשל זה אזלינן בתר הענפים מה שיש מן הענפים כנגד המיצר חולקים והשאר לרשות שנטועין היו הכל שלו ושמואל אמר חולקין אזלינן בתר השרשים שהם שוים כמו כן יהיו שוים בענפים אבל אי נטוע כולו ברשות אחד והענפים נוטים ברשות חבירו בזה אמר ר' יוחנן בס"פ לא יחפור (ב"ב דף קז: ושם ד"ה ואחד) מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יחושע את הארץ שכל הענפים יהא לבעל השרשים ובהא מודו נמי רב ושמואל דשמעתין ופריך אילן העומד על המיצר חולקים ומשני בממלא כל המיצר כמו שהשרשים הן כולן על המיצר כך הם הענפים ודלתי טוניה לחד גיסא דקאמר לא שהענפים עוברים המיצר אלא שיש פירות לצד אחד יותר מלצד חבירו מהו דתימא ניפלוג לאורכו של מיצר קמ"ל דחולקין לרוחבו של מיצר ושילהי הבית והעלייה (לקמן דף קיח): דתנן שתי גינות זו למעלה מזו וירק בינתים השרשים לכ"ע הם של עליון לפי שהם יונקים מגינתו אבל הנוף שהוא באויר התחתון לר' יהודה הוא של תחתון ולר"מ הוא של עליון דאמר שדי נופו בתר עיקרו והתם פסיק כר"ש דאמר כל שיכול עליון לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו והיינו כר"מ והשאר מסתמא הפקיר לתחתון ונראה דאפי' לרב דלית ליה הכא שדי נופו בתר עיקרו סובר שפיר כר"מ דכיון דהתם כל השרשים כולן בשל עליון דין הוא למימר שדי נופו בתר עיקרו כדאמר נמי רבי יוחנן בשילהי לא יחפור ושמואל דאמר הכא חולקין יכול לסבור התם כרבי יהודה דלא אמר שדי נופו בתר עיקרו משום דרגילות למלאות גינתו עפר ולהשוותו אל גינת חבירו ועוד דאין כלל מן הנוף ברשות העליון אלא מיד שניארה חוץ לארץ הוא ברשות התחתון אבל בשמעתין רוב הנוף על המיצר רק מעט מן הענפים נוטים לכאן ולכאן חוץ לרוחב המיצר: (תוספות)

לא קשיא הא דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא. **[דברים ז-טו]** והסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין רב לטעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל לטעמיה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו סמא וחיי ר' חנינא אמר זו צינה דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר **[משלי כב-ה]** צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת החוטם וצואת האוזן רובן קשה ומיעוטן יפה ר' אלעזר אמר זו מרה תניא נמי הכי מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר מחלה ששמונים ושלשה חלאים תלוין במרה וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתן ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הזיקין ומן המזיקין ומחכימת פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעין ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל וזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת כינה שבבני מעים וי"א אף מוציא את הקנאה ומכניס את האהבה א"ל רבה לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי שיתין רהיטי רהוט ולא מוט לגברא דמצפרא כרך ואמרו רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה א"ל דבתיב **[ישעיה מט-ג]** לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא ירעבו ולא יצמאו א"ל את אמרת לי מהתם ואנא אמיתא] לך מהכא **[שמות כג-כה]** ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך ועבדתם את ה' אלהיכם זו קריאת שמע ותפלה וברך את לחמך ואת מימך זו פת במלח וקיתון של מים מכאן ואילך והסירוהו מחלה מקרבך א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה לא תזלזל במישחתא דכל פורתא ופורתא חיי לכורכמא רישקא א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה ד' אמות דאניגרא זלזל בהו דאנהרא לא תמשחנהו כלל רב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה ארבע אמות דאניגרא לבני אניגרא דאנהרא דכולי עלמא מכריו רבי אמי מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו רב נתן בר הושעיא קץ שיתסר אמתא אתו עליה בני משרוניה דפנוהו הוא סבר כרשות הרבים ולא היא התם בעינן כולי האי הכא משום אמתוהי אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי סגי רבה בר רב הונא הוה ליה ההוא אבא אגודא דנהרא אמרו ליה ניקוף מר אמר להו קוצו עילאי ותתאי והדר ניקוף אנא היכי עבדי הכי והכתיב **[צפניה ב-א]** התקוששו וקשו ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים התם אבא דבי פרוק רופילא הוה ואמר אי קייצו קייצנא ואי לא קייצו אמאי איקוף דאי ממתחי להו אשליהו מסתגי להו

רש"י לא קשיא. דרב אדרב: שורא ורתקא. חומה ורתקא גדר של נכרים כמו (איכה ג) חיל וחומה: כל חלי. דבר שכל החללים תלוין בו וזו העין עין רעה: עבד מה דעבד. ויזע היה ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר וקבר בחייו מיתה מת אם מה בזמנו אם בעין רעה: הכל כרוה. כל החללים והולאות מיתה על נשיבת הכוח בלון הכל לפי השעה והאדם יש כך אם שרוב פלוני קשה לו ובשעה פלוני: והאיכא הרוגי מלכות. הרוגי חרב: אי לאו זיקא. שנקנס במכה: עבדי סמא וחיי. אם המהדר בשך החובה ומן העשבים הוא כדלמך בהמוכר את הספינה (בבא בתרא עד): איניס פחים. קור הנופח ולאו היינו רוח דקלמך שמואל דשמואל זיקא בלא כינה נמי מקתה: זו מרה. שהמריה שבה גדולה ונובעת ומתפשטת בגידון ובעלמיה: וכולן פת במלח ומבטלתן. כדיליף לקמן מקראי: וקיתון של מים. למי שאין לו יין: וזיקין. היינו רוח דלמך שמואל: מחכימת פתי. שדעתה מיושבת עליו לפי שאינו מנטער בעיניו: וזוכה בדיון. אם יש לו דיון עם חבירו דעתו מיושבת ליישב דבריו בבית דין להטעים: ללמוד וללמד. מהמת יסוב הדעת: ודבריו נשמעין. לבדיות שיש לו לב להטעמין: הבל. זיעה וזיעה: נזקק לאשתו. אם בעל הרהורים הוא ומתוך טוב נזקק שאכל קמח טובע לאשתו ובלאחור לשקו וכדאם נשים אינו מתאוה להן: כינה שבבני מעיין. חולעיס: מוציא את הקנאה ואת ההגרה. ששקאין לבו טוב עליו הוא טוב בעיניו: ואמרו רבנן השכם והאכול. עבדי פחים (קיד א) בדברים שטוה רבי לבניו: משוחאה. מודד הקרקעות היה בשכר לקונים ולמוכרים וללחון ולשופטין הבאין לחוק: כורכמא רישקא. כרכום של גן שקורין קרוג אודמינג'ט וזוהו משוכה שבכורכמין: ארבע אמות דלניגרא. אמת המים שהמשיכוה מן הנהר הגדול אל השדות על פני הבקעה כולה ומניחין בעלי כל שדה וזדה מלזרוע את האפיה רוחב ארבע אמות. שלא תתקלקל שפתה ומודדין אותה כולם ביחד ומציינים אותה שלא יחרשו מן הסיון ולחוף: זלזל בהו. אל תדקדק בהו להרחיקו: לא תמשחנהו כלל. אלא באומד הדעת תניחנה כדי שיהו ניכרים לעינים שהן שלמות ורחבות: לבני אניגרא. אינו מזיק אלא יחידים ויש ביהן למחוא: לכ"ע. ומחו: מלי כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו. המוציא יער או אילנות נטועין על שפת הנהר יקוף כרוחב מלא כהן מושכי הכל הספינה והן מטיין עלמן באלכסון והולכין כשהן משופעין ללד היבשה שלא תמשכס הספינה למים וכל כמות הצריך להלוכס דינס לקוף ובשני עברי הנהר שפעמים שהולכו בהן מכלול: קץ שיתסר אמתא. כדאם רב רה"ר כדנהן בבבא בתרא (דף נוט): דרך רה"ר עש עשרה אמה: בני משרוניה. בני משרוניה. שם העיר והיער היה שלהן: דפנוהו. הלקוהו: אשליהן. חבליה שלהן: אבא. יער: ניקוף עילאי ותתאי. מי שיש להן יער על הנהר אללי למעלה הימנו ולמטה הימנו הילוך דרך המים: התם דבי פרוק רופילא הוה. אותו שלמטה ושלמעלה של לא ישראל היה שיכול לקוף אותו יער של בית פרוק פחה פריים היה וידוע הוא שלא יקולו ומה תועיל קליפה שלי: אי ממחיה אשליהו מסתגי להו. אם יוכלו למחוא חבלם ולבא ממסע למסע או מכפר לכפר ליכך ממטה למעלה ילכו: (רש"י)

תוספות תשעין וט' מתו בעין הרע ואחד בדרך ארץ. וא"ת א"כ בני יוסף שלא שלטה בהן עין הרע. היה להן לחיות הרבה מכל השבטים וי"ל שמתו בדרך ארץ יותר מאחרים כשהקב"ה היה רוצה להמיתן היה שולח להם חלאים אחרים: צנים. קור כדמוכ הכא פחים חום כדמוכ בריש מסכ' ע"ז (דף ג: ושם ד"ה הכל) ומיירי הכא במאורעות הבאים על האדם דאילו במדות אמר בפ' כל היד (נדה דף טז: ושם ד"ה הכל) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: שיתין רהיטי רהוט. יש מפרשים דנקט שיתין לפי שמי החורף ששים וכן ימי הקיץ כדאמר לעיל (דף קו:): ופת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה א"כ כן דרך למיינקט בכל מקום שיתין כדאמר בהחובל (ב"ק דף צב:): שיתין תכלי מטייה לכבא דקל חבירה שמע כו': ארבע גרמידי דאניגרא זלזל בהו. פירוש ארבע אמות שאתה מודד לבני אניגרא שדוליס משם להשקות שדותיהם זלזל פירוש מודד אותם שחוקות ולא מצומצמות כדי שיובלו לעמוד שם בריחו ולא כפי' הקונט' דעל נהרא שמיניחין מקום גם למושכי ספינות לא תמשח כלל שצריכין ריחו הרבה שלא יפלו במים אלא בלא מדידה יתנו שיהא ניכרת ונראה לעינים: בתרי עברי נהרא קוצו. פי' ענפי אילנות היער קוצו שצריכין להטות כתפיהם לצד היער שלא יפלו במים וא"ת דאמרינן בסוף פרק המוכר פירות (ב"ב דף צט: ושם ד"ה ואמה) אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו ב' אמות לתוכה אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה וי"ל דהתם מיירי באמת המים שהוא לאדם אחד שהוא עושה חריץ תוך שדהו להשקות ממנה ואין צריך לאגפיים רק אמה מכאן ואמה מכאן והכא אניגרא הוא יאור גדול להשקות כל אותה בקעה לכך צריך ארבע אמות לאגפיה תדע דהתם זורעים אותן אמות ונטועין שם אילנות כדאמר התם אבל הכא אין זורעין ונטועין כלל שכל העם הולכים שם להשקות שדותיהם והא דקאמר דאנהרא לכ"ע לאו משום דאניגרא ליהו כולה דאדם אחד אלא אינו דכ"ע אלא לאותן המשקין שדותיהם לבד אי נמי ארבע אמות דהכא היינו ב' אמות של תוכה ואמה מכאן ואמה מכאן: (תוספות)

ואי לא לא מיסתגי להו רבה בר רב נחמן הוה קא אזיל בארבא חזא ההוא אבא דקאי אגודא דנהרא אמר להו דמאן אמרו ליה דרבה בר רב הונא אמר **עזרא** **ט-ב** ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה אמר להו קוצו קוצו אתא רבה בר רב הונא אשכחיה דקייץ אמר מאן קצייה תקופ ענפיה אמרי כולהו שני דרבה בר רב הונא לא אקיים ליה זרעא לרבה בר רב נחמן אמר רב יהודה הכל לאיגלי גפא ואפילו מיתמי אבל רבנן לא מ"ט רבנן לא צריכי נטירותא לכריא דפתיה ואפילו מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקא באוכלווא אבל לאוכלווא לא דרבנן לאו בני מיפק באוכלווא נינהו אמר רב יהודה לכריא דנהרא תתאי מסייעי עילאי עילאי לא מסייעי תתאי וחילופא במיא דמיטרא תתאי נמי הכי חמש גנות המסתפקות מים ממעין אחד ונתקלקל המעין כולם מתקנות עם העליונה נמצאת התחתונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה וכן חמש חצרות שהיו מקלחות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כולן מתקנות עם התחתונה נמצאת העליונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה אמר שמואל האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא חציפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה והאידידא דקא כתבי פרסאי קני לך עד מלי צוארי סוסיא מייא סלוקי נמי מסלקין ליה אמר רב יהודה אמר רב האי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי חציפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה רוב נחמן אמר נמי מסלקין ואי משום דינא דבר מצרא לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי אמילו משום דינא דבר מצרא מסלקין ליה משום שנאמר **דברים ו-י** **ח** ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימליך ביה אמר ליה איזיל איזבן ואמר ליה זיל זבון צריך למיקנא מיניה או לא רבינא אמר לא צריך למיקנא מיניה נהרדעי אמרי צריך למיקנא מיניה והלכתא צריך למיקנא מיניה השתא דאמרת צריך למיקנא מיניה אי לא קנו מיניה אייקור וזול ברשותיה זבן במאה ושוי מאתן חזינא אי לכולי עלמא קא מוזילא ומזבין יהיב ליה מאה ושקיל ליה ואי לא יהיב ליה מאתן ושקיל ליה זבן במאתן ושויא מאה סבור מינה מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משום דרב נחמן אין אונאה לקרקעות זבין ליה גריא דארעא במיעצא נכסיה חזינן אי עידיית היא אי זיבורית היא זביניה זביני

רש"י ואם לאו לא מסתגי להו. אין להם מהלך בעצב זה והולכין על כרחן דרך שפתו השנית שהרי על כרחן כשהולכין כנגד היער של עכו"ם ילכו בשפתו השניה ולכשיגיעו כנגד שלי למה יטריחו לעבור את רוחב המים והרי הן כריכין לחזור ולעבור כל אחר כשכלתה הקליה: חזא ההוא אבא. יער שהנית רבה בר רב הונא לפי שאין העליונים והתחתונים הולכין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיהא עליון ותחתון של עכו"ם המושל: יד השרים והסגנים. פסוק הוה בספר עזרא: חיקוץ ענפיה. ימותו בניו: גלגלי גפא. הכל מסייעין לגדור חומת העיר ולהעמיד העיר שאלה יכנס אבא שונאים לעיר: אגלי. שערים כמו ברכות (דף כה). טרוקו גלי: גפא. סחיתת העיר כדתהו גלגלי (דף כה): מלא אחר הגפה גזולות: לא כריכי נטירותא. תורתו משמרתו כדכתיב (משלי ו) בשכבך תשמור עליו: לכריא דפתיה. לכרות מעין או בורות למים לשות: ואפילו מרבנן. שהרי גם הם כריכים לשות ועל שם כלי ששתינו בו משקין שקורין פתיא בלשון ארמי קרי ליה כריא דפתיה: דלא נפקי באוכלווא. שאין יולאין בעלי בתים עממן באוכלווא ובאכלווא לחפור אלא גובין מעות ושוכרין פועלים: לאו בני מיפק וכו'. גנאי הוא להו: לכריא דנהרא. כשמעלת שרטון וטפלים זה אבנים ומעבדין מרובות המים וכו' ומנקין אותו להעביר ממשוליו: תתאי מסייעי לעלאי. כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמכאולו העליונים מעבדים מים מליד נמלא חיקון העליונים לעזרת התחתונים: אבל העליונים אין כריכין לסייע את התחתונים. כשמתקנין למטה שחיקון של מטה אינו לעזרת עליונים אלא לרעהם שכל זמן שהמים ראים למטה הנהר מהמעט למעלה והשדות שלהן מתיבשות: וחילופא במיא דמיטרא. כגון בעיר שהמים קשים להרבות טיט ולקבל את הדרכים ועשין להם חריץ במורד להוריד המים חוץ לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכו' וכן להם העליונים כריכין את התחתונים לכרות כנגדן שכל זמן שלא ירדו המים התחתונים חוץ לעיר יעמדו העליונים במקומן אבל התחתונים אין להן לסייע לעליונים לכרות למעלה שכל זמן שלא ירדו העליונים למטה טוב להן התחתונים: ומתקנת לעמיה. בפני עמיה כשמגיעת כנגדה אין אחר מסייעה: המקלחות מים. מים סרוחין מי מטר: לביב אחד. חריץ מתוקן להוריד מי גשמים בו: כולן מתקנות עם התחתונה. מסייעות אותה לתקן כנגדה כדפרישית לעיל: האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא. בשני הפרסאים היה הקרקע מופקר לכל הקודם לחזיק בו ולפירעו למלך טסקא דרוח מש של קרקע ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לנמל וכו' ומקום פניו הרבה לפורקי משאות לספינות ולטוענין מתוכן ומזיאיין וזה החזיק לבנות שם בנין או לחרוש ולזרוע: חציפא הוי. שמקלקל מקום לביב: אבל סלוקי. מדינא לא מסלקין ליה: והאידידא דכתיב פרסאי. לאותן הלקוחין שדות שעל שפת הנהר קני לך השדה עד תוך הנהר מלא אורח הסוס והלקוחין גודרין גדין רחוק מן הנהר שלא לקבל את מקום הרביע ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולמד הנהר מסלקין ליה לפי שהיא קנויה לבעל הגדר עד תוך המים: בני אחי. שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן מכאן: ואי משום דינא דבר מצרא. אם אין לא אחים ולא שותפים אלא מכה מאכרנות באין על המחזיק ואומרים לנו מלפיהם לקחתה שאלו כריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בטמון לו ולא ליקח במקום אחד: לא מסלקין ליה. דלא איכפת לן לדינא דבר מצרא כלל: ועשית הישר והטוב. דבר שאי אהה נחסר כ"כ שמתמלא קרקעות במקום אחר ולא טריחיה על בן המכר להיות נכסיו חלוקין: אתא לאימלוכי ביה. שדה היוצאה לימכר ובה אחר ונטל שדות מן המכרן ואמר ליה זיל זבון: נהרדעי אמרי צריך למקני. דאי לא קנה מיניה מצי אמר ליה משטה הייתי כך כדי להעמידה על דמים הרחוקין לה שאם באתי אני אכל הבעלים היה מעלה לי בדמים בשביל שחביבה עלי: השתא דאמרת צריך למיקנייה מיניה. אם כן אין קניינו של זה כלום אם אייקר או זול ארעה בשותף דבר מצרא אייקר או זול ולא יוסוף ולא יגרע הלוכה מלקבל דמים שנתן זה כדי אייקר רוחא דבר מצרא הוא וזו פסידא דבר מצרא הוא: ואי לא יהיב ליה מאתן. דגבי דהאי הוא דלחזי: כי מילכטי דנכסי. של מוכר שדות המוכר מקיפות לה מכלל: חזינן אי עידיית היא. דבר העשוי לימכר לעצמו שאינו דומה לשאר שדות הסמוכות לה: זביניה זביני. ואין מצרני המוכר יכולים לסלקו שהרי יש זביניה הפסקי: (רש"י)

תוספות ליקוף ענפיה. שזה היה אותו יער עצמו של פריזק רופילא ולא היתה ידו במעל כלל לכך קילל: האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא. קיבל בטסקא מן המלך כדפי' בקונטרס ולהכי קאמר דאחזיק ולא קאמר דזבין כדאמרין לקמן זבין במאתים זבין מעכו"ם וכן האי מאן דאחזיק ביני אחי דבסמוך מפר"ת דוקא באחזיק שהיתה קרקע הפקר וקבלה מן המלך בטסקא לא מסלקין ליה ולרב נחמן דוקא ביני אחי מסלקין ליה שעשה יותר מדאי שלא כהוגן להחזיק ביני אחי אבל משום מצרנות לא מסלקין ליה דלא שייך כאן ועשית הישר והטוב כיון שיוכלו לקבל מן המלך ולא חשו אבל במכר מודים הם כ"ע דשייך דינא דבר מצרא דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה דמצרן שהיו הבעלים רוצים למכור ונהרדעי סברי דאפילו הכי שייך ועשית הישר והטוב והשתא אתי שפיר הא דאמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן בשמעתין אין אונאה לקרקעות דאמצרנות קאמר כדמוכח בכתובות בפ' אלמנה (דף צט: ע"ש ושם ד"ה ה"ג) דקאמר רבא גבי טעה השליח והאמר מר אין אונאה לקרקעות גבי מצרנות שהוא ענין שליח שהמקח לא יהיה שלו ואין צריך לדחוק כפי' הקונטרס דרב נחמן לית ליה דינא דבר מצרא: והאידידא דכתיב פרסאי. לא כפירוש הקונטרס דמפ' דמסלקין ליה שהראשון קנאו מן המלך אלא דמסלקין ליה לבא להחזיק לכתחילה משום דכיון דכתיב פרסאי כו' חיישין שלא יבא להחזיק עד תוך הנהר כמו שכותב לו המלך ויעבב הילוך הספינות וביאתן לנמל וקניסין ליה משום הכי להסתלק מכולה רקתא אפילו ממה שחוף לנהר: (תוספות)

מתני' המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורות שקמה קיבלה הימנו לז' שנים שנה ראשונה יזרענה פשתן ויש לו בקורות

שקמה: **גמ'** אמר אביי בקורות שקמה אין לו בשבח שקמה יש לו ורובא אמר אפילו בשבח שקמה נמי אין לו מיתביי המקבל שדה מחבירו והגיע זמנו

לצאת שמין לו מאי לאו שמין לו בשבח שקמה לא שמין לו ירקא וסילקא ירקא וסילקא נעקור ונשקול בדלא מטא יומא דשוקא ת"ש המקבל שדה מחבירו והגיע שביעית שמין לו שביעית מי קא מפקעא ארעא אלא אימא המקבל שדה מחבירו והגיע יובל שמין לו ואכתי יובל מי מפקעא קבלנות לצמיתות אמר רחמנא אלא אימא הלוך שדה מחבירו והגיע יובל שמין לו וכי תימא ה"נ שמין לו בירקא וסילקא וירקא ויובל הפקירא הוא אלא לאו שבח שקמה תרגמא אביי אליבא דרבא שאני התם דאמר קרא **[ויקרא כה-לג]** ויצא ממכר בית ממכר חוזר שבח אינו חוזר ונגמר מיניה התם זביני מעליא הוא ויובל אפקעתא דמלכא היא רב פפא קביל ארעא לאספסתא קדחו בה תאלי כי קא מסתלק אמר להו הבו לי שבחא א"ל רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא אלא מעתה דיקלא ואלים ה"נ דבעי מר שבחיה א"ל התם לאו אדעתא דהכי נחית אנא הכא אדעתא דהכי נחיתנא כמאן כאביי דאמר בשבח שקמה יש לו אפילו תימא כרבא התם לית ליה פסידא הכא איכא פסידא א"ל מאי פסדתיך ידא דאספסתא שקול ידא דאספסתא וזיל אמר ליה אנא כורכמא רישקא רבאי א"ל גלית אדעתך דלמשקל ואסתלוקי עבדת שקל כורכמא רישקא וזיל אין לך אלא דמי עצים בלבד רב ביבי בר אביי קביל ארעא ואהדר ליה משוניתא קדחו ביה זרדתא כי קא מיסתלק אמר להו הבו לי שבחאי אמר רב פפי משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליתא אפילו רב פפא לא אמר אלא דאית ליה פסידא הכא מאי פסידא אית לך: רב יוסף הוה ליה ההוא שתלא שכיב ושבק חמשה חתנותא אמר עד האידינא חד השתא חמשה עד האידינא לא הוו סמכו אהדדי ולא מפסדו לי השתא חמשה סמכו אהדדי ומפסדו לי אמר להו אי שקליתו שבחייכו ומסתלקיתו מוטב ואי לא מסליקנתו לכו בלא שבחא דאמר רב יהודה ואיתמא רב הונא ואיתמא ר"נ האי שתלא דשיב יורשים דיליה מסתלקין להו בלא שבחא ולא מילתא היא ההוא שתלא דאמר להו אי מפסידנא מסלקנא אפסיד אמר רב יהודה מסתלק בלא שבחא רב כהנא אמר מסתלק ושקיל שבחא ומודה רב כהנא דאי אמר אי פסידנא מסתלקנא בלא שבחא מסתלק בלא שבחא רבא אמר אסתמכתא היא ואסתמכתא לא קניא ולרבא מאי שנא מהא דתנן אם אויב ולא אעביד אשלם במיטבא התם מאי דאפסיד משלם הכא מאי דאפסיד מנכין ליה ואידך יהבינן ליה רוניא שתלא דרבינא הוה אפסיד סלקיה אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר מאי קא עביד לי א"ל שפיר עביד א"ל הא לא התר ביה א"ל לא צריכא להתרות רבא לטעמיה דאמר רבא מקרי דרדקי שתלא טבחה ואומנא

רש"י מתני' לטנים מועטות. פחות משבע שנים: לא יזרענה פשתן. שזרע פשתן מכחש בראי' הרבה ואינה חוזרת ליושנה עד שבע שנים והא' לא מיתוקמא אלא בחכיות דאי בקבלנות מאי דבעי לזרע שיהי הבעלים חולקין בו: ואין לו בקורות שקמה. ע"ז סרס הוא וקולאין ענפיו לקורות הבנין והו חוזרין וגדילין ופחות מז' שנים אין נעשות קורות הלכך קיבלה לפחות משבע שנים לא יקוז קורות שבה ללאו אדעתא דקורות נחית דבשנים מועטות אינם חוזרים לקורות אבל קיבלה לז' שנה ראשונה וזרעה פשתן וקוז' שנה ראשונה שקמה שבה: גמ' שבח שקמה יש לו. עשו והשביחו שמין לו שבהם לכשיסתלקו: ללמיתות אמר רחמנא. מי שאילולי יובל היתה נלמיתה דכתיב (ויקרא כה) והארץ לא תמכר ללמיתות: ונגמר מיניה. דמקבל: התם זביני מעליא הוא. וכל כמה דלשבחא ארעא בראשונה אשבחא וארעא דלדרא משום דיוכל אפקעתא דמלכא הוא ומאי דלא פקע מלכא לא מפקע ממכר אפקע שבה לא פקע: קדחי בה תאלי. כמחו בה אילנות: דיקלא ואלים. קיבל הימנו איזן לפירותיו כך וכך שנים ונתעבה והגיבדו עיקרו ה"נ וכו': לאו אדעתא דהכי נחת. אלא לאכילתא פירות הכא אדעתא דהכי נחת לכל אשר ילמנה בה: התם לית ליה פסידא. כל מה שהשביח שקמה לא מנע ממנו חרישה וזריעה: ידא דאספסתא. מקום הדקלין היה זרע אספסתא ידא כמו (במדבר ב) איש על ידו: אנא כורכמא רישקא רבאי. אני הייתי מגדל במקומן כרכוס שדמיו יקרו: א"ל. מדקאמרת כורכמא רישקא רבאי שהוא דבר הנקצר בכל שנה ולא אמרת אנא תאלי הייתי נוטע בה למשקל שבהיה גלית אדעתך ללא נחת לזה ארעא אדעתא למיעבד בה מידי דבר קיימא למישם ליה שבחיה ומפיק אלא מידי דתיעקריה ותישקליה ותיוזל כי מסתלקת שקול כורכמד רישקא אותה כורכמא רישקא דהיינו תאלי שקיימו בה עוקר אותה וכן וכשהבא לעקור אינו אלא עלים וזה יתן לך דמי עלים: אהדר ליה משוניתא. האביהו סביב גבוליה כעין שן הר: קדחי ביה וזדחא. בהיהא משוניתא כמחו בה אילנות של עוזרדין קורמיי"ר בלעז: ממולאי. מבית עלי שהיה ממשפחה רעועה: אמריתו מילי מוליתא. דכיים גבונים לשון מוליא במוליא במו"ק (דף יז) גבשושית: אפילו רב פפא. דבעי שכר שבהא דתאלי: דאית ליה פסידא. שלמחו במקום הראוי לזריעה: הכא מאי פסידא איכא. במשוניתא אין דרך לזרוע: שהלא. נוטע כרם בקרקע בעל הבית ועליו להיות חרים כל הימים ונטול מחלה בפירות: אפסיד. מאי דלשבחא כבר מיהו אכתי הוא שבהא ומיסתלקנא דקאמר. בלא שבהא קאמר: ורב כהנא אמר וכו'. דה"ק אי מפסידנא מסתלקנא על כרחי ושקילנא מאי דלשבחתי: לא קניא. ואפילו אמרת הכי. לא מסלקינן ליה בלא שבהא: מאי דאפסיד מנכין ליה. שיימינן מאי דמטי לבעל הבית בהפסד ומנכין ליה מחלקו דשבהא אומנא. מוהל חיטוקות: כמותרין ועומדין דמי. לסלקיהו: מקרי דרדקי. פסידא ללא הדק הוא דשבהא כיון דעל על: (רש"י)

תוספות אלא מעתה דיקלא ואלים ה"נ. דבעי מר שבחא באלימות הדקל הא ודאי אפילו לאביי לית ליה דדוקא בשבח שקמה דליכא פרי אלא שבח דגידול ענפים קאמר אביי דיש לו דאדעתיהו נחת אבל אדעתא דאלימות הדקל לא נחת ה"נ מר לא נחת אדעתא דתאלי אלא אדעתא דאספסתא א"ל התם ודאי לאו אדעתא דהכי נחת דקאמרת אבל אנא נחתינא למה שיצמיח הקרקע דהיינו אספסתא ואלו צמחו במקומה: כמאן כאביי. דאילו לרבא דאמר בשבח שקמה אין לו אע"ג דאיכא למימר דאדעתא דהכי נחית ומשני דאפילו תימא כרבא דהתם כו': אין לך אלא דמי עצים בלבד. ואע"ג דבסוף פרק השואל (לעיל דף קא. ושם) אמר דמצי למימר זיתי אני נוטל אי לא משום ישוב א"ל הכא לא מצי אמר ליה דמייירי דהני תאלי לא היו ראויים לנוטעם במקום אחר ואם היה נוטלם היו מתים ולא היו שוים אלא לעצים א"ל נדלא א"ל תאלי הוה נטענא אלא כורכמא דרישקא שמשעוקרין אותן אין נוטעין אותן במקום אחר גלית אדעתך שלא היית חושש בדבר שראוי לנוטעין ולכן אין לך אלא דמי עצים וכגון שהתאלי לא היו מכחישין אותו יותר מאספסתא וכורכמא דרישקא שאם לא כן לא יכול לומר תאלי הוה נטענא שיהי לאספסתא קבלה: (תוספות)

וספר מתא כולן כמותרין ועומדין דמי כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר כמותרין ועומדין דמי ההוא שתלא דאמר להו הבו לי שבחאי דבעינא למיסק לארעא ישראל אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו הבו לי שבחיה א"ל רבא איהו אשבח ארעא לא אשבח א"ל אנא פלגא דשבחא קאמינא לך א"ל עד האידינא הוה שקיל בעל הבית פלגא ושתלא פלגא השתא בעי למיתב מנתא לאריסא א"ל ריבעא דשבחא קאמינא סבר רב אשי למימר ריבעא דהוא דנקא דאמר רב מנימי בריה דרב נחומי באתרא דשקיל שתלא פלגא ואריסא תילתא האי שתלא דבעי לאסתלוקי יהבינן ליה שבחא ומסלקינן ליה כי היכי דלא

נמטייה הפסד לבעל הבית אי אמרת בשלמא ריבעא דהוא דנקא שפיר אלא אי אמרת ריבעא ממש קא מטי ליה פסידא לבעל הבית פלגא דנקא א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי ולימא ליה אנת מנתא דילך הב ליה לאריסא ואנא מנתא דילי מאי דבעינא עבידנא ביה אמר כי מטיית שחיטת קדישים תא ואקשי לי גופא אמר רב מניומי בריה דרב נחומי באתרא דשקיל שאלא פלגא ואריסא תילתא האי שאלא דבעי איסתלוקי יהבינן ליה שבחיה ומסתלקין ליה כי היכי דלא ליפסוד בעל הבית אמר רב מניומי בריה דרב נחומי קופא סבא פלגא שטפה נהרא ריבעא והוא גברא דמשכין פרידיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמש שנין אביי אמר פירא הוא רבא אמר קרנא הוא וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות מיתבי יבש האילן או נקצץ שניהם אסורים בו כיצד יעשו ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות מאי לאו יבש דומיא דנקצץ מה נקצץ בזמנו אף יבש בזמנו וקתני ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אלמא קרנא הוא לי נקצץ דומיא דיבש מה יבש בלא זמנו אף נקצץ בלא זמנו ת"ש נפלו לה גפנים וזיתים זקנים

ר"פ י"ד א"ל אנא פלגא בשבחה קאמינא. כדכך שחר שחלים שאינו מסתלקין: השתא קבעי למיחב מנתא לאריסא. כלומר כיון דמסתלק בו בלא זמנו אמאי שקיל פלגא בשבחה עד האידנא הוא שקיל בעל הבית פלגא בפירות וזה היה עושה בה כל עבודתו כמשפט אריסון: השתא קבעי למיחב מנתא לאריסא. עכשיו זה יכול כל המגיע לו ויך ועל בעל הבית ליטול עבודה הכרס ויטורד לתהא לאריסא ודך אריס שוירד לכרס טעוה ליטול שליב בפירות נמנא בעל הבית מפסידו שליב ממחיתו בכל שנה: ריבעא דשבחה. לקמו מפרש וזאז: סבר רב אשי למימר ריבעא. דתרי תולתא המגיעין לבעל הבית משתוליא השליב שיטורד ליתן לאריס שוירד לה דהוא דנקא בכל שבה הכרס כגון אס השבח ששה דינרים וזאז מהו שליב שעתיד ליתן לאריס ותרוד ארבעה דינרים מהו יטול השתל דינר והיינו ריבעא בחמי דמטא לבעל הבית דהוא דנקא דשבחה כוליה: דנקא. שות: דלמר רב מניומי באתרא דשקיל שאלא פלגא. בפירות ועושה עבודה לעולם: ואריסא תילתא. אריס שוירד לתוך הכרס גמורה ועובדה נוטל שליב בפירות: האי שאלא דבעי אסתלוקי. שיימין ליה כי היכי דלא נפסיד בעל בית כלומר מעיינן במילתא למיחב ליה כי היכי דלא נמטייה פסידא לבעל הבית בסילוקי פל זה: אי אמרת בשלמא דנקא. שקיל שאלא שפיר דכי הדך שקיל אריסיה תילתא הרי ששנה דינרין בין שניהן פס ליה פלגא דבעל הבית כדוהא שקל עד השתא: אלא אי אמרת ריבעא ממש. דינר וחצי והאריס יטול שליב שהן שני דינרין: פסידא לבעה"ב. האי דינר ממחיתו: ולימא ליה. שאלא אנת מנתא דידך הב ליה לאריסא שיטרה בו החצי שלך שהיה מוטל עלי לעשות ואחרי כן פירות הב ליה לאריסא ועלי לנכות מחלקי כפי המגיע לו והיינו ריבעא ממש דינר וחצי כיצד טול אתה ששנה רבעי הכרס לחלקך מהו תתן השליב לאריס נמנא אוכל כל השנה חצי פירות הכרס בלא זאז: מנתא דינר מאי דבעינא עבידנא ביה. אני אמכור לאריס הרביעי המגיע לידי ולא שייך גבאי למיתן מנתא לאריסא דהא מזבנינא ומסתלקנא הקונה יד ויעשה ויחלל ואם באת לקנותו הרי און עלי לעשות כך ותחלל את פירותיו בחנם אם תתנהו לאריס לישקול מיניה וביה שיהיה חלקו חצי הפירות ומהנה אוכל שני שליבים דיינו ארבעה דינרים: כי מטיית שחיטת קדישים. הכתרי כך שאתה חדוד ויודע להעמיק ולהקשות וכי מטיית למסכת זבחים שהיא עמוקה חצי הקשי לי ואתן לב לתרץ לפי שאלתך ויש אומרים דהוי מדחיה ולא היא דעל כרחיך קבולי קיבלה חדא דקושיא מעליא היא ועוד מדקאמר קסבר רב אשי למימר מכלל דמסקנא לאו היא כתיב: וקופא סבא פלגא. גפן שהזקנה בכרס הרי הוא כשאר זמורות שחולקין בהם ונוטל בה שאלא פלגא כשאר פירות דכיון דלורכח בהי דלעתא דהכי נחה: שטפה נהר. וזאז לחלק העצים הוא ליה כי שאלא דמיסתלק בלא זמניה ושקיל ריבעא שטפה נהרא פעמים שעוקרין לגמרי ופעמים שטופו את הקרקע ומכחישו ואין ראו לזמנה בו כלום עד זמן מרובה: והוא גברא דמשכין פרידיסא לחבריה. משכן בו כרס במשכנתא דסורא א"ל נכחיה: וקש. הזקין בזמנו שהיה ראו לכך: פירא הוי. עצים שבו וטלם המלוה אין לו בגוף כלום אלא בפירות: מה נקצץ בזמנו. שאין חכם קוצץ חילוף ששנה פירות אלא בזמנו שחלל בו לעשות פרי: בלא זמנו. ומודה אביי בלא זמנו שחלל לעשות פרי דכיון דלאו אורכיה לאו פירא הוא ולאו דלעתא דהכי נחה: נפלו לה. לשהה משנתא מת אביה ונפלו לה בירושה: (ר"פ י"ד)

תוספות וספר מתא כמותרין ועומדין. פי' בקונטרס משום דשבשתא כיון דעל על לכך חשיב פסידא דלא הדר וליתא דרבא גופיה אית ליה בפי' לא יחפור (ב"ב דף כ"א. וס) דשבשתא ממילא נפקא אלא להכי קרי ליה הכא פסידא דלא הדר לפי שבאותה שעה שיבדו שיבדו נבטל לו לימוד של אמת: (לעיל) מסלקין להו בלא שבחא ולא מילתא היא. פי' ריבין' שלא אמר דבר זה מעולם אלא להפחידו אמר כן ותימה דאם לא אמר מעולם למה הזכיר כל כך אמוראים רב הונא ואיתמא רב יהודה ואיתמא כו' וי"ל דרב יוסף לא הזכיר אלא אחד מהם ובני בית המדרש נסתפקו בין אלו איהו מהו הזכיר: רבא אמר קרנא הוי. וא"ת והא קופא סבא פלגא ודוחק לומר דפליג רבא אדרב מניומי וי"ל דקופא סבא פלגא משום דשתלא שקיל אפילו בגוף הקרקע פלגא וכי מסתלק בלא זמניה הוא דשקיל ריבעא משום דעליו שלם אפילו מה שהבעל יצטרך ליתן לאריס שיטורד חלקו שהיה מוטל על השתלא לשמור וכן שטפה נהרא ריבעא דאדעתא דהכי נחית שאם יסתלק בלא זמניה באיזה ענין שישתלק שלא יקח אלא ריבעא ובקופא סבא שאין עוד מה לשמור שקיל פלגא אבל הכא המלוה אין לו בגוף כלום אלא בפירות: מה נקצץ בזמנו. דאין דרך לקצוץ שלא בזמנו ולהפסיד פירות ועוד דאמרין בפרק לא יחפור (ב"ב דף כו.) האי דיקלא דטעון קבא אסור למיקציה ואית דגרסי איפכא יבש בזמנו ואין נראה לר"י: לא מה יבש שלא בזמנו. יבש משמע שלא בזמנו מדלא קתני הזקין ואע"ג דהזקין נמי משמע שלא בזמנו כדאמרין בסמוך אימא והזקינו הזקינו משמע בין בזמנו בין שלא בזמנו אבל יבש לא משמע אלא שלא בזמנו: אף נקצץ שלא בזמנו. וא"ת ואמאי איצטרך למימר אף נקצץ שלא בזמנו והא מעיקרא לא פריך אלא מיבש דהוה דומיא דנקצץ אבל נקצץ בזמנו לא פריך משום דאיכא למימר דנקצץ בזמנו היינו לאחר שיבש שלא בזמנו והשתא דשני ליה מיבש תו לא קשיא ליה לאביי וי"ל דמעיקרא נמי קשיא ליה מנקצץ דנקצץ משמע שתמא אחר שיבש בזמנו כמו שדרכו והא דקאמר מה נקצץ בזמנו אף יבש בזמנו משום שרובה להקשות משניהם אי נמי לא איצטרך אלא לאפקי דלא נידוק איפכא נקצץ דומיא דיבש כדמשני בתר הכי: נפלו לה זיתים זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע ובעל אוכל פירות. אבל לא יקצוץ עצים אלמא קרנא הוי וקשה לאביי דאמר עצי ליה התם בשדה שאין פרי אחר ותימה דמאי פריך דהתם ע"כ מייירי שרעשין קצת פירות מדפליג התם. רבי יהודה ואמר לא תמכור מפני שבח בית אביה ומוקי ליה התם בשדה שאין פרי ואי ליכא פירות כלל מה שבה בית אביה יש הלא בעל השדה לא ינחם לעמוד שם יותר אחר שתייבש והבעל יקח אותם לעצם וכן משמע נמי מעיקרא דבעי לאוקמי פלוגתייהו בנפלו לה זיתים בשדה שלה ופליגי אבל בשדה שאינה שלה דברי הכל ימכרם ופריך והא עבדים ושפחות זקנים דהוי כנפלו בשדה שאינה שלה

דף קי

ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אימא והזקינו ואיבעית אימא לאו מי אוקימנא לההיא כגון שנפלו לה בשדה אחרת דקא כליא קרנא: ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין שתמא מלוה אמר שלש לוח אמר שנים קדים מלוה ואכלניהו לפיירי מי נאמן רב יהודה אמר קרקע בחזקת בעליה קיימא רב כהנא אמר פירות בחזקת אוכליהן קיימי והלכתא כוותיה דרב כהנא דאמר פירות בחזקת אוכליהן (קיימי) והא קי"ל דהלכתא כוותיה דרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת התם מילתא דלא עבידא לאיגלויי היא הכא מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואטורחי בי דינא תרי זמני לא מטרחינן מלוה אומר חמש לוח אומר שלש א"ל אייתי לי שטרך א"ל שטרא אירכס לי אמר רב יהודה מלוה נאמן מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי א"ל רב פפא לרב אשי רב זבדי ורב עיירא לא סבירא להו הא דרב יהודה מאי טעמא האי שטרא כיון דלגוביינא קאי מיזרז זהיר ביה ומיכבש הוא דכבשיה לשטריה סבר אוכלה תרתין שנין

יתירת א"ל רבינא לרב אשי אלא מעתה האי משכנתא דסורא דכתבי הכי במישלם שניא אליו תיפוק ארעא דא בלא כסף היכא דכבשיה לשרט משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן וכי מתקני רבנן מילתא דאתי בה [לידי] פסידיא א"ל התם תקינו ליה רבנן דמרי ארעא יהיב טסקא וכרי כריא ארעא דלית לה כריא ולא יהיב טסקא מאי א"ל איבעי ליה למחויי לא אימחא מאי איהו הוא דאפסיד אנפשיה אריס אומר למחצה ירדתי ובעל הבית אמר שליש הורדתי נמי נאמן רב יהודה אמר בעל הבית נאמן רב נחמן אמר הכל כמנהג המדינה סבור מינה לא פליגי הא באתרא דשקיל אריסא פלוגא הא באתרא דשקיל אריסא תילתא אמר להו רב מרי ברה דבת שמואל הכי אמר אביי אפילו באתרא דשקיל אריסא פלוגא פליגי רב יהודה אמר בעל הבית נאמן דאי בעי אמר שכירי ולקטי הוא: יתומים ואומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראייה

רפ"י ימכרו וכו'. אלמא קרנא הו דאי פירא הוה הא תקון רבנן פירות לבעל: והזקינו. קפלה עליהן זקנה כלל זמנו: לאו מי אוקימנא. ככתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף עט:); בקדה אחרת. שלא היתה הקרקע שלה שהיו דקלים בקדה של אחרים דהא כליא קרנא דיקה לגמרי אי אמרת ליסקלניהו בעל כלולה: הוהא שטר. שטר משכנתא דסורא דמישלם שניא אליו ולא פירש בו מנין השנים: הכי גרסוין וקדים מלוה ואכלניהו לפירי. דשנה שלישית מקמי דנתבעיה לדינא: קרקע בחזקה בעליה עומדת. אע"ג דלא תבעיה עד לאחר איכילת פירות אנו בחר קרקע אזלינן וכי מספקא בן שנה זו של מי אוקי ארעא בחזקה מריה ושלא כיון אכלניהו לפירי: בחזקה ארכולין עומדות. כיון דקדים ואכלניהו ואתא לאפוקי מיניה נייחי ראייה ללאו שגש הוה דבחר איכילת פירות אזלינן: והא קי"ל הלככה כרב נחמן דבימי. ורב נחמן קרקע בחזקה בעליה עומדת קאמר גבי שוכר מרחץ משנים עשר וזבזב לשנה מדינא זבזב לחדש בהשאל (לעיל דף קב:); ואפילו בלא בטרם החדש אמר כולו למשכיר כמנהג עברה הקנה: הני מילי מילתא דלא עבידלא לאיגלויי. כלומר בחר קרקע ודאי אית בן למיזל ומיהו הני מילי בספק שאין עומד לעולם להתבצר כי הוהא דמספקא בן בין אם תפוס לשון ראשון ואי תפוס לשון אחרון: אבל הכא מילתא עבידלא לאיגלויי. בסוף שיבאר עדי שטר ויעידו: ואטרותו בי דינא תרי זמני. שמה דקין עם המלוה ואם נוצלנו מידו עתידין לנו לחזור ולגבותו מיד המלוה לאחר זמן: מלוה אומר חמש וכו'. מילתא אחריתי היא מלוה וזוהו שצלו לדין מלוה אומר חמש שנים מושקנת לי ואין השטר לפנינו וזוהו אומר שלש וכבר אכלת שלש: מנו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי. לעולם ואכלתיה שני חזקה ואכל השטר ממני: לא סביחא להו הא דלמחר רב יהודה. ולא אמרינן מנו שהדברים מוכיחין שהוה רמאי שאמר אכל השטר והאי שטר לא דמי לשטר דאילו שטר זבזב לעדות שמכרה לו הוה בלא ובי עולם האמר לו להזכיר בו אמר רבנן ביה עד חלת שנין מני לאיזוהורי אינן בשטר אפי' לא מיוזקה דקסבר לא ילא עוד ערעור עליה אבל זה שהוה מודה ששטר משכנתא הוא לראייה מנין שנים של איכילת פירות לגוביינא לאיכילת פירות דמנין השנים קאי ומיוזקה הוה ביה דלא לירכס ליה עד כלות השנים והאי דקאמר אירכס לא מהימן דמייבש הוה דכבשיה וכו': אלמא מעתה. אדרב יהודה פריך דלמחר אי בעי אמר לקוחה היא בידי: הכי נמי דמהימן. וכי עביד רבנן מילתא דלתי בה לדי רמאות כי האו: תקון רבנן למרי ארעא דהיב טסקא. למלכא: וכי בריא. מתקן הריח סביבות הגבולות: ואי ארעא קניא הוה. דלית ליה טסקא וכריא נמי לית ליה מאי ליעביד למחויי. הוה יודעים שלא מכרתיה לו אלא היא משכון בידו: הכי גרסוין הא באתרא דשקיל אריסא פלוגא הא באתרא דשקיל אריסא תילתא. ולא גרסוין שהלא ככולי מילתא: שכירי. לוימס או לחדשין ופכתות ופכתותיו במעות וכל נאמן דקאמר בשבועת היסת הוה: אנו השבחנו. ואין לבע"ח במה שהשביחו יתומים כלום: (רפ"י)

תוספות כשעושיין קצת מלאכה דאי לאו הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה וה"נ מיירי דאיכא בזיתים קצת פירי ולכך הוה קרנא אפילו לאביי ולפי שאין עושיין אלא פירות מועטין ילקח בהן קרקע ויאכל פירות וזהו טובת שניהם אבל בשמעתין דליכא פרי אז העצים מיקרו פרי לאביי וי"ל דמ"מ מוכח שפיר דקרנא הוה אפילו כשיבש לגמרי ולהכי קאמר תנא קמא ילקח בהן קרקע אפילו מעתה שעושיין קצת פירות לטובתו של בעל ופליג ארשב"ג דאמר לא תמכור משום שבח בית אביה ולא חיישינן לטובת הבעל כל זמן שעושיין קצת פירות עד שתייבש לגמרי ואז ילקח בהן קרקע אבל לאביי דאמר פרי הוה וכשייבש לגמרי נוטל בעל הבית הכל אם כן אין זה טובת הבעל מה שלקח בהן קרקע ואוכל פירות משלו כי טוב לו יותר להמתין מעט עד שתייבש לגמרי ויהא הכל שלו: א"ל רבינא לרב אשי משכנתא דסורא אם אמר לקוחה היא בידי ה"נ דאנאן כו'. אלא דאי לא מהימן הקשה הרב רבי אלחנן דהא נתן (ב"ב דף כח.) חזקת הבתים כו' וזקתן ג' שנים ואומר ר"י דהתם בטוען שמחזיק בה בגזל היא חזקה שהיה לו למחות תוך שלש כי יודע בודאי כיון שנכנס לה בגזל אם ישתוק לו ג' שנים ולא ימחה שיטעון על ידי ג' שנים שהיה שלו ולכך היה לו למחות שידוע לכל שתקנו חכמים למחות תוך שלש ואם לא מיחה הפסיד אבל כשבמשכנתא בא לידו טובר המקשה כי לא תקנו חכמים אין לחוש שאחר ג' יטעון שקר וא"ת אם כן לעולם יהיה בעל הקרקע נאמן לומר שבגזל הוא בא מגו דאי בעי אמר במשכנתא היה אצלך או לפירות הורדתיך וי"ל דהוה מגו במקום עדים דאנן סהדי אם היה בא בגזל לא היה שתיק אלא היה מוחה אי נמי זה מגו שאין טוען ברצון במשכנתא היה או לפירות הורדתיך לפי שסבור להוציא גם הפירות שכבר אכל אי נמי חשיב מגו להוציא כיון שאכלה שני חזקה וקשה דטעמא דשבלש שנים הוהא חזקה משום דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מיזדהר והשתא הלא ע"כ צריך לשמור לעולם כי שמי יטעון זה משכנתא היא וע"כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן [לומר] לקוחה היא בידי אלא שואל מה תקנה יעשה הממשכן שלא יוכל להחיק ולטעון לקוחה היא בידי דמחאה נראה דלא מהניא אלא כשאומר פלניא אכיל ארעאי בגזלונתא ומשני רב אשי דאיבעי ליה למחויי ולומר תוך שלשה דעו כי משכנתא היא בידו דחשיבא שפיר מחאה בכי האי גוונא וכי האי גוונא יש לפרש בפי' חזקת הבתים (שם דף לה: ושם) גבי ואי טעין ואמר לפירות הורדתיך נאמן ואף על גב דהתם רב אשי פריך לרב כהנא ואי לפירות אחתיה מאי הוה ליה למיעבד רב כהנא משני דאיבעי ליה למחויי ומיית ראייה ממשכנתא דסורא ובשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחויי וכן משני רב אשי התם בההוא פירקא (דף לה.) גבי האי מאן דזבין דקלא לחבריה איכא למימר דרב אשי התם קיבל שינויא מרב כהנא ולהכי משני ליה איהו נמי הכי: האי משכנתא דסורא כו'. אע"ג דהא גופא דהכא אפסיד דמשכנתא דסורא הוה שייך שפיר לאקשוויי בהאי לישנא לפי שמשכנתא דסורא הוה קים ליה שתקנו חכמים לעשות להכי קאמר אלא מעתה תקנת משכנתא דסורא וכו': (תוספות)

דף - קי

סבר רבי חנינא למימר ארעא בחזקת יתמי קיימא ועל בעל חוב להביא ראייה אמר להו הוהא סבא הכי א"ר יוחנן על היתומים להביא ראייה מאי טעמא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דבביא דמאי ועל היתומין להביא ראייה אמר אביי אף אנן נמי תנינא ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים אלמא כיון דלמיקץ קיימא אמרינן ליה אייתי ראייה ושקול הכא נמי האי שטרא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דבביא דמאי ועל היתומים להביא ראייה אייתי יתמי ראייה דאינהו אשבחו סבר רבי חנינא למימר כי מסלקינן להו בארעא מסלקינן להו ולא היא בדמי מסלקינן להו מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמין להם את השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור לפשוט ובעל חוב וכתובת אשה ליתומים ובעל חוב ללקוחות א"ל רבינא לרב אשי למימרא דסבר שמואל בעל חוב ללקוחות ומי אית ליה שבחא ללוקח והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח וכי תימא לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים כאן בשבח שאין מגיע לכתפים והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים לא קשיא הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא וכי לא מסיק שיעור ארעא ושבחא דיהיב ליה זוזי ללוקח ומסלק ליה הניחא למ"ד אי אית [ליה] זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לבעל חוב ונימא ליה אי הוה לי זוזי הוה מסלקינא לך מכולא ארעא השתא דלית לי זוזי הוה לי גריוא דארעא בארעאי שיעור שבחא הכא במאי עסקינן כגון דשויה ניהליה אפותיקי דא"ל לא יאך לך פרעון אלא מזו: **מתני'** המקבל שדה מחבירו לשבוע אחד בשבוע מאות זו השביעית מן המנין קבלה הימנו שבע שנים בשבע מאות זו אין השביעית מן המנין שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום שכיר שעות

גובה כל הלילה וכל היום שכיר שבת שכיר חדש שכיר שבע יוצא ביום גובה כל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום: **גמ'** ת"ר מנין לשכיר יום שגובה כל הלילה ת"ל **[ויקרא יט-ג]**. לא תלין פעולת שכיר אתך עד בלין ומנין לשכיר לילה שגובה כל היום שנאמר **[דברים כד-טו]** ביומו נתן שכרו ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא בסוף ת"ר ממשמע שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך איני יודע שעד בקר מה ת"ל עד בקר מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן ואילך מאי אמר רב עובר משום בל תשהא אמר רב יוסף מאי קראה **[משלי ג-כח]** אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך ת"ר האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום בל תלין זה לפי שלא שכרן

רש"י ספק. כבכא בהרא (דף כז: ב) אילן הגטוע בתוך חמשים אמה סמוך לעיר וקנהי ההם אם העיר קדמה קולץ ואינו נותן דמים ספק זה קדם ספק זה קדם קולץ ואינו נותן דמים אלמא כיון דכין הכי ובין הכי למקצץ קאי דכי קדם אילן נמי קנהי קולץ כי מספקא לן אמרינן קולץ ממה נפשך שהרי עליו לעשות נמאלה הספק מוטל על הדמים ולא על קליפת האילן דאילו גבי אילן הסמוך לבור של יחיד קנהי בה גבי ודאי לדידה אם הכור קדמה קולץ ונותן דמים אם האילן קדם לא יהוה חנן גבי ספק זה קדם וספק זה קדם לא יהוה חנן גבי ספק אילן דעיר טעמא מאוס דממה נפשך עומד לקליפה והכא נמי בין יתומים השביתו ובין אביהם השביתו דינו לטובל קרקע עם השבח ואם היתומים השביתו מעלה להן השבח בדמים כדלקמיה הלכך גבי ארעא עם השבח ממה נפשך נמאלה היתומים חובעין להוציא ממנו ועליוהי הראיה: בארעא מסלקינן להו. ויביטין להו גיורא דארעא שיעור שחיייהו: ומעלין אותן. מן הקרקע: בדמים. ולא שקלי בארעא גופיה: ככור לפסו. ככור ופשוטו שהשביתו קרקע קודם שחלקו וק"ל (כ"ב דף קכד). שאין הככור טוטל פי שנים בשבח שהשביתו נכסים לאחר מיתה אביהן דהוא ליה רחוי ואין הככור טוטל הככור דבאוי דכתיב בכל אשר ימלא לו וקשה באין לחלוק טוטל ככור פי שנים בקרקע שהיא משוּבחת וזמין את השבח ונותן לפשוטו רביע שהוא מגיע לו בשבח שבתוך חלקו של זה: וכן בעל חוב ליתומין. וכן בעל חוב שקדם שטר הלוואה לטטר מקח של לקוחות טורפה מהו עם מה שהשביתו וסם להן שבה ונותן דמים וטעמא דכולהו מאוס דמעיקרא ארעא דידיה הוא ואין לנו לכופו למכור להן קרקע שלו בשביל השבח אם יש בידו מעות ולקמן מוקי לה בקרקע שנעשית לו אפותיקי: המגיע לכתפיים. לריכין לקרקע דכר מועט דאילו אין לריכין לקרקע הוה להו פירות ולא מיקרו שבה ובעל חוב גובה השבח קאמר ולא פירות גמורין כדלמרינן בפ"ק: הניחה למ"ד. פלוגתא במסכת כהוונת (בהכותב) אי תי ליה זוזי ללוקח. שיעור דמי החוב: שפיר. איכא למימר דארעא מעיקרא דידיה הואי והוא דנחת לה שלא בכשות שקל שבהא בזוזי ולא בארעא הואיל והוא מסיק ביה שיעור ארעא כוליה: מהני שכיר יום גובה כל הלילה. שכיר שפועלו ליום ויוצא לערב גובה כל הלילה כל הלילה הוא זמן גבייתו בין לענין שבועה שהקנו לו חכמים שכיר בזמנו הוא נשבע וטוטל בין לענין שאינו עובר עליו משום לא תהוהו עליו השמש (דברים כד) אלא משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר (ויקרא יט): שכיר לילה. שזאל ממלאכתו בבוקר: גובה כל היום. בין לענין שבועה ובין לענין שאינו עובר עליו משום בל תלין אלא משום לא תהוהו עליו השמש ובגמרא יליף לה: שכיר שעות. גובה כל היום וכל הלילה אמוראי מפרשי לה בגמרא: שכיר שבו. שמיטה: יאל ביום. שכלתה שכירותו לכורך או ביום: גובה כל היום. וכיון ששקעה חמה עובר עליו: יאל בלילה. שכלתה שכירותו בלילה: גובה כל הלילה וכל היום. דכיון דמשכה פועלו משתחך הוא ליה שכיר לילה ואינו עובר עליו בבוקר עד למחרת בשקיעת החמה: גמ' איוסף אגא. ללא תלין בשכיר לילה לא תהוהו עליו השמש: שכירותו אינה משתלמת אלא בסוף. כדלמרינן בארעא נשך (לעיל סה): כשכיר שנה בשנה שכירות שנה אחרת אלמא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה וכי כתיב לא תהוהו על כרחך בשכיר לילה תוקמיה שנשתעבד לו בבוקר משכלתה שכירותו וכן לא תלין נמי לא תוקמיה בשכיר לילה דהא לא משתעבד ליה עד הבוקר: ממשמע שנאמר וכו'. שאין לינה קרויה אלא עד הבוקר דכתיב (שמות לז) ולא ילין לבקר וכל לינה שבמקרא לינה לילה הוא: מאי קראה. היכא רמיזא בל תהוהו: זה לפי שלא שכרו. ולא קרינא שכיר גביה: (רש"י)

תוספות ס' ר' חנינא למימר בארעא מסלקינן להו. תימה כיון דטעמא דעל היתומין להביא ראייה משום שהקרקע בחזקת בעל חוב והיינו כשעשה אפותיקי כדמסיק א"כ הוה ליה כיווד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות דפשיטא דלא שקיל מגוף הקרקע את השבח וי"ל דכיון שהיה הקרקע בחזקת אביהם תחלה ועדיין לא יצאת מרשותו עדיפי מיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות א"כ כיווד לתוך שדה חבירו נמי היה סבור דמסלקינן ליה בארעא: יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום. וכן רישא בשכיר שעות דלילה אע"פ שיצא ממלאכתו ועוד לילה גובה כל היום ואינו עובר בכל תלין בעמוד השחר דלינה משמע כל הלילה וזה השכירות לא כל הלילה וא"ת לא ילין דחב"ה חגי (שמות ג) הוא בעמוד השחר גרידא שאם העלה אימורים על גבי המזבח בתחילת הלילה והורידן לפני עמוד השחר נפסלין בלינה כדאמרין בדבחים (דף פו.) וי"ל מפני שהן ראויין להקריב בתחילת הלילה קרינא ביה לינה אפילו בעמוד השחר ודוחק ועוד דבפרק שני דבבבא (דף כ: ב) משמע גבי קידוש ידים ורגלים ומי כיוור דעמוד השחר פוסל בלינה אפילו לא התחיל לינה אלא לאחר תחילת הלילה: (תוספות)

דף קיא - א

זה לפי שאין פעולתו אצלו היכי דמי אי דאמר להו שכרם עלי שכרו עליו הוא דתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונטול מבעל הבית מה שהנהה אותו לא צריכא דאמר להו שכרם על בעל הבית יהודה בר מרימר א"ל לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרם על בעל הבית מרימר ומר זוטרא אגרי להדדי אמר רבה בר רב הונא הני שקואי דסורא לא עברי משום בל תלין מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמיכי אבל משום בל תשהא ודאי עובר: שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום: אמר רב שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה ושמואל אמר שכיר שעות דיום גובה כל היום ושכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום תיובתא דרב אמר לך רב לצדין קתני שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה תנן היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שבע יוצא ביום גובה כל היום יוצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום אמר לך רב תנאי היא דתניא שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה דברי ר' יהודה ר"ש אומר שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום מכאן אמרו כל הכובש שכר שכיר עובר בה' שעות הללו ועשה משום **[ויקרא יט-ג]** בל תעשוק את ריעך ומשום **[ויקרא יט-ג]** בל תגזול ומשום **[דברים כד-יד]** בל תעשוק שכיר עני ומשום **[ויקרא יט-ג]** בל תלין ומשום **[דברים כד-טו]** ביומו נתן שכרו ומשום **[דברים כד-טו]** לא תבא עליו השמש הני דאיכא ביממא ליכא בליליא דאיכא בליליא ליכא ביממא אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא איזה הוא עושק ואיזהו גזל א"ר חסדא **[משלי ג-כח]** לך ושוב לך ושוב זה הוא עושק יש לך בידי ואיני נותן לך זה הוא גזל מתקיף לה רב ששת איזהו עושק שחייבה עליו תורה קרבן דומיא דפקדון דקא כפר ליה ממונא אלא אמר רב ששת נתתיו לך זהו עושק יש לך בידי ואיני נותן לך זה הוא גזל מתקיף לה אביי איזה הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן דומיא דפקדון בעינן דקא כפר ליה ממונא אלא אמר אביי לא שכרתיך מעולם זה הוא עושק נתתיו לך זה הוא גזל ולרב ששת מאי שנת עושק דקשיא ליה ומאי שנת גזל דלא קשיא ליה אמר לך גזל דגוליה והדר כפריה אי הכי אפילו עושק נמי דהדר כפריה הכי השתא בשלמא התם כתיב **[ויקרא ה-כא]** או בגזל מכלל דאודי ליה מעיקרא אבל גבי עושק מי כתיב או בעושק **[ויקרא ה-כא]** או עשק כתיב בעושק כבר רבא אמר זה הוא עושק זהו גזל ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין: **מתני'** אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום **[דברים כד-טו]** ביומו

תתן שכרו ויש בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו המחזה אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו שכיר בזמנו נשבע ונטול עבר זמנו אינו נשבע ונטול אם יש עדים שתבעו (בזמנו) הרי זה נשבע ונטול גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא

תלין פעולת שכיר אתך עד בקר: **גמ'** מני מתני' לא תנא קמא דמאחיד ולא רבי יוסי ברבי יהודה מאי היא דתניא

רש"י וזה לפי שאין פעולתו עליו. ולא קרינא ביה פעולתו אחר: ואומא להו וכו'. דאי לא משתלמנא לא עברנא: אגרי להדלי. כשהיה האחד כריך לפועלים חבירו פוסק עמיה ואמר להו שרכסם על בעל הבית: הני שוקאי דקורא. בעלי בהים של קורא שאין מגיעין למעוה עד יום השוק: לא עברי. על סכר פועלין: מידע ידעו דעל יומא דשוקא סמכי. להגיע למעוה הלכך אפילו איה מעוה גביה לא עבר לדעתה דהכי איתגר ליה וכוון דמיומא קמא לא עברי תו לא עברי כדאמרין לעיל שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון: אבל משום כל תשעה עובר. מיום השוק ואילך: שכיר שעות דיום. ששכר לו מן הבקר עד חלוה: גובה כל היום. דהא כלתה שכירתו מחלטה ואיכא בלא תנא: שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה. ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל הלילה דהא נשתעבד לו קודם לכן: ושמאלא אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום. כדאמרת ואין לילה הוה אחר יום אבל שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום שהיום הוה אחר הלילה הואיל ושכירתו בליל יום זה לא דמי לשכיר יום דתתמול שאינו גובה אלא כל הלילה: תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום. בשלמא שמואל מוקי לה בשכירות שעות דלילה אלא רב במאי מוקי לה: לאדדון. והכי קאמר שכיר שעות יש גובה כל הלילה ויש גובה כל היום וכדאמרי אנא: ולא בלילה וכו'. אלמא הואיל ומשכח פעולתו בלילה הוא ליה שכיר שעות דלילה וקאמי גובה כל הלילה וכל היום: משום לא תגזול. דהא אוקמיה בראיה נשך (דף סא). לכובש שכר שכיר דאי גזל ממש מלאו דריבית ואונאה נפקא: ה' שמונה. חמשה לאוין לא תשקו את רעך ולא תגזול ולא תעשוק שכיר עני ואביון ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו האשם ועשה ביומו תתן: אם שכירותו. כולוה בחד ודאי לא משכח לה אלא הכי קאמר עבירות כל השמות הללו בשם שכירות הן יש מהן בשכירות לילה ויש מהן בשכירות יום: גזל. משמע שאנסו ביום מידו ממש טפי מעושה דכתיב (שמואל ב' כג) ויגזול את החנית מיד המלך וכן (שופטים ט) בבעלי כסף ויגזולו את כל אשר יעבור עליהם בדרך: מחקיף לה רב שש. על כרחיך עושה קרא כפר ליה הוא מדחיביה עליו בחורף כהניס קרבן שבויה דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד וגו': אלא אמר רב שש וכו'. לקמן פריך לרב שש מאי שנא עושה דקשיא ליה ומ"ש גזל דלא קשיא ליה: לא שכתחך מעולם. לא דמי לגזל כי נתחייב לך דהא מודי ליה דעבד בהדיה וקא גזל ליה: מ"ש גזל דלא קשיא ליה. הא איהו נמי גבי קרבן שבויה כתיב ואי לא כפר שבויה היכא: דגזליה והדר כפריה. כל זמן שלא תבעו בבית דין אלא בינו בינו עאמנו היה גוזלו ואומרו איני נתון לך וכשתבעו בדין כפר ונטעם ולעולם גזל לא אירי אלא א"כ אומר לו איני נתון לך: אי הכי עושה נמי. נוקמיה כרב חסדא בלך קוב דקשיא לך שבויה היכא כגון דהדר כפריה: הכי גרסינן הכי השתא בשלמא התם או בגזל. כתיב וכחש השתא מכלל דלודי ליה מעיקרא כלומר וכחש בעמיתו בגזל במה שהיה גוזלו עד עתה בחורף גזל כחש עשקיין וכפר ומקודם כחש קרוי גזל: אבל הכא מי כתיב או בעושה. דנימא וכחש בעושה דמעיקרא: או עשק כתיב. על ידי הכחשה עשקו: שעשקו ככר. משעה שהתחיל לחבוש עושהו וכחשה ולא נקרא עשק על ידי דבר אחר קודם כחשה: מתני' שכר בהמה וכלים. יליף בגמרא: לא תבעו אינו עובר עליו. בגמרא יליף ליה דכתיב אתך מדעתך ולא מדעתו: המחמה. נתקן מאלכו והעמידו אלא חנוני שהיה פועל כריך לקנות פירות מחנוני ואמר לו בעל הבית לחנוני תן לו בדינך פירות ועלי לטקס: או אמר לשולחני. תן לו בדינך מעוה: נשבע ונטול. מפרש בגמרא: ואם יש עדים שתבעו. בזמנו: גר תושב. שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבילות וטריפות: יש בו משום וכו'. מפרש בגמרא: (רש"י)

תוספות אמר ליה לשמעיה זיל אגרי לי פועלים. לא משום שהיה דעתו לדחות אלא היה ירא שלא יהא פנוי ליתן להם ואפילו משום כל תשעה לא היה עובר כיון שהוא עוסק במלאכה אחרת: מתקיף לה אביי איהו גזל כו'. תימה וכי לא ידע אביי דרב בשת מוקי לה באודי ליה והדר כפריה וי"ל דסבר אביי דאית לך לאוקמי גזל דומיא דעשק וכי היכי דלא קאי וכחש אעושה לא קאי נמי אגזל אלא תחילת גזל דקרא ותחילת עושה הוא כחש ולא דייק כדדייק רב ששת בסמוך דהכא כתיב או בגזל והכא כתיב או עשק בלא ביי"ת: או עשק כתיב לא גרסינן שעשקו כב: ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין. לאו משום דכתיב גזל ועשק ששינה בלשון דייק אלא משום דכתיב תרי לאוין תימה בשלמא הכא חילקן כדי לעבור עליו בשני לאוין אבל גבי אשם גזילות למה נכתבו שניהם או בגזל או עשק: (תוספות)

דף קיא ב

[דברים כד-יד] מאחיד פרט לאחרים גרף זה גר צדק בשעריך זה אוכל נבילות אין לי אלא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים ת"ל בארצך כל שבארצך וכולן עוברים בכל השמות הללו מכאן אמרו אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום **[דברים כד-טו]** ביומו תתן שכרו ויש בהן משום **[ויקרא יט-ג]** כל תלין פעולת שכיר רבי יוסי ברבי יהודה אומר גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין בהמה וכלים אין בהן אלא משום **[ויקרא יט-ג]** כל תעשק בלבד מני אי תנא קמא דמאחיד קשיא גר תושב אי רבי יוסי קשיא בהמה וכלים אמר רבא האי תנא תנא דבי ר' ישמעאל הוא דתנא דבי ר' ישמעאל אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום כל תלין מ"ט דת"ק מאחיד גמר שכיר ורבי יוסי ברבי יהודה לא גמר שכיר שכיר נהי דלא גמר שכיר שכיר בהמה וכלים משום ביומו תתן שכרו נמי נייחייב תני רבי חנניא אמר קרא **[דברים כד-טו]** ולא תבא עליו השמש כי עני הוא מי שהן באין לידי עניות ועשירות יצאו בהמה וכלים שאינן באין לידי עניות ועשירות ות"ק האי כי עני הוא מאי עביד ליה ההוא מיבעי להקדים עני לעשיר ורבי יוסי ברבי יהודה ההוא **[דברים כד-יד]** מלא תעשק שכיר עני ואביון נפקא ות"ק חד להקדים עני לעשיר וחד להקדים עני לאביון וצריכא דאי אשמעינן אביון משום דלא כסיף למתבעיה אבל עשיר דכסיף למתבעיה אימא לא ואי אשמעינן עשיר משום דלא צריך ליה אבל אביון דצריך ליה אימא לא צריכא ותנא דידן מה נפשך אי יליף שכיר שכיר אפילו גר תושב נמי אי לא יליף שכיר שכיר בהמה וכלים מנא ליה לעולם לא יליף שכיר שכיר ושאני התם דאמר קרא ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר כל שפעולתו אתך אי הכי אפילו גר תושב נמי אמר קרא רעך רעך ולא גר תושב אי הכי אפילו בהמה וכלים נמי הא כתיב אתך מה ראית לרבות בהמה וכלים ולהוציא גר תושב מסתברא בהמה וכלים הוה ליה לרבות שכן ישנן בכלל ממון רעך גר תושב אינו בכלל ממון רעך ות"ק דמאחיד האי רעך מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדתניא רעך ולא עמלקי עמלקי מאחיד נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גזלו וצריכי דאי אשמעינן גזלו משום דלא טרח ביה אבל עושקו דטרח גביה אימא לא ואי אשמעינן עושקו משום דלא אתא לידיה אבל גזלו דאתא לידיה אימא לא צריכא ורבי יוסי ברבי יהודה האי לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר מאי עביד ליה מיבעיא ליה לכדבר אסי דאמר רב אסי אפילו לא שכרו אלא לבצור או אשכול אחד של ענבים עובר משום כל תלין ואידך **[דברים כד-טו]** מואליו הוא נושא את נפשו נפקא דבר המוסר נפשו עליו

רש"י מאחיד. לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיד; פרט לאחרים. עובד כוכבים: זה גר אוכל נבילות. דכתיב ביה שערך (דבריך יד) לגר אשר בשערך תחננה ואכלה; וכו'. על שכר יסרלא ועל שכר בהמה וכלים וגר וגר תושב; עובד בכל השמות הללו. בין הכתובים כאלו ובין האמורים בחורה כהנים לילוף גזירה קשה לאחיותיהם הכא כדלקמן; ויש בהם משום כל תלוי. האמור בחורה כהנים והוא הדיון ללא תעשוק ולא תגזול דכתיב גביה ומיהו של שכיר יום ליתיה כשכיר לילה; ר' יוסי בר' יהודה וכו'. לקמן מפרש לה: אין בהם אלא משום לא תעשוק שכיר וגומר. דכתיב ביה בחררך דמריב בהמה וכלים אכל ביומו תתן שכרו אע"ג דסמך ליה לא ולקמן מפרש עטמא: קשיא גר תושב. דמתניתין תנן אין בו משום כל תלוי האמור בחורה כהנים ובדרייתא חתני כולן עובדים בכל השמות הללו: קשיא בהמה וכלים. דקתני מתניתין יא בהם משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלוי ור' יוסי בר' יהודה סבר אין בהן אלא משום לא תעשוק דמשנה תורה ואפילו משום ביומו וגו' דסמך ליה לא: גר תושב יא בו משום ביומו תתן שכרו. וכל שכן משום לא תעשוק שכיר דבגויה כתיב בשעריך; ואין בו משום לא תלוי. דחורה כהנים וכן משום לא תעשוק ולא תגזול דח"כ והיא דנקט הני משום דמפרקי בהו שכיר יום וקפיד לילה וה"ק יא בו משום ביומו תתן שכרו דמשמע גבי שכיר לילה ואין בו משום שכיר יום: גמר שכיר שכיר. כתיב הכא לא תעשוק שכיר וכתוב בשכיר יום על לא תלוי פעולה שכיר מה כאלו גר תושב בהמה וכלים אפי' כתיב נמי גר תושב בהמה וכלים: לא גמר. הלכך דחורה כהנים ליתנהו לא בהמה וכלים ולא גר תושב; משום דביומו תתן שכרו. ליתיה דהך סמך ליה דבחרך דלעיל כתיב מאחרך: להקדים עני לעשיר. נשכרו עני פועל אחד עני ואחד עשיר ואין בינו ליתן אלא לאחד מהן העני קודם: אביון. מעונה מעני וגזון אביון האזנה וחינו משיג מה שנספו מתאוה לכל טוב ואשמעינן קרא דעני קודם לאביון משום דעני כסוף למהיבועיה אף על גב דלכריך: אכל אביון. הורגל לבושת ולא כסוף למהיבועיה: ואי אשמעינן עשיר. דלקדמיה עני משום דלא כריך ליה העשיר לשכר כמו העני: אכל אביון לכריך ליה. טפי מעני אימא לדיקדמיה לעני קמ"ל דעני קודם לכריך ליה וכסוף למהיבועיה: ותנא דיקון. וכן דבי כפי ישמעאל לחמור תרוייהו בהמה וכלים אכלוהו וגר תושב ליה להו דח"כ אי גמיר ג"ש אפילו גר תושב נמי ליתיהביה משום שכיר יום: אהך. קרא יחירא הוא: אפילוהו הוא: אפילוהו וכלים: רעד. בהך דחורה כהנים כתיב לא תעשוק את רעך: עשוק. שכר שכיר: גזל. גזילה ממך: ור' יוסי האי אהך מאי עביד ליה. דמריב מיניה תנא דיקון בהמה וכלים אף על גב דגזירה קשה לא גמיר: אלא לבגור אשכול אחד. כלומר שכיר שעה: מואליו הוא נושא את נפשו. כל ששיעבד עצמו עליו: (רש"י)

תוספות מאחיד פרט לאחרים. תימה אמאי איצטריך מאחיד למעוטי עכו"ם מגר תושב נפקא דדוקא גר תושב ולא עכו"ם ועוד תימה אמאי איצטריך למיכתב גר דק מגר תושב נפקא דכ"ש גר דק וליכא למימר דאי לאו דכתיב גר דק הוה מוקמינן בשעריך לגר דק דבשעריך לא משמע אלא גר תושב שאוכל נבילות דומיא (דברים יד) דלגר אשר בשעריך תתננה ואכלה: מגרך זה גר דק. תימה אמאי איצטריך למימר גר דק דמאחיד נפקא דגר דק אחיד לכ"ע לרבי יהודה ולרבנן דפליגי. בהחובל (ב"ק דף פז. ושם) גבי אין לעבדים בושת דיש לו אחוה ואחיד הוא במצות וי"ל דשאני הכא דכתיב מאחיד דמשמע ממובחר שבאחיד כדדרשינן ב"ק (דף פח. מ) מקרב אחיד אי נמי מאחיד ולא כל אחיד כדדרשינן קדושין (דף כד: ב) מן העוף ולא כל העוף והוה ממעטינן גר אי לאו דכתיב גרך אבל באיזהו נשך (לעיל דף עא.) גבי רבית דריש גר זה גר דק קשיא לר"י אמאי איצטריך פשיטא דמה לי ישראל מה לי גר דק וכי בכל המצות אין גר דק בכלל ישראל וכן קשה דזימנין כתיב לאזרח ולגר וזימנין דלא כתיב ומ"ש: כל שבארצך. ולא מוקמינן ליה למעוטי חוצה לארץ דחובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ: ורבי יוסי ברבי יהודה לא יליף שכיר שכיר. ובפ"ק דקדושין (דף יד: ושם) דלא משבח מוקמינן לה בגזל עובד כוכבים באם אינו ענין אלא משום דמשבח צריכותא אפי' מעיטיה בהדיא מגזל לא הוה שמעינן עשוק: ורבי יוסי בר' יהודה האי לא תלין אתך מאי עביד ליה. תימה דבסמוך בברייתא דריש מיניה כמה דרשות ומצאתי כתוב כמדומה בתוס' רבינו אלחנן דהכא משכיב קבעי מאי עביד ליה דהוי ליה למיכתב לא תלין פעולתו אתך: לבצור אשכול אחד. היינו שכיר שעות נראה לר"י דאיצטריך למיכתב משום דשכיב משמע שכיר יום או חצי יום שאין רגילות להשכיר מעולם אלא ליום או לחצי יום אבל לכל דהו לא אי נמי איצטריך לאשמעינן דאפילו שכו לבצור אשכול אחד ואכלו אפילו הכי עובר עליו: (תוספות)

דף קיב - א

ואידך הוה מיבעי ליה לכדתניא **[דברים כד-טו]** ואילו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו דבר אחר ואילו הוא נושא את נפשו כל הכובש את נפשו כל האילו נוטל נפשו ממנו רב הונא רב חסדא חד אמר נפשו של גזלן וחד אמר נפשו של גזלן מאן דאמר נפשו של גזלן דכתיב **[משלי כב-כב]** אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער וכתבי **[משלי כב-כג]** כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש ומ"ד נפשו של גזלן דכתיב **[משלי א-יט]** כן ארחות כל בוצע בצע את נפשו בעליו יקח ואידך נמי הכתיב את נפש בעליו יקח בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע את קבעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם קבע את קבעיהם משום דנטלו נפש: אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו: ת"ר לא תלין פעולת שכיר יכול אפילו לא תבעו ת"ל אתך לדעתך יכול אפי' אין לו ת"ל אתך שיש אתך יכול אפי' המחיה אצל חנוני ואצל שולחני ת"ל אתך ולא שהמחהו אצל חנוני ואצל שולחני: המחיה אצל חנוני ואצל שולחני אינו עובר: איבעיא להו חוזר או אינו חוזר רב ששת אמר אינו חוזר ורבה אמר חוזר רבה אמר אמינא לא מדקתני אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר ורב ששת אמר מאי אינו עובר אינו בתורת לעבור: בעו מיניה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום בל תלין או אין עובר משום בל תלין אומן קונה בשבח כלי והלואה היא או אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא אמר להו רב ששת עובר והתניא אינו עובר התם שהמחהו אצל חנוני ואצל שולחני נימא מסייעא ליה הנותן טליתו לאומן גמרה והודיעו אפי' מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום בל תלין נתנה לו חצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין ואי אמרת אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר אמר רב מרי בריה דרב כהנא בגרדא דסרבלא למאי יתבה ניהליה לרכיבי היינו שבחיה לא צריכא דקא אגריה מיניה לבטושי בטשא ובטשא במעתא:

רש"י ואידך הוה מיבעי ליה לכדתניא. להענישו כחילו הוא נוטל את נפשו כדתניא וכו' ומסקנא כל הכובש שכר שכיר וכו': ואילו הוא נושא. כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו לעלות בכבש גבוה וסיקן בעצמו ליופול ולתלות בחילין כשעלה עליו למסוק זיקים ולגדור תמרים ומסר נפשו עליו למיתה שמה יפול מן הכבש או מן האילן: ה"ג ד"א ואילו הוא נושא את נפשו. ופליגי בהא רב הונא רב חסדא במשמעותא דקרא חד אמר נפשו של שכיר נענש עליו כחילו הריגו וחד אמר נפשו של גזלן הגיד כך הכובש שגורם מיתה לעצמו: הקבע. וגזל את גזוליהם ומה יקבע מהן את נפשם שגורמים הגזלים רעה לעצמן: אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא וגו'. אף אם דל הוא ואין לו עזר אל תגזלהו והוא אחד מארבע לטובות שכי משמש בהן אם: דהשתא. לאחר גזילה דהיינו גזלן: משום דנטלו נפש. והכי משמע וקבע את קבעיהם נפש את אשר קבעו את נפשם מהם: לדעתך. ולא מדעתו: חזר. השכיר אכל בעל הבית אם לא נתן החנוני והתחייב בעל הבית לנשך: אינו בחורה לעבור. כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בחורה דמים קום עבירות שכר שכיר: קבלנות. אומן שקבל עליו לעשות מלאכה בכך וכך ולא לשכירות ימים: אומן קונה בשבח כלי. וזכה כמה שהשביחו ומשום קבלותו יזאל לו וכשמחזירו לו הרי הוא כמוכר לו שבה שהיה לו בחוב: הלואה היא. ולא קום שכירות עליה: בגרדא דסרבלא. פולקו"ר בלע"ז שאין כלן שבה

כלי שלם היה מגיחו כמות שהיא היתה מתקיימת הרעה יותר מעתה: לרכוכי. קיהא רך: היינו שצחיה. לויכא לניחא ליה בהכי מפני שחמסם יותר וכן נוי דכבר: לארז לבטיש. ללא לעולם לאו בגרלה ללא בחיקון הרשון שקודין פוליי"ר כשבל מצית הגרדי שרטשן ארוח כרגלים בתוך כלי עץ במים וקרקע הרלוה ככך מיהו לא חקבלנות עסקינן ללא בשכירות בין יצביח ובין לא יצביח שכרו לפי מנין שטושהיה קר וכן בטישות ככך וכן מעות: לארזי' לבטיש. לחשפון בטישות: (רפ"י)

תוספות חוזר עליו או אינו חוזר עליו. היכא דא"ל אני פוטרך לגמרי אפי' לא יתן לי פשיטא דאינו חוזר דאם לא כן בכל מחילה בעלמא תיבעי ליה לא בעי קנין או לא והיכא דא"ל נמי אני פוטרך לא יפיע לי שולחני פשיטא דחוזר כיון דאין שולחני רוצה ליתן לו והכא מיירי כשאמר ליה הפועל שתמא שיסמך על שולחני ומיבעיא ליה מי אמרי' דאדעתא דהכי סמך אם יתן לו או דלמא לגמרי פוטר אפילו לא יתן לו וא"ת פשיטא שלא פטרו לגמרי אלא דוקא אם יתן שהרי שולחני יכול לחזור בו אפי' במעמד שלשתן כיון שאין לבעל הבית בידו לא פקדון ולא מלוה וכיון דיכול לחזור מסתמא לא פטרו לגמרי דלאו בשופטני עסקינן וי"ל דלעולם איכא למימר שפטרו לגמרי ומתחייב לו שולחני מדין ערב דכשמשמכו השולחני הוי כאומר סמוך עלי ופטור בעל הבית לגמרי וה"ה דהוה מצוי למיבעי אם השולחני יכול לחזור בו אם לאו דהא בהא תליא והשתא מוכח דמחילה אינה צריכה קנין דע"כ הכא בלא קנין איירי דקנין לא שייך אלא כשפטרו לגמרי בהדיא ואפי' לא פטרו לגמרי בפירוש כיון שהקנה לו דומה דהיינו שלפטרו הקנה לו דאם לא כן מאי צריך קנין ובפטור בהדיא פשיטא דאינו חוזר כדפרישית ובהא לא מיבעיא ליה אלא דאי בלא קנין איירי ומיהו מצינו למרש דהכא איירי כשאמר ליה בהדיא אני פוטרך אם יתן לי ואם לא אחזור עובד פליגי כל זמן שלא חוזר בו שולחני אם יכול לחזור על בעה"ב ולזה הפירוש נמי יש להוכיח קצת דמחילה אינה צריכה קנין מדאמר רב ששת אינו חוזר אלמא פוטר כל זמן שירצה שולחני לפרוע לו ובלא קנין מיירי דבקנין אפילו רבה מודה ועוד י"ל דפולגתא דהכא לא שייכא מידי למחילה דלכ"ע פועל חוזר על בעה"ב ולא פליגי אלא לענין בל תלין כשחוזר בו מיד ביום ראשון על בעה"ב דלרב ששת אינו חוזר עליו לענין להתחייב בבל תלין כיון דניתק שעה אחת ממנו כשעמד אצל שולחני שוב אינו חוזר לאיסור בל תלין ורבה אמר כיון דתוך זמנו חוזר הוה כדמעיקרא ודייק רבה ממתנייתן דקתני המחנה אצל שולחני אינו עובר עליו משמע דוקא כל זמן שעומד אצל שולחני הא מיהדר הדר וחוזר לאיסורו דאי לא הדר לאיסורו הוה ליה למיתני אינו יכול לעבור עליו ולא דמי להא דקתני אחר זמנו אינו עובר עליו ולא קתני אינו יכול דהתם ליכא למיטעי ורב ששת דחי דאינו בתורת לעבור עליו כלל אפילו יחזור בו ומיהו בירושלמי דשבוות גבי חנוני על פקדון דנשבעין ונטלין מבעל הבית קאמר דדוקא כשלא העמיד לפועלים אצל חנוני אבל העמידים אצלו אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אתי אליבא דרב ששת וסבר כמותו אבל מ"מ לדידן קי"ל כרבה ומוקי היא דלא פליגי לענין בל תלין אלא לענין אם צריך בעל הבית לשלם לפועלים אם לאו וכן משמע בפ"ק דקדושין (דף טז. ושם) דמחילה אינה צריכה קנין גבי עבד עברי דקאמר למה לי שטרא לימא ליה באפי זיל אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול משמע דאי לאו דגופו קנוי לו היה יכול למחול ובלא קנין איירי דבקנין לא היה צריך שטר דאפילו עבד כנעני קונה עצמו בחליפין כדמוכח בהשולח (גיטין דף לט: ושם) דקאמר שקל כמותא ושדא בה ואמר קני הא קני נפשך וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהוה ליה בכליו של מקנה אבל אי הוה בכליו של קונה הוה קניא נפשה בחליפין וכן בפרק הנושא (כתובות דף קד.). אמרינן דלאחר כ"ה שנה אבדה כתובתה משום דמסתמא מחלה ואע"ג דלא עשתה שום קנין דבקנין לאלתר נמי אבדה כתובתה ומדאמר לעיל באיזהו נשך (דף עא: ושם) תן על גבי קרקע והפטר ובפרק הוורק בגיטין (דף עח: ושם) זרוק לי והפטר אין איהא דאיכא למימר דאיירי בקנין ואין להקשות מה"ג שפירש בפ"ק דסנהדרין (דף ו. ד"ה צריכה) גבי פשרה צריכה קנין דשניהם צריכין קנין המוחל צריך להקנות שמחל לו והמשלם צריך להקנות שישלם לו החצי דשאני פשרה משום דדמי למחילה בטעות שאילו היה יודע שהיה זוכה בדין לא היה מוחל ולהכי צריכה קנין דאלים טפי ומחייב טעמא מאן דבעי ג' ולא סגי ב' משום דדמי למחילה בטעות כל שכן אם לא נפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות אלא הקנין עושין קודם שישמעו שיקיימו דברי הפרשים דבלא קנין יוכלו לחזור בהן כשישמעו הפשרה דאז לא קשה כלום: אומן קונה בשבח כלי כו' אמר להו עובר. פי' יש ענין שעובר כנון היכא לייכא שבח כלי כמו בשליחה דאגרתא או דאגריה לבטיש אבל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבח כלי כדמוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף צט. ע"ש ושם ד"ה דאגריה) דקאמר התם לימא רב ששת פליגא אדרב אמי דאמר אומן קונה בשבח כלי אמר רב אשי בר חמא דרב ששת בשליחה דאגרתא והנך דבעו מרב ששת לא הזכירו בפעולתן אומן קונה בשבח כלי אלא סתם שאלו קבלו עובר בבל תלין או לאו והגמרא הוא שאומר אומן קונה כו' שלפי הפשט בו תליא הבעיא ולהכי קאמר נמו לימא מסייע ליה שהיה סבור הגמרא דהא בהא תליא ורב ששת שהגמיר עובר ש"ה שאלו אומן קונה [ועי' תוס' נדה לד: כ"ז: (תוספות)]

דף קיב - ב

שכיר בזמנו נשבע ונוטל וכו': שכיר אמאי תקינו ליה רבנן למשתבע ושקיל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הני הלכתא נינהו הני תקנות נינהו אלא אמר רב יהודה אמר שמואל תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן שבועה דבעל הבית היא ועקרה רבנן לשבועה דבעל הבית ושדויה אשכיר משום כדי חייו דשכיר ומשום כדי חייו דשכיר מפסדנא ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דליתגרו ליה פועלים שכיר גופיה ניחא ליה דמשתבע בעל הבית ויפקע כי היכי דליגרוהו בעל הבית על כרחיה אגר שכיר נמי בעל כרחיה איתגרא אלא בעל הבית טרוד בפועלים הוא אי הכי ניתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעל הבית וניתב ליה בעדים טריחא להו מילתא וניתב ליה מעיקרא שניהם רוצים בהקפה אי הכי אפי' קצץ נמי אלמנה תניא אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה קציצה ודאי מידכר דכירי ליה אינשי אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אלמנה תנן עבר זמנו אינו נשבע ונוטל חזקה אין בעל הבית עובר משום בל תלין והא אמרת בעל הבית טרוד בפועלי הוא הני מילי מקמיה דלימטייה זמן חיוביה

רפ"י הלכות גדולות שנו כאן. כמותם שמו חכמים כשנבעין ונוטלין במסכת שבוות (דף מה): דשכיר ונגזל ונחבל וחוננו על פנקס: הני הלכה נינהו. בתמיה וכי הלכות למשה מסיני הם והלא אינם אלא תקנות חכמים כדמפרש התם: תקנות קבועות. ראו לעשות קבע לעקור עליהם דבר מן התורה דמלחוריייתא מי עיש עליו לשלם הוא נשבע דכתיב (שמות כב) ולקח בעליו ולא ישלם והכל שקלה לשבועה מבעל הבית ושדויה אשכיר: ויפקע. יפסוד שכיר: כי היכי דליגרוהו. שלא ימנעו מלשכורו ויחלו לומר חסד הוא זה לתבוע שכרו משקבלו: על כרחיה אגר. כשהוא צריך לפועליו על כרחיה משקבלו. על כרחיה מיתגר. נשכר צריך למזונות: טרוד בפועלו. וסבר שנתן לו ולא נתן: ליתוב ליה בעדים. ויתן לו בלא שבועה לתקנו ליה לבל שוכרי פועליו שיתנו שכרם בעדים ואם יאמר פרעתו שלא בעדים יתן בלא שבועה: טריחא להו מילתא. לחזי בתר עדים כל היום: וניתוב ליה מעיקרא. לתקון לבעל הבית דיהיב אגריה כלפרא מקמי עבדוהיהו דלוי אחי שכיר לא מהימן: שניהם רוצים בהקפה. בעל הבית פעמים שאין לו ופועל שמה יפלו ממנו: אי הכי. דבעל הבית טרוד ושכרה: אפי' עבר זמנו נמי. והבעו למחר להימנוהו לפועל: (רפ"י)

תוספות שכיר בזמנו נשבע ונוטל. בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם ד"ה מתוך) מפרש לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכר תימא דהיכי נאמן במנו דהא מפרש בגמ' דטעמא דשכיר נשבע משום דבע"ב טרוד בפועלו ואין חושבין אותו כאילו אמר איני יודע מדפריך בגמ' אי הכי ניתב ליה בלא שבועה וא"כ מה מועיל מגו דאילו אומר איני יודע לא הוה מהני שום מגו והוה חייב דהוה ליה כאומר הלוייתי ואיני יודע אם פרעתיד חייב כדתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) וביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיד:) משמע נמי דלא מהני מגו בכי האי גוונא דאמר אינה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה משום דאמרה בידמי לה ואינה יודעת ברבור שמת ולא מהני לה מגו דאי בעיא אמרה מת על מותו: מכלל דאיכא קטנות. אע"ג דבפרק השולח (גיטין דף לו.) אמרינן תקנה גדולה התקינו שיהיו מפרשין שמותייהו וכן בהגוזל קמא (ב"ק דף קג:) תקנה גדולה התקינו שאם יציאה יתירה על הקרן כו' פריך אלא הכא דקאמר שנו כאן דמשמע ולא במקום אחר: תקנות קבועות. הא דנקט לשון רבים משום דקאי אכל הנהו דנשבעין ונוטלין בפרק כל הנשבעין (שבועות דף

מד: דשכיר ונגזל ונחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחונני על פנקסו וקרי להו קבועות משום דעקרו לשבועה ממקומה וקבועה לשכנגדו שיהא נשבע ונוטל והגמרא לא הוצרכה לפרש טעם כולם אלא טעמא דשכיר: שקלוה רבנן לשבועה מבעה"ב ושזידיה אשכיר. וא"ת והלא אף בכופר הכל איירי ת"ק מדפליג עליה ר' יהודה ואמר דשכיר אינו נשבע אלא במודה מקצת ובכופר הכל מי מייחייב בעל הבית שבועה דאורייתא ומאי קאמר דשקלוה רבנן מבעל הבית וי"ל דאמורה במקצת קאמר דשקלוה מבעל הבית ואפי' היכא דכופר הכל טפי הוה לן לחיוביה בעל הבית שעליו לשלם שהרי אם מודה מקצת הוא נשבע ולפי שהיתה ראויה להיות על בעל הבית קאמר דשקלוה: טרוד בפועליו הוא. וחושוב כמו איני יודע דחייב אפי' כופר הכל כדתנן בהגוזל בתרא (ב"ב דף קיח.) הלוייתי ואיני יודע אם פרעתי לך חייב ולא פליג בין אם יש לו מעולם הרבה בין אין לו: אי הכי נתייב ליה בלא שבועה. וא"ת מאי פריך וכי לעולם ישכח פעמים שאומר בעל הבית אמת ולכך לא רצו לתקן שיטול בלא שבועה תדע דאי חשוב בודאי שכח אמאי פטר ר' יהודה כופר הכל אלא ודאי חששא בעלמא דחיישין שמה שכח ולהכי פטר ר' יהודה בכופר הכל דליכא שבועה דאורייתא אבעל הבית דלא חשבינן ליה לבעה"ב כאומר איני יודע כי רגילות הוא שיוודע יפה אבל כשמודה מקצת חששו לשמא שכח כי פעמים שהוא שוכח מחמת שהוא טרוד בפועליו וישבע לשקר לפי שסבר שפרע וה"ל לרבנן דלא מחזקינן ליה בודאי שכח וי"ל דנראה לגמ' דלת"ק מחזקינן ליה בודאי שכח ואומר איני יודע מדמחייב בכופר הכל שאם לא היתה אלא חששא בעלמא אמאי שקיל שכיר אפי' בשבועה כיון דאיכא למימר דבעה"ב יודע יפה שפרע אלא ודאי דחשיב ליה כאומר איני יודע ומשני להפיס דעתו של בעה"ב לפי שסבר בדעתו בברור שפרע אבל בהלוייתני ואיני יודע אם פרעתיך אין צריך שבועה דלא שייך הספק כיון שהוא מודה שאינו יודע אם פרע: ונתייב ליה בעדים. פ' נתקן שלא יתן לו אלא בעדים ואם יפרע בלא עדים איהו דאפסיד אנפשיה ולא נצטרך להפיס דעתו דכל כמה שנוכל לתקן שלא ישבע על חנם יש לתקן וכן נתייב ליה מעיקרא פריך דנתקן אם לא יקח שכרו מתחלה שיפסיד קודם שנתקן שבועה על חנם: אי הכי אפילו קצץ נמי. וא"ת והא קציצה הוי כאומר איני יודע אם הלוייתי דפטור לר"ז ור' יוחנן דאמרי (לעיל דף צז:) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור וי"ל דהכא שמודה מקצת יש לחייבו דהוה כחמשין ידענא וחמשין לא ידענא (שם צח.) וא"ת לוקי שאתה אחת שמודה כבר פרע דהשתא הוי כופר הכל וי"ל דניחא ליה לשנויי קציצה מידכר דכירי שהוא מתורץ גם לרב הונא ורב יהודה. ועוד אפי' לר"ז ור' יוחנן ניחא ליה לשנויי הכי כדי לאוקמי בכל ענין אפי' לא פרע אותה אחת שמודה ועוד דהפסד משמע שלא פרע דומיא דמילתיה דר' יהודה: שתי קצצת לי כו'. המוציא מחבירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעה"ב ויפסיד אומן דבלא שבועה אינו יכול להפטר כיון שמודה במקצת והכי מפרש לה בהדיא בריש כל הנשבעין (שבועות דף מו.) וא"ת דהכא קתני המוציא מחבירו עליו הראיה ובחזקת הבתים (ב"ב מה: ושם ד"ה נתנה) תניא דבקציצה נמי נשבע ונוטל וי"ל דבריש כל הנשבעין פריך כי האי גוונא ומשני דהך ברייתא דחזקת הבתים ר' יהודה היא: קציצה מידכר דכירי אינשי. לא מצי לשנויי דהכא משום הכי אין שכיר נשבע ונוטל משום דאיירי כששכרו שלא בעדים דאי איכא עדים נחזי עדים מאי קאמרי כמה קצץ דהכי פריך בפ' חזקת הבתים (שם דף מה:.) בהלכה דאומן דהא ע"כ איירי כשיש עדים דומיא דרישא דקתני שכיר בזמן נשבע ונוטל דמוקי לה רב ושמאל ששכרו בעדים כדאמרי' התם בשבועות (דף מה:.) בהדיא הו"ל סיפא איירי בשכרו בעדים ולא שמעו הקציצה או שמעו ושכחו ובחזקת הבתים דפריך רבא לאביי דאמר אי לא ראה אפי' דאיכא עדים יש לאומן חזקה ואי ראה אפי' דליכא עדים אין לו חזקה מהנתן טליתו לאומן ואומר שתיים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראיה ואי דאיכא עדים ניחזי מאי קאמרי אלא לאו דליכא עדים ואפי' דראה אומן נאמן התם לא הוה מצי למימר דאיכא עדים וכגון ששכחו או לא שמעו הקציצה דא"כ אף לדידיה תקשי דכיון דמשמע ליה דאיירי בכל ענין אפילו בראה אי מיירי נמי דאיכא עדים אמאי נאמן אומן דבאיכא עדים וראה לכולי עלמא אין לו חזקה כדתנן במתני' ורבא דקאמר אלא לאו דליכא עדים (ולא ראה) אינו אומר כן אלא כדי שאל יקשה לו למה שרצה להעמידו אף בראה ואביי דמשני ליה לא דליכא עדים ולא ראה הוי מצי לאוקמה בדאיכא עדים ולא ראה וכגון שלא שמעו הקציצה אלא משום דרבא אוקמה בדליכא עדים אוקמה איהו הכי ועוד נראה דאי משום מונו בעל הבית נאמן אמאי נקט שחולקין בקציצה ושבק לומר שחולקין בפרייה זה אומר נתתי זה אומר נתת כדתנן בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מד:.) ועוד יש לתרץ דאפילו איירי בשכרו שלא בעדים אין נאמן במגו כיון שהוא מודה במקצת שלא היה יכול להעיד ולכפור ולומר לא שכרתיך מעולם כדין כל מודה מקצת דאין נאמן במגו דאי בעי כפר הכל ועוד אומר ר"י דודאי כי איכא עדים רגילות שיוודעם וזוכרין הקציצה כדאמרינן בחזקת הבתים ובריתא כולה בדליכא עדים איירי ורישא דקתני נשבע (תוספות)

דף קיג - א

אבל מטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומידכר וכי שכיר עובר משום בל תגזול התם תרי חזקי הכא חדא חזקה גבי בעל הבית איכא תרי חזקי חדא דאין בעל הבית עובר משום **[ויקרא יט-יג.]** בל תלין וחדא דאין שכיר משהא שכרו והכא חדא חזקה: אם יש עדים שתבעו הרי זה נשבע ונוטל: והא קתבעו לקמן א"ר אסי שתבעו בזמנו ולדמא לבתר הכי פרע אמר אביי שתבעו כל זמנו ולעולם (לא פרע ליה) א"ר חמא בר עוקבא כנגד אותו היום של תבעיה: **[מתני' המלוה את חבירו לא ישכנונו אלא בב"ד ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שנאמר [דברים כד-יא] בחוץ תעמוד היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד ומחזיר את הכל**

בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו רשב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום ומשלשים יום ולהלן מוכרן בב"ד: **גמ'**

אמר שמואל שליח ב"ד מנתח נתוחי אין אבל משכונו לא והתנן המלוה את חבירו לא ימשכנונו אלא בב"ד מכלל דבב"ד ממשכנונו א"ל שמואל אימא לא ינתחנו אלא בב"ד הכי נמי מסתברא דקתני סיפא לא יכנס לביתו ליטול משכונו מני אילימא בעל חוב מרישא שמע מינה אלא לאו שליח ב"ד אי משום הא לא איריא ה"ק המלוה את חבירו לא ימשכנונו אלא בב"ד מכלל דבב"ד ממשכונים ובעל חוב אפי' נתוחי נמי לא שלא יכנס לביתו ליטול משכונו מתיב רב יוסף **[דברים כד-י]** לא יחבל ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל **[דברים כד-יז]** לא תחבל בגד אלמנה הא של אחרים תחבל מאן אי נימא בעל חוב הא כתיב **[דברים כד-י]** לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו אלא לאו שליח ב"ד תרגמה רב פפא בריה דרב נחמן קמיה דרב יוסף ואמרי לה רב פפא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף לעולם בבעל חוב ולעבור עליו בשני לאוין ת"ש ממשמע שנאמר **[דברים כד-יא]** בחוץ תעמוד איני יודע שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא אלא מה תלמוד לומר **[דברים כד-יא]** והאיש לרבות שליח בית דין מאי לאו שליח בית דין כלוה

רש"י גבי בעל הבית. כלומר בזכותא דבעל הבית איכא תרי חזקי לזכותו: והא תבע ליה קמן. ומה עדים שהבעו אותו מלריביו: ולמלא לכתר הכי. דלזלי עדים מהתם פריעהו צו ביום דלא עבר צבל הליו: כל זמנו. עד שעבר עליו: ולעולם. בתמיהה ובשקיל שהבעו כל היום ולא נתן יהא שכיר זה נאמן לעולם לומר לא התקבלתי ואם רואה בעה"ב לישבע לא נאמן וכו' כל כך השהה שכיר סכרו: א"ר חמא בר עוקבא כנגד כל היום של תבעיה. יום אחד לאחר זמנו נתנו לו חכמים לישבע ויטול: מתני' המלוה את חבירו. והגיע זמן ולא פרע לו: לא ימשכנונו. אפי' בשוק אלף בב"ד: ולא יכנס לביתו. בגמ' מפרש במהלך קה"י הו' לו שני כלים. והוה כנגד שניהם ומשכנונו בשניהם: נוטל אחד ומחזיר אחד. בשעה שהוא כריך לזה יחזירנו לו משום החזרת העבטו ועיכב את השני וכשיטריך זה לשני יטול זה את הראשון ויחזיר את השני כדמפרש ואזיל מחזיר את הכר צלילה ואת המחרישה ביום: מת. הלוא אין משיב העבטו ליורשין שאין כחן מלאת העבטו אלף ימכרנו ויגבה חובו דהשק תשיבס לו כתיב ולא ליורשין: שגשבים יום. זמן ב"ד: גמ' ושלוח ב"ד מנתח נתוחי. אף הוא אינו רשאי ליכנס לביתו ולמשכנונו אלף רואהו בשוק ומנתק דבר שאוחז בידו ממנו: ממשכנונו. משמע בחוץ הבית: חבילה. מתוך הבית משמע דהא ריחיים ורכב בנו ביתא שכיחי: לעולם בבעל חוב. קאמר ולא היוקח מינה הא כלים אחרים חבול דככלים אחרים עובר משום לא תבא אל ביתו ולהכי איליטריך להוסיף לאו שני משום ריחיים ורכב וחד משום לא תבא אל ביתו: ממשמע שנאמר בחוץ תעמוד. ויזילא אליך את העבטו וכי איני יודע שהאיש יוציאנו אלף מי יוציאנו אם לא בעה"ב: מאי לאו לרבות שליח ב"ד כו'. שכינס לתוך הבית וה"ק והאיש דהוא שליח ב"ד ואשר אתה נושה בו יוציא אליך: (רש"י)

נחמנו להך מתני' רש"ג אומר כדרך שמשדרין וכו'; זבנו לגמרי. קלף ישאיר לו לפי לרכו בלמנוס: בעיניה. כמות שהיא חשובה אם חבל כמות של מעיל יחזיר לו הוא בעגמנו: מהדר ליה מאי דחזי ליה. ומכור לו של קיראין ויהו לו אחת של זמר ואחת של קנבוס: אי אחת ליה לרבן גמליאל האי סברא. לסדר לבעל חוב: לוכא מידי דלא חזי ליה. מאחר שהורגל בו דהא שפענא ליה דלמך כל זכרל בני מלכיס הם דלמך אבי וכו': לא את הלוף ולא את החרל. מטלטלין בפקת שאינם ראוים היום לא זה לבשל ולא זה לטחון ווף מין קטני ואינו ראוין למאכל כשהוא חי ואפילו לעופות: לעורבים. וזכרל בני מלכיס ויש להם לגדל עורבים לנו ולשחוק: שכן דרכן לכוך בחול. בלא שום מכה הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עבדי (דכי גזיר) רבנן משום שחיקת סממנין: מפשיטין אותה ממנו. לפרוע לבעל חוב את חובו: ששלמא כר וכסת. דתנן במתניתין איכא למימר מוכרין דקאמר רש"ג: לביני ביני קאמר לקנות גרועה הימנו וביני ביני יטול בחובו: אלא מחריקה. דקתני במתניתין ועלה קאמר רש"ג מוכרין מאי ביני ביני איכא: ונימא ליה. מלוה: לאו על ידי רמיה. לפרכך: (רש"י)

תוספות מטה ומטה. בפ' שום היתומים (ערכין דף כג:) לא תני אלא מטה המוצעת משום דמוצעת לא שבקינן ליה אלא אחת כדאמר נמי הכא מטה ומטה ומצע ובפ' אע"פ (כתובות דף סד:) גבי משרה אשתו על ידי שליש בעניי שבישראל דלא יהיב לה אלא מטה ומפך משום דהתם קודם שנשאת לו לא היה לה אלא חדא מטה: השתא זבנו מזבנין הכסת והכר שיש לו בעין סודרי מסדרינן בתמיה פירוש ואנן נסדר לו להניח מן המעות כדי לקנות כסות לצורך שנים עשר חדש כמו שעושין בערכין: נימא ליה לא על ידי רמיה. לאו אמתני' פריך אמאי מחזיר לו הכר דא"כ למה המתין עד כאן ועוד דמה צריך טעם על מצות המקום ועוד וכי לא ידע דתתיב (דברים כד) ולך תהיה צדקה אלא על כרחך ידע ואפילו הכי מקשה ליה וא"כ מה מתוך לו אלא נראה דארבי עקיבא ורבי ישמעאל פריך דאמרי כל ישראל בני מלכיס הם וכוון ראוין לאותה איצטלא ואמאי כיון דאינו לובשה אלא לכבוד ולנוי בעלמא למה יש לנו לומר שכל זה הטיל הכתוב על המלוה כיון שלא פירש הכתוב בהדיא ולא היה שייך עליו יותר מעל אחר כיון דסגיגא ליה בלאו הכי ומשני גם באיצטלא שייך לומר לך תהיה צדקה והטיל עליו הכתוב שלא למנוע ממנו הנוי והכבוד והתענוג שהורגל בו עד עתה: (תוספות)

דף קיד - א

איברא עליה קרמי משום שנאמר **[דברים כד-יג]** ולך תהיה צדקה איבעיא להו מהו שיסדרו בבעל חוב מי גמר מיכה מיכה מערכין או לא ת"ש שלח רבין באורתי' דבר זה שאלתי לכל רבותי ולא אמרו לי דבר ברם כך היתה שאלה האומר הרי עלי מנה לבדק הבית מהו שיסדרו ר' יעקב משמיה דבר פדא ור' ירמיה משמיה דאילפא אמרי ק"ו מבעל חוב ומה ב"ח שמחזירין אין מסדרין הקדש שאין מחזירין אינו דין שאין מסדרין ור' יוחנן אמר נדר בערכך כתיב מה ערכין מסדרין אף הקדש מסדרין ואיך ההוא לנידון בכבודו הוא דאתא מה ערכין נידון בכבודו אף הקדש נידון בכבודו ויסדרו בב"ח ק"ו מערכין ומה ערכין שאין מחזירין מסדרין בעל חוב שמחזירין אינו דין שמסדרין אמר קרא **[ויקרא כז-ח]** ואם מך הוא מערכך הוא ולא ב"ח ואיך האי עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו ויחזירו בהקדש קל וחומר מב"ח ומה בעל חוב שאין מסדרין מחזירין הקדש שמסדרין אינו דין שמחזירין אמר קרא **[דברים כד-יג]** ושכב בשלמתו וברכך יצא הקדש שאין צריך ברכה ולא והכתי' **[דברים ח-ג]** ואכלת ושבעת וברכת וגו' אלא אמר קרא ולך תהיה צדקה מי שצריך צדקה יצא הקדש שאין צריך צדקה אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו דקאי בבית הקברות של עובדי כוכבים א"ל מהו שיסדרו בב"ח א"ל גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך גבי ב"ח כתיב **[ויקרא כה-כה/לה/לט]**

דף קיד - ב

מנין לערום שלא יתרום דכתיב **[דברים כג-טו]** ולא יראה בך ערות דבר אמר ליה לאו כהן הוא מר מאי טעמא קאי מר בבית הקברות א"ל לא מתני מר טהרות דתניא ר"ש בן יוחי אומר קבריהן של עובדי כוכבים אין מטמאין שנאמר **[יחזקאל לד-לא]** ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם אמר ליה בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא א"ל ואמאי אמר ליה דחיקא לי מילתא דבריה ועייליה לון עדן אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מהני טרפי ספא שקל כי הוה נפיק שמע דקאמר מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוא נפך שדנהו אפילו הכי אתייה לגלימיה סחט גלימא ריחא זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנוותיה ת"ר **[דברים כד-יב]** ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו הא עשיר שכיב אמר קרא **[ויקרא כז-ח]** ואם מך הוא מערכך הוא ולא ב"ח ואיך האי עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו ויחזירו בהקדש קל וחומר מב"ח ומה בעל חוב שאין מסדרין מחזירין הקדש שמסדרין אינו דין שמחזירין אמר קרא **[דברים כד-יג]** ושכב בשלמתו וברכך יצא הקדש שאין צריך ברכה ולא והכתי' **[דברים ח-ג]** ואכלת ושבעת וברכת וגו' אלא אמר קרא ולך תהיה צדקה מי שצריך צדקה יצא הקדש שאין צריך צדקה אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו דקאי בבית הקברות של עובדי כוכבים א"ל מהו שיסדרו בב"ח א"ל גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך גבי ב"ח כתיב **[ויקרא כה-כה/לה/לט]**

רש"י ערות דבר. בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר שמע מינה אין אדם מוכר כשהוא ערום ותורם בעי כרכה והאי דבעי מיניה לענין תורם דהתם תנן (תרומוס פ"א מ"ו) אין מגביהין תרומוס ערום: לאו כהן מכ. דאיכא למ"ד דלחיהו הוא פינחס דכתיב ביה קנא קנאחתי וכן כפינחס בקנאו את קנאחתי: אין מעמאין. לגבי האל כתיב אדם (במדבר יט) אדם כי ימות בזה: בלרבעה לא מלינא. בגימט' דלרבעה סדרין כגון מועד יאועות נשים שהן נוהגות בזמן הזה כבזמן הבית וקדשים נמי כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגב לשמי ואמרי' (מנחות דף קי.) אלו תלמודי חכמים העוסקין בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן הכבוד כאלו מקריבין אותן בבית המקדש: כשיתא מלינא. במתניהו זרעים אינו טוב בחוזה לארץ וכן טהרות: ספי. לקוטי. טרפי. עליון. נפך. אשקו"ט בלעז: סחט גלימא. נסחט ריח מתוך העליון לתוך

טלית וקלטה טליתו את הריה: וזניו. לגלמי' ב"ב אלפי דיגרי: לא תשכב בעצוטו. הא עשיר שכיב בעצוטו: מאי קאמר. וכי בשכיב שהו' עשיר החירו לשכב על טליתו והרי הוא רביע אללו ששהמש במשכנו חנו: הכי קאמר לא תשכב בעצוטו בידך. אלא השיבו לו כפוא השמש כדכתיב השב תשיב לו את העצוט כפוא השמש: ה"ג המלוה את חבירו אינו קשאי למשכנו ואינו חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו. השב תשיב ולא תשכב בעצוטו ועד בא השמש תשיבו לו: מאי קאמר. דקתני אינו חייב להחזיר לו ועוד הדך הני עובר בכל השמות הללו (עובר בכל השמות הללו) השב תשיב לא תשכב בעצוטו ועד בא השמש תשיבו: חסופא. אם לא החזיר: ורבה אמר הכי קאמר וכו'. לא טעי תנא במאי דלתנייה חייב להחזיר לאוסופו ולמימר אינו חייב להחזיר אלא ודאי אינו חייב להחזיר נמי לתנייה והכי קאמר וכו' וקבא וחימר ודילג מחייב להחזיר באינו חייב להחזיר: שמשכנו שלא בשעת הלואה. בבית דין: אכל משכנו בשעת הלואה. שהביא לו משכנו: אינו חייב להחזיר. דקראי בחובלו לאחור הלואה כתיב דהיא' דלתנייה ניהליה לאו חובלו הוא: חרישא. אמשכנו שלא בשעת הלואה ולא החזיר לו עובר בכל השמות הללו: עד בא השמש תשיבו לו. משמע כבוקר תשיבו לו ויהא בידו עד בא השמש ויקח לו ממנו: זה כסות לילה. לקמן פריך לילה להחזיר ליה ביממא למה לי כבא השמש בלילה החזיר לו: איסמיה. אכרי כרייהא ז' מסדר משנתו: אמר ליה לא. הסמיה דהא כסות לילה וכסות יום דקאמר לאו השמש יום ותשמש לילה קאמר אלא כסות העשויה למשכן בלילה וכסות העשויה למשכן ביום קאמר והכי קאמר עד בא השמש תשיבו לו וכבא השמש תשלטו. זה כסות יום ולימדך הכתוב שניתנה לו רשות לחובלו בלילה ולענין חבלה קרי ליה כסות לילה: משכנו ומת. ליה לאחור שהשיב לו את העצוט: שומטו. מלוה מעל גבי בניו ואין נעשה אללו כשאר מטלטלים שלהו דלא משתעבדי לכו"ח דכיון דמשכניה קנייה: (כ"ז)

תוספות ומיירי בבא ליטול בתורת משכון דרבנן סברי שמחזירין לו כל ימי חייו ורשב"ג סבר דאחר שלשים יום מוכרו אבל היכא דנטל בתורת גבייה יכול למוכרו מיד ולא יסדרו כלל וא"ת אמאי לא מייתי מרשב"ג דאין מסדרין ויש לומר דסבר גמרא דשקלינן מידי דלא חזי ליה ויהיבין ליה מידי דחזי ליה כמו שלמעלה לא היה יודע הגמרא ואע"ג ששינו דרשב"ג מתיר בלוח לא ידע דהוי טעמא דליכא מידי דחזי ליה ומ' עקיבא ור' ישמעאל דאמרי (לעיל דף קיג): כל ישראל ראוין לאותה איצטלא אין להוכיח דסבירא להו מסדרין דמיירי דגבה בתורת משכון דת"ק סבר דמפשיטין אותה איצטלא בת מאה מנה ונותנין לו הראויה לו וממנה עושין השבת העבוט בכל יום ויום והמותו יהיה לו למלוה בתורת משכון ולא יחזיר אותו כלל ורבי עקיבא ור' ישמעאל סברי דמן הטובה עושה השבת העבוט אבל בתורת גבייה לא הדר כלל ומדמהדר ליה אליהו מיכה מיכה לא בעי למיפשט אפילו גרס מהו שישדרו משום דאליהו דחויי הוה מדחי ליה והיה לו להשיב אין מסדרין תדע שהרי השיב לו קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל כר"ש בן יוחי אע"ג דלא קי"ל כוותיה אלא כרשב"ג דמתני' דאהלות דאסר מדורות עובדי כוכבים משום אהל וטעמיה דאליהו משום דרוב ארונות יש בהן מותח טפח ויש מקום שלא גזרו כגון. לצאת לקראת מלכים וכיוצא בו וכן מצינו כשהיה קובר את ר"ע היה דוחה שאמר ליה וכי אינך כהן אמר ליה צדיקים אין מטמאין ודחה אותו כן משום כבודו דר"ע ועיקר טעמו היה לפי שהיה מת מצוה לפי שהיו יראים לקברו שהיה מהרוגי מלכות וכן נמצא בתשובת גאון שכתב שיש בסדר אליהו רבה שנחלקו עליו יש אומרים שהיה מבני בני בניה של לאה ואמר להם איני אלא מזרעה של רחל וא"כ לא היה כהן וכאן אומר שכהן היה ומסיים היום אמרו לו תן סימן לדבריד אמר להן כך כתוב ביחוסו של בנימין ויערשיה ואליה וזכרי בני ירוחם אמרו לו לא כך אמרת לאותה אלמנה. עשי לי משם עונה קטנה ולך ולבנתך תעשה באחרונה ולא כהן אתה פי' לפי שכהן הוא היה רוצה ליטול חלה תחילה אמר להם אותו תינוק משיח בן יוסף היה רומז רמזתי לעולם שאני בא תחילה ובאותה תשובה מביא נמי הא דגמרי' מיכה מיכה וגרס מנין שמסדרין לבעל חוב כמו שגורס ר"ת וכן בב"ר גבי ותאמר לאה בגד נחלקו רבי נהוראי אמר דאליהו מד ור"א אמר משל בנימין ועמד לפנייהם ואמר להם רבותי למה אתה נחלקים עלי אני מבני בניה של רחל: מנין לערום שלא יתרום. הוה ליה למימר מנין שלא יברך דבשעה שיתרום ממנו אינו אסור אלא בשעת ברכה ושאר ברכות אסור לברך כשהוא ערום אלא נקט הכי משום דמשנה היא ערום לא יתרום: אמר ליה לאו כהן (אתה). תימה לר"י היאך החיה בנה של האלמנה כיון שכהן היה דכתיב (מלכים א' יז) ויתמודד על הילד וגו' ויש לומר שהיה ברור לו שיחייבה לכהן היה מותר משום פיקוח נפש: ה"ג דתניא ר' שמעון [בן יוחי] אומר. דאינה משנה בשום מקום ועוד דמשניות אף של דרזים וטהרות היו שגורות להם כדמשמע בכמה. דוכתיב והא דקאמר בארבע (תוספות) לא מצינא בשיטא מצינא

דף קטו

למה חוזרין וממשכנין שלא תהא שביעית משמטתו ולא יעשה מטלטלין אצל בניו טעמא דהדר ומשכניה הא לא הדר ומשכניה לא אמר רב אדא בר מתנא ולא תרוגי קא מתרצת לה תריץ הכי וכי מאחר שמחזירין למה ממשכנין מעיקרא שלא תהא שביעית משמטתו ולא יעשה מטלטלין אצל בניו ת"ר **[דברים כד-י]** לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב וכן הוא אומר **[משלי כ-טז]** לקח בגדו כי ערב זר וגו' ואומר **[משלי יא-א]** בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורבה רעך אם ממון יש לו בידך התר לו מיסת יד ואם לאו הרבה עליו רעים לצד שני לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לשכר כסף לשכר חמר לשכר פונדק לשכר דיוקנאות יכול אפילו זקפן עליו במלוה ת"ל משאת מאומה: **[מתני' אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר [דברים כד-יז]** לא תחבול בגד

אלמנה גמ' ת"ר אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה דברי ר' יהודה ר"ש אומר עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה למימרא דר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ור"ש דריש טעמא דקרא והא איפכא שמעינן להו דתניא **[דברים יז-ז]** ולא ירבה לו נשים ר' יהודה אומר מרבה הוא ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר"ש אומר אפילו אחת והיא מסירה את לבו ה"ז לא ישאנה א"כ מה ת"ל ולא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל לעולם ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ושאיני הכא דמפרש קרא ולא ירבה לו נשים ולא יסור מאי טעמא לא ירבה לו נשים משום דלא יסור ור"ש מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא לכתוב רחמנא לא ירבה ולא בעינן לא יסור ואנא ידענא מאי טעמא לא ירבה משום דלא יסור לא יסור דכתב רחמנא למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה: **[מתני' החובל את הריחים עובר משום לא תעשה וחיוב משום שני כלים שנאמר [דברים כד-יז]** לא יחבול ריחים ורכב ולא ריחים ורכב בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנאמר כי נפש הוא חובל: **גמ'** אמר רב הונא חבל ריחים לוקה שנים משום ריחים ומשום כי נפש הוא חובל ריחים ורכב לוקה שלש משום ריחים ורכב ומשום כי נפש הוא חובל ורב יהודה אמר חבל ריחים לוקה אחת ורכב לוקה אחת ריחים ורכב לוקה שנים כי נפש הוא חובל

רש"י למה חוזרין וממשכנין. הכי עליו להחזיר לו למחר: שלא תהא שביעית משמטתו. למהו משכנו בידו והמלוה על המשכון אינו משמט: ולא יעשה מטלטלין אלא בניו. שלא ימות בעוד המשכון מוחזר לו ויהא מטלטלין אלא בניו: טעמא דהדר משכניה. שהיה בידו כשמת זה: למה ממשכנין מעיקרא. דבר שעליו להחזיר מה מועיל לו: שלא תהא שביעית משמטתו וכו'. דמדמשכניה קנייה וכי מהדר ליה הוה פקדון גביה: בני אם ערבת לרעך או אם נוקשת באמרי פיך. שהגניחו בדרכים: עשה זאת והנצל. התרפס יד אם ערבת ואם לאו ערבת אלא נוקשת באונאת דברים רבה רעיון הרבה עליו רעים לבעל חובו ורעים לבעל חובו: אם נעשה לו ערב ואם נוקשת והנצל. התרפס יד אם ערבת ואם לאו ערבת אלא נוקשת באונאת דברים רבה רעיון הרבה עליו רעים לבעל חובו: אם נעשה לו ערב ואם נוקשת

בדברים רב רעוד; לזד שני. כמו דבר אחר. לביתו. שז לזה במלוה חי אהה נכנס אכל אהה נכנס למשכנו חוב אחר שאינה מלוה: שזר פונדק. השכיב לו פונדק: דיוקנאות. כל לו לזכות בביתו בשכר: משיחה שם רע. אהה יולא ונכנס אללה שחיתו ועפיה: מכי בעלמא דריש טעמא דקרה. אע"ג דלא מפרש טעמא דלדוקימנא גבי חובל: מתני' משום שני כלים. העלוונה רכב והתחונה ריחים: גמ' (רש"י)

תוספות למה ממשכני מעיקרא. הקשה ה"ר אלחנן ולמה חוזרים וממשכני ו"ל כדי שלא יוכל הלוה לכפור וגם ימהר לפרוע חובו ולבקש מעות כי מתבייש שבכל יום ויום יחזירו משכנו ומ"מ לא רצה הגמרא לתרץ כן כשאומר למה ממשכנו מעיקרא דעדיפא מיניה משני ליה: אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכני אותה. וא"ת אמאי לא פריך מהכא לשמואל דמשמע הא אחרים ממשכני וליכא למימר דהאי אין ממשכני דהיינו אין מנתחין הא אחרים מנתחין דהא לא תחבול כתיב דמשמע בבית ומלן לאסור ניתוח דמדברנן ליכא למיגזר בשליח ב"ד גזירה שמה יכנס בביתו דבשליח ב"ד ליכא למיגזר מדשרי בעלמא לנתח ולא גזרינן ואין סברא לגזור באלמנה יותר משום דאית בה תרי לאוין וי"ל דלכך לא פריך ממתניתין דהכא משום דאיכא למידחי אין ממשכני אותה משום לאו דלא תחבול הא אחרים לית בהו האי לאו לכך עדיפא ליה למיפדך מברייתא ור"ש דקאמר בגמ' עשירה ממשכני אותה איכא למימר נמי דסבר כשמואל וממשכני היינו מנתחין דלדידה ענייה דקאמר אין ממשכני אותה היינו אין מנתחין דטעמא דאתה משיאה שם רע בשכנותיה שייך אפילו בניתוח והא דכתב רחמנא לא תחבול ולא כתיב לא תנתח היינו כדי לעיב על משכון שני לאוין אבל קשה דאי סבר ר"ש כשמואל ולא שרי בעשירה אלא ניתוח ות"ק שרי ניתוח בין בעשירה בין בענייה א"כ מחמיר ר"ש יותר מת"ק ולשון הברייתא משמע שבה להקל ולהתיר בעשירה מה שאסר ת"ק לכך נראה דר"ש לית ליה דשמואל ומתיר למשכן עשירה ושאר בני אדם וה"מ למפדך שפיר לשמואל מ"ש אלא דלא איירי ר"ש במתני' אלא בבריית' ושפיר פריך מברייתא אחרית ועוד נראה לפרש דלכ"ע לא יחבול ריחים ולא תחבול בגד אלמנה אתה קרא לאסור בה ניתוח דשרי בעלמא והא דאפקיה בלשון חבלה ולא בלשון ניתוח כדי לעבור במשכון בשני לאוין ולהכי לעיל כי אקשינן מינייהו לשמואל איצטרך לשנוי לעבור בשני לאוין ולא קאמר לאסור ניתוח משום דהוה קשה ליה אמאי אפקיה בלשון חבלה ואע"ג דאיצטרך לשני לאוין לשמואל מ"מ מיסתבר דעיקר קרא אתה לאסור ניתוח דשרי בעלמא ולא ללאו יתירא לחוד והשתא לא קשה לשמואל מידי מפלוגתא דרבי יהודה ור"ש דהשתא אין ממשכני אותה היינו אין מנתחין אותה ולהכי לא פריך מיניה דפשיטא דכי היכי דמשנינן לא ימשכנו אלא בב"ד לא ינתחנו דה"ל איכא לשנוי הכא ופי' זה נראה עיקר דאסור גם לשמואל ניתוח אפי' בכלים שעושין בהן אוכל נפש דלמי' קמא דלא אתה לשמואל אלא ללאו יתירא ולא לאסור ניתוח לא אתי שפיר דלמאן דפליג עליה נראה דבריחים ורכב אסור אפי' ניתוח דכיון דשליח ב"ד בדברים אחרים מותר אפילו למשכן ובריחים ורכב אסור ה"ה אפילו ניתוח דשרי בעלמא אפילו למלוה דאסור בריחים ורכב דמיסתבר לאסור כל משכונה שמישכן בשוה אבל לשמואל שאינו מתיר למשכן בשליח ב"ד בדברים אחרים אלא ניתוח יש לנו לומר דבריחים ורכב נמי דוקא משכון הוא דאסור כמו שכתוב ולא ניתוח ונמצא ששמואל דמשמע דבא להחמיר מיקל יותר לענין ריחים ורכב שמתיר לנתח ומאן דפליג עליה אסר כדפרישית: וחיוב משום ב' כלים. פי' אפילו בהתראה אחת אם חבל בפעם אחת ריחים ורכב והתרו בו משום לא יחבול ריחים ורכב לוקה שתיים דאי בשתי התראות אפי' ריחים וריחים חייב כדאמר גבי נזיר (מכות דף כא.) אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחד ואחד ולומר לעולם איירי בשתי התראות וקא משמע לן דריחים ורכב אינם כלי אחד שלא להתחייב אלא עד שיחבול שניהם א"כ ה"ל למיתני החובל ריחים או רכב בלא תעשה כו' ותו לא אלא ודאי אתה לאשמועינן דבהתראה אחת חייב שתיים וכן משמע בהדיא בגמ' דחייב שתיים בריחים ורכב בהתראה אחת דאמר רב הונא חבל ריחים ורכב לוקה ג' והיינו בהתראה אחת דאי בשתי התראות לוקה שתיים על הריחים ושתיים על הרכב וכיון דבהתראה אחת איירי א"כ חייב שתיים דקתני היינו שתי מלקיות ותימה דהכי לקי והא חשיב לה בגמרא (דף קטז.) לאו הניתק לעשה מדאמי ליה אביי זיל אהדר וכי תינמא דמש"ה א"ל לאהדורי דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הא אביי גופיה קאמר בב"ק דתמורה (דף ד: ד) דאי עביד מהני ואין לומר דהאי דלקי היינו כגון ששבר הריחים ואת הרכב דשוב אינו ניתק לעשה שאינו יכול להחזיר הריחים ולהכי לקי כדאמרינן בפרק שילוח הקן (חולין דף קמא.) דאם הרג את האם שוב לא חשיב ניתק לעשה

דף - קטו

לשאר דברים הוא דאתא לימא אביי ורבה בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמפילגי דאמר רבא אכל נא לוקה שתיים משום נא ומשום [שמות יב-ט] כי אם צלי אש מבושל לוקה שתיים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום לא תאכלנו כי אם צלי אש אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות לימא אביי דאמר כרב יהודה ורבה דאמר כרב הונא אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ריחים ורכב הלכך לשאר דברים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא ע"כ לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל

רש"י לשאר דברים. ולאו לאוסופי לאו אריחים ורכב דהא ריחים ורכב כתיב ברישא ואיזטרך כי נפש לרבות שאר כלים של אוכל נפש על לאו שבכללות. משום לא תאכלנו כי אם צלי אש דכיל נא ומבושל ואין לוקין אלא על נא ומבושל שאר מפוקשין: אביי כרב יהודה. דהיכא דעבר על הכלל ועל הפרט והן שניהן בלאו אחד לא לקי בכלל: עד כאן לא קאמר רב יהודה התם. דלא מהני כי נפש לאוסופי לאוי יתיבי אריחים ורכב: אלא משום דכי נפש. דמרכי שאר דברים אי לאו דכתיב ביה לא מושקעני ליה מריחים ורכב דה"ה הך דוקא הלכך לשאר דברים אתא ולא תשקעני נמי אהני דמפרש לאו דיהוה לאטפויי לאוי: אבל הכא. אי לאו לטפויי לאוי אלא ומבושל אתא: כי אם צלי אש בלתי אתא. און כך דבר שאינו בכלל נא ומבושל חוץ מכללי דניתי לאחזרי לאו עלייהו ואי אשמעינן מנאת כלל קרא אחרינא כתיב כלל אש ומנאת וגו': (רש"י)

תוספות דמפסיד בחובו כנגד הריחים הרי כאילו החזיר הריחים עצמו והוי לעולם ניתק לעשה כדאמר בפרק בתרא דמכות (דף טז.) אהשבת העבוס דהוי ניתק לעשה אפילו נאבד לו העבוס משום דכיון דאיתיה בתשלומין לא לקי ועוד דלא משכחין במכות ביטלו ולא ביטלו בשום לאו הניתק לעשה כמו בשילוח הקן ובפאה שלג הפריש ואכל הכל ואם הלאו דחבלת ריחים חשיב ניתק לעשה ואם שיבר לוקה ה"ל למיחשב' נמי התם וע"ק דהיכי חשיב ליה אביי ניתק לעשה הא לא אשכחן דנתקו הכתוב דכאשכחן גבי השבת העבוס דלא תבא אל ביתו לעבוס עבוסו דהתם דאי נתקו הכתוב דכתיב השב תשיב מ"מ אפי' משכנו באיסור ולהכי חשיב בפרק בתרא דמכות (שם) לאו הניתק לעשה וי"ל דטעמא דאביי דא"ל לאהדורי משום דאי עביד לא מהני כיון שהיה שוגג שאם היה יודע שהוא אסור לא היה חובלו והוה ליה זכיה בטעות וחוזרת: שנאמר לא יחבול ריחים ורכב. וא"ת לר' יאשיה מנלן דחייב על כל אחת בפני עצמו כיון דמפריך או לחלק ולר'. יונתן נמי דלא מפריך לחלק מנלן דחייב שתיים משום ב' כלים כיון דבלאו אחד נאמרו דהכי אמרינן בסוף גיד הנשה (חולין דף קב: ושם ד"ה לר"י) לר' יונתן דלא לקי אלא חדא אם אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה משום דתרוייהו בלאו אחד נאמרו ומיהו לר' יאשיה י"ל כיון דכתיב ורכב ולא כתיב רכב הוי כאילו כתיב או רכב וכן בנא ומבושל כתיב ממנו דמשמע אפילו באחד מהן וכן גבי שאור ודבש דאמרינן בפרק כל המנחות (מנחות דף נח: ושם ד"ה אין) דלוקה על כל אחד בפני עצמו דכתיב לא תקטירו ממנו ונבי חרצן זוג כתיב ועד דמשמע שפיר לחלק ועוד דגבי ריחים ורכב אי לא מיחייב אלא על שניהם יחד לשתוק קרא מרכב ולא לכתוב אלא ריחים דמשמע שניהם ביחד אבל קשה לר' יאשיה מנלן דחייב שתיים כיון דבלאו אחד נאמרו אבל לר' יונתן דאיצטרך חילוק בכולהו חייב על כל אחד ושמה יש לומר דגם לר' יאשיה כיון דאיכא קראי בכולם לחלק חייב על כל אחד דלא דמי לבשר בשדה טריפה דליכא שום חילוק א"נ יש לומר כיון שהאיסורין מפורשין קאי לאו אכל אחד ואחד כדפי' בקונטרס בפרק בתרא דמכות (דף יח.) גבי לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' דלא חשיב לאו שבכללות אפילו הוה כתיב לא תוכל לאכול ואם אכל מכולם היה חייב על כל אחד ואחד דלא דמי לבשר בשדה

טריפה ולא תאכל הנפש עם הבשר דמשמע דליכא אלא חדא מילתא אע"ג דדרשינן מניה תרי מילי כיון דכתיב בלשון איסור אחד אין חייב אלא אחת והא דמצרכי קרא חלק בין אלמנה שהיא גרושה לכ"ג בפרק עשרה יוחסין (קדושין עז): היינו משום דבגוף אחד אין לחייב שתיים בלא פסוק ולכן צריך יתור לחייב שתיים באשה אחת וא"ת דב"ק דכריתות (דף ד.) אמרינן דבחלב שור וכשב ועז לא לקי אלא חדא וכן למעשה דגן ותירוש ויצהר לא היו לקי אלא חדא אי לאו דאיכא קראי יתירי בפ"ק דכריתות ו"ל דגן וחרצן שני שמות נינהו וכן ריחים ורכב וכן כולם אבל חלב שור וכשב ועז שם חלב אחד הוא וכן שם מעשר אחד הוא: לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא רב יהודה קמיפלגי. וא"ת טעמא דרב יהודה הוי משום דכי נפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא ולא משום לאו שבכללות דקאמר אביי ו"ל שכן דרך הגמ' דאע"ג שכבר פירש הטעם אומר לימא דכשנאמר הלימא בבית המדרש עדיין לא נודע להם טעם המפורש אלא היה סבור דטעמא דרב יהודה משום דאין לוקין על לאו שבכללות ולרב הונא לוקין וכה"ג איכא נמי בפרק החולץ (יבמות דף לח.) גבי ספק ובני יבם שבאו לחלק בבכסי יבם דאחר שכבר פירש דטעמא של אדמון ורבנן כמו שמפרש לבסוף כשדוחה הלימא שלא נחלקו בקם דינא והדר דינא אמר אחרי כן לימא דמ"ד קם דינא כרבנן ומ"ד דר דינא כאדמון: אמר לך רבא אלא דאמרי אפי' לרב יהודה כו'. תימא והא גבי זג וחרצן נמי נחלקו בפי' ג' מינין (נזיר דף לח): ובפרק כל שעה (פסחים דף מא): דרבא אמר אבל זג וחרצן לוקה ג' משום זג וחרצן ומשום כל אשר יעשה אע"ג דמכל אשר יעשה אתא לשאר דברים דמרה בפרק ג' מינים ו"ל דמכל אשר יעשה משמע שהוא בלשון לאו ויתר מכולם ולהכי מוקמינן ליה ללאו אזג וחרצן אע"ג דצריך נמי לשאר דברים א"נ כי נפש הוא חובל משמע דלא אתא אלא לשאר דברים ולא לאטפויי לאוי על ריחים ורכב דודאי אי הוה כתיב כל נפש הוא חובל דכתיב (במדבר ו) מכל אשר יעשה הוה קאי נמי אריחים ורכב וא"ת אביי מ"מ לא יוכל לדחות אזג וחרצן כמו שדוחה הכא אפלוגתא דנא ומבושל ע"כ לא קאמר רב הונא אלא משום דכי נפש הוא חובל קרא יתירא הוא ופי' בקונטרס וכי היכי דאתא לשאר דברים אתא נמי לריחים ורכב וא"כ בזג וחרצן נמי נימא לילקי ג' דכי היכי דאתא לשאר אתא נמי לזג וחרצן ו"ל דלא נפרש כפירוש הקונט' אלא הכי פי' נפש הוא חובל קרא יתירא הוא ולא צריך לשאר דברים דלשמעין להו מריחים ורכב דלא הו' ב' כתובים הבאים כאחד דהא איצטריכו לחייב עליהם משום ב' כלים ולא איצטריך כי נפש הוא חובל לשאר דברים טפי מלריחים ורכב ולהכי שדייה נמי אריחים ורכב אבל כל אשר יעשה מגפן היין לשאר דברים דוקא הוא דאתא דלא שמעינן להו מזג וחרצן ומיהו גם על פי' הקונט' לא קשה דלחכי לא הביא ההוא דזג וחרצן לפי שאינו יכול לדחות ואינו מביא אלא דבר שיכול לדחות וכן דרך הגמ' שאינו מתחיל אלא כדי להוכיח ולהראות דמחא ליכא למשמע מינה וכו' דחי נמי דרב הונא כאביי היינו במאי דקאמר אביי אבל נא ומבושל לוקה שתיים ואינו לוקה משום כי אם צלי אש אתא לכדתניא אבל במאי דמפרש טעמא דאביי משום דאין לוקין על לאו שבכללות לא מצי סבר כרב הונא דהא כי נפש הוא חובל הוי נמי לאו שבכללות ולקי עליה לרב הונא ואמאי איצטריך אביי הכא טעמא דאין לוקין משום כי אם צלי אש משום דהוי לאו שבכללות תיפוק ליה דאיצטריך לכדתניא ו"ל דגמ' הוא דקמפרש ומפרש ההוא טעמא אליביה משום ידיע גמרא דאביי אית ליה הכי בעלמא גבי זג וחרצן ושאר דבש א"נ אביי לדבריו דרבא קאמר וה"ק לדידי לא אתי כי אם צלי אש לאו אלא להקישא נכתב אלא אפי' לדידך דללאו אתא אין לוקין על לאו שבכללות ומטעמא דאמר אביי אין לוקין אלאו שבכללות קאמר בסוף פרק כל שעה תרתי הוא דלא לקי חדא לוקי אבל לטעמא דמפרש כאן אביי אליבא דרב הונא דכי אם צלי אש לכדתניא אפי' חדא לא לקי: אבל [הכא] כי אם צלי אש למאי אתא. וא"ת והא איצטריך לכדתניא דקאמר אביי ו"ל דרבא עבדי הקישא מצלי אש דכתיב בקרא דלקמיה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו (שמות יב) וסמיך ליה אל תאכלו ממנו נא וגו' אע"ג דבברייתא פ' כל שעה (פסחים דף מא): נקיש קרא דכי אם צלי אש לאו משום דמינה דריש אלא ניחא ליה למנקש קרא גופיה דנא ומבושל ואביי סבר דדוקא נקט ליה ברייתא כי אם צלי אש אבל קרא אחריתי לא סמיכה הוא וא"ת והא אחתי איצטריך כי אם צלי אש ומבושל בחמי טבריא דרבא גופיה קאמר בסוף פ' כל שעה (שם) מאי חייב דקאמר משום כי אם צלי אש גבי מבושל בחמי טבריא ו"ל דאין לוקה בחי ומבושל בחמי טבריא כדתניא התם יכול יהא לוקה ת"ל נא ומבושל נא ומבושל אמרתי לך ולא חי ובשמעתין ה"ק רבא כי אם צלי אש למאי אתא פי' לאיזה לאו ללקות אם לא לטפויי לאוי על נא ומבושל וא"ת הא כי נפש הוא חובל לרב יהודה קאמר רבא דאתא לדברים אחרים ללקות עליהם ולא אמרי' ריחים ורכב אמרתי לך ולא שאר דברים ו"ל דכי נפש הוא חובל מזכיר האיסור שעושה שחובל לכך אתי לשאר דברים ללקות עליהם אבל כי אם צלי אש אינו מזכיר שם איסור ולכן לא אתי ללקות על דברים אחרים כי אם אנו ומבושל שכתב בהן לאו בהדיא השתא משמע הכא דאפילו (תוספות)

דף קטז - א

יתירא הוא כיון דיתירא הוא שדייה אריחים ורכב אבל הכא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא דמבעי ליה לכדתניא בשעה שיטנו בקום אכול צלי ישנו [שמות יב-ט] בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב שתיים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת ותניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל [דברים כד-ו] לא יחבול ריחים ורכב מה ריחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדריה דהוי ליה כלי שעושים בו אוכל נפש ותא קום בינא עלה רבא אמר לא צריך למיקם בינא עלה ויכול לטעון עד כדי דמיהן ואביי לית ליה ההיא סברא מאי שגא מהנחו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתא מרא דחושלא ותפס להו וקא טעין טובא ואמר אבוב דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן התם לאו מידי דעבדא לאושולי ולאוגורי הוא הכא מידי דעבדי לאושולי ולאוגורי הוא דשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא לית ליה האי סברא והא רבא אפי' זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאל ולהשכיר אמר לך רבא האי נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי:

רש"י יתירא הוא. ללאו משום שאר דברים וכיון דיתירא הוא ללאו ותבניה סתמא קדייה נמי אריחים ורכב שאין לך להוליאם ממנעמא כי נפש הוא חובל על כרחך אכל הכא כי אם כלי אש ללאו לזאהרה אתא לזאוסופי לאו יתירא אלא כדתניא ומ"מ נא ומבושל ביה שאינו עובר ננא ומבושל ביום אלא בלילה: ה"ג תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג וכו' ותניא אידך וכו'. ולא גרסינן תניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב שתיים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת ותניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל [דברים כד-ו] לא יחבול ריחים ורכב מה ריחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדריה דהוי ליה כלי שעושים בו אוכל נפש ותא קום בינא עלה רבא אמר לא צריך למיקם בינא עלה ויכול לטעון עד כדי דמיהן ואביי לית ליה ההיא סברא מאי שגא מהנחו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתא מרא דחושלא ותפס להו וקא טעין טובא ואמר אבוב דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן התם לאו מידי דעבדא לאושולי ולאוגורי הוא הכא מידי דעבדי לאושולי ולאוגורי הוא דשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא לית ליה האי סברא והא רבא אפי' זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאל ולהשכיר אמר לך רבא האי נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי:

רש"י יתירא הוא. ללאו משום שאר דברים וכיון דיתירא הוא ללאו ותבניה סתמא קדייה נמי אריחים ורכב שאין לך להוליאם ממנעמא כי נפש הוא חובל על כרחך אכל הכא כי אם כלי אש ללאו לזאהרה אתא לזאוסופי לאו יתירא אלא כדתניא ומ"מ נא ומבושל ביה שאינו עובר ננא ומבושל ביום אלא בלילה: ה"ג תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג וכו' ותניא אידך וכו'. ולא גרסינן תניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב שתיים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת ותניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת ת"ל [דברים כד-ו] לא יחבול ריחים ורכב מה ריחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדריה דהוי ליה כלי שעושים בו אוכל נפש ותא קום בינא עלה רבא אמר לא צריך למיקם בינא עלה ויכול לטעון עד כדי דמיהן ואביי לית ליה ההיא סברא מאי שגא מהנחו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתא מרא דחושלא ותפס להו וקא טעין טובא ואמר אבוב דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן התם לאו מידי דעבדא לאושולי ולאוגורי הוא הכא מידי דעבדי לאושולי ולאוגורי הוא דשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא לית ליה האי סברא והא רבא אפי' זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאל ולהשכיר אמר לך רבא האי נמי כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי:

תוספות לרבה אין לוקין אחי ומבושל בחמי טבריא מדקאמר אלא כי אם צלי אש למאי אתא וכ"ש לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות ומוקי כי אם צלי אש לכדתניא ומאן קשה על פירוש הקונט' דפי' בפרק כל שעה (פסחים דף מא.) דההיא ברייתא דקתני נא ובשל אמרתי לך ולא חי אתא כמ"ד אין לוקין על לאו שבכללות ועוד דתיקשי מיניה לרבה דאמר לוקין ועוד פירש בקונט' אהא דקאמר התם תרתי הוא דלא לקי לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות חדא מיהא לקי ופירש על נא אינו לוקה שתיים משום נא ומשום כי אם צלי אש אבל במילתא אחריתי דלא שייך אלא כי אם צלי אש כגון חי ומבושל בחמי טבריא לוקה והשתא נראין דבריו כסותרין זה את זה דהשתא ברייתא לא אתיא אפילו כאביי לכך נראה דברייתא אתיא לכ"ע ולא לקי בשום ענין אחי ומבושל בחמי טבריא כדפרישית לעיל והא דקאמר חדא מיהא לקי מפרש ר"ת תרתי לא לקי דאם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש אינו עובר אלא משום נא וכן במבושל אבל היכא דלא התרו בו אלא משום כי אם צלי אש כשאובל נא ומבושל לוקה: וצמד של פרות. פי' בקונטרס ב' פרות חורשות עם צמדם ואין נראה לר"י דבפרות לא מייירי: ותניא אידך. לפי מה שפירש בקונטרס דמקמייתא ליכא לאוכוחי קשה לר"י דא"כ מבתייתא נמי ליכא להוכיח דאיכא למימר שלא בא למלמד אלא שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו אבל לא לחייב שלש ועוד דמקמייתא איכא לאוכוחי שפיר כדרב יהודה דלרב הונא אי חייב שתיים ע"כ חייב שלש דכיון דיליף מריחים ורכב ליתן בהן לאו של ריחים ורכב ולכך חייב שתיים אחת משום ריחים ואחת משום רכב א"כ חייב נמי מלקות שלישי משום כי נפש הוא חובל ואי לא יליף ליתן בהן לאו של ריחים אלא לאו של כי נפש הוא חובל לחודיה א"כ לא יחייב אלא אחת דמכי נפש הוא חובל לא מיחייב אפילו בריחים ורכב אלא אחת ע"כ נראה לר"י דגרס תניא אידך בלא וי"ו וכן גרס ר"ח: כלים שעושין בהם אובל נפש. נראה לר"י דוקא כלים אבל אובלים עצמן מותר לחבול: והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא כו'. ותימה דהכא משמע מטעם דעשוין להשאל ולהשכיר לחוד אינו נאמן לומר לקוחין הן בידי ובפרק כל הנשבעים (שבועות דף מו:) גבי ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ואמר לקוחין הן אינו נאמן קאמר ולא אמרן אלא בעל הבית שאינו עשוי לשכור כליו וכלים שאין דרכן להטמין ובאניש דלא צניע אבל ליכא כל הני נאמן ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאל ולהשכיר משמע אפילו בדברים העשוין להשאל ולהשכיר בעי כל הני ונראה לר"ת כגריסת הספרים ישנים וכן ר"ח ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשוין להשאל ולהשכיר אבל עשוין אין נאמן אפילו ליכא חדא מכל הני וא"ת דהכא משמע דספרים עשוין להשאל ולהשכיר אפילו ספרא דאגדתא כל שכן שאר ספרים כדאמר בכתובות (דף נ.) וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאלן לאחרים וקשה דתנן בהגוזל בתרא (ב"ב דף קד: ושם) המכיר כליו וספריו ביד אחר אם יצא לו שם גניבה בעיר ישבע כמה נתן ויטול ואם לאו לאו כל הימנו שאני אומר מכרם לאחר ולקחם זה הימנו ואמאי יהיה נאמן זה לומר נגנבו לי במגו דאי בעי אמר השאלתיו לך ואף על גב דקאמר בפרק כל הנשבעין דאחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן ואין נאמן לומר גנובים במגו דאי בעי אמר שאולים היינו היכא דאמר גנבת לי אבל היכא דאמר גנב אחר גנבם לי ומכרם לך לאו היינו אחזקי אינשי בגנבי דהא כמה גנבי איכא בשוקא ונראה לרבינו תם דהתם איירי במכירים שאין בעל הספרים רגיל להשאל אותן שהם בידו ולמורי ה"ר דודי נראה לתרץ דמגו להוציא לא אמרינן ומיהו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב דף מד) דאמר מגו להוציא צ"ל כפירוש ר"ת וא"כ אפילו לא יצא לו שם גניבה בעיר נאמן לומר גנובים

גנובים היכא דמצי דמצי למימר השאלתים לך: (תוספות)

פרק עשירי - הבית והעלייה

דף קטז - ב

מתני' הבית והעלייה של שנים שנפלו שניהם חולקין בעצים ובאבנים ובעפר ורואין אלו אבנים העשויות להשתבר אם היה אחד מהן מכיר מקצת אבניו נוטל ועולות לו מן החשבון: **גמ'** מדקתני רואין מכלל דאיכא למיקם עלייהו אי בחבסא נפיל אי בחבסא נפיל אי הכי רישא אמאי חולקין נחזי אי בחבסא נפיל

עלייתא איתבור אי בחבסא נפיל תתייתא איתבור לא צריכא דנפיל בליילא וליחזינהו בצפרא דפנינהו וליחזי מאן פנינהו ולישיליה דפנינהו בני רשות הרבים ואזלו לעלמא וליחזי ברשות דמאן יתבן וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראייה לא צריכא דיייתבן בחצר דתרווייהו אי נמי ברשות הרבים ואיבעית אימא שותפין בכי האי גוונא לא קפדי אהדדי: אם היה אחד מהן מכיר כו': והלה מה טוען אין דקאמר אין פשיטא ואי לא אמר אין למה נוטל אלא דא"ל איני יודע לימא תהוי תיובתא דר"נ דאיתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא רב יהודה אמרי חייב ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור כדאמר ר"נ כגון שיש עסק שבועה ביניהן הכא נמי כגון שיש עסק שבועה ביניהן היכי דמי עסק שבועה כדבא דאמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע ישלם: ועולות לו מן החשבון: סבר רבא למימר לפי חשבון שבורות אלמא כיון דאמר איני יודע ריע טפי א"ל אביי אדרבה הא ריע טפי מדהני ידע טפי לא ידע תו לית ליה ואידך כולהו דהיאך נינהו אלא אמר אביי לפי חשבון שלימות אי הכי מאי קמהני ליה למלבנא רוחא אי נמי טינא דמעבדא: **מתני'** הבית והעלייה נפחתה העלייה ואין בעל הבית רוצה לתקן הרי בעל העלייה יורד ודר למטה עד שיתקן לו את העלייה ר' יוסי אומר

התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה: **גמ'** נפחתה בכמה רב אמר ברובה ושמואל אמר בארבעה רב אמר ברובה אבל בארבעה לא אדם דר חציו

למטה וחציו למעלה ושמואל אמר בארבעה אין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ה"ד אי דאמר עלייה זו אודא אלא דאמר ליה עלייה סתם לוגר ליה אחריתי אמר רבא לא צריכא דא"ל עלייה זו שאני משכיר לך כי סלקא סליק בהדה וכי נחית חות בהדה אי הכי מאי למימרא אלא אמר רב אשי דא"ל עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך דהא שעביד בית לעלייה וכי הא דאמר רבין רב בר אדא אמר ר' יצחק מעשה באחד שאמר לחבירו דלית שעל גבי פרסק זה אני מוכר לך ונעקר הפרסק ובה מעשה לפני רבי חייא ואמר חייב אתה להעמידו לו פרסק כל זמן שהדלית קיימא בעי ר' אבא בר ממל

רש"י מתני' הבית והעלייה של שנים. כגון שני אחים שחלקו אחד נוטל בית ואחד נוטל עלייה עגל גביו והאבנים של חומת הבית מן התקרה התחתונה שהיא קרקעיה של עלייה ולמעלה של עליון והימנה ולמטה של תחתון: שניהם חולקים. הכל לפי הגובה שהאחד הוא גבוה מהשני ועשירי מרובה משל השני חולקים לפי שאין ניכר איזו אבנים של עליון ואיזו אבנים של תחתון: רואים אלו אבנים ראוות להשתבר. אם יש אבנים שכורות של לבנים זה אומר שלימות של זה אומר שלימות שלי רואין אלו אבנים ראוות להשתבר אם של עליון אם של תחתון והכל לפי המפולת שאם נחבט הבית מיסודו ונפל תחתיו החומה במקומה יש לדעת שהתחתונה נשברו ולכך נפלה הבית ואם נחבט הכותל להלן כמקל שהיה עומד זקוף ונפל שהעליונות של כותל נפלו להלן ממנו הרבה אז העליונות נשברו שנפלו מגובה רב והתחתונה שליומות שנפלו ממקום נמוך: מקלה אבניו. והו' שלימותו: ועולות לו מן החשבון. שחבירו יקח אחרת כנגדו ובגמרא מפרש מאי יטול כנגדו שלימות או שכורות: גמ' מכלל

לחיכה למיקום עליה. המפולת זו היאך נפלה: אי בחבטת נפלה. ותהא חיתבור כדפרישית: אי בחבטת נפול. כחבטת מקל ועלייתה חיתבור: אי הכי. לחיכה למיקום עליה: יושא אמו תנא חולקין. יעול העליון החוקות אם בחבטת נפול ואם בחבטת נפול יעול העליונות הן שלימות והן שבורות: לא קפדי האדלדי. למינהי קפוא דקיה דלאקפוי מפקר ליה כל חד קפואיה לגבי חבירה להניח גם הפליו הלכך כי נמי יתכן בקצת דחד מינייהו לא הוה אירך מואיל דכקפואה דהאי נמי יתבי דהא לא קפדי עליה מלאקפוי דוכתא: דאמר איני יודע. כרי ושמא כרי עדיף: חייב לשלם. דכרי עדיף: פעור מלשם. אוקי ממונא בחזקה מריה וצרי לישבע שאינו יודע: עסק שבעה וכו'. והכא נמי כיון דמורה במקל ואמר איני יודע במקל דחייב שבעה דלורייתא משום הודאה במקל: לחשבון שבורות. (שכנגדו) נוטל שבורות כנגדן וזה יעול את אלו לפי החשבון: לחשבון שלימות. (שכנגדו) אף הוא יעול שלימות כנגדו: למלכא רוחא. יא לבינים העשויות כמלכא הוא רחב מחבירו: א"ל לבינא דמעבדא. יא טיט שעוין ממנו לבינים שמעבד ומגובל יפה מחבירו: מהני' הבית והעלייה: ונפחה העלייה גרם ולא גרם הכא של שנים דהא בשובר קאי כדאמר בגמרא: ואין בעל הבית. משכיר: מעזיבה. טיט של טיט שנותניו על התקרה שקורין אשטר"ך ודומה לו במקרא ויעזבו (את) יושלים בספר עזרא (נחמיה ג') ובגמרא מפסק פלוגתייהו: נמי' אכל דבארבעה לא. שאינו מחוסר אלא מקום הגת כלי אחד וכנגדו יתן כלי אחר כגון חובה או עריבה למטה וכשיראה להשתמש בו ישמש: חלו למטה. כלומר מקל תשמישו למטה ומקל תשמישו למעלה: דבארבעה. כיון שנפחה דבארבעה יורד ודר בבית לגמרי ולא כפינו ליה לצור חלו למעלה וחלו למטה: אדל. מזלו גרם לו: לוגר לו אחריו. אם יא לו ולמה אנו כופין את המשכיר לקולטו עמו בבית: כי הלכה. בעודה קיימת: וכי נחתא. אם תפחות נחית כהנה גור בבית: דשעבד הבית לגבי עלייה. לא לוי של עבדו למה ליה למימר שעל גבי בית זה והא קא חזי ליה לעלייה זו קאמר ליה: לית. גפן מודלית שקורין פליז"א: פרסקא. אינן שפיריותו אפרסקין: (כ"ט')

תוספות הבית והעלייה: וליחי ברשות דמאן קיימי כו'. וא"ת דהכא פשיטא ליה דאירי בנפל לרשות דחד מינייהו שכן רגילות הוא שאינו נוטל בצמצום בשוה וברישי בבה בתרא (ד' ד'). פריך פשיטא דאם נפל הכותל דהוי של שניהם ומשני לא צריכא דנפל לרשות דחד וי"ל משום דאוקי לה הכא דמונחים בשל זה כמו בשל זה פריך התם פשיטא דהוה משמע ליה לאוקמיה דומיא דהכא שנשנית לפניו בסמוך ועוד דהתם פריך בתוך הסוגיא דשפיר פריך פשיטא: לימא תיהי תיובתא דר"ג. דאמר פטור ואע"ג דטעמא דר"ג משום דאוקי ממונא בחזקה מריה והכא אוקימנא דקיימי ברה"ר או בחצר שאינה של שניהם שאין האחד מוחזק יותר מחבירו מ"מ באמר חשיב מוחזק שאנו יודעין שהחצי שלו לכך פריך שפיר ועוד דבפ' השואל (לעיל דף צח: ושם) פירש דכל ממון המוטל בספק חשיב כאילו שניהם מוחזקים בו: סבר רבא למימר לפי חשבון שבורות. נראה לר"י שר"ל לפי חשבון שבורות ושלימות כמו שהן מעורבות שם במקום שנפלו דמה סברא הוא לומר שיברור ולא יקח כי אם שבורות דוקא כנגדו: הבית והעלייה של שנים. בקונט' לא גרס של שנים ולר"ת נראה דאע"ג דמוקי לה בגמ' בשובר ומשכיר מ"מ שייך למינני של שנים כיון דקתני בה בעל הבית ובעליה ובגמרא דמוקי לה בשובר ומשכיר משום דבאחי' שחלקו אין על התחתון לבנות תקרה אבל קשה אי אין עליו לבנות מאי קאמר בגמ' תחתון שבא לסכך בארזים שומעין לו למה בא לסכך כיון דאין מוטל עליו דבאחי' שחלקו מיירי: אי דא"ל עלייה זו ונפל אזדא ליה. ויתן לו שכוך שכוך דר שאם דר חצי יתן חצי כדאמר בהאומנין (לעיל דף עט.). גבי שוכר את החמור ומת לו בחצי הדרך נותן לו שכוך של חצי הדרך ושם [ד"ה ואם] פירשתי אמאי לא אמר הכא ובסוף השואל (לעיל דף קג.) גבי המשכיר בית לחבירו ונפל אם יש בדמים ליקח יקח ולשכור ישכור כדאמר גבי חמור: (תוספות)

דף קיז

כשהוא דר לבדו הוא דר כדמעיקרא או דלמא שניהם דרין דא"ל אדעתא לאפקינן לא אגרי לך אם תמצא לומר שניהם דרין בו כשהוא משתמש דרך פתחים משתמש או דרך גגין משתמש מי אמר כדמעיקרא מה מעיקרא דרך גגין השתא נמי דרך גגין או דלמא מצי אמר ליה עלייה קבילי עלאי עלייה וירידה לא קבילי עלאי אם תמצא לומר מצי אמר ליה עלייה וירידה לא קבילי עלאי שתי עליות זו על גב זו מהו איפחית עליונה נחית ודר בתחתונה איפחית תחתונה מהו למיסלק לגמרי בעליונה מי אמרין דא"ל שם עלייה קבילית עלך או דלמא חד עלייה קביל עליה שתי עליות לא קביל עליה תניקו: רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה כו': מאי תקרה רבי יוסי בר חנינא אמר קינים וסנאין וסטיני אמר רבי שמעון בן לקיש לווחים ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה הנהו בי תרי דהו דיירי חד עילאי וחד תתאי איפחית מעזיבה כי משי מיא עילאי אזלי ומזקי לתתאי (מי מתקן) ר' חייא בר אבא אמר העליון מתקן ור' אלעי משום ר' חייא בר' יוסי אמר התחתון מתקן וסימן **בראשית לט-א** ויוסף הורד מצרימה לימא ר' חייא בר אבא ורבי אלעי בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן קמיפליגי למאן דאמר העליון מתקן קסבר על המזיק להרחיק את עצמו מן הניזק ומאן דאמר תחתון מתקן קסבר על הניזק להרחיק את עצמו מן המזיק ותיסברא רבי יוסי ורבנן לענין נזקין פליגי והא איפכא שמעינן להו דתנן מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים אם האילן קדם לא יקוף ספק זה קדם ספק זה קדם לא יקוף רבי יוסי אומר אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוף שזה חופר בתוך שלו זה נוטע בתוך שלו אלמא ר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו אלא אי איכא למימר פליגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דהתם קמיפליגי ורבי יוסי ורבנן דהכא במאי פליגי בחזקת תקרה קמפליגי רבנן סברי מעזיבה אחזוקי תקרה הוא ואחזוקי תקרה על התחתון בעי לאחזוקי ורבי יוסי סבר מעזיבה אשוויי גומות הוא ואשוויי גומות על העליון לאשוויי איני והאמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמרין מודה רבי יוסי בגירי דילה דפסקי מיא והדר נפלי: **מתני'** הבית והעלייה של שנים שנפלו אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העלייה בונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו ר' יהודה אומר אף זה דר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכוך אלא בעל העלייה בונה את הבית ואת העלייה מקרה את העליונה ויושב בבית עד שיתן לו את יציאותיו:

כ"ט' לבדו הוא דר. ובעל הבית יולא מביתו בעל כרחו: דרך גגין. לעלות מנחוץ דרך סולם הקבוע לכניסה פתח העלייה ויכנס לעלייה הנפתח ומשם ירד לבית כסולם: עלייה קבילת עילויא. לעלות דרך סולם וליכנס לפתח ולדור למעלה אכל טורח של עלייה וירידה לא קבילית עלי: שתי עליות זו על גב זו מהו. והגמרא מפסק לבעיא ואזלי: איפחית עלייה עליונה. והוא שכר העליונה פשוט לי דר בתחתונה דכ"ט' דהא עריפא ליה: אלא איפחית תחתונה. והוא שכר את התחתונה מהו לנדיחיה משכיר אכל העליונה או נכוף את המשכיר וידור עמו בבית: חדא עלייה. מעלה: קינים וסנאין. מעשה תקרה כעין מחללות שקורין קלידי"ש: וסטיני אמר ריש לקיש. שם חכם תלמידו של ריש לקיש: לווחין. פלגת"ש בלעז מנסרים של ארז: איפחית מעזיבה. והתקרה קיימת אלא שהמים שותחין ויורדין דרך הפתחים הוה ולאו שוכר ומשכיר הוה אלא בית של זה והעלייה של זה: ויוסף הורד. תרגומו איתחת רבי חייא ב"ר יוסי אמר תחתון וכו': בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן. דמתניתין דכ"ט' דהא דקאמר רבי יוסי העליון נותן את המעזיבה כדי שלא יזיקו מימיו את התחתון הוא דקסבר על המזיק להרחיק את עצמו והתחתון נותן תקרה שהרי משכיר לו מקום לגור ותנא קמא סבר על הניזק להרחיק את עצמו הלכך מעזיבה נמי על התחתון לעכב המים שלא ירדו עליו: ותיסברא דרבי יוסי ורבנן. דהכא בהזיקת התחתון פליגי ומעזיבה זו לעכב המים ובשכיל נזקי התחתון: איפכא שמעינן להו. דרבי יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו: מן הבור. שהשכין מתפשטין ונוקדין כותלי הבור ומחללין את התקרה והכתלים נוטלים: חרוב ושקמה. יא להן שרשין יתירין וארוכין משאר אילנות: בין מלמעלה. בין שהאילן נמוך מן הבור שרקעית הבור למעלה משרשי האילן שהאילן

נטוע בצקעה והבור בהר והסם מפרש מפני שמחלידיו את הקרקע ומעליו עפר ומקלהו קרקעיתו של בור; מן הכלל ששניהם בקרקע השוה; ונתון דמיס. בעל הבור לבעל האיכו; אלא אי איכא למימר דפליגי. אם יש להלות פלוגתא דהגך אמוראלי לבעל פלוגתא דהגאוי; בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן דהסא הוא דפליגי. מ"י על העליון לתקן כרבנן ומ"ד על התחתון כרבי יוסי; בחזוקי תקרה. וכשאלון התחתון לבעל שאינו חש למימיו אלא העליון לבעל ואומר כשאלו דוכן על הנכרים הם מנענעים ואני דואג שמה התפרך אחר מהן תחתי או תשמש מן הקורה ואפול; חזוקי תקרה הוא. מלחך שהוא טח בטיעון און הנכרים נדון ממקומן; אשוי גומות הוא. לחזוקי תקרה סגי ליה בתיקנות שקורין קבליי"ש בלעז; אינו והאמר רב אשי וכו'. ארבי חייל בר יוסי פריך דלמך על התחתון לתקן ואוקימנא כרבי יוסי והא מודה רבי יוסי בגידי דיליה אע"ג דלמך על הניזק להרחיק את עצמו ה"מ היכי דלא ארס עצמו מזיקו כגון אילן ובור שבשעת נטיעתו אינו מזיקו אלא השקצים גדילין ומתפשטין מאלהן לאחר זמן אבל היכא דארס עצמו מזיקו חזוקי בו הלכו כי הכל ששופך המים על ראשו מודה הוא דלא נרמא דניזקין הוא דחופטר אלא מזיק ממש הוא וארס מועד לעולם ער וישן שנגג ומזוי; דפסקי והדר נפלי. לא היתה מקום רחוקת ידים של עליון על מקום נקי תחתון אלא במקום אחר משם הן נמשכין עד שנופלים במקום שמוקין; מהני של שנים. בית של זה והעלייה של זה שחלקו כך נחלת אביהן; אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות. החומה והתקרה התחונה המוטלן עליו לבנות והוא ויבנה החומה מן התקרה ולמעלה ותקרה העליונה של גג; בונה בית. לבדו עד תקרה התחונה; עד שיתן לו יציאותיו. ואח"כ ילא ממנו ויבנה עליותו; אמר רבי יהודה אף זה דר בתוך של חבירו. אם כן הוא אף בעל העלייה זו כשהוא חוזר מעותיו לזה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלאו הכי לא היה בני ליה איכו כריך להעלות לו שכר דזה מיהא נהנה שאלולי בית זה אין לו מקום לדור שם וקסבר זה נהנה וזה לא חסר חייב ורכיך להעלות לו שכר ואי לא מיחזי כרביה; אלא בונה וגומר את הכל. ומקרה את העלייה למעלה וכל הכריך לה; ויושב בבית. התחתון דהוא ליה זה לא נהנה וזה לא חסר הוא לא נהנה שהרי עליותו מוכנת לו לדור בה וזה לא חסר דבלאו הכי לא חייל ליה דהא לא היה בני ליה; (כ"א)

תוספות איפחית תחתונה מהו למידר בעליונה. וא"ת אי דאמר ליה עלייה שתחת עלייה זו אני משכיר לך פשיטא שידור בעליונה ששיעבד לו ואי אמר שעל גבי בית זה אני משכיר לך פשיטא שלא יכול לסלקו לילך לעליונה וי"ל דלעולם דא"ל שעל גבי בית זה אני משכיר לך ומספקא ליה דלמא עלייה עליונה נמי היא בכלל בית והא דא"ל שעל גבי בית זה משום דעיקר הבית היא למטה ואף על גב דמוכר את הבית לא מכר את העלייה לענין שיעבוד זה מיהא הוי בכלל בית; רבי יהודה אומר אף הדר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר. מה שפירש בקונטרס דאם אין נתון לו שכר מיחזי כרביית אין נראה לה"י דמה רבית שייך הכא דלא הלווה כלום שהרי אם הבית נשרף לא היה נתון לו יציאותיו וגם אין אנו צריכין לטעם דרבית שהרי טעמו הוא משום דזה נהנה וזה חסר כדמפרש בגמרא; ויושב בבית עד שיתן לו יציאותיו. פי' בקונטרס דטעמא משום דהשתא לא נהנה דהרי עליותו מוכנת לו וקשה דהא נהנה הוא שאין צריך לעלות ונראה דגרס ומקרה את העלייה ויושב בתוכה פי' בעל"י ולא יניח לבעה"ב ליכנס בתוכו עד שיתן לו יציאותיו; (תוספות)

ב קיז דף

גמ' אמר ר' יוחנן בשלשה מקומות שנה לנו רבי יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו חדא הא דתנן אידך מה היא דתנן הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבועו שחור שחור וצבועו אדום ר' מאיר אומר נתון לו דמי צמרו רבי יהודה אומר אם השבח יותר על ההוצאה נתון לו היציאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נתון לו את השבח ואידך מאי היא דתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטריו ואמר לו אם אין אני נתון לך מכאן ועד זמן פלוני תן לו שטריו הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן רבי יהודה אומר לא יתן אמאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא אלא משום דאיכא שחרוריתא אי נמי לצבוע לו אדום וצבועו שחור משום דקא משנה והתנן כל המשנה ידו על התחתונה ומי שפרע מקצת חובו נמי הוי אסמכתא ושמעין ליה לר' יהודה דאמר לא קני אחר בר אדא משמיה דעולא תחתון הבא לשנות בגויל שומעין לו בגזית אין שומעין לו בכפיסין שומעין לו בלבנים אין שומעין לו לסכך בארזים שומעין לו בשקמים אין שומעין לו למעט בחלונות שומעין לו להרבות בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו לעט שומעין לו עליון שבא לשנות בגזית שומעין לו בגויל אין שומעין לו בכפיסין אין שומעין לו בלבנים שומעין לו בארזים אין שומעין לו בשקמה שומעין לו לרבות בחלונות שומעין לו למעט בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו אין לו לא ולא לאה מאי (תניא אין לו לא ולא לזה אין לו לבעל עלייה בקרקע כלום) תניא רבי נתן אומר תחתון נוטל שני חלקים והעליון שלש ואחרים אומרים תחתון נוטל שלשה חלקים והעליון נוטל רביע אמר רבה נקוט דרבי נתן בידך דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קא סבר כמה מפסיד עלייה בבית תילתא הלכך אית ליה תילתא: **מתני'** וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינה אחת על גביה ונפחת הרי בעל הגינה יורד וזורע למטה עד שיעשה לבית בדו כיפין הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקוף את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור לאחר הזמן חייב מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל ואמר לו פנה אבניך ואמר לו

כ"א גמ' שיהנה מממון חבירו. שלח במתנה עד שהיא מדעתו ונחה לו; נתון לו דמי צמרו. אמר לון כמו שמשך לו דקניה בשבוי ונתחייב מעות; ר' יהודה אומר. אם כן תחייבו נמלא זה נהנה זה הביאו לו מן השוק אלא מחזיר לו את הצמר כמות שהוא קבוע וידו על התחתונה; אם השבח. שהשבח הצמר יתר על היציאה שהוציא קצב זה בסממניו ועליון ושכר טרחו כשאר שכיר יוס; נתון לו את היציאה. ולא מה שראוי בקבלות דהוי טפי ואם ההוצאה וכו'; והשליש את שטריו. הפקידו ביד נאמן לפי שדאג הלוה שיחזור ויתבענו כל החוב; ואמר לו. לזה לשליש; אם אין אני נתון לו. את המותר מכאן עד יום פלוני; תן לו שטריו. ויחזור ויתבענו הכל; ודלמא. לא היא זה נהנה זה לא חסר לא קאמר רבי יהודה אלא זה נהנה זה חסר הוא דאמר ליה בעל הבית קא משחרת לפותלאי שאתה בונה חדשים ויפסי וכל הדמים עלי ואתה משחירן בעשן לפני יציאתך; דהוא ליה משנה. וקנסא קנים ליה אבל זה נהנה זה לא חסר כגון לבעל (דף כז); הדר בחצר חבירו בחצר דלא קיימא לאגרא והדר זה אפילו עביד למיגר דה"ל נהנה זה אינו חסר אינו כריך להעלות לו שכר; ושמעין ליה וכו'. הכל אשמעינן הכי; תחתון שפח לבנות חומה שעליו מן היסוד עד התקרה; בגויל שומעין לו. אם היה מתחילה מלפני גיזה ופח לשנותו כשנפלה וכבנית גויל שומעין לו מפני שהוא מחזיק את הבנין שחומת גויל רחבה משל גיזה טפח כדאמר בפרק קמא דבבא בתרא (דף ב. ג.) בגויל זה נתון ג' טפחים זה נתון שלשה טפחים ובגזית זה נתון טפחים ומחלה זה נתון טפחים ומחלה והסם מפרש גויל אבנים דלא משפיו דמורשי דידהו מטפי בה טפח; כפיסין. ארחי חלאי לבינים ורחבן טפח ומחלה ונתון ארחי מכלן ארחי מכלן וטפח אבנים דקות וסיד ביניהם הוי עובי החומה ד' טפחים; בלבינים. שלימתו ואין עוביו של כותל אלא כמדת רוחבן והן שלשה טפחים כלל הדבר התחתון שמהיב עובי הבנין ומחזיקו שומעין לו אם ממעט חיזוקו אין שומעין לו שהעליון טוענו למחר יפול והעליון שפח להכביד את המשא תחתון מעכב עליו וכל זמן שממעט כובדו שומעין לו; ארזים. בקורות של תקרה התחונה קמיידי ארזים מתקיימין מן השקמין ומשאן כבד; כלי לשנות תחתון. משקמים לארזים שומעין לו שמהנהו לעליון שמתקיים

וחזק מקום מדרך רגליו מארזים לַקַּמִּים אִין אִומֵעִין לוּ מִפְּנֵי שֶׁהָן נִוְחִין לְהִשָּׁכֵר: לְהַרְצוֹת צְחֻלוֹת. מִמַּעַט חוֹזֵק הַבְּנִין וְהַעֲלִיּוֹן מִעַבְד עֲלוּ: לְהַגְבִּיהַ. הַלֵּל הַבֵּית אִין אִומֵעִין לוּ אִמְטִירִיה אֵת הַעֲלִיּוֹן לְעֹלֹת וְעוֹד אֶהְנוּךְ חִזֵּק מִן הַגְּבוּהָ: עֲלִיּוֹן צַבֵּל לְבָנוֹת וְכו'. טַעְמָא דְכֻלָּהּ אִומֵעִין לוּ מִפְּנֵי שֶׁמִּמַּעַט כּוֹבֵד הַמַּשָּׂא וְהִיאֵל דְּמוֹסִף עַל כּוֹבְדוֹ הַחַתוּן מִעַבְד עֲלוּ אֶהְנוּךְ אִינוּ חוֹשֵׁשׁ אֶשׁ תְּפֹל הַחוּמָה שְׁמֵן הַתְּקֵרָה וְלִמְעַלָּה: אִין לוּ לֹא לִזֵּה וְלֹא לִזֵּה. לְבָנוֹת אֶעֱנִים אֵם וְכַעַל הַתְּקֵרָה רֹאֵה לְמַכּוֹר הַתְּקֵרָה: מֵאִל. אֵית לִיה לְבַעַל הַעֲלִיּוֹה בְּתֵרָקֵע אִו לֹא דְרִיּוּנָא הוּא אֵב בֵּית דִּין הִיה כְּדִלְמִירִין צְהוּרִית בְּתֵרָקֵע בְּתֵרָקֵע (דף יג:); כִּמָּה מִפְּסוּד אֶשְׂרִי. יְמֵי קוּמָה הִיא מִמְהַרְת לִיפּוֹל מִחַמַּת מַשָּׂא הַעֲלִיּוֹה: מִחַנָּה בֵּית הַבַּד. בֵּית לְעֹטֵר זִיתִים וְגִינָה אֲחַת עַל גִּבְיָה שְׁחַקָּה אֲרַם בְּסֻבֵּל תְּחַתִּיה כְּגוֹן כּוֹפֵה וְהִיה גִּינְתָה לְמַעַלָּה וּבֵית בְּדוּ מְלֻמָּטָה וּבְכַמַּת לִטְבֹּל בְּנִין זֶה בֵּית הַבַּד וְהִיה גִּינָה וּנְפַחַת גַּגְוֹ עַל בֵּית הַבַּד שְׁהוּא מְקוּם זְרִיעָתוֹ שֶׁל הַעֲלִיּוֹן: כּוּפִין. אֲרַקּוּלְטוֹ הַעֲלִיּוֹן יִתֵּן עֲלוּ עַפְר וְזִירַע: פְּטוֹר. מְגַלְסֵל דְּלֵמִי הוּא לִיה לְמִיעַבְד כְּגוֹם הוּא נְחַנּוּ לוּ זְמַן שְׁרָאוּהוּ בֵּית דִּין שְׁהִיה נְטוּה וְאִמְרוּ לוּ סְחֹרֵ: וּפְסֵל. לְחוֹךְ גִּינְתָה עַל חֲפִירָה: (כ"א")

תוספות בשלשה מקומות שנה לנו ר' יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו שלא מדעתו. אע"פ שמן הדין היה נראה לומר שיהנה חדא דאע"ג דזה נהנה וזה לא חסר אפי' הכי תיקנו חכמים שיהא חייב דאין לו ליהנות מממון חבירו שלא מדעתו ואידך דאמר רבי יהודה אם השבח כו' דאע"ג דגזלן קונה בשינוי הכא תיקנו דלא ליקני כיון שאין מתכוין לגזול ולקנות משום דאין לו ליהנות מממון חבירו שחבירו הביאו מן השוק וטרח בו כדפירש בקונט' וא"ת לפי מאי דס"ד השתא דטעמא משום דאסור שיהנה מממון חבירו ולא משום דכל המשנה ידו על התחתונה נהי דלא קני בשינוי משום שהבעלים טרחו להביאו מן השוק מ"מ לא הוה ליה למימר ידו על התחתונה ואור"ל דהמ"ל וליטעמך א"ג מן הדין לא קנאו בשינוי כיון שאינו מתכוין לקנות ומיהו מ"מ היה לו ליתן שכר כפי מה שהשיבוה בצביעת שחור ורבנן תקנו שלא יהנה מממון חבירו שלא מדעתו דהיינו בצביעת השחור שעשה שלא מדעתו הלכך ידו על התחתונה וגם משליש שטריו נמי אע"ג דאסמכתא קניא הכא כיון שאין זו מתנה גמורה שאין נותנה בלב שלם תקנו חכמים שלא יהנה מלוה הימנו: אם השבח יתר על היציאה. פי' בירושלמי בפרק הגוזל קמא (ב"ק דף ק: ד"ה אס): לא לזה ולא לזה מאי. אין נראה לר"י פירוש הקונט' שפי' שבעה"ב רוצה למכור את הקרקע דבהא לא קמבעיא ליה דפשיטא דאין יכול למכורו שהרי משועבד לזה לבנות עלייה שם כשירצה ואי רוצה למכור הקרקע לעשות הבית ואין מוכר אלא כח שיש לו בתוכה הא נמי פשיטא שבענין זה יכול למכרה דלמה לא ימכור כח שיש לו בה אלא נראה לר"י דמירי שרוצה בעה"ב לזרעה ובעל עלייה אמר גם אני אזרע שגם לי הקרקע משועבד לעלייה או דלמא מצו א"ל היאך אין לך כלום בקרקע אלא לענין העלייה בלבד: וכן בית הבד כו'. פי' בקונטרס דאירי באחין שחלקו כמו פלוגתא דר' יהודה ורבנן ולא בשוכר ומשכיר וקצת קשה דמשמע דמדפלגי הכא רב ושמואל בגמרא דמירי בשוכר ומשכיר דומיא דההיא דפלגי לעיל ועוד אי באחין שחלקו מוטל על התחתון לבנות התקרה אמאי אצטרך לאוקמי ההיא דלעיל בנפחת העלייה בשוכר ומשכיר לוקמה באחין שחלקו ואי האי וכן אנפחת העלייה דלעיל קאי אמאי הפסיק ביניהם ולא הסמיכם: (תוספות)

דף ק"ח

הגיעוך אין שומעין לו משקבל עליו אמר לו הילך את יציאותיך ואני אטול את שלי אין שומעין לו השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו משקבל עליו ואמר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו: **גמ'** נפחתה רב אמר ברובה ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובה אבל בארבע אדם זורע חציו למטה וחציו למעלה ושמואל אמר בארבע אדם זורע חציו למטה וחציו למעלה וצריכא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיירי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי זורעי הכא פורתא והכא פורתא אימא מודה ליה לרב ואי איתמר בהך בהך קאמר רב אבל בהא אימא מודה ליה לשמואל צריכא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ב"ד א"ר יוחנן שלשים יום: מי שהיה כותלו כו': הא מדקתני סיפא הילך יציאותיך מכלל דפניניהו עסקינן טעמא דפניניהו הא לא פניניהו לא אמאי ותקנה ליה שדהו דאמר ר' יוסי בר' חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ה"מ היכא דקא מיכוין לאקנויי ליה אבל הכא אישתמוטי הוא דקא מישתמיט ליה: השוכר לעשות עמו בתבן כו': וצריכא דאי אשמועין להך קמיינתא דכי קאמר ליה הגיעוך אין שומעין לו משום דלית ליה אגרא גביה אבל הכא דאית ליה אגרא גביה אימא שומעין לו דאמרי אינשי ממירי רשותיך פארי אפרע ואי אשמועין הכא הכא שמשקבל עליו אין שומעין לו משום דאית ליה אגרא גביה אבל הכא דלית ליה אגרא גביה אימא שומעין לו צריכא: אין שומעין לו: והתניא שומעין לו אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשל חבירו א"ל רבה לרב נחמן בשל מ"ט ד"ל אגרא עלך בשל חבירו נמי שכרו עליו דתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שהנהה אותו אלא אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשל הפקר איתיביה רבא לרב נחמן מציאת פועל לעצמו אימתי בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום או עדור עמי היום אבל אם אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית אלא אמר רב נחמן לא קשיא כאן בהגבהה כאן בהבטה אמר רבה הבטה בהפקר תנאי היא דתנן שומרי ספיחי שביעית נוטלין שכון מתרומת הלשכה ר' יוסי אומר הרוצה מתנדב הוא ושומר חנם אמרו לו אתה אומר כן אין באין משל צבור מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר הבטה בהפקר קני ואי היבי ליה אגרא אין ואי לא לא ורבי יוסי סבר הבטה בהפקר לא קני וכי אזלי צבור ומיייתי השתא הוא דקא זכי ביה ומה אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך לדברינו אין עומר ושתי לחם באין משל צבור אמר רבא לא דכ"ע הבטה בהפקר קני והכא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה קמיפלגי דרבנן סברי יהיבנן ליה אגרא ואי לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה רבי יוסי סבר לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה ומה אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך לדברינו דחיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה אין עומר ושתי לחם באין משל צבור איכא דאמרי רבא אמר דכ"ע הבטה בהפקר לא קני והכא בחיישינן לבעלי זרועות קמיפלגי דת"ק סבר דתקינן רבנן למיתב ליה ארבע זוזי כי היכי דלישמעי בעלי זרועות וליפרשו מיניהו ור' יוסי סבר לא תקינו

כ"א הגיעוך. הם שלך ופנה אותו לעצמך: אין שומעין לו. אם אין זה רואה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה: בתבן ובקש. ללקח לו משלו או מן ההפקר: טול מה שעשית. כל מה שלקחת יחא שלך: אין שומעין לו. אע"ג דבכל דוכתי אית ליה שוה כסף ככסף הכל גבי פועל כל תלין שכרו כתיב (ויקרא יט) מאי דלתני בדיה משמע: גמ' דלית ליה אגרא גביה. זה אינו חפץ במתנתו והוא מניקו ממנו מזריעתו: אבל סיפא דלית ליה אגרא גביה. זהו כל לכופו על שכרו והוא לומר לו טול זה כפרעון אימא כו': ממירי רשותיך. מבעל חוביך. פארי אפרע. אפי' נותן לך סובין קבלס: משום דלית ליה אגרא גביה. משקיבל עליה קנייה בצאריה: צריכא. דלון שומעין לו דקנייה ליה חכרו: והתניא שומעין לו. לאומר לפועל טול מה שעשית בשכרך: בשל חבירו. שהיתה מלאכת חבירו שומעין לו: בשל הפקר. שומעין לו דל"ל קני ביה את דלקדיה לך קני ליה ר"ג לטעמיה דלמר לעיל (דף יג). המגביה מליאה לחבירו לך קנה חבירו נמלא שאין פעולתו עליו ואין כחן כל תלין וכל דמי לשל חבירו דהתם ליכא למימר זכי ביה את ופי לא ח"ל שכרך על בעל הבית על כרחו שכרו עליו אבל הכא לא: איחיביה רבא לרב נחמן. למימר דפועל לאו בכלל המגביה מליאה לחבירו הוא אלא כיד בעה"ב הוא וקנייה בעה"ב בהגבהה דפועל אפי' חמר לו עשה עמי מלאכה הסם וכל שכן הכא דשכרו ללקח מליאות ממש: כלו בהגבהה כאלו בהבטה. ואידי ואידי בשל הפקר מתנן: כששכרו ללקח תבן וקש בהגבהה דפועל ועל כרחו שכרו עליו וברייתא כששכרו למלאכה הבטה כגון לשמור או להשליך מבעליה לארץ דליכא הגבהה דל"ל אכתי לא זכאי ביה אלא זיל את זכי בה: תנאי היא. תנאי היא לא: שומרי ספיחים. של שעורין לאורך מנחת העומר או של חטין לאורך שתי הלחם:

אתה אומר אינן באין משל כבוד. אם נשמע לך לא יביא עומד וקחי הלחם משל כבוד אלך משל יחיד זה שקנה מן ההפקר בשמירתו לסבירא להו הבעה קניא בהפקר האיל ודבר טורח הוא ודעתו לך על ידו נשמר: ומה אתה אומר אין באין וכו'. הא חיבה וכדל דלא קניא: מדבריד. שאתה אומר לשמור בהנס: לדברינו. שאנו אומרים הבעה בהפקר קני אין וכו': אמר רבא. גרסינן הכא ולעיל אמר רבה: דכ"ע הבעה בהפקר קני. וטעמא דר' יוסי דקסבר מסרה זה לכבוד ונמלאו באין משל כבוד: ורבנן. חיישי שמה לא יחא בלבו למסור יפה בלב שלם לטוב לו שיקריב משל: מדבריד. שאתה אומר יסמרה חנס: לדברינו. שאנו חוששין שמה לא ימסרם יפה יפה אין עומד וקחי הלחם וכו': בחוששין לבעלי זרועות. שאם לא נושא עליהן הולך שהן של הקדש יש בעלי זרועות שזקחין אותם בחזקה ולעלמ: (רש"י)

תוספות זמן ב"ד ל' יום. ומכאן אנו למדים זמן ב"ד לפרוע חובו ולכמה דברים דהוי ל' יום ורשב"ג נמי אמר לעיל (דף קיג.) אף לעצמו אין מחזיר אלא שלשים יום ומיהו לכל נזיקין לא אמר שיהא זמן ב"ד ל' יום כמו הכא דהא לעיל (דף פב:) גבי נשברה כדו ולא סילקו נפלה גמלו ולא העמידה ר"מ מחייב בהזיקן אין זמן ב"ד שלשים יום שם כדמשמע בהמניח את הכד (ב"ק דף קט.) והיינו טעמא שבשעה קלה יכול להסירם משם: אמר ליה הגיעוך אין שומעין לו. אע"ג דמפקיר נזקיו לאחר נפילת אוסר אמרי' בפרק המניח (שם דף קט.) דפטור הכא דאישתמוטי קא מישתמוטי ואינו מפקירו כדאמר בגמרא: ליקני ליה חצרו כו'. אבל אי לאו דר"י ברבי חנינא אתי שפיר דאין קונה לו אלא היכא דעומד בצד שדהו לכך כי לא מניחה לא דכשאמר ליה הגיעוך לא היה אכתי עומד שם: כאן בשל חבירו. תימה למאי דסי' השתא אמאי צריך לומר לו טול מה שעשית בשכרך יאמר לא אתן לך כלום שלא עשית לי כלום: לעשות בשלו והראהו בשל חבירו. משמע דוקא לעשות בשלו אז נתן לו שכרו משלם אבל שתמא לא ותימה א"כ אמאי איצטרך לשנויי כאן בשלו כאן בשל הפקר לישני כאן ששכרו לעשות שלו כאן ששכרו שתמא בשל חבירו ואורי' דמשום הכי לא משני הכי דהא פשיטא דאם שכרו לעשות בשל חבירו דשומעים לו אבל הא דמשני לעיל הא בשל חבירו חידוש הוא דשומעין לו דהא לא קאי הכי וכן כאן בשל הפקר חידוש הוא וכן מה שמתרץ לסוף דבהבטה שומעין לו חידוש הוא דקא משמע לן דהבטה בהפקר לא קני: שומרי ספיחים. פירשתי בסוף פ' הזהב (לעיל דף נח.). (תוספות)

דף ק"ח - ב

ומה אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריד לדברינו אין באין משל צבור וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן חוששין לבעלי זרועות איכא בינייהו: **מתני'** המוציא זבל לרשות הרבים המוציא מוציא והמזבל מזבל אין שורין טיט ברשות הרבים ואין לובנים לבנים אבל גובלין טיט ברשות הרבים אבל לא לבנים הבונה ברשות הרבים המביא אבנים מביא והבונה בונה ואם הזיק משלם מה שהזיק רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום:

גמ' לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ אפילו תימא רבי יהודה מודה ר' יהודה שאם הזיק חייב לשלם והתנן מודה רבי יהודה בנר חנוכה שהוא פטור מפני שהוא עושה ברשות מאי לאו רשות דבית דין לאו רשות דמצוה והתניא כל אלו שאמרו מותרין לקלקל בה"ר אם הזיק חייב לשלם ורבי יהודה פטור אלא מחזורתא מתני' דלא כרבי יהודה אמר אביי רבי יהודה ורבן שמעון בן גמליאל ור' שמעון כולהו סבירא להו כל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור רבי יהודה הא דאמרן רשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום רבי שמעון דתנן היה מעמידו בעלייה צריך שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים ובכירה טפח ואם הזיק משלם מה שהזיק רבי שמעון אומר לא אמרו כל השיעורים הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם ת"ר החצב שמסר לסתת חייב הסתת שמסר לחמר חייב החמר שמסר לכתף חייב הכתף חייב הכתף שמסר לבנאי חייב הבנאי חייב הבנאי שמסר לאדריכל אדריכל חייב ואם הניח אבן על הדימוס והזיקה כולן חייבין לשלם והתניא אחרון חייב וכולן פטורים לא קשיא כאן בשכירות כאן בקבלנות: **מתני'** שתי גנות זו על גב זו והירק בינתים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון אמר ר"מ אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק אמר ר' יהודה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין כאן ירק אמר ר"מ מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי אמר ר"ש כל שהעליון יכול לפשוט את

ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון: **גמ'** אמר רבא בעיקרו כולי עלמא לא פליגי דעליון הוי כי פליגי בנופו ר"מ סבר שדי נופו בתר עיקרו ור' יהודה סבר לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו (ואזאד לטעמייהו) דתניא היוצא מן הגזע ומן השרשין הרי אלו של בעל הקרקע דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מן הגזע של בעל האילן ומן השרשין של בעל הקרקע

רש"י ומה אתה אומר. אינן באין משל כבוד הא אמרן דלא קני: הכי קאמרי ליה מדבריד. דקאמרת יסמרה חנס: לדברינו. לסבירא לן דתקינו רבנן ארבעה זוזי מן התרומה לשומרי ספיחים וזה מוחל עליהן ונמלאו לו בתרומה ארבעה זוזים שאין לכבוד חלק בהם ואם קונין מהן תמידין ומוספין ושאר קרבנות כבוד אין תמידין באין משל כבוד: מתני' המוציא מוציא והמזבל מזבל. כלומר אינו רשאי להשתחוט שם אלא זה מוציא מן הרפת לרה"ר והגושא יחא מוזמן לישאנו לשדה ולגנה לזבל: אין שורין טיט. מקומות יש ששורין אותו ימים רבים כבוד במקום אחד: ואין לובנים לבנים. לפי שמהשה אותו לייבשן שטוטה הטיט בקרקע חלקה כעבוי הלכנים ומורץ בו חריטות שחי וערב כמדת הלכנים ומניחן שם עד שיבשו: וגובלין טיט. לתת מיד בכנין: והבונה בונה. מקבל מיד המביא ובונה: מתקן. מזמן בראשית הרבים ואינו חייב בזקוין: גמ' וצוברו כל שלשים יום. משלשים לשלשים חוזר וצוברו כדי שיהא נישוף יפה: מודה רבי יהודה וכו'. ומתני' נמי ענה עובד קאמר שכל יתחייב בנזק: בנר חנוכה פטור. גבי הניח חנוני נרו מבחצו ועבר גמל טעון פשתן ולקחה בנר והדליק את הבירה בב"ק (דף סב:): מאי לאו בראשית ב"ד. אלמא כל מידי דיהבו ליה רבנן קשותא אם הזיק פטור: כל אלו שאמרו וכו'. כל אותן נזקין שנתנו חכמים עליהם רשות ואמרו מותרין לקלקל ביה"ר ולהשליכן לשם כגון האלצה זבלים לרבי יהודה ורבנן פותחין ביבתייהם וגורפין מערותיהם בימות האשמים דברשות ק"ה עבדי בב"ק (דף ו:). אף מתקן הוא. וקאי אנתגה קמא דלמך אם הזיק משלם וקאמר ליה חיבה אף בשלשים יום קודם לכן מתקן ופטור: היה מעמידו בעלייה. משנה היא בב"ב בלא יחפור לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא"ף יש על גביו חלל גובה ד' אמות מפי התנור לעלייה: היה מעמידו בעלייה. עד שיהא תחתיו עובי מעזיבה שלשה טפחים: ובכירה. שאין היסק שבה גדולה. טפת. מעזיבה היא תחתיה: ואם הזיק. שדלק הבית והדליק את סביביו: חכב. החוצב אבן מן ההר לעקרה מחבורה: סתת. הוא המרבעה ומחליקה: חמר. נושא מן ההר ספיחתה הסתת שם ומוסרה לכתף המושיטה לבנאי העומד על מעמד החומה העשויה להיכרך האומנין: אדריכל. הוא אבן האומנין שהוא מדקדק בהנחת האבן ללדדה על מושבה בשוה שלא תמיש ולא תטהר ולא תהא בולטת חוץ לדימוס: חייב. זה שהיא בידו חייב בנזקה אם הפול מידו ותזיק את אחריים או תשבר היא הוא חייב לשלם ואף על גב דמוקמינן להא לקמן בקבלנות וכו' שותפין במלאכה אין חייב אלף מי שהיתה מסורה לו לכיון דכחו הוא הגזק מוטל עליו כל היכא דמיתרמי דתנן אדם מועד לעולם שוגג ומזיד אונס וכו' נפקא לן בב"ק (דף כו:) פלע תתה פלע לחייב על השוגג כמזיד ואונס כדלעיל: כולן. אלו שהיו שותפין במלאכה אחת ומשגיתו אחת על הדימוס היא אורת הבנין נפלה והזיקה האילן ולאו כחו לדאריכל הוא שלאחר שהגיתה נפלה וליכא לחיובה מאוס גירי דליה כולן חייבין יחד שכולן שותפין בדבר ועליהן המלאכה לעשות וקייבלו תחריטות הגזק יחד: והתניא האחרון חייב.

אדריכל שהגיחה: כשכירות. האחרון חייב: בקבלנות. כולן חייבין היכא דלא נפלה מיד אחד מהן ועל כולן לשמור שהיא מיושבת יפה: מתני' שתי גנות זו על גב זו. סמוכות זו לזו האחת קרקעיה גבוהה ושאלה קרקעיה נמוך: והיך ביניהם. בזקופת הגובה קצו גבוהה מזו יך שומים או כללים: קל עליון. שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק: קל תחתון. קל אוירו הוא מונח: למלאות גתו עפר. משוה קרקעו לעליונה: אמר ר"מ מאחר ששניהן הן יכולין למחות זה על זה. קל יחא ירק זה כאן עליון ליטול עפרו והתחתון למלאות גתו: כולן מהיכן ירק זה חי. ממקום שהוא יונק וגדל לו יתן: כל שעליון יכול לפשוט ידו ולטול הכי אלו קלו. כדאמר ר"מ הואיל ומעפרו היא חיה: והשאר קל תחתון. ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה שגנאי הוא לו ליטול קשות ליכנס לתוך קל חבירו וללקוט: גמ' בעיקרו. שרשי היק: בטפו. לפי שהן תלויין באוירו קל תחתון פליגי בהו: (ר"פ י')

תוספות מחזורתא מתני' דלא כר' יהודה. וא"ת ואמאי לא משני מתני' שלא בשעת הוצאת זבלים ודברי הכל כדמשני בהמניח (ב"ק דף ל. ושם) אמתני' דהתם וי"ל דהכא פשיטא ליה דאיירי שלא בשעת הוצאת זבלים ולהכי לא הוה קשיא ליה הא דמתני' מצרכת לזבל לאלתר ור' יהודה מתיר להניח ל' יום אלא להכי לא מצי אתא כר' יהודה משום דמחייב לשלם מה שהזיק אפילו הזיק בההיא שעה קטנה שיש לו רשות להניח ולרבי יהודה אותה שעה כיון שיש לו רשות פטור ועי"ל דמתניתין משמע דאיירי בשעת הוצאת זבלים מדקתני המזבל מזבל משמע בשעה שרגילין לזבל והא דלא הוה קשה ליה דרבי יהודה שרי שלשים יום ומתני' לאלתר משום דאיכא למימר דמתניתין עצה טובה קמ"ל שימחר שלא יצטרך לשלם מה שהזיק: (תוספות)

דף קיט - א

ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא אילן היוצא מן הגזע ומן השרשין חייב בערלה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מן הגזע פטור מן השרשין חייב וצריכי דאיתא אשמועינן קמיייתא בהא קאמר רבי יהודה משום דממונא אבל גבי ערלה דאיסורא אימא מודי ליה לר' מאיר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' מאיר אבל בההיא אימא מודי ליה לר' יהודה צריכי: [אמר] ר"ש (אומר) כל שהעליון יכול לפשוט [וכו'] אמרי דבי רבי ינאי ובלבד שלא יאנס בעי רב ענן ואיתמא רבי ירמיה מגיע לנופו ואין מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו מאי תיקו: אמר אפרים ספרא תלמידו של ריש לקיש משום ריש לקיש הלכה כר"ש אמרוה קמיה דשבור מלכא אמר להו אפריון נמטייה לרבי שמעון:

ר"פ י' אילן היוצא מן הגזע וכו'. בלוקח אילן אחד בתוך קל חבירו דק"ל בבבא בתרא (דף פא.). דדברי הכל לא קנה קרקע ואילן קטן היוצא (מן הגזע או) מן השרשין לית דינא ולית דיינא דקרקע גמורה היא ומן הגזע נמי רבי מאיר סבר שדי נופו בתר עיקרו והתם מפרש מאי גזע ומאי שרשין גזע כל שרשין פני חמה שרשין שאין רואין פני חמה וכו' ג' דשבת נוף העליון לבעל האילן כדקתני התם הגדילו לא יאספה התם הוא דאדעתא דהכי נחה שכל זמן שיהא ראוין לעשות פרי יהא בקרקע וישא ענף ופירי אכל אילן אחר העולה מן הגזע אילנא אחרינא הוא: חייב בערלה. גרסי' לר"מ דאילן הוא לעלמו דגזע הסמוך לקרקע בתוך שלשה כקרקע הוא ואף על גב דלא מארעא ממש יניק שדי נופו בתר עיקרו: מגיע לעיקרו ואינו מגיע לנופו. כגון שנטעה נופו למטה: קמיה דשבור מלכא. לי נראה שבור מלכא ממש ומלך פרס היה ובקי בדיניה ואמרוה להא דר"ש דמתני' קמיה וקלסא ואמר אפריון נמטייה לר"ש יקבל חו מחתנו על דבר זה ואית דאמרי שבור מלכא שמואל דבכמה דוכתי קרי ליה הכי ואין מיושב בה דמאי אמרוה אי להא דר"ש דמתני' אטו שמואל לא הוה ידע לה למתני' ואי להא דאפרים ספרא אטו אי לא אמר ריש לקיש הלכה כר"ש שמואל מו לא קים דיני למוקלסיה לר"ש עד דשמע משמיה דריש לקיש דהלכתא כותיה אפריון. חן שלנו: (ר"פ י')

תוספות ותניא נמי גבי מקח וממכר כה"ג. תניא גרסינן דאינה משנה בשום מקום ולא הוי כה"ג ממש דאפילו אמר ר"י היוצא מן הגזע של בעל הקרקע לא יקשה כלום שהרי עומד באוירו של בעל הקרקע וגם יונק מן הקרקע ועוד שלא היה בדעת המוכר למכור אלא זה האילן שהיה כעין שמכר אבל לא אילן חדש שעתידי לצאת מן הגזע דלא חשיב כאילן עצמו הענפים המתחדשים אלא נחשב כאילן אחר וכן ר' מאיר אם היה אומר כאן של בעל האילן לא היה קשה על משנתנו שכמו שהענפים המתחדשים בכל שנה הם של בעל האילן ה"נ היוצא מן הגזע יהיו שלו והא דקאמר כה"ג היינו שמיפה ר"מ כאן כחו של בעל הקרקע טפי מרבי יהודה כמו במתני' ולהכי לא עביד צריכותא בסמוך אלא אערלה ואמקח וממכר ולא אמתניתין: שבור מלכא. נראה לפרש כפי' הקונטרס דשבור מלכא היה בקי בהלכות כדאמרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עו:): שנעץ הסכין עשר פעמים בקרקע קשה כשחתך האתרוג בסכין לרב יהודה: (תוספות)

